Digitized by Google

MARCELLI MEGALII

SQVILLACENSIS

CLERICI REGVLARIS,

TOMVS PRIMVS,

& Secundus.

VARIARVM RESOLVTIONVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

8.44.E.18.

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Eminentiſſimo, ac Reuerendiſſimo Domino

D. FRANCISCO

S. R. E.

CARDINALI

BONCOMPAGNO

ARCHIEPISCOPO

Neapolitano.

Marcellus Megalius Cler. Regul. Felicitatem.

CVm in lucem emittere deberem hoc meum Variarum Reſolutionum opus, Eminentiſſime Cardinalis, non diu mihi cogitandum fuit, cui nam dicandum, ac conſecrandum foret. Etenim, cùm duæ in illo virtutes potiſſimùm conſiderentur, Iuſtitia nimirùm, ac Religio: quibus duobus veluti cardinibus vertitur ipſius Operis moles vniuerſa; ſubitò occurrit, nulli magis illud dedicandum fore, quàm tibi, ſub nullius auſpicijs feliciùs proditurum, quàm tuis, ſub nullius denique vmbra tutiùs protectum iri, quàm tua; quæ ſcilicèt ex clariſſima virtutum tuarum luce exiſtit. nam, etſi virtutum omnium ornamentis es præditus; neſcio tamen quo nam pacto Iuſtitia in te, ac Religio præcipuè fulgeant. Id quod res à te quotidie iuſtè, religioſèque geſtæ apertè teſtantur. Quem enim fugit, quàm ſanctè, illibatèque ſerues iuſtitiam in hoc Archiepiſcopali munere obeundo? Quis ignorat, quàm diligenter, pièque te geras in ijs procurandis, quæ ad diuinum cultum, ſplendoremque ſpectant? Certa adeò ſunt hæc, & explorata omnibus, vt oratione explicari minimè indigeant. Et tu alioquin, dum hæc recenſentur, ob ſingularem animi modeſtiam, maiori in vultu rubore ſuffunderis, quàm reliquo in corpore nites purpura. Precor igitur DEVM OPT. MAX. vt te pro totius Eccleſiæ, ac præſertim Neapolitanæ bono, cui tam illuſtribus virtutis documentis proficis, iterque ad Cęlum laudatiſſimæ vitæ exemplis oſtendis, diutiſſimè conſeruet incolumem. Ex Aedibus noſtris SS. Apoſtolorum.

Digitized by Google

EX commiſſione Adm. R. P. Magiſtri Fratris Io. Vincentij Reghetiæ de Tabia Inquiſitoris Generalis Mutinæ, Ego Fr. Io. de Tabia Lector Theologus, & Vicarius Sancti Officij Mutinæ, vidi & maiori qua potui diligentia, & attentione perlegi Conſultationes, ſeu Reſolutiones centum Adm. R. P. D. Marcelli Megalij Squillacenſis Clerici Regularis, &c. nihilque per totum volumen offendi, contrarium fidei, bonis moribus, aut Decretis Summorum Pontificum, & Sacræ Congregationis Romæ, &c. Immo tanquam ſummam eruditionem redolentes, ſolidæ doctrinæ innixas, & mirabili vtilitate pro Confeſſarijs, alijſque perſonis refertas in lucem edendas eſſe, dijudico; Datum Mutinæ in Conuentu Sancti Dominici die 8. Iulij 1623.

Imprimatur.

Ego Fr. Ioannes de Tabia qui ſupra.

D. VINCENTIVS GILIBERTVS
Præpoſitus Generalis Congregationis Clericorum Regularium.

FAcultatem concedimus (ſi ijs ad quos ſpectat videbitur) vt Conſilia, ſeu Reſolutiones diuerſorum Caſuum, præſertim ad Conſcientiæ forum pertinentium, Patris D. Marcelli Megalij Squillacenſis, Sacerdotis noſtræ Congregationis, & D. V. I. typis mandentur. In quorum fidem has noſtra manu ſubſcriptas, & ſolito noſtri Officij Sigillo munitas damus. Romæ apud Sanctum Silueſtrum in Monte Quirinali, die 24. Menſis Ianuarij 1624.

D. Vincentius Gilibertus Præpoſitus Generalis.

D. Angelus Maria Secretarius.

Imprimatur.

Felix Tamburellus Vicarius Generalis.

Ioſeph Giannettaſius Deput. vidit.

DIALOGISMVS INTER LEGEM, ET THEOLOGIAM Iudice Pallade de R. P. D. Marcelli Megalij C. R. præſtantia.

AVCTORE IO. PETRO MASSARIO V. I. D. Oratineñ. & Ciue Neap.

Lex. *Cede mihi tandem tanto deuicta triumpho,*
Ipſa modo teneas litis iniqua pares.
Theol. *Quid nimium iactas? quid laudes fundis inanes?*
An pro te pugnat Bartolus ille tuus?
Lex. *Bartolus huic cedat, cedant quoque Baldus, & omnes,*
Huic laudes Paulus cedat, & ipſe ſuas.
Theol. *Quis tàm doctus erit?* L. *dictu mirabile iuris*
MEGALIVS libris lumina clara tulit.
Theol. *MEGALIVM geſtis?* L. *quid mirum?* T. *hic noſter amicus.*
Lex. *Hic tuus?* T. *Hic meus eſt.* L. *Pallas adeſto precor,*
Eſt ſcriptor terris iuris, legumque peritus,
Qui me præ cunctis prætulit ore ſuo.
Errantes è lege Dei, nec recta ſequentes,
Hic vertit Sancta Religionis iter.
In hoc conſpicua eſt probitas, ſapientia, virtus,
Et diuinus honor, ſunt ſua tela preces.
Artes, conſilium, ſpecies, iuſtitia, cultus,
Mens, ſpecimen, lumen, gloria, fama, iubar.
Dulce decus iuris, Doctorum gloria; certum
Præſidiumquè meum, lampas, honoſquè ſimul.
Hoc Duce *iuſta polo terras Aſtræa reuiſit,*
Temperet vt mundi maxima fræna bonus.
Hæc putat eſſe ſuum, noſtram tu conſice cauſam;
Iudicium iuſta pendere lance ſoles.
Pall. *Iurgia quid proſunt? quid proſunt verba ſorores?*
Ipſe eſt ambarum doctus, vtraſque colit.
MEGALII iuris libri celebrantur vbique,
Et Sophiæ ſacra dogmata clara micant.
Lex. *Communem fateor.* Theol. *nec reſpuo.* Pall. *dicite cæcis,*
MEGALIVS tenebris lumina clara tulit.
MEGALIVS cunctis mundi celebrabitur oris,
Et præclara viri gloria ſemper erit.
Dum Siren celſis fuerit circundata muris,
Aequoreis circum, dumquè madebit aquis.

Digitized by Google

IN SCRIPTOREM AVCTORIS INCERTI Epigramma.

EST nouus è Cœlo Scriptor demiſſus Apollo,
Scriptaque fatidico Templa dicata Deo.
Qui cupidus veri ſacras accedit ad ædes,
Rebus in ambiguis Delphyca dicta docent.

Google

INDEX RESOLVTIONVM
PRIMI TOMI.

Reſol.1. De reſtitutione facienda ab eo, qui debitorem alicuius occidit. pag.1.

Reſol.2. De reſtitutione facienda ab eo, qui legatum impediuit. 3

Reſol.3. De circunſtantia voti, ex vi profeſſionis, & ordinis in confeſſione non aperiēda. 8

Reſol.4. De compenſatione debiti. 10

Reſol.5. De nullitate reſcripti pro irregularitate ſubreptitiè obtenti. 14

Reſol.6. De peccato ludentium ludis lege probibitis. 19

Reſol.7. De eo qui dubitat an votum emiſerit. 23

Reſol.8. De emptione, & venditione rei, abſque dominÿ translatione. 25

Reſol.9. De his quæ poſſunt donare meretrices Bononiæ, iuxtà Bullam Pÿ V. 28

Reſol.10. De Religioſo, qui retinet pecuniam cum licentia Superioris. 37

Reſol.11. De vouente Religionem ſi à peccato præſeruatur. 39

Reſol.12. De pœnis, quas incurrit Clericus aſſocians intendentem prouocare inimicum ad ad pugnam. 41

Reſol.13. An votum factum impubertatis tempore poſſit à Patre irritari, ſi dubitatur filium illud, tranſacta tali ætate, confirmaſſe. 45

Reſol.14. De non manifeſtandis ſcripturis priuatis Iudici interroganti etiam medio iuramento. 48

Reſol.15. De ſignificatione verborum: Declares legitimum, an intelligantur virtute ſubſequ. matrim. 50

Reſol.16. De volente permutare beneficium Eccleſiaſticum principaliter pro terreno commodo. 55

Reſol.17. De pecunia depoſitata apud Mercat. ad rationem octo pro centenario. 56

Reſol.18. De pacto, vt Eccleſia teneatur ſoluere onera impoſita, & imponenda ex rebus emptis. 58

Reſol.19. De Miſſis, quæ celebrantur ad Altaria priuilegiata pro animabus viuentiū. 59

Reſol.20. De diſpenſatione ſuper taxam panis, an poſſit Princeps illam concedere tuta conſcientia? 62

Reſol.21. De abſolutione ab hæreſi à Prælato Regulari non benè data. 64

Reſol.22. De matrimonio nullo ob impedimentum fornicariæ affinitatis. 68

Reſol.23. De donatione ad piam cauſſam, quæ cum impleri non poſſit applicanda eſt ad ſimilem cauſam. 69

Reſol.24. De imponentibus noua tributa. 73

Reſol.25. De commutatione voti promiſſorÿ in melius propria auctoritate facienda. 76

Reſol.26. De his, qui interſunt Comœdÿs, in quibus turpia repræſentantur. 77

Reſol.27. De interpretatione legati de Miſſa celebranda. 80

Reſol.28. De diſpenſatione voti caſtitatis ob paupertatem vouentis ab Epiſcopo facienda. 81

Reſol.29. De præſcriptione mutui poſt 12. annum vigore Statuti. 82

Reſol.30. De validitate electionis. 83

Reſol.31. De ſimonia ignoranter commiſſa. pag. 85

Reſol.32. De alienatione Eccleſiæ. 86

Reſol.33. Regulares donantes Eccleſiam non incidiſſe in pœnas Bullæ Clementis VIII. pag. 90

Reſol.34. De falſarÿs monetarum. 94

Reſol.35. De voto ingrediendi Religionem, in qua regularis obſeruantia non viget. pag. 97

Reſol.36. De falſa moneta. 98

Reſol.37. De abſolutione ab excommunicatione ob ingreſſum Monaſterÿ. 100

Reſol.38. De nullitate contractus cenſualis ob non ſeruatam formam Bullæ Pÿ Quinti. pag. 101

Reſol.39. De reſtitutione bonorum iuſto bello acquiſitorum non facienda. 104

Reſol.40. De interpretatione vltimæ voluntatis circa pium legatum. 105

Reſol.41. Quod per ſolam ſociorum criminis confeſ-

Digitized by Google

confeſſionem tortura tuta conſcientia dari non poteſt. 107

Reſol.42. *Non poſſe Epiſcopum in concurrentijs beneficiorum, digniorem eligere cum aliquo pacto.* 111

Reſol.43. *An qui compenſauit, iurare poſſit ſe ſoluiſſe? & an qui fideiuſſit de tuto carcere liberetur ab obligatione per mutationem carceris, aut per aliam nouationem.* 112

Reſol.44. *An Dominus temporalis, & tutor ſuadere poſſit ſponſalia puellæ impuberi.* pag. 114

Reſol.45. *Pactum lucri ceſſantis eſſe licitum: licitumque mutuum tritici veteris, vt reddatur nouum.* 116

Reſol.46. *De immunitate Eccleſiarum.* 118

Reſol.47. *De Iurepatronatus.* 120

Reſol.48. *De ſimonia ob ceſſionem vnius beneficij cum promiſſione alterius.* 122

Reſol.49. *De præſcriptione virtute priuilegiorum non facienda, niſi &c.* 123

Reſol.50. *De venditione rei cum reſeruatione dominij ob dilatam ſolutionem.* 125

Reſol.51. *De Iurepatronatus cum grauamine fundato.* 127

Reſol.52. *De emptione, & venditione cum pacto retrouendendi.* 129

Reſol.53. *De donatione à ſponſo minore 25. annis cum iuramento facta in Ciuitate, vbi per Statutum huiuſmodi donationes moderantur.* 130

Reſol.54. *De eleemoſyna pro celebratione Miſſarum.* 133

Reſol.55. *De muliere, quæ matrimonium ficte ſine vrgenti cauſſa contraxit.* 135

Reſol.56. *De abſolutione non deneganda pœnitenti ob priuatam ſcientiam Confeſſarij.* 136

Reſol.57. *De diſpenſatione ob magnam, & vrgentem cauſſam facienda ab Epiſcopo ſuper matrimonio nullo ob impedimentum conſanguinitatis infra quartum gradum.* pag. 137

Reſol.58. *De reſtitutione facienda ab illa, quæ iniuſtè aliquem accuſauit.* 138

Reſol.59. *De mercede aſſignanda pro occiſione bannitorum.* 140

Reſol.60. *An Banniti occidi poſſint extra territorium.* 141

Reſol.61. *De exigentibus onera ab Eccleſiaſticis reſpectu bonorum acquiſitorum.* pag. 143

Reſol.62. *De iniurijs, & damno dato.* 144

Reſol.63. *De celebratione Miſſarum.* 145

Reſol.64. *De exactione ſubſidij cuiuſdam feudatarij.* 147

Reſol.65. *De promiſſione beneficij viuentis.* pag. 148

Reſol.66. *De voto caſtitatis ab Epiſcopo diſpenſabile.* 149

Reſol.67. *De Macellarijs permittentibus Iudæis occiſionem animalium more Iudaico, & de Chriſtianis comedentibus ex dictis carnibus.* 150

Reſol.68. *De emphyteuſis noua conceſsione ad formam antiquæ facienda.* 152

Reſol.69. *De vſuris.* 153

Reſol.70. *De emptione, & venditione facta vltra iuſtum pretium ratione periculi.* pag. 155

Reſol.71. *De legato ad pias cauſſas inſufficiente ad implenuum opus annexum.* 156

Reſol.72. *De immunitate Eccleſ.* 157

Reſol.73. *De eadem immunitate Eccleſiaſtica.* 161

Reſol.74. *De venditione fructuum beneficij ad vitam beneficiati.* 162

Reſol.75. *De immunitate Colonorum Eccleſiæ.* 163

Reſol.76. *De vſu priuilegij contra priuilegiatos.* 165

Reſol.77. *De emphyteuſi iterum non concedenda poſt incorporationem bonorum.* 167

Reſol.78. *De refectione Eccleſiæ Patronalis inopis à patrono facienda.* 169

Reſol.79. *De legato relicto pauperibus, diſtribuendo conſanguineis pauperibus.* 172

Reſol.80. *De legato in annos ſingulos.* 173

Reſol.81. *De iuramento ſeruandi ſtatuta præſentia, & futura.* 174

Reſol.82. *De abſolutione à caſu reſeruato commiſſo ante reſeruationem.* 176

Reſol.83. *De peccato proprietatis commiſſo ob dilapidationem rerum Monaſterij.* 177

Reſol.84. *De non exigenda collectæ ex bonis Clericorum.* 188

Reſol.85. *De locatione eſculentorum, & poculentorum non facienda.* 179

Reſol.86.

Index Reſolutionum.

Reſol.86. *De ſpolijs Clericorum.* 180

Reſol. 87. *De diuiſione penſionis rei Eccleſiæ locatæ inter prædeceſſorem, & ſucceſſorem in beneficio facienda.* 182

Reſol. 88. *De non claudendis feneſtris Monaſterij in communi muro factis.* 183

Reſol.89. *De emphyteuſi quo ad laudemium.* pag. 186

Reſol.90. *De emphyteuſis præſcriptione vnius Eccleſiæ aduerſus aliam.* 188

Reſol.91. *De electione illegitimi ad dignitates* Regulares. 189

Reſol.92. *De theſaurario Montis Pietatis, qui expendit pecunias Montis ad proprios vſus.* pag. 190

Reſol.93. *De emptione, & venditione cum pacto retrouendendi.* 192

Reſol.94. *De ſubdelegatione auctoritatis inſtituendi confraternitatem.* 193

Reſol.95. *De interdicendo Eccleſiaſticis commercio cum Bannitis.* 195

Reſol.96. *De promiſſione matrimonij fraudolenter facta viduæ, vt inducatur ad fornicationem.* 196

Reſol.97. *De licentia vacandi in diebus feſtis operibus ſeruilibus à ſolis Superioribus Eccleſiaſticis concedenda.* 199

Reſol.98. *De cognatione ſpirituali ex Baptiſmo proueniente, quando plures vnum de fonte ſuſcipiunt.* 200

Reſol. 99. *De beneficiatis, & Clericis alicuius* Religionis *militaris non admittendis ad concurſum alterius beneficij curati.* 201

Reſol.100. *De fructibus beneficiorum concedendis eis, qui in excommunicatione ſeruitium Eccleſiæ præſtiterunt.* 204

Finis Indicis Reſolutionum Primi Tomi.

RESO-

Digitized by Google

Digitized by Google

RESOLVT. I.

DE RESTITVTIONE facienda ab eo, qui debitorem alicuius occidit.

SVMMARIVM.

1 *REſtitutio naſcitur tantùm ex damno illato cum iniuria eius, cui infertur.*

2 *Reſtitutionem ad illam tantum tenemur in foro conſcientiæ, ad quam per iuſtam ſententiam condemnaremur.*

3 *Ius creditorum manet pendens à periculo vitæ creditorum quando voluntariè acquiritur.*

4 *Damnum ex culpa ſua dans, etiam abſque voluntate, tenetur illud reſarcire.*

5 *Illicitæ rei operam dans, quæ ſit illicita ex præcepto iuſtitiæ tenetur ad omnia, quæ ſequuntur etiam præter intentionem.*

6 *Cauſa qualiſcunque non obligat ad reſtitutionem, ſed cauſa tantum, vel occaſio proxima.*

7 *Ordinatum ad aliud, illud tantum cenſetur, quo poſito ex natura ſua illud ſequitur.*

8 *Occiſio proximi etiam facta à prouocato eſt iniuſta, & illicita.*

9 *Duellum non tenemur acceptare, ſed poſſumus, imò tenemur recuſare.*

10 *Duellorum regulæ, non ſecundum prauas conſuetudines, & opiniones, ſed lege rationis ſunt regulandæ.*

11 *Occidens aliquem cum inculpata tutela, non dat operam rei illicitæ.*

PETRVS occidit Franciſcum, qui debebat Antonio centũ, quæ Frãciſcus viuẽs exoluiſſet; illo autem occiſo, non habet Antonius vnde iſta centum recipiat, nam nihil Franciſcus habebat in bonis, vel ſi habebat, alij creditores anteriores ex illis ſibi ſatisfecerunt, & viuendo Franciſcus Antonio ſatisfeciſſet. Dubitat nunc Petrus an teneatur in foro conſcientiæ reſtituere Antonio prędicta centum.

1 Et pro parte negatiua facit Primò, quia reſtitutio tãtùm naſcitur ex damno illato cum iniuria eius, cui infertur, vt dixit Mich. Salon in 2. 2. D. Thom. quæſt. 62. art. 2. controuer. 8. ſed in hoc caſu, licet Petrus occidendo Franciſcum indirectè Antonio damnũ intulerit, nullam tamen ei fecit iniuriam; ergo ad reſtitutionem non tenetur.

2 Secundò, quia nemo tenetur ad aliam reſtitutionem in foro conſcientiæ, quã ad eam, ad quam per iuſtam ſententiam, explicata rei veritate, condemnaretur; at nulla lex, aut prudens Iudex condemnaret aliquem occiſorem ad ſoluenda creditoribus debita occiſi; nec daret creditori actionem in iudicio contra homicidam; ergo homicida ad hanc reſtitutio-

nem faciendam non obligatur: quæ ratio eſt eiuſdem Salonis ibidem, qui hanc negatiuam opinionem tuetur. Et eandem ſententiam etiam tenet Bannes de Iuſt. & iur. quæſt.62. art.2. dub.6. in reſponſ. ad 3.concluſ.

3 Tertiò quia Ius creditorum, quod voluntariè acquiritur, ea conditione acquiritur, vt maneat pendens à periculo vitæ, & bonorum perſonæ creditoris, quo mortuo, moritur & creditorum ius, vt dicit Bannes in d. reſponſ. ad 3.

4 Pro parte vero affirmatiua facit Primò quia, qui infert damnum proximo ex culpa ſua, tenetur illud reſarcire, cap.2. & fin. de iniur. & damno dato, quamuis non habuerit volũtatem damnificandi, vt notat Pan. in d.c. fin. not. pri.

5 Secundò quia, qui dat operam rei illicitæ, quæ prohibita ſit ex præcepto iuſtitiæ, ei imputantur omnia quæ ſequuntur etiam præter intentionem ſuam argumẽto cap. fin. de homic. in 6. & tenet Panor. in cap. tua de homic. & cap. tanta qui filij ſint legit. nu.8. Syl. ver. cauſa legalis, §.8. Quibus ſic ſtantibus cum Antonius ex culpa Petri, qui dabat operam rei illicitæ, priuetur recuperatione prædictorum cẽtum, concludendum videtur teneri Petrum in cõſcientia prædicta centum Antonio reſtituere, contrarijs non obſtantibus.

6 Veriorem nihilominus negatiuam ſententiam eſſe cenſeo; nam non omnis qui qualemcunque cauſſam, vel occaſionem damni dat, reſtituere tenetur, ſed is tantùm, qui dat cauſſam, vel occaſionẽ eius proximã, vt dixi in 1.2. meę inſtit. l.3.c.1. quæſ.2. verſ. quod ſit etiam; & faciunt ea quæ dicit Dec. in cap.1. de offic. deleg. nu.72. nam negatur homicidiũ eſſe ordinatum ad impediendam ſolutionem debiti, cum illud rantùm cenſeatur ordinatum ad aliud, quod, illo poſito, ex natura ſua aliud ſequitur; ſed poſito homicidio, ex natura rei, non ſequitur impeditio ſolutionis debiti, ſed per accidens tantùm debitum non ſoluitur, nempè quia occiſus non habet in bonis, vt dixi vbi ſupra. Nec obſtant rationes pro affirmatiua ſententia adductæ; nam prima ratio intelligitur de illo, qui infert damnum proximum, non autem remotum, prout eſt in caſu noſtro; & ſecunda ratio intelligitur etiam de damno quod proximè ſequitur.

7 Quam ſentẽtiam dicas procedere etiamſi Petrus occidiſſet Franciſcum prouocatus ab ipſo ad duellum; nam quamuis nullo iure liceat priuata auctoritate ali-

8 quem occidere, tamen omnis occiſio proximi, etiam facta à prouocato eſt iniuſta, & illicita, & conſequenter obligatoria ad reſtitutionem damnorum, quæ inde ſequuntur, vt patet ex dictis. Et nihilominus ad reſtitutionem damnorum, quæ creditor occiſi patitur ex eo quòd propter mortem, ei debitum non reſtituitur, occiſor nõ tenetur, per ſupradicta, quamuis aliàs hominem in duello occidens, lucra ceſſantia, & damna emergentia reſtituere teneatur, non obſtante iure naturali quod concedit vim vi repellere, vt habetur in cap. Ius naturale diſt.1. & in l. vt vim, ff. de iuſt. & iur. nam intelligitur de inuaſore, quem aliter euadere nequimus, niſi occidendo illum; prouocatus autem

9 ad duellum poteſt aliter euadere, nam licitè, & etiam abſque detrimento ſui honoris poteſt duellum recuſare; imò ad hoc tenetur, cum ab omnibus legibus ſit prohibitum; & qui eum ſuſcipiunt, quacunque ratione id faciant, excommunicantur, & pœnæ infamiæ, ac præſcriptionis bonorum ſubijciuntur, ac vt iniqui homicidæ ſunt iudicandi, prout decretum eſt in Concil. Trid. ſeſſ.25. cap.19. de reformat. confirmatum, declaratum, & extenſum per Bullam felicis record. Greg. Papę xiij. & nouiſſimè per Bullam Sanctiſſimi D. N. Clementis Papæ viij. anno 1592. quæ incipit, *Illius vices*, &c.

10 Nec obſtat vulgaris hominum opinio; nam regulæ duellorum lege rationis, & non iuxta prauas conſuetudines, & vulgares hominum opiniones, ſunt regulandæ, vt dixit Mutius Iuſtinop. in tract. de duello lib.3. cap.14. col. fin. Et prædicta multo magis procedere dicas in caſu quo Petrus occidiſſet Franciſcum aggreſſus ab illo, ita vt aliter euadere nequiuiſ-

11 quiuiſſet, niſi occidendo illum, ſeu ſi (vt aiunt Iuriſtæ) illum occidiſſet ſine crimine inculpatæ tutelæ; quia in hoc caſu neque fuiſſet in culpa, neque dediſſet operam rei illicitæ; iure enim naturali licet vim vi repellere, vt in dictis cap. ius naturale diſt. 1. & l. vt vim. & in cap. ſignificaſti il 2. de homicid. & in cap. ſi vero de ſent. excom. & probat D. Thom. in 4. diſt. 25. quæſt. 2. art. 2. quæſtiunc. 2. ad 2. & 3. Bannes de iuſt. & iur. quæſt. 64. art. 7. concluſ. 2. Et idem eſt dicendum in omnibus caſibus, in quibus licitè Petrus occidiſſet Franciſcum, de quibus latè dixi in 1. 2. meæ Inſtit. lib. 3. cap. 1. quæſ. 1. Hæc dicta ſint ſaluo ſemper meliori iudicio, &c.

RESOLVT. II.

DE RESTITVTIONE FACIENDA AB EO, qui legatum impediuit.

SVMMARIVM.

1 *LEgata, & fideicommiſſa, vt debeantur, debent cum aliqua ſolennitate relinqui.*

2 *Solennitas à lege in ipſo actu requiſita tempore ipſius actus, ſi deficiat, quaſi deficiente ſubſtantia, actus euaneſcit.*

3 *In Conſcientiæ foro non tenetur, qui neque tenetur in foro exteriori.*

4 *Impediens alium ab eo conſequendo quod nondum erat ſuum, non tenetur reſtituere.*

5 *Conſcientia obligat ad ea ad quæ quis tenetur vi legum ſiue Canonicarum, ſiue Ciuilium.*

6 *Leges Ciuiles non obligare in conſcientia ſub mortali, temerarium eſt aſſerere.*

7 *Legatum nudis vebis relictum, debetur.*

8 *Fides ſeu confidentia teſtatoris obligat heredem ad ſoluenda legata abſque ſolennitate relicta.*

9 *Promiſſio heredis facta teſtatori de ſoluendo legato non relicto in teſtamento ſapit naturam contractus.*

10 *Tutorem ſe fore promittens patri pupilli, non poteſt ſe excuſare, etiamſi excuſationem habeat.*

11 *Teſtamenti natura eſt, vt in ſe contractum geri patiatur.*

12 *Reſtituere tenetur qui per vim, metum, dolum, mendacium &c. impedit aliquem à conſequutione boni, etiam quod non ſit ei debitum ex iuſtitia.*

13 *Reſtitutio debet reparare omnem læſionem contra iuſtitiam commutatiuam, & omnia damna.*

14 *L. ſi veritas, & l. fin. C. de fideic. concordantur, & eiuſdem l. fin. intellectus.*

15 *Iuris mei aliquid eſſe, vel de proximo futurum eſſe, idem eſt.*

16 *Precum importunitate impediens legatum, tenetur ad reſtitutionem.*

17 *Preces importunæ in Tyranno æquiparantur metui.*

18 *Metum ob reuerentialem celebratus actus reſcinditur.*

QVidam infirmus decreuerat ſuum condere teſtamentum, & in illo mille libras Imperiales legare Bernardo familiari ſuo, quo cognito à Ceſare, qui heres inſtituẽdus erat, precibus à teſtatore impetrauit, vt legatum hoc non ſcriberet, neque de illo mẽtionem faceret in teſtamento, promittens ſe ſoluturum illas mille libras quamuis legatæ non ſint; cui promiſſioni fidem adhibens teſtator prædictus, nihil in ſuo teſtamento prædicto Bernardo legauit,

uit, & mortuus eſt. Dubitat nunc Cæſar an verè teneatur in foro conſcientiæ ſoluere prędictas mille libras?

1 In fauorem Cęſaris facit Primò, quia legibus cauetur, vt legata, & fideicommiſſa ad hoc vt ſint legitima, cum aliqua ſolennitate relinquantur, l. fin. §. fin. C. de Codicill. & l. fin. verſ. ſed ſine C. de fideic. Sed cum in hoc legato, ſeu fideicommiſſo talis ſolennitas ſit prætermiſſa, videtur ipſum non eſſe debitum, tanquam illegitimè relictum.

Secundò ad idem facit tex. in l. ſi veritas C. de fideic. vbi non cogitur quis ſoluere relictum ſine ſolennitate iuris.

2 Tertiò facit doctrina Bar. in l. vn. col. 1. C. de præcib. Imperator offer. vbi docet, actum eſſe ipſo iure nullum, quando lex iubet aliquam ſolennitatem in ipſo actu celebrando adhibendam eſſe, ſi talis ſolemnitas in ipſo actu celebrando omittatur, quaſi deficiat ſubſtantia illius; ſed lex iubet, vt diſpoſitio vltimæ voluntatis in præſentia teſtium fiat, & in hoc caſu ſolennitas hæc non interuenit; ergo actus eſt nullus; ſi nullus, ergo ad nihil Cæſar tenetur. Et cum per prædicta conſtet

3 non teneri in foro exteriori, neque in foro conſcientiæ tenebitur, iuxta regulam quam tradit Mich. Salon in 2.2. D. Thom. quæſt. 62. art. 2. controu. 8.

Quartò facit ſententia Gerardi relati primo ab Adria. in 4. ſent. in mat. de reſt. Et à Soto lib. 4. de iuſt. & iur. quæſt. 6. art. 3. Et tandem à Bannes de iuſt. & iur. quæſt. 62.

4 art. 2. dub. 12. concluſ. 3. qui affirmat non eſſe reſtitutioni obnoxium eum, qui impedit alium à cōſequenda re, quam nondum acquiſierat.

At his non obſtantibus, ego dico Cæſarem prædictum teneri in conſcientia ſoluere prædictas mille libras Imperiales, & moueor his rationibus.

5 Primò quia, ad ea vnuſquiſque tenetur in conſcientia, ad quæ tenetur vi legum, ſiue Canonicarum, ſiue Ciuilum; ſed leges canonicæ, & ciuiles obligarent ad ſolutionem huiuſmodi legati, ſi conſtaret de fraude; ergo. Maiorem probo auctoritate D. Thom. 1.2. quæſt. 36. art. 4. vbi docet leges humanas iuſtas obligare in foro conſciētiæ, & idē fatetur Caiet. ibidem. Et Sot. de iuſt. & iur. lib. 1. quæſt. 6. art. 4. cōcluſ. 1. vbi ſpecificè dicit, quòd lex humana, tàm Canonica, quàm Ciuilis, ſi iuſta eſt, auctoritate viget, vique pollet obligandi ſubditorum conſcientias. Et ratio eſt, quia omnis lex humana ab ęterna lege deriuatur ſecundùm illud Prouerb. 8. *Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt*; ergo ex eadem æterna lege illi virtus obligandi in conſcientia deriuatur. Et quo ad leges Canonicas fatetur idem Soto ibid. concluſ. 4. (quòd tanquam fides catholica confitendum eſt) eas obligare in foro conſcientiæ genere ſuo ſub reatu mortalis maculæ, contra hæreſim Vualdenſem, Vuicleffenſem, & Luteranam, damnatam per Conc. Viennenſem, & Conſtant. &

6 tandem per Leonem X. De Legibus verò Ciuilibus dicit in verſ. Colligimus ergo in ead. concl. quòd licet non ſit manifeſta hęreſis denegare illas habere vigorem obligandi in conſcientia ſub mortali, eſſet tamen temerarium, & contra Doctorum conſenſum tàm Theologorum, quàm Canoniſtarum, & Ciuilum, quorum multos citat, & ſequitur Couar. in 2. par. relect. de matrim. cap. 7. nu. 1. fol. 213. licet Gerſon contrarium tenuerit, contra quem diſputat, & concludit Soto ſupra. Maiore ſic probata, minorem probo legibus canonicis, & ciuilibus.

7 Et primò per tex. in cap. indicante de teſtam. & vlt. volunt. vbi mandat Papa præſtari legatum nudis verbis relictum. Nec obſtat, ſi quis dicat hoc Summum Pontificem mandare fauore piæ cauſæ; nam idem eſt dicendum ad non pias cauſas, vt notat gloſ. & Abb. Panor. in d. cap. indicante nu. 1. Secundò probò per tex. in l. fin. C. de fideic. Vbi heres præſtare compellitur relictum à teſtatore fideicōmiſſum ſine vlla teſtium ſolemnitate, vel iurare non fuiſſe relictum. Quod apertius cauetur in §. fin. Inſtitut. de fideicom. hered. Vbi Iuſtinianus ait quòd antiquitus fideicommiſſa ex heredum ſola fide, & voluntate pendebant, & cum Augu-

ſtus

ſtus illa ad iuris traxerit neceſſitatem, vt ſcilicet tunc vigorem habeant, quando legitimè relinquantur. Ipſe volens hoc amplius defunctorum voluntatibus propitius ſtatuere, decreuit, vt ſi teſtator in fide heredis ſui ponat fideicommiſſum, heres cogatur illud præſtare, aut iurare ſuæ fidei à teſtatore non eſſe poſitum.

Ex quibus verbis conſtat, Imperatores hoc decreuiſſe duplici ex cauſa, nempè fauore vltimarum voluntatum, & ratio-
8 ne confidentiæ, quam teſtator habuit de herede; Lex enim graue eſſe iudicat fidem fallere l. 1. in prin. ff. de conſtit. princ. & l. conuentionum, ff. de pact. Ex quo eleganter dicebat Bar. in l. ſi ita ſcripſero, ff. de condit. & demonſtrat. Quòd ſi teſtator mandat heredi, vt ſoluat omnia, quæ ſcripta reperta fuerint in quadam ſchedula relicta apud quendam, quòd heres abſque alia ſolemnitate tenebitur illa præſtare; & ſe mouet per tex. in d. l. fin. Cuius opinionem teſtatur communem Ripa in l. nemo poteſt, ff. de leg. 1. nu. 31. Quæ omnia cum procedant in caſu noſtro, dubitandum non eſt, legatum huiuſmodi de iure Ciuili deberi; ergo debebitur, & in conſcientia; & tanto magis, quia ſecundùm eiuſdem conſcientiæ rectitudinem, non poſt Cæſar vti beneficio d. l. fin. & §. fin. nempè iurando legatum non fuiſſe relictum ſuæ fidei, cum verè, & realiter relictum ſit.

Tertiò probo eandem minorem hac ratione, nempe quia cum Cæſar promiſiſſet Antonio ſoluere dictas mille libras Bernardo, & Antonius, illas in fide Cæſaris heredis poſuiſſet, hæc diſpoſitio ſapit na-
9 turam contractus, & ita heres ad illud quod promiſit, tenetur; iux. tex. in l. quidam cum filium, ff. de hered. Inſtit. prout docet Bart. in d. l. nemo poteſt. qui tex. eſt inducendus in verſ. ſi tamen, vbi ſi quis alicui promittat ſe reſtituturum hereditatem, in qua fuit inſtitutus, tenetur ex ſua promiſſione illam hereditatem reſtituere.

Et confirmatur per tex. in l. ſpadonem, §. 1. ff. de excuſ. tutor. ab eod. Bar. ibidem allegatum; vbi ex eo quòd quis promittit
10 patri pupilli ſe fore tutorem liberorum, excuſari à tutela non poteſt etiam ſi aliter ius excuſationis ſibi competeret; & hoc non alia ex cauſa, niſi ratione promiſſionis, quæ cum etiam interueniat in hoc caſu, tenebitur Cæſar ratione ipſius, illas mille libras, & in foro exteriori ſi conſtaret, & in conſcientia præſtare.

Ex qua præcitata Bar. doctrina, Io. Guterrius in repet. l. nemo poteſt delegat. 1. nu. 254. notat poſſe etiam in teſtamento celebrari contractus; ea eſt enim ipſius teſtamē-
11 ti natura, vt in ſe contractum celebrari patiatur, quod probant iura in l. 1. §. aſſignare, iuncta l. aſſignare, ff. de aſſignand. liber. quæ ad hoc citat Oldrad. in conſil. 214. nu. 2. & hoc in ſpecie notat gloſsa ſingularis, & omnibus nota in l. heredes palam, §. fin. ff. de teſtam. in verſ. alienum, & ibi Bar. in num. 1. Et hanc communem eſſe opinionem fatetur poſt alios idem Guterr. ſupra Et hæc dixiſſe ſufficiant pro dictæ minoris probatione, in qua licet aliquanto prolixor fuerim, tamen hæc omnia adnotare volui, quia meæ fauent opinioni, ipſamque omni ex parte comprobant.

Secunda ratio, quæ mouet ad condemnandum prædictum Cæſarem in conſcientiæ
12 foro, eſt, quia qui per medium aliquod contra iuſtitiam commutatiuam, videlicet per vim, metum, dolum, mendacium, &c. impedit aliquem à conſequutione boni, etiam illi non ex iuſtitia, ſed ex liberalitate debiti, tenetur ad reſtitutionem faciendam, vt ait Bannes de iuſt. & iur. quæſt. 62. art. 2. dub. 12. ſed in caſu noſtro hoc modo impediuit Cæſar ne Antonius legaret Bernardo illas mille; ergo, &c.

Maiorem probat ipſe Bannes, quia per reſti-
13 tutionem debet reparari omnis læſio cōtra iuſtitiam commutatiuam, & omnia damna; ergo qui per tale medium contra iuſtitiam commutatiuam impediuit aliquem à conſequutionè boni, quod erat in promptu obtinere, etiamſi obtinendum eſſet ex miſericordia, vel liberalitate alterius, tenebitur ad reſtitutionem faciendam illius damni, ratione iniuſtitiæ, quam

alter paſſus eſt. Minor verò patet, nam quando Cæſar impediuit teſtatorem, vel illa ſua promiſſione voluit illum decipere, vel verè habebat animum ſe obligandi: ſi primum, habemus intentum, & ſic ratione ipſius fraudis tenebitur reſtituere, quod etiam affirmat Nau. in ſum. cap. 17. nu. 70. & 73. vbi ponit caſum expreſſum de faciente mutare teſtamentum, vel legatum, & ſe mouet ex l. 1. & 2. C. ſi quis aliq. teſt. prohib. & ex l. fin. ff. de hered. inſtitut. & Sotus lib. 4. de iuſt. & iur. quæſt. 6. art. 3. circa finem, expreſsè ad reſtitutionem obligat impedientem per vim, aut fraudem ne alicui legatum relinquatur, contra Caiet. in 2. 2. quæſt. 62. art. 2. cuius dictum Bannes ſupra intelligit procedere quando non interuenit vis, aut dolus, & ita etiam intelligendus eſt Syl. in ver. reſtitutio 3. §. vlt. in verſ. 2. ſecundum Petrum, &c. vt ipſemet indicare videtur ibi; Sed intellige quòd non teneatur, ſi reuocatio fiat liberè, ſecus autem ſi non libera voluntate &c. Et in caſu iſto, non ſolum non reuocatur liberè, ſed nullo modo reuocatur, & tantum in teſtamento non ſcribitur ſub fide heredis, vel dolo ipſius. Si autem verè habebat animum ſe obligandi, dubitandum non eſt teneri ſub mortali ad ſui promiſsi obſeruationem, per ea quæ tradit D. Thom. in 2. 2. quæſt. 110. art. 3. ad 5. & Nauar. in Man. cap. 18. num. 6. cùm omnia (vt ipſe aſſerit) ex tempore, quo promiſit vſque nunc, immutata permaneant. Quibus ſic ſtantibus, non obſtant ea, quæ in principio pro parte ipſius Cæſaris adduxi, nam.

Ad primum reſpondeo ex his quæ dixi in 2. ratione probando minorem primæ rationis meæ, nempè ad hoc fuiſſe prouiſum ex benignitate Iuſtiniani in d. §. fin. Inſtit. de fideicom. heredit.

14 Ad ſecundum ex l. ſi veritas C. de fideic. reſpõd. gloſ. in d. l. fin. eiuſd. tit. in ver. ſubire, dicens dictam l. ſi veritas fuiſſe correctam per finalem, quæ reſponſio, vt falſa communiter reprobatur ſecundùm Menchacam de ſucceſs. creat. §. 23. nu. 6. relatum à Gutierr. in d. l. nemo poteſt, num. 244. quia non debet vnquam legum correctio induci quando à lege expreſsè non inducitur, l. præcipimus C. de appellat. l. ſancimus, cum alijs C. de teſtament. Quare eadem gloſa pluribus alijs modis etiam reſpondet, & inter alios dicit, quòd ideo in d. l. fin. cogitur heres præſtare relictum etiam in minus ſolemni voluntate, quia teſtator poſuit illud in fide heredis, & hunc intellectum plerique ſequuntur, & eum communem eſſe affirmat Iaſ. in d. l. fin. num. 12. & Menchaca ſupra num. 1. quos citat, & ſequitur Gutierr. ſupra nu. 246. At cum in caſu noſtro etiam in fide heredis ſint poſita dicta mille, vt aſſeritur, non eſt cur d. l. ſi veritas, amplius obſtet, in ipſa enim fides hæc non interuenit.

Ad tertium ex doctrina Bar. eodem modo reſpondeo, quia vt patet ex dictis, caſus hic ſpecialis eſt, & deciſus in prædictis l. fin. & §. fin. propter fidem, quam de ſuo herede habuit defunctus, & etiam propter promiſſionem, & obligationem ipſius heredis.

Ad quartum ex ſententia Gerardi reſpõdeo intelligendam eſſe quoties quis impediuit per modos iuſtitiæ commutatiuæ non contrarios, nam ſi per tales modos impediuit, reſtituere tenetur, vt dixi in ſecun-

15 do argumento partis affirmatiuæ. Et pretereà dicas, idem eſſe, aliquid eſſe meum, vel de proximo futurum eſſe, vt in vulgata iuris regula habetur; Quapropter quãuis illa mille non eſſent in poteſtate Bernardi quãdo Cæſar impediuit, erat tamen Bernardus in proxima facultate illa habendi, poſtquam deliberauerat Antonius illa illi legare, & iuxta regulam Ariſt. 2. Phyſic. tex. 56. Qui parum diſtat à re, nihil diſtare videtur. Vnde cum parũ diſtaſſet Bernardus à facultate habendi dictum legatum, perinde ſe habet, ac ſi nihil diſtaſſet, & fuiſſet impeditus à re iam habita, vt ait Salon. in 2. 2. D. Tho. q. 62. art. 3. controuerſ. 25. verſ. In his omnibus. Firmum igitur remãnet meum dictum. Imò plus addo, tantam eſſe in hoc caſu Cæſaris obligationem, vt teneatur illa mille ſoluere, etiamſi non adeſſet ratio fidei à teſtatore

habitæ,

habitæ,& promiſſio ipſius Cæſaris,ſed tã-
tum ſi ipſe impedijſſet ne illa mille lega-
rentur per aliquem modum iuſtitiæ com-
mutatiuæ cõtrarium, nempè dolo,vi, me-
tu,&c.per dicta ſupra in mea ſecunda ra-
tione, ſecundùm mentem D.Tho. in 2.2.
quæſt.62.art.2.& aliorum,quos in dicta
ſecunda ratione citaui.Et adde Petr.Na-
uar.lib.3.de reſtit. cap.5. num.12.
Et idem dicas ex mẽte Barthol.Medi. lib.1.
16 Inſtruct. §.31. fol. mihi 134. ſi impediſſet
ob nimiam importunitatem, vt ſi adſtitiſ-
ſet coram teſtatore lachrymando,vocife-
rando,& obſecrando ne legaret; quare
faſtiditus ab importunitate teſtator non
legauit, quia ſecundum ipſum hæc eſt vis
ſufficiẽs ad cogendum teſtatorem vt non
legaret.
17 Cui non obſtat quòd preces importunę
non ęquiparantur metui,niſi in Tyranno,
& ſolito ducere minas ſuas ad effectum,
vt dicit Abb.Pan. in c. cum inter te de
elect.& in cap.2.quod metus cauſa nu.4.
&Alex.in 3.vol.conſ.36.& Andreas Bar-
bat.in c.1.de offic. deleg. Iſtius enim im-
portunæ preces cum metui ęquiparentur,
vt dicit Innoc. in c. petitio.de iure iuran.
& Bar.in tract.de Tyran.in 3.quæſ.& pre-
ces iſtorum æquiparentur iuſſui, vt dicit
gloſ.in l.1.in princ. ff. quod iuſſu, & gloſ.
in l.1.C.ſi Rector Prouinc. & gloſ. in cle-
ment.1. in verſ. optimum,de reſtit. in in-
tegrum,Bald. in l.fin. §. neceſſitatem, C.
de bonis quę liberis, & in l.ſi mãdato, C.
qui cum eo. Non obſtat inquam,nam ad
hoc benè reſpondet Afflict. in deciſ.69.
num.4. ſcilicet, quòd importunæ preces
non æquiparantur metui niſi in Tyranno,
quò ad faciendum contractum meticulo-
ſum,at quò ad id,quòd quis dicatur com-
pulſus mediantibus precibus importunis,
æquiparantur etiam in non Tyranno, vt
dicit Innoc.in d.c. cum inter R. de elect.
Quibus mediantibus comprehenditur,
quòd nõ fuit libera, & abſoluta voluntas,
ſed ab ipſis importunis precibus compul-
ſa.Sequitur dictã Medinę ſententiã Petr.
Nauar.lib.3.de reſtit.in d.cap.5.num.11.
& citat pro eadem ſententia Nauar.Cor-
dubam,Sotum,& Paludanum.Sed illam
Molina de Iuſtit. tract.2. diſput.132. non
ita ſimpliciter admittit, ſed diſtinguit, &
inquit, non ſatis eſſe preces importunas,
ſed vlterius eſſe neceſſariũ,vt teſtator ſit,
& remaneat in ea quaſi habituali diſpoſi-
tione, quòd ſi interrogaretur ab aliquo
extraneo,reſponderet ſe velle, & deſide-
rare,vt illa pecunia legatario ſolueretur,
licet ipſe propter heredis importunita-
tem non legauerit; & in hoc caſu ipſe af-
firmat quòd teneretur heres in conſcien-
tia illam ſoluere, ſi hoc illi conſtaret;
& probatur hoc ex l.fin.ff. de heredit. in-
ſtit. ſi verò teſtator non remanet in hac
habituali diſpoſitione, dicit peccaſſe he-
redem illum diſtrahendo.
18 Et idem eſt dicendum ſecundùm men-
tem eiuſdem Molinæ ſupra, ſi impedijſſet
timore reuerentiali, nempè quia impe-
diens erat pater,vel maritus teſtantis. Et
hoc dictum Molinæ confirmari poteſt ex
his quæ dicit Afflict. in dicta deciſ.69. à
num.4. vſque ad 7. vbi conſtat legatum
relictum ab vxore marito ob eius impor-
tunas preces, & blanditias, & propter
ipſius reuerentiam, fuiſſe à S.R.C. Nea-
politano annullatum; & ratio eſt, quia
actus, ſtante metu reuerentiali, vel metu
verborum,vel ſtantibus minis, reſcindi-
tur, vt dicit Bart.in l.1.§.quæ onerandæ,
ff. quarum rerum actio non datur; Ab-
bas in cap.cauſſam matrimonij. de offic.
deleg. & Bart. & Alexand. in l. interpoſi-
tas, C. de tranſactionibus. Hæc dicta
ſint ſaluo ſemper &c.

RESO-

Megalij Tomo 1. Variar. Reſolut. Reſol. 3.

RESOLVT. III.

DE CIRCVNSTANTIA VOTI, ex vi profeſſionis, & ordinis in confeſſione non aperienda.

SVMMARIVM.

1 *Circunſtantiæ illæ ſunt confitendæ, quæ diuerſis, ſpecialibuſque præceptis prohibentur.*

2 *Continentia annexa Ordinibus ſacris eſt de præcepto Eccleſiæ.*

3 *Continentiæ legem potuit Eccleſia imponere Ordinibus ſacris.*

4 *Religioſus faciens contra regulam, quæ obligatur ad mortale, peccat mortaliter, non autem contra votum.*

5 *Circunſtantia, quæ per ſe ſolam mutat ſpeciem peccati, eſt ſpecialiter confitenda, etiamſi cum alia eiuſdem ſpeciei concurrat. & vide num. 8.*

6 *Voti eiuſdem confirmatio, nouam obligationem non inducit.*

7 *Continentiæ obligationē annexā Ordini ſacro, eſſe votum ſolemne Eccleſia declarauit.*

9 *Circunſtantia quæ non aggrauat in infinitum, non eſt neceſſariò confitenda.*

QVidam Religioſus profeſſus, & Ordine ſacro inſignitus diabolica ſuggeſtione impulſus, mulierem carnaliter cognouit, nunc facti pœnites, animam ſuam à tali macula per confeſſionem lauare ſtatuit, ſed quia incognitus ad ipſam confeſſionem accedere deſiderat, quærit an teneatur vtramque circunſtantiam, nempè ordinis, & profeſſionis Confeſſario aperire.

1 Et videtur reſpondendum eſſe affirmatiuè, quia illæ circunſtantiæ ſunt in confeſſione aperiendæ, quæ diuerſis ſpecialibuſque pręceptis prohibentur, ſecundùm Nau. in ſumm. cap. 6. num. 3. & cap. 11. num. 4. ſed incontinentia diuerſis ſpecialibuſq; præceptis prohibetur religioſo profeſſo, & Ordine ſacro inſignito; ergo vtraque circunſtantia in confeſſione aperienda erit. Minor ex eo probatur quòd in quantùm religioſus eſt profeſſus, prohibetur illi ratione voti, & hoc eſt certū,
2 & probatione non indiget: inquantùm verò eſt Ordine ſacro inſignitus, prohibetur illi ratione ſpecialis præcepti Eccleſiæ à voto differentis; quod probatur Primò per text. in cap. 1. & cap. ſi qui eorum, & cap. de illo, & cap. erubeſcant, & cap. placuit 32. diſt. in quibus prohibetur in ſacris Ordinibus conſtitutus matrimonium contrahere, illique præcipitur, vt omninò mulierculas abijciat, nulla tamen voti mentio fit; vnde obijciens gloſa in cap. nullum 28. diſt. dicit, quomodo Eccleſia imponit neceſſitatem continentiæ, cum contiuentia ſit res voti, & non præcepti? huic obiectioni deinde
3 reſpondens ait, quòd Eccleſia neminem cogit continere, ſed in ordinatione quam dat, poteſt imponere legem quam vult, ſicut quilibet alius in traditione rei ſuæ, l. in traditionibus, ff. de pactis; & ſic ex hoc habes promiſſionem illam non eſſe votum propriè, ſed eſſe potius quendam contractum, quem facit ordinatus in ſua ordinatione cum Eccleſia, quo ſe obligat ad perpetuam continentiam ſeruandam, quæ obligatio votum continentiæ implicitum à Doctoribus appellatur, non quia ſit verè votum, ſed quia cum voto quodammodo conueniat, cum propter Dei cultum fiat; quod alias in votis reſpici ſolet; quod ſolet etiam reſpici in annexa promiſſione ſeruandi regulam, quam tacitè ſeruare promittit Religioſus profitendo; obſeruatio enim regulæ, Dei cultus quoq; eſt; attamen faciendo contra regulam licèt peccet mortaliter religioſus,

4 gioſus,qui à ſua regula ad mortale obligatur, non tamen peccat contra votum, ſed contra præceptum . Igitur præceptum eſt,& non votum .

Secundò probatur per tex.in cap.1. qui clerici, vel vouentes vbi Alex.3.dicit, Subdiaconum non poſſe contrahere ex Sacrorum Canonum cenſura demonſtrari; ergo non ex voto.

Tertiò probatur ex Concil. Trid. ſeſs.24. can.9..vbi ob ligatio hæc lex Eccleſiaſtica appellatur his verbis: *Si quis dixerit clericos in Sacris ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, non obſtante lege Eccleſiaſtica,vel voto,&c.* Quibus verbis videtur differentiam conſtituere inter obligationem ad continentiam Clerici in ſacris conſtituti, & Religioſi profeſsi; verba enim illa, non obſtante lege Eccleſiaſtica ad clericos in ſacris ordinibus conſtitutos referuntur:illa verò alia verba,ſcilicet,vel voto,ad Religioſos;ergo ſpeciale præceptum; ergo ſpecialiter eius traſgreſſio eſt confitenda: & ita tenet Auctor Summæ Coronæ in 1. par. ſuæ ſum.cap.2.de circunſtantia, in declaratione circunſtantiæ Quis.

Quod confirmatur ex his, quæ dicit Nau. in ſum.in d.cap.6.nu.4.illat.4. ſcilicet quòd circunſtantia,quę per ſe ſolam mutat ſpeciem peccati, eſt ſpecialiter confitenda, licet cum alia eiuſdem ſpeciei concur-
5 rat; vt patet in exemplo ipſius Nauarri de coniugato habente rem cum coniugata; ſed vtraque harum circunſtantiarum per ſe ſolam mutat ſpeciem peccati; ergo vtraque per ſe ſolam eſt confitenda, licet ſimul concurrat.

His tamen non obſtantibus ego cenſeo ſufficere prædicto Religioſo vnam tantùm ex his circunſtantijs in ſua confeſſione explicare;& me mouet tex.in cap.vni. de voto,& voti redempt.in 6.vbi Sum.Pont. Bonifacius VIII. obligationem ad continentiam Clerici in ſacris conſtituti, votum appellat, & duplici modo votum ſolemnizari declarat, nempè per ipſam ſuſceptionem ſacri ordinis,& per profeſſionem Religionis;Si eſt votum, ergo includitur in alio voto prius per profeſſionem emiſſo; nam cum in ipſa prima emiſſione voti,Deo ſe totum,& caſtitatem ſuam donauerit, non remanet poſtea quid donet; & ſic licet ex vi ordinis voueat tacitè caſtitatem ſeruare, attamen nihil tunc ipſe verè de nouo vouet,cum nemo dare poſſit quod non habet; & ideo in dicta ſuſceptione ordinis nihil agit, niſi primum
6 votum expreſsè emiſſum, tacitè confirmare;ſed idem votum confirmare nouam obligationē non inducit,vt probat Barth. Med.lib.1.ſui inſtruct.cap.9. fol. mihi 19. paulò ante §.1. Si nouam obligationem non inducit, ergo non tenetur niſi vnam tantùm circunſtantiam aperire, qua poſſit confeſſarius cognoſcere prædictū pœnitentem mœchando feciſſe contra caſtitatis votum. Nec obſtat dicere quòd votum Clerici Ordinis ſacri inſigniti eſt de præcepto Eccleſiæ, votum verò Religioſi de eſſentia Religionis,& ſic alterius ſpeciei, vt iniquit Sotus de iuſt. & iur. lib.8.quæſt.2.art.2.ad pri. & in quartum ſent.diſt.18.quæſt.2. art.4. concl.7. nam diſtinctio hæc non aggrauat in infinitum, vt benè reſpondet Lopez in ſuo inſtruct. ſupra citat. ſequutus Cordubam in ſum. quæſt.3. & videtur etiam opinio Caiet. in 2.2.D.Thom.quæſt.186.art.9.& q.99. verſ.ad quartum dubium, vbi ſic ait,licet diuerſæ ſanctitates vnius perſonæ ex diuerſis cauſis proueniant,puta ex voto,& ordine, &c. omnes tamen conueniunt in hoc quòd perſonales ſunt, & propterea vnius ſpeciei ſacrilegium conſtitui dicitur quæcunque ſanctitas perſonæ violetur. Et hanc eandem ſententiam poſt hæc ſcripta tenui in pri. par. meæ Inſtit. lib.5.cap.11. à nu.3. vſque ad num.7.vbi latè hanc difficultatem examinaui. Nec obſtant in contrarium adducta, & ad primū negatur peccata ſpecie differe ex eo quòd ſunt contra diuerſa præcepta, vt patet ex his quæ dixi in d.cap.11.num.5. Et præterea negatur etiam incontinentiam eſſe Religioſis profeſſis, & in ſacris conſtitutis, à diuerſis præceptis prohibitam. Nam quamuis obligentur à voto, & à lege Eccleſiaſtica,tamen ipſamet Eccleſia

7 cleſia declarat obligationẽ hanc per eius legem introductam, eſſe votum ſolemne, vt patet in d. cap. vni. de voto in ſexto. Et cum ſit votum, aliud non operatur, vt ſup. dixi, niſi confirmationem primi; & ſic omnes ſoluuntur opiniones, confirmationes, & difficultates.

Nec obſtat confirmatio vltimo loco adducta ex auctoritate Nau. nam concedo cir-
8 cunſtantiam, quæ per ſe ſolam mutat ſpeciem peccati, eſſe ſpecialiter confitendam, etiamſi cum alia eiuſdem ſpeciei cõcurrat; ſed hoc dico procedere in circunſtantia illa, quæ concurrit cum alia, quæ recipit deformitatem ſuam ex alio, & differenti capite, vt ſi vna circunſtantia reciperet deformitatem ſuam ex vno præcepto, alia verò ex alio differenti, prout eſt in non ieiunante in vigilia, quę occurrit tempore Quadrageſimæ, & in coniugato rem habere cum coniugata, & in ſimilibus: Vel ſi vna reciperet deformitatem ſuam ex præcepto, alia verò ex voto, vt v. g. ſi quis voueret ieiunare diebus Veneris, & poſtea in vno ex ipſis occurreret vigilia, tunc ſi non ieiunaret in illo die, teneretur vtramque circunſtantiam in confeſſione aperire; non autem erit ſpecialiter aperienda circunſtantia prædicta quando concurrit cum alia recipiẽte deformitatem ſuam ab ipſomet capite, prout procedit in contrafaciente votum pluries confirmatum, quod, vt ſupra dixi, nouam non inducit obligationem; neque circunſtantia hæc aggrauat in infinitum, prout etiam ſupra dixi ex Lopez; & cir-
9 cunſtantia, quæ non aggrauat in infinitum, non eſt confitenda, iuxta communem Doctorum opinionem. Et præterea, ad minorem dico, tunc vtramque harum circunſtantiarum per ſe ſolam mutare ſpeciem peccati, quando vtraque per ſe ſolam conſiſtit, & tunc eſt ſpecialiter confitenda, non autem quando ſimul cõcurrit; tunc enim vtraque vnam tantùm circunſtantiam conſtituit, ſcilicet tranſgreſſionem voti; ſicut enim ſi vtraque diuiſim concurreret, vtraque faceret contra votum caſtitatis, ita facit contra idem votum concurrens ſimul. Igitur firmum remanet meum dictum: ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. IV.
DE COMPENSATIONE DEBITI.

SVMMARIVM.

1 *Creditor, vel læſus poteſt occultè recipere quod ſibi iure debetur, quando alia via id commodè iure recuperare nõ poſſet.*
2 *Compenſationis circunſtantiæ neceſſariæ enumerantur.*
3 *Inuitũ liberans ab obligatione non habet contra eum actionem negotiorum geſtorum.*
4 *Meliorare, & reficere rem ne pereat, ſunt diuerſa.*
5 *Alienari prohibita res, poteſt pro neceſſaria reparatione, & refectione alienari.*
6 *Reficiendæ, ſeu reparandæ domui inſumptum præiudicat ei, qui ex alia cauſa prius ius habebat ad illam.*
Actio cui datur, competit exceptio, & retentio.
7 *Negotiorum vtili geſtori pro ignorante competit actio.*
8 *Negotiorum geſtori pro inuito actio datur in his, quæ tangunt perſonam, vel libertatem, vel vitam, vel Ciuitatem.*
9 *Medico, infirmum prohibentem, curanti, animo, vt mercedem recipiat, datur actio negotiorum geſtorum.*
10 *Compenſatio ei, qui eſt, & debitor vna via, & creditor alia, licet etiamſi alia via iuridica poſſit ſibi prouidere.*
11 *Creditori, qui non eſt debitor, ſi alia via iuridica poſſit ſibi prouidere, non licet occultè recipiendo compenſationem facere.*
12 *Creditor, qui eſt ſimul, & debitor poteſt compenſare, etiamſi iuraſſet ſuum debitum ſoluere.*

13 *Com-*

13 *Compenſatio eſt quædam ſolutio.*
14 *Negotiorum vtilis geſtor poteſt ſibi compenſare etiamſi res ſine ſua culpa perierit.*
15 *Depoſiti cauſa debitor non poteſt contra illud debitum compenſatione vti, niſi creditor vim faciat, &c.*

I Vlius villam conduxit, eo pacto inter alia appoſito, vt nullas ibi poſſit facere meliorationes Domino inſcio, & non requiſito: ſed cum Dominus villæ Florentiam profectus ſit, inundatio proximi fluminis ita villæ eiuſdem domui damnum attulit, vt in dies minaretur ruinam, necnon & flumen prædictum ob continuas pluuias nouam inundationem minabatur. Quibus commotus Iulius, ipſo Domino inſcio, & inrequiſito, domum in locis, in quibus erat malè affecta, refecit, & reparauit; aggereſque fluminis fortificauit. Sed nunc Dominus in patriam reuerſus, expenſas in dicta refectione, & fortificatione factas Iulio perſoluere recuſat, ſub prætextu prædicti pacti. Et ideo quærit Iulius, an tuta conſcientia poſſit in partem compenſationis pro dictis expenſis ſibi retinere quandam pecuniæ quantitatem, quam ſecretè cognoſcit debere dicto Domino ex errore calculi aliàs facti inter ipſos, cuius quantitas inferior eſt pecunia ſibi debita, cum non poſſit ſine alijs magnis expenſis prædicta recuperare, imò cum etiam multum expendendo, difficilimè recuperaret, propter potentiam aduerſarij.

Cui affirmatiuè reſpondeo, per ea quæ tradit Alex.de Aleſ.4.par.quæſt.68. memb. 8.art.1.Palud. in quartum quæſt.2. art.2. concluſ.5.Ricard. diſt.15. quæſt.7. art.1. Gabr.quæſt.3.dub.3.& quæſt.4. concl.2. Panor.in cap.Bona fides de depoſ.Caiet. in 2.2.D. Thom. quæſt.66. art.3. in fine, & art.5. in reſp. ad 3. Sotus lib.5. de iuſt. quæſt.3.art.3.in reſp.ad 1. arg. Nau. in Man.cap.17.num.112.Cord.in ſum. q.3. verſ. quanto al 2. & lib.1. qq. quæſt.35. Syl.ver.furtum quæſt.12. nu.16.& q.17. nu.17.& ver. Bellum pri. quæſt.9. nu.10. & Bellum ſecundo quæſt.8.num.10. Angel.ver.furtum quæſt.4.Innocent. in cap. olim de reſtit. ſpoliat. & Petrus Nauar. lib.3.de reſtit. cap.1. num.383. cum ſeq.
1 Qui omnes affirmant poſſe creditorem, vel læſum occultè recipere quod ſibi iure debetur, quando per viam iuris commodè ſuum recuperare non poſſet.

Sed huic meo dicto obſtare videtur id, quod
2 ex prædictis Doctoribus colligitur, nempè multas alias circunſtantias eſſe neceſſarias pro iuſtificanda dicta compenſatione, quas enumerat Sotus ſupra, & Nauar.nu.113.& Petrus Nau.nu.336.ſupra, & quas ego ad ſex reduxi in mea 2. 2. lib. 2. cap.1. num.45. Quarum prima eſt, vt facere hoc poſſit ſine ſcandalo; ſecunda, vt hoc faciat ſine corporali violentia; tertia, vt debitum ſit liquidum, & certum, nam ſi eſſet res ambigua, non liceret certa poſſeſſione alium priuare; quarta, vt ſit debitum ex cauſa pariente actionem ad petendum; quinta, vt res quam accipit nō ſit alicui reſtituenda; ſexta vt cauere debeat ne à debitore, vel eius heredibus, ab ipſo creditore, vel à ſuis heredibus iterum exigatur; Et addidi, dummodò non poſſit commodè alia via ſibi debitum recuperare, ſiue in iudicio, ſiue extra, vt quia, vel debitor non vult ſoluere ratione potentiæ, vel Iudex non cogit ex iniquitate, vel non poteſt recuperare ſine ſcandalo, inimicitijs, aut expenſis, vel ob defectum probationis, & huiuſmodi. Quæ circunſtantiæ cum non omnes concurrant in hoc caſu, non poteſt Iulius prædictam pecuniam tuta conſcientia ſibi retinere; Et non omnes concurrere patet, nam ex virtute conuentionis appoſitæ, ſcilicet, vt nullas poſſit facere meliorationes inſcio Domino, deficit tertia, & quarta conditio, ex quibus pendet iuſtitia, & ſubſtantia legitimæ compenſationis, & ſic debitum non ſolum non eſt iuſtum, & liquidum, ſed eſt nullum, argumento l.vlt.C.de neg. geſt. vbi ſancitum eſt, vt negotiorum geſtor expenſas non repetat, quas poſt contradictionem, & inhibitionem Domini fecerit.

Quod confirmari poteſt ex gloſ. fin. in l. ſi

Stichus

Stichus,§. fin.ff.de nouat.& deleg. quam ſequitur ibi Bar.nu.1.quæ aſſerit, non ha-
3 bere actionem negotiorum geſtorum ille, qui inuitum ab obligatione liberat: ſed cum Iulius prædictas reparationes inuito Domino feciſſet, contra conditionem in contractu appoſitam, nulla illi actio aduerſus Dominum competit; ergò nullo modo poteſt pecuniam Domini debitam ſibi retinere.

Verum prædicta non obſtant, nam quò ad
4 inſtantiam dico aliud eſſe rem meliorare, aliud verò ipſam reficere, & reparare ne pereat:& cũ in prædicto contractu ſint tantùm prohibitæ meliorationes inſcio Domino, non ideo ſequitur eſſe prohibitas reparationes, & refectiones neceſſa-
5 rias, pro quibus faciendis etiam poteſt alienari res prohibita alienari, vt probat Io. Gutier. alleg.7. num.4. cum ſeq. per tex. in l. lex. quæ tutores, in verſ. ſed etſi parens, C.de admin.tut. generaliter enim ſtatutum eſt, vt res prohibita alienari, poſſit ex cauſa neceſſitatis alienari, tex.eſt, & ibi notat Bar.in l. peto,§. prædium, ff. de leg.2. & ibi etiam Paul. de Caſtr. Facit etiam lex prima, ff. de fundo dot. l. pater filium in prin. ff. de leg.3. latè Tiraq. de retractu Linagier,§.1.gloſ.14.num.11. Et præterea ipſa refectio domus, vel alterius
6 ædificij adeo eſt fauorabilis, vt conſumptum in ea lædat,& præiudicet ei, qui ex alia cauſa prius ius habebat ad illam rem refectam, ſeu reædificatam, vt in l. interdum, ff. qui poti.in pign.habeant. Et hoc non immerito, cum reficere domum ſit cauſſa pia, vt tenet Cepolla de ſeruit. vrban.præd.cap.59.num.27. per tex. in l. ſi quis pro redemptione C. de donat. vbi æquiparantur redemptio captiuorum, & refectio domus; & idem tex. redemptionem captiuorum pijſſimã appellat. Quibus ſic ſtantibus, nõ poteſt Dominus aufugere, ne Iulius habeat aduerſus ipſum actionem negotiorum geſtorum, & quòd iuſtè non poſſit ab ipſo repetere dictas impenſas, eo quòd vtiliter geſſerit negotium eius per tex. in l. Pomponius, ff. de negot. geſt. Et cui datur actio, competit exceptio,& retentio per reg.iuris in l. inuitus,§.cui damus,ff.de reg.iur.l.creditori C. de pactis l.1. §. his autem, ff. de ſuperfic. cap. quid agendum de reg. iur. in ſexto.

Nec illi obſtat l.vlt. C.de negot.geſt.& gloſ. in d. l. ſi Stichus, §. fin. nam cum in caſu noſtro, vt dixi, non ſit prohibita refectio, ſed tantùm melioratio, refectio ipſa non fuit facta inuito Domino, ſed ipſo tantùm ignorante, at vtili negotiorum geſtori
7 pro ignorante competit actio, & poteſt iuſtè expenſas in ipſo negotio gerendo factas recuperare ab ipſo Domino, cuius vtili negotium geſſit, vt tradit Bar. in d.l. ſi Stichus, §.fin.

Imò Cynus in l.fin.C.de negot. geſt. & ibidem Guliel. de Cune. concedunt hanc actionem etiam negotiorum geſtorum pro inuito, quos tamen impugnat Bart.
8 vbi ſupra. Sed fortè eorum opinio benè procedere poteſt in his, quæ tangũt perſonam, vel libertatem, vel vitam, vel Ciuitatem, in quibus ille, pro quò ſoluitur, non poteſt dicere nõ eſſe vtiliter geſtum, per notata ab eodem Bar. per illum tex. in l. Stichus, ff. de pecul. legat. & facit tex. l.1.& 2.ff.de liber.cauſſa, vbi poteſt inuitus liberari à ſeruitute. Et ad hoc facit gloſ.ſing.in ſumma 83.diſt.quę dicit, poſ-
9 ſe Medicum, qui infirmum prohibentem curauerit, animo recuperandi mercedem, illam repetere ab eo, vel ab eius heredibus, non obſtante prohibitione, quia vtiliter eius negotium geſſit; quam gloſam ſequuntur, & ſingularem appellant Barbat. in rubri. extra de ſolut. ante finem. Tiraq. de vtroque retract. in tit. de retr. conuent. §.6. num.10. fol.332. in paruis col.1.in fine, & Io. Gutier. in prædit. alleg.7.num.16.qui allegat etiam Io. Oroſchium in l. illicitas, §. ſicuti num.8. ff. de off.præſ.& Rom. ſing.123. Eam etiam ſequitur Syl. in ſumma ver. Medicus nu.5. quæſt.5. & Nau. in Commentar. de Datis,& promiſ. num.50. At in caſibus non tangentibus perſonam, veriorem cenſeo ſententiam Bartholi, quam etiam ipſe tenet in l.ſolutiones, ff. de ſolut. nu.10. Vbi exponens gloſſam affirmantem quòd ſubiens iudicium pro alio, repetit ab illo, dicit,

dicit,

Digitized by Google

dicit, Sumens pro ignorante, ſecus pro
inuito; ad quod etiam optimè facit tex.
in l. ſi ex duobus, ff. de negot. geſt. Et ſic
ex his conſtat debitum prædictum eſſe
legale, liquidum, atque certum, per cita-
ta iura: quare dubitandum non eſt, poſſe
Iulium, vt dixi, pecuniam, quam poſſidet
ex errore calculi, tuta conſcientia ſibi re-
tinere.

Imò addo, Iulium poſſe prædictam pecu-
niam retinere, & ſic occultè ſe compen-
ſare, etiamſi alia via iuridica poſſet præ-
dictas expenſas recuperare, per ea quæ
10 tradit Petr. Nau. ſupra in nu. 385. & 386.
nam vltima conditio ſupra requiſita ha-
bet locum tantùm in illo, qui eſt tantùm
creditor, & non debitor, nempè, ſi tu mihi
debes aliquid ex ſeruitio, legato, vendi-
tione, vel alia cauſsa, & non vis ſoluere, ſi
alia iuridica, vel iuſta via poſſum à te re-
petere, non eſt mihi licitum, occultè re-
11 cipiendo, compenſatione facere; quia in
hoc caſu aufero à te poſitiuè rem, licet
mihi debitam, in quo, & Iudicis officium
vſurpo, & tu es rationabiliter læſus: Vn-
de ſi hoc feciſſem, peccaſsem quidem
mortaliter, & pœna, & pœnitentia dignus
eſſem ob id, quod illicitè, iuris deciſioni-
bus, & conſtitutionibus refragantibus,
Iudicis partes aſſumpſi, non tamen ad
reſtitutionem rerum, quæ verè meæ ſunt,
tenor, vt tradit Didac. Couar in reg. pec-
catum in pri. par. relect. §. 4. nu. 8. circa fi-
nem, & latius lib. 1. var. reſolut. cap. 1.
nu. 15. At in caſu quo quis eſt debitor ex
vna via, & creditor ex alia, prout eſt in
caſu, de quo quæritur, poteſt licitè com-
penſationem ſibi facere; quia in hoc ca-
ſu nihil à te accipit, ſed negatiuè ſe ha-
bet non ſoluens, ſicut tu illi non ſoluis, in
quo caſu nec tu rationabiliter conqueri
potes, nec ipſe Reip. officium propria au-
thoritate vſurpat. Et hinc eſt quòd, vt
doctiſs. tradit Couar. in relect. cap. quam-
uis pactum de pactis, pri. par. rel. §. 4.
num. 9. quem ſequitur Petr. Nauar. in d.
12. num. 386. qui eſt creditor ex vna via, &
debitor ex alia, etiamſi iuraſſet ſuum de-
bitum ſoluere, poteſt nihilominus com-
13 penſationem obijcere, eo quòd compen-
ſatio eſt quædam ſolutio ſecundum iura,
vt habetur in l. ſi debitor, ff. qui potior. in
pign. habea. Vbi, nihil enim inquit, in-
tereſt inter compenſare, & ſoluere, & in l.
dediſſe, ff. de verb. ſign. & in l. vel permu-
tari, ff. de liber. cauſſa. Vbi dediſſe intel-
ligendus eſt qui compenſauit.

Nec obſtat cap. ad materiam, il primo de iu-
reiuran. quia in caſu illius capituli præ-
ciſè iureiurando promiſſum fuerat, nul-
lum mutuanti ſuper poſſeſſione, & fructi-
bus, pignore acceptis, grauamen inferri,
donec ei pecunia perſoluatur; ſed cogere
ad compenſationem ante ſolutionem pe-
cuniæ, eſſet grauamen illi inferre contra
formam iuramenti, ideo ibi præcipitur, vt
prius cogatur mutuatarius pecuniam ſol-
uere, & deinde mutuans quod vltra ſor-
tem percepit, reſtituere. Vnde ibi non
prohibetur compenſatio, quando fuit iu-
ratum de ſolutione ſimpliciter, ſed præ-
ciſa iuramenti forma ſeruari præcipitur,
ſecundùm quam requirebatur numera-
tio pecuniæ, & ſolutio, vt dicit Io. Andr.
quem citat, & ſequitur ibi Panor. in nu. 2.
14 Et etiam dico poſſe Iulium ſibi prædi-
ctas expenſas compenſare, etiamſi po-
ſtea perijſſent, ſi tamen id ſine culpa ſua
contigerit, per ea quæ tradit Tiraq. ſu-
pra de retract. conuent. in d. §. 6. num. 10.
per tex. in l. ſed an vltro, §. 1. ff. de negot.
geſt. & l. ſi neceſſarias, in prin. ff. de pign.
act. & allegat Paul. de Caſtr. lib. 1. Con-
ſil. conſil. 425. incipit Super primo quæſi-
to dicendum eſt, in pri. dub. & cõſil. 443.
incipit, Viſo puncto col. 1. verſ. Sed huic
videtur obſtare, & Barbat. conſil. 71. in-
cipit, Illud offeram col. 3. verſ. Idcircò po-
ſito lib. 1. Faciunt ea quæ ſcribit gloſ. in
cap. cum Apoſtolica, in ver. propoſito-
rum, extra de his quæ fiunt à Præla. & d.
gloſ. in ſum. 83. diſt.
15 Et plus addo poſſe Iulium ſibi compen-
ſare etiam in caſu, quo prædictam pecu-
niam, ex qua ſibi compenſare vult, debe-
ret ex cauſſa depoſiti, per ea quæ dixi in
d. cap. 1. nu. 44. Vbi non obſtare dixi tex.
in cap. bona fides extra de Depoſ. Vbi
Greg. IX. ait, *Contra depoſitum compen-
ſationi, vel deductioni locum non eſſe, vt con-*

tractus, qui ex bona fide oritur, ad perfidiam minimè referatur. Nam intelligendum eſſe dixi, quando Dominus depoſiti vim non infert, iniuſtè retinendo rem depoſitarij, prout faceret Dominus villæ iniuſtè retinendo prædictas expenſas. Sed aduertat tandem prædictus Iulius, teneri in foro conſcientiæ, ſub vinculo reſtitutionis, & reatu peccati mortalis, cedere pro rata iura, quæ habet aduerſus Dominum villæ pro recuperandis dictis expenſis, vel alio meliori, aut tutiori modo curare ne fortè in poſterum iterum exigantur ab eius heredibus, vel ne ipſe Dominus, aut eius heredes ſponte ſoluant, cum omnes ſint conſcij prædictarum expenſarum, ignari autem compẽſationis, alioquin iniuſtè ſibi recompenſat, vt patet ex dictis. Hæc dicta ſint ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. V.

DE NVLLITATE RESCRIPTI Pro irregularitate ſurreptitiæ obtenti.

SVMMARIVM.

1 *FAlſis aliquibus narratis in commiſſione, aut gratia obtinenda ſi inter ea ſint aliqua vera, ex quibus poteſt ſequi effectus concluſionis, valet commiſſio, aut gratia.*

2 *Beneficium ſecundum impetrans, narrans ſe habere alium à ſe dotatum, & fundatum, non tenetur probare dotationem, & fundationem.*

3 *Falſitas veriſimiliter non inducens Principem ad concedendum, ſed ſuperflua, in dubio non præſumitur doloſa.*

4 *Dolore iuſto commotus, committẽs delictum, mitiori pœna eſt puniendus.*

5 *Copulatiua operatur vt debeat verificari in vtroque.*

6 *Falſitas, quæ non inducit ad facilius concedendum, non vitiat gratiam.*

7 *Surreptio ex ſimplicitate, vel ignorantia non vitiat reſcriptum, niſi quatenus fuit cauſſa conceſſionis.*

8 *Ignorans factum proprium in foro conſcientiæ excuſatur.*

9 *Iniquitas propria nemini debet commodum afferre.*

10 *Dubium pro certo affirmans mentitur.*

11 *Reſcripta habent, aut in eis intelligitur clauſula, ſi preces veritate nitantur.*

12 *Falſi expreſſio, quæ faciliorem reddit Principẽ ad concedendũ, ſemper annihilat gratiã.*

13 *Diſpenſatio committenti homicidium non ex propoſito, ſed cauſſa defenſionis, iure quodammodo debetur.*

14 *Mendacium propter quod Princeps facilius gratiam concedit, facit reſcriptum ſurreptitium.*

15 *Irritandum eſt quod eſt factum ex falſa cauſſa.*

16 *Litteræ gratioſæ, & priuilegia ſurreptitiè impetrata, ſunt ipſo iure nulla.*

17 *Reſcripta ſurreptitia ad lites ſunt irritanda.*

18 *Surreptio doloſa indiſtinctè vitiat reſcriptum.*

19 *Mentiens ex mendacio ſuo commodum percipiens, cenſetur doloſè mentitus, aliàs ſecus.*

20 *Fraus & dolus nemini patrocinari debet.*

21 *Epiſcopus delegatus à Papa non poteſt diſpenſare ſuper irregularitate ex homicidio, niſi cauſſa cognita, probatiſque narratis, ſecus facta diſpenſatio nulla eſt.*

22 *Probatum per falſos teſtes aliquid dicitur, non ſolùm ſi teſtes ignorent, ſed etiam ſi dubij ſint.*

23 *Irregularitas non contrahitur niſi in caſibus à iure expreſſis.*

24 *Irregularis ex homicidio propter litteras ſurreptitias ab Epiſcopo diſpenſatus, non poteſt ab Epiſcopo diſpenſationem obtinere vt beneficium ſimplex obtineat.*

Verbis

VErbis contendens N. cum quodam Villico, fuit ab eodem iniurijs,& percuſſione ligni offenſus: quare ſic prouocatus, eodem ligno è manibus dicti ſui offenſoris extorto, eundem ſemel in dorſo percuſſit, quem poſtea fugientem, & ſimile lignum, vel aliquid aliud, quo ipſe iterum prædictum N. offenderet, quæritantem, iterum cum N. in capite ligno prædicto grauiter percuſſit, ex quibus percuſſionibus Villicus ab hac vita migrauit. Er inſuper dictus N. à Curia ſæculari proceſſatus, & inquiſitus, & in contumaciam ad triremes condemnatus fuit. Poſtmodum habita ab heredibus defuncti remiſſione, de præmiſſis à Senatu, & Gubernatore Mediolanenſi abſolutionem obtinuit. Tandem facti pœnitens cupiens militiæ clericali adſcribi, ſupplicationem porrexit Summo Pontifici, humiliter petens, vt ſuper inhabilitate, & irregularitate ex dicto homicidio proueniente ſecum miſericorditer diſpenſaret. Quare Summus Pontifex litteras expediuit, quibus Epiſcopo Papienſi, ſiue eius in ſpiritualibus Vicario, & dicti N. ordinario, commiſit, & mandauit, vt ſecum ſuper irregularitate prædicta, aurhoritate Apoſtolica, diſpenſaret, ita vt ad omnes ordines citra ſacros, promoueri licitè valeat, & beneficia obtinere poſſit, prout verè per dictum Vicarium fuit illi diſpenſatum, & vigore diſpenſationis prædictæ ad ordinē oſtiariatus idem promotus fuit. Sed quia in ſupplicatione prædicta aſſeruit idcircò percuſſiſſe dictum Villicum fugientem ſemel atquè iterum, ne ipſe offenderetur; nam extorto illi ligno, quo ipſe N. percuſſus fuerat, prædictus Villicus fugam arripuit ad hoc, vt ſumptis armis ad ipſum offendendum rediret, prout re vera redijt armatus, & aſſociatus à fratre. Vnde duplex mendacium expoſuiſſe valde dubitat, primum dicendo quòd idcircò vulnerauit Villicum, ne iterum ſumptis armis rediret ad ipſum offendendum, cuius rei certitudinem, & memoriam non habet, licet dubitet. Secundum mendacium fuit dicendo quòd redijt à fratre aſſociatus, quod an ita fuerit, nec teſtes, nec ipſe meminit, ſed etiā dubitat. Quibus ſic ſtantibus quærit quatuor.

Primum. An prædictæ litteræ ſint validæ?

Secundum. An vigore ipſarum fuerit legitimè diſpenſatus à prædicto Vicario?

Tertium. An legitimè fuerit promotus ad ordinem hoſtiariatus.

Quartum. An poſſit ab Epiſcopo diſpenſari, vt beneficium ſimplex obtineat?

Ad primum quæſitum ſcilicet, an prædictæ litteræ ſint nullæ? Pro parte negatiua facit Primò, quia quando plura narrantur in commiſſione, quarum aliqua ſunt falſa,
1 aliqua vera, ſi ex veris poteſt ſequi effectus concluſionis, valet commiſſio, iuxta notata per Doctores in cap 2. &c. inter cętera, &c. olim de reſcript. Butr. in c. litteræ de dilation. Rota in deciſ. 68. in tit. de reſcr. in nouiſ. & deciſ. 515. in antiq. Sic à ſimili quando vera, & falſa narrantur in ſupplicatione, ſi ex veris poteſt
2 ſequi effectus gratiæ, valet gratia. Ad quod facit etiam quod dicit Fel. in cap. 2. de reſcript. num. 23. ſcil. quòd impetrans ſecundum beneficium, narrans habere alium à ſe dotatum, & fundatum, facta mentione de corpore beneficij, non tenetur probare fundationem, & dotationem, de quibus ſuperfluè dixit. Facit etiam dictum eiuſdem Felini in cap. ſuper litteris num. 5. eod. tit. quòd quando
3 falſitas non eſt talis, quæ veriſimiliter debeat inducere Principem ad concedendum; ſed eſt ſuperflua, in dubio non præſumitur doloſa, quia demonſtrationes ſuperfluæ nihil facientes ad factum habentur pro ſuperabundantibus l. teſtamentum C. de teſtam. Sed ex veris narratis prædictus N. poterat veriſimiliter obtinere prædictam gratiam; ergo &c. Sat enim erat ad mouendum Pontificem ad diſpenſandum quò ad ordines minores, quòd prædictus N. prouocatus iniurijs, & percuſſione ligni, ligno percuſſit, & ſic iuſto dolore commotus, quem temperare difficilimum eſt, l. ſi adulterium cum in-
4 ceſtu, §. Imperatore, ff. de adult. & ſic

quando quis iuſto dolore commotus, delictum committit, pœna oportet aliquantulum temperari, vt ait Panor. in cap. deinde de reſc. nu. 6. per tex. valdè notabilem in d. l. adulterium, §. Imperatores, ff. de adulter. &c. ſi verò il primo in §. nec ille de ſent. excom. Ad quod etiam facit, quia ſi quis laceſſitus iniuria, in iniuriam, vel verbera contra iniuriantem prorupit, debet pœna mitigari, quia iuſto dolore motus fecit, per bonum tex. in l. qui cum maior in §. ſi libertus, ibi *ignoſcendum eſt enim ei, ſi voluerit ſe vlciſci prouocatus*. quem tex. allegauit gloſ. magna in cap. cum inter, de except. Quare prædicta prouocatio de per ſe valdè mouere poterat Pontificem ad diſpenſandum ſaltem quo ad minores; nam licet difficillimè diſpenſet quò ad maiores, facilè nihilominus quò ad minores hoc facit, ſtante quòd in Concil. Trident. ſeſ. 14. cap. 7. ſolum prohibetur ne homicida voluntarius vllo tempore ad ſacros ordines promoueatur, non autem ad minores. Et ſic licet prædicta mendacia, in quibus dixit ſe percuſſiſſe cauſſa defenſionis, ad hoc, vt ad ſacros Ordines ſecum diſpenſaretur, non expoſuiſſet, nihilominus Summus Pontifex prædictas litteras conceſſiſſet.

Nec obſtat dicere, copulatiuè prædicta vera, & falſa fuiſſe narrata, & dictio copula-
5 tiua operatur, vt debeat verificari in vtroquè, per tex. in l. ſi hered. ff. de cõdi. inſtit. & notant Doctor in d. cap. 2. de reſcript. nam hoc fallit in reſcriptis, libello, & articulis, in quibus quando plura ponuntur circa vnum effectum, in quo nõ ſunt omnia de iure neceſſaria, copula reſoluitur per diſiunctiuam, gloſ. & Doctor. in d. cap. 2. per tex. in cap. cum iam dudum de præbend. & cap. ſignificauit de appellat. cum gloſ. in verſ. vel earum aliquam, Felin. in d. cap. 2. in ver. copula num. 23. fallent. 3.

6 Secundò illa falſitas, quæ non inducit ad citius concedendum non vitiat gratiam, Rot. in deciſ. 350. in antiq. in tit. de reſcript. & Innoc. in cap. in noſtra, in fine de reſcr. & ex in cap. cum noſtris de conceſſ. præb. & gloſ. ver. littera tamen; ſed hæc mendacia probabiliter non induxerunt Pontificem ad citius concedendam prædictam gratiam, cum ſoleat quò ad minores diſpenſare etiam illis, qui ex induſtria, & per inſidias occiderunt; nam tantùm de promouendis ad ſacros Ordines loquitur Concil. Trid. vt dixi, & quò ad illos tantùm ſolet Pontifex difficilimè diſpenſare. Quare in caſu hoc, etiam falſitate prædicta tacita, ita citò diſpenſaſſet, ſeu litteras conceſſiſſet, ſicut conceſſit illa explicata; ergò valida erit cõceſſio.

7 Tertiò quia ſurreptio ex ſimplicitate, vel ignorantia proueniens non vitiat reſcriptum, niſi quatenus fuit cauſſa conceſſionis Abb. & Dec. in cap. ſuper litteris de reſcript. num. 2. ſed ſurreptio, ſeu falſitas narrata in prædicta ſupplicatione prouenit ex ignorantia: Nam ignorat an occiderit quia fugiebat ad redeundum armatus necne, quæ ignorantia licet ſit de facto proprio, eſt tamen de facto intricato, & quod occurrit tempore quo N. erat oppreſsus magna animi perturbatione, & ſic non ita benè conſiderare poterat ea, quæ illi tunc occurrebant, nec memoria retinere.

Et præterea ſumus in foro conſcientiæ, in
8 quo quando quis ignorat etiam factum proprium, verè excuſandus eſt, licet in foro exteriori nemo præſumatur ignorare factum proprium, niſi ſit intricatum, vel antiquum, per ea quæ aduertit Abb. in d. cap. ſuper litteris num. 7. in gloſ. in verſ. priori modo, & Felin. ibi num. 5. limit. 5.

Et tandem falſitas hæc non fuit cauſſa conceſſionis; nam veriſimiliter his tacitis, Papa gratiam conceſſiſſet, vt poſſet illi ordinarius ſuper præfata irregularitate diſpẽſare, vt dictum eſt: quare demonſtratio hęc fuit ſuperflua, & ſic habetur ꝓ ſuperabundanti per d. l. teſtamentum C. de teſtament. ergo non debet vitiare reſcriptum.

His tamen non obſtantibus pars affirmatiua mihi videtur verior.

9 Primò quia nemo debet ex ſua iniquitate commodum reportare l. itaque Fullo, ff. de furtis cap. 1. de poſtulat. prælator.

At

At iniquum, & ſacrilegum eſt, mendacium exponere Papæ, iuxta gloſ. in cap. ſerpens de pœnitent. diſt.1. quam ſequitur Antonius Francus in addit. ad Panormit. in cap. ſuper litteris de reſcript. nu.3. in verſ. Mendacium. Et quia prędictus N. præfata mendacia Papæ expoſuit, & ſic gratiam obtinuit; ergò gratia prædicta ſic impetrata, non debet illi ſuffragari. Et quòd prædicta duo ab ipſo ſic dubiè narrata verè fuerint mendacia, patet; nam
10 qui aliquid, de quo dubius eſt, pro certo affirmat, mentitur; mentiri enim eſt quaſi contra mentem ire, vt ſcripſit Card. Tolet. in tract. de pec. mort. cap.54. & vt ante ipſum dixit D.Tho. in 2.2. quæſt.110. art.1. in corpore art. mendacium nominatur ex eo quòd contra mentem dicitur Vnde peierat qui iurans affirmat aliquid, de quo dubius eſt an ita ſit, vt tradit Nauar. in manuali cap.12.nu.7. poſt Aureol. in 3. deciſ.39. & Angel. ver. periurium §.4.

11 Secundò quia in quolibet reſcripto exprimitur, aut intelligitur clauſula, ſi preces veritate nitantur, l. vniuerſa C. de diuerſis reſcript. cap.2. de reſcript. quæ clauſula ſi non fuerit verificata, corruit reſcriptum ex defectu conditionis prædictæ, vt tradunt Doctor. in d. c.2. ſed ſupplicatio à prædicto N. data, veritate nón nititur, cum duo prædicta mendacia contineat; ergo debet corruere reſcriptum, & gratia obtenta.

12 Tertiò quia expreſſio falſi, quæ faciliorem reddit Principem ad concedendum, ſemper annihilat gratiam, c. ſuper litteris de reſcript. tradit Nau. in man. cap.22. num.86. Et in conſil.1. de reſcript. in antiq. poſt Rotam in deciſ.32. de reſcriptis, in nouis, & Felin. in cap. poſtulaſti col.4. de reſcrip. iuxta illud: mendax precator, careat impetratis l. etſi C. ſi contra ius, & vtil. pub. cap. ſedes de reſcript. Sed prædicta mendacia exprimendo facilius moueri potuit Papa ad diſpenſandum, ſeu ad expediendum dictas litteras, vt patet ex eo quòd dicendo quia idcircò verberauit, ne ſumptis armis iterum rediret ad eũ offendendum, videtur innuere verberaſſe cauſſa defenſionis, quæ cauſſa valdè mouere potuit Pontificem ad gratiam concedendam, quia in d. Concil. Trid. ſeſ.14. cap.7. dicitur, iure quodam-
13 modo deberi diſpenſatio committenti homicidiũ non ex propoſito, ſed cauſſa defenſionis: & ideo vulneraſſe alio probat mendacio, dicendo, prout redijt aſſociatus fratre: quod ſecundum mendacium cõfirmat primum, & ſic magis Pontificem ad prædicta mouere potuit. Quis enim dubitat quòd ſi N. prædicta mendacia tacuiſſet, Pontifex magis cogitaſſet ante quàm conceſſiſſet, & poſito quòd fortè conceſſiſſet, non tamen ſic facilè; & hoc ſufficit ad cauſſandam ſubreptionem, cap. poſtulaſti de reſcript. Felin. in conſil.31. nu.5. His igitur ſic ſtantibus gratia prædicta nulla erit iudicanda, cum fuerit ſubreptitiè, ſeu obreptitiè obtenta, quod
14 idem eſt; nam inter ſubreptionẽ, & obreptionem, ſecundùm quandam Doctorum opinionem, non videtur differentia, vt notat Bal. in l.1. C. ſi nupr. ex reſcr. quem ſequitur Dec. in c. ſuper litteris de reſcrip. num.1.

15 Quartò quia illud quod eſt factum ex falſa cauſſa debet totaliter irritari tot. tit. ff. & C. de condit. ſinè cauſ. ſed reſcriptum hoc fuit expeditum, ſeu gratia hæc fuit conceſſa ex falſa cauſſa; ergò eſt irritanda. At quia litteræ gratioſæ, & priui-
16 legia, quando ſunt ſubreptitiè impetrata, ipſo iure ſunt nulla, vt notat Felin. in d. cap. ſuper litteris nu.7. & in c. ad audiẽtiam il ſecũdo de reſcript. & Abb. in cap. quia circa in gloſ. fin. de conſang. & affin. & in d. cap. ad audientiam de reſcr. ſecus
17 autem reſcripta ad lites, quæ ſunt irritanda, cap. ceterum, & cap. ſi quis autem cum ſimil. de reſcr. Rationem differentiæ ponunt Abb. & Felin. in d. cap. ad audientiam, vbi etiam Felin. ponit aliquas fallentias, in quibus etiam reſcripta ad lites ſunt ipſo facto nulla: ideo gratia prædicta non indiget irritatione, ſed eſt irrita, & nulla ipſo iure. Et gratiam prædictam expeditam fuiſſe ex falſa cauſſa patet veriſimiliter; nam veriſimiliter S. Pontifex ideo gratiam conceſſit, quia N. expoſuit

vulnetaſſe cauſſa defenſionis, vt ſupra dixi.

18 Quintò, ſurreptio doloſa indiſtinctè vitiat reſcriptum, cap. ſuper litteris de reſcript. & notant ibi communiter Doctores, vbi Dec. in not. 1. nu. 1. ſubiungit, hoc adeo eſſe verum, vt licet ſit Sanctus qui impetrauit reſcriptum, ita vt non ſit veriſimiliter quòd dolosè egiſſet, tamen per ſubreptionem vitiatur: quod etiam notat Bald. per illum tex. in cap. fin. extra, vt lite pend. & Iaſ. in l. qui iuriſdictio in 3. fallent. ff. de iuriſd. omn. iudic. & in l. ſed ſi hac, §. patronus, il ſecundo, in ſecundo not. ff. de in ius vocand. & in l. 2. in fine C. ſi contra ius, vel vtil. publ. ſed N. per ſubreptionem doloſam gratiam impetrauit; ergo indiſtinctè gratia eſt vitiata. Impetraſſe verò per ſubreptionem doloſam patet; nam cum de prædictis certam memoriam non haberet, ſed valdè dubitaret, an ita eſſent necne: nec iuſtè conſcientiam dubiam deponere poſſet, in foro conſcientiæ tenebatur eligere tutiorem partem, cap. ad audientiam de homic. & cap. ſi quis autem de pœnit. diſt. 7. & ſic credere contrarium, & prædicta tacere: quod cum non feciſſet, peccauit mortaliter, & mendacium dixit, vt probaui ſupra in prima ratione partis affirmatiuæ; & ſic dolosè ſupplicauit. Quod confirmatur, quia ipſemet dicit, quòd quando prædicta narrauit, non habebat animum mentiendi, ſed tantùm inducendi per prædicta Pontificem, vt ſecum faciliùs diſpenſaret; & in hoc propriè conſiſtit dolus, & malitia, vt ex ſupra dictis colligi poteſt. Sed cum de hoc ipſe dubitet, vt tutiorem partem nunc eligat; debet credere feciſſe cum

19 dolo; nam quando mentiens ex mendacio ſuo commodum percipit, præſumendus eſt feciſſe cum dolo, alias ſecus per tex. not. in l. elegantet, §. fin. cum l. ſeq. ff. de donat. & probat Sebaſt. Sapia in l. quod ſerua, in mat. doli præſumpti ff. depoſ. vt ipſe refert in addit. ad Panor. in d. cap. ſuper litteris nu. 3. in verſ. ſine dolo, & Innoc. in cap. accedens de crim. falſi, vbi decit quòd in gratioſis falſitas ſemper præſumitur expreſſa cum dolo.

Sextò, & quod magis vrget, quia in d. Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. cauetur, vt diſpenſatio ſuper irregularitate ex homicidio prouenientè, committatur ordinario loci, vel ex cauſſa Metropolitano, aut viciniori Epiſcopo, qui tamen non poſſit diſpenſare, niſi cauſſa cognita, & probatis proceſſibus, ac narratis, in quo loco Concilium generaliter loquitur de omnibus narratis, & ſic generaliter debet intelligi, ſecundum vulgata iura in cap. ſolite, §. fin. de maior. & obed. & in l. 1. §. & generaliter, ff. de legat. præſt. quare ſi aliqua narratorum falſa erunt, non poteſt Epiſcopus diſpenſare, quia gratia præſumenda eſt nulla, & ſubreptitiè obtenta: ſed in caſu noſtro duo fuerũt narrata falſa, quorum primum, quia conſiſtit in actu interiori, probari non poteſt, debet tamen in conſcientia eſſe verum: ſecundum verò, quod conſiſtit in actu exteriori, probandum eſt; ſed quia de hoc ipſe N. & teſtes dubitant, neque etiam probari poſſet abſque falſitate, & ſi per falſitatem probatum fuerit, probatio erit nulla; ergò nulla erit iudicanda gratia, ita vt vigore ipſius Epiſcopus diſpenſare nequaquam poſſit.

Nec obſtãt tria arg. pro cõtraria parte adducta; nam omnia limitanda ſunt in gratia obtenta pro diſpenſatione ſuper irregularitate ex homicidio prouenientè, per dictam deciſionem Sacri Concil. in d. ſeſſ. 14. cap. 7. & præterea

Ad primum dico procedere quando falſa mixta veris non narrantur ex malitia;

20 cùm fraus, & dolus nemini patrocinari debeant cap. ſedes de reſcript. At N. dolosè mendacia narrauit, cum, vt ipſe ait, hoc egerit, vt induceret Pontificem ad facilius concedendum, licet valdè de veritate aſſertorum dubitaret, quod, vt in conſcientiæ foro tutus eſſet, facere non debuit, vt dixi ſupra. Ex his patet etiam reſponſio

Ad ſecundum, nam intelligitur procedere quando talis falſitas non fuerit narrata ex dolo, ſed ex ſimplicitate, vel ignorantia, iuxta notata à Doctoribus in d. cap. ſuper litteris, quod non procedit in hoc caſu, de quo agimus.

Ad

Ad tertium nego falſitatem prædictam proueniſſe ex ignorantia, imò dico proueniſſe ex dolo, vt dixi ſupra in quinta ratione partis affirmatiuæ.

Ad ſecundum quæſitum reſpondeo negatiuè per d. Concil. Trid. ſeſs. 14. cap. 7. & per dicta ſupra in ſexta ratione partis af-
21 firmatiuæ primi quæſiti: Epiſcopus enim non poteſt diſpenſare ſuper irregularitate prædicta, niſi cauſſa cognita, probatiſque narratis, & ſi de facto contrarium feciſſet, nulla diſpenſatio fuiſſet. Similiter etiam nulla fuit, eo quòd diſpenſauit quia narrata, per falſos teſtes probata fuerunt, cum nulla ſit probatio ipſa, quæ fuit cauſſa diſpenſationis.

22 Et intelligitur probata per falſos teſtes, non ſolum quando teſtes examinati narrata, & probata ignorant, ſed etiam quando dubij ſunt, per dicta ſupra in prima ratione partis affirmatiuæ primi quæſiti, in fine.

Ad tertium quæſitum reſpondeo, quòd licet fuerit malè promotus, & exiſtens in irregularitate, verè tamen fuit ordinatus, & characterem recepit; nouamque per hoc irregularitatem non contraxit; hoc enim nullibi in iure cautum eſt, vt ait Maiol. de irreg. lib. 4. cap. 33. nu. 3. & irregularitas non contrahitur niſi in caſibus
23 à iure expreſſis, c. is qui de ſent. excom. lib. 6. Sed ſi vult ad alios ordines aſcendere, tenetur diſpenſationem de prædicta irregularitate ex homicidio proueniēte impetrare, omnimodamque veritatem de facto prædicto enarrare, ne gratia acquirenda iterum per ſubreptionem ſit nulla. Sed quia prædicta in exteriori foro occulta ſunt, & quò ad ipſum forum omnia benè procedunt, poteſt N. in Sacro Pœnitentiariæ prætorio, de præmiſſis, narrata plena veritate, ſupplicare, nouamque diſpenſationem ſecretè obtinere.

Poſt hanc meam conſultationem N. ſupplicauit iterum, & nihil potuit obtinere, narrata facti veritate.

Ad quartum quæſitum reſpondeo quòd, attento ſolo iure communi antiquo, poſſet cum illo Epiſcopus diſpenſare cap. 2. de Cleric. pug. in duell. Nauar. conſil. 13. de off. iud. ordin. par. 2. in antiq. Hodiè vero
24 per decretum Sacri Trid. Concilij in d. cap. 7. ſeſs. 14. non poteſt, vt notat Nauar. in manual. cap. 7. num. 240. in fine. Et hæc dicta ſint ſoluo ſemper meliori iudicio, &c.

RESOLVT. VI.

DE PECCATO LVDENTIVM ludis lege prohibitis.

SVMMARIVM.

1 *Reſpublica habet auctoritatem ad prohibendā opera ſibi nociua.*

2 *Ludus alearum non ſolùm Clericis, ſed etiam laicis eſt interdictus.*

3 *Lex continens pœnam præſupponentem peccatum mortale, ad illud obligat.*

4 *Pœna excommunicationis ſemper præſupponit peccatum mortale.*

Qui vult aliquid videtur velle illud ſine quo id eſſe non poteſt.

5 *Leges ciuiles ex genere ſuo obligant ad culpam mortalem.*

6 *Leges ciuiles non ideo ad mortale non obligant, quia grauitas rei attenditur.*

7 *Circunſtantia, quæ deformat peccatum ex duplici capite, eſt neceſſariò confitenda.*

8 *Leges in dubio de minori pœna intelligendæ ſunt.*

9 *Ludus ex natura ſua, ſecluſa iuris humani prohibitione, non eſt illicitus, neq; malus, poteſt tñ ex multis circunſtantijs vitiari.*

10 *Legem ſecularem obligare ad mortale, vel veniale, ex natura rei, & pretio rerum prohi-*

prohibitarum conijciendum eſt.

11 *Leges humanæ fundatæ in præſumptione ligant in foro exteriori, non in interiori quoties veritas præſumptioni eſt contraria.*

12 *Legi Principis non obedire, non ſemper eſt mortale.*

13 *Lex non reſpicit caſus particulares, ſed ea quæ communiter, & vt plurimum eueniunt.*

14 *Lex poteſt vſu recipi vt obliget quidem ad pœnam exteriorem, ſed non ad interiorem.*

15 *Lex adhuc puniens in foro exteriori, poteſt abrogari in foro conſcientiæ.*

16 *Excommunicationis pœna tunc ſupponit peccatum mortale, quando non prærequirit monitionem.*

QVæritur an laicus ſæpius, & in magna quantitate ludis lege prohibitis ludens, rãtione prædictæ prohibitionis mortaliter peccet: ſi hoc abſque periculo mortaliter peccandi ob alias malas prauitates, quæ ex ludo procedere poſſunt, faciat. Præſuppoſito quòd prædicti ludi ex genere ſuo, iuris humani prohibitione ſecluſa, non ſint illiciti, nec ex obiecto, nec ex fine, vt omnes concedunt, & optimè probat Io. de Medina in C. de rebus reſtit. quæſt. 21. concluſ. 1.

Circa difficilem hanc, quotidianamque quæſtionem, Doctores aliqui partem affirmatiuam, aliqui verò negatiuam defendunt, mihi verò ſi aliquid dicere liceat, negatiua videtur verior, rationibus, & modo, de quibus infra. Sed prius aliqua pro affirmatiua parte adducam, vt ipſis reiectis, euidentius negatiua pro magis certa habeatur.

Et primo ſic argumentor cum Mich. Solon. in 2.2. D. Thom. quæſt. 5. de domin. art. 6. controuerſ. 1. concluſ. 2. in princ. qui affirmatiuam hanc mordicus defendit:

1 Reſpublica habet authoritatem ad prohibenda opera ſibi nociua, cui non obedire (cum leges humanæ iuſtæ obligent in conſcientia) peccatum mortale eſt: At ludi prædicti nociui ſunt, neque enim alio nomine prohibentur, niſi ob innumera nocumenta, quæ ciuibus afferunt, vt experientia conſtat; Ergò talibus ludis ludere, ſtante legis prohibitione, peccatum mortale erit.

2 Secundò argumentor ex text. in cap. r.
35. diſt. vbi huiuſmodi ludi nempè aleatum, de quibus loquimur, non ſolùm Clericis, ſed etiam laicis ſunt interdicti, ſub
3 pęna priuationis Communionis, quę pęna ſemper pręſupponit peccatum mortale, cap. nemo, & cap. nullus 11. quæſt. 3.

4 Sed lex quæ continet pœnam præſupponentē peccatum mortale, ad illud obligat, quamuis verba præceptiua, & prohibitiua non contineat, iuxta doctrinam Nauar. in man. cap. 23. num. 53. cum illa magis quàm prædicta verba animum ad mortale obligãdi ſignificet, nam qui vult aliquid, videtur velle illud ſine quo id eſſe nõ poteſt, l. illud, ff. de acquir. hered. cap. præterea de offic. delegat. Ergo laicus contra huiuſmodi legem ludens, mortaliter peccat. Et hæc pro affirmatiua.

Ad probandam autem partem negatiuam aliqua prius præſupponenda ſunt pro faciliori, clariorique declaratione, & certitudine rei; nempè,

5 Primũ, leges ciuiles de genere ſuo obligare ad culpam mortalem, vt ex mente D. Thom. probat Sot. lib. 1. de iuſtit. q. 6. art. 4. circa medium, vt dixi in 2.2. lib. 2. cap. 5. q. 4. num. 127. & q. 5. num. 161. & cap. 6. q. 3. num. 99. Hæc autem mortalis culpa ex natura ipſius legis inducitur, quãdo Legislator ſimpliciter aliquid prohibet, ita vt tunc lex ciuilis ex genere ſuo obliget ad mortale, quãdo rerum prohibitarum, vel præceptarum natura hęc importat, vt dixi in dicto quæſ. 5. num. 161. verſic. minor.

6 Nec ideo exiſtimes, vt ibidem addidi, non legem ex natura ſua, ſed grauitatem rei tunc obligare ad mortale, ex eo quòd & ſi lex non adeſſet, ipſa tamen rei grauitas ex ſe obligaret ad mortale, vt v.g. aſportare frumẽtum à Regno tẽpore famis, quamuis lege prohibitum non eſſet, mortale tamen eſſet, cũ grauiter caritas

offen-

Google

offenderetur: vnde lex nihil, vel parum
tunc operatur. Nam reſpondeo, his non
obſtantibus, legem non parum, ſed mul-
tum operari, & ex natura ſua obligare ad
mortale, ita vt contraueniens, mortaliter
contra obedientiam Principi debitam
peccet: eſſet enim nõ alia ratione inobe-
diens, & peccaret, niſi quia faceret cõtra
legem in re graui, quod mortalẽ culpam
inducit, vt colligitur ex D. Thom. in 2. 2.
q. 105. art. 1. in corpore articuli; quia fa-
ceret rem diuinæ dilectioni contrariam,
ſecundùm illud ad Roman. 13. *Qui pote-
ſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit*. Et ſic
qui tempore famis frumentum a Regno
aſportaret, ſtante lege in contrarium, non
ſolùm faceret contra charitatem ex na-
tura rei, ſed etiam contra obedientiam
ex natura legis; quare teneretur vtramq;
circunſtantiam in confeſſione aperire,
non quia duplex peccatum committeret,
ſed quia vnum duas habẽs deformitates,
nempè contra charitatem, & contra obe-
7 dientiam; & circunſtantia, quæ deformat
peccatum ex duplici capite, eſt neceſſa-
riò in confeſſione aperienda, iuxta ea
quæ docet Nauar. in man. cap. 6. num. 4.
& cap. 11. num. 4. & Lopez in ſuo inſtruct.
prima par. cap. 29. Sed quid ſi eſſemus du-
bij, An ex natura rei lex obliget ad cul-
pam mortalem, vel venialem? Reſpõdeo
quòd quando ſumus in dubijs, intelligen-
dum eſt potius obligare ad culpam venia-
8 lem quàm ad mortalem, cum leges, quæ
rectè poſſunt intelligi de pœna maiori, &
minori, in dubio de minori intelligendæ
ſint, l. interpretatione, & l. præſes, ff. de pę-
nis, cap. in pœnis de re iudic. lib. 6. & fa-
ciunt ea, quæ tradit Nauar. in man. c. 23.
num. 30.

Secundò præſupponendum eſt quod dixi in
principio, nempè, ludum ex natura ſua, ſe-
cluſa iuris humani prohibitione, non eſſe
9 illicitum, neque malum, licet ex multis
circunſtantijs, ſicut cæteri humani con-
tractus, vitiari poſſit; vt ſi ludens, rerum
quas ludit Dominus non ſit; aut ſi frau-
de, & dolo ludendo vtatur; aut ſi frequen-
tius quàm decet ludat, eo tempore quo
ab alijs actibus, ſeu officijs, quibus tene-
tur incumbere, impediatur. Aut ſi hæc
ceſſent, in tanta tamen quantitate ludat,
vt ex rerum amiſſione pauper fiat, & ipſe,
& illi, qui eius curæ commiſſi ſunt,
notabiliter patiantur. Aut ſi hæc ceſſent,
ludat cum aliorum ſcandalo, cæteris oc-
caſionem præſtans, vt huiuſmodi ludos
immoderatè exerceant, vt tradit Io. Me-
dina, ſupra concluſ. 4.

His præſuppoſitis vnicam ſtatuo concluſio-
nem, nempè, Laicus ludẽs ludo lege pro-
hibito, ſi hoc faciat abſque periculo pec-
candi mortaliter ob alias malas prauita-
tes, quæ ex ludo procedere poſſunt, non
peccat mortaliter ratione prædictæ pro-
hibitionis; probo

Primò ex dictis in primo præſuppoſito, nem-
pè quia omnis lex poteſtatis ſæcularis
ſimpliciter aliquid prohibens, an obliget
ad culpam mortalem, vel venialem, ex
natura rei, & pretio operis rerum prohi-
bitarum exiſtimandum eſt; ſed lex ſecu-
laris prohibet ludum ſimpliciter; ergo ex
natura ludi conſiderandum eſt, an obli-
get ad mortale vel veniale; ſed ex natu-
ra ludi prohibiti, vt plurimum (& hoc eſt
quod lex conſiderat) non importat niſi
10 venialem culpam; ergo lex ludum pro-
hibens, vt plurimum ad veniale obli-
gat.

Minor probatur ex eo quòd, cum ludus etiã
inordinatus ob frequentiam, neque con-
tra iuſtitiam, neque contra charitatem ſit
ex natura ſua (ſi cunctis alijs prauis qua-
litatibus eum denudes) ſed ſolummodò
contra temperantiam, ſequitur, vt lex
eum prohibens in hac virtute illum con-
ſtituat; ſed facere contra virtutem tem-
perantiæ ex natura ſua, vt plurimum non
eſt niſi veniale; ergo natura ludi prohibiti
ſolum venialem culpam importat.

11 Secundò, leges humanæ, quæ fundan-
tur in præſumptione, ligant in foro exte-
riori, & non in interiori quoties veritas
præſumptioni eſt contraria; & hæc eſt
communis opinio, quæ probatur ex cap.
tua, & cap. is qui de ſponſal. ſed leges lu-
dum prohibentes fundantur in præſump-
tione, vt patet ex ipſarum fine; non enim
prohibent aleatum ludum quia ex ſe ma-
lus

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

lus eſt, ſed quia putant ex illo multa mala procedere poſſe, vt ait Steph. Coſta in tract. de ludo art. 3. prin. nu. 5. ergò, præſumptione ceſſante, non obligant in conſcientia.

Nec contraria obſtant, ad primum enim reſpondetur concedendo Rempub. habere

12 authoritatem prohibendi opera ſibi nociua, at illi non obedire non ſemper eſt mortale, ſed hoc ex rei grauitate, aut leuitate perpendendum eſt, iuxta dicta in præmiſsis; ſed grauitas huius rei, de qua agimus, iam ſupra probatum eſt non obligare ad mortale ex natura ſua. Sed ſi fortè iterum probare intendis etiam ex grauitate rei obligare ad mortale, nempè quia ludus prohibitus eſt propter mala, & peccata grauia, quæ ex ipſo procedunt, vt ait Io. Baptiſt. Caccialupus in tract. de ludo nu. 11. cuiuſmodi ſunt periuria, & alia quæ enumerat idem Caccialup. ſupra num. 12. poſt Hoſtiens. in ſumma de exceſſib. Prælat. inter quæ etiam blaſphemia numeratur, quæ fuit potiſſima ratio prohibitionis, vt dicit tex. in Auth. alearum vſus C. de relig. & ſumpt. funer. quæ quidem cum mortalia peccata ſint, neceſſariò dicendum erit, & mortalem eſſe ludum, qui ipſorum eſt cauſſa. Reſpondeo concedendo ludum prædictis malis aſſociatum, eſſe peccatum mortale, ſed ex hoc non ſequitur illum ſemper eſſe mortale ex natura ſua, ſed per accidens hoc illi aduenire; ideo tunc tantùm erit mortalis, quando prædictis aſſociabitur.

13 Si verò inſtes iterum, dicendo hoc, vt plurimum euenire, & legem non reſpicere caſus particulares, ſed ea quæ communiter, & vt plurimum eueniunt l. nam ad ea, ff. de legib. cap. ea quæ, & cap. ex parte de cenſib. ergo ſaltem ideo ex genere ſuo ad mortale obligabit. Iterum reſpondetur, neque hoc obſtare, tùm quia eſt lex fundata in præſumptione, vt ſupra probaui, quæ quando veritas eſt in contrarium non obligat in conſcientia, per citata iura. Tùm quia non fuit cum hoc onere obligandi ad mortale vſu re-

14 cepta; Poteſt enim lex vſu recipi cum poteſtate obligandi ad pœnam exteriorem, ſed non ad interiorem, vt probat Nau. in man. cap. 23. num. 62. Et caſu quo fuiſſet ſic antiquitus vſu recepta, eſt tamen hodie per contrariam conſuetudinem abrogata, vt poſt Nauar. in d. cap. 23. num. 10. affirmat Valent. tom. 3. diſput. 5. quæſt. 6. de reſtit. puncto v. circa finem. Vnde, vt ipſi aiunt, ſine ſcrupulo ſolent vbiquè abſolui laici ludentes prædictis ludis prohibitis etiam in magnam pecuniarum ſummam, & principaliter propter lucrum, quamuis non habeant propoſitum abſtinendi. Et quamuis Salon. ſupra in d. concluſ. 2. verſ. Dixi in hac ſecunda concluſione, &c. neget hanc contrariam conſuetudinem, & probet leges ludos prohibentes eſſe in vſu, ex eo quò tunc lex dicitur abijſſe in deſuetudinem, quando Magiſtratus illam violantes non puniunt; ſed vbiquè, & præſertim in Hiſpania puniunt talem legem violantes; ergò eſt in vſu. Tamen hoc non obſtat, quia poteſt eſſe, vt lex, cuius violatores pu-

15 niuntur in foro exteriori, ſit abrogata, vt non obliget in foro conſcientiæ, quare etiam in Hiſpania, vbi ipſe affirmat luſores puniri, Confeſſarios illos abſoluunt, ſi luſores laici ſint, abſquè propoſito abſtinendi, vt Nauar. & Valentia ſupra affirmant.

16 Ad ſecundum verò contrarium argumentum reſpondetur, pœnam excommunicationis tunc præſupponere peccatum mortale quando non prærequirit monitionem, vt poſt Caier. & Caſtrum animaduertit Nauar. in d. cap. 23. num. 53. ſed in caſu dicti c. 135. diſt. prærequitur monitio, vt patet ex finalibus verbis eius, vbi dicitur, aut deſinat, aut communione priuetur; ergo ludens, mortaliter nõ peccat, vſque dum monitus non obedierit; tunc enim propter inobedientiam peccabit mortaliter, & poterit excommunicari. Quibus ſic reiectis, concluſio ſupra poſita firma remanet. Saluo ſemper, &c.

RE-

RESOLVT. VII.

DE EO, QVI DVBITAT An votum emiſerit.

SVMMARIVM.

1 *DVbius debet in foro conſcientiæ tututiorem partem eligere.*
2 *Dubijs in cauſſis melior eſt conditio poſſidentis.*
3 *Vota ſunt interpretanda, vt minus obligent.*
4 *In dubio nemo præſumitur obligatus.*
5 *Facta non præſumuntur, niſi probentur.*
6 *Opinionem Doctorum probabilem ſequi poſſumus tuta conſcientia.*
7 *Certitudo moralis eſt illa, quæ colligitur ex varijs coniecturis ad arbitrium ſapientum.*

VIr nobilis tempore carnipriuij aleis ludendo pecuniæ quantitatem amiſit, quare dolore commotus ſecum perpendebat neceſſarium illi eſſe non ludere, præſertim alearum ludo, neque alio, etiam cauſſa recreationis, vt omninò occaſionem vitare poſſet; quæ conſiderando dixit, Voueo nunquam luſurum, & addidit, intelligo de ludo alearum. Et ita eadem die, & per totum illud tempus carniſpriuij ſequens luſit alijs ludis, abſtinendo ſe tantùm à ludo alearum. Sed poſt aliquod tempus cæpit dubitare, an vouendo habuerit animum obligendi ſe nullo alio ludo ludere, & ideo metu ne per fractionem voti mortaliter peccaret, per duos annos cõtinuos ab omni ludo, etiam recreationis cauſſa, abſtinuit. Sed cum illi graue ſit, & difficile valde in poſterum ſic ſe abſtinere, & nihilominus in eodem dubio perſeuetet, quærit an teneatur abſtinere?

In caſu propoſito videtur prima facie teſpondendum eſſe Dominum conſulentem debere ſe ab omni ludo abſtinere, per regulam illam vulgatam cap. iuuenis de ſponſal, &c. ad audientiam de homi-
1 cid. quæ ſe habet; In dubijs tutiorem partem eſſe in conſcientiæ foro eligendam; ſed tutior pars in hoc caſu eſt, credere Dominum Conſulentem voluiſſe ſe voto priuare libertate ludendi omni ludo; ergo debet ab omnibus abſtinere; & ita ex hac regula motus in ſimilibus caſibus conſuluit Nauar. in conſil. 4. in fine, & in conſil. 18. nu. 2. de voto.

Hoc tamen non obſtante ego cenſeo D. Conſulentem, dubium poſſe tutè, & rationabiliter deponere, & omni ludo ludere, vno excepto alearum ludo: moueor his rationibus.

2 Primò quia in dubijs melior eſt conditio poſſidentis, regula in pari cauſſa de reg. iur. in 6. at qui dubitat de voto ſuam poſſidet libertatem; ergò in fauorem ipſius iudicandum eſt, & credere voto non obligari: & ita tenet Soto lib. 7. de iuſt. & iur. quæſt. 3. art. 2. poſt quartam concluſ. documento ſecundo, quem ſequitur Suarex tom. 5. diſſput. 10. de Irregular. ſect. 5. num. 15. Barthol. Med. lib. 1. ſui inſtruct. cap. 14. §. 7. Graffius in ſuis aureis deciſion. par. 1. lib. 2. cap. 31. nu. 3. Roderiq. 2. par. ſum. cap. 105. nu. 5. qui limitat, dummodò dubium oriatur ex probabilibus coniecturis. Eandem doctrinam tenet Lopez in prima parte inſtruct. cap. 45.

3 Secundò quia in voto facienda eſt interpretatio vt minus obliget, iuxta cap. ex parte de cenſib. Vouens enim in dubio præſumitur ſe minus grauare quàm poſſit: vnde in præcitato textu qui vouerant dare Eccleſijs quoſdam ſextarios frumenti, & in illo loco reperiebantur plures ſextarij maiores, & minores, ſi non conſtat de quibus vouerunt, volentes ſoluere ad minorem, dicit Papa, non eſſe, cogendos, vt ad maiorem ſoluant: etſi contrarium ſit deciſum quò ad legata pio loco

Digitized by Google

loco facta, vt habetur in l. Titia, §. Sempronio,& Se.ff.de aur.& arg. legat.

4 Tertiò quia in dubio nemo præſumitur obligatus,vel obnoxius gloſ. in cap. cum ſunt de reg.iur.in 6.& Auth.Quib. mod. natur.effic.ſui col.6.

5 Quartò quia Dominus conſulens non meminit facti, & facta non præſumuntur, niſi probentur cap. cum in iure peritus de off.deleg.l.1.C.de mãdat.Princ. Probari autem in caſu iſto factum non poteſt niſi ex coniecturis, quæ potius militant pro ipſo D.conſulente, quàm contra ipſum. Quomodo enim poſſibile eſt, vt vir timoratæ conſcientiæ, & qui per duos continuos annos, ne mortaliter peccaret votum frangendo, abſtinuit ab omni ludo, etiam recreationis cauſſa, eadem die, qua votum emiſit, & per totum illud tempus camis priuij ſequens, quo memoria erat recens, potuiſſet abſque ſcrupulo ludere omni ludo, excepto ludo alearum, ſi de illis votum emiſiſſet? & præterea, cauſſa, qua motus votum emiſit,fuit, quia illa die ludens alijs ludis lucratus eſt,ſed ludendo poſtea aleis,quod lucratus fuerat amiſit,& ideo præſumendus eſt tantùm de ipſo alearum ludo vouiſſe. Nec obſtat quòd paulò ante quàm votum emitteret,ſecum mente voluebat bonum eſſe ab omnibus abſtinere ad occaſionem vitandam, quia conſideratio hæc, nec obligationem, nec præſumptionem induxit:prout neque etiam obſtat abſtinuiſſe per duos annos ab omni ludo, quia hoc non fecit ſtatim facto voto, ſed poſt aliquod tempus, vnde videtur abſtinuiſſe motus potius ſcrupulo, quam rationabiliter: imò rationabiliter potuiſſet, & poteſt ſcrupulum abijcere, dicendo, ſtatim abſque ſcrupulo alijs ludis luſi;ergo de illis non voui.

Nec obſtat regula illa quòd in dubijs &c. Quia intelligitur procedere vbi non agitur de amiſſione poſſeſſionis alicuius rei, prout agitur in hoc caſu; quia tunc, vt dixi, potior eſt poſſidentis conditio. Et

6 præterea tutiſſima via à Domino conſulente eligitur, tùm quia ſequitur opinionem præcitatorum Doctorum, quæ probabilis eſt; & qui ſequitur opinionem probabilem non peccat, etiam ſi hoc faciat circa materiam Sacramentorum, vt optimè probat, Med. in 2. 2. D. Thom. q.19. art.5. & tenent Doctores,quos ſequendo citaui in 1.2.lib.2. c.13. quæſ.3. num.33.Et vt Nauar.ait in cap.ſi quis de pœnit. diſt.3. non peccat qui de duabus opinionibus alteram eligit, quia bona fide credit eſſe veram: tùm quia rationibus, de quibus ſupra. rationabiliter deponit dubium; ſiquidem ex prædictis videtur habere moralem certitudinem non

7 vouiſſe; quæ moralis certitudo illa eſt, quæ colligitur ex varijs coniecturis ad arbitrium ſapiẽtium,vt ait Sotus in quartum diſt.27.quæſt.1. art.3. circa medium in prima propoſitione,& huiuſmodi cõiecturas, dicit, ex diuerſis qualitatibus eſſe penſandas. Vnde ipſe in citato loco ad coniecturandum an matrimonium contractum ſit inualidum, ita vt poſſit vnus ex contrahentibus tuta conſcientia ad ſecundas nuptias tranſire, eò quòd alter negat habuiſſe conſenſum, inter alias dicit, ſi negans eſt vir, vel mulier. probatæ vitæ, credendum eſt ei, ita vt poſſit alter tutò in foro conſcientiæ dubium deponere, & alteri nubere, præſertim ſi illico id neget: & ad coniecturandum non eſſe illi credendum, principaliorem coniecturam dicit eſſe, ſi poſt notabile tempus id neget: & ecce in caſu noſtro quòd vir probatæ vitæ illico facto voto luſit, & ſi abſtinuit,poſt notabile tempus abſtinuit; ergo tutè coniecturari poteſt, non vouiſſe.& hæc dicta ſint Saluo ſemper,&c.

RESO-

RESOLVT. VIII.

DE EMPTIONE, ET VENDITIONE REI, abſque dominij translatione.

SVMMARIVM.

1 *PRo intereſſe lucri ceſſantis licitè aliquid vltra ſortem accipitur.*

2 *Locupletari nemo debet cum aliena iactura.*

3 *Emptor percipiens fructus tenetur ad intereſſe pretij non ſoluti, ſi dominium ſit translatum, alias iuxta fructus perceptos num.7. & 9.*

4 *Intereſſe non debet excedere lucrum ceſſans.*

5 *Neque ſummam partis pretij debiti ex toto conuento.*

6 *Venditor non transferens dominium ſubiacet caſibus fortuitis.*

8 *Fructus dicitur quod ſupereſt deductis expenſis.*

10 *Sterilitas prædij ob quam debetur deductio penſionis quomodo cognoſcenda.*

PActum inijt N. de vendenda villula cuidã amico ſuo libris ſexcentum Bononienſibus, ſed non valens emptor ſoluere ad præſens totam pretij ſummam, nolebat illi N. villulæ dominium transferre, & ideo abſque ſtipulatione conuenerunt inter ſe, vt N. retento ſibi dominio traderet villulam quò ad eius poſſeſſionem, & vſumfructum emptori, & vt emptor ſolueret libras ducentum pro nunc, cum libera facultate ſoluendi reliquam pretij partem quandocunquè ſibi commodum fuerit: Sed interim teneatur emptor ſoluere venditori ad rationem ſeptem pro centenario pretij non ſoluti.

Et quòd facta plenaria ſolutione teneatur N. tradere villæ dominium emptori, & conficere publicum inſtrumentum venditionis. Quęritur an huiuſmodi conuentio ſit licita, ita vt poſsit N. percipere illa ſeptem pro centenario ex illis quattuorcentum libris non ſolutis? Et caſu quòd ſit illicita (quod N. non credit, cum percipiat illa ſeptem pro centenario ratione lucri ceſſantis, quia ſi emptor ſoluiſſet illa quattuorcentum, emiſſet annuum cenſum, ex quo tantumdem perciperet) quęritur quomodo poſsit conuentio prędicta accommodari, vt ſint ambo in conſcientia tuti: aduertendo quòd nullo modo vult N. trãsferre villulæ dominium in emptorem, niſi abſoluta omninò prætij ſolutione.

Conſiderato caſu propoſito videtur Primò adduci poſſe in fauorem N. id quod ipſe-
1 met dicit, nempè quia accipere aliquid vltra ſortem pro intereſſe etiam lucri ceſſantis, licitum eſt, iuxta gloſ. receptam in cap. conqueſtus de vſur. ſed in caſu propoſito N. recipit illa ſeptem pro centenario ratione lucri ceſſantis; nam ſi emptor ſoluiſſet illi illa quattuorcentum, emiſſet annuum cenſum, ex quo tantumdem perciperet; ergò licitè illa percipit.

2 Secundò quia æquum eſt, vt nemo cum aliena iactura locupletetur l. iure naturæ, ff. de reg. iur. cap. locupletari de reg. iur. in ſextò; ſed ſi non exigerentur ab emptore villulæ dicta ſemptem pro centenario, locupletior efficeretur ipſe emptor ex villulæ fructibus cum iactura N. venditoris; ergo licitè illa ſeptem exiguntur.

Tertiò quia ſicut emptor percipit fructus
3 villæ ſibi traditæ, nondum ſoluto pretio, ita iuſtum eſt, vt N. percipiat vſuras pretij non ſoluti, iuxta tex. in l.2. C. de vſur. & l. Iulianus, §. ex vendito, ff. de act. empti, & argumento tex. in l. curabit C. de act. empti, quatenus ſecundùm Baldum, & Salicetum habet, vt emptor qui percepit fructus rei emptæ, teneatur ad vſuras pretij

non ſoluti;quod idem Bal.& Salic. dicunt eſſe verum non ſolum de iure Ciuili, ſed etiam de iure canonico, quia verè non ſunt vſuræ, ſed eſt recompenſatio alienæ iacturæ.

His pro N. adductis dico ad quæſtionem propoſitam primo loco eſſe cum diſtinctione reſpondendum; qua diſtinctione, & veritas ipſa patebit,& argumenta contraria diluentur. Aut enim villulę fructus, deductis expenſis, quæ fieri ſolent ad ipſam colendam (nam non dicitur fructus niſi quod ſupereſt deductis expēſis l.fructus, ff. ſolut. matrim.) tantumdem reddunt quantum fructus ſexcentarum librarum, ad rationem ſeptem pro centenario, aut minus,vel maius. Si reddunt tantumdem, licitè illa ſeptem percipiuntur; & tunc benè procedunt, & locum habent ſupra allegata iura, & rationes; quia tunc non alia cauſa illa recipit,niſi pro iuſta ſui intereſſis recompenſatione; quod licere
4 Ius naturale, canonicum, & ciuile, ac omnes Doctores docent. Si verò fructus villæ minus reddunt, tunc iniuſtitia apertiſſima committitur ex parte N. & nullo modo ei licet illud plus recipere, & acceptum reſtituere tenetur, alias locupletaretur cum aliena iactura contra omnem iuſtam æquitatem, & contra citatos textus l.iure naturæ, & cap. locupletari. Nec obſtat prima ratio contraria de intereſſe lucri ceſſantis,quia & ſi hoc intereſſe iuſtè exigi poſſit iuxta prædictam gloſam cap. conqueſtus, in hoc tamen caſu nullum pecuniæ lucrum ceſſat N. cum ipſius Dominus non ſit, ſed villæ, cuius dominium non tradidit, ſed ſolam poſſeſſionem cum vſufructu, & ideo pro iuſta ſui recompenſatione ſolùm tantum per-
5 cipere poteſt ab emptore,quantum quolibet anno emptor ex fructibus villæ percipit, deductis expenſis, & tertia parte fructuum,quę ad emptorem pertinere debet,pro ratione tertiæ partis pretij ſoluti, iuxta l.fin.de fund.dot.in cuius §. fin. ſecundum planiorem lecturam, ſtatuitur vt maritus,qui tenetur reſtituere prædium, accepta eius æſtimatione,& retinet illud, accepta æſtimationis parte, donec tota ſoluatur, reſtituat fructus pro portione partis æſtimationis acceptæ.
6 In quo illum §. commendauit Bart. in l.Iulianus, §.offerri,ff.de action. empt. Et præterea tenetur N. ſubiacere periculis caſus fortuiti, ſi qui euenerint circa dictos fructus, iuxta text.c.propter de loc. & cond.& l.ex conducto,§.ſi vis,ff.locati. Qui autem ſint hi caſus, & quomodo, & quando facienda ſit compēſatio, tradunt Doctores in præcitatis iuribus, & poſt alios Nauar. in man. cap.17. num.187. & ſcripſi in 2. 2. lib.2. cap.8. quæſ.2. per tot.Si verò fructus villæ excedunt valorē prædictarum ſexcentarum librarum N. eſſet tutiſſimus in conſcientia, immo vice verſa teneretur villæ emptor ad iuſtam compenſationem, alioquin contra iuſtitiam locupletaretur cum aliena iactura. Ex dictis reſoluuntur faciliter duo alia argumenta contraria, attamen breuiter vnicuique illorum reſpondeo, & quo

Ad ſecundum retorqueo argumentum,nam cum fructus pecuniæ excedant fructus villæ, N. nunc locupletaretur cum iactura emptoris, quod faciendum non eſt. Tùm per citata iura l.iure naturæ, & cap. locupletari, tùm quia non fructus pecuniæ, ſed villæ N.percipere habet, vt dixi ſupra,& ideo ad rationem redditum villæ debet ſe compenſare.

Ad tertium reſpondeo procedere quando abſolutè venditur cum trāslatione domi-
7 nij,iuxta ſupradicta; nec tunc ſemper tenetur emptor vſuras perſoluere,ſeu compenſare venditorem, ſed ſolum quando verè venditor patitur damnum, aut ei lucrum ceſſat,& ita eſt intelligenda d.l.2. & d.l. curabit,vt docet Sylu.vſura ſecundo,§.11.contra Angelum,& alios credētes ſemper licere. Sed in hoc caſu non eſt abſoluta venditio, ſed venditor remanet adhuc Dominus villæ, & ideo iuxta fructus villæ poteſt ſe compenſare, ſed nihil aliud percipere valet; & percipiendo fructus pecuniæ, perciperet fructus de re non ſua, quod minimè licere omnibus notum eſt.

Ad ſecundum autem quod quæritur de modo reformandi contractum inter ipſos, abſque

abſq; tranſlatione dominij villæ.Reſpondeo accommodari poſſe,vt N.vendat illam pretio prædicto ſexcentarum librarum (præſuppoſito tale pretium eſſe iuſtum) quarum ducentum confiteatur recipiſſe, & deinde ſtatuant, reſiduum librarum quattuorcentum liberum eſſe emptori ſoluere quandocunque voluerit, & interim non intelligatur eſſe traſlatum villæ dominium in emptorem, nec illius periculo ſubiacere quouſquè integra ſolutio peracta ſit. & pro fructibus dictæ villæ debere emptorem tantum pro cẽtenario, nempè quattuor,vel quinque, habito reſpectu ad quãtitatem fructuum villæ,deductis laboribus,& expẽſis (nam nõ dicitur fructus,vt dixi,niſi ꝙ ſupereſt
8 deductis expenſis l. fructus, ff. ſolut. matrim) non autem ad intereſſe pecuniæ; quia cum N.remaneat Dominus villæ,& non pecuniæ, fructus villæ percipere debet, deducta tamen eorum tertia parte,
9 quæ in beneficium emptoris cedere debet,pro tertia parte pretij ſoluti, iuxta d. l.vlt.§.fin.de fund.dotal.Quod,vt melius intelligatur me declaro. Præfata villula, vt N. eius Dominus, & conſulens teſtatur, fructificat ordinariè, quando caſus fortuitus non interuenit, ad rationem quinque pro centenario, quod quolibet anno aſcendit ad ſummam 30. librarum, quarum ſex,vel ſeptem ſolent expendẽdi quolibet anno pro eius cultura, quibus deductis, fructus villæ remanent 24. vel 23. libræ annuæ, & hæc ſunt quæ poteſt licite N. paciſci, vt quolibet anno percipiat. Sed quia emptor iam ſoluit tertiam partem pretij,nempè ducentum,ideo debet N. tanto minus ex dictis fructibus percipere,ideſt tertia parte fructuum deducta,quæ iure ad emptorem pertinet,vt habetur in d. §. fin. quare tantum poteſt conuentionem facere,vt percipiat quolibet anno circiter 16. libras, cum onere tàm in foro fori,quàm conſcientiæ, quòd ſi ſterilitas fortuita aliquo anno ſuperuenerit,quam nec fertilitas anni præcedentis,nec ſequentis compenſare poteſt, vt teneatur partem emptori deducere,iuxta ſupra citata iura cap.propter, & §. ſi vis. Deductio autem hæc tunc eſt facienda
10 ſecundum Nau. quando villa tertia parte minus ſolito fructificat, vt poſt Bar. in d.§.ſi vis, tenet ipſe Nauar. in d. cap.17. nu.188.niſi aliter conuentio partium,aut conſuetudo regionis,vel communis eiuſdem regionis opinio, ipſam ſterilitatem definiret, vt idem Nauar. dicit. Et tunc ſterilitas vnius anni compẽſanda eſt cum fertilitate alterius, quando in præcedenti ãnno, aut ſubſequenti plus ſolito tertia parte fructificat, ſi aliter pacto, aut conſuetudine ſtatutum non eſt, ſecundum eundem Nauar.in d. cap.17. nu.189. vbi argumento l. illud, ff. ad legem Aquil. & cap.2. de tranſlat. prælat. probat in hoc nullam eſſe differentiam,an penſio ſit ſoluenda in pecunia numerata,vel alia quauis re. Sed quia circa hæc variæ ſunt Doctorum ſententiæ, tu dicas hanc deductionem faciendam eſſe iuxta ea quæ dixi in d.cap.8. q.2. Et hæc dicta ſint ſaluo ſemper,&c.

RESOLVT. IX.

DE HIS QVAE POSSVNT DONARE meretrices Bononiæ, iuxtà Bullam Pij V.

SVMMARIVM.

1 *Hereditas eſt ſucceſſio in vniuerſum ius quod defunctus habuit tempore mortis.*

Deportati qui non ſunt capaces iuris ciuilis, non ſunt capaces hereditatis.

Papa, qui eſt Princeps temporalis Bononiæ, eſt ſupra Ius ciuile.

Vltimæ voluntates vim legum obtinent, illaſque annullare poteſt Princeps, qui valet annullare leges.

Teſtamenta nuncupatiua non valent, niſi adhibeantur ſeptem teſtes rogati, & niſi inſtituantur, aut ex legitima cauſſa exheredentur filij, & filiæ.

2 *Princeps prout eſt author iuris Ciuilis, poteſt legem ponere teſtamentis conficiendis.*

3 *Mulieres meretrices quænam ſint dicendæ, latè, & nu. 4. definitio authoris, & vide nu. 9.*

4 *Multorum appellatione veniunt duo.*

Pluralis elocutio duorum numero contēta eſt.

Verba legis ſecundum proprietatem verborum eius ſunt accipienda.

5 *Verba loquentium intelligenda ſunt ſecundum vulgatum modum loquendi.*

6 *Præſumptioni quando veritas contraria eſt, veritas attenditur.*

7 *Lex non aptatur illis, quibus illius verba non aptantur.*

8 *Delinquens, poſt peractam pœnitentiam, habetur ac ſi non deliquiſſet. Quò ad Deum, non autem quò ad homines nu. 11.*

9 *Meretrix dicitur nō ſolum quæ eſt, ſed etiam quæ fuit.*

10 *Nomen acquiſitum per aliquod delictum, non tollitur per emendationem.*

12 *Legis ratione ceſſante, ceſſat & diſpoſitio.*

13 *Filius legitimus, & naturalis quis eſt, & quare ſic dicitur; eſt quaſi Dominus hereditatis paternæ, & omnibus excluſis, ab inteſtato ſuccedit.*

14 *Filius legitimatus per ſubſequens matrimonium habet iura legitimi.*

15 *Diſpenſatio contra ius non eſt amplianda.*

Matrimonium ſubſequens tanquam fauorabile purgat omnia præcedentia.

16 *Filij naturales non nati ex damnato coitu, ſuccedunt matri, etiā meretrici pariter cū legitimis, in diſtrictu etiam Bononienſi.*

17 *Leges Ciuiles, quæ legi diuinæ, aut naturæ nō aduerſantur, per Canones confirmātur.*

18 *Verba cuiuſcunquè diſpoſitionis intelligenda, & amplianda ſunt ſecundum mentem diſponentis.*

19 *Diſpoſitio etiam pœnalis per verbum numeri pluralis, habet locum in vno ſi eadem ſubſit ratio.*

20 *Prohibitus alienare cauſſa mortis, poteſt donare inter viuos.*

21 *Donatio poteſt reuocari, ſi donatarius negligeret alimentare donantem.*

22 *Donatio omnium bonorum præſentium valet, non autem præſentium, & futurorum, niſi fiat Eccleſiæ, & futurorum non valet.*

23 *Donatio inter viuos poteſt fieri ab infirmo, dummodò in ea de morte non fiat mentio.*

24 *Donatio cauſſa mortis, ſi illi adijciatur clauſula, vt non poſſit reuocari, tranſit in donationem inter viuos.*

25 *Donatio ſub modo ſtatim tenet, ſed illo non extante poteſt reuocari, & ponitur differentia inter donationem ſub modo, & donationem ſub conditione.*

IN fauorem Monialium Conuertitarum, nuncupatarum Sanctæ Mariæ Magdalenæ Ciuitatis Bononiæ Ordinis Carmelitarū, extat quædā Bulla fel. record. Pij Papę V. incipit, *Expoſcit debitum Paſtoralis officij*, &c. qua motu proprio applicantur prædictis Monialibus, & earum Monaſterio, omnia, & ſingula bona, iura, & actiones mulie-

Digitized by Google

mulierum meretricum decedentium ab inteſtato in diſtrictu, & Ciuitate Bononiæ, abſque legitimis, & naturalibus filijs, annullando omnes earum diſpoſitiones per vltimas voluntates, in quibus de medietate ſuorum bonorum, actionum, & iurium non diſpoſuerint in fauorem dictarum Monialium, ſi filias, aut filios legitimos, & naturales non habent, vt latius in prædicta Bulla videri poteſt in §. *Ac inſuper vt Prioriſſa* vſque ad §. Præterea. Circa cuius Bullæ, & §. Ac inſuper, diſpoſpoſitionem, & intelligentiam, ac validitatem ſolent dubitare multi Confeſſarij, quãdo prædictæ meretrices ad meliorem frugem conuertuntur. Ideo aliqui eorum, etſi doctiſſimi ſint, vt eorum conſcientijs conſulere poſſint, dignantur à me aliqua quærere. Et Primo, an diſpoſitio dictæ Bullæ ſit iuſta, cum contrarium fuerit públicè prædicatum in hac Ciuitate Bononiæ à quodam concionatore. Et caſu quòd ſit iuſta quærunt Secundò, vt declaremus de quibus meretricibus loquatur. Tertiò, qui ſint illi filij legitimi, & naturales, qui valent ab inteſtaro Monaſterium excludere, & qui poſſunt in teſtamento ad omnia inſtitui. Quartò, vtrum omnes donationes ſint ipſis meretricibus prohibitæ, An verò poſſint aliquo pacto donare? Quibus omnibus, Deo annuente, maiori qua poſſum breuitate reſpondebo.

Et ad Primum quæſitum dico Primò, ſanctè, & iuſtè Summum Pontificem in prędicta Bulla diſpoſuiſſe, vt ad omnia, & ſingula mobilia, & immobilia, ac ſe mouentia bona, & ſpolia quæcunque, necnon iura, & actiones quarumcunque mulierum meretricum in Ciuitate, & diſtrictu Bononienſi commorantium, ibiquè ab inteſtato, pro tempore decedentium, nullis relictis filijs, & filiabus legitimis, & naturalibus, ſuccederet Monaſterium, & Moniales prædictæ; quia per tale priuilegium, Monaſterium, & Moniales vocantur ab inteſtato, poſt legitimos, & naturales filios, & filias, ad hereditatem prędictarum meretricum, tanquam legitimi, & vniuerſales heredes; nam vt ait 1 Bat. in rubri. de acquir. hered. Hereditas nihil aliud eſt, quam ſucceſſio in vniuerſum ius quod defunctus habuit tempore mortis, per tex. in l. nihil, ff. de verb. ſignif. Sed cum vocatio hæredum ab inteſtato proueniat à iure Ciuili, vt habetur in prima diſt. cap. Ius Quiritum, & etiam patet, quia deportati, qui non ſunt capaces iuris ciuilis, nõ ſũt capaces hereditatis l. 1. ff. de hered. Inſtit. Ideo Papa, qui eſt Princeps tẽporalis Bononiæ, & ex cõſequẽtia ſupra ius Ciuile, vt habetur in cap. propoſuit de cõceſs. pręben. & tradit Panor. poſt Innoc. in c. quæ in Eccleſiarũ de conſtit. iuſtiſsimè vocare potuit ante omnes alios heredes, Monaſteriũ, & Moniales prædictas ad hereditatem præfatarum meretricum decedentiũ ab inteſtato abſque filijs legitimis, & naturalibus.

Secundò dico, iuſtiſſimè etiam diſpoſuiſſe, ſingula teſtamenta, codicillos, donationes cauſſa mortis, ceteraſquè vltimas voluntates, per dictas mulieres meretrices de earũ bonis ac iuribus, & actionibus prædictis in quarumuis aliarum perſonarum, præterquam dumtaxat earũdem mulierum filiorum, & filiarum legitimorum, & naturalium fauorẽ, pro tempore condita, & facta, niſi medietatem bonorum, de quibus ipſe meretrices mulieres pro tempore per vltimas voluntates diſpoſuerint, eidem Monaſterio Conuertitarum reliquerint, nulla & inualida, nulliuſquè roboris, vel momenti fore, & eſſe, nec coloratum poſſidendi titulum cuique tribuere poſſe. Iuſtiſſimè inquam hoc diſpoſuit.

Primò quia, vt habetur in Auth. de nupt. §. diſponat itaque collat. quarta, vltimę voluntates vim legum obtinent; ſed Princeps poteſt annullare leges, vt ex dictis ſupra patere poteſt; ergò etiam & ipſas vltimas voluntates.

Secundò quia, ſicut Ius Ciuile diſponit, vt teſtamenta nuncupatiua non valeant, niſi ſeptem adhibeantur teſtes legitimi, & rogati l. heredes palam, §. penult. ff. de teſtam. Item, & vt teſtamenta non valeant niſi inſtituantur heredes omnes legitimi filij, & filiæ, vel ſi ſubeſt legitima cauſſa

Digitized by Google

exheredentur,Inſtit. de exheredat. liber. in prin. & ſic de alijs; Ita etiam Papa in terris Eccleſiæ, prout Princeps eſt, & au-
2 ctor Iuris Ciuilis poteſt diſponere, vt teſtamenta meretricum, necnon & omnes earum vltimæ voluntates in diſtrictu, & Ciuitate Bononiæ,ſint nullæ, niſi medietatem bonorum, de quibus diſpoſuerint, Monaſterio Conuertitarum reliquerint, dummodò non diſpoſuerint in fauorem filiorum,& filiarum legitimarum, & naturalium. Vnde miror quomodo Concionator ille auferit contrarium prædicare.
3 Ad ſecundum igitur quæſitum reſpondendo dico, meretrices, de quibus Bulla prædicta loquitur,eſſe mulieres illas,quæ multorum libidini patent, cap. vidua 34. diſt. Vel illas, quarum publicè venalis eſt turpitudo cap. meretrices 32. quæſt.4. Quæ autem propriè hæ ſint difficile erit inueſtigare, cum variè Iuriſperiti iudicēt, quæ mulier dicatur meretrix; Bald. enim in l.idem,§.quoties,ff.de condit.ob turp. cauſ.in fine illius §.dicit,probari aliquam eſſe meretricem eo ipſo quòd probatur per pecuniam concubuiſſe, quia iſta eſt proprietas meretricum: Et idem videtur ſentire Lucas de Penna in l.ſi qua,in prin. vndec. col. C. de ſpect. & ſcenic. lib.11. vbi inter alia dicit, meretricem eſſe dicē-dam illam, quæ pro concubitu mercedem recepit, etiā ſi vnus acceſſit ad eam, per tex.in l. mariti,§. qui quæſtum,ibi, ſiue enim ſæpius,ſiue ſemel,ff.de adult. refert, & idem videtur ſentire Affl. in Conſtit. Regni Neap. de prohibit. habit. meretr.inter bonas mulier.incipit: Quæ paſſim lib.3. nu.2. Et hæc opinio videtur nimis extrema, maximè in foro conſcientiæ, de quo nos agimus. Panor. verò in cap. inter opera num.5. de ſponſal. & in cap cum decorem nu.2.de vit.& honeſt. Cleric. dicit quòd poteſt appellari meretrix mulier, quæ cauſſa quæſtus admittit inhoneſtè duos,per tex. in l. palàm, ff. de ritu nupt. vbi tex. innuit quæſtum feciſſe mulierem,ſi admiſit duos cauſſa quæſtus, per hæc verba, *Item quæ cum vno, & altero pecunia recepta commiſcuit, non videtur palàm corpore quæſtum facere*: hæc tex. ergò facit quæſtum licet non palàm; quæ autem quæſtum facit corpore ſuo, meretrix eſt,cum ſic à merendo dicatur. At Syl.in ver. meretrix, ex præcitatis capitulis vidua, & meretrices, deducit tria eſſe neceſſaria ad faciendam mulierem meretricem, ſcil. fornicationem publicam, quadraginta concubitus fornicarios, & pretium:vnde vna cum gloſſa in d.cap.vidua declarat verba illa citati capituli, nempè, *quæ multorum libidini patet*, eſſe intelligenda de illa, quæ 40. viros admiſerit: ſed intellectus hic eſt contra tex.§. ſingulorum Inſtit.de rer.diuiſ.vbi ſecundum communem intellectum,vt ibi Syl. Aldo-
4 brand.notat, appellatione multorum veniunt duo, & contra tex. in l. vbi numerus,ff.de teſtib.vbi habetur quòd pluralis elocutio duorum numero contenta eſt, & ideo hanc ſylu.Prioratis, & gloſæ opinionem non puto veram; eſt enim nimis ampla, prout illa Baldi, Lucæ de Penna, & Affl.eſt nimis rigida. Alij vero dicunt meretricem eſſe illam, quæ admiſit decem viros, & multi alij multa dixerunt, quos recenſere longum eſſet,ſed ſi vis vide Maſcar.de probat,vol.2. concl 1063. à nu.13.vbi multas refert opiniones. Mihi verò videtur poſſe ſic definiri, ſeu deſcribi:Meretricem (maximè quæ ſub hac Bulla continetur) eſſe mulierem illam, quę,cauſſa quęſtus publicè admittit inhoneſtè tres.

Dixi:cauſſa quęſtus,tùm per tex. in cap.meretrices 34.quæſt.4.vbi habetur meretricem eſſe illā,cuius venalis eſt turpitudo. Tùm quia,teſte Valla, meretrix dicitur à merendo, & ideo neceſſarium eſt ad faciendam mulierem meretricem, vt inter alia fornicetur propter quæſtum: ex quibus deducendum eſt,mulierem, quæ non cauſſa quæſtus, ſed amoris, vel libidinis, alicui ſui copiam facit, non poſſe propriè dici meretricem, licet publicè hoc faciat, & per conſequentiā illa non contineretur in conſcientia ſub hac Bulla, quæ de meretricibus loquitur,ideſt de illis,quę cum pluribus cauſſa quæſtus fornicantur,cum verba legis ſecundùm proprietatem verborum eius intelligenda ſint l. cum lege, ff. de teſtam. Sed

Sed contra prædicta opponi poteſt Primò ex l.palam,ff. de ritu nupt. in ver. rectiſſimè,vbi ſic habetur,*Rectiſſimè tamen Octauianus ait etiam eam, qua ſine quæſtu palam ſe proſtituerit debuiſſe his connumerari*: ſi igitur etiam hæc eſt his connumeranda; ergò ſub hac Bulla continetur.

5 Secundò,verba loquentium intelligenda ſunt ſecundum vulgatum modum loquendi, cap.ex litteris de ſponſal.l.labeo ff.de ſuppell.leg. l.liberorum, §. quod tamen Caſſius,ff. de legat. tertio; ſed vulgatus modus loquendi paſſim appellat indiſtinctè meretrices non ſolum illas, quæ cauſſa quæſtus, ſed etiam illas, quæ quauis alia cauſſa publicè fornicantur; ergò etiam illæ ſub hac Bulla continentur.

Ad Primum reſpondetur in d. l. palàm Legiſlatorem non intendiſſe declarare quę ſit meretrix, de qua re nos agimus, ſed tantùm quæ dicatur palàm quæſtum facere, vt voluit Io. de Anania in cap. tanta col. 2. qui fil. ſint legit. vt non poſſit cum filio Senatoris matrimonium contrahere, quod cum declaraſſet, tandem dixit, rectiſſimè debuiſſe his connumerari, quæ ſine quæſtu palàm ſe proſtituerit; & intellige,debuiſſe his connumerari,ſcilicet,vt nō poſſit cum filio Senatoris matrimonium contrahere. Sed ſi volumus concedere text. ibi velle declarare etiam has eſſe meretricibus connumerandas,intelligendus eſt non de omnibus indiſtinctè, ſed de illis tantùm, quæ non modo palàm, ſed paſſim, & ſine delectu ſe proſtituunt. & ita videtur illum textum intellexiſſe Maſcard. de probat. vol.2.concluſ.1063. num.6. & ita etiam refert tradidiſſe Couar.in 4.decret.in 2.par.cap.8. num.4.

6 Ad ſecundum reſpondetur, vulgatum modum loquendi ideo indiſtinctè appellare omnes tales mulieres meretrices, quia ignorat quæ cauſſa quęſtus, quæuè alia de cauſſa fornicentur, & ideo præſumit omnes cauſſa quæſtus fornicari, cum hoc communius eueniat: at quando veritas huic præſumptioni eſt contraria, veritas eſt attendenda, arg cap. tua, & cap. is qui de ſponſal. Et ſic intelligendi ſunt Bart. & alij DD. quos citat Panorm. in procem. Decret. nu.8. qui affirmant quòd vſus loquendi præfertur proprio ſignificatui vocabuli, etiam in materia ſtricta: vt tale eorum dictum habeat locum quando vſus loquendi non eſt fundatus in præſumptione.

Dixi: publicè, propter text. in d.cap. meretrices,vbi,vt dixi ſupra, habetur, meretricem eſſe illam,cuius publicè venalis eſt turpitudo.

Dixi: admittit inhoneſtè tres,propter text. in d. l.palam, vbi ſic habetur, Item quæ cum vno, & altero pecunia recepta ſe commiſcuit, non videtur palàm corpore quæſtum facere,vbi gloſſa declarat illa verba,cum vno & altero,intelligenda eſſe cum vno,& altero tantùm: Et ſic infertur quòd ſi duos exceſſerit, nempè quæ ſe cum tribus commiſcuerit, dicitur palàm corpore quæſtum facere, & quæ palàm corpore quæſtum facit,meretrix eſt, vt in d.cap.meretrices. Et idem poſtquam hæc ſcripſi inueni ſenſiſſe Maſcard. in d. concluſ.1063. num.17. & ad idem citat Couar.in loco ſuperius adducto, Soc.in conſil.54. viſis teſtibus col.3.lib.3 & Alciat. in l.Maſſurius, ff. de verb. ſignif. & Cæphal. conſil. 140. num.6. vol.1.

Sed vt plenius interroganti ſatisfaciam,moueo hic dubium, An comprehēdatur ſub huius Bullæ diſpoſitionē mulier,quæ fuit meretrix,& iā per plures annos eſt emendata,& ſic vſque ad mortem perſeuerat? Et videtur reſpondendum eſſe negatiuè.

7 Primò,quia nulla lex aptatur illis, quibus illius verba nō aptantur cap. indemnitatibus,§.penult.de elect.in 6.l.4.§.toties, ff. de damn. infect. vbi Bart. & Paul. notant, ac etiam Felin. in cap. nonnulli col.31.de reſcript. ſed verba huius Bullæ non aptantur meretricibus emendatis;ergò ſub illius diſpoſitione nō comprehenduntur. Quod non aptētur probatur. Habetur enim in Bulla, vt Monaſterium, & Monales ſuccedant meretricibus decedētibus ab inteſtato; ſed meretrices iam emendatæ nō decedunt meretrices; nam vt ſupra dixi, meretrix dicitur à merendo; & hoc nomen meretrix nil aliud ſonat,

nat, ſecundum propriam eius ſignificationem, vt voluit Valla, quem refert Alciat. in l. Maſſurius, ff. de verb. ſignific. niſi mulier, quæ mercede ſuam exercet malitiam, & quæ quæſtu meretur l. Athletas §. ait Prætor ff. de ijs qui notant. infam. & mulier emendata hæc non facit; ergò non eſt meretrix, & Bullæ verba illi non aptantur.

8 Secundò, quia delinquens, poſt peractam pœnitentiam, & obtentam abſolutionem à Sacerdote, habetur perinde, ac ſi non deliquiſſet, ſicut manifeſtè ſcripſerunt Bart. & Bald. ex illo text. in l. Imperialis, C. de nupt. Inde factum eſt, & ibi Bart. ſcribit, vt teſtis ſemel periurus, & ſi alias non admittatur ad dicendum teſtimonium, attamen peracta pœnitentia admittitur; refert, & ſequitur Menoch. de præſumpt. præſumpt. 32. num. 34. & hanc traditionem dicit etiam probare Afflict. deciſ. 36. num. 4. qui ea ratione vſus eſt, quia peccator, qui peccati pœnitentiam egit, amplius peccator non dicitur, cap. ferrum 50. diſt. ſed meretrix emendata iam egit pœnitentiam; ergò habenda eſt ac ſi meretrix non fuiſſet; ergò non comprehenditur ſub hac Bulla.

Tertiò facit ad hoc doctrina Rebuffi in l. Maſſurius fol. 730. verſic. limitatur, ff. de verb. ſignific. vbi dicit, quòd etſi mulier meretrix per ſtatutum poſſit è vicinia honeſtarũ mulierum expelli, tamen limitatur ſi deſijt artem meretriciam exercere, & pœnitentiam peregit; nam tunc priſtinum recuperat ſtatum, ac ſi nunquã deliquiſſet, arg. cap. ferrum 50. diſt. & per l. Imperialis, C. de nupt.

Quartò facit quod docuit Bald. in l. ſi filiam, & poſt eum Fulgoſ. in l. in arenam num. 5. C. de inoffic. dotib. nempè quòd licet mater meretrix nõ poſſit exheredare filiam meretricem, attamen exheredare eam poterit poſt ſui erroris emendationem; refert Menoch. in d. præſumpt. 32. nu. 37. vbi etiam multa congerit, quę ad hoc faciunt.

9 His tamen non obſtantibus ego cenſeo prædictas meretrices emendatas ſub hac Bulla contineri. Moueor primò ex tex. in l. palam §. non ſolum, ff. de rit. nupt. vbi de meretricibus loquẽdo ſic habetur. *Non ſolum autem ea quæ facit, verum ea quoque quæ fecit, & ſi facere deſijt lege notatur.* Si ergò etiam ea, quæ facere deſijt, lege notatur, ſequitur quòd quando lex, vel ſtatutum diſponit de meretricibus, notat, & comprehendit etiam eas, quæ deſierunt eſſe tales, vt expreſsè hoc adnotat Bartol. de Bel. in poſtil. ad Panor. in cap. tanta num. 3. ver. non comprehenditur meretrix, de ſimon. & Afflict. in d. conſtit. Quæ paſſim, Regni Neap. per d. l. palam, dixit meretricem emendatam adhuc dici meretricem. Facit etiam tex. in l. prætor §. his etiam ff. de edend. & quod notat Bart. in l. 1. in princ. ff. de ædil. ædict.

Secundò moueor argum. l. Imperialis, C. de nupt. in quo textu conceditur ſcenicis mulieribus, quæ ad frugem melioris vitæ cõuertuntur, vt poſſint impetrare à Principe, vt eis liceat cum ceteris matrimonium contrahere, quo impetrato ad priſtinum ſtatum intelliguntur redactæ, & nomen ſcenicarum deſinunt habere. & matrimonium cum eis poteſt cõtrahi impunè; ergo ante impetrationem huius beneficij, licet ſint emendatæ, nomen tamen ſcenicarum non deſinunt habere. Patet igitur quòd per emendationem vitæ, nomen malum antea acquiſitum non amittitur. Si non amittitur, ergo quæ illud acquiſierunt remanent, & comprehenduntur ſub diſpoſitione illius legis, quæ de talibus loquitur. Et hoc confirmari etiam poteſt argumento l. in ſubſtitutione, ff. de vulg. & pupill. Nec contraria obſtant. Ad primum enim patet reſponſio ex primo argumento partis affirmatiuæ, deducto ex d. l. palam, nam cum ibi aſſeratur lege notari non ſolum illa quæ fecit, & de-
10 ſijt, non eſt amplius dubitandum. Et prętereа, nec nomen acquiſitum propter aliquod delictum per emendationem tollitur, vt patet ex d. l. Imperialis; Et ideo non obſtat quòd non mereatur, nec ad præſens corpore quæſtum faciat, quia ſufficit feciſſe, vt lege notetur, & vt habeat in ſe acquiſitam qualitatem illam,

qua-

Digitized by Google

qua dicatur meretrix, & ſic ſub diſpoſitione huius Bullæ contineatur

Ad ſecundum reſpondeo procedere quoad
11 Deum, ſed non quò ad homines, apud quos ſemper quis remanet de illo delicto infamatus; quia licet culpa per pœnitentiam tollatur, infamia tamen non abolletur cap. Euphemiam, §. hinc colligitur 2. quæſt. 3. niſi per ſpeciale reſcriptum Principis, vt patet ex d. l. Imperialis, & ex multis alijs locis iuris Canonici, & ciuilis. Et an teſtis periurus poſt pœnitentiam admittatur ad ferẽdum teſtimonium adhuc ſub Iudice lis eſt, & valdè de hoc dubitat Iaſon in d. l. in arenam, vt idẽ Menoch. ſupra refert in num. 36.

Ad tertium de doctrina Rebuffi reſpondeo negãdo eius dictum tanquam fundatũ in falſa ratione, nẽpè quia putauit poſt peractam pœnitentiã priſtinũ recuperare ſtatũ; quod probauimus de iure ciuili nõ eſſe verum, niſi impetrato ſuper hoc reſcripto Principis, per ipſammet l. Imperialis, quam ipſe pro ſe adducit, ſed verè contra ipſum facit. Et contrarium eius tenet Affl. in d. Conſt. Quæ paſſim, nulla tamen de ipſo facta mentione; affirmat enim meretrices emendatas poſſe è vicinia honeſtarum mulierum expelli. Sed quò ad hoc verior mihi videtur Rebuffi opinio, non tamen ratione, qua ipſe mouetur, quę non placet, ſed alia, nempè quia, nulla alia ratione meretrices eijciuntur è vicinia honeſtarum mulierum, vt videtur affirmare idem Affl. in d. conſt. Quæ paſſim, niſi, ne alias inficiant: nam

Morbida facta pecus, totum corrumpit ouile.

Et in meretricibus emendatis ceſſat hæc ra-
12 tio; ergo ceſſare debet legis, vel ſtatuti contrarium ſtatuentis diſpoſitio l. fin. ff. de hered. inſt. & l. quod dictum, ff. de pact. arg. cap. Marchion prima q. 1. cap. fin. de reg. iur. in ſexto.

Ad quartum de doctrina Baldi, & Fulgoſij, dico illã eſſe contra textũ in d. l. palã, niſi dicamus eſſe caſum ſpecialem, & limitationem legis palam, quod nullo modo erit dicendum: nec obſtant ea, quæ congerit Menochius, quia loquitur in præſumptionibus, & nos inſpicimus rei veritatem.

13 Ad tertium verò quòd quæritur dico, filios legitimos, & naturales, qui poſſunt tàm ex teſtamento, quàm ab inteſtato prædictas moniales, & monaſterium excludere, appellari eos, qui ſunt nati ex legitimo matrimonio vero, vel putatiuo; & dicuntur naturales, quia ſecundùm naturam ſunt geniti, & dicuntur legitimi, quia coniunctio parentum eſt approbata à lege, prout docuit Panor. poſt gloſ. fin. in cap. tanta qui filij ſint legit. nu. 10. Et iſti ſuccedunt parentibus ab inteſtato; vnde, omnibus excluſis, ipſi præferuntur, vt in Authent. de hered. ab inteſt. venient. Et ſunt quaſi Domini viuentibus parentibus, ſolum enim eis deeſt adminiſtratio, vt Inſtit. de hered. qual. & diff. §. ad ſui. Idem iuris eſt in filios legitimatos per
14 ſubſequens matrimonium, per ea quæ tradit Panor. & in d. cap. tanta, & Bald. in l. eam quam C. de fideic. & Paul. de Caſtro in l. ſed ſi hac, §. patronum, ff. de in ius vocan. vbi aſſerunt, quòd ſi extat ſtatutum, vt ſtantibus maſculis filijs legitimis, & naturalibus, filia non ſuccedat, habet locum etiam in filio legitimato per ſubſequens matrimonium. Sed ſi prædictæ meretrices haberent filios legitimatos per reſcriptum Papæ, tales filij Monaſterium, & Moniales non excluderent, niſi fuerit de hoc facta ſpecialis mentio; quia
15 cum legitimatio ſit ſtricti iuris, tanquam diſpenſatio contra ius, non eſt amplianda, cap. quod dilectus de conſuetud. Sed matrimonium ſubſequens, tanquam fauorabile, purgat omnia præcedentia, vt ait gloſ. in d. cap. tanta in ver. legitimi.

16 Sed quid ſi prædictæ meretrices cum filijs legitimis, & naturalibus habeant filios naturales tantùm, natos ex coitu nõ damnato per aliquam legem Imperialem, vtrum ſimul ſuccedant eis ab inteſtato? Et per hanc Bullam videtur reſpondendum eſſe negatiuè, cum in ea tantùm concedatur hoc beneficium filijs legitimis, & naturalibus; nam qui de vno dicit, de alio negare videtur, cap. nonne de præſumpt. l. cum prætor, ff. de Iudic. Mihi verò contrarium videtur verius, quia cum de iure ciuili prædicti naturales, non nati ex

ex damnato coitu, ſuccedant matri pariter cum legitimis, vt habetur in §. vulgo quæſiti Inſtit. de ſucceſs. cognat. & in l. ſi qua Illuſtris C. ad Orphic. niſi mater eſſet Illuſtris perſona, cui ſuccedere non poſſunt filij naturales vulgo quæſiti, ſed tantum nati ex concubinatu, per d. l. ſi qua Illuſtris. Nati verò ex coitu damnato per aliquam legem Imperialem ad nihilum ſuccedunt neque matri, neque patri per Auth. ex complexu C. de inceſt. nupt. Et cum neque per ius Canonicum, neque per hanc Bullam contrarium ſit determinatum, ſtandum eſt diſpoſitioni iuris ciuilis, ſecundum ea quæ tradit Panor. in d. cap. tanta nu. 12. per tex. in cap. venerabi em qui filij ſint legit.

17 Et tanto magis hoc dicendum erit, quia leges ciuiles, quæ legi Diuinæ, aut naturali non aduerſantur per Canones confirmantur cap. de capitulis cum ſeq. 10. diſt. Quòd autem per ius Canonicum nō ſit contrarium determinatum probat Panor. ſupra, vbi etiam impugnat Goffredum, qui contrarium probare nitebatur. Quòd autem neque, per hanc Bullam, patet ex verbis ipſius in d. §. Ac inſuper. in princ. Vbi Papa diſponens de ſuccedendo ab inteſtato ipſis meretricibus, determinat, vt illis Monaſterium ſuccedat, ſi ab inteſtato deceſſerint, nullis relictis filijs, aut filiabus legitimis, & naturalibus; & ideo eo ipſo quòd deceſſerint relictis talibus, filijs ſtatim excludūtur Moniales, & Monaſterium, & ex conſequentia eo ipſo venit habere locum ius commune, quia cum hæc Bulla ſit facta in fauorem Monialium, non autem in odium aliarum perſonarum, niſi per quandam conſequentiam, ceſſante dicto fauore, ceſſat mens Pontificis; & vbi ceſſat mens legiſlatoris, ceſſat etiam leg s diſpoſitio, vt etiam dixi ſupra de ratione legis per tex. in d. l. fin. de hered. inſtit. cum alijs concordantibus, & tradit Nan. in conſil. 75. nu. 6 de ſent excom.

Nec contraria ratio ſupra poſita obſtat, quia reſpondeo dupliciter poſſe aliquid affirmari, vel negari, materialiter ſcilicet, vel formaliter; per ly materialiter intelligo ſecundum verba, per ly verò formaliter intelligo ſecundum mentem; Papa autem hic videtur negare de alijs materialiter, non autem formaliter, ideſt, negat ſecundum verba, non autem ſecundum mentem, ſed quia mens eſt præponenda verbis, vt præponitur animus corpori, vt egregiè dicit tex. in cap. ſedulo 38. diſt. & notat Panor. in c. ſecundo requiris not. 2.

18 nu. 2. de appellat. Ideo verba cuiuſcunque diſpoſitionis ſemper ſunt reſtringenda, & amplianda ſecundum intentionem diſponentis, & ad hoc faciunt boni textus in cap. intelligentiam in fin. de verb. ſignif. & in l. cum tamen, §. dulciſſimis, & ibi Bar. ff. de leg. ſecundo, & in l. pater, §. fundum, ff. de leg. tertio, & cum iam ſupra probauerim mentem eius hoc non intendiſſe, ideo concludendum eſt de alijs hic non negare, ſed diſpoſitioni iuris communis relinquere.

Quando autem filius dicatur naturalis, vel vulgo quæſitus, vel natus ex damnato coitu, & quomodo, & quando tales meretricibus ſuccedant, vide apud Angel. Aretin. in §. nouiſſimè inſtit. de Senat. conſ. Orphic. & vide ea quæ dixi in j. ſecundæ lib. 2. cap. 8. q. 1.

Si verò filij legitimi, & naturales dictarum meretricum iam ſint defuncti, relictis tamen filijs legitimis, & naturalibus, poſſunt ipſæ meretrices in fauorem talium nepotum ſuorum diſponere de omnibus ſuis iuribus, & bonis, & tales nepotes excludunt ab hereditate Auiæ ab inteſtato Moniales, & Monaſterium, etſi Bulla tantum loquatur de filijs, vt colligitur ex doctrina Bar. in l. liberorum num. 6. verſ. ſecundo requiro, ff. de verb. ſignif. vbi docet quando, & in quibus caſibus appellatione filiorum veniunt nepotes.

19 Et aduerte quòd ſi prædictæ meretrices deceſſerint relicto tantum vno filio, aut vna filia, legitimo, & naturali, & legitima & naturali, Moniales, & Monaſterium excluditur, quia diſpoſitio etiam pœnalis vtens verbo numeri pluralis habet locum in vno, modo eadem ſubſit ratio l. 2. §. ſed ſi vnus, ff. de vi bon. rapt. per quem tex. ibi Bar. notat quòd ſtatutum puniens produ-

producentes falſos teſtes, includit tantum vnum producentem.

20 Ad quartum quod quæritur dico. Primò tantum prædictis meretricibus prohiberi donare vltra dimidium, niſi in fauorem filiorum, aut filiarum legitimorum, & naturalium, per teſtamentum, codicillum, donationem cauſſa mortis, & quamlibet aliam vltimam voluntatem: & ideo poſſunt donare omnia bona ſua præſentia cuicunque voluerint per puram donationem inter viuos, deducta tamen, ſi liberos habent, eorum legitima portione, quia donatio inter viuos valdè differt à prædictis, quibus ipſæ prohibentur, & à diuerſis non eſt facienda illatio cap. ad audiẽtiam de deci. l. Papinianus, ff. de minorib. & qui de vno affirmat, videtur negare de alio diſſimili cap. nonne de præſumpt. l. cum Prætor, ff. de iudic. & verba Canonum, & legum in dubio propriè ſunt accipienda l. non aliter, ff. de leg. tertio cap. ex litteris de ſponſal. & nulla conſtitutio aptatur illis caſibus, quibus illius verba non aptantur, cap. indemnitatibus, §. penult. de elect. l. 4. §. toties, ff. de dam. infect. & ibi Bar. & Paul. notant, & latè Felin. in cap. nonnulli de reſcript. col. 31. Imò hoc eſt eis per hanc Bullam conceſſum, nam cum prohibeatur illis poſſe tribuere coloratum poſſidendi titulum, videtur illis conceſſum, vt poſſint tribuere verum, arg. d. cap. nonne, & l. cum prætor; argumentum enim à contrariò ſenſu eſt validiſſimum in iure l. 1. ff. de offic. eius, cap. cum Apoſtolica de his quæ fiũt à prælat. Vnde non poſſent Moniales dicere de inofficioſa donatione. Et hoc modo poſſunt meretrices prouidere pauperibus conſanguineis, vel affinibus. Nec per talem donationem ipſæ damnificantur, quia donatione non obſtante poſſunt retinere de bonis donatis tantum, vt viuere poſſint, vt eſt gloſſa in l. in conditione, ff. de re iudic. quam gloſam ſingularem eſſe dicit Bar. in cap. 5. de vſib. feud. & in l. ſi quis argentum, §. ſed in his omnibus, & in §. ſi quis vniuerſum C. de donat. Imò dicit Panor. in cap. propter nu. 3.

21 de donat. quòd ſi donatarius negligeret illas alimentare, poſſet donatio reuocari. Tutius tamen erit hoc facere adhibito expreſſo pacto de reſeruatione alimentorum.

Dixi: omnia bona ſua præſentia, quia talis donatio valet ſecundum omnes in l. fin. C. de pact. & donatio omnium bonorum

22 præſentium, & futurorum non valet ſecundum Bart. in l. ſtipulatio hoc modo concepta, ff. de verb. oblig. & in d. l. fin. C. de pact. quia tollit libertatem faciendi teſtamentum, licet poſſit talis donatio fieri Eccleſiæ, vide de hoc Angel. Imol. & Alex. in d. l. ſtipulatio hoc modo, & ea quæ dixi in 2. 2. lib. 2. c. 11.

Nec per talem donationem grauantur in conſcientia meretrices, eo quod dant omnia bona inter viuos, ne teneantur relinquere dimidiam Monaſterio in morte, & ſic in fraudem Monialium, quia cum talis donatio inter viuos, vt dixi, non ſit eis prohibita, in re ſua quiſquis eſt moderator, & arbitrer l. in re mandata C. mandat. Et nota poſſe facere donationem

23 hanc inter viuos, ſiuè ſanæ ſint, ſiuè infirmæ, dummodò de morte non faciant mentionem, quia nulla, donatio quæ dè morte non facit mentione poteſt dici cauſſa mortis l. Seia, §. cum pater, ff. de donat. cauſ. mort. vbi Bar. & Paul. exiſtimant hoc eſſe ſingulare.

Secundò dico poſſe prædictas meretrices donare etiam per donationem expreſsè cauſſa mortis factam, dummodò in ipſa donatione cauſſa mortis adijciant clauſulam, quod nulla de cauſſa reuocari poſſit; nam cum natura donationis cauſſa mortis ſit, vt reuocari poſſit, prout nota-

24 tur in cap. fin. de donat. ſi apponatur, vt non poſſit reuocari, tranſit in donationem inter viuos, per tex. expreſſum in l. vbi ita donatur, ff. de donat. Et etiam ſi ſtatim dominium non transferatur, irreuocabilis tamen erit, ſi irreuocabiliter fiat l. Senatus, §. mortis, ff. de donat. & ſic habebit effectum ſimplicis donationis, licet dicatur cauſſa mortis. Nec obſtat Conſilium Angeli 250. quem ſequitur Felin. in conſil. 43. num. 14. vbi dicunt quòd ſi in donat. cauſ. mort. fuit appoſita illa

illa clauſula, quæ omnia promiſit attendere, obſeruare, & nunquam reuocare, nihil operatur, & intelligitur niſi me pœnituerit; & rationem aſſignat Angelus, nempè quia dicta verba apponere ſolent Notarij, qui ſententiam etiam veborum ignorant, ſine voluntate, & ſcientia contrahentium; & ideo non eſt mirum, vt ait Felinus, ſi nihil operantur; & ego loquor quando apponuntur de voluntate, & ſcientia donantis, in quo caſu facit tranſire eam in donationem inter viuos, etiam ſi apponantur in illa parte inſtrumenti, in qua exequutio, & confirmatio contractus continetur, vt docet Ludouic. Molin. de contract. diſput. 287. nu. 16. & multo magis hoc dicẽdum erit ſi donatio talis fuerit iuramento confirmata, in quo caſu iudicandum eſt talem promiſſionem emanaſſe à donante; cum iuramentum neque præſumendum ſit temerè fuiſſe appoſitum, neque apponi ſoleat, aut poſſit, abſque contrahentium conſenſu, & voluntate, vt docet Couar. in rubric. de teſtam. par. 2. nu. 13. & 14. quem ſequitur Ludouic. Molin. in d. diſput. 287. nu. 16. Sed ad euitandas has difficultates tutius erit adiungere illam clauſulam in ea parte inſtrumenti, in qua fit donatio ipſa, hoc eſt in verbis inſtrumenti diſpoſitiuis, in quibus ſubſtantia contractus continetur, & tunc omninò liber eris à prædictis Angeli, & Felini Conſilijs, qui loquuntur (vt facile ex eorum verbis conijci poteſt) in caſu quo talis clauſula fuerit poſita in ea inſtrumenti parte, in qua exequutio, & confirmatio contractus continetur. Et nota hunc caſum, quia erit ſecunda cautela, qua poſſint meretrices in diſtrictu, & Ciuitate Bononiæ prouidere conſanguineis pauperibus, nam ſi pauperes conſanguineos non habent admonendę ſunt, vt relinquant non ſolum dimidiam bonorum ſuorum prædictis Monialibus, & Monaſterio, ſed vt omnem ſuam ſubſtantiam dent eiſdem monialibus, vel alijs pauperibus pro amore Dei, cuius Maieſtatem tàm miſerè offenderunt, in earundem offenſarum compenſationem, quia iuxta illud Eccleſ. tertio. *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis.*

Tertiò dico poſſe etiam prædictas meretrices donare ſub conditione, vt non tranſ-
25 feratur dominium rerum donatarum vſque ad tale tempus, v.g. vſque ad decennium, & hæc donatio non propriè, ſed aliquo modo dici poteſt ſub conditione, quia propriè eſt donatio ſub modo: quia conditio propriè donationem ſuſpendit, & fit per ly, ſi: vnde ea non impleta donatio non valet; modus autem eam non ſuſpendit, & fit per ly, vt: ſicut notat gloſ. in cap. verum de condit. appoſit. Vnde iſta donatio ſub modo ſtatim tenet, ſed non extante illo poteſt reuocari l. 1. 2. & fin. C. de donat. quæ ſub modo: & hæc erit tertia cautela, qua poſſint meretrices prędictæ donare; & eſt adnotanda, quia ſi donarent hoc modo, poſſent poſtea donationem reuocare antequam decennium adueniret, per citata iura; & ſi interim decedant, valida, & efficax erit donatio, ſi ante mortem non fuerit reuocata, & adueniente die ſtatim bona donata donatario debebuntur, §. omnis Inſtit. de verb. oblig. cap. ſi pro te de reſcript. lib. 6. cum eis adnotatis. Si verò ſuperuixerint biduo, vel triduo priuſquam tempus præfinitum adueniat, donationem factam reuocent, & iterum poſtea eodem modo donent. Poſſem etiam alias cautelas excogitare, ſed quia hæ ſufficiunt, alias breuitatis cauſſa prætermitto, conſilium dãdo confeſſarijs, vt faciant eas donare inter viuos, & donent quomodo volunt, quia tutæ erunt in conſcientia. Et hæc dicta ſint, ſaluo ſemper, &c.

RESO-

RESOLVT. X.

DE RELIGIOSO QVI RETINET pecuniam cum licentia Superioris.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi ob votum paupertatis prohibentur non ſolum habere, ſed etiam velle habere bona temporalia, etiam quò ad vſum, & poſſeſſionem.*

2 *Religioſi ex Concil. Trid. nec nomine conuentus poſſidere, aut retinere bona poſſunt, ſed quidquid acquirunt ſuperiori tradere ſtatim debent: & vide propriam intelligentiam in nu. 7. (ſeipſum.*

3 *Facere quis poteſt per alium, quod poteſt per*

4 *Taciti, & expreſſi eadem eſt & virtus. Tacitam ſeu præſumptam ſuperioris mentem ſufficere religioſo ad dandam eleemoſynam, & ad aliquid retinendū quò ad vſum.*

5 *Principali conceſſo videtur etiam conceſſum acceſſorium.*

6 *Commiſſo vno omnia videntur commiſſa ſine quibus expleri illud non valet: vel melius expeditur.*

7 *Religioſus poteſt tanquā obedientiarius amouibilis aliqua retinere nomine monaſterij.*

8 *Concil. Trid. non prohibet religioſis retinere bona nomine conuentus, cum iuſta licentia Superioris.*

A iure antiquo non eſt recedendum, niſi quatenus cogit nouum.

Reuerendiſſimus Generalis Ordinis Minimorum S. Franciſci de Paula fecit facultatem cuidam doctiſſimo concionatori ſui Ordinis, expendendi pro ſuo libito, ad vtilitatem tamen Monaſterij in quo degit pecuniam ex eleemoſynis in concionibus habendis acquiſitam; quam pecuniam cum ſoleat ipſe Concionator, vt plurimum expendere in emendis libris, multoties illi occurrit habere aliquam pecuniæ quantitatem, vt ſupra ſibi elargitam, & non inuenire illibros ſuæ ſatisfactionis, in quibus emendis poſſit pecuniam illam expendere, & multoties è contrario inuenire libros, & non habere pecuniam. Et ideo quærit. An ſtante tali licentia, tuta conſcientia, poſſit quando habet pecuniam, illam apud ſe retinere, & conſeruare, vt poſſit quando prædictos libros inuenit, emere, & Monaſterio applicare?

1 Et pro parte negante facit Primò, quia omnes Religioſi emittunt votum paupertatis, quo iure diuino vetantur non ſolum habere, ſed etiam velle habere aliqua bona pecuniaria, vel pecunia æſtimabilia, & contrarium facientes frangunt votū paupertatis ſolenne, quod eſt mortale cap. vouentibus 17. quęſt. 1. Imò ſi non renunciant illa ante mortem, non debent in ſacro loco, ſed in ſterquilinio ſepeliri cap. monachi de ſtat. Monach. Quod intelligitur nō ſolum quò ad verum dominium, & veram proprietatem illorum, ſed etiam quò ad vſumfructum, vſum, aut poſſeſſionem, vt probat Nauar. in cap. cui portio num. 12. & in cap. non dicatis num. 2. 12. quæſt. 1. At præd. adm. R. Concionator expendendo, & retinendo dictam pecuniam, habet vſum, & poſſeſſionem eius: ergò facit contra ius diuinum, quod non ſolum Prælati inferiores, ſed etiam Papa tenetur vſque ad ſanguinem ſeruare cap. ſunt quidam 25. q. 1.

2 Secundò facit determinatio Concil. Trident. in cap. 2. de Regular. ſeſs. 25. vbi ſic ſtatuitur: *Nemini igitur Regularium, tàm virorum, quàm mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cuiuſcunque qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis acquiſita, tanquam propria, aut etiam nomine conuentus poſſidere, vel tenere, ſed ſtatim ea Superiori tradantur, conuentuique incorporentur, &c.* Quid quæſo clarius deſideratur, cum ex hac deciſione pateat, neque nomine ſuo, neque nomine conuentus Adm. R. Conſulentem poſſe retinere dictam pecuniam, ſed teneri ſtatim eam

D Supe-

Superiori tradere.

3 Pro parte verò affirmante facit Primò regula Poteſt quis facere per alium,quod poteſt per ſeipſum de regul. iur. in 6. ſed Reuerendiſſimus Generalis prædicti Ordinis poteſt per ſeipſum dictã pecuniam retinere,& in emptionem librorũ,aliamq; Monaſterij vtilitatem expendere ; ergo poteſt per prædictum Adm.R.Concionatorem ; argumento cuius regulæ motus Nauar.in d.cap. non dicatis num.23. 12. quæſt.1. dicit, poſſe Prælatum,vel capitulum facere facultatem Religioſo vt in vita donet , vel diſponat aliqua in eos vſus , & eo modo , in quos , & quomodo ipſi poſſent,& non amplius, nec alio modo . Præſuppono enim Reuerendiſſimum poſſe per ſeipſum hoc facere,quia ſi à regula Sancti Franciſci, vel per aliquam Conſtitutionem Pontificiam hæc facultas illi prohibeatur, alijs dare illam non poteſt, cum nemo dare poſſit quod non habet, cap. quod autem de iure patron. l.ſi vniuersè,C. de legat.

5 Secundò facit,quia taciti,& expreſſi eadem eſt virtus cap.2. de reſcript. l.cum quid ff.de reb.credit.gloſ.l.expreſsè,ff.de regul. iur. & ibi Dec. ſed ex expreſſa licentia ſui Reuerendiſſimi poſſet talem pecuniam retinere,vt modo prædicto expendat, vt ſupra probaui ; ergo poteſt etiam ex tacita (ſaltem quò ad Deum, & forum conſcientiæ)quam præſumptam appellat S.Thom.2.2.q.32. art.8. ad primum,quam dicit etiam ſufficere Religioſo ad dandam eleemoſynam; & Nauar. in d.cap. non dicatis num.20. dicit, ſufficere ad retinendum aliquod proprium quò ad vſum. Vnde ipſe dicit, pridem reſpondiſſe cuidam Monachæ, illam non fuiſſe obligatam reddere Abbatiſſæ quędam munera à quodam viro accepta, quorum accipiendorum licentiam iuſtè, & libenter conceſſiſſet Abbatiſſa, ſi eam petijſſet ab ea, argum. l.inter omnes, §. rectè ff.de furt.quatenus habet non committere furtum eum,qui clam capit alienum, quod ſcitum Domino placeret.

5 Tertiò,conceſſo principali videtur conceſſum etiam acceſſorium, cap. quo iure 8.diſt.cap.ſi Monachus 16.q.1.l.2.ff.de iuriſd.omn.Iudic.l.quidam ff. de re iudic. cap.cauſſa de in integr.reſtit. At prędicto Adm.R.Conſulenti conceſſum eſt,vt iuxta ſuam voluntatem,ad vtilitatem tamen Monaſterij, expendat pecuniam illam, quod principale eſt: ergò videtur etiam conceſſum, vt poſſit interim eandem retinere.

6 Quartò facit, quia vno commiſſo omnia videntur commiſſa,ſine quibus illud expleri non valet, cap. præterea, & cap. prudentiam de offic. & poteſt. Iudic. delegat.l.ad rem mobilem,& l. ad legatum, ff.de procurat.l.cui iuriſdictio,ff.de iuriſdict. omn. Iudic. ſed Adm.R. Conſulens non valet explere dictam ſuam commiſſionem, niſi prædictam pecuniam retineat,quia ſi ſuo Correctori, & conuentui illam conſignaret , certiſſimus eſt illam expẽdendã eſſe in alios vſus minus vtiles, & ſuæ voluntati contrarios , nec valeret tantundem recuperare, tempore quo libros inueniret: ergò videtur ei conceſſum vt poſſit illam retinere. Quod firmatur per,id quod notabiliter voluit Felin. in cap.de teſtib. col.2.verſ.tertiò declara in fine,de teſtibus, vbi dicit quòd in diſpoſitione hominis commiſſo vno, cenſetur commiſſum aliud,ſine quo,licet actus expediri poſſet, tamen melius expeditur cum ipſo l.cuicunq; §. ſed & ſi pecuniam ff.de inſt.not.gloſ.in l.1.§.quæ depoſiti. ff.depoſiti. citat, & ſequitur Philip.Prob. in c. vt animarum de conſtit. num.26. in addit.ad Io.Monac. vbi alios citat.

Nec contraria obſtant,Ad Primum enim reſpondeo, quòd & ſi præd. Adm. R.Con-
7 cionator retineat apud ſe dictam pecuniam,non ideo retinet vſum, & poſſeſſionem eius nomine ſuo,ſed nomine ſui Generalis tanquam obediẽtiarius ad nutum reuocabilis illius Monaſterij, in quo degit, quod licere omnibus notum eſt, & probant cap. Monachi, & cap. cum ad Monaſterium de ſtat.Monach.

8 Ad ſecundum reſpondeo, Concilium Tridentinum intelligi locum habere in illis Religioſis, qui nomine Conuentus propria auctoritate vellent retinere , aut retinerent bona per ſe quoquo modo acquiſita, non autem in illis, qui retinent

de

Digitized by Google

de licentia iuſta ſui Superiorioris, quia alioquin contradiceret d. cap. Monachi editum in Concilio Lateranenſi, & ideo expedit iura iuribus concordare cap. cum expediat de elect. in 6. l. 1. C. de inoffic. dotib. Neque recedendum eſt à iure antiquo, niſi quatenus cogit nouum l. fin. C. de appellat. & in d. princ. cap. 2. Concil. Trident. non continetur ius nouum, ſed tantum declaratio iuris antiqui, vt dicit Nauar. in d. cap. non dicatis. num. 15. & tradidi in 1. 2. meæ Inſtitut. lib. 3. cap. 17. q. 3. verſ. imò concurrente num. 19. vbi de hoc latius. Firmum igitur remanet, poſſe tuta conſcientia prædict. Adm. R. Concionatorem talem pecuniam modo prædicto apud ſe retinere. Ad vitandum tamen ſcandalum doceat Adm. R. Monaſterij Correctorem, & Fratres alios, qui ſciunt ipſum retinere pecuniam, ſe hoc facere ex licentia Reuerendiſſimi Generalis, quam in ſcriptis habet. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XI.

DE VOVENTE RELIGIONEM, ſi à peccato præſeruetur.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſum ſi ex culpa mea non ſeruo mihi eſt imputandum.*

2 *Votum emittens, vt præſeruetur à peccato, ſi ſe voluntariè præcipitat in peccatum, nulla adhibita diligentia ad ſe abſtinendum, quando obligetur ad votum, vt in num. 5.*

3 *Votorum conditionalium obligatio ceſſat ante conditionis euentum.*

4 *Vouens non obligatur vltra quam ſua verba, & intentio ſe extendant.*

5 *Votũ emittens, ſi præſeruetur à peccato, quãdo tenetur ad votum.*

Nſentiens ſe ad quodam peccatum mortale inclinatum, cupiens ab illo liberari vouit ſe ingreſſurum Religionem, ſi deinceps eum Deus ab illo peccato præſeruet, firmiter propones cum Dei auxilio ſe amplius illud non commiſſurum. Sed poſtea nullam adhibens diligentiam, vt à tali peccato præſeruetur, pluries ex culpa ſua, poſt votum, in illud incidit, vnde aliqui confeſſarij faciunt illi ſcrupulum dicentes teneri ad ingreſſum Religionis, ideo quærit an hoc ſit verum?

1 In caſu propoſito, prima facie videtur dicendum Confeſſarios præfatos iure Domino Conſulenti facere ſcrupulum. Primò quia mihi eſt imputandum, ſi per me ſtat quo minus faciam quod promiſſi, arg. cap. ſicut ex literis de ſponſ. ſed per D. Conſulentem ſtetit quo minus impleretur tale votum; cum facienti quod in ſe eſt, ſecundum vulgatam doctrinam D. Thom. Deus non deneget gratiam; ergò ſibi eſt imputandum, & ex conſequentia obligatur ad votum.

2 Secundò, quia hanc opinionem tenuit Ang. in ſumma verſ. votum primo, §. 10. vbi clarè affirmat quòd qui vouet aliquid, vt Deus eum præſeruet ab aliquo peccato, ſi non facit quòd in ſe eſt, vt præſeruetur, ſicut feciſſet ſi votum non emiſiſſet, vel ſicut intendebat facere quando votum emiſit, vel ſi voluntariè præcipitauit in peccatum, tunc ad votum nihilominus obligatur: ſed in caſu noſtro D. Conſulens non fecit quod in ſe erat: ergò obligatur ad votum. Et hanc eandem opinionem ipſe Angelus putat tenuiſſe Richard. in 4. diſt. 38. art. 3. quæſt. 3. ſed verè Richard. hoc non ità ſimpliciter affirmat, vt Angelus refert: ſed vt refert Nauar. in

Man.cap.12.num.42.dicit, non eſſe liberum ab obligatione voti eum, qui vouit Deo aliquid cum conditione ſi Deus ipſum ab aliquo peccato præſeruaret, poſtea verò non facit id, quod feciſſet (aut deliberabat facere, ad ſe præſeruandum ab illo peccato, quando promiſit) ſi non promiſiſſet: vel ſe in illud peccatum præcipitem dedit, ne ad implendum votum remaneret aſtrictus: & ſic patet, opinionem Richardi eſſe, vt tunc vouens obligetur ad votum, quando ideo peccauit, vel non fecit quod feciſſet, &c. ne remaneret aſtrictus ad implendum votum. Et hanc opinionem hoc modo limitatam ſequitur Nauar.ſupra,& Lopez in 1.par.ſui Inſtruct. cap.44.§. qui vouit aliquid &c. vbi addit idem dicendum eſſe,ſi ideo occaſionem non vitauit,aut in illam ſe cõiecit. Vide etiam Roderiq.in ſumma 2. par. c.100.nu.2.

Tangit hunc eundem caſum Sylu.in ver.votum ſecundo quæſt.2.in ſumma,& diſtinguit,quòd aut ſic vouens intẽdebat obligari ſolum ſi Deus conferat ei gratiam maiorem ſolito,vt communiter fit,& non tenetur ad votum etiam ſi ſua culpa conditio non extet, quia intendebat quod per Dei gratiam ipſe ab ipſa ſua culpa præſeruaretur: Aut de ſua intentione neſcit diſcernere, & tunc dicit procedere dictum Angeli ſupra,quem ipſe refert.

3 Quod autem non teneatur ad votum facit Primò, quia votorum conditionalium obligatio ceſſat ante conditionis euentum arg.l.non omnis,ff.ſi cert.petar. ſed D. Conſulens conditionaliter vouit, nempè intrandi Religionem ſi à Deo ab illo peccato præſeruaretur: ergò conditione non impleta Religionem ingredi non tenetur.

4 Secundò, vouens non obligatur ad plura quàm ſua verba, & intentio ſe extendant,vt colligitur ex D.Thom. in hoc recepto in 2.2.quæſt.189.attic.3. & 4.quia actus agentium non operantur vltra intentionem eorum l.non omnis,ff. de reb. credit.cap.fin.de præben.ſed verba,& intentio D. Conſulentis non extendebantur ad aliud quàm ad ingreſſum Religionis, ſi eum Deus ab illo peccato præſeruaret;ſed illum non præſeruauit; ergò nõ tenetur intrare.

5 His pro vtraque parte adductis, mihi pro reſolutione caſus propoſiti, quia non declaratur qua intentione, & quo animo D. Conſulens prædictum votum emiſit, videtur eſſe diſtinguendum quòd Aut emiſit tale votum animo non ſe obligandi, niſi Deus in vitando peccato gratiam maiorem ſolito conferret, & talem, vt prohiberet eum à mala voluntate peccandi, & tunc non obligabitur ad ingreſſum Religionis,per rationes ſupra poſitas pro parte negatiua,& per citatam doctrinam Syluestri. Aut emiſit tale votum ſimpliciter, nihil cogitando de prædicta ſpeciali gratia, & tunc ſub diſtinguendum eſt, quòd aut incidit in peccatum prædictum quia in illud ſe pręcipitem dedit, occaſionem non vitauit, vel quia in illam ſe coniecit, ne voto remaneret aſtrictus,& tunc tenetur ingredi Religionem,quia per ſe ſtetit quo minus promiſſum impleret, & ideò ſibi imputandum eſt arg.d.cap.ſicut ex litteris; & fraus, & dolus nemini patrocinari debet cap. ſedes de reſcript. Et in hoc caſu procedit opinio Richard.Nauar.& Lopez ſupra relata. Aut peccauit ex conſuetudine praua, vel ductus ab odio, ab amore, ab humana fragilitate, vel quid ſimile, & in his caſibus non tenetur ad votum, cum non ſit adimpleta conditio: Nec obſtat dicere, per ſe ſtetit, ergò ſibi imputandum eſt, quia dico ſibi imputandum eſſe quò ad peccatum, non quò ad obligationem voti, quia ex vi voti, ſi nihil aliud cogitauit, ideò videtur vouiſſe, quia erat inclinatus ad illud peccatum,& ſic intelligitur promiſiſſe Deo intrare Religionem, ſi per ſpecialem gratiã à tali inclinatione eũ liberarent,à qua cum non ſit liberatus, neque peccet ponendo obicem data opera,ne teneretur ad votum,non videtur obligatus: & hæc colligi poſſunt à præcitata doctrina Richar. Nau. & Lopez. Idem dico contra Syluestrum ſi neſcit diſcernere quam intentionem habuit vouendo, in quo caſu

vten-

Digitized by Google

vtendum eſſet eadem ſubdiſtinctione ſupra facta, & ad hoc mihi fauet dictum Molinæ in tract. 2. de iuſt. diſp. 232. nu. 3. quod retuli in meo Promptuar. ver. votum nu. 7. & faciunt ea quæ dixi ſupra in Reſol. 7. in prima ratione. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XII.

DE POENIS, QVAS INCVRRIT CLERICVS aſſocians intendentem prouocare inimicum ad pugnam.

SVMMARIVM.

1 *EXcommunicationẽ incurrit qui prouocationi ad duellũ quomodolibet ſe immiſcet.*

2 *Nemo ſit irregularis niſi in caſibus à iure expreſsis.*

Irregularitatem contrahunt qui prouocationi ad duellum ſe immiſcent, eo quòd infamiam incurrant.

Infamia canonica oritur ante ſententiam.

3 *Clerici prouocationi ad duellum ſe immiſcentes incurrunt pœnam priuationis omnium dignitatum, beneficiorum, & officiorum Eccleſiaſticorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda.*

Infamiæ pœnam incurrentes efficiuntur irregulares.

4 *Irregularitatem procedentem ab infamia ſolus Papa tollere poteſt. Epiſcopus autem indirectè facere hoc valet in omnibus caſibus, in quibus diſpẽſare poteſt, vt in nu. 6.*

5 *Irregularitas an ex infamia, vel ex delicto procedat, conijciendum eſt ex principio, à quo originem ducit.*

7 *Diſpenſatio addita diſpenſationi non valet, niſi in ſecunda de prima diſpenſatione mentio fiat: ſed de veritate, vide in nu. 11.*

8 *Delictum pluries remittendum non eſt, & ſi remittatur in ſecunda remiſſione facienda eſt mentio de prima, alioquin non valet.*

Intellige de delicto eiuſdẽ generis, vt in nu. 12.

9 *Diſpenſatio non valet quando in ſupplicatione tacetur id, quod redderet Pontificem difficiliorem ad diſpenſandum, ſi explicaretur, ſi tamen de illis eſt, quæ iura iubent eſſe exprimenda, vt in nu. 10. & 13.*

10 *Diſpenſatio vt valida ſit ſufficit in eius impetratione exprimere illa, quæ iura iubent exprimi, non autem alia, etiam ſi difficiliorem redderent Papam ad diſpenſandũ.*

Diſpenſatio de pœna adulterij mentionem de diſpenſatione pœnæ periurij non requirit.

CLericus in minoribus conſtitutus, armatus armis offenſiuis, ſimul cũ alijs ſcholaribus eodem modo armatis, aſſociauit quendam, qui intendebat prouocare inimicum ſuum ad ſingularem pugnam, eo animo, vt defenderet, & auxilium præberet prouocanti, ſi & quatenus opus eſſet, alioquin tantum ei aſſiſteret: ſed prouocatus aduertens prouocantem ita aſſociatum incedere, pugnare renuit, & ſic pugna effectum non habuit: vnde multa prędicto Clerico occurrũt dubia, & Primo an ideo inciderit in cenſuram extrauag. Clem. Pap. VIII. contra duellantes. Secundò an ſit effectus irregularis. Tertiò, poſito quòd ſi irregularis, à quo poſſit diſpenſationẽ obtinere. Quartò an in diſpẽſatione petẽda teneatur manifeſtare aliàs ei fuiſſe diſpenſatũ ſuper irregularitate ex homicidio volũtario proueniẽte.

Singulis dubijs à Domino Conſulente propoſitis breuiter reſpondebo, ea tamen quæ pro eorum vera reſolutione neceſſaria ſunt, non prætermittens.

1 Et ad primum dico, nulli dubium eſſe incidiſſe in cenſuram Papæ reſeruatam,

tàm ad ordines, quàm ad beneficia, & ad alias Eccleſiaſticas dignitates.

4 Ad tertium videtur reſpondendum hãc eſſe à Papa obtinendam, quia cum ſit irregularitas, quæ oritur ex infamia iuris, in ea ſolus Papa diſpenſat iuxta Villad. de irreg. col. 5. quem citat, & ſequitur Nau. in d. cap. 27. nu. 202. & ante eos Innoc. Panor, & Hoſtienſ. in cap. cum te de ſent. & re iud. Gemin. & Præpoſ. 2. q. 3. cap. Euphemiam, quos citat, & ſequitur Cardin. Toler. lib. 1. de inſtruct. Sacerd. cap. 56. verſ. De quo dico ſecundo, & dixi, in 3. par. lib. 7. cap. 3. num. 20. Nec Epiſcopus vigore Concil. Trid. in cap. liceat ſeſs. 25. Vbi conceditur ei facultas diſpenſandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, poteſt diſpenſare in irregularitate, quæ oritur ex infamia, etiam ſi occultum ſit delictum, ex quo infamia ipſa oritur, quia ta-

5 lis irregularitas non ex delicto immediatè, ſe ex infamia naſcitur, quæ defectus quidem, & non delictum eſt. Et ad dijudicandum an irregularitas ex delicto ſit, vel ex defectu, conſiderandum eſt principium vnde immediatè procedit, vt docet Tolet. lib. 1. de inſtruct. Sacerd. cap. 56. in fine.

6 Verum cum Epiſcopus principaliter famam reſtituere non poſſit, vt tenet Panor. in cap. At ſi clerici, §. de adulterijs nu. 15. de Iudic. & in cap. cum te de ſent. & re iud. nu. 15. & poſt eum Deci. in d. §. de adulterijs num. 143. & ibi Aretin. & communiter moderni, hoc tamen in cõſequentia, ſeu indirectè facere poteſt in omnibus caſibus, ſuper quibus poteſt diſpenſare, veluti dixi in d. cap. 3. num. 21. quia alioquin facultas diſpenſandi nihil operetur, niſi infamia eſſet remota, vt probat Deci. loco ſupra citato, & affirmat Tolet. in d. cap. 56. verſ. dico quarto. Vnde dicunt, poſſe Epiſcopum indirectè tollere infamiam iuris, quæ ex adulterio cõſequitur, cum poſſit in adulterio diſpenſare; & idem dixi vbi ſupra in infamia procedente à delicto occulto, & à quocumquè crimine adulterio minore. Et quia poteſt Epiſcopus diſpenſare cum Clerico pugnante in duello, ſi homicidium, vel mutilatio indè non fuerit ſubſecuta cap. 1. de cler. pugn. in duell. poteſt etiam infamiam iuris ex ipſo duello conſequentem tollere, & ex conſequentia, & ipſa irregularitas erit ſublata. Vnde D. Conſulens pro petenda dicta diſpenſatione nõ tenetur ad Papam, ſed ad ſuum Epiſcopum recurrere.

7 Ad quartum, & vltimum quòd quæritur prima facie affirmatiuè reſpondendum eſſe videtur. Primò ex cap. ſecundo de filijs Presbyt. in ſexto, vbi diſpenſatio addita diſpenſationi non valet, niſi in ſecunda diſpenſatione de prima mentio fiat, & ad hoc allegatur ille textus, vt notat ibi gloſſa: ſed in hoc caſu additur diſpenſatio diſpenſationi; ergò vt ſecunda valida ſit, in ea mentio de prima facienda eſt.

8 Secundò probatur ex l. 3. C. de Epiſcop. aud. vbi ſtatuitur ne crimen pluries quàm ſemel remittatur, & ſic videtur tacitè exprimere, vt in impetratione ſecundæ remiſſionis, prima exprimatur, vt aduertit Nauar. in Coment. de datis, & prom. not. 32. nu. 48. verſ. Non obſtat reſolutio. Vnde communiter recipitur dictum Guliel. de Cuneo relatum à Bald. in d. l. 3. & ex ea deſumptum, nempè, remiſſionem ſecundæ pœnæ homicidij nõ valere, niſi facta mẽtione de remiſſione alterius præhabitæ: ſic in caſu noſtro non facta mentione de prima diſpenſatione, ſecunda non valeret.

9 Tertiò, tacere in petitione diſpenſationis illud, quo expreſſo Papa difficilius diſpenſaſſet, diſpenſatio impetrata non valet, argum. cap. poſtulaſti de reſcript. ſed ſi in caſu iſto exprimeretur Conſulentem alias diſpenſationem impetraſſe, Papa vel Epiſcopus difficilius diſpenſaret, quia ex primo, & ſecundo delicto conijceretur Conſulentem eſſe hominem malæ vitæ; ergò non exprimendo, diſpenſatio non valeret.

10 His tamen non obſtantibus dico, in diſpenſatione ab hac irregularitate petenda neceſſarium non eſſe manifeſtare aliàs ſuper irregularitate ex homicidio voluntario

RESOLVT. XIII.

AN VOTVM FACTVM IMPVBERTATIS tempore poſsit à Patre irritari, ſi dubitetur filium illud, tranſacta tali ætate, confirmaſse.

SVMMARIVM.

1 *Vota in quacunque ætate emitti poſſunt; ſi vouens iudicio ſufficienti polleat, excepto vno ſolemni religionis, ad quod requiritur ætas 16. annorum, & probatio per annum.*

2 *Vota impuberum à Parentibus, & tutoribus irritari poſſunt.*

Vota emiſſa ob timorem mortis obligant, niſi timor inferatur ad extorquendum votum; vel niſi vouentem à rationis vſu alienet.

3 *Caſtitatem qui vouit, & dubitat an ad omnimodam caſtitatem ſeruandam, vel tantum ad coniugalem ſe obligauerit, ad ſolam coniugalem obligatur.*

Vouentis conditio potior eſſe debet cum ſuam poſſideat libertatem. Declara vt in nu. 9.

4 *Vouens præſumitur ſe minus quam poſſit grauare velle.*

5 *Vota ſerui facti liberi Dominus irritare non poteſt. Vide rationem in nu. 7.*

6 *Vota impuberum irritari à parentibus, & tutoribus poſſunt etiam poſt pubertatem, niſi poſt illam fuerint confirmata cum ſcientia poteſtatis Patris, vel tutoris.*

8 *Vota impuberum parentes irritare poſſunt etiamſi emiſſa ſint cum conditione implendi illa poſt pubertatem, aut mortem Parentum.*

9 *Religioſi, & impuberes in materia votorum æquiparantur.*

10 *Votum inualidum confirmans credens illud valere, per confirmationem hanc votum non reddit validum.*

CVm N. impubes vano, & puerili timore in lecto oppreſſus, caſtitatis votum emiſerit, & memoria non retineat, an de omnimoda caſtitate ſeruanda, an tantum de caſtitate coniugali; nec ſimiliter memoria retineat, an facto mane eiuſdem, vel alterius diei idem votum confirmauerit, ſed dubitet confirmaſſe, neſcit tamen an cõfirmauerit finita pupillari ætate, paulò poſt ad confeſſionem accedens interrogatus à confeſſario an caſtitatis votum haberet, affirmatiuè reſpondit, cui confeſſarius dixit non potuiſſe in tali ætate abſque Patris conſenſu votum emittere: Sed circa 25. ætatis ſuæ annum, generalem ſuorum peccatorum confeſſionem alteri confeſſario fecit, qui cognita voti obligatione, caſum Patri vouentis manifeſtare voluit, quo facto vouenti dixit à voto liberum remanere, ſed quia vouens dubitat etiam poſt hoc, factum votum iterum confirmaſſe, vel indignatione, vel forſitan bono zelo motus (eſt enim conſcientiæ ſcrupuloſæ) credit tamen caſu quo confirmauerit ſuppoſuiſſe confirmare cum conditione, ſi tali voto obligaretur, quia, quãtum in ſe erat voluiſſet, non obligari; Ideo quærit, an his ſic ſtantibus votum ſeruare teneatur?

Vt clarior pateat reſolutio propoſiti caſus, multa diſcutienda ſunt. Et Primò, an votum caſtitatis emiſſum à D. Conſulente impubere noctis tempore, vano, & puerili timore in lecto oppreſſo, ipſum obliget?

Secundò, quid facere debeat cum memoria non retineat, an vouerit generaliter de omnimoda caſtitate ſeruanda, an verò tantũ de ſeruanda caſtitate coniugali?

Tertiò

Tertiò, an fuerit ei benè reſponſum à confeſſario quodam, qui ei dixit, in tali ætate non potuiſſe abſque patris conſenſu vouere?

Quartò, an tutus, & liber à tali voto remaneat D. Conſulens, cum fuerit votum ab alio confeſſario Patri ipſius D. Conſulentis manifeſtatum circa 25. annũ ætatis ſuæ, & hoc peracto certum eum confeſſarius ille reddidit, à voto liberum deinceps remanere?

Quintò an tali voto obligetur, cum dubitet, an etiam poſt Patris irritationem iterum confirmauerit?

1 Quò ad primum reſpondeo, neque ætatem, neque timorem prædictum excuſare D. Conſulentem ab obſeruatione voti.

Non excuſat ætas, quia omnes qui tali iudicio pollent, vt poſſint iam meritum acquirere, & peccare, quamuis ætate ſufficienti ad contrahendum matrimonium careant, poſſunt nihilomiuus quæcunque vota, ſiue realia, ſiue perſonalia emittere (excepto voto ſolemni Religionis, quo ſe non poſſunt aſtringere, etiam cum conſenſu Parentum, vel Tutoris, niſi 16. annum expleuerint, & per integrum annum in probatione ſteterint, vt decretum eſt in Concil.Trid.ſeſs.25.cap.15. & illis obligantur, iuxta ſingularem, & ab omnibus receptam gloſam cap. mulier 32. quæſt.2. & doctrinam Panorm. in cap.2.

2 de voto. Sunt tamen impuberum vota talis conditionis, vt ab eorum Parentibus, & Tutoribus irritari poſſint, ixta cap. puella 20. quaſt.2. & d. cap. mulier.32. quæſt.2. Neque etiam ille timor excuſat, quia nullus timor etiam mortis violentæ, ſi non inferatur ad extorquendum votum, à voto excuſat cap. Gonſaldus 17. quæſt.2.cap.ſicut nobis de Regul.niſi tãtus ſit vt vouentem à rationis vſu alienet, cap. ſicut tenor.de regul.

3 Quò ad ſecundum (prætermiſſa Patris irritatione, de qua infra) Reſpondeo D. Conſulentem non teneri niſi ad coniugalem caſtitatem ſeruandam. Primò quia dubitat an de omnimoda caſtitate ſeruanda vouerit, & in dubijs in materia votorum, quia agitur de amiſſione poſſeſſionis libertatis vouentis, potior eſt poſſidẽtis conditio, & ita tenet Sotus lib.7. de iuſt.quæſt.3. artic.2. Bartholom. Medina lib.1.ſui inſtruct.cap.14.§.7. Graff. in prima par.ſuarum deciſ.lib.2. cap.31. nu.3. Quorum doctrina confirmari poteſt ex l.quoties, ff. de reg. iur. vbi ex Vlpiano habetur ſic, *Quoties dubia interpretatio libertatis eſt, ſecundum libertatem reſpondendum erit*.

4 Secundò quia in dubijs vouens præſumitur velle grauare ſe minus quàm poſſit, & ideo S. Pontifex in cap. ex parte de cenſib. ſtatuit ne illi, qui vouerant dare Eccleſiæ quoſdam ſextarios frumenti cogantur ad maiores ſoluere, ſi in illo loco diuerſi ſextarij maiores, & minores reperiantur, & non conſtat de quibus vouerint; ſic in caſu noſtro, non eſt cogendus D.Cõſulens, vt omnimodam caſtitatem ſeruet, dum dubius eſt, & ei non conſtat de qua vouerit, ſe ſat ei erit ſi coniugalem caſtitatem ſeruet.

Ad tertium dico, reſponſum illud longè à veritate fuiſſe alienum, (pace talis confeſſarij ſit dictum) cum certiſſimum ſit, ac omnibus in hac ſcientia mediocriter doctis notum, poſſe filiosfamilias impuberes tàm votum ſimplex caſtitatis, quàm quælibet alia vota, excepto ſolenni Religionis emittere, licet ea poſſint Parentes, & Tutores irritare, vt ſupra dixi.

Ad quartum reſpondeo me deſiderare, vt ſecundus ille confeſſarius expræſſiſſet D. Conſulenti cauſſam quare à voto liber remanebat, quod cum factum non ſit, nec propter abſẽtiam interrogari poteſt, probabiliter præſumendum eſt fuiſſe propter Patris irritationem, quam ipſe procurauit; Quo enim alio fine votum Patri manifeſtare voluiſſet, niſi vt illud Pater irritaret? Et quare prius quàm cum Patre ſermonem haberet, non dixit illi, à voto eſſe liberum, niſi quia cognouerat obligatum? ſed cum hoc fecerit, habito ſermone cum Patre, probabiliter, & tuta conſcientia credi poteſt procuraſſe prius Patris irritationem, arg. cap. afferte de

præ-

præſumpt. Sed hoc intellige in caſu quo confeſſarius ille reputabatur in Ciuitate doctus, & timoratæ conſcientiæ; & talis reputandus erit, ſi de contrario non conſtet; quia vnuſquiſque præſumitur bonus, & idoneus, niſi proberur contrarium, cap. dandum de præſumpt. cap. vni. de ſcrut. in ord. faciend. gloſ. in cap. bonæ memoriæ de elect. in ver. per rerum naturam.

5 Sed dicet aliquis Patrem votum prædictum irritare non potuiſſe. Primò quia illa poteſtas irritandi limitata eſt vſque ad tempus pubertatis, facto enim filio pubere, non amplius talem poteſtatem Parentes, & Tutores babent; & ita videtur tenere Soto, lib.7. de iuſt. quæſt.3. art.2. in fine, & hoc probat à ſimili de ſeruo, qui in ſeruitute votum emiſit, ſi poſtea manumiſſus ſit, ad Dominum, vt illud irritet recurrere non poteſt, & ſi recurreret, & de facto votum irritaretur, nulla eſſer talis irritatio: Idem etiam affirmat Petrus de Arag. in 2.2. D.Thom. q.189. art.5.

Secundò quia filius non meminit an confirmauerit anno 14. finito, quo expletur têpus impubertatis in maſculo, vnde dubius circa hoc remaner, & in dubijs tutior via eligenda eſt, cap. iuuenis de ſponſ. cap. ad audientiam de homicid. & ideo, vt tutior via eligatur, Pater circa tale votum ſe intromittere non debet, etſi ſe intromiſerit, filius tali irritatione vti non debet.

6 His tamen non obſtantibus tutiſſimè teneri poteſt Patrem potuiſſe in prædicta ætate, & ſic impubertate expleta, votum irritare, iuxta egregiam Caietani ſententiam in 2.2. D. Thom. quæſt.189. art.5. receptam à Nau. in Man. cap.12. nu.71. & Fratre Ludouico Lopez in ſuo inſtruct. lib.1. cap.48. §. ſed oppoſitum; dicente opinionem hanc eſſe communem, & ſine ſcrupulo teneri poſſe. Caietani ratio eſt; quia ex quo natura talis voti haber conditionem illam implicitam, vt poſſit à Patre irritari, quamuis perſona, quæ vouit mutata ſit, ſi votum non fuit poſtea alteratum, ideſt in ætate legitima confirmarum, remanet in natura, & qualitate ſua, & conſequenter cum ſine præiudicio Paternæ poteſtatis à principio fuerit, donec iterum approbetur, ſic ſemper perſeuerat. Nec dicitur approbatum, & confirmatum, vt à Patre irritari non poſſit, ſi filius factus pubes, quia putauit non poſſe à Patre irritari, iterum conſenſit, vt ijdem citati Doctores affirmant. Vnde non eſt verum, adueniente pubertate non amplius Patrem in votis filiorum, in impubertate emiſſis, poteſtatem habere.

7 Nec obſtat ratio à ſimili de ſeruo manumiſſo, quam Soto in contrarium adducit, quia alia ratione irritatur votum ſerui, & alia votum impuberis; votum enim ſerui, ſecundum omnes, vt teſtant Nau. in d.cap.12. nu.64. in fine, irritatur à Domino quatenus eſt eius dominij impeditiuum, & ideo omnia vouere poteſt, quæ Domino præiudicium non afferunt, vt dicit Sylu. ver. votum quarto quæſt.2. dicto 5. quæ ratio cum etiam in votis, quæ præiudicium aſſerunt ceſſet, ceſſante ſeruitute, ideo ſeruus manumiſſus ad præteritum Dominum recurrere non poteſt, vt votum irritet. Sed vota impuberum irritantur à Parentibus, quia vt ait Sylu. ſupra impubes ita ſubijcitur parentibus, vt non habeat voluntatem, ſed voluntas parentum ſit voluntas pueri.

8 Et ideò ipſe Sylu. dicit, vota impuberum à Parentibus irritari poſſe, etiam ſi cum conditione fiant, vt expleta poteſtate impleantur, puta ſi voueant Religionem ingredi mortuo Patre, aut pubertate adueniente; & idem de voto Religioſi affirmat, quia in materia voti impuberi æquiparantur, quod in aliorum ſubditorum votis nõ procedit; ſi enim alij taliter vouerint, eorum vota ſic emiſſa, ab eorum Superioribus irrirari non poſſunt, & rationem aſſignat, nempè quia, talibus votis, finita poteſtate explendis, Superioribus præiudicium non affertur; vnde è contrario velle videtur, vota impuberum, & Religioſorũ præiudicium Parentibus, & Superioribus afferre, etiam cum conditione facta, vt finita poteſtate impleantur, quod cum in ſeruis manumiſſis non procedat, neque etiam contrarium Soti argumentum à ſimili

mili procedere debet.

9 Neq; etiam obſtat ſecundum argumentum ſupra à me in contrarium adductum, quia regula illa locũ habere debet quãdo non agitur de amiſſione poſſeſſionis alicuius rei, tunc enim in dubiis tutior via eligenda eſt; at quando agitur de amiſſione poſſeſſionis, quia in dubijs potior eſt conditio poſſidentis, iuxta l.in pari cauſſa,ff.de regul. iur. & gloſ.in cap.afferte in ver.hęc eſt enim mater eius,de pręſumpt. non eſt,propter illud dubium filij, Pater expoliandus iure quod habet irritandi filiorum vota in ętate pupillari emiſſa,& ex conſequentia, tutè filius tali irritatione vti poteſt,imò in tali caſu Patri præcipiẽti vt vxorem ducat,obedire tenetur, (ſi iterum vouere, vel voluntariam caſtitatem ſeruare non vult) & votum in illa ætate emiſſum non ſeruare,argumento cap.qui putatur 23. q.1.

Ad quintum reſpondeo,ex dictis reſolutionem in fauorem D.Conſulentis patere, ſed vt omnis ſcrupulus remoueatur dico, propter hanc dubietatem ad votum ſeruandum minimè teneri.

Primò quia D. Conſulens eſt conſcientiæ ſcrupuloſæ,vt in facto aſſeritur,& ſcrupuloſorum proprietas eſt trepidare timore vbi timor non adeſt, & experientia teſte credere vouiſſe vbi nunquam vouerunt.

Secundò quia,vt ſupra dixi,in dubijs melior eſt conditio poſſidentis,& qui dubitat feciſſe,vel non feciſſe, confirmaſſe, vel non confirmaſſe votum,dum dubius eſt ſuam libertatem poſſidet; ergò in fauorem ipſius iudicandum eſt,& credere non feciſſe,& nõ cõfirmaſſe: & tãtò magis hoc dici poteſt, ſi ſic dubitanti conſcientiam ſcrupuloſam addas.

10 Tertiò quia,vt etiam in facto aſſeritur, quoties votum adimplere cogitauit, aut confirmauit, ſuppoſuit,ſi validum erat; ignorabat enim filiorũ vota in impuberrate emiſſa, eam naturam implicitam habere,vt à Parentibus, vel Tutoribus irritari poſſint, & quantum in ſe erat voluiſſet Patrem potuiſſe irritare, vt ipſe à tali voto liber remaneret: & vt quis votum ſuum ratificaſſe cenſeatur,non ſat eſt credere voto obligari, & ideo proponere velle illud adimplere, & etiam confirmare, ſed oportet vt ſciat illius nullitatem, & velit illud denuò validare, quia errans non conſentit l.ſi quis per errorem, ff. de iuriſdict. omn.Iudic.quin potius neceſſariũ eſt,vt ita ratum habeat, vt velit quod votum antea factum ipſa ratificatione fit validum, etiamſi prius non valuiſſet, vt notabiliter animaduertit Nauar.poſt Caietanum in locis ſupra citatis,quę cũ non concurrant in caſu D.Conſulentis,ſequitur illum tali voto non obligari: & ideo tuta conſcientia vxorem ducere poteſt. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XIV.

DE NON MANIFESTANDIS SCRIPTVRIS priuatis Iudici interroganti etiam medio iuramento.

SVMMARIVM.

1 *Edere propria ſcripta reus non tenetur ſed actor apud ſemetipſum probatione, quærat.*

2 *Edere libros ſuarum rationum ſoli vſurarij, & ob cauſſam vſurarum obligantur.*

3 *Edere non tenetur,qui libros rationum conficere non obligatur.*

4 *Edere quis non tenetur occultas ſcripturas, ſi edendo illas fama eius lædatur,etiamſi ſub pœna excommunicationis ad hoc cogatur.*

5 *Mer-*

5 *Mercatores quamuis ex conſuetudine libros conficere teneantur, eſt tamen hoc intelligendum de libris publicis, non autem de priuatis, quos ob propriam inſtructionem conficere ſolent.*

6 *Edere qui ſcripturam cogi non poteſt, nec cogi poteſt ad teſtificandum de illa.*

7 *Equiuocatione vti, & ſecundum propriam mentem iurare poteſt contra mentem Iudicis ille, qui iniuſtè etiam medio iuramento interrogatur.*

VErtitur in dubium, an teneatur reus edere actori priuatos libros rationis, & priuatas litteras concernentes negotium ſocietatis iam ſeparatæ, cõfectos, & ſcriptas reſpectiuè poſt dictam ſeparationem, ad dignoſcendum an ſocietas cum grauamine actoris ſeparata ſit? & vtrum reus prædictos libros, & litteras manifeſtare teneatur, ſi à Iudice, medio iuramento interrogetur, an penes ſe haberet, maximè cum litteræ contineant alia occulta negotia, & concernentia famam rei, nullumque ex eis leuamen actor perciperet poſſit?

Quia tempus intra quod à Domino Cõſulente cogor reſpondere breuiſſimum eſt, aliqua prius in contrarium adducere omitto, & ad caſus reſolutionem deueniens, dico nullatenus Reum prædictos priuaros libros, & litteras edere debere.

1 Primò per tex. in cap. 1. de probat. vbi expreſsè habetur quòd reus non tenetur ſua propria ſcripta edere, ſed actor apud ſemetipſum documenta reperire tenetur, & in medium proferre; Idemque habetur in l. qui accuſare C. de edend.

2 Secundò per tex. in Clement. ex graui, §. ceterum de vſur. vbi ſoli fœneratores, & tantùm ex cauſſa vſurarum libros rationum ſuarum edere tenentur, & cum hoc ſit ſpeciale in vſurarijs; ergò in contrarium videtur ius commune in alijs, vt poſt Bald. dicit Deci. in l. 1. C. de edend. num. 18.

3 Tertiò quia non tenebatur reus retinere prædictas litteras, nec priuatos libros rationum conficere, imò nec publicos, quia ad id ſolum tenentur Tutores, Curatores, Procuratores Mandatarij, ſocij & ſimiles, vt in l. quædam, ff. de edend. & notat gloſa in d. §. ceterum, & latè Panorm. in cap. 1. de probat. num. 7. cum ſequentib. Si non tenebatur conficere, ergò nec edere, argumento eorum, quæ dicit Panor. in d. cap. 1. num. 8. de probat. Nec in caſu noſtro valet dicere quòd ad hoc tenebatur ratione ſocietatis, quia petuntur libri rationum confecti in tempore, quo ſocietas erat iam diſſoluta, & quando D. Conſulens proprium negotium agebat, quamuis alter Socius fuiſſet in diuiſione grauatus, etiam vltra dimidiam, quia diuiſio ſocietatis fuit celebrata per viam emptionis partis alterius ſocij, & ideo valida eſt, licet reſcindi poſſit ratione grauaminis, iuxta l. 2. C. de reſcin. vend. ſi valida eſt emptio, ergò interim dum non reſcinditur, empror vtitur re empta tanquam propria, in qua quiſquis eſt moderator, & arbitrer l. in re mandata C. mandat. & hoc non obſtante D. Conſulens publicos libros confecit, & iam edidit, quamuis non teneretur. Si ergò publicos libros conficere, & edere non tenebatur, quanto minus tenebitur priuatos, & priuatas litteras, ad quòd nunc cogitur.

4 Quartò, quia cum ex dictis litteris nulla actoris releuatio reſultet, & è contrariò maximũ rei prǽiudicium circa alias materias altioris ordinis, cum in eis contineantur aliqua occulta, & famam eius concernentia, ideo non tenetur ſe propalare, quia hoc eſſet contra ius naturæ, quo vetamur tàm noſtra, quàm aliorum occulta prodere, cap. quis aliquando, §. non tibi dico, vt te prodas de pœnit. diſt. 1. quamuis actor releuaretur; & adeo eſt verum, vt etiam ſi ſub pœna excommunicationis cogeretur ad manifeſtandum, non teneretur, per ea quæ docet Nau. in Man. cap. 17. nu. 100. poſt Caiet. tomo primo Opuſc. tract. 31. reſponſ. 14. & eſt communis omnium Doctorum, & nouiſſimè Cardin. Tolet. lib. 1. Inſtruct.

Sacerd.cap.8. verſ. quinto ex præcedenti
doctrina &c.
5 Quintò, adduco doctrinam Decij in d.
l.1. num.19. C. de edend. & in d. cap.1.
num.28. de probat. Vbi ſequendo Abba-
tem dicit, quòd licet ex conſuetudine
mercator libros rationis edere teneatur,
hoc in libris publicis locum habet, non
autem in libris, quos mercatores pro eo-
rum inſtructione domi ſecretè retinent.
Et idem dicit tenere Cardin. in d. Cle-
ment.1.§.ceterum, in quinta oppoſitione
in fine, & facit quod notat Bald. in l.1.§.
rationis, ff. de edend. Sed cum in caſu no-
ſtro non publicos libros (quia iam editi
ſunt) ſed priuatos pro particulari inſtru-
ctione confectos, & priuatas litteras ad-
uerſarius quærat; meritò concludendum
eſt non teneri eos, & eas reus edere, præ-
ſertim in conſcientiæ foro, nec Iudici
propalare penes ſe prædicta habere;
etiamſi medio iuramento interrogaretur.
6 Nam qui cogi non poteſt ad aliquam
ſcripturam edendam, nec videtur cogi
poſſe ad teſtificandum de illla, Nauar. in
conſil.3.nu.4. de cenſib. volum.1. in an-
7 tiq. quia iniuſtè interrogaretur: & quan-
do quis iniuſtè etiam medio iuramento
interrogatur, æquiuocatione vti poteſt,
& ſecundum ptopriam mentem iurare
contra mentem Iudicis, per ea quæ dicit
Nauar. in cap. inter verba nu.11. quæſt.3.
concluſ.7. & in Man. cap.12. num.9. poſt
D.Thom. in 2.2. quæſt.69. & 70. art.1. &
ibi Caier. & Maior. in quartum diſt.15.
quæſt.18. tenet etiam Soto lib.5. de iuſt.
& iur. q.6. art.2. Card. Tolet. in Summ. de
inſtruct. Sacerd. lib.5. cap.58. & omnes
DD. communiter. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT XV.

DE SIGNIFICATIONE VERBORVM

Declares legitimum: an intelligantur virtute ſubſequentis matrimonij.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere impediuntur adulteri, ſi cum copula fidem ſibi dederint de contrahendo poſt mortem coniugis.*

2 *Conſequens qui vult, videtur velle neceſſarium antecedens, ſine quo ad conſequens peruenire non poteſt.*

Declaratio nihil de nouo ponit in eſſe, & in num.4.

3 *Diſpoſitionis etiam odioſa debent verba impropriari, vt teneant ſi inutilis eſſet intelligendo verba, vt iacent.*

5 *Priuilegia, & ſtatuta non ſunt ita ſtrictè accipienda vt accipi poſſunt; ſed ex probabilibus coniecturis mens tacita diſponentis conijcienda eſt.*

6 *Eligendus in Epiſcopum etſi eſſe debeat ex legitimo, matrimonio natus, eligi tamen poteſt etiam ille qui legitimus fuit declaratus ſecundum Panormit.*

Qualitas, quæ ad aliquod tempus refertur, eodem tempore interueniſſe debet.

Legitimi ex primæuo iure omnes naſcebantur.

Verba diſpoſitionis eſſe non debent inania, & fruſtratoria.

7 *Princeps facile cōcedit rem ad primam ſuam naturam reuerti.*

8 *Matrimonium Deus fecit eò ipſo quod maſculum, & feminem creauit, volens quòd vnus vni inhæreret ob vitandam parentum incertitudinem.*

9 *Fictionē retractū habētē Papa facere poteſt.*

10 *Vnum, & idem non debent diuerſo iure cenſeri. Limita vt in nu.21.*

11 *Filij adulterini per ſubſequens matrimonium nullo modo legitimari intelliguntur.*

Filij

Filij quando legitimantur per ſubſequens matrimonium, illud à principio contractum fuiſſe fingitur.

12 *Fictio contracti matrimonij locum habere non poteſt quando matrimonium à principio contrahi non poterat.*

13 *Fictio idem operatur in caſu ficto, quod veritas in caſu vero.*

14 *Matrimonium contrahere cum ſecunda, viuente prima, non licet: nec in tali impedimento Papa diſpenſat quando conſummatum eſt matrimonium.*

15 *Soli filij adulterini de iure Canonico à beneficio legitimationis per ſubſequens matrimonium excluduntur, ſed de iure ciuili excluduntur nati ex quocumque coitu à iure reprobato.*

16 *Sententia nouam cauſſam non inducit, ſed à iure inductam eſſe declarat.*

17 *Quando Papa mandat, vt aliquis ſit legitimus videtur legitimare.*

Principis mens ſemper præſumitur eſſe prout de iure eſſe debet.

Illegitimus legitimatus cenſetur à Papa, ſi mandat ordinario, vt illum declarat legitimum.

18 *Eccleſiam ex eo exemptem eſſe probamus, quod Papa illam eſſe exemptem declarauerit.*

19 *Legitimatio eſt res odioſa, & reſtringenda.*

20 *Legitimus à naturali non differebat priuſquam ſcriptæ leges proderentur.*

1 B. Matrimonij vinculo ligatus, pluries carnaliter cognouit C. ſolutam, ex qua adulterinam prolem ſuſcepit, & mutuo ſibi promiſerunt ſimul matrimonium contrahere in euentu quo vxor B. ipſis viuentibus e vita migraret, prout paulò poſt euenit. Et ideo contrahere volentes, quia propter datam fidem cum copula impediebantur de iure canonico per cap. ſignificaſti, & cap. fin. de eo qui duxit in matrim. quam poll. per adulter. & cap. relatum 31. q. 1. diſpenſationem à S. Pontifice petierunt, ſupplicantes etiam, vt ſimul dignaretur ſuſceptam ex adulterio prolem, & in poſterum ſuſcipiendam legitimam declarare. Qui tandem poſt multas ſupplicantium preces, Apoſtolicas litteras expediuit, quibus loci Ordinario commiſit, vt non obſtantibus Conſtitutionibus Apoſtolicis, ceteriſque contrarijs quibuſcunque, cum prædictis ſuper matrimonium contrahendum diſpenſaret, prolemque iam ſuſceptam, ſuſcipiendamque legitimam declararet. Et acceptis ab Ordinario litteris, omnia iuxta formam prædictam exequutioni demandauit. Fuitque matrimonium in facie Eccleſiæ iuxta Sacri Concilij Tridentini formam contractum. Oritur modo dubitatio, an proles ex dicto adulterio ſuſcepta per ſubſequens matrimonium legitimata intelligatur, ita vt omnis macula ſublata ſit? iuxta cap. tanta qui filij ſint legit.

2 In propoſito conſultationis articulo, videtur prima facie reſpondendum eſſe affirmatiuè. Primò quia dum Summus Pontifex in prædictis litteris mandat, vt ordinarius prædictam adulterinam prolem legitimam declaret, videtur velle illam eſſe legitimam virtute matrimonij ſubſequentis; nam qui vult conſequens, videtur velle neceſſarium antecedens, ſine quò ad illud conſequens perueniri non poteſt, argumento l. illud, ff. de acq. hered. cap. præterea de offic. deleg. l. ad rem mobilem, & l. ad legatum, ff. de procurat l. cui iuriſd. ff. de iuriſd. om. iud. neceſſarium autem antecedẽs declarationis aliquem eſſe legitimum, & ſine quò ad declarationem perueniri non poteſt, eſt, eſſe legitimum, quia declaratio nihil de nouo ponit in eſſe l. heredes palam, ff. de teſtam. ergò cum ante diſpenſationem, & matrimonium prędicta proles non ſit legitima, & tamen Pontifex non legitimet, ſed mãdet, vt talis declaretur, neceſſariò videtur velle, vt ſit talis ex matrimonio ſubſequenti, quia nulla alia ratio adeſt, ex qua talis eſſe poſſit.

3 Secundo, quia vbi diſpoſitio, etiam odioſa, eſſet prorſus inutilis intelligendo verba, vt iacent, debent impropriari, vt diſpoſitio teneat, eſt doctrina Panor. in cap. Paſtoralis nu. 2. de appellat. deſumpta ex

tex. in cap. ſi ſententia in fin. de ſent. excom. lib.6. & ad idem citat l. ſi ſtipulatus fuero per te,ff.de verb. oblig. & l. ſtipulatio iſta,§. ſed ſi ſeruus, & l. poſſidere, ff. eod.& Archid. in cap.1.14. quæſt.1. Sed intelligendo prout iacent illa verba DECLARES poſita in hac diſpoſitione, diſpoſitio eſſet prorſus inutilis, cum ibi Papa committat ordinario, vt declaret prædictam prolem legitimam, quæ verè non erat legitima,ipſo Papa ſciente: nec ex declaratione efficiebatur talis.

4 Nam ex declaratione nouum quid fieri non dicitur, vt dixi per d. l. heredes palam,ff. de teſtam. & notatur. in cap. cum tu de vſur.Panor.in cap. ex parte num.4. de conſuetud. ergò ſunt præd. verba impropriandа, vt cum non poſſint intelligi ex cauſſa præterita, iuxta eorum propriam ſignificationem, intelligantur ex futura, nēpè ex ſubſequēti matrimonio.

5 Tertiò,quia in Priuilegijs, ſtatutis, & ſimilibus diſpoſitionibus verba non ſunt ità ſtrictè intelligēda, vt intelligi poſſunt, ſed ex probabilibus coniecturis mens tacita diſponentis conſiderari debet, Panor.in Clement.Præſenti nu 7.de Baptiſ. argumento illius litteræ iuncta gloſſa, quam ſingulariter ad hoc notandam eſſe dicit. Sed ex probabilibus coniecturis in hoc caſu conſiderare poſſumus tacitam Pontificis mentem fuiſſe,vt prædicta proles legitima declaretur per ſubſequēs matrimonium, quia cum nulla alia cauſſa adſit, ex qua legitima declarari poſſit, & nihilominus Pontifex mandat Ordinario, vt ſuper matrimonium diſpenſet, & prolem ſuſceptam legitimam declaret; ergo tacitè velle videtur, vt matrimonium retrotrahatur, vt legitima declaretur,ac ſi à principio fuiſſet legitimè nata.

6 Quartò, eligendus in Epiſcopum eſſe debet ex legitimo matrimonio natus cap. cum in cunctis de elect. & cum illa qualitas ad natiuitatis tempus referatur, eodem tempore interueniſſe dicitur, iuxta theoricam Bar.in l.ex facto, ff. de vulg. & pupillar. & in l. præcipimus C. de appellat. & notat gloſa in c. ſtatutum in princ. ſuper ver. canonicus de reſcript. lib.6. Sed ſi aliquem Papa legitimauerit, illum antiquioribus reſtituendo natalibus, primæuoque iuri ſecundum quod omnes legitimi naſcebantur, Authent. Quib. mod. nat.effic.ſui,§.ſi quis ergò, ita vt illum legitimum declarauerit, ac ſi fuiſſet legitimè natus, talis abſque dubio eligi poteſt ſecundum Panor.in cap. cum Vintonienſis num.8. de elect. argumento d. Auth. Quib. mod. nat. effic. ſui,§. ſi quis ergò. Sic & in caſu noſtro, ſimpliciter Papa committendo, vt proles legitima declaretur, ne illa verba inania ſint, & fruſtratoria contra cap. ſi Papa de priuil. in ſexto, ibi, *cum verba aliquid operari debeant*, tacitè videtur prius illam prolem iuri primæuo, & natalibus antiquioribus reſti-

7 tuiſſe, ac ſi fuiſſet legitimè nata: cum facile Princeps concedat rem ad ſuam primam naturam reuerti cap.ab exordio 35. diſt.l.ſi vnum,§. pactum ne peteret, verſ. ſed quod in ſpecie dotis,ff. de pactis. Sed in neutro caſu poteſt dici proles legitimè

8 nata, niſi mediante matrimonio, quod Deus fecit eo ipſo quòd creauit maſculum, & fœminam, volens quod vnus vni inhæreret, ne aliàs totalis eſſet Parentum incertitudo, vt dixit Io. Andr in Mercurial. ſuper illa regul. ſine culpa, niſi ſubſit cauſſa &c.quam refert Bar.in l.1.nu.5 ff. de concubin. ergò videtur ex iuris fictione ad tempus conceptionis, & natiuita-

9 tis matrimonium retrotrahi. Et hanc fictionem retractum habentem Papa facere poteſt ſecundum gloſ.in clement.1. de immunit. Eccleſ. quam ſequitur, & dicit notabilem Anchar. in conſil.409. in fine nu.4. ergò virtute matrimonij venit legitimata.

10 Quintò, vnum & idem non debet diuerſo iure cenſeri cap. cum in tua de decim. cap.quia circa de Priuil.cap. cognouimus 12.quæſt.2.l.eum qui,in fine,ff. de vſucap.ſed vn°, & idē actus declarationis eſt ille, quo in d. diſpoſitione declaratur legitima tàm proles ſuſcepta quàm ſuſcipienda; ergò cum proles ſuſcipienda, vt nulli dubium eſt,virtute matrimonij legitima declaretur, idem dicendum eſt de ſuſcepta. Ex his igitur videtur concludendum D. Conſulentem, virtute dictæ declarationis, per ſubſequens matrimonium

aium legitimatum fuiſſe. Sed oppoſitum nihilominus ego puto verius, nẽpè quod D. N. Greg. Papa XIII. felic. record. per d. declarationem virtute ſubſequentis matrimonij eum legitimare noluit. Et
11 vt clarè hoc conijciatur, animaduertendum eſt in cap. tanta Qui fil. ſint legit ſtatui, vt filij adulterini nullo modo per ſubſequens matrimonium legitimati intelligantur; quod fit non ſolum in odium parentum, ſed etiam quia quando filij per ſubſequens matrimonium legitimantur, propter bonum matrimonij, quod eſt fauorabile, matrimonium, à principio contractum fuiſſe fingitur, vt docet Panor. in
12 d. cap. tanta num. 2. Quæ fictio fieri non poteſt, quando à principio, propter impedimentum alicuius legis diuinæ matrimonium contrahi non poterat, vt habes ex Panor. poſt Io. Andr. in cap. per venerabilem num. 22. Qui fil. ſint legit. & dixit etiam Petr. de Anchar. in d. conſil. 409.
13 nu. 4. Neq; hoc dictũ ratione caret, nam cũ idẽ operetur fictio in caſu ficto, quod veritas in caſu vero, vt notatur in l. ſi cũ emptore ff. de vſucapion. & in l. Gallus, §. & q. d ſi tñ, & in l. filio. ff. de liber. & poſth. ſequitur, vt cum in caſu vero, propter impedimentum legis diuinæ, non poſſit conſtare matrimonium, neque hoc fingi poſſit. Et quamuis fictio hæc poſſit habere locum, quando adeſt impedimẽtum quod Papa tollere poteſt, quia fingitur tunc à principio, ex eius legitima diſpenſatione matrimonium fuiſſe contractum (quam fictionem habentem retractum Papam facere poſſe, ſupra probaui auctoritate gloſ. Clement. 1. de immunit. Eccleſ.) nihilominus quando adeſt impedimentum alicuius diuinę legis, quod Papa tol-
14 lere non poteſt, neque retrofictioni erit locus. At vxoratus cum alia contrahere viuente prima, lege diuina prohibetur, vt patet Matth. 19. Vbi dicitur quòd duo, & non plures erunt in carne vna, & quos Deus coniunxit, homo non ſeparet, & tradit Petr. de Anch. in d. conſil. 109. num. 4. circa medium, meritò non poteſt Papa diſpenſare, vt tali impedimento non obſtante, contrahat cum ſecunda, vt dicit gloſ. in cap. litteras de reſtit. ſpoliat. in ver. non poteſt, (intellige tamen de matrimonio conſũmato, quia ita intelligendum eſt illud Matth. 19. vt in cap. ex publico de conuerſ. coniugat. in fine, & in cap. ſunt qui dicunt 20. quæſt. 2.) & ex conſequentia retrofingi non poteſt, vt qui hodie, mortua prima vxore, contrahit cum ſecunda, cenſeatur hoc ſecundum matrimonium contraxiſſe tempore quo prima viuebat; vnde ſequitur, vt nec proles ex adulterio ſuſcepta, per ſubſequens
15 matrimonium legitimetur. Ideoque mirum non eſt ſi à d. cap. tanta ſoli filij adulterini à beneficio legitimationis per ſubſequens matrimonium excludantur, quãuis de iure ciuili, omnes filij nati ex quocunque coitu à iure reprobato, à dicto beneficio ſint excluſi, vt habetur in l. Paulus, ff. de ſtat. hom. l. & ſi contra C. de nupt. Auth. Quibus mod. nat. §. pen. & Auth. Licet C. de natur. liber.

His itaque ſic ſtantibus, ex hac doctrina deducitur, prædictam prolem, de qua hic loquimur, non fuiſſe legitimam, nec potuiſſe per ſubſequens matrimonium legitimari, nihilque quo ad hunc effectum ei prodeſſe declarationem ordinarij, ex commiſſione D. N. Papæ facta, quia declaratio nouum quid non inducit, vt in contrarijs argumentis dixi; nemoque per ſententiam Iudicis declarari poteſt qualitatem aliquam habere, niſi prius illam à iure habuerit: nam ſententia etiam eiuſ-
16 dem naturæ eſt, vt ex ſe nouam cauſſam non inducat, ſed à iure inductam eſſe declaret, l. ſicuti, §. quęratur, ff. de ſeru. vend. l. Pomponius, §. ſed is, ff. de procurat l. ex diuerſo, §. 1. ff. de rei vendicat. Et cum nullibi in iure cautum ſit, vt filij adulterini per ſubſequens matrimonium legitimentur, immo contrarium in vtroque iure ſtatuatur, vt ex ſupra citatis conſtat: ergo talis declarari non potuit.

Nec argumenta in contrarium oppoſita ob-
17 ſtant. Ad primũ. n. reſpõdetur cõcedẽdo quòd dũ Papa in diſpẽſatione mandat, vt quis declaretur legitimus, videtur velle, vt ille ſit legitimus, imò etiam hoc confirmo argumento cap. ſi Papa, & ibi gloſ.

Digitized by Google

de priuil.lib.6. ſed quod videatur velle,
vt ſit legitimus ex ſubſequenti matrimo-
nio, hoc negatur; nam cum tale matri-
monium propter diuinum impedimen-
tum ad tempus conceptionis, vel natiui-
tatis prolis per iuris fictionem retrotrahi
non poſſit, vt ex ſupradictis conſtat: nul-
lo modo dicendum eſt Papam contra iu-
ris diuini diſpoſitionem hoc voluiſſe;
quia mens Principis ſemper præſumitur
eſſe prout de iure eſſe debet, vt dicit Bal.
in l. ex facto, ff. de Vulgar. & pupillar. &
poſt eum Felin.in coſil.31.nu.7. Ideò di-
cendum eſt potius (ne prædicta verba
inutilia remaneant contra d.cap. ſi Papa)
Papam prius prædictam prolem ex adul-
terio ſuſceptam, ſpeciali gratia legitimaſ-
ſe, deinde commiſiſſe ordinario, vt eam
ſimul cum ſuſcipienda legitimam decla-
18 ret. Nec dicendum eſt hoc eſſe diuinare,
cum de tali gratioſa legitimatione non
conſtet; nam optimè probari poteſt ex ip-
ſa commiſſione facta ordinariò à D.N.
Papa, vt declaretur talis, argumento eo-
rum quæ dicit gloſ. in d. cap. ſi Papa, vbi
inter alios modos, quibus probari poteſt
aliquam Eccleſiam eſſe exemptem, poni-
tur probari, ſi Papa in verbis diſpoſitio-
nis alicuius litteræ dixerit: *Declaramus
talem Eccleſiam ſubiectam Romanæ Eccleſiæ.*
Ex his patet etiam reſponſio ad ſecun-
dum, nam præſuppoſita gratioſa Papæ le-
gitimatione, poſſunt verba in tali ſignifi-
catione accipi, videlicet, declares legiti-
mam ex noſtra ſpeciali gratia. Et hanc
legitimationem poſſe Papam facere in
19 Ciuitate Bononiæ, nulli dubium eſt. Et
tali modo intelligendo prædicta verba,
diſpoſitio non erit inutilis, nec legitima-
tio, quæ eſt res odioſa, & reſtringenda
iuxta cap.1.de fil.Presbyt. in ſexto, & l.ſi
quando in prin.C.de inoff.teſtam.veniet
tam amplè intellecta, prout veniret ſi in-
telligeretur de legitimatione per ſubſe-
quens matrimonium.

Patet etiam reſponſio ad tertium, nam cum
Pontificis mens præſumatur eſſe, prout
de iure eſſe debet, & de iure in adulteris
matrimonium retrotrahi non poſſit, vt ſu-
pradictum eſt; ex nullis coniecturis conij-
cere poſſumus Pontificem illud voluiſſe
retrotrahere, ſed potius legitimare ex
gratia.
Ad quartum reſpondeo quòd quamuis Pa-
pa legitimando reſtituat eum quem legi-
timat primæuo iuri, & antiquioribus na-
talibus, non tamen ideo efficitur ille legi-
timus virtute matrimonij; nam quamuis
ſecundùm illud primæuum ius omnes le-
gitimi naſcerentur, & eſſet iam tempore
illo inſtitutum matrimonium, attamen
matrimonium neminem legitimabat, quia
tũc natura hominibus ſanciebat, & leges
nondum erãt ſcriptæ; & antequam ſcrip-
20 tæ prodirent leges, nulla erat differentia
inter naturalem, & legitimum, vt habetur
in d. §. ſi quis ergò: Et ideo neque opi-
nionem Panormit. de legitimato eligen-
do in Epiſcopum puto eſſe verã, niſi fue-
rit ei ſpecialiter in legitimatione indultũ,
vt poſſit eligi. Et ſic manet reſolutum
argumentum.
21 Ad quintũ verò reſpódeo, quòd quam-
uis regulariter vnum, & idem non debeat
diuerſo iure cenſeri, nihilominus hoc li-
mitandum eſt, quando vnum, & idem ten-
dit ad diuerſa, quæ impoſſibile eſſet eodẽ
iure cẽſeri, quia alias obligaremur ad im-
poſſibile, contra regulam iuris: & ideo
quamuis vna, & eadem declaratio dictæ
diſpoſitionis habeat declarare legitimam
tàm prolem ſuſceptam, quàm ſuſcipien-
dam, nihilominus, quia per ſupradicta,
impoſſibile eſt, vt proles ſuſcepta legiti-
metur per ſubſequens matrimonium, ne-
ceſſarium omninò eſt, ne diſpoſitio ſit
inutilis, vt alia via declarata legitima cẽ-
ſeatur, nempè ex gratia ſpeciali. Et hæc
dicta ſint, ſaluo ſemper, &c.

RESO-

RESOLVT. XVI.

DE PERMVTATIONE BENEFICII Eccleſiaſtici principaliter pro terreno commodo.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia Eccleſiaſtica minora permutari poßunt cum conſenſu Superioris; dummodò adſit legitima cauſſa.*

Permutantes beneficia Eccleſiaſtica propria auctoritate perdunt illa, etiãſi permutatio fiat de duabus præbendis eiuſdem qualitatis in eadem Eccleſia.

2 *Simoniam cõmittit qui pro temporali cõmodo dat aliquod ſpirituale, vel illi annexum.*

Permutatio beneficiorum ſimoniaca eſt ſi fiat pro terreno commodo vtriuſque, vel alterius commutantis, ſecus ſi pro ſpirituali.

3 *Iuſpatronatum fundans ea intentione vt poſſit illud commutare cum aliquo beneficio Eccleſiaſtico, mortaliter peccat, & permutare non valet ſine ſimonia mentali, excommunicationem tamen non incurrit.*

4 *In foro cõſcientiæ attenditur id quod prætẽditur ſm̃ finalẽ intentionẽ, quæ confert bonitatem, & malitiam actibus humanis.*

5 *Permutantes beneficia Eccleſiaſtica excõmunicationem non contrahunt etiamſi pro terreno commodo hoc faciant.*

Simonia occulta ab Eccleſia non punitur.

Iura, quæ loquuntur de permutatione rerũ ſpiritualium, nullum habẽt annexam pœnam ſpiritualem ipſo facto incurrendam.

6 *Concil. Conſtant. etſi loquatur de ſimoniacis nõ eſt intelligẽdũ de permutãtib. beneficia.*

Pro committenda ſimonia in permutationibus requiritur permutatio rei ſpiritualis cum temporali.

In permutatione beneficiorum tàm datum, quàm acceptum eſt aliquod ſpirituale.

PEtrus cupiens acquirere vni ex ſuis filijs beneficium quoddam Eccleſiaſticum, quod ad præſens poſſidet Antonius Presbyter ſenex, & quia credit poſt mortem Antonij prædicti difficile fore illud ab ordinario impetrare, excogitauit ex proprijs bonis fundare Iuſpatronatũ, in quo in perpetuis futuris temporibus, ipſe, & poſt eum gradatim ſui heredes valeant vnum de eorum familia pręſentare, & facta hac fundatione præſentare primo loco dictũ filiũ, ad hoc vt poſt inſtitutionẽ, & expeditionem bullarum in ſuam perſonam, poſſit huiuſmodi Iuſpatronatũ permutare cũ d. beneficio Antonij, & hac via illud facilius obtinere, Antonio viuẽte.

Quæritur, an fieri hoc poſſit abſque peccato ſimoniæ, & pœna excõmunicationis?

1 Ad dignoſcendam veram prænarrati caſus reſolutionem notandum eſt Primò quòd quamuis omnes dignitates, & beneficia minora poſſint adinuicẽ permutari, dũmodò Superioris interueniat conſenſus, vt notat Panormit. argumento illius text. in cap. cum olim num. 2. de rer. permut. & argumẽto cap. quæſitum eod. tit. & clem. vnic eod. tit. & cap. 1. eod. tit. lib. 6. & cap. ſcias, & c. Epiſcopus de loco 7. q. 1. nam qui propria permutant auctoritate, perdunt illa, vt in d. cap. cum olim, etiam ſi fiat de duabus præbendis eiuſdẽ qualitatis in eadem Eccleſia, ſecundùm Hoſtienſ. & Io. de Lignano in cap. fin. de rer. permut. quos ſequitur Sylu. ver. permut. num. 1. contra Innoc. in d. cap. quæſitum, & Cardin. in d. clem. 1. in tertia oppoſitione; permutari nihilominus legitimè non poſſunt, niſi vltra conſenſum Superioris adſit etiam legitima cauſſa, vt dicit Sylu. in d. ver. Permutatio num. 3. per tex. in d. c. quæſitum.

2 Secundò notandum eſt, doctrinam eſſe D. Thom. in quartum diſt. 25. q. 3. art. 3. in corpore articuli, quòd quicunque pro aliquo temporali cõmodo dat aliquid ſpirituale, vel ei annexum, ſimoniam committit, & ibidem in reſponſione ad octauum argumentum aſſerit permutationes beneficiorum ſimoniacas eſſe, ſi pro aliquo terreno commodo vtriuſque, vel alterius commutantis fiant, ſecus ſi pro ſpirituali, puta vt in tali loco poſſit quis melius Deo ſeruire.

3 Ex his breuiter prænotatis deducitur, permutationem in caſu propoſito in foro conſcientiæ fieri non poſſe abſque mortali peccato ſimoniæ, nō ſolùm quia nulla adeſt legitima cauſſa permutandi, ſed etiam quia principaliter fieret pro terreno commodo, nulla enim alia cauſa prætendit Petrus permutare prǽfatum Iuſpatronatum cum beneficio Antonij, niſi pro terreno cōmodo acquirēdi illud beneficiū pingue, & fruendi redditib. eius, ergò sm̄ dictam D. Thom. doctrinam, dubium non eſt quin ſimoniaca eſſet permutatio.

4 Nec obſtat quòd tàm dandum, quàm accipiendum ſint beneficia Eccleſiaſtica, & ex conſequenti quid ſpirituale, quia in foro conſcientię attenditur id, quod prætenditur ſecundum finalem intentionem, quæ confert bonitatem, & malitiam actibus humanis, vt dicit idem Diu. Thom. in 1.2. q.18. artic.4. & q.19. art.7. & 8. Sed finalis intentio Petri non eſt acquirere ſpirituale pro ſpirituali, ſed acquirendi commodum temporale pro ſpirituali, & qui pro aliquo temporali cōmodo dat aliquid ſpirituale, vel ei annexum, ſimoniam committit, vt conſtat ex ſecūdo notabili. Et hæc quò ad peccatū.

5 Quantū verò ad pœnā excōmunicationis, reſpondeo, nullam ideò cenſuram illos incurrere, etiamſi de facto abſque legitima cauſſa, & conſenſu Superioris permutarent: & ratio eſt, quia in hoc caſu intentio tantùm eſt inordinata, & ſimoniaca, quæ cum ſit occulta, ab Eccleſia non punitur, vt eſt tex. expreſſus in cap. ſicut tuis §. final. & cap. tua nos. §. fin. de ſimon. actus verò exterior non eſt in ſe ſimoniacus, quia tàm dandum, quàm accipiendū ſunt ſpiritualia, & iura quæ loquuntur de permutatione rerum ſpiritualium, vel de eis annexis, nullam habent annexam pœnam ſpiritualem ipſo facto incurrendam, vt aduertit Petrus de Aragon. in 2.2. D. q.100. art.6. & poſt eūm Roderiq. in ſumma p.2. c.66. nu.6. & Io. Baptiſta Corrad. in reſponſ. caſuum conſcient. q.42. in princip. Additionis.

6 Nec obſtare dicūt Cōcil. Cōſtant. relatū in extrauagāti ſecunda de ſimon. nam cū ſit decretum pœnale, & loquatur de ſimoniacis, non eſt intelligendū de his, qui permutant beneficia, nam hi verè ſecundum propriam nominis ſignificationem non ſunt ſimoniaci, niſi alia malitia interueniat; exigitur enim vt vera ſit ſimonia aliquid ſpirituale pro tēporali, veluti pretio in cōuentionē, pactionēue adducere, ꝙ nō interuenit in permutatione beneficiorum, in qua tàm datū, quàm acceptū eſt aliquod ſpirituale, ita Couar. lib.1. variar. reſolut. c.5. nu.3. & 4. quem ſequitur Roderiq. & Corrad. in locis ſupra citatis. Et hæc dicta ſint, Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XVII.

DE PECVNIA DEPOSITATA apud Mercat. ad rationem octo pro cent.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitū eſt contractus gratuitus, & nō obligat depoſitarium aliquid deponenti ſoluere, ſed potius poteſt ipſe depoſitarius pro cuſtodia à deponente aliquid exigere.*

2 *Depoſitum pecuniæ ea lege factum, vt teneatur depoſitarius aliquid ſoluere, tranſit in contractum mutui, & ratione illius nihil exigi poteſt, etiāſi depoſitarius negotiando ingens lucrū acquirat, niſi ratione lucri ceſſantis, dāni emergentis, aut iuſtæ ſocietatis.*

3 *Conſuetudo etſi facere non poſſit licitum, & iuſtum id, quod in ſe illicitum, & iniuſtum eſt, tamen excuſat à peccato tranſgreſſionis legis, non autem à reſtitutione.*

4 *Auctoritas viri docti, & valdè pij excuſat à peccato tranſgreſſionis legis.*

5 *Ex depoſito bona fide lucrum reportans tenetur reſtituere non ratione acceptionis, ſed rei acceptæ.*

Indebitū capiens bona fide nō peccat, ſed reſtituere obligatur id, in quo factus eſt locupletior; ſed excuſari poteſt rōne lucri ceſſantis.

Res quę culpa caret nō debet in dānū reuocari.

In-

IN multis Italiæ partibus ab immemorabili tempore vſu receptum eſt, vt tradantur pecuniæ Mercatoribus ſub depoſiti titulo, vt ipſi, elapſo anno, illas reſtituant vnà cum certo lucro, octo videlicet pro centenario. Quæritur ergò nũ, ſuppoſita cõſuetudine antiquiſſima, & rectà intẽtione, ſaltẽ implicita tradẽtis, ac eius bona fide, contractus in foro animæ fuerit rectus?

1 Reſpõdetur ſub depoſiti titulo, vt narratur in facto, cõtractũ non poſſe defendi, quia depoſitũ eſt contractus gratuitus, & conſequenter non tenetur depoſitarius ſoluere aliquid deponẽti vltra pecuniam depoſitam, immo ipſe potius depoſitarius poteſt aliquid pro cuſtodia exigere, quia dignus eſt operarius mercede ſua Luc. x.
2 13. q. 1. cap. 1. ſed verè huiuſmodi deponentes dici non poſſunt deponentes, & conſequenter nec huiuſmodi contractus poteſt dici depoſiti, quia ea lege deponunt, vt poſſint Mercatores pecunia vti, cum obligatione reddendi eam poſt annum, quod in effectu potius cẽſetur mutuum quàm depoſitum, vel tranſit in cõtractum mutui, iuxta l. certi cõditio, §. fin. cum legibus ſequent. ff. de reb. credit. & l. quintus, ff. depoſit. cuius ratione nihil iuſtè exigi poteſt, eo quod vſura eſſet, & contra illud Luc. 6. mutuum date nihil inde ſperantes, translatum in cap. cõſuluit de vſur. etiamſi Mercator cum ea pecunia negotiando ingens lucrum faceret, vt dicit Molin. lib. 2. de cõtract. diſp. 408. num. 8. & ideò nullo modo ſequenda eſt opinio illius Theologi, qui hic Bononiæ contrarium conſuluit, (quod cum pace ſua ſit dictum) maximè quia nulla alia ratione ad hoc mouetur, vt ex eius ſcripto conſtat, niſi ex tex. in c. per veſtras de donat. inter vir. & vxor. ex quo colligit, licere ſaltem aliquando ex nummis Mercatoribus traditis, lucrum honeſtum ſuſcipere; & cum hoc tranſit faciendo deciſionem caſus noſtri; Sed illi reſpondeo, licere quidem aliquando, ſed hoc erit, vel in caſu lucri ceſſanti, aut damni emergentis, vel contrahendi cum Mercatoribus ſocietatem; & de honeſto lucro ex ſocietate prouenient loquitur ibi ille textus, vt colligitur ex illis verbis, v3. *vt de parte honeſti lucri*, &c. & ita illũ intelligit ibi gloſſa, & nullo modo extendendus eſt ad caſus, qui de ſua natura ſunt vſurarij.

3 Qui verò hactenus prædicto modo, bona fide contraxerunt, credentes hoc licere, eo quòd conſueuit communiter & impunè fieri, non ſunt arguendi peccati ſaltem mortalis; quamuis enim quod in ſe eſt illicitum, & reprobatum non poſſit per conſuetudinem fieri licitum, ac iuſtũ, vt patet ex Clement. 1. de vſur. & ex cap. quia in omnibus extra eodem titulo tamen quia conſuetudo tantæ, vel maioris auctoritatis videtur quantæ alter Doctor, argumento l. 2. C. quæ ſunt long. cõ-
4 ſuetud. ſicut auctoritas vnius viri docti, & valdè pij excuſat à peccato tranſgreſſionis legis, cap. Capellanus, & ibi gloſ. de ferijs, & tradit Sanctus Antoninus par. 1. tit. 3. cap. 10. §. 1. ita etiam ipſa conſuetudo excuſare debet; & ita in caſu conſimili conſuluit Nauar. conſil. 20. de vſur. num. 8. lib. 5.

5 Ad reſtitutionẽ nihilominus, q̃ tali bona fide cõtraxit, tenetur, nõ quidem ratione iniuſtæ acceptionis, ſed ratione rei acceptæ: ſicut. n. qui capit indebitũ bona fide, putãs ſibi deberi, non peccat accipiẽdo, & tamen reſtituere tenetur ſimul ac ſciuerit fuiſſe indebitum, toto tit. ff. de condit. indebit. ita & qui recipit aliquid vltra ſortem ex cõtractu quem putabat iuſtum, ſed verè erat vſurarius, reſtituere tenebitur illud tanquam indebitum, quãuis non peccauerit recipiẽdo illud quod bona fide credebat eſſe debitum.

Tenebitur autem propter bonam fidem, quæ ſupponitur, ſecundum regulam bonæ fidei poſſeſſoris, id eſt, ad id, in quo factus eſt locupletior, ſi fructus non extant, ſed ſunt bona fide conſumpti. Poteſt nihilominus à reſtitutione excuſari, ratione lucri ceſſantis, ſeruatis his, quæ in lucro ceſſante concurrere debent; nam res, quæ culpa caret, non debet in damnum reuocari, cap. 2. de conſtitut.

Et hæc dicta ſint ſaluo ſemper, &c.

RESO-

RESOLVT. XVIII.

DE PACTO, VT ECCLESIA TENEATVR ſoluere onera impoſita, & imponenda ex rebus emptis.

SVMMARIVM.

1 *VEndens rem propriam Eccleſiæ, tuta conſcientia petere poteſt, vt illa obligetur ſoluere onera non ſolum certa, & impoſita, ſed etiam incerta, & imponenda.*

In re ſua vnuſquiſque eſt moderator, & arbitrer.

Eccleſiaſtici à contractibus non ſuut immunes.

2 *Eccleſiaſtici non poſſunt abſque conſenſu Romani Pontificis bona Eccleſiæ acquirere cum onere, vt teneantur ſoluere laicis onera incerta, & inuariabilia.*

3 *Eccleſiaſtici abſque conſenſu Romani Pontificis nunquam collectas ſoluere debent, nec ſolutionem promittere.*

Promiſſionem facere, vel ſoluere paria ſunt.

4 *Exceptionis ea eſt vis, vt præter caſum exceptum omnia excludantur.*

Onerum ferendorum ab Eccleſiaſticis materia, aliam exceptionem non patitur, niſi conſenſus Romani Pontificis.

5 *Bona Eccleſiaſtica laicis ſubijcere, ſub pœna ſuſpenſionis Prælati non poſſunt, ſine conſenſu Capituli, & licentia Sedis Apoſtolicæ.*

6 *Bona Eccleſiaſtica acquiſita, & acquirenda quò ad impoſitionem onerum diſtinguenda non ſunt.*

7 *Pacto priuatorum iuri publico derogari non poteſt.*

DVbitatur, an vendens fundum alicui Eccleſiæ, poſſit cum ea paciſci, vt teneatur pro tali fundo ſoluere communitati omnia onera, non ſolum impoſita, ſed etiam imponenda? Viſis allegationibus cuiuſdam Excellentiſſimi Iuriſconſulti ſuper
1 hanc materiam, reſpondeo, me cum illo non dubitare, vendentem rem propriam Eccleſiæ, tuta conſcientia petere poſſe, vt illa obligetur ſoluere onera non ſolum certa, & impoſita, ſed etiam in poſterum imponenda, & variabilia, cum poſſit vnuſquiſque rei ſuæ legem indicere, cum in ea ſit arbitrer, & moderator, l. Caius, ff. de manu. l.2. & 3. C.Simanc. ita. ven. ne proſt. quibus accedunt cap. verum de condit.appoſ.cap.cum dilectus de donat.l.ſi quis ita C.de pact.int.empt. & vend.Iaſ.in l. placet C. de Sacroſanct. Eccleſ. nu.22. Hieron. Albanus Cardin. in tract. de immun. Eccleſ. num.5. Socinus in conſil.12.num.6.vol.4.& Thomatus de collect.§. non obſtat num.19. vbi alios citat: nec ideo dici poteſt, quantum in ſe eſt, clericorum immunitatem lædere, veluti poſt hæc ſcripta, dixi in 1.2. lib.2. cap.17. quæſ. 6. nu.115. cum Eccleſiaſtici à contractibus non ſint immunes, vt dicit Cardin. Albanus in d. tract. de immunit. Eccleſ. nu.85.

2 Sed difficultas tota conſiſtit: An e contrario liceat Eccleſiaſticis abſque conſenſu Rom. Pontificis tali contractui aſſentire, talique oneri Eccleſiam ſubijcere; & hic punctus, de quò ipſe Iuriſconſultus nihil dicit, nec de eo aliquis alius Doctor, quem hucuſquè vidi, verba fecit. Ego autem non dubito reſpondendum eſſe negatiuè, moueor his rationibus.

3 Prima, quia Eccleſiaſtici abſque licentia Romani Pontificis, nec debent, nec poſſunt vllo caſu collectas ſoluere, vt patet ex cap. aduerſus de immunit. Eccleſiar. & docet Card. in Clement. vn. eod. tit.; & eſt communis: ſi non poſſunt ſoluere; ergò certiſſimum eſt neque poſſe ſe

obli-

obligare ad ſoluendum; nam promiſſionem facere, vel ſolutionem, paria ſunt, l. fin. C. ad leg. Falcid. Dec. in conſil. 116. num. 2. par. 1. conſilior. Nec valet dicere, tex. d. cap. Aduerſus, propriè verba non facere in caſu de quo agimus, in quo vēdens rem Eccleſiæ quærit tale pactum, alias non venditurus, quia reſpondetur, quòd cum ibi quæcunq; ſolutiones prohibeātur, nulla prorſus ſolutio excipitur,
4 cap. ſolitæ de maiorit. & obed. Et præterea, exceptionis ea eſt vis, vt præter caſum exceptum, omnia excludantur, in eiſque regula firma permaneat, l. quæſitum, §. denique, ff. de fund. inſtruct. ſed ibi ſolus caſus Papæ conſentientis à regula eſt exceptus; ergò in hac materia onerum ferendorum nulla eſt alia facienda exceptio, vel diſtinctio, niſi iſta ſcil. conſentiat ne Pontifex, an non, vt dixit Cardin. Alban. in d. tract. de immunit. Eccleſ. nu. 18.
5 Secunda ratio quæ me mouet eſt, quia in cap. 2. de reb. Eccleſ. non alien. in ſexto, Prælati Eccleſiaſtici ſub pęna ſuſpenſionis prohibentur immobilia bona, vel iura ſuarum Eccleſiarum ſine conſenſu capituli, & licentia Sedis Apoſtolicæ, ſubijcere laicis; ſed in hoc caſu Eccleſia ſubmitteretur, & obligaretur ad quoddam perpetuum miniſterium ſoluendi laicis, non ſolùm onera ordinaria, perpetua, & inuariabilia Communitatis, ſed etiam temporalia, incerta, & variabilia, cōtra quæ omnia iura clamāt; ergò abſq; licentia Papę fieri non poteſt. Sed ſi quis hic etiam obijceret, quòd textus ibi loquitur de bonis acquiſitis, & non de acquirendis ab eo, qui non vult aliàs in Ec-
6 cleſiam alienare; tu reſponde quò ad onerum impoſitionem inter bona Eccleſiæ iam acquiſita, & in poſterum acquirenda diſtinguendum non eſſe, per text. in cap. ea enim 10. q. 2. Ex quo apertè colligitur nullum inter iſta eſſe diſcrimen, & tàm acquiſita, quàm acquirēda intacta, & inuiolabiliter eſſe cuſtodienda: Sed nemo eſt qui concedat poſſe Clericos, & inferiores Prælatos, abſque conſenſu Romani Pontificis, obligare bona Eccleſiæ iam acquiſita, vt ſæculares poſſint ex eis talia onera exigere; ergò idem de acquirendis erit dicendum.
7 Tertia eſt, quia pacto priuatorum iuri publico derogari non poteſt, cap. ſi diligenti de foro compet. cum eius concordantibus. Sed priuilegium conceſſum Eccleſiaſticis bonis, ne ſubijciantur collectis, & oneribus laicorum, fuit inductum pro iure publico, nempè fauore totius Collegij Eccleſiaſtici, vt certiſſimum eſt: ergò pacto priuatorum Clericorum, abſque conſenſu capitis totius Eccleſiæ, derogari non poteſt. Et hæc breuiter dicta ſint. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XIX.

DE MISSIS, QVAE CELEBRANTVR ad Altaria priuilegiata pro animabus viuentium.

SVMMARIVM.

1 *MIſſæ ſacrificium abſolutè ſumptum, prout eſt ſacrificium, & opus ſatiſfactorium ita ſatiſfacit pro viuente, ſicut pro mortuo, qui detinetur in pœnis purgatorij: nec eſt neceſſe effectum ſuſpendere uſque ad horam mortis.*

2 *Satiſfactio oblata etiam pro peccatis venialibus, non prodeſt niſi ſit prius culpa remiſſa.*

3 Miſ-

3 *Miſſæ ſacrificium eſt in poteſtate ſolummodò dum offertur, ſicut Sacramentum dum conficitur, & ideo ſecundum aliquos eius effectus ſuſpendi non poteſt, ſed ſi ſtatim non applicatur, remanet in theſauro Eccleſię.*

5 *Et idem de alijs operibus dicitur in num. 4. Sed quò ad ſacrificium Miſſæ nonnulli contrarium probabiliter docent.*

6 *Miſſæ ſacrificium non abſolutè ſumptum, prout ſacrificium eſt, ſed prout celebratur in tali Altari priuilegiato pro defunctis, viuentibus prodeſſe non poteſt, niſi in conceſſione de viuentibus mentio ſit.*

7 *Indulgentiæ tantùm vtiles ſunt eis ad quos directè referuntur, nec ſunt extendendæ ad perſonas, actiones, vel caſus ſimiles.*

8 *Indulgentiarum effectus ſuſpendi non poteſt niſi exprimatur.*

AN Miſſæ, quæ celebrantur ad Altaria priuilegiata pro animabus defunctorum, ſicut liberant à pœnis Purgatorij animas defunctorũ, ita etiam liberare valeant animam viuentis, ſi pro ipſa celebrentur? Et vtrum ſtatim ſequuta morte Paradiſum ingrediatur virtute dictarum Miſſarum, an verò neceſſarium ſit vt prius Purgatorium ingrediatur, & deinde ſtatim virtute prædicta, libera egrediatur, remanente interim effectu earum in ſuſpenſo?

Illuſtriſſime, & Reuerendiſſime Domine; vt facilè reſoluatur difficultas propoſita, dico duo eſſe conſideranda in Miſſis, quæ celebrantur ad Altaria priuilegiata pro animabus defunctorum.

1 Primum eſt ſacrificium Miſſæ abſolutè ſumptum, prout eſt ſacrificium, & opus ſatisfactorium: Et hoc modo ſumptum, eodem modo ſatisfacit pro viuente, & eum liberat à pœnis Purgatorij illi debitis, ſi pro ipſo celebretur, & non habeat obicem, ac ſatisfacit celebratum pro iam defuncto, qui detinetur in pœnis Purgatorij, ita vt ſi viuens, mediante tali ſacrificio, omnimodè ſatisfecerit, ſequuta morte ſtatim ingredietur Paradiſi gloriam abſque pœnis Purgatorij. Nec eſt neceſſe effectum huius ſatisfactionis ſuſpendi vſque ad horam mortis eius, ſed habebit effectum ſuum eo ipſo quo fuerit celebratum ſacrificium, ſi viuens, pro quo offertur, erit in ſtatu gratiæ, & culpa, pro cuius pœna offertur, fuerit remiſſa, tanquam res clara, & certiſſima apud omnes Theologos.

2 Dixi, *& culpa, pro cuius pœna offertur, fuerit remiſſa*, quia ſatisfactio oblata pro iuſto, qui ſolum habet culpas veniales nondum remiſſas, ſine alio reatu pœnæ, neque illi tunc prodeſt, neque illi reſeruatur in acceptatione Diuina, vt poſt remiſſam culpam venialem incipiat illi prodeſſe ad ſolutionem pęnæ tali debitæ culpæ non dum remiſſæ; nam ſatisfactio pœnæ fieri non poteſt, niſi remiſſa culpa; Imò multi probabiliter affirmant quòd ſi quis vellet effectum prędicti ſacrificij pro viuo oblati vſque ad horam mortis eius ſuſpendere, vtique non poſſet, quia ſicut Sacramentum ſolum eſt in poteſtate miniſtri pro tempore, & momento quo conficitur, & tunc habet effectum, qui non
3 poteſt à miniſtro ſuſpendi, ita ſacrificium eſt ſub poteſtate, & intentione miniſtri ſolum dum offertur, & tunc debet applicari, & habere effectum, qui non debet ſuſpendi arbitrio, vel incuria ipſius; & ideo dicunt quòd ſi hac de caſſa ſemel careat effectu, iam non eſt in poteſtate miniſtri, & multo minus alterius, applicare illud: quia non eſt inſtitutum, vt operetur, niſi dum fit, ſeu exiſtit ſuo modo; & ſi dum fit non applicatur alteri, nec virtualiter ſibi, remanet in Theſauro Eccleſiæ; & ita cum Corduba tenet, Suarez in 3. par. tom. 3. quæſt. 83. art. 1. diſput. 79. ſect. 9. verſ. Tertio requiri poteſt &c.

4 Et quod dicitur de ſacrificio Miſſæ, idẽ etiam videtur dicendum de alijs operibus bonis, vt neque poſſit earum effectus ſuſpendi, vt applicetur alio futuro tempore; quia alias ſequeretur abſurdum, nempè; poſſe quem dum eſt in ſtatu peccati mortalis celebrare multas Miſſas, & facere multa alia opera bona, & ſuſpẽdere applicationem donec eſſet in ſtatu gratiæ; & idem poſſe reſpectu alterius,

dum

dum eſſet etiam ille in ſtatu peccati mortalis; quæ dicere abſurdum eſſet; nam daretur caſus, in quo opera facta in ſtatu peccati mortalis, ex genere ſuo mortua, viuificarentur, quod eſt contra mentem omnium Theologorum, & magnum abſurdum, & ideo non dicendum cap. dudum de Præben. in ſexto l. nam quod abſurdum, ff. de bon. liberor.

5 Non deſunt tamen Theologi, qui contrarium etiam probabiliter docent; namque Petrus de Arag. de iuſt. & iur. q.85. art.3. col.36. Petrus Nauar. l.2. de reſtitut. cap.2. à nu.373. vſque ad num.380. Roderiq.1.par.ſummæ cap.250.art.5. affirmant, licere reſeruare fructum Miſſæ, vel alterius boni operis in poſterum, pro tempore quo indigebit: Et tunc tantùm ad Eccleſiæ Theſaurum pertinere, quãdo operanti ſuperſunt, vel ſine vlla intentione, & applicatione illa facit; ea ratione moti, quia talis fructus, quamuis ſit præteritus reſpectu noſtri, tamen in Dei acceptatione, & æternitate præſens manet, ac ſi eo momento offerretur, atque ideo eundem habet valorem, quem ante habebat, & erit velut in depoſito vſque ad tempus applicationis: Et ſicut Euchariſtia, quę reſeruari poteſt, & reſeruata, cum applicatur, habet effectum, ita fructus Miſſæ, vel alterius operis boni, reſeruari poteſt ad applicandum cum opus fuerit. Nec refert, Euchariſtiam eſſe permanentem, & fructum Miſſæ, vel alterius operis boni eſſe ſucceſſiuum, & præteritum, nam reſpectu Dei nec præterita prætereunt, nec futura expectantur, vt veniant, ſed illi omnia recentia, & præſentia ſunt. Nec eis obſtat abſurdum ſuperius adductum, nam quò ad ſacrificium Miſſæ, nullum eſt abſurdum, quia cum eius fructus ex opere operato perueniat, etiam ſi fiat ab exiſtenti in peccato mortali, & quamuis dum celebrans eſt in tali ſtatu, illi prodeſſe non poſſit, tamen nullum eſt abſurdum, quòd illi profuturum ſit, cum redierit in gratiam.

Quò ad alia verò opera, dico reſeruari non poſſe ab eo, qui eſt in peccato mortali, pro tempore, quo fuerit in gratia; nam cū à principio mortua ſint, tractu temporis reuiuiſcere non poſſunt.

6 Secundum, quod eſt conſiderandum in prędictis Miſſis, eſt ſacrificium Miſſæ, non abſolutè ſumptum, prout ſacrificium eſt, & opus ſatisfactorium, de quo iam ſupra diximus, ſed tantùm prout celebratur in tali altari, à Summo Pontifice priuilegiato: & hoc modo ſuptum, nullo modo viuenti prodeſſe poteſt, quia cum hoc ſit quaſi priuilegium perſonale, & in indulgentia conceſſa pro animabus, quæ detinentur in pœnis Purgatorij, vt ex forma talium conceſſionum patet, non poteſt in viuentem transferri, niſi ſpeciali facultate, in ipſamet conceſſione expreſſa hoc concedatur, vt patet ex D. Thoma in quartum diſt.20.art.5.quæſtiunc.3.ad ſecundum. Indulgentiæ enim eis tantùm

7 vtiles ſunt, ad quos directè referuntur, & ſicut non plus valent, quàm ſonant, ita etiam non pluribus proſunt, quàm exprimunt, vt poſt alios dixit Suarez tom.4. diſput.53.ſect.1 in fine; Et ſunt ſtrictè interpretandæ iuxta tenorem verborum, vt patet ex Nauar. Commentar. de Indulg. notabil.9.num.9.& ex Palud. in quartum diſt.20. quæſt.4. & ideò non ſunt extendendæ ad perſonas, vel actiones, aut caſus ſimiles, vt dicit idem Suarez in d. tom.4.diſput.50.ſect.3. concl.2. in principio.

8 Et præterea dato quod prædictum Priuilegium, & prædictæ Indulgentiæ poſſint etiam prodeſſe viuenti, earum tamen effectus non poſſet ſuſpendi ad aliud tempus extra illud, quo fit opus, ex quo acquiruntur, cum concedantur in ipſo inſtanti in quo opus conſũmatur, niſi aliud exprimant, per dicta à Suarez in d. tom.4. diſput.52. ſect.2. Et ratio eſt, quia Indulgentiæ non plus operantur, quàm exprimunt, vt dictum eſt, ſi ex forma earum nõ conſtat intentionem concedentis fuiſſe, vt effectus ſuſpendatur vſque ad tempus mortis, ſi aliquis vellet ſuſpendere, nihil operaretur; ſed formæ omnium indulgẽtiarum de huiuſmodi ſuſpenſione verba non faciunt; ergò nõ eſt hoc affirmandum ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. XX.

DE DISPENSATIONE SVPER TAXAM Panis, An poſsit Princeps illam concedere tuta conſcientia.

SVMMARIVM.

1 *Lex naturalis nec ex toto, nec ex parte per humanam legem abrogari poteſt.*
Princeps diſpenſare non poteſt, vt res vendatur alterato iuſto pretio, nec venditionem huiuſmodi diſſimulare.
Tolerantia Principis in caſu à iure prohibito; diſpenſationem inducit.
2 *Pretium iuſtum non alteratur ex modico defectu, vel exceſſu bonitatis rerum.*
3 *Vendentes vltra pretium iuſtum peccant, & reſtituere tenentur.*
4 *Pretium iuſtum rerum non eſt conſiderãdum ex lucro, vel damno mercatorum, ſed ex communi æſtimatione.*
5 *Princeps ex iuſta cauſſa concedere poteſt, vt res vendantur vltra taxam, quando res excedunt in bonitate res taxatas, dummodò conceſſio fiat intra limites exceſſus bonitatis.*
6 *Pretia rerum alia legalia, alia naturalia.*
7 *Pretia rerum ſunt in triplici differentia.*
Pretium naturale non tollitur à pretio legali.

SEreniſſimus Dux Mutinę Piſtori ſuæ domus permittit, in ſeruitiũ multorũ nobiliũ & aliorum, qui ſponte volunt panem ab ipſo emere, vt illum conficiat album, & melioris conditionis illo, quem cõficiunt cæteri Piſtores Ciuitatis, necnon, & vt illum vendere valeat aliquantulo vltra iuſtam taxam poſitam à Rectoribus communitatis pro communi venditione panis, ex eo quòd pro conficiendo tali bono pane, multos ſuſtinet labores, & diſpendia, & vltra quàm ſuſtinent cæteri Piſtores; vertitur in dubium, An poſſit hoc tuta conſcientia permittere?

1 Pro parte negatiua facit Primo, quia lex naturalis nec ex toto, nec ex parte, per humanam legem abrogari poteſt, iuxta communem Theologorum ſententiam, quam docet D. Thom. 1. 2. quæſt. 64. art. 5. ſed vt res pretio iuſto vendantur, eſt iuris naturalis; ergò non poteſt Sereniſſimus Princeps diſpenſare, vt prædictus panis, aut res quælibet, contra ius naturale venundetur, alterato iuſto pretio, nec conſequenter tolerare, & diſſimulare talem venditionem; cum tolerantia, & diſſimulatio Principis, in caſu à iure prohibito, diſpẽſationem inducat, ſecundùm gloſ. notabilem in cap. quia circa de conſang. & affin. Probatur minor; nam quidquid eſt iuris naturalis, eſt per ſe bonum aut malum; ſed vendere rem iuſto pretio eſt per ſe bonum, & vendere pretio iniuſto eſt per ſe malum; ergò iuris eſt naturalis, vt res iuſto pretio vendantur.

2 Secundò quia modicus exceſſus, aut defectus bonitatis alicuius rei, non poteſt ex natura ſua alterare iuſtum, & taxatum pretium eius, quoniam parum pro nihilo reputatur, & alioquin nulla ferè eſſet res, quæ vendi taxato pretio poſſet, cum ferè nulla inueniatur, quæ comparatione alterius, non ſit melior aliquantulum, aut peior; ſed prædictus panis modicum excedit bonitatem aliorum; ergò permitti, vt venundetur vltra taxam, non poteſt.

3 Tertio quia, vel pretium panis alijs piſtoribus taxatum ex natura rei eſt iuſtum, vel non; ſi eſt iuſtum, ſequitur quòd omne id, quod Piſtor in venditione inſuper accipit, eſt vltra pretium ex natura rei iuſtum, ac ideò peccat contra iuſtitiam, remanetque reſtitutioni obnoxius, ac conſequenter peccaret Sereniſſimus Dux, ſi

id

id permitteret. Si verò pretium taxatum ex natura rei, non eſt iuſtum, poſſent etiam cæteri Piſtores, in foro conſcientiæ, vltra taxam vendere; ſed illis non eſt hoc permittendum, quia iuſtiſſimum eſt pretium taxatum; ergò neque huic.

4 Quarto quia, iuſta rerum pretia, iuxta quæ vnuſquiſque de iure naturali, & diuino tenetur vendere, non ex lucro mercatorum ac damno metienda ſunt, ſed ex communi earum æſtimatione l. pretia, ff. ad legem Falcid. Idque ſiue mercatores parum lucrentur, ſiue multum; quia merces eis, quorum ſunt pereunt, aut accreſcunt, vel vileſcunt in pretio, non Reipublicæ, cui exponuntur vendendæ: eſt communis Doctorum ſententia, quam refert, & ſequitur Molina de contract. diſput. 348. nu. 7. poſt Corradum, Sotum, & alios quos citat, qui communiter etiã improbant ſententiam Scoti in quartum diſt. 15. quæſt. 2. ad fin. art. 2. & Maior. in ead. diſt. quæſt. 4. aſſerentium iuſtum precſſe in manu Mercatorum &c. ſed communis æſtimatio panis in Ciuitate eſt illa, quæ eſt à Rectoribus Ciuitatis taxata; ergò iuxta talem taxam vnuſquiſque tenetur vendere.

5 His tamen non obſtantibus dico, Sereniſſimus Ducem, ſi ex aliquo ſuo contractu, vel iuſta capitulatione, aut promiſſione Ciuitati facta non impeditur, poſſe tolerare, immò & concedere prædicto Piſtori, vt poſſit in venditione ſui panis excedere communem taxam in tantæ ſummæ quantitate, quanta arbitrio expertorum æſtimari poteſt ille exceſſus bonitatis panis, laborum, & diſpendij, dummodò talis æſtimatio contineatur intra limites pretij rigoroſi, quod ex natura rei haberet panis in Ciuitate, remota taxa, vltra quos limites nullo modo eſt egrediendum, quamuis aliter damnificaretur Piſtor, quia læderetur ius naturale, ſuper quod Sereniſſimus Dux non habet poteſtatem diſpenſandi, vnde eſſet reus peccati, & obnoxius reſtitutioni Piſtor, qui venderet, & Sereniſſimus Dux, qui toleraret, & concederet. Nec æſtimatio dictorum exceſſuum, & pretij panis arbitrio ipſius Piſtoris eſt remittenda, vt in conſimili caſu dixerunt Aragon. in 2. 2. D. Thom. quæſt. 78. art. 4. & Ban. ſuper ead. quæſt. art. 1. quia nemo eſt bonus Iudex in propria cauſſa; ſed Sereniſſimus Dux curare debet, vt de tempore in tempus aliqua iuſta taxa ab expertis viris ei præfigatur.

Probatur dictum ex communi omniũ Theologorum, & iuris Canonici, & ciuilis Doctorum ſententia, aſſerentium auctoritate Principis poſſe aliquos legibus ſolui, quãuis ſecundùm veriorem opinionem iuſta cauſſa requiratur, vt Princeps hoc faciat abſque peccato; ita D. Thom. 1. 2. q. 97. art. 4. Couar. de matrim. par. 2. cap. 6. q. 9. num. 7. & 10. Soto lib. 1. de Iuſt. q. 7. ar. 3. verſ. In his autem. Caiet. 1. 2. q. 96. art. 5. quos citat, & ſequitur Azor. lib. 5. Inſtit. moral. cap. 15. circa princip. in 1. par. qui aſſerit ſufficere quamlibet iuſtam, & rationabilem cauſſam; quæ quidem non deeſt in caſu noſtro; nam cum multi ſint, qui volunt à prædicto Piſtore bonum panem emere, pro quo conficiendo, (vt aſſeritur) ipſe multo maiores labores, & diſpendia ſuſtinet, quàm cęteri Piſtores Communitatis, iniquum eſſet, ſi illis ſic inſeruiret cum proprio damno, vt dicitur l. aſſiduus, C. qui potior. in pign. habeant. & l. planè, ff. de pet. heredit. quibus cõſonat ius illud naturale explicatum à D. Paulo 1. ad Corint. 9. quis militat ſuis ſtipendijs vnquam? ad obuiandum igitur huic iniquitati, iuſtè poteſt Sereniſſimus Dux circa taxam diſpenſare.

6 Nec obſtant argumenta in contrarium, Ad Primum enim reſpondetur, Iuſtum pretium rerum eſſe in duplici differentia, legitimum vnum, & eſt illud quod eſt à lege taxatum, & naturale alterum, & eſt illud quod ex ipſiſmet rebus, multis conſideratis, conſurgit, quacunque lege humana ſecluſa ſuper primum Princeps diſpenſare poteſt: ſuper ſecundum non poteſt; diſpenſando autem ſuper primum non ideò concedit, vt res iuſto ſuo naturali pretio non vendatur, ſed tantùm, vt non vendatur pretio legali, ſuper quod auctoritatem habet.

F 2 Ad

Ad ſecundum reſpondetur procedere ſtante taxa, ſed nos loquimur in caſu, quo fuit conceſſa diſpenſatio.

7 Ad tertium reſpondetur, concedendo pretium taxatum eſſe ex natura rei iuſtum, ſed quia quælibet res vltra prætium taxatum habet in ſe pretium naturale, quod ſuas habet latitudines, rigoroſi, medij, & infimi, & infra has latitudines vendere, ſemper ſeruatur iuſtitia pretij, ideo tuta conſcientia poſſunt Rectores Communitatis imponere taxam rebus vendēdis pretio infimo, & erit iuſta taxa, at nihilominus remanet, vt res ſic taxata poſſit ex natura ſua iuſtè plus vendi vſque ad pretium rigoroſum, taxa abſtracta; ſed in caſu noſtro Piſtor eximitur à taxa; ergò liberum ei remanet, vt poſſit licitè vendere excedendo vſque ad latitudinem pretij rigoroſi, quod cæteri Piſtores facere non poſſunt, quia ſubduntur taxæ, & pretium per taxam poſitum eſt iuſtum, conſiderato pretio infimo.

8 Ad quartum reſpondetur quòd quamuis, poſita taxa, communis æſtimatio panis ſit illa taxata, attamen quia taxa nunquam tollit naturale pretiū rerum, quod naturale pretium, cum habeat ſuas latitudines rigoroſi, medij, & infimi, conceſſa exemptione à taxa, exemptibus ſtatim licet infra has latitudines vendere. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXI.

DE ABSOLVTIONE AB HAERESI à Prælato Regulari non bene data.

SVMMARIVM.

1 *Hæreſis dicitur ab adhærendo, & adhæſio fieri debet cum pertinacia, ſine qua hæreticus dici quis non poteſt.*

2 *In dubio non præſumitur quis delinquere ex actu quem facit, ſeu ex verbo quod dicit, niſi delictum ſit illi fauorabile.*

3 *Interpretatio propriæ confeſſionis ad partem pertinet.*

4 *Minor, ſi cōfiteatur ſe fecisse delictum, de quo per ſolam ſuam confeſſionem conſtat, tanquam læſus reſtituitur in integrum etiam non probata læſione. Et illi confeſſio non nocet ſi curatore carens deliquiſſe fateatur. Sed vide in nu. 14.*

5 *Pueri doli capaces pro iniectione manus in Clericum ab Epiſcopo abſolui poſſunt.*

Rigor manſuetudine eſt temperandus.

Prælati habentes ſubditos pleno iure ſubiectos, omnia iura Epiſcopalia in illos exercere poſſunt.

6 *Prælatus Regularis abſoluere ſubditum ab hæreſi non poteſt.*

Purgatorium inueniri eſt de fide affirmandum.

Eccleſia non iudicat de occultis, ſed ſolos externos actus punit.

Abſoluentes ab excommunicatione Bullæ Cænæ Domini, excommunicantur in eadem Bulla, à qua Papa ſolus abſoluere hodie valet.

7 *Abſoluentes ab excommunicatione Bullæ in Cœna Domini ſine præſumptione, excommunicationem non incurrunt.*

8 *Hæreticus non eſt ille, qui aliquid contra fidem iocosè affirmat.*

9 *Hæreticalia dicens, aut faciens, hæreticus eſt, aut de hæreſi valde ſuſpectus.*

Pueri proniſſimi ſunt ad falſas excuſationes, & præſumuntur de facili dicere mendacia.

10 *Metu aliquo fidem abnegantes, ſunt de hæreſi ſuſpecti.*

11 *Religioſi hæretici, vel de hæreſi ſuſpecti, denunciandi ſunt Inquiſitoribus abſque aliqua conſultatione cum Superiori, ſub pœnis contentis in Bulla Paul. V. Nec in huiuſmodi*

iuſmodi cauſſis ſe poſſunt Superiores intromittere.

12 *Actus humani ſunt in triplici differentia.*

Actus per ſe mali fieri boni non poſſunt, ſed ex fructibus eorum cognoſcuntur.

Actus dubij in meliorem partem ſunt interpretandi.

13 *Voluntatis quaſtio non admittitur in verbis non ambiguis.*

Vertitur in dubium, An Prælatus cuiuſdam Religionis licitè in exteriori foro abſoluere potuerit Nouitium ſuæ domus minorẽ quattuordecim annis, qui pluries coram alijs Nouitijs negauerat inueniri Purgatoriũ, & pluries correptus perſiſtebat in ſententia, quare fuit caſus ad Prælatum delatus, qui accerſito Nouitio digna eũ reprehenſione correxit: ſed quia Nouitius excuſauit ſe, aſſerendo verba illa protuliſſe iocosè, Prælatus eum abſoluit, ideo quæritur, An hæc abſolutio ſit valida?

Et videtur reſpõdendum affirmatiuè Primò, quia per Priuilegium conceſſum à Paulo III. Societati Ieſu, vt habetur in eorum compendio. tit. Abſolutio, & refert Peregrin. in compend. noſtrorum priuilegiorũ in primo ſchol. titul. abſolutio quò ad fratres; quod Priuilegium cũ participet Religio prædicti Prælati, poſſunt in ea Nouitij ante profeſſionem abſolui à ſuis Superioribus ab omnibus peccatis, & cenſuris ante vel poſt ingreſſum Religionis commiſſis, exceptis reſeruatis in Bulla Cœnæ Domini: At hic caſus nulla alia cauſſa poteſt eſſe reſeruatus in prędicta Bulla,
1 niſi quatenus eſt caſus hæreſis; ſed nõ videtur talis, quia hæreſis dicitur ab adhærẽdo, hæc autem adhæſio fieri debet cum pertinaci adhæſione, vt habetur in Direct. Inquiſit. par. 2. q. 1. num. 2. Et patet ex his, quæ dixi in 3. par. lib. 3. cap. 1. nu. 8. Et ideo ſi talis adhæſio cum pertinacia non eſt, hæreticus per eam quis dici non poteſt, vt patet in cap. Damnamus, in fin. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. & ibi gloſ. finalis; & ratio eſt, quia hæreſis nunquam perficitur, niſi pertinax cõſenſus accedat; nec hæreſis conſiſtit in dictis, aut factis, ſed in intellectu, & voluntate, vt dicit Pegna in cõment. 24. 1. par. direct. Inquiſit. ſuper q. 9. ſed quamuis prædictus Nouitius negauerit Purgatoriũ inueniri, quod eſt dictum fidei noſtræ contrarium, attamen non negauit cum pertinacia, & conſenſu voluntatis, quia poſtea cõfeſſus eſt ea verba protuliſſe iocosè, quod perindè eſt ac ſi diceret, ſe contrarium mente ſentire; ergò non eſt caſus hæreſis: ergò licitè Prælatus abſoluit.

2 Secundò, quia in dubio non præſumitur quis delinquere ex actu quem facit, ſeu ex verbo quod dicit, niſi delictum ſit illi fauorabile, vt notabiliter colligunt Doctores ex gloſa iuncto tex. in l. qui iuraſſe, §. ſi pater, ff. de iureiurand. & Ludou. Roman. in cõſ. 340. incip. Plura ſunt, & Dec. in l. ſi emancipati col. 4. C. de collat.; ſed cum prędictus minor negauerit Purgatorium inueniri, & poſtea affirmet, dicendo negaſſe iocosè, ex hac affirmatione, & negatione, dubij ſumus an deliquerit nec ne: ergò præſumendum eſt non deliquiſſe, maximè quià delictum non eſt illi fauorabile; ergò à ſuo Prælato licitè abſolui potuit.

3 Tertiò, quia ad partẽ pertinet interpretatio propriæ confeſſionis, l. ſi quis intentione, vbi Bald. ff. de Iudic. & Bart. in l. is quis reus, in pen. col. ff. de Publ. Iudic. & conſequenter eius interpretationi erit ſtãdum; ſed in caſu noſtro pars interpretatur ſuam confeſſionem fuiſſe iocoſam; ergò eius interpretationi erit ſtandum; ergò prędictus Nouitius legimè abſolutus erit iudicandus.

4 Quartò quia ſi minor confitetur ſe feciſſe delictum, de quo aliter non conſtabat niſi per confeſſionem ſuam, tunc tanquam læſus reſtituitur in integrum, etiam non probata læſione, quia ſatis læſus prȩſumitur ex ipſa confeſſione, vt notabiliter dixit Angel. in l. certum, §. in pupillo, ff. de confeſs. quem referunt, & ſequuntur Alexand. & Iaſon. in l. nam, & poſtea, §. ſi minor, ff. de iniur. & pro dicto ſingulari reputat, & ſequitur Hyppolit Marſil. in

F 3. ſing.

ſing.445.vet.minor; ſed in caſu noſtro ex ſola cōfeſſione minoris conſtat delictum, cum tantum in verbis conſiſtat;ergò tanquam læſus,eſt in integrum reſtituendus; quod eſt dicere, minorem eſſe ponēdum in eo.ſtatu ac ſi nunquam negaſſet Purgatorium. Imò vt tradit Menoch. de arbitr.Iud.lib.2.centur.3. caſu 268.num.2. confeſſio minori non nocet, ſi curatore carens deliquiſſe fateatur, cum iudicium ſit nullum l.cum & minores C. ſi aduerſ. rem iudic. & l. clarum C. de auct. præſt. ergò non eſt quod abſolutioni obſtet.

5 Quintò quia,pueri doli capaces excommunicati pro iniectione manuū, ab Epiſcopo abſolui poſſunt, vt habetur in cap. fin.de ſent. excommunicat. & rationem aſſignat ibi textus,quia rigor eſt manſuetudine temperandus, cum propter defectum ætatis fuerit commiſſus exceſsus; ſed eadem ratio militat in caſu noſtro; ergò ex iuris vulgata regula debet eadem militare iuris diſpoſitio; ergò poteſt à ſuo Prælato abſolui;cum Prælati inferiores, qui habent ſubditos pleno iure ſubiectos, poſſint in illos exercere omnia iura Epiſcopalia, quæ tamen ſunt iuriſdictionis, & non ordinis Epiſcopalis, vt notat Panor.in Clem.1.de reb.Eccleſ. nō alien. num.8.& huiuſmodi eſt hęc excommunicatio,de qua eſt nunc ſermo.

6 His tamen non obſtantibus, Ego cenſeo prædictum Prælatum nullo modo abſoluere potuiſſe prædictum Nouitium in caſu propoſito, quia eſt caſus reſeruatus in Bulla Cœnæ Domini; eſt enim hæreſis, eo quòd de fide tenemur credere inueniri Purgatorium, & contrarium aſſerere eſt hæreticum, & contra doctrinam Patrum, & Conciliorum præſertim Florentini in decreto vnionis, & Trid. in ſeſſ.6. can.30.& ſeſſ.25.in decreto de Purgatorio,& in ſeſſ.12. cap.2. & can.3. ſed prædictus Nouitius contrarium pertinaciter aſſeruit; nam, vt in facto dicitur, pluries à ſocijs correptus, in negatione perſiſtebat, aſſerens legiſſe in quibuſdam libris; ergò tanquam hæreticus iudicandus eſt ſaltem in foro fori; & in eodem foro prædicta cenſura ligatus, quoniam hominibus verba patent, non mentis affectus,& ſolus Deus de animo iudicat, Eccleſia verò de ſermone quem nouit, veluti probatur ex cap.ſicut tuis,§.fin.de Simon.& ex cap.tua nos,§.fin. eod. tit. & ideo non punit ipſa actus internos, ſed externos, ſcienter, & voluntariè factos; ergò cum profertur ab Eccleſia excommunicatio contra hæreticos, eos comprehendit, qui aliquid data opera contra fidem affirmant;ſed in caſu noſtro data opera Nouitius affirmauit Purgatorium non inueniri, vt patet ex prima ſua pertinacia; ergò comprehenſus eſt in dicta Bulla, ſaltem in foro fori;ergò non abſoluendus,& Prælatus ille,qui de facto abſoluit, in excōmunicationis ſententiā incidit, quæ in calce prædictæ Bullæ infligitur cōtra eos, qui de facto abſoluere præſumpſerint; quia à prædicta Bulla ſolus Papa abſoluere hodie poteſt; nam etiam Epiſcopis eſt ſublata facultas, quam in caſu occulto,vigore Concilij Tridentini habebant; vt declarauit Pius V. Greg. XIII. & Clement.VIII. & refert Nauat. in man. cap.27.num.260. & 276. & in conſil.15. de ſent.excommun.Et Marcus Antonius Genuenſ in ſua Praxi Archiepiſc.cap.66. num.10.Et ita ſæpè pronunciauit Prætorium ſanctæ Generalis Inquiſitionis Romanæ,vt refert Pegna in Direct. Inquiſit. comment.141.par.3. q.92. addens quòd nec Inquiſitor poteſt abſoluere,niſi tantum à ſe excommunicatos ,iuxta Locatū in opere Iudic. verſ. Abſolutio num.10. per Bullam Alex. IV.

7 Verum quia in Bulla Cœnæ Domini adſunt verba illa, præſumpſerit, excuſatur prædictus Prælatus in foro Poli, ſi abſoluit per obliuionem,incogitātiam, ſimplicitatem,aut ignorantiam inuincibilem. Et ratio eſt, quia lex imponens pœnam præſumenti facere aliquid, non comprehendit enumeratos caſus, iuxta ſingularem doctrinam Cardin. in Clem.1. de priuil.q.38.communiter receptam, de qua Nauar.in cap. accepta de reſtit. ſpoliat.oppoſit.8.& in cap.ſtatuimus,19.q.3. num.62. Et in Man. cap.27. num.73.

8 Et excuſaretur etiam in eodē foro Prælatus

latus, ſi Nouitius verè verba illa protuliſſet iocosè; nam qui per iocum aliquid contra fidem temerè affirmat, quamuis peccet, attamen in conſcientia hęreticus non eſt cenſendus, vt dicit Azor. in 1. par. lib. 8. inſtit. Moral. cap. 9. q. 9. nec in prædictam excommunicationem incidit ſecundùm eundem, in quęſt. 10. ceſſat enim pertinacia.

9 Quæ excuſatio in foro fori, de quo nos loquimur, admitti non poteſt; nam duo ſunt ea, quæ aſſeruit prædictus Nouitius, & inter ſe diſtincta in eſſentia, & in tempore, vt patet: nam primum cum ſocijs pluries aſſeruit non inueniri Purgatoriũ, & hoc adeò pertinaciter, vt correptus reſipiſcere noluerit, imò iterum affirmauerit; in quo vera pertinacia conſiſtit, vt ex Archid. dicit Sylu. in ver. hæreſis primo q. 2. in fine: ex quo ſufficienter ſe hæreticum eſſe oſtendit, vel ſaltem de hæreſi valdè ſuſpectum reddidit; nam qui aliqua hæreticalia dicit, aut facit, hæreticus eſt, vel ſaltem de hæreſi valdè ſuſpectus, vt ait Pegna in cõment. 24. Direct. Inquiſit. in 1. p. q. 9. ſecundum, quod aſſeruit prædictus Nouitius, fuit, ea verba protuliſſe iocosè, quod dixit non ſpontè, ſed poſt aliquod tempus à Superiore accerſitus, & obiurgatus. Sed quis eſt homo ſanæ mentis, qui in rebus fidei admittat tàm friuolam excuſationem cum prædictis circunſtantijs, in perſona pueri, cum hi proniſſimi ſint ad falſas excuſationes, & præſumantur de facili dicere mendacia, vt habetur in l. ex libero, §. pri. ff. de quæſtion. Quomodo præſumi quęſo poteſt iocosè dixiſſe, qui monitus pertinaciter reſiſtebat? imò potius præſumendus eſt malitia plenus, & à Catholica fide alienus.

10 Præterea, qui metu aliquo fidem abnegant de hęreſi ſunt cenſendi ſuſpecti, vt dicit Azor. in d. c. 9. q. 9. ergò multo magis cenſendus eſt ſuſpectus, qui abſque metu pertinaciter negat; ergò ex hoc, & ex ſupradictis ſatis conſtat,

11 Nouitium prædictũ fuiſſe de hęreſi valdè ſuſpectũ: ſed hæreticali labe infectos, vel ſuſpectos profeſſores, ac Religioſos ſuos vnuſquiſq; alicuius Monaſterij Prælatus non ſolum non poteſt abſoluere, & in hac eorum cauſa ſe intromittere, ſed abſque conſultatione cum ſuo Superiore facienda, tenetur Inquiſitoribus, vel Ordinarijs locorum reſpectiuè denuntiare, iuxta ea, quæ habentur in Conſtitutione Sanctiſſimi D. N. Pauli Papæ V. quæ incipit: *Romanus Pontifex*, data Romæ Kal. Septemb 1616. & publicata ibid. die 3. Octob. eiuſdem anni: quod ſi non paruerint eo ipſo incurriſſe cenſentur pœnam priuationis quarumcunque dignitatum, ſeu Pręlaturarum, vel officiorum ſui Ordinis, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ cum perpetua inhabilitate ad eaſdem, necnon contra fautores hæreticorum, & impeditores Officij ſanctæ Inquiſitionis, ac alias Eccleſiaſticas pœnas, ac etiam excommunicationis maioris latæ ſententię à ſolo Papa abſoluendæ. Et quia prædictus Prælatus nullo pacto denuntiationem prædictam fecit, ſed potius abſoluit, dubitandum non eſt in prædictas illum pœnas incidiſſe.

Nec cõtraria obſtant, nam quò ad Primum patet reſponſio ex dictis; duo enim, vt ſupra dixi, inter ſe diſtincta dixit talis Nouitius, ſcilicet, primò negauit cum pertinacia: & ſecundò ſe excuſauit ſub prętextu ioci. Vnde ſi conſideremus primũ eius dictum, cenſendus eſt hęreticus pertinax, & ideo per Bullam Cœnæ Domini excõmunicatus, vt patet ex dictis. Si verò conſideremus ſecundum dictum, negari non poteſt quin ex circunſtantijs eius remaneat Nouitius de hæreſi valdè ſuſpectus; & hoc ſufficit vt nõ poſſit abſolui per Bullam Pauli V. ſupra citatam, cum in ea ſtatutum ſit, vt Superiores Regularium nullo modo in cauſſis hæreſis, vel de hæreſi ſuſpectis ſe intromittant.

12 Ad ſecundùm reſpondetur diſtinguendo inter actus, nam actus humani, inter quos etiam verba comprehendimus, aut ſunt per ſe boni, aut per ſe mali, aut fortè indifferentes; ſed prætermiſſis bonis, quia iſti non pertinent nunc ad ſermonem noſtrum: ſi nos loquimur de per ſe malis, cuiuſmodi eſt hæreſis, blaſphemia, forni-

fornicatio, & ſimilia, in eis nunquam poſſumus eſſe dubij, an quis deliquerit, quando ſumus certi de actu, quia nũquam poſſunt bono animo fieri, aut dici, quia ſunt manifeſtè mali, & ideo ex fructibus eorũ cognoſcuntur, vt habetur in regula ſecunda extra de regul. iur. At ſi ſermo erit de indifferentibus actibus (ſuppoſito quòd dari poſſint) tunc concedo quod in dubio non præſumitur quis delinquere; nam cum actus ſit indifferens poteſt eſſe bonus, & malus, & ideo indicandus eſt bonus, iuxta prædictam regulam ſecundam extra de regul. iur. quatenus habet, ea facta, quæ dubium eſt, quo animo fiant, in meliorem partem interpretari debere; ſed nos non ſumus in caſu dubio, ſed in caſu manifeſtè malo, qualis eſt hæreſis.

13 Ad tertium reſpondetur habere locum quando oratio alicuius confeſsionis fuit ambigua, & ita loquitur tex. in d. l. ſi quis intentione, quia, cum in verbis nõ ſit ambiguitas, non admittitur voluntatis quæſtio l. ſi non conuitij, C. de iniur. l. Labeo ff. de ſupellect. leg. l. ille aut ille, ff. de legat. 3. At in caſu noſtro oratio non fuit ambigua, ſed plus ſatis expreſsè Nouitius in prima confeſsione negauit Purgatoriũ inueniri: nec redditur ambigua ex ſecunda confeſsione, quæ prorſus eſt ſeparata à prima: argumento l. Papinianus, ff. de minoribus.

14 Ad quartum reſpondetur locum habere quando confeſsio fuit iudicialis, tunc enim verè dicitur minor læſus, & debetur ei reſtitutio in integrum, ſi illam petierit, vt habetur in d. l. certum, §. vlt. ff. de confeſs. At in caſu noſtro prædicta confeſsio Nouitij eſt potius dicẽda delictum; quàm confeſsio delicti: Sed dato quod ſit confeſsio talis, quòd ideo ſit reſtituendus in integrum, attamen non erat abſoluendus, niſi facta cum effectu dicta in integrũ reſtitutione; nam non eſſet nulla confeſſio, ſed valida, attamen beneficium reſtitutionis prædictę concederetur ei petenti propter minorem ætatem, quæ præſumeretur læſa; Vnde ante reſtitutionem ſemper diceretur confeſſus. Nec eſt concedenda à quocunque, ſed à proprio Iudice ipſius Nouitij, cuiuſmodi non eſt Prælatus Monaſterij in hac cauſſa, ſed Inquiſitor, vel Ordinarius iuxta prædictam Bullam Pauli V. Et de confeſsione iudiciali loquitur Menochius.

Ad quintum reſpondetur quod tunc militat eadem iuris diſpoſitio in caſu quo militat eadem ratio, quando ab aliqua alia iuris diſpoſitione nõ impeditur militare, alioquin multa ſequerentur inconuenientia; ſed prædicta iuris diſpoſitio impeditur in caſu noſtro, tum per Bullam in Cœna Domini, tum etiam per dictam Bullam Pauli Papæ V. ergò non poteſt habere locum. Et hæc dicta ſint ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXII.

DE MATRIMONIO NVLLO ob impedimentum fornicariȩ affinitatis.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſubſequens impeditur, & dirimitur per fornicationem præcedentem in primo, & ſecundo affinitatis gradu.*

2 *Cauſſa ceſſante ceſſat effectus.*

3 *Impedimentum matrimonij quando non conſtat in foro fori, cogendi ſunt interim contrahentes vt cohabitent, ſcilicet poſt deſponſationem, niſi fama impedimenti obſtaret.*

1 Con-

Ontraxit Titius ignoranter matrimonium cum Berta, cum qua ipſius Titij Pater fornicationem commiſerat, ſed diuulgato impedimento, priuſquàm Titius matrimonium conſumaret, propria auctoritate è domo Bertam dimiſit, & quamuis Pater Parocho auctoritatem diſpenſandi à ſacra pœnitentiaria poſt hæc impetrauerit, attamen non vult Titius iterum matrimonio conſentire, quæritur quid faciendum? Reuerendiſsime Domine. Matrimonium in caſu iam
1 propoſito eſſe nullum, dubitandi locus non adeſt; nam fornicationem præcedentem, matrimonium ſubſequens impedire, ac dirimere in primo, & ſecundo affinitatis gradu, expreſsè decernitur in Concil. Trid. ſeſs. 24. c. 4. de reform. quare Titius à Berta tanquã à non ſua, quò ad habitationem de facto minimè, ſed quò ad torum iure merito ſe ſeparauit. Nec cogi poteſt vt iterum in matrimonium conſentiat; immo ſi conſentire ſpontè vellet, & impedimentum eſſet notorium maiori parti viciniæ, vbi prædicti habitant, admittendus non eſſet, niſi à Summo Pontifice diſpenſationem in foro fori prius obtineret; nam Bullæ ſacræ Pœnitentiariæ pro delictis occultis, & in foro conſcientiæ tantum conceduntur, ac ideo clauſula illa ſemper apponi ſolet, ſcilicet. *Et cum præmiſſa occulta ſint;*
2 Item & illa: *In foro conſcientiæ tantum*, quæ cauſſæ, quia ceſſant propter præcedentis fornicationis famam, & effectus ceſſare debet, per cap. cum ceſſante de appellat. l. adigere, §. quamuis, ff. de iure patron. Hæc in foro conſcientiæ dicta
3 ſint; nam in foro fori, in quo de matrimonio conſtat, de impedimento autem iudicialiter non conſtat, cogendus eſſet Titius, vt cum Berta cohabitet, iuxta determinationem, cap. porrò, & cap. ſignificaſti, de diuort. niſi fama fornicariæ affinitatis obſtaret; ſed cum illa vrgeat, ad Epiſcopum pertinet, etiam nullo accuſante, impedimentum inquirere, & ſcientes ad veritatem denuntiandam compellere, & cauſſa cognita matrimonium, diſſoluere, vt patet ex textu, & gloſſa in ver. ſed publica in d. cap. porro; Ideoq; exiſtimarem interim non eſſe Titium cogendum ad Bertam recipiendã, niſi ipſa reſtitutionem peteret: Tùm quia tantùm de vxore reſtitutionem petente eſt ſermo in dicto cap. porro, & ſignificaſti. Tùm quia ex ſententia ferenda contra matrimonium, cum maiori ſcandalo, & dedecore noua ſeparatio fieret.
Hæc dicta ſint ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXIII.

DE DONATIONE AD PIAM CAVSSAM, quæ cum impleri non poſsit, applicanda eſt ad ſimilem cauſſam.

SVMMARIVM.

1 *Donatio eſt irrita quando ad certam cauſſam facta eſt, cauſſa non ſequta. Sed quando hoc erit vide in nu. 11.*
Heredes ſuccedunt in vniuerſum ius defuncti tempore mortis.
2 *Eleemoſyna ob ſimulatam paupertatem acquiſita, eſt donatori reſtituenda ſecundum Sotum. Sed pauperibus eſſe dandam, vel ad pium vſum expendendam dicitur in num. 12.*
3 *Donationis vis pendet ex intentione donatoris.*
4 *Matrimonio non ſequuto repetitur conditione ex cauſſa data id quod datum eſt, vt in*

in dotem detur. Sed dandum eſt pauperibus, ſi pauper erat puella nubenda, vt in num. 13.

Donatio cauſſa dotis eſt cauſſa pia.

5 *Donatio ad pias cauſſas facta poteſt repeti priuſquam ſit acceptata.*

6 *Mandatum, etſi morte mandantis re integra expiret, excepto fauore piæ cauſſæ, ab ipſo tamen mandante reuocari poteſt, ſed vide in num. 15.*

7 *Pœnitentia licita eſt in contractibus innominatis etiam ad pium opus celebratis, illa tamen heredibus non eſt licita, vt in num. 16.*

8 *Relicta ad pium vſum, ſi ad illum non ſufficiant, expendenda ſunt in alium cum conſenſu Eccleſiæ, in cuius beneficium fuerunt donata. An verò requiratur conſenſus heredis vide in num. 9.*

Ciuitas, & Eccleſia in ſimilibus pariſicantur.

Fideicommiſſi, & legati eadem eſt natura.

10 *Pia legata quando in alium vſum ſunt conuertenda, eſt hoc cum Epiſcopi conſenſu faciendum, conuertendaque ſunt in vſum proximiorem voluntati teſtatoris.*

11 *Datum, aut relictum ob certum finem in cauſſa pia, ſi ceſſat finis non eſt irrita donatio:*

In donationibus pro pia cauſſa duplex finis, primarius pro anima, & ſecundarius vt aliquid impleatur.

Ceſſante fine ſecundario non ceſſat diſpoſitio.

12 *Cauſſa principalis eſt potius attendenda quàm impulſiua.*

13 *Datum pro matrimonio contrahendo, ſi matrimonium non ſequatur, & puella erat pauper, expendendum eſt in aliam piam cauſſam.*

Pecunia tradita alicui ad aliquod faciendum ad hæredes non tranſit poſt mortem dantis.

14 *Donationem ob piam cauſſam quilibet priuatus acceptare poteſt.*

15 *Mandatum ad piam cauſſam ab hæredibus reuocari non poteſt.*

Abſurda non ſunt dicenda.

16 *In contractibus innominatis etſi licita ſit pœnitentia contrahenti, tamen heredibus non eſt licita.*

DN. dum eſſet in humanis tradidit ſcuta centũ Titio conſanguineo ſuo, ea lege, vt illa applicaret ad ornatum cuiuſdã Capellę ipſius teſtatricis, ſitæ in Eccleſia Sanctæ Mariæ de Paradiſo Mutinæ, quæ D.N. re adhuc integra, ceſſit e vita. Sed cum dicta cẽtum ad conueniens ornatum dictæ capellæ non ſufficiant, quæritur an teneatur in conſcientia Titius ea heredibus dictæ D.N. reſtituere? & videtur reſpondendum affirmatiuè.

1 Primo quia quando aliquid ad certum finem, ſeu certam cauſſam donatur, fine, ſeu cauſſa non ſequuta, irrita erit donatio, vt patet ex multis Iuribus, ff. de cõdit. cauſſa data non ſequut. & C. de cõdit. ob cauſ. ſed dicta D.N. dicta centum Titio dedit ad finem ſeu cauſſam ornandi capellam in d. Eccleſia S. Mariæ de Paradiſo; ergò cum non fuerint expenſa ad dictum ornatum, nec expendi poſſint, quia non ſufficiunt, irrita erit donatio, & conſequenter illa centum erunt heredibus donatricis reſtituenda, qui ſuccedunt in vniuerſum ius, quod defuncta habebat, tem-
2 pore mortis, vt in l. nihil, ff. de verb. ſign. Quod confirmatur ex Soto lib. 9. de Iuſt. quæſt. 7. art. 3. ad 4. quatenus ait, obtentum à paupere ob ſimulatam paupertatem, donatori eſſe reſtituendum, quia hic non intendit donare Chriſto, niſi quatenus huic pauperi donare intendit; ita à ſimili in caſu noſtro, dicta centum erunt heredibus D.N. reſtituẽda, quia eatenus ipſa ad piam cauſſam ea applicauit, quatenus ad ornatum dictæ capellæ expendenda erant.

3 Secundo, Tota vis donationis pendet ex intentione donantis, vt notum eſt: ſed qui dat ad certum finem, ſeu ad certam cauſſam, limitat intentionem ſuam ad illum finem, ſeu ad illam cauſſam; ergò fine, ſeu cauſſa illa non ſequuta, irrita erit donatio.

4 Tertio, ſicut qui rem, vt ea in dotem detur, alicui traderet, matrimonio non ſequuto, haberet ad rem petendam conditionem ex cauſſa data l. ſi ergò in prin. ff.

de

de iure dot. quamuis donatio cauſſa do-
tis ſit cauſſa pia, vt habetur in l. cum is, §.
ſi mulier, ff. de condict. indebiti, ita qui
traderet aliquid ad capellam ornandam,
quamuis ſit cauſſa pia, competere ei de-
beret eadem cōdictio, capella non orna-
ta, ſed cum donatrix ſit iam defuncta, ta-
lis condictio ad heredes eius pertinere
debet ad dicta centum petenda; ergò di-
cta centum ipſis heredibus in foro con-
ſcientiæ erunt reſtituenda.

5 Quarto, liberalis promiſſio, ſiue dona-
tio ad pias cauſſas facta, reuocari poteſt
priuſquam ab aliquo ſit acceptata, vt
colligitur ex gloſſa in cap. quoties cor-
dis, verſ. & pro te. i. quæſt. 7. quam com-
munem eſſe opinionem aſſirmat Clar. in
§. Donatio quæſt. 12. Et Gama in deciſ.
381. num. 3. & Ruin. conſil. 132. Et eam
confirmant ex gloſ. in l. illud C. de Sa-
croſ. Eccleſ. in ver. alia cauſſa, communi-
ter recepta, & probat Couar. lib. 1. variar.
Reſolut. cap. 14. nu. 16. Sed prædicta tra-
ditio à D. N. Titio facta, non fuit ab ali-
quo acceptata; ergò reuocari poteſt à
prædictis heredibus tanquam ſucceſſori-
bus ad iura d. D. N.

6 Quinto, mandatum quamuis regulari-
ter morte mandantis re integra expiret,
vt in l. mandatum C. mandati, fallit ta-
men fauore piæ cauſſæ, pro qua durat
etiam re integra poſt mortem mandantis,
vt communiter Doctores fatentur, vt re-
fert Couar. lib. 1. var. reſol. cap. 14. nu. 16.
argumento tex. in l. ſi ergò, §. 1. verſ. ſed
benignius, ff. de iure dot. & probatur cla-
rius ex l. ſi pater in prin. ff. de manumiſſ.
vind. vbi mādatum fauore libertatis mor-
te mandantis non expirat. Et notat Bald.
in Auth. ſi qua mulier num. 37. C. de Sa-
croſ. Eccleſ. & citat tex. in cap. exiui, §. in
eo verò caſu col. 13. de verbor. ſignif. in
ſexto. ſed mandatum etiam ad pias cauſ-
ſas factum reuocari poteſt ab ipſo man-
dante, vt patet ex l. hoc iure, §. ſi quis de-
derit, ff. de donat. & ex l. 4. ff. de ſeru. ex-
port. & l. 1. C. ſi mancip. ita fuer. alien. vt
manumitt. & l. ſi pecuniam, §. 1. ff. de con-
dit. cauſ. data, & ibi Alex. in nu. 15. ergò
heredes qui in eius ſuccedunt tale man-
datum, quod poſt mortem teſtatoris du-
rat, reuocare poſſunt.

7 Sextò, in contractibus innominatis, etiā
ad pium opus celebratis, licita eſt pœni-
tentia, vt tradit Roman. in d. l. ſi pecu-
niam num. 11. quam ibidem ſequitur Ia-
ſon in col. 1. & facit tex. in d. l. ſi pecunia,
§. 1. & in l. 4. §. 1. ff. de condict. cauſ. data.
ſed dicta traditio pecuniæ à D. N. Titio
facta, fuit contractus innominatus, do vt
facias; ergò reuocari potuit à prædicta
D. N. ergò etiam heredes tanquam ſuc-
ceſſores in eius ius, poſt eius mortem re-
uocare poſſunt.

8 His tamen non obſtantibus ego reſpon-
dendum eſſe exiſtimo, prædicta centum
non eſſe à Titio heredibus D. N. reſtituē-
da, ſed omninò applicanda ad ornatum
dictæ capellæ; nam ſemel Deo dicatum,
non eſt ad vſus humanos vlterius trans-
ferendum cap. ſemel de reg. iur. in 6. Ve-
rum quia cum ad id non ſufficiant, dictus
Titius tenetur cum conſenſu Eccleſiæ
vbi erat ornanda capella, ad aliud opus
pium eiuſdem Capellæ applicare, iuxta
tex. in l. legatum, ff. de adminiſtr. rer. ad
Ciuit. pertin. vbi legata pecunia Ciuita-
ti, ad certum vſum expendenda, ſi pro il-
lo vſu minimè ſufficit, expendenda eſt in
alia facta Ciuitatis, in quæ Ciuitas velit
erogari; Ita etiam dicendum erit in caſu
noſtro, vbi tradita fuerunt centum fidei
Titij ad ornandam capellam D. N. ſitam
in Eccleſia Sanctæ Mariæ de Paradiſo;
ſed cum dicta centum ad id minimè ſuffi-
ciant, dubitandum non erit quin ſimiliter
ſint expendenda in aliud eiuſdem Ca-
pellæ beneficiū proximiorē eius volun-
tati; nam in ſimilibus Ciuitas, & Eccleſia
parificantur, vt patet ex l. illud, & ibi gloſ.
in ver. Ciuitatem, & in l. vt inter diuinum
C. de Sacroſ. Eccleſ. & fideicommiſſi, ac
legati eadem eſt natura, §. ſed non vſque
Inſtitut. d leg. l. 1. & 2. C. commun. de leg.
Et quamuis in d. l. legatum, heredis, &
Ciuitatis conſenſus requiratur ad lega-
9 tum relictum Ciuitati in alium vſum ap-
plicandum, quando pro vſu illo, pro quo
fuerat relictum non ſufficit, in caſu tamen
noſtro exiſtimo conſenſum heredum non
eſſe

Digitized by Google

eſſe neceſſarium, ſed loco illius adhibendum eſſe conſenſum dicti Titij fideicommiſſarij, vt patebit ex his, quę infra dicam in num. 13.

Et vna cum conſenſu dicti Titij adhibendum eſſe conſenſum Eccleſiæ prædictæ non ſolum patet ex d.l. legatum, ſed etiã ex alia l. legarum, ff. de vſufructu legat. & tradit. Petr. de Vbald. de Canon. Epiſ. in 7. cap. prin. & referr Marc. Anton. Genuenſ. in praxi Archiepiſc. Neap. cap. 24. nu. 4. Et vltra Eccleſiæ, & fideicommiſſarij conſenſum, adhibendum etiam eſſe exiſtimo conſenſum Epiſcopi, quamuis in d.l. legatum, ff. de admin. rer. ad Ciuit. pertin. tantummodò heredis, & Ciuita-
10 ris conſenſus requiratur. Et ratio quæ me mouer eſt, quia vbi in iure pia legata in alium vſum ſunt conuertenda ex eo quòd ad vſum, pro quo fuerunt deſtinata, deſeruire non poſſunt, conuerſio hæc Epiſcopi auctoritate eſt facienda, vt patet ex cap. nos quidem de teſtam. & ex Concil. Trid. ſeſs. 25. de reſoſ. cap. 8. Ex quo textu apertè etiam colligirur, commutationem hanc faciendam eſſe in alios pios vſus proximiores voluntati defunctæ, cuiuſmodi eſſe exiſtimo eiuſdem Capellæ paramenta. Et caſu quo dictus Titius conſentire nolit, tunc conſenſus Epiſcopi, & Eccleſiæ ſufficit, per ea quæ dicit dictus Genuenſ. in d. nu. 4. quod puto verum, finito anno à die mortis dictæ D. N. per tex. in d.c. Nos quidem.

11 Nec obſtant in contrarium adducta, nam ad Primum reſpondetur quòd quãdo aliquid donatur ad certum finem, ſeu certam cauſſam, tunc fine, ſeu cauſſa illa non ſecuta, irrita erit donatio, quando finis ille, ſeu illa cauſſa pia non fuit, at quãdo pia cauſſa fuit, non eſt irrita donatio; nam in donationibus ad pias cauſſas duplex finis adeſt, vnus primarius, alius ſecundarius: finis primarius eſt fauor animæ: finis verò ſecundarius eſt vt opus illud impleatur, ac ideò quamuis opus ad cuius finem ſecundarium donatio fit, impleri non poſſit, nihilominus donatio valet, nam ſemper ſubeſt finis primarius, & ceſſante fine ſecundario, non ceſſat diſpoſitio, vt patet ex §. affinitatis de Inſtit. nupt. Quare prædicta centum heredibus reſtitui non poſſunt, ſed fauore animæ dictæ donatricis, in alium pium vſum ſunt expendenda.

12 Ad confirmationem verò ex Soto negatur eius aſſumptum, ſcilicet quòd qui dedit eleemoſynam pauperi ficto, non intendit donare Chriſto, niſi quatenus huic pauperi donare intendit; & ratio negationis eſt, nam cauſſa principalis pro qua eleemoſyna datur eſt amor Dei, impulſiua verò hic vel ille pauper, & cauſſa principalis eſt potius attendenda quam impulſiua, vt contra Sotum optimè dicit Nauar. in Summa cap. 17. num. 107. & fuit etiam ſententia Scoti in 4. diſt. 15. quæſt. 2. art. 3. & Adriani in 4. tract. de reſtit. quæſt. 23, qui omnes ideo docent dictam eleemoſynam in alios pauperes, vel pios vſus eſſe erogandam; ac ideo cum prædicta ratio locum habeat in quibuſcunque ad piam cauſſam datis, dubitandum non eſt, quòd cum in caſu noſtro cauſſa impulſiua donationis dict. centũ ſit Capellæ ornatus, cauſſa verò principalis Dei amor, cum applicari non poſſint ad Capellæ ornatum, eo quod ad illud non ſufficiunt, ad alium pium vſum applicanda erunt.

Ad ſecundum reſpondeo ad minorem, & dico procedere quò ad donationes ad non pios vſus; in donationibus enim ad pios vſus nunquam ita limitatur intentio ad certum finem, ſeu ad certam cauſſam, vt donans primariè, & magis principaliter non reſpiciat Deum.

13 Ad tertium fateor quidem id quod pro matrimonio contrahendo datum eſt, matrimonio non ſequuto ad heredes pertinere, attamen dico, ad eos pertinere cum onere expendendi illud datum ad aliam piam cauſſam, ſi puella nubẽda erat pauper, vt tradit Bald. Nouell. de dote par. 6. princ. nu. 77. quem citat, & ſequitur Couar. in cap. nos quidem de teſtam. nu. 11. Et ratio ea eſt, nam cum ſit tunc datum ad cauſſam piam, non poteſt ad alios vſus conuerti; quæ ratio cum militet in hoc caſu; ergò idem erit dicendum, ſed cum vna

vna aduertentia, ſcilicet, quòd cum in caſu noſtro res tradita ſit pecunia, ad heredes tranſire non poteſt, vt dicit gloſ. in d.l.ſi ergò in fauore dotium; nam eius dominium in Titium translatum fuit, vt patet ex l.2.§.ſi pecunia, ff.de donat. ac ideo ab ipſo Titio ad alium pium vſum eſt applicanda, cum conſenſu tamen dictę Eccleſiæ, & Epiſc. vt ſupra dixi.

14 Ad quartum negatur prædictam donationem non fuiſſe acceptatam, nã ab ipſo Titio acceptata fuit, & hoc ſufficit; nã ob fauorẽ pię cauſſę quilibet priuatus acceptare donationẽ poteſt, vt patet ex dictis gloſsis c. quoties cordis. & l.illud, & tradit Couar. in d. c.14. & Rebell. de oblig. iuſtit.lib.18.q.3. num.2. vbi alios citant, & conſequenter acceptata fuerunt non ſolùm ad totalẽ ornatum dictæ Capellæ, ſed etiam ad ornatum aliquem, cum pro totali non ſufficiant.

15 Ad quintum reſpondetur non valere conſequentiam, ſcilicet, mandatum ad pias cauſſas reuocari poteſt ab ipſo mandante; ergò cum mandatum duret poſt eius mortem, re integra, ab heredibus reuocari poteſt; nam fruſtratorium, & vanum eſſet priuilegium piæ cauſſæ, vt re integra, duret mãdatum etiam poſt mortem mandantis, ſi ab ipſo herede reuocari ſtatim poſſet; eſſetque hoc valdè abſurdum, & ideò non dicendum l. nam quod abſurdum, ff.de bon.liber.cap. dudum de præbend.in 6. Quare meritò Couar.in d. l.1.variar.reſolut.cap.14. nu.15. affirmat ſimile mandatum ab heredibus reuocari non poſſe, quod ante eum dixerat Bald. in d.Auth.ſi qua mulier num.37.C.de ſacroſanct. Eccleſ. & expreſsè. hoc dicit textus in d.cap. exiui de Paradiſo de verbor.ſignific.in 6.§. in eo vero caſu, quem §.inueniens in 13. col. circa medium, & nota quia Bald. dicit quòd aliàs non reperitur.

16 Ad ſextum reſpondetur quòd quamuis in contractibus innominatis licita ſit pęnitentia contrahenti, attamen poſt eius mortem hoc heredibus eius non licere probat idem Couar.in d.cap.14.num.17. poſt alios Doctores quos citat, & probatur ex text. in l.3.ff.de ſeru. export.

Et hæc dicta ſint ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXIV.

DE IMPONENTIBVS noua tributa.

SVMMARIVM.

1 *Domini temporales ex iuſtitia tenentur populos regere, ius eis dicere, &c.*

2 *Domini temporales vt tributa exigere poſſint duo præcipuè ſeruare tenentur, & quæ illa ſint.*

3 *Aes modicum quod à ſubditis colligitur, tributum appellatur.*

Tributi imponendi auctoritas eſt in ſolis Dominis, qui in regimine Superiorem non cognoſcunt.

Et illa imponentes ſine legitima poteſtate, aut exigentes furtum committunt.

4 *Tributum ita impoſitum, vt ipſimet ſubditi qui grauantur ad militiam, grauentur etiam ad ſoluendum ſtipendia Capitaneis eſt contra iuſtitiam diſtributiuam.*

Iuſtitia diſtributiua ratio poſcit, vt onera publica ſecundum conuenientem proportionem ſubditis imponantur.

Iuſtitiæ diſtributiuæ offenſio ex genere ſuo eſt mortalis.

5 *Iuſtitiæ diſtributiuę violatio etſi ad reſtitutionem non obliget, obligat tamen quando coniungitur cum violatione alicuius iuris iuſtitiæ commutatiuæ.*

6 *Excommunicationem non incurrunt illi, qui aliquid faciunt inculpabiliter exiſtimantes non eſſe contra legem prohibentem ſub*

pœna excommunicationis.

7 *Exigentes noua tributa ab aliquibus perſonis alicuius terræ, etſi aliqui exiſtiment illos non incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, hęc tamen ſententia non eſt tuta, ſed dubia nimis.*

8 *Subditi non omnibus dominis, ſed illis ſolummodò, qui ab aliorum adminiſtratione non dependent, neceſſarios ſumptus debent pro adminiſtratione Reipublicę, niſi regalia habeant.*

ILluſtriſsimi DD. Comites Caſtri N. ex eorum ſubditis idoneis ad ferẽdum arma, militiam quandam conſtituerunt ad cuſtodiam territorij dicti Caſtri, cogentes eos, vt ſinguli eorum, qui dictæ militiæ ſunt adſcripti, quolibet anno ſoluant ſolidos quattuor in ſtipendium Capitanei dictæ militiæ. Quæritur an eos poſſint tuta conſcientia ad id cogere?

1 Pro parte affirmatiua facit: Quia ſicut tenentur Domini temporales ex iuſtitia eorum populos regere, ius eis dicere, hoſtes arcere, & tranquillitatem, & proſperitatem eorum proprijs viribus procurare: Ita viciſsim tenentur populi neceſſarios ſumptus ad hęc prębere, vnde ſi opus eſſet, ab ipſis Dominis ad hoc etiam cogi poſſent; ſed ad tranquillitatem populi dicti Caſtri ſæpè ſæpiùs neceſſarij ſunt milites, qui territorium cuſtodiant; ergò ſicut tenentur dicti Domini Comites eos paratos habere, ita tenentur ſubditi ſtipendium eis ſoluere, ſi opus ſit; ſed quia talibus militibus non ſolent ex conſuetudine ſtipendia tribui, tempore quo actu militiæ non ſeruiunt, ſed tantum ſtipendiũ tribuitur Capitaneis; ergò tanto magis tenentur, & cogi poſſunt dicti ſubditi ad ſtipendium ſolis Capitaneis tribuendum.

2 Pro parte verò negatiua facit: Quia ſecundùm omnes, vt Domini tẽporales ſuis ſubditis huiuſmodi tributa iuſtè imponere poſſint, duo inter cætera neceſſariò requiruntur, quorum vnum ſi defecerit, iniuſta erit impoſitio, vt patet ex Sylu. ver. Gabella 3.q.2. Caiet. in ſumma ver. vectigalia iniqua, Medina C. de reſtit. quęſt.13. quem ſequitur Leſ. de iuſt. lib.2. cap.33. dub.1. in fine, & latius dixi in 1.2. lib.2. cap.17.q.3.& 7. Primum eſt, vt ſit auctoritas in imponente, Secundum, vt cum conuenienti proportione imponantur, ſecundùm rationem iuſtitiæ diſtributiuæ; ſed in caſu noſtro vtrumque deficit; ergò iniuſta eſt impoſitio dicti tribui; ergò cogi nõ poſſunt milites ad illud ſoluendum.

3 Minor probatur primo, ſcilicet quatenus habet non adeſſe auctoritatem in imponentibus: Nam huiuſmodi modicum æs, quod à ſubditis colligitur, tributum appellatur, vt in l. ager, ff. de verbor. ſignificat. Tributi autem imponendi auctoritas eſt in ſolis illis Dominis, qui Superiorem in regimine non cognoſcunt, Nauar. in man. cap.27.num.61.& conſ.7. de cenſib. num.2. Suarez tom.5. diſp.21. nu.30. Leſ. in d. cap.33. dub.2. & dixi vbi ſup. nam ſolis Principibus conuenit, vt habetur in l. non ſolet, C. noua vect. inſt. non poſs. & tradunt Doctores in cap. ſuper quibuſdam de verb. ſignific. ſed Domini prædicti Caſtri cognoſcunt in regimine Superiorem Sereniſſimum Ducem Mutinenſem; ergò huiuſmodi tributum imponere non potuerunt; & hucuſque exactũ reſtituere tenentur, vt docet Sylu. in d. ver. Gabella 3.nu.7. Et ratio eſt, quia vt ait Leſſius in d. dub.2. in fine, qui ſine legitima poteſtate huiuſmodi tributa imponunt, vel impoſita exigunt, rapinam committunt, alienum ſine legitima poteſtate extorquentes.

4 Probatur etiam eadem minor quatenus habet quòd dictum tributum impoſitum non ſit cum conuenienti proportione ſecundùm iuſtitiam diſtributiuam. Ratio enim iuſtitiæ diſtributiuæ poſtulat, vt onera publica ſecundùm conuenientem proportionem ſubditis imponantur; à prædictis autem Dominis Comitibus nulla fuit ſeruata proportio; nam eoſdem, quos grauant ad ſoluendum dictum tributum, grauant etiam ad militandum quando opus fuerit; grauant enim ſubditos milites ad ſoluendum dictos ſolidos quolibet anno pro ſtipendio Capitanei,

tanei,

Digitized by Google

tanei, alios verò ſubditos militiæ non aptos ab hoc onere omninò eximunt; quod eſt committere peccatum acceptionis perſonarum, contra dictam diſtributiuam iuſtitiam; eſtque ex genere ſuo mortale, iuxta ea quæ docet D.Thom. in 2.2. quæſt.59. artic.4. & Salon. de iuſtit. q.63.art.1.concluſ.1. in princip. & Doct. communiter.

5 Et quamuis violatio Iuſtitiæ diſtributiuæ obligationem reſtituendi nō inducat, attamen, ſi cum violatione iuſtitiæ diſtributiuæ, ſimul violatio alicuius iuſtitię cōmutatiuæ coniungatur, ad reſtitutionem obligat, vt colligitur ex D.Thom. in 2.2. q.62.art.1.ad tertium, & ex Caiet.ibidē, & tradit Rebell.de oblig.iuſtit.lib.1.q.3. ſect.3.num.18. Ac ideo cum dicti Domini Comites non ſolùm violauerint iuſtitiam diſtributiuam accipiendo perſonas, ſed etiam iuſtitiam commutatiuam, cogendo dictos milites, vt ſoluant ex proprijs eorum bonis, quod erat ſoluendum ex bonis omnium incolarum dicti Caſtri, exactum reſtituere tenentur.

6 His tamen addo, prædictos Dominos Comites ob impoſitionem talis tributi in excōmunicationem Bullæ Cœnæ Dñi in foro cōſcientiæ non incidiſſe; nā quamuis in excommunicatione quinta excommunicentur illi, qui in terris ſuis noua pedagia, ſeu gabellas imponunt, tamen quia prædicti Domini inculpabiliter exiſtimabant hunc caſum non eſſe comprehenſum in illa excommunicatione, hæc ignorantia à pœna excommunicationis in foro conſcientiæ illos excuſat, per ea quę dicit Nauar. in d. cap.27.num.61. & per ea quæ poſt hęc ſcripta dixi in 3.par.meę Inſtit.Peregrinæ lib.1.cap.3.nu.49.&70.

7 Tùm etiam quia, ſecūdùm aliquos, impoſitio talis tributi non videtur reſpicere Terram, ſeu Caſtrum prædictum vniuerſaliter, ſed potius tantùm perſonas dictorum militum, ac ideo dici poteſt illos non commiſiſſe contra cenſuram dictæ Bullæ, quæ tractat de imponentibus tributa in terris ſuis. Verùm quia hæc vltima ratio non eſt tuta, ſed dubia nimis, vt ſenſit etiā Suarez in d.ſect.2.num.40. & ignorantia nunc ceſſat, omninò in futurum à prædicta exactione abſtineant. Nec obſtat ratio in contrarium adducta, Tùm quia in impoſitione talis tributi, non ſeruatur iuſtitia diſtributiua, quæ ſaltem ſeruanda eſſet per ſupradicta.

8 Tùm quia ſubditi non tenentur omnibus Dominis neceſſarios ſumptus præbere ob rectam Reipublicæ adminiſtrationem, ſed illis tantùm, qui in adminiſtratione ab alio Superiore non dependent; nam qui ab alio Superiore in adminiſtratione dependent, non à populo, ſed ab eo, à quo conſtituti ſunt, ſtipendia accipere debent; nec ius habent à populo quidquam exigendi, niſi quod à Superiore cōceſſum fuerit, vt tenet Bertachin. de gabell. par.1.q.3. poſt Salic. in l.vectigalium, C.de noui vectig. & Leſs. in dicto cap.33. dub.2.num.13. qui expreſsè hoc affirmat de Ducibus, Marchionibus, & Comitibus, qui à Principibus abſolutis dominium aliquod acceperunt, quos dicit non habere poteſtatem noua vectigalia imponendi, cum in ſua adminiſtratione Superiorem agnoſcant. Intellige, niſi huiuſmodi feudatarij habeant regalia, per ea quæ poſt hæc ſcripta dixi in 1.2. lib.2.cap.17. quæſ.3.num.20.

Et hæc dicta ſint ſaluo ſemper, &c.

Digitized by Google

RESOLVT. XXV.

DE COMMVTATIONE VOTI promiſſorij in melius propria auctoritate facienda.

SVMMARIVM.

1 *PRomiſſio in cauſſis pijs abſenti ius acquirit, vt promiſſam rem exigere poſſit, ſi tamen promiſſio fuit ab aliquo acceptata, vt in num. 7.*

2 *Semel quod placuit diſplicere amplius non poteſt.*

3 *Vota propria vnuſquiſque propria auctoritate in melius commutare poteſt.*

4 *Votum de intrinſeca ſua natura habet, vt non ſit impeditiuum maioris boni.*

5 *Melius an aliquid ſit in commutatione votorum, conijciendum eſt non ſolùm à quantitate rei, ſed etiam, & multo magis à maiori Dei gloria.*

6 *Vota emiſſa in fauorem vnius Eccleſię non poſſunt faciliter cognoſci an in melius commutentur in fauorem alterius Eccleſiæ.*

8 *Vota in melius commutantes eis non diſplicet quod ſemel placuit, ſed abundantius hoc illis placet.*

9 *Locus, in quo votum eſt implendum, non cadit ſub voto, ſed eſt circumſtantia rei promiſſę ſicut tempus, & quantitas.*

FRanciſcus votum fecit ſoluendi decem Eccleſiæ Sancti Petri, Quæritur an propria auctoritate poſſit illud in melius commutare, nimirum ad ſoluendum quindecim Eccleſiæ Sancti Auguſtini?

1 Et pro parte negatiua facit Primò, quia in cauſſis pijs per promiſſionem abſenti ius acquiritur, vt poſſit rem promiſſam exigere l. illud, & l. vt inter C. de Sacroſanct. Eccleſ. ſed votum dandi Eccleſiæ Sancti Petri decem eſt cauſſa pia; ergò ita eſt Eccleſiæ Sancti Petri per promiſſionem dicti voti ius acquiſitum, vt poſſit eam exigere, & conſequenter ita, vt non poſſit vouens talem promiſſionem in fauorem alterius Eccleſiæ, quamuis in melius, commutare.

2 Secundò, quia iuris regula ſe habet: Quod id quod ſemel placuit amplius diſplicere non poteſt, de regul. iur. in 6. ſed qui vouit dare Eccleſiæ Sancti Petri decem, ſemel hoc illi placuit; ergò amplius hoc ei diſplicere nō poteſt. Quibus rationibus motus Archidiac. & alij Canoniſtæ, quos citat Sylu. ver. votum quarto quæſt. 7. §. quartum, affirmarunt hoc adeò eſſe verum, vt nec Epiſcopus, ſine rationabili cauſſa, poſſit ſimilia vota commutare.

3 Pro parte verò affirmatiua facit, quia generaliter vnuſquiſq; proprium votum auctoritate propria in melius commutare poteſt: ſed qui vouit dare Eccleſiæ Sancti Petri decem, & loco illarum dare vult quindecim Eccleſiæ Sancti Auguſtini, proprium votum in melius commutat; ergò auctoritate propria hoc facere poteſt. Maior probatur auctoritate, Maior. in quartum diſt. 18. quæſt. 3. Angel. ver. votum quarto q. 2. Caiet. in 2. 2. q. 88. artic. 12. Sot. lib. 7. de Iuſtit. q. 4 art. 3. Nau. in Summa cap. 12. nu. 75. Couar. in cap. quamuis pactum 1. par. relect. §. 3. num. 4. quos citat, & ſequitur Leſs. de Iuſtit. lib. 2. cap. 40. dub. 11. num. 87.

4 Probatur etiam ratione: Nam votum de intrinſeca ratione habet, vt nō ſit impeditiuum maioris boni, cum neceſſariò habere debeat, vt ſit de meliori bono: ſed ſi vouens non poſſet auctoritate propria proprium votum in melius commutare, hoc eſſet impedire maius bonum; ergò vouens proprium votum auctoritate propria in melius commutare poteſt.

Minor

Minor verò videtur manifeſta, nam melius eſt ſoluere quindecim, quàm decem. Attamen eſt minor hæc maxima conſideratione, & animaduerſione digna.

5 Nam an aliquid ſit melius nec ne, conijciendum eſt non ſolùm à quantitate rei, quæ voto eſt promiſſa, ſed etiam, & multò magis à maiori Dei gloria, quæ ante omnia in votis emittendis, & perſoluendis attendi debet; fieri enim ex multis poteſt, vt maior Dei gloria reſultet ex ſolutione decem Eccleſię Sancti Petri, quàm ex ſolutione quindecim Eccleſiæ Sancti Auguſtini.

6 Quare exiſtimo in votis, in fauorẽ vnius Eccleſiæ emiſſis, non ſine maxima difficultate conijci poſſe an in melius commutentur, ſi commutatio in alterius Eccleſiæ fauorem fiat, ac ideo vouentibus conſilium darem, vt à ſimilibus votis auctoritate propria commutandis abſtinerent, vel vt cõmutationem ab Epiſcopo, vel à Confeſſario aliquo regulari ex priuilegio ad id auctoritatem habente, quærerent, qui partim commutando, partim diſpenſando omnem dubietatem tollere poſſit. At ſi daretur caſus, in quo manifeſta eſſet in melius commutatio, ab ipſomet vouente fieri poſſe concederem per ſupradictam rationem, vt poſt Caiet. in dicto opuſc. 11. affirmat Leſſius in dicto dub. 11. num. 90.

7 Nec obſtant ea, quæ pro contraria parte adducta ſunt, ad Primum enim reſpondetur: tunc in cauſſis pijs per promiſſionem abſenti ius acquiri, quãdo talis promiſſio ab aliquo fuit acceptata ſecundùm gloſ. in d. l. illud in ver. alia cauſa, & gloſ. in cap. quoties cordis 1. q. 7. in ver. & per te. & talis eſt communis opinio, vt affirmat Clar. in §. donat. q. 12. & alij quos citat, & ſequitur Couar. lib. 1. variar. reſolut. cap. 14. num. 16. ſed in prædicto voto nulla facta fuit acceptatio ex parte Eccleſiæ Sancti Petri, ac ideo nullum eſt ei ius acquiſitum.

8 Ad ſecundùm reſpondetur, quòd qui votum in melius commutat, ei nõ diſplicet quod ſemel placuit, ſed potius confirmat, immo abundantius illi placet, & ſatisfacit; nec dici poteſt adeſſe diſplicentiam reſpectu Eccleſiæ, in cuius fauorem

9 fuerat votum emiſſum. Nam in huiuſmodi votis locus, in quo votum eſt implendum, non cadit ſub voto, ſed eſt circunſtantia rei promiſſæ, vt affirmat Caiet. in d. opuſc. 11. nam per explicationem loci nihil aliud agitur niſi quod promittitur Deo talis res, tali tempore, & tali loco offerenda; quare ſubſtantia voti conſiſtit in promiſſione Deo facta; ac idem qui plus quàm promiſit Deo perſoluete vult, verè ei votum non diſplicet.

Et hæc dicta ſint ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXVI.

DE HIS, QVI INTERSVNT Comoedijs, in quibus turpia repræſentantur.

SVMMARIVM.

1 *Comœdijs intereſſe quàm graue ſcelus ſit ex ſententia D. Io. Chriſoſt. & idem habes in num. 2. ex ſententia eiuſdem, ac Caiet. & Syluest. ſed an ſit mortale, vide in num. 6. & 7. vbi prædictorum ſententia explicatur.*

2 *Facientes non ſolùm, ſed etiam conſentientes ſunt morte digni.*

3 *De ſcenicis, & hiſtrionibus quid ſit ſentiendum ex cap. ſcenicus de conſecrat. diſt. 2. ſed vide melius in num. 8.*

4 *Hiſtrionibus, & magicis Communio ſacra prohibetur, ſed quomodo ſit hoc intelligendum, vide in num. 9.*

Hiſtrionibus res ſuas donare, niſi in caſu extremæ neceſſitatis, vitium eſt immane.

5 *Comœdijs intereſſe ex genere ſuo non eſt mortale, etiamſi in illis turpia repræſententur, & dicantur, ceſſante periculo peccati mortalis.*

6 *Comœdias recitantes, & repreſentantes ex natura rei non peccant mortaliter.*

7 *Conſenſus in rem, quæ non eſt intrinſecus mala, & quam quis ſine mortali facere poteſt, non eſt mortalis.*

AN ſit peccatum mortale Comœdijs intereſſe, in quibus turpia repręſentantur, & dicuntur?

1 Pro parte affirmatiua facit Primo, nam grauiter contra charitatem peccant non ſolùm, qui proximos ad peccandum inducunt, ſed etiam qui eorum peccata impedire poſſunt, & non impediunt: ſed qui Comœdijs, in quibus turpia repręſentātur, & dicuntur, interſunt, quamuis repręſentantes ad peccandum non inducāt, quia ad id paratiſſimi inueniuntur, attamen eorum peccata non vitant, cum poſſint; Nam vt Chriſoſt. ait homilia 6. in 2. cap. Matth. propè finem: *Si nullus eſſet talium ſpectator, ac fautor, non eſſent quidem, qui aut dicere illa, aut agere curarent, & idcircò ipſi potius propter hæc merentur ſubire ſupplicium.* Et paulò inferius: *Non enim tàm ille delinquit, qui illa ſimulat quàm tu qui hoc fieri iubes, ſed etiam exultatione, riſu, plauſu adiuuas, quæ geruntur, omnibus prorſus modis hanc diabolicam conſoues officinam.* Hæc ille: ergò qui comœdijs interſunt grauiter contra charitatis ordinem peccant, proximorum peccatum non vitantes.

2 Secundò, quia digni ſunt morte, non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui cōſentiunt, vt Paul. ad Rom. 1. ait, & habetur in c. 1. de offic. deleg. & cap. error. & c. conſentire 83. diſt. & tradit D. Tho. 2. 2. q. 68. art. 8. & 2. 2. q. 154. art. 4. ſed qui faciunt, ſeu repręſentant dictas comœdias grauiter peccant; ergò, & qui audiendo conſentiunt. Probatur minor; nam cum in eis repręſententur, & dicantur turpia, & luxurioſa, bonis moribus aduerſantur, & inductiua ex natura ſua ſunt ad mortalia vitia, vt patet ex eodem D. Chriſoſt. in homil. 6. vbi paulò inferius, his quæ ſupra retuli verbis hęc adiungit: *Neque verò iſtud mihi opponas, quod iam quidquid ibi fit, imitatio ſit iocorum, non etiam veritas rerum. Etenim ſimulatio iſta plurimos adulteros facit, & multas domos ſubuertit. Propterea que maximè gemo quòd tàm grande malum hoc, malum eſſe non creditur.* & paulò inferius: *& nondum dico quantos adulteros faciant, qui hæc adulteria ſimulatione committunt, quemadmodum etiam impudentes horum imitatores efficiant:* Hæc Chriſoſt. cui etiā conſentit Caiet. in 2. 2. q. 167. artic. 2. & hæc verba ſubiungit: *Grauius peccant viri graues, ratione ſcandali, & mali exempli, grauiſſimè autem Clerici, Religioſi, Sacerdotes, aut Pontifices, qui in hoc delinquerent:* Hæc Caiet. ſed ea, quæ ex natura ſua inducunt ad mortalia, ex natura ſua mortalia ſunt; ergò qui talia repręſentant mortaliter ex natura rei peccant: ergò etiam qui conſentiunt interueniendo, ex natura rei mortaliter peccant, vt ait Caiet. ſupra. & clariùs in ver. ſpectaculum, in ſumma, vbi expreſsè hoc eſse mortale affirmāt; & idem affirmat Sylu. ver. ludus q. 8. per hæc verba: *Si repręſentantur multum turpia, mortale eſt exercere, & voluntariè videre, cum ſit delectari turpibus, tùm etiam quia eſt exponere periculo tentationis.*

3 Tertiò in cap. ſcenicis de conſecrat. diſtinct. 2. ex Concil. Carthaginenſi quarto ita habetur. *Scenicis, atque hiſtrionibus, cęteriſque perſonis huiuſmodi, vel apoſtatis conuerſis, vel reuerſis ad Dominum, gratia, vel reconciliatio non negetur:* Si ergò quando ſcenici, & hiſtriones cōuertuntur gratia, & reconciliatio non negatur; ergò arguendo ab oppoſito, dum perſeuerant, gratia, & reconciliatio eis denegatur; ergò dum non conuertuntur ſunt in ſtatu peccati mortalis; quia eis ſolis gratia, & reconciliatio denegatur.

4 Quarto in cap. pro dilectione ead. diſt. hiſtrionibus, & magicis Sacra Communio prohibetur, eo quòd infames ſunt ſecundùm

cundùm iura, vt patet ex l.2.§.ait Prætor, ff. de his qui notant. infam. Et D. Auguſtinus in tract.100. parum ante medium ſuper Io. dicit, quòd donare res ſuas hiſtrionibus vitium eſt immane, niſi fortè aliquis hiſtrio eſſet in extrema neceſſitate, in qua eſſet ei ſubueniendum; ergò &c.

5 His tamen non obſtantibus, ego cenſeo non eſſe ex genere ſuo mortale comœdijs intereſſe, quamuis in eis turpia repręſententur, & dicantur, ſi audiantur ob ſolam vanam curioſitatem, abſque probabili periculo lapſus in aliquod pec.mort. quod etiam affirmat Sanchez de matrim. tom.2.lib.9. diſput.46. num.41. & ratio eſt; nam turpiloquia, & minus honeſta geſta, dicta, vel facta, vt alijs tantum delectationem, quæ carnalis non ſit, ingerant, quamuis grauia ſint, & fugienda valdè, non tamen ex genere ſuo mortalia ſunt, niſi ſint inuitatoria ad adulteriũ, vel fornicationem, vel niſi fiant animo ſe oblectandi rebus ipſis narratis, & repræſentatis tanquam turpibus, & præſentibus; nam tunc eſſet peccatum mortale, ſicut eſt ipſa delectatio moroſa, cuius cauſſa fiunt: Vel niſi fiant animo excitandi ſe, vel alios ad turpia, vel cum periculo in illa conſentiendi, etiamſi animus iſte deſit: At ſi dicantur, aut repræſententur facta, vel verba ex ſe non inuitatoria ad fornicationem, & hoc fiat ob ſolam voluptatem, quæ præcisè ex ipſa repræſentatione, & narratione capitur, abſquè vlteriori intentione, peccatum eſt veniale, vt affirmat Caiet. in d. 2.2. quæſt.168. art.3.§. ad euidentiam. Toletus lib.5. Inſtr. Sacer. cap.14. & Leſs.lib.6. de Iuſt. cap.3. de ſpecieb. lux. dub.8. fugienda tamen ſunt, & à caſtis Chriſtianorum animis abominanda. Dixi: non eſſe ex genere ſuo mortale: quia poteſt eſſe mortale, ſi quis eis intereſſet cum animo, vel periculo ſe oblectandi aliquo ex iam dictis modis.

6 Nec obſtant contraria, ad Primum enim reſpondetur quòd cum huiuſmodi recitantes, & repræſentantes ex natura rei non peccent mortaliter, vt affirmat D. Thom. in d.2.2. quæſt.168. art.3. ad tertium, quia cũ eorum officiũ ordinetur ad ſolatium hominibus exhibendum, non eſt ſecundum ſe illicitum, niſi verba, vel facta, quæ aſſumuntur ad tale ſolatium exhibendum, ſint de ſe peccata mortalia, cuiuſmodi ſunt inuitatoria ad mortalem laſciuiam, & ad cætera, quæ ſupra numeraui, non autem ea, quæ ſimpliciter alijs delectationem non carnalem ingerunt; nam tunc tantum eſt veniale graue, vt ſupra dictum eſt: & ita declarat intelligendam eſſe doctrinam D.Thom. Caiet. ibidem; ac ideo ſicut poſſunt non peccare mortaliter repræſentantes, ita poſſunt etiam audientes: & de peccato veniali graui intelligi etiam poteſt D. Chriſoſt. in d. homil.6. cum non dicat eſſe mortale, ſed graue ſcelus, ac fugiendum.

7 Ad ſecundum reſpondetur, non eſſe malum mortale conſentire in rem, quæ non eſt intrinſecus mortaliter mala, & quam qui eam facit, poteſt ſi vult, abſque mortali facere: Prædicti autem repræſentantes poſſent, ſi vellent dictas comœdias non ſolum abſquè mortali, ſed etiam abſquè peccato repręſentare, quia non ſunt ex natura ſua ad mortalia inducentes, niſi ad id ſpecialiter fiant, vel niſi de ſe ſint inuitatoriæ ad mortalem laſciuiam, iuxta ſupradicta; quando autem ad id fiunt, ex genere ſuo mortale eſt illas facere, & audire, vt dicit Caiet. ſupra in d. quæſt.168. art.3. & ita intelligendus eſt loqui in d. quæſt.167. art.2. & in ſumma ver. ſpectaculum, nam alioquin eſſet ipſe ſibi contrarius, & ita etiam intelligendi ſunt D. Chriſoſt. & Sylu. ſupra.

8 Ad tertium reſpondetur cap. ſcenicis eſſe intelligendum de his ſcenicis, & hiſtrionibus, qui officium ſuum cum mortali exercent, iuxta ſup. dicta.

9 Ad quartum reſpondetur cap. quod dilectione eſſe tex. D.Cypr. in Epiſtola 15. lib.1. qui non loquitur de hiſtrione tantum, ſed de illo qui ſimul erat hiſtrio, & Magus. Vel dic quod ideo hiſtrionibus non conceditur Euchariſtia, quia tales perſonę infames sũt de iure ciuili, vt ſup. dictum eſt, & ideo congruum non eſt, vt tam excellens, & reuerentia dignum Sacramentum

cramentum, tàm vilibus perſonis concedatur, non autem quia in mortali eſſe præſumantur, nam hæc infamia contrahi poteſt abſque mortali, cum à ciuili iure proueniat. Nec peccant qui moderatè eis ſubueniunt, ſed iuſtè faciunt, mercedem miniſterij eorum eis tribuendo, vt ait D. Thom. in d. art. 3. ad tertium. Et hęc dicta ſint ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXVII.

DE INTERPRETATIONE LEGATI de Miſſa celebranda.

SVMMARIVM.

1 *Locutio indefinita æquipollet vniuerſali.*

2 *Legatum obligans heredes, vt teneantur facere celebrare Miſſam aliquam per annum, eſt intelligendum de vna Miſſa in qualibet die.*

Voluntas teſtatoris ambigua, ex præcedentibus, & ſubſequentibus declaratur.

Legatum pro anima large eſt interpretandum.

Anima cunctis rebus eſt præferenda.

3 *Legata ad pias cauſſas latè ſunt interpretãda.*

4 *Miſſæ peculiares ita ſunt celebrandæ, vt non impediant acceſſum ad ſolennem.*

5 *Feria ſexta, & ſabbato hæbdomadæ ſanctæ Miſſa dici non poteſt.*

Id poſſumus quod commodè poſſumus.

Teſtator quidam grauauit heredes per hæc verba: *Item voluit dictos heredes ſuos ſibi celebrare facere vnum officium in Eccleſia N. per ſeptem annos continuos à die obitus, in ſuffragium, & beneficium animæ ſuæ, & per vnum annum ſibi celebrare facere Miſſam Sanctiſſimi Roſarij cum interuentu illorum Sacerdotum, qui heredibus magis placuerint.* Quæritur an ex vi prædicti legati obligentur heredes ad celebrare faciendum Miſſam Sanctiſſimi Roſarij qualibet illius anni die?

1 Reſpondetur affirmatiuè, & moueor Primo quia teſtator in dicta diſpoſitione indefinitè loquitur, & locutio indefinita æquipollet vniuerſali, vt notatur in c. vt circa de elect. in 6.

2 Secundo quia ex præcedenti legato ita colligitur mentem fuiſſe teſtatoris; nam ſicut in illo grauat heredes, vt ſibi celebrare faciant per ſeptem annos continuos à die obitus ſui vnum officium, & dubitandum non eſt quin per illam indefinitam locutionem intelligat de vno officio in quolibet anno; ita ſimiliter quando dicit quòd per vnum annum ſibi celebrare faciant Miſſam Sanctiſſimi Roſarij, dubitandum non eſt, quin per iſtam indefinitam locutionẽ, intelligat de vna Miſſa in qualibet die, quia ex vicinis ſcripturis, hoc eſt ex illis, quæ præcedunt, & quæ ſubſequuntur ambigua voluntas teſtatoris declaratur l. heredes palam, §. ſed & notandum, ff. de teſtam. l. ſi ſeruus plurium, §. vlt. l. qui filiabus in prin. ff. de legat. 1. Paul. Caſtr. in d. l. heredes palm. §. 1. nu. 5. Roman. in l. ſi verò, §. de viro nu. 75. ff. ſol. matrimon. Anchar. in conſil. 152. nu. 2. & 3. Et cum ſit legatum relictum ad pias cauſſas, & ꝑ anima ipſius teſtatoris, largè debet interpretari, quia anima cunctis reb⁹, & perſonis anteponi debet l. ſancimus C. de Sacroſan. Eccleſ. cap. cum infirmitas de pœnit. & remiſs. Roman. in l. ſi mulier nu. 17. ff. ſolut. matrim. Soc. in conſ. 145. nu. 6. vol. 2.

3 Tertio quia, quamuis legata ſint ſtricti iuris, legata tamen in Dei honorem, & ad pias cauſſas latè interpretanda, & ad id quod maius eſt extendenda eſſe volunt

Bar.

Bar. & Doctòres per illum textum in l. Titia, §. Seia, ff. de aur. & arg. legat.

4 Dices, Miſſæ peculiares ita ſunt celebrandæ, vt non impediant acceſſum ad ſolemnem cap. & hoc de conſecrat. diſtinct. 1. Sed cum ex vi dicti legati prædicta Miſſa Sanctiſſimi Roſarij ſit cum cantu celebranda, vt patet ex illis verbis legati ſcilic. *cum interuentu illorum Sacerdotum, &c.* neceſſariò impediet acceſſum ad ſolemnē; nam cum ſolemnis poſt tertiam cantari debeat, maxima pars populi ſciens tempeſtiuius aliam Miſſam eſſe cātandam, facilè ſolemnem omitteret, & ad peculiarem concurreret; ergò dicta Miſſa peculiaris in diebus ſaltem ſolemnibus, in quibus ſolemnis Miſſa cantatur, cantanda non erit. Reſpondetur facilè remedium ad hoc adhiberi poſſe, vt etiam ſi in diebus ſolemnibus cantetur, ſolemnem miſſam non impediat, cantando ſcilicet dictam peculiarem Miſſam ſine inuocatione populi, & ſine pulſatione ſignorum.

5 Excipiendos tamen eſſe dico dies feriæ ſextæ, & Sabbati hebdomadæ Sanctæ, in quibus Miſſa dici non poteſt, cap. ſabbato de conſecrat, diſt. 3. quia diſpoſitio teſtatoris ſimpliciter intelligitur in eo caſu, quo iure fieri potuit l. Gallus, §. quidam rectè, vbi Areti. hoc notat, ff. de liber. & poſtum. Excipiendos etiam eſſe exiſtimo dies illos, in quibus prædicta Miſſa ſine magno illius Eccleſię incommodo cantari nō poteſt, vel in quibus ſine magno incommodo Sacerdotes ad eam cātandam conuenire non valent, vt quia occupātur ad confeſſiones audiendas eo tempore, quo populus ad pœnitentiam concurrit, aut quid ſimile; nam verba teſtatoris probabiliter non autem impoſſibiliter ſunt intelligenda: Bald. per illum tex. in l. cum antiquitas circa prin. nu. 1. C. de vſufruc. Aretin. in l. obſideſ. cul. 1. vet. 2. ff. de teſtam. Soc. iun. in conſil. 72. nu. 55. & conſil. 74. num. 4. vol. 1. & conſil. 14. num. 4. vol. 1. & conſil. 3. num. 27. vol. 3. tunc enim hoc commodè fieri non poteſt, & illud ſolum dicimus poſſe facere quod commodè poſſumus l. nepos procul, ff. de verb. ſignif. cap. faciat 22. q. 2. Et hæc dicta ſint ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXVIII.

DE DISPENSATIONE VOTI Caſtitatis ob paupertatem vouentis ab Epiſcopo facienda.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus quò ad votum perpetuæ caſtitatis etſi diſpenſare non poſſit, diſpenſare tamen valet quando periculum eſt in mora, & recurſus ad Papam haberi non poteſt, ſeruatis tamen eis, quæ in ſimilibus ſacra pęnitentiaria ſeruare ſolet.*

Puella pauper, quæ ex proprijs laboribus ſibi victum quærit, votum emiſit caſtitatis perpetuò ſeruandæ, ſed ſtimulis carnis ſæpius agitata, & à tentatione ſuperata frequenter in mollitiei peccatum incidit, & ſe in poſterum à tali peccato abſtinere poſſe valdè formidat, quæritur an cum eā Epiſcopus diſpenſare poſſit, vt non obſtante emiſſo voto, matrimonium contrahere valeat?

1 Reſpondetur quòd, quamuis Epiſcopus regu-

regulariter in voto caſtitatis perpetuæ diſpenſare non poſſit, cum ſit de Papę reſeruatis, dicit tamen Sylu. ver. votum 4. quæſt. 5. quòd quando recurſus haberi ad Papam non poteſt, & periculum interueniat ex mora, poteſt tunc Epiſcopus diſpenſare, quia vt idem Sylu. dicit in ver. diſpenſatio quæſt. 9. circa finem, non eſt veriſimile velle Papam manere in laqueis huiuſmodi animas, quæ Romam adire, aut mittere non poſſunt. Sed in prędicto caſu Dominationi tuæ Illuſtriſſimæ propoſito, cum puella ita pauper ſit, vt ſibi ex proprijs laboribus victum quærat, & conſequenter nec mittere, nec ire ad Papam poſſit, & periculum probaliter imminet in mora, vt ex facto colligi poteſt; ideo exiſtimo te cum ea diſpenſare poſſe, vt ei matrimonium contrahere liceat; eis tamen ſeruatis, quæ in ſimilibus diſpenſationibus Sacrum Pęnitētiariæ pretorium ſeruare conſueuit, ſcilicet, vt ſemel tantùm nubere poſſit, & viro mortuo ad caſtitatem ſeruandam teneatur, & quòd ſaltem ſemel in menſe ad confeſſionem accedat, & vt quotidie pium aliquod à te aſſignandum opus faciat, ad hoc, vt quotidie emiſſi voti memoriam retinere poſſit. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXIX.

DE PRAESCRIPTIONE MVTVI poſt duodecim annum vigore Statuti.

SVMMARIVM.

1 *Statutum diſponens, vt credita exigi non poſſint poſt* 12. *annum à die contractus, non habet locum contra minores, ſi ante ſeptennium, cum ad maiorem ætatem peruenerunt, illa petant.*

2 *Statuto diſponente, vt creditor exigens debitum ante duodecimum annum cadat à iure ſuo, ſi debitum non exigitur, liberatur debitor etiam in foro conſcientię, ſecus ſi tantum actionem creditori deneget.*

3 *Minor reſtitutionem in integrum petere poteſt factus maior infra quadriennium.*

STante ſtatuto cuiuſdam Ciuitatis quod credita exigi non poſſint, tranſacto 12. anno à die contractus, quæritur an mortuo creditore quinto tantum anno tranſacto à die contractus, filijs relictis in pupillari, vel minori ætate, qui hereditati paternæ tanquam nullius valoris renunciarunt, poſſint ipſi filij maiores facti, ſtatuto, & renuntiatione non obſtante, creditum exigere, etiam duodecimo anno à die contracti crediti tranſacto, & conſequenter, an teneatur debitor debitum perſoluere, ſtatuto, & renuntiatione non obſtante?

1 Vt reſolutio propoſiti caſus haberi poſſit, duo ſunt diſtinctè conſideranda, ſcilicet ſtatutum, & renuntiatio. Et quò ad ſtat. dico, vigore illius non impediri filios prædictos factos maiores creditum exigere, etſi duodecimus annus à die contractus traſactus ſit, ſi ante ſeptennium poſt quam ad maiorem ætatem peruenerunt, creditum ſibi ſolui poſtularunt. Et ratio eſt, nam huiuſmodi ſtatuti diſpoſitio eſt quædam præſcriptionis ſpecies, propter bonum, & æquum in odium negligentis inducta; ſed præſcriptio contra minorem non currit, ſed dormit, & poſt minorem ætatem iterum currere incipit l. non eſt incognitum C. quibus non obijcit long. præſcript. ergò prædicti filij pupilli, & minores, ſi maiores facti ante ſeptennium creditum poſtularunt, verè intra tempus à ſtatuto ſibi permiſſo hoc fecerunt, & heredes debitoris debitum ſoluere

uere tenentur; nam prætermiſſo tempore pupillaris, & minoris ætatis, in quo præſcriptio dormiebat, tantum quinquennium ante mortem creditoris cum ſeptennio poſt maiorem ætatem filiorum in duodecim annis erit computandum.

2 Aduertẽda tamen ante omnia ſunt verba ſtatuti, nam ſi ita loquuntur, vt conſtare poſſit mentem ſtatuentium fuiſſe, creditorem non exigentem ante duodecimum annum cadere à iure ſuo, tunc debitor, finito duodecimo anno, tutus erit in conſcientia, quia ſublata eſt obligatio ciuilis, & effectus naturalis obligationis, vt dixit Bart. in l. ſequitur, §. ſi viam num.4. ff. de vſucap. At ſi ſtatuti verba ita loquuntur, vt conijci poſſit tantùm creditori eſſe actionem denegandam, vt non audiatur coram Iudice, & tunc, quia nulla obligatio tollitur, ſed via agendi præcluditur, vt idem Bar. ſupra dixit, tenetur debitor in conſcientiæ foro etiam poſt duodecimum annum debitum ſoluere. Et ad dicta faciunt ea quæ dixit Innoc. in cap. quia plerique de immunit. Eccleſ. num.3.

3 Quò ad renuntiationem verò dico, poſſe dictos minores in integrum reſtitutionem poſtulare l.1. C ſi vt omiſs. hered. quam ſi in tempore à lege determinato poſtularunt, ſcilicet infra quadriennium poſtquam vigeſimum quintum annum impleuerunt, iure creditum exigere poſſunt infra ſeptennium prædictum, à die quò ad maiorem ætatem peruenerunt, ſed ſi, reſtitutione in legitimo tempore non petita, ac illa non impetrata, creditum exigunt, debitor debitum illis ſoluere non tenetur, nam tali reſtitutione in integrum non impetrata, ſtante renuntiatione, patris heredes eſſe non poſſunt. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXX.

DE VALIDITATE electionis.

SVMMARIVM.

1 *Electio proprij Prælati de iure Communi pertinet ad Conuentum Monaſterij.*

2 *Vtile per inutile non vitiatur.*

3 *Electio valet, habito conſenſu eligentium, etiamſi in illa forma aliqua ſeruata non fuerit.*

4 *Electio canonica præcedens non vitiatur per confirmationem quocunque iure inutilem.*

5 *Confirmationis Canonicæ electionis petitio, & litteræ ad eam petendam ſcriptæ acceſſoriæ ſunt ad electionem.*

Principale nunquam ſequitur naturam ſui acceſſorij.

6 *Electio Canonica omninò eſt confirmanda, & peccat ſuperior qui illam confirmare non vult.*

Facti ſerie conſiderata, miror quomodo Adm. RR. Patres Definitores Reuerendiſſimi Ordinis Minimorum, ſpreta electione Adm. R. Patris Fratris Iſſidori de Maida, facta

1 à Conuentu Bononienſi, alium elegerint in Correctorem eiuſdem Conuentus cõtra tex. in cap.1. & cap. quia propter, & totum tit. de elect. (ex quibus conſtat ad Conuẽtum Monaſterij pertinere electionem proprij Prælati) ſub vano prætextu nullitatis dictæ electionis, ex eo quòd Frater Ignatius Caietanus in electione ſcribæ, quæ electionem Correctoris præcedit, errorem commiſerit, quia ſcilicet ſchedulam ſui voti nõ plicatam in vrnam poſuit, & quia illam immediatè recipiendo plicauit, & quia litteræ miſſæ à capitulo locali Bononienſi pro confirmatione electionis

electionis Correctoris ab ipſo Patre F. Iſidoro ſubſcriptæ non fuerunt; nam quò ad primum prætextum dico, quòd, Aut Frater Ignatius prædictus in traditione ſui ſuffragij errorem commiſit, aut non. Si prædictum Fratrem tunc erraſſe dicimus, ita vt electio hæc, quæ tertia vice fuit celebrata, omninò inutilis, & inualida cenſenda ſit, ſtatim in vigore ſuo remanent illæ aliæ duæ primæ electiones, quæ votis paribus factæ fuerant; nam vtile per inutile vitiari non debet l. 1. §. ſed
2 ſi mihi, ff. de verb. oblig. cap. vtile de reg. iur. in ſexto, & conſequenter erit tunc locus deciſioni Generalis Capituli eiuſdē Religionis Genuæ celebrati anno Domini 1596. in qua expreſsè ſtatuitur, quòd ſi in electione ſcribæ pares eſſe voces contigerit, & repetita electione in prædicta manſerint paritate, poſſit ſuperior, ſi præſens adeſt, quem mauult ex æqualiter electis aſſumere: & cum, in caſu de quo quæritur, ſuperior, qui præſens aderat, vigore dicti Capituli in Scribam aſſumpſerit P. F. Iſidorum prædictum, qui ex eis vnus erat, qui pares habebant voces, electio ſcribæ nullo pacto denegari poteſt. Aut autem F. Ignatius tunc non errauit, prout verè non errauit, & tunc ipſum P. Fratrem Iſidorum à maiori parte eligentium, electum in ſcribam fuiſſe fatendum erit: Et non erraſſe patet tùm ex his quæ dicit Nauar. in conſil. 9. num. 2. in nouis; tùm quia ſeruauit ea quæ de iure naturæ ſeruanda erant, & ſatis fuit.

3 Et præterea, habito conſenſu eligentium valet electio etiam in electionibus, in quibus aliqua forma ſeruanda eſt, licet forma illa ſeruata non fuerit, vt notat Innoc. in cap. quia propter, de elect. & Abb. in cap. 1. de in integ. reſtit. quos citat, & ſequitur Dec. in cap. canonum in prima lectura, de conſtit. nu. 70. ſed in caſu noſtro habetur conſenſus eligentium P. Fratrem Iſidorum in ſcribam, cum maior pars illum elegerit, & omnes electores illum approbauerint, coram illo pacificè electionem correctoris proſequendo, nō obſtante quod admoniti à Vicario fuerint, vt ſi fortè ſuſpectam futuri Superioris electionem haberent, proteſtationem de ipſius inualiditate præmitterent: ergò valida talis electio fuit, maximè quia nulla in ea ſpecialis forma ſeruanda erat, nec in contrarium aliqua proteſtatio præceſſit.

Quò ad ſecundam cauſſam, quæ ad dictam electionem annullandam affertur, dico ita friuolam eſſe, vt nulla reſponſione dignam illam exiſtimem; nam cum electio Correctoris omni ex parte perfecta fuerit, quis erit Sacrorum Canonum eruditus, qui illam nullam ex eo dicat, quòd ſcriba illam non ſubſcripſerit? Nonne hæc ſeparata ſunt, & in ſe diuerſa? Nunquid in iure à ſeparatis illatio fit? Nunquid vtile per inutile vitiatur? ſed à viris eruditis hæc abſint.

4 Imò ſi quis in fauorem Adm. R. P. Fratris Iſidori expreſſum tex. deſiderat, legat cap. ſi in confirmationem de elect. in ſexto, vbi cauetur, vt nec per ipſam electionis confirmationem quocunque iure inutilem, electio canonica, ſi præcedat, vitietur.

5 Et præterea, petitio confirmationis canonicæ electionis, & litteræ ad eam petendam ſcriptæ acceſſoriæ ſunt ad electionem; nam electio ipſa eſt illa, quæ in his actibus principaliter intenditur, vt colligitur ex gloſ. fin. in d. cap. ſi confirmationem; ſed principale nunquam ſui acceſſorij naturam ſequitur, vt præd. gloſ. ibidem notat, licet è contrario acceſſorium ſui principalis naturam ſequatur, & in cap. ſi ſuper gratiam de offic. de leg. in ſexto cap. acceſſorium de reg. iur. in ſexto; ergò electio P. Fratris Iſidori ex defectu ipſarum litterarum vitiari non po-
6 teſt, dato quòd litteræ ipſæ nullæ ſint; ſed in caſu nullitatis ipſarum omninò aliæ litteræ ſunt ſcribendæ, & canonica electio omninò eſt confirmanda, alioquin peccat ſuperior, ad quem cōfirmatio ſpectat, ſi illam confirmare non vult, iuxta cap. indemnitatibus, §. 1. de elect. & per tradita à Nau. in conſil. 5. de elect. nu. 1. in nouis. Saluo ſemper, &c.

RESO-

RESOLVT. XXXI.

DE SIMONIA ignoranter commiſſa.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacus dici non poteſt, qui ignorans eſſe Simoniam, pecuniam ſoluit ad obtinendum fauorē pro beneficio conſequendo.*

2 *Ignorantia excuſat à peccato, & à pœna peccati. Et hoc eſt verum etiam in pecato ſimoniæ, vt in num. 3.*

4 *Ignorantia iuris, etſi in foro exteriori non excuſet, excuſat tamen in foro conſcientiæ.*

Incogitantia in foro conſcientiæ excuſat.

Inaduertentia in foro conſcientiæ excuſat.

5 *Actus agentis iudicandi ſunt ſecundum principalem intentionem eius.*

Simonia non eſt dare aliquid, quod ſit cauſſa minus principalis, ſed mediata quærendi aliquod ſpirituale.

6 *Beneficium ſi quis ignoranter ſimoniacè acquiſiuit, quid faciet, vt tutiorem eligat viam?*

7 *Simonia ſi ignoranter commiſſa ſit, ita cum eo, qui illam commiſit diſpenſare poteſt Epiſcopus, vt poſſit etiam illi idem beneficium conferre, facta prius ſimpliciter reſignatione. Nec tenetur ad reſtitutionem fructuum, vt in num. 9.*

8 *Lex reſtringi, & ampliari debet ad limites rationis expreſſæ, quando ratio legis expreſſa eſt, etiamſi verba hoc non patiantur.*

1 SAcerdos, qui centum dedit cubiculario cuiuſdam Epiſcopi ad hoc, vt fauorem illi præſtet ad beneficium obtinēdum, ignorando committere ſimoniam, excuſatur ab ipſa, & conſequenter ſimoniacus dici non poteſt.

2 Primo, quia ignorantia excuſat à peccato, & à pœna peccati, vt notatur in c. 2. & cap. nam concupiſcentiam de conſtit. ſed prædictus Sacerdos ſoluit centum ignorando committere ſimoniam; ergò excuſatur à peccato ſimoniæ, & à pœna eius, ſcilicet, beneficij reſignatione, & excommunicatione.

3 Et quod etiā in peccato ſimoniæ ignorantia excuſet, probatur ex cap. quoniam de ſimon. in fine, ibi, iterum ne per ſimplicitatem, aut ignorantiam ſe valeāt excuſare, præcipimus, vt Diœceſani Epiſco-
4 pi ſingulis annis hoc faciant per ſuas Diœceſes publicare, &c. ergò ignorantia à ſimonia excuſare poteſt. & quamuis ignorantia ſit iuris, quæ in exteriori foro non excuſat, in foro tamen cōſcientiæ, ignorantia, incogitantia, & inaduertētia ſemper excuſant, vt docet D.Tho. 1.2. q.88. art.5. & 6.

5 Secundò, quia actus agentis iudicandi ſunt ſecundum intentionem principalem eius l. ſi quis nec cauſſam, ff. de reb. credit. Intentio autem in caſu noſtro non videtur fuiſſe emendi beneficium, ſed impellendi cubicularium Epiſcopi ad fauorem præſtandum, vt ipſe Sacerdos beneficium obtinere poſsit: dare autem aliquid quod ſit cauſſa minus principalis, vel mediata quærendi aliquod ſpirituale, non eſt verè ſimonia, per multa quæ adducit Nauar. in man. cap. 23. num. 100. & 101.

6 Verū quia maxima adeſt ratio dubitandi, prædictum ſacerdotem ſimoniacè beneficium acquiſiuiſſe propter præſtitum à cubiculario fauorem, pecunia mediante; quamuis ipſe Sacerdos per prædicta, ſaltem in conſcientiæ foro ſimoniacus non ſit, vt tutiorem eligat viam, admonendus erit, vt beneficium in manu Epiſcopi renunciet, manifeſtata illi renunciationis cauſſa: Et pòſt liberam reſignationem,
7 poteſt cum eo Epiſcopus miſericorditer diſpenſare, iterum ei idem beneficium conferendo.

Nam etſi cum eo, qui ſimoniam commiſit, ſolus Papa diſpenſet, cum eo tamen, qui ignoranter illam commiſit, diſpenſat Epiſcopus, ita vt etiam eidem idem beneficium conferre poſſit, poſtquam ab illo purè, & ſimpliciter fuerit reſignatum, vt tradit gloſ.in cap.de ſimoniacè de ſimon. & Burgas. de Irregular. & diſpenſ. par.6. tit.de ſimon.&ſimoniac.num.95.per tex. in d.cap. ſimoniacè, & c. ex inſinuatione eod.tit.& quamuis tex.gloſ.& Burgaſ.ſupra loquantur de ignorātibus pecuniam fuiſſe ſolutam,idem tamen dicendum erit de ſcientibus, ſi ſimoniam committere ignorarunt,per rationem tex.in d.cap. ſimoniacè:dicit enim textus, quòd diſpenſari cum illis poteſt, quia ſimoniaci non ſunt: (intellige quò ad Deum,& in conſcientiæ foro illos ſimoniacos non eſſe, ſed cum illis diſpenſari poſſe quò ad homines, & in foro exteriori) ſed in caſu noſtro prædictus Sacerdos ſimoniacus non eſt, vt ſupra probaui; ergò diſpenſari cum illo poteſt.

8 Nā quādocunq; ratio legis eſt expreſſa, debet lex reſtringi, & ampliari ad limites rationis expreſſæ, etiam ſi verba non patiantur, vt notabiliter docet Panorm. in cap. quia in inſulis nu.3.de regular.& per ea,quę notat Bar.in l.item quęritur,§.qui impleto,ff.locati: Sed infra limites rationis expreſſæ in d.cap.de ſimoniacè,comprehenditur etiam ille, qui pecuniam ſoluit ignorando committere ſimoniam; ergò ampliandus eſt, vt eam comprehendat.

9 Nec cogendus eſt ad reſtitutionem fructuum interim perceptorum, tùm quia corporale ſeruitium præſtitit; tùm quia ſi quid ex mercede ſeruitio debita ſupereſt, ſucceſſori debetur, & conſequenter ipſimet, cum ipſe ſuccedat per nouam Epiſcopi collationem. Saluo ſemper,&c.

RESOLVT. XXXII.

DE ALIENATIONE Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio Pauli II. contra alienantes bona Eccleſiaſtica quattuor pœnas continet; & quæ illæ ſint.*

2 *Bona fides excuſat à pœna extrauagantis Pauli II.contra alienantes bona Eccleſiæ.*

3 *Pœna appoſita contra præſumentes, non comprehendit eos, qui bona fide fecerunt.*

4 *Alienans bona Eccleſiæ excuſatur à mortali, & ab excommunicatione ob apparentiam iuſtæ cauſſæ,etſi alienatio nulla ſit.*

5 *Alienantes Eccleſiam ad profanos vſus non applicandam,non incurrunt pœnas Extrauag. Pauli II. vide in nu.10.12.& 14.*

6 *Conſenſus ſolus ſine ſcriptura ſufficit in qualibet diſpoſitione.*

7 *Caſus non expreſſus habetur pro omiſſo.*

8 *Præſumptio ceſſat in caſu claro.*

9 *Lex non aptatur illis, quibus legis verba aptari non poſſunt.*

10 *Leges pœnales non extenduntur vltra quàm verborum ſignificatio permittit.*

11 *Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum quare interdicta.*

13 *Doctoris dicta intelligenda ſunt iuxta leges, quas allegat.*

15 *Gaſpar Silingardus Epiſcopus Mutinenſis laudatur.*

16 *Bullam Pauli II. circa alienantes bona Eccleſię quò ad pœnas vſu receptam non eſſe, grauiſſimi auctores affirmant, & ſeruandam eſſe conſuetudinem Nau. docet.*

17 *Bulla Pauli II. circa alienantes bona Eccleſiaſtica Mutinæ non eſt recepta quò ad pœnas, ſed tantùm quò ad nullitatem contractus.*

Pro

PRo defenſione eorum, qui capitulariter cōgregati vna cum ſuperiore alienarunt, ceſſerunt, & conceſſerunt Eccleſiam N. ab incurſu pœnarum in Bulla Pauli II. cōtentarum, animaduertēdum eſt ante om-
1 nia, in prædicta Bulla quattuor tātùm pœnas adeſſe, vt patet ex ipſa Bulla, & notat Rebuffus, & Rodeanus, quos citat, & ſequitur Quaranta in ſumma Bullarij tit. Alienatio nu.49. quatum prima eſt, nullitas contractus; ſecunda, pœna excommunicationis nemini reſeruatæ, tàm contra alienantes, quàm contra recipientes; tertia, interdictus eſt ingreſſus Eccleſiæ quò ad Pontifices, & Abbates, & poſt ſex menſes addita eſt ſuſpenſio à regimine, & adminiſtratione; quarta inferiores Prælati priuantur ipſo facto prælatutis illius Eccleſiæ, cuius bona alienarunt, vltra excommunicationem. Ex quibus conſtat vocales prædictos à ſola pœna excommunicationis ſe eſſe defendendos, quam nec in conſcientiæ, nec in exteriori foro incurriſſe indubitanter exiſtimarunt, & exiſtimant.

2 Primò quia multa ſunt, quæ à pœnis prædictæ extrauagantis excuſant, inter quæ præcipuum locum obtinet bona fides, quæ in foro conſcientiæ excuſat; nam in
3 textu pœnæ contra eos apponuntur, qui alienare præſumpſerint; & pœna appoſita contra eos, qui aliquid facere præſumpſerint, non comprehendit eos, qui abſque dolo, bona fide faciunt, vt docuit Zabarell. in Clem.1. num.22. de priuileg. & Nauat. in cap. accepta oppoſit.8. de reſtit. ſpolia, & in man. cap.27. num.74. quos citat, & ſequitur Quar. vbi ſupra num.9.

4 Secundum locum obtinet appatentia iuſtæ cauſſæ, quæ alienātem à culpa mortali excuſat, licet alienatio iure nulla ſit; nam qui bona fide contra humanam legem aliquid facit, putans ſe cauſſam iuſtam habere, mortaliter non peccat, vt poſt Nau. in man. cap.23. num.43. & in comment. de reb. Eccleſ. nō alien. nu.10. dixit Quar ſupra. Et conſequenter etiam excuſat à pœna excommunicationis, quę peccatum mortale requirit, cap. nemo, & cap. nullus 11. quæſt.3. ſed prædicti Vocales Eccleſiam prędictam alienarunt bona fide, & cum appatentia iuſtæ cauſſæ; ergò à pœnis dictæ Bullæ excuſantur.

Probatur minor quò ad omnes ſuas partes, & primo quò ad alienationem bona fide factam. Bona fide, & abſque dolo, & temeritate prædictos vocales alienaſſe, exiſtimantes hoc ſibi licere, ex eo conſtat, quòd mentem Reuerendiſſimi ſui Generalis eſſe ſciebant, vt Eccleſia illa omninò relinqueretur, accedente ſatisfactione Principis, & Ciuium, vt conſtabat illis ex litteris eiuſdē Reuerēdiſsimi Patris datis Placentiæ ſub die 18. Decēb. anni 1612. Sed tempore talis alienationis nō ſolùm adfuit ſatisfactio Principis, & Ciuium, ſed ſi è cōtrario non fuiſſet tunc omninò Eccleſia prędicta alienata, ceſſa, & conceſſa, Princeps, & Ciues malè hoc ſenſiſſent. Et quamuis Reuerendiſſimus P. Generalis in licentia authentica vendendi domos, & ortalitia, nullam Eccleſiæ prædictæ mentionem fecerit, exiſtimarunt hoc ideo nō feciſſe, quia ad vendendum licentiam concedebat, & Eccleſia vendi non poteſt.

5 Et prætetea, hoc ideo etiam exiſtimarunt, quia licentia ab ipſis petebatur ad effugiendas pœnas dictæ Bullæ Pauli II. quas tantùm locum habere crediderunt, & credunt quò ad alienantes bona Eccleſiæ, non autem quò ad alienantes Eccleſias, quæ per talem alienationem ad prophanos vſus non eſſent applicandæ, vt ex infra dicendis patebit; & ideo quò ad alienationem Eccleſiæ his ſtandum eſſe exiſtimarunt, quibus Reuerēdiſſimus Pater Generalis per dictas litteras conſentiebat.

6 Et licentiam in ſcriptis neceſſariam non eſſe putarunt, quia in qualibet diſpoſitione regulariter ſolus conſenſus ſufficit, nec ſcriptura requiritur l. pactum, la ſeconda, C. de pact.

Secunda etiam pars minoris, ſcilicet quò ad apparētiam iuſtæ cauſſę, probatur. Iuſtam enim cauſſam alienandi Eccleſiam habe-

re vocales prædicti exiſtimarunt: Primò, quia aer illius partis Ciuitatis adeo inſalubris erat omnibus fratribus ibi habitātibus, vt ſingulis annis in certis quibuſdam menſibus omnes infirmarentur. Secundò quia Eccleſia in remotiſſima Ciuitatis parte ſita erat, ita vt paucisſimi ad recipienda in ea Sacramenta, & audiendas conciones accederent. Tertiò, quia ad aliam Eccleſiam in nobiliori loco Ciuitatis ſitam tranſibant, & vtramque Eccleſiam abſque ſcandalo, & aſpero murmure omnium Ciuium retinere non poterant; ad quæ vitanda ipſe Princeps, & vna cum illo Illuſtriſsimus Dominus Cardinalis, vt ipſa Eccleſia tunc temporis dimitteretur, præcepit, vt conſtat. Quartò, quia, domibus contiguis venditis, locus non erat, in quo fratres ibi habitare poſſent, & in Eccleſia officia celebrare, ac ideò ne Eccleſia remaneret ſine miniſtris, cum detrimento diuini cultus, illam alienare neceſſarium eſſe exiſtimarunt.

Nec conſtitutionem propriæ Religionis obſtare crediderunt: nam illam intelligendam eſſe putarunt in caſu, quo non ſolùm locus, ſed etiam Ciuitas eſſet repudianda, & in caſu noſtro Ciuitas non eſt repudiata, imò nec domus, quæ tantùm tranſlata eſt; quod & cum beneplacito ipſius Reuerendiſsimi P. Generalis factum eſt, vt ex dictis eius litteris patet. Et præterea, Conſtitutio eorum loquitur de domo repudiata, non autem de Eccleſia: & cum Reuerendiſsimus P. Generalis licentiam conceſſerit alienandi domum, fruſtratorium erat & vanum Eccleſiam reti-
7 nere, de qua ſola ſine domo retinenda Conſtitutiones non tractant, & caſus non expreſſus habetur pro omiſſo l. cum dotem, ff. ſolut. matrim. quæ omnia cum clariſsima ſint non ſolùm in foro cõſcientiæ, ſed etiam in exteriori foro locum habent: nam forum exterius fundatur in præſumptionibus; ideo enim excõmunicat, quia præſumit inobedientes peccaſſe mortaliter; ſed cũ ex claris rationibus clarè conſtet quòd nõ obſeruãtes aliquã legẽ ſi nõ peccant mortaliter, prout eſt in caſu noſtro, à tali lege nec etiam in foro exteriori excommunicantur, quia præſumptio
8 ceſſat in caſu claro, l. continuus, §. cui ita, ff. de verb. oblig. & cedit veritati, cap. veritate manifeſtata 18. diſt. & notat Panorm. in cap. per tuas de ſentent. excommunicat. num. 13.

Secundò ideò vocales prædicti, pœnas prædictæ Bullæ, per dictam Eccleſiæ alienationem non incurriſſe exiſtimant, quia Bullæ prædictæ verba alienãtibus Eccle-
9 ſiam aptari non poſſunt: & nulla lex aptatur illis caſibus, quibus legis verba aptari non poſſunt, cap. indemnitatibus, §. pen. de elect. in 6. l. 4. §. toties, ff. de damn. infect. vbi Bart. & Paul. notant, ac etiam Felin. in cap. nonnulli col. 31. de reſcript.
10 Antecedens probatur, Bullæ enim prædictæ verba loquuntur de alienãtibus bona Eccleſiæ, non autem de alienantibus Eccleſias, vt patet: & alia eſt Eccleſia, alia ſunt bona illius, vt etiam patet: & leges pœnales non ſunt extendendæ vltra quam propria verborum ſignificatio permittit cap. pœnæ de pœnit. diſt. 1. l. interpretationem, ff. de pœn. & hoc maximè verum erit in caſu, cui nec etiam ratio legis aptari poteſt, prout eſt in caſu noſtro.
11 Ratio enim quare dicta prohibitio alienationis bonorum Eccleſiaſticorum emanauit, vt ex proœmio dictæ Bullæ apparet, eſt, vt occurratur ambitioſæ cupiditati illorum, qui immobilia, & pretioſa mobilia Deo dicata, ex quibus Eccleſiæ, Monaſteria, & pia loca reguntur, & illuſtrantur, & eorum miniſtri ſibi alimoniam vendicãt, prophanis vſibus applicare, ac cum maximo illorũ, & diuini cultus detrimento, exquiſitis medijs vſurpare præſumunt: quæ omnia cum ceſſent in caſu noſtro, & conſequenter cum nec legis verba, nec ratio illi aptari poſſit, concludendum erit quòd nec legis pœnæ aptari illi poſſunt.
12 Nec obſtant Auth. multo magis, C. de C. de Sacroſanct. Eccleſ. cap. cum ad hæc de religioſ. domib. & cap. ſemel de reg. iur. in 6. ex quibus motus Quar. vbi ſup. in num. 29. ampliat Bullam procedere etiam quò ad alienantes Eccleſiam; nam dicta

dicta iura expreſsè loquũtur in caſu quo alienatio fieret ad prophanos vſus: in quo caſu fateor Bullam prædictam locũ habere: & ita intelligendum eſſe dico Quar. in dicta ampliatione.

13 Nam Doctoris dicta intelligenda ſunt iuxta leges, quas allegat, vt dixit Bart. argumento illius legis in l. non ſolùm, la ſeconda, §. ſi liberationis, ff. de liber. legata. & facit l. 1. C. de infant. expoſit. nam in tali caſu ratio legis militaret; rès enim Deo dicata tunc prophanis vſibus applicaretur cum maximo diuini cultus detrimento, & veriſſima eſſet tunc regula d. Auth. multò magis, ſcilicet: Propter quod vnumquodque tale, & illud magis: ſed in caſu noſtro Eccleſia prophanis vſibus non fuit applicata, ſed ſacra remanet, & in ea diuina Officia celebrantur; & cum ceſſet in eo ratio legis, vt dictum eſt, conſequenter etiam dicta regula ceſſat.

14 Et præterea, aut prædicta Bulla Pauli II. comprehendit alienantes Eccleſias, aut non. Si non comprehendit, habemus intentum, & nihil remanet diſputandum. Si verò eos comprehendit, dico nihilominus, vocales, pœnas in ea contentas, non incurriſſe, non ſolùm per ſupradicta, ſed etiã quia Eccleſiam Religionis à Religione non alienarunt: nam conceſſo quod Bulla Pauli II. locum habeat quò ad alienantes Eccleſias, Eccleſia, de qua eſt quæſtio, nunquam fuit in dominio Religionis; fuit enim Religioni donata à Reuerẽdo quodam Presbytero anno 1603. nullo reſeruato, nec impetrato aſsẽſu Romani Pontificis, & cum fuiſſet per biennium à Religione poſſeſſa, ad maiorem cautelam fuit eadem Eccleſia Religioni donata à Reuerendiſſimo Gaſpare Silingardo Epiſcopo Mutinenſi, anno 1605. nullo itẽ reſeruato, nec impetrato aſsẽſu Romani Pontificis, vt patet ex inſtrumentis rogatis eiſdẽ annis à Notario, & Cancellario Epiſcopali: vnde & donatio nulla eſſet, & ipſe Reuerendus Presbyter eſſet excommunicatus, & Epiſcopus ab ingreſſu Eccleſiæ eſſet interdictus, & à regimine, & adminiſtratione Epiſcopatus ſuſpẽſus, vt patet ex pœnis in dicta Bulla contentis, & tamen nunquam à tali regimine abſtinuiſſe ſcitur, vnde dicendum erit ipſum ſenſiſſe, prædictam Bullam quò ad alienantes Eccleſias ad vſus non prophanos locum non habere.

15 Et dicti Reuerendiſſimi Epiſcopi praxis maximæ auctoritatis apud omnes eſſe debet; Vicariatus enim officium exercuit plures annos apud Eminentiſſimum, & æternæ memoriæ dignum noſtræ Religionis Cardinalem Paulum de Aretio, non ſolùm in Epiſcopatu Placentino, ſed etiam in Archiepiſcopatu Neapolitano, & tandem ob præclara ſua merita ad Epiſcopatum Mutinenſem promotus fuit, & pluribus legationibus functus eſt.

16 Quibus adde; ferè communem eſſe ſententiam grauiſſimorum Doctorum auctoritate, & teſtimonio comprobatam, Bullã prædictam Pauli II. nullibi, vel paucis in locis vſu receptam eſſe, maximè quò ad pœnas in ea contentas; ita inter alios teſtatur Caiet. in ſumma ver. excommunicatio cap. 75. Sylu. ver. excõmunicatio 7. num. 83. Nauar. in man. cap. 27. num. 149. & 150. & in conſil. 10. de reb. Eccleſ. non alien. in nouis, vbi Nauar. ait, in vtroque foro ſeduló videndum eſſe quomodo ſe habeat conſuetudo Epiſcopatus, vbi ſita eſt Eccleſia, cuius bona fuerunt alienata, & ſecundùm eam iudicandum eſſe.

17 Sed cõſuetudo Curiæ Epiſcopatus Mutinenſis ſe habet, vt tantùm quò ad nullitatem contractus in ea iudicetur ſecundum d. Bullam Pauli II. non autem quò ad pœnas in ea contentas, vt patet ex authentica fide Vicarij Generalis, & omnium Cancellariorum d. Curiæ; ergò ſecundum hanc conſuetudinem iudicandum erit, prædictos vocales pœnas d. extrauagantis non incurriſſe. Et hæc tumultuario ſtudio breuiter dicta ſint, ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXXIII.

REGVLARES DONANTES Eccleſiam non incidiſse in poenas Bullæ Clement. VIII.

SVMMARIVM.

1 *POenas legis vt quis incurrat neceſſariò requiritur, vt faciat contra verba, vel contra rationem legis.*
2 *Lex à rubrica interpretationem capit.*
3 *Verba legis abſolutè prolata propriè, & ſtrictè ſunt interpretanda.*
4 *Largitionis vocabulum ſtrictè ſumptum profuſam donationem ad ambitum ſignificat.*
5 *Grammaticorum auctoritas, quæ in iure contradictorem non habet, ſequenda eſt.*
6 *Largitionis vocabulum in Bulla Clem.VIII. de largit. muner. ſtrictè eſt accipiendum.*
Leges pœnales vltra propriam ſignificationem extendendæ non ſunt.
Legis ratio vbi ceſſat, & ipſa legis diſpoſitio ceſſat.
7 *Impoſſibilia iuris cenſentur ea, quæ ſine incommodo, & ſalua honeſtate, & pietate fieri non poſſunt.*
8 *Pœnas Bullæ Clem.VIII. de largit. muner. non incurrunt, qui neceſſitate coacti donant.*
9 *Donare non dicitur qui neceſſitate coactus donat.*
10 *Donatio illa propriè dicitur, quę ob ſolam liberalitatem fit.*
Bulla Clem.VIII. de largit. muner. ex quatuor cauſſis emanauit, vſque ad num.17.
12 *Antecedente conceſſo videtur etiam conceſſum conſequens.*
13 *Mens ſuperioris talis præſumitur, qualis de de iure eſſe debet.*
14 *Paupertatis votum nō violant Religioſi poſſidentes bona in communi vt vniuerſi.*
15 *Paupertatis votum non violant Religioſi donantes vt vniuerſi, in caſu quo donare obligantur.*
16 *Donatio etiam vbi eſt interdicta fieri poteſt quando donator pauperior non efficitur, nec donatarius ditior.*
17 *Lex non recepta non ligat. & quando non dicitur recepta, vt in num.18.*
19 *Bulla Clem.VIII. de largit. muner. vel non fuit recepta, vel per non vſum ſublata eſt, vt in num.20.*
20 *Lex tollitur per non vſum.*

REgulares, qui vna cum Superiore Eccleſiam quandam donarunt, non incurriſſe pœnas Bullæ Clement.VIII. de largit. muner. probatur primo.

1 Quia ad incurrendas pœnas alicuius legis neceſſariò requiritur, vt quis faciat vel contra verba legis, vel contra legis rationem; Contra verba; nam nulla lex aptatur illis, quibus legis verba non aptantur, vt dixi in præcedenti caſu per cap. indemnitatibus, §. pen. de elect. in ſexto, & per l.4. §. toties, ff. de damno infecto. Contra legis rationem; nam lex reſtringi, & extendi debet iuxta limites rationis legis, arg. l. cum pater, §. dulciſſimus, ff. de legat. ſecundo, & l. adigere, §. quamuis, ff. de iure patron. ſed prædicti regulares non fecerunt contra verba d. Bullæ, nec contra rationem eius; ergò pœnas in ea contentas non incurrerunt.

2 Probatur minor quò ad primam partem, ſcilicet, non feciſſe Regulares contra verba d. Bullæ per alienationem prædictam; nam nec in rubrica, à qua lex interpretationem capit l. imperator, ff. de in diem adiect. & tradit. Corduba in l. ſi quis à libetis, §. idem reſcriptum nu.122. ff. de liber. agnoſcen. nec in textu d. Bullæ adſunt verba, quæ dictam ceſſionem, & conceſſionem comprehendere poſſint; nam tàm in d. rubrica, quàm in ipſo textu

vtriuſ-

Digitized by Google

vtriuſque ſexus regularibus munerum largitio, & miſſio eſt interdicta, per verba
3 abſolutè prolata; & quando verba alicuius legis abſolutè prolata ſunt, propriè, & ſtrictè ſunt accipienda, cap. ex litteris de ſponſalib. l. non aliter, ff. de l. 3. Largi-
4 tionis autem vocabulum ex propria, & ſtricta ſua ſignificatione, profuſam quandam donationem ad aliquam ambitionem impetrandam ſignificat, vt teſtatur auctor declarationis d. Bullæ, quam ponit Sorbus Capucc. in Compend. Priuileg. Mendic. ver. Dare admonition. 2. & teſtantur etiam Grammatici, atque patet ex Terenr. in Adelf. ibi. *quæ iſthæc ſubita eſt largitas*, & ex Cic. in Orat. pro Cęlio ibi: *Non poteſt qui ambitu ne abſolutum quidem patitur eſſe abſolutum, ipſe impunè*
5 *vnquam eſſe largitor*; & Grammaticorum auctoritas à nobis ſequenda eſt, quando in iure contradictionem non habet, vt dixit Pariſi in conſil. 33. Præſuppoſita validitate nu. 37. 2. par. per l. in rantum, §. fin. ff. de rer. diuiſ. Vnde non eſt audiendus
6 Auctor dictæ declarationis in quantum affirmat, in d. Bulla latiſſimè d. vocabulum eſſe accipiendum, tùm per ſupra citata iura; tùm quia leges pœnales non ſunt extendendæ vltra quàm propria verborum ſignificatio permittit, cap. pœnæ de pœnit. diſt. 1. l. interpretationem, ff. de pęn. tum quia in caſu noſtro omnes rationes d. Bullæ ceſſant, & vbi ceſſat legis ratio, ceſſat etiam legis diſpoſitio l. fin. ff. de hered. Inſtit. l. quod dictum, ff. de pact. cap. fin. de reg. iur. in ſexto, & cum prædicti Regulares non ad ambitionem Eccleſiam prædictam ceſſerint, & conceſſerint, ſed ad vitandas murmurationes omnium ciuium, & quia venditis contiguis domibus, Eccleſia prædicta non ſolum Religioni inutilis erat, ſed erat etiam oneroſa; nam abſquè maximo incommodo, & ſine diminutione diuini cultus, in illa officia diuina celebrare non poterant, cum vbi habitarent religioſi non haberent, & longè diſtarent à noua Eccleſia, & habitatione, ad quam de nouo ſe tranſtulerant, & inſufficientes eſſent ad ſeruitium vtriuſque Eccleſiæ, & conſequenter erat illis impoſſibile, & illam retinere.
7 Nam quæ ſine incommodo, & ſalua honeſtate, & pietate fieri non poſſunt, impoſſibilia iuris cenſentur l. nepos Proculo, ff. de verb. ſignif. l. filius, ff. de condit. Inſtit. & impoſſibilium nulla eſt obligatio l. impoſſibilium, ff. de reg. iur. conſequenter contra Bullæ prædictæ verba Eccleſiam prædictam non ceſſerunt, & conceſſerunt.
8 Et præterea, dato quod prædictæ Bullæ verba latiſſimè eſſent interpretanda pro quacunque donatione, etiam ſi ad finem ambitionis non fiat, vt d. Auctor. exiſtimat, attamen Regulares prædicti contra Bullæ verba non fecerunt, nam verè, & propriè non donarunt, quia neceſſitate coacti dederunt, nimirum quia erat illis impoſſibile Eccleſiam prædictam retinere, vt conſtat ex ſupradictis; & quia tanquam adminiſtratores vtilia agere, & inutilia prætermittere tenebantur, & vtile erat Religioni, & fratribus tunc dictam Eccleſiam cedere, ob multa, quæ iuſtis ex cauſſis non explicantur. Item etiam quia inutilis, & oneroſa erat tunc dicta Eccleſia Religioni, vt ſupra dixi.
9 Neceſſitate igitur coacti Eccleſiam ceſſerunt, ſeu donarunt: & qui dat ex neceſſitate, donare non dicitur, gloſ fin. in l. rem legatã, ff. de adim. legat. l. ſi quis pro vxore de donat. inter vir. & vxor. l. donari ff. de donat. l. donari, ff. de reg. iur.
10 Et probatur etiam ratione, nam illa propriè donatio dicitur, quam propter nullam aliam cauſſam quis facit, quàm vt liberalitatem, & munificentiam exerceat, l. 1. in princ. ff. de donat. ſed prædicti Patres non ad liberalitatem, & munificentiam exercendam Eccleſiam prædictam ceſſerunt, & conceſſerunt, ſed ad vitanda prædicta incommoda, vt dictum eſt, & ſic ad redimendam ſuam vexationem donarunt; quam donationem licere Bulla prędicta non obſtante, affirmat Auctor dictæ declarationis ibidem in §. Item & alios caſus, il terzo; ergò contra prædictæ Bullæ verba non fecerunt.
11 Probatur item minor quò ad ſecundam partem,

partem, ſcilicet, Regulares contra dictæ Bullæ rationem non feciſſe. Et quia quatuor æque principales rationes, & cauſſæ ſunt, ex quibus motus Summus Pontifex prædictam Bullam promulgauit, vt patet ex eius §. 1. & notat Auctor ſupra citatæ declarationis in admonit. tertia, Regulares contra nullam ex illis rationibus feciſſe probandum eſt.

Prima igitur ratio eſt, vt Regularium Ordinum diſciplina, aut labefactata in priſtinum reſtituatur, aut ſalutaribus conſtitutionibus communita, integra atque incolumis permaneat. Contra quam rationem Regulares non feciſſe probatur, quia per talem Eccleſiæ ceſſionem, & conceſſionem nullam Religionis Conſtitutionem violarunt, nam, etſi in tertia parte Conſtitutionum cap. 5. §. ſi ad aliud domicilium, ſtatutum ſit: Vt ſi qua domus, expleto triennio, poſtquàm recepta in congregatione fuerit, erit repudienda, fieri debeat à Capitulo Generali, ipſi Regulares domum non repudiarunt, ſed cum licentia Reuerendiſſimi P. Generalis illam pretio reperibili vendiderunt, ad finem transferendi domicilium ad nobiliorem, & vtiliorem eiuſdem Ciuitatis locum; prout factum eſt. Quam licentiam Reuerendiſſimum P. Generalem abſque Capitulo Generali concedere potuiſſe crediderunt, quia non de repudianda domo alicuius Ciuitatis, ſed de transferendo domicilio agebatur; & Conſtitutionem intelligendam eſſe exiſtimarunt in caſu, quo non ſolum locus, ſed etiam Ciuitas eſſet repudianda. Qua domo vendita, quia impoſſibile erat Eccleſiam retinere, vt ſupra probatum eſt, ideo illam ceſſerunt, & conceſſerunt, abſque vlla Conſtitutionum offenſione, quæ de repudianda aliqua Eccleſia, quæ nullas haberet continguas domos, verba nõ faciunt, & caſus non expreſſus habetur pro omiſſo l. ſi cum dotem, ff. ſolut. matrim. Et præterea, dato quod in d. Conſtitutione talis caſus ſaltem tacitè contineatur, attamen Conſtitutionem non offenderunt; tum ratione dictæ impoſſibilitatis retinendi dictam Eccleſiam; nam nulla Conſtitutio ad impoſſibilia obligare poteſt contra d. reg. impoſſibilium, ff. de reg. iur. & cap. nemo poteſt de reg. iur. in ſexto: tùm quia nec dictam Eccleſiam abſque tacito, præſumpto, & expreſſo Reuerendiſſimi P. Generalis conſenſu ceſſerunt, & conceſſerunt; nam cum conceſſerit dictus Pater licentiã vendendi hortalitia, & domos cõtiguas, videtur etiam tacitè conceſſiſſe licentiam cedendi Eccleſiam, non ſolùm quia nullius emolumenti, & maximi oneris erat Religioni, ſed etiam quia non ad alium finem Regulares Eccleſias recipiunt, & retinent, niſi vt in illis, fratres in contiguis domibus habitantes, diuina Officia celebrare valeant; ideoque conceſſa vendirione domorum, & conſequenter conceſſo vt fratres iuxta Eccleſiam non habitent; nam venditis domibus ibi habitare non poterant; videtur etiam tacitè illis conceſſum eſſe, vt Eccleſiã relinquãt, & cedant; tum quia ceſſante cauſſa, ceſſat effectus cap. cum ceſſante de appellat. cap. etſi Chriſtus de iureiurand.

12 Tum quia conceſſo antecedenti videtur etiã conceſſum conſequens, & è contra cap. cum M. Ferrarienſis de conſtitut. cap. prudentiam, & cap. præterea de offic. delegat. l. 2. ff. de iuriſdict. omn. Iud. & ſic non abſque tacito d. P. conſenſu Eccleſiã prædictam ceſſerunt; & taciti, & expreſſi eadem eſt virtus, l. cum quid, ff. de rebus credit.

13 Nec etiam abſque eius præſumpto conſenſu hoc fecerunt; nam Superioris mẽs talis eſſe præſumitur, qualis de iure eſſe debet, vt docet Bald. in l. ex facto, ff. de vulg. & pupill. & ſequitur Felin. in conſil. 31. num. 7. ſed de iure mens P. Generalis eſſe debuit, ne Eccleſia prædicta cũ diminutione diuini cultus, & cum tantis incommodis retineretur; ergò illa fuiſſe præſumitur, vt dicta Eccleſia cederetur. Nec item abſque eius expreſſo conſenſu hoc fecerunt, vt patet ex eius litteris datis Placentiæ ſub die 28. Menſis Decembris 1612. Et P. Generalem licitè hoc conceſſiſſe, ſupra probaui.

14 Secunda ratio dictæ Bullæ eſt: vt votum pauper-

paupertatis integrè ſeruetur. Quam ſecundam rationem Regulares non violaſſe ex eo probatur, quòd ſicut non violatur votum paupertatis ex eo, quòd Religioſi in communi bona poſſident, non communia vt ſingulis, de quibus agit l. per fundum, ff. de ſeruit. præd. ruſtic. l. Sabinus, ff. communia diuidundo, & gloſ. in cap. cum omnes de conſtitut. ſed communia vt vniuerſis, de quaſi cōmuni agit cap. quod omnes cum ſua gloſ. de regul. iur. in 6. & d. gloſsa in cap. cum omnes de conſtitut. ita nō violatur votum pauper-
15 tatis ex eo, quod Religioſi in communi vt vniuerſi aliquid donant, in caſu quo tanquam boni adminiſtratores donare tenentur, ad hoc vt vtilia agant, & inuti-
16 lia prætermittant; & hoc maximè verum erit in caſu, quo ex illa donatione Religio pauperior nō efficitur, vel donatarius ditior, in quibus caſibus etiam eis donare licet, quibus donatio interdicta eſt, vt patet ex cap. fin. de donat. inter vir. & vxor. & ff. eod. l. 3. §. vlt. l. ſi ſpōſus, §. ſi maritus, il ſecondo, & §. ſi quis, & §. ſi conceſſa l. ſed, & ſi conſtante, & ex l. ſed, & ſi vir. ſed prædicti Regulares in communi vt vniuerſi Eccleſiam prædictam ceſſerunt, in caſu quo tanquam boni adminiſtratores illam cedere tenebantur, ad hoc vt vtilia agerent, & inutilia prætermitterent, vt ſupra probatum eſt; & hoc fecerunt in caſu quo, ex tali donatione Religio pauperior effecta non eſt, nec Ciuitas, cui fuit Eccleſia ceſſa ditior, vt manifeſtiſſimè conſtat tàm ex ſuptadictis, quàm ex euidentia facti; ergò ideo paupertatis votum non violarunt. & ſic ceſſat ſecunda ratio extrauagantis prædictæ.

Item ceſſat tertia ratio, quæ eſt: Ne bona Monaſteriorum, vel quorumcunque Regularium, ſiuè ſint redditus, ſiuè eleemoſynæ, ſiuè bona quomodocūque acquiſita, dilapidentur, & diſſipentur. Ex dictis enim conſtat bona Religionis, nec dilapidata, nèc diſſipata eſſe, ſed ex neceſſitate, & in bonum Religionis, nudam Eccleſiam, ac inutilem, & oneroſam ceſſam, & conceſſam fuiſſe. Ceſſare etiam ex dictis conſtat quartam rationem, quæ eſt: Ne praua ambitione impulſi Religioſi, pro conſequendis officijs alter alterius gratiam, vel protectoris beneuolentiam aucupentur; nam Ciuitati Eccleſia ceſſa, & conceſſa eſt; à qua nihil horum prædicti Regulares ambire poſſunt.

17 Secundò probatur, Regulares, pœnas Bullæ prædictæ non incurriſſe: nam lex non recepta non ligat, nec habet vires, cap. in iſtis, §. leges diſt. 4. per quem textum gloſ. ſolennis, & reputata ſingularis in cap. 1. de tregua, & pac. dixit; tranſgreſſorem legis, vel Canonis non recepti mi-
18 nimè peccare, nec puniendum eſſe: & tunc lex dicitur non recepta, quando vel Principe ſciente per aliquos actus contrarios excluditur, vel eo ignorante per decennium negligitur, & omittitur, nec vllo pacto admiſſa fuit, Imol. & Felin. in d. cap. 1. de treg. & pac. num. 13. Iaſ. in l. rem non nouam, §. patroni, C. de Iudic. Couar. lib. 2. variar. reſolut. cap. 16. nu. 6. verſic. Quinto ſunt.

19 Sed prædicta Bulla à Regularibus, & Eccleſiaſticis Prælatis etiam in ſupremis dignitatibus conſtitutis, recepta, & admiſſa non fuit, & non ſolùm per decennium, ſed ſpatio ferè 20. annorum neglecta, & omiſſa fuit; nam vt omnes ſcimus, paſſim munera mittuntur, & recipiuntur, quæ eſculenta, & poculenta non ſunt, nec leuiora, & nec ad deuotionem, & Religionem pertinentia.

20 Vel dato quod aliquo pacto in principio admiſſa fuerit, attamen per non vſum ſublata eſt, & lex per non vſum tollitur, Auth. quib. modis natur. effic. ſui, §. de nepotibus circa finem. Saluo ſemper, &c.

RESO-

Digitized by Google

RESOLVT. XXXIV.

DE FALSARIIS

Monetarum.

SVMMARIVM.

1 *Monetam ſimilitudinariam introducēs in aliquo Regno ſine conſenſu Principis, & populorū mortaliter peccat; quamuis moneta non ſit falſa in forma. Limita vt in num.6.*

2 *Monetæ valorem recipiunt non ſolùm à materia, ſed etiam à lege, aut à conſuetudine regionis.*

3 *Moneta quando plus æſtimantur quam valet materia, talis exceſſus eſſe non debet vltra expenſas, niſi Princeps indigeat, & modicum lucrum à ſubditis percipiat.*

4 *Monetam contra conſuetudinem, aut taxam fraudulenter expendens, proximi iuſtitiam offendit cum obligatione reſtitutionis.*

5 *Monetarum taxatus valor, vt augeri ſine cauſſa poſſit, interuenire debet non ſolùm conſenſus Principis, ſed etiam populi, niſi Princeps ſolus ex longa conſuetudine hoc faciat.*

7 *Monetæ an vendi poſſint cum aliquo lucro, vide in num.10. & 11.*

8 *Moneta conſiderari poteſt vt moneta, & vt negotiatio, & vt aurum, vel argentum eſt.*

Artificiales res duos vſus habent vnum primarium, & proprium, alium verò ſecundarium, & improprium.

12 *Pretium rerum iuſtificari non poteſt ex eo quòd res valet in manu mercatoris.*

13 *Monetam in Italia vendentes mercatoribus Saracenis etſi reſtituere non obligentur, excommunicationem tamen incurrunt.*

14 *Monetam introducentes, quæ nec in forma, nec in materia, nec in pondere falſa eſt, non peccant, licet ſimilitudinaria ſit.*

1 INtroductionem monetarum ad ſimilitudinem Iuliorum Papalium, ſed inferioris valoris impreſſarum à Mercatoribus Italis ad Terras Turcarum factam, ſine conſenſu Principis, & populorum illlus regionis, mortaliter illicitam fuiſſe, non obſtante quòd Iulij ſimilitudinarij prædicti verè valorem habeant decem Aſprorum, ad quorum rationem Iulij Papales veri ibi expendebantur, & nō obſtante etiam quòd non ſint falſi in forma, cum verè illius Principis impreſſionem habeant, in cuius æde monetaria impreſſi ſunt, ſed tali arte fabricati, vt difficilimè cognoſci poſsint, probatur

2 Primò nam monetæ non ſolum recipiunt valorem ſuum ex materia, qua formantur, ſed etiam à taxa Principis, vel à lege, aut à conſuetudine regionis, vt latè probat Couar. in tract. de veter. collat. numiſm. cap.7. quaſi per totum, & affirmat Petrus Nauar. lib.3. de reſtitut. cap.1. numero 336.

3 Quorum tamen dicta ita intelligenda eſſe exiſtimo, vt ſi moneta maioris ſit ęſtimationis quàm valeat materia ex qua facta eſt, talis maior æſtimatio non excedat expenſas, quæ fiunt in cudēdo ipſam monetam, niſi Princeps indigeat, & modicum lucrum à ſubditis percipiat, vt communiter Doctores docent, præſertim Innoc. Io. Andr. & Panor. in cap. quanto de iurciur. Martin. Laudenſ. in tract. de monet. quæſt.7. Sylu. ver. falſarius quæſt.9. magnum enim, & notabile lucrum, niſi de conſenſu populi, ſine falſi crimine percipere non poteſt, vt affirmat Petrus Nau. vbi ſupra nu.335.

4 Si quis autem contra conſuetudinem, aut contra talem raxam fraudulenter mo-

netam

netam pro maiori pretio expenderet, cõtra ſpecialem iuſtitiam proximi peccaret, & conſequenter reſtituere teneretur, per ea quæ docet Petrus Nauar. lib. 2. de reſtitut. cap. 1. nu. 2. 3. & 4. ſed conſuetudo orientalis regionis erat, vt Iulij Papales optimi, & veri ad rationem decem Aſprorum expederentur, etſi quò ad materiam altioris valoris eſſent, & Mercatores alios Iulios ſimilitudinarios fraudulenter introduxerunt, qui quo ad materiam tãtummodò valorem decem Aſprorum habebant, & ſic contra talem taxam monetam expenderunt; nam cum taxa ex conſuetudine orta eſſet, vt Iulij Papales optimi non haberent curſum niſi decem Aſprorum, conſequenter, eadem taxa cõſiderata, Iulij inferioris materiæ, inferioris curſus, & valoris erunt æſtimãdi in regione illa; ergò mercatores, qui in illa regione prædictos Iulios inferioris materiæ introduxerunt, & ad rationem optimorum expenderunt, contra ſpecialem iuſtitiam proximi peccarunt, & reſtituere tenentur.

Probatur maior quò ad ſecundam partem, ſcilicet quòd qui cõtra talem taxam monetam pro maiori pretio expenderet, cõtra ſpecialem iuſtitiam proximi peccaret, & reſtituere teneretur; furtum namque committeret, quantitatem talis maioris pretij ab inuitis auferendo.

5 Secundo prædictos mercatores peccaſſe probatur; nam, vt taxatus valor monetarum legitimè augeri poſſit, ſi fiat ſine legitima cauſſa, neceſſarius eſt non ſolum conſenſus Principis, ſed etiam populi, de cuius præiudicio agitur, vt docent Innoc. Panor. & Doctores communiter in d. cap. quanto Couar. in d. cap. 7. nu. 5. & Marr. Laud. in d. tract. de monet. quæſt. 8. qui tamẽ addit, quod ſi Princeps ex tempore, cuius initij non extat memoria, cõſueuiſſet ſine populi conſenſu monetam mutare, facere hoc poſſet, arg. l. hoc iure, §. ductus acquæ, ff. de acqua quotid. æſt. & cap. ſuper quibuſdam, §. præterea de verbor. ſignific. ſed prædicti mercatores introducendo in prædictas regiones monetas prædictas, indirectè propria, & priuata auctoritate monetarum pretium auxerunt; nam monetæ illæ, quæ ex natura ſua minus valebant, quàm Papales, cum ſint inferioris ligæ, fraude effecerunt, vt pro eodem valore expenderentur, quo Papales expendunrur: ergò mortaliter peccarunt publicam auctoritatem cum notabili præiudicio tertij vſurpando.

6 Verum quia hodie dictorum ſimilitudinariorum Iuliorum valor ab illis populis cognitus eſt, & ſcienter à Principe, & populo recepti ſunt, & communiter eos expendunt eodem curſu, quo expendunt veros Iulios Papales, mercatores, qui poſt hãc cognitionem tales Iulios ſimilitudinarios introducunt, nullam iniuſtitiam committunt, nam ſcienti, & conſentienti non fit iniuria.

7 Sed tota difficultas conſiſtit in alio puncto, qui proponitur, ſcilicet, An liceat ipſis Italis mercatoribus dictos Iulios ſimilitudinarios, & inferioris ligæ Anconam transferre, & ibi illos orientalibus vendere cum lucro ſeptem pro quolibet centenario?

8 Et pro reſolutione ſciendum eſt, monetam duobus modis negotiari, & conſiderari poſſe, nimirum vel tanquàm monetam, & tunc eſt omnium rerum vendibilium pretium, & menſura; vel tanquam rem, aut negotiationem, & tunc non eſt pretium, ſed res a pretiata, vt patet ex Ariſt. lib. 1. Polit. cap. 6. vbi quò ad res omnes artificiales ita diſtinguit, vt ipſarum quamlibet duos vſus habere doceat, vnum primarium, & proprium, & alterum ſecundarium, & improprium; & exemplũ ponit in calceo, qui duos habet vſus, quorum vnus eſt calceatio, & alter venditio; nam qui calceum indigenti pro pecunia vendit, vtitur calceo quatenus calceus eſt, ſed non ſecundùm proprium calcei vſum; non enim venditionis gratia eſt calceus. Quèm duplicem vſum etiam monetam habere non eſt dubitandum; habet enim & ipſa primariũ, & proprium vſum, vt ſit pretium, & menſura omnium vendibilium, & ſecundarium, & improprium, vt ſit mercatura, & negotiatio, vt patet ex D. Thom. in 2. 2. quæſt. 78. art. 1. ad

ad ſextum, & ibi late Caiet. & ex Nauar. in cap.fin.de vſur.& in man.c.17.nu.291. Et quamuis Sylu. ver. vſura quarto nu.2. in principio, negare videatur, monetam, prout moneta eſt, eſſe vendibilem, hoc ramen paulò inferius fatetur, & triplicem vſum monetam habere concludit, ſcilicet, vt pretium rerum, vt mercatura, & vt argentum, vel aurum eſt,

9 His prænotatis dico, duobus, vel tribus modis poſſe mercatores Italos, orientalibus mercatoribus dictos Iulios vēdere Primò, ſecundùm primariū vſum eorum, ſcilicet, vt monetæ ſunt, & vt pretium, & menſura omnium vendibilium: In quo caſu etſi inter datum, & acceptum æqualitas ſeruetur, iuxta vniuerſalem regulam omnium commutationum, quam docuit Ariſt. lib.5. Ethyc.c.4. dico nihilominus nō poſſe Italos mercatores dictū lucrum ſeptem pro quolibet centenario, recipere; cum omnes Doctores cōmuniter doceant talis commutationis lucrum debere eſſe paruum, & lucrū ſeptem pro quolibet centenario paruum cenſeri non poteſt; nam non ſunt in eo cōſiderandi nec labores, nec expenſæ, quas mercatores faciunt, cum ſpōtè illas faciant, & ad proprium commodum, & vtilitatem primò, & per ſe, etſi per accidens, & ſecundariò etiam commodum orientalium mercatorum inde ſequatur.

10 Secundò modo poſſunt dicti Itali mercatores dictos Iulios vēdere iuxta ſecundarium vſum eorum, ſcilicet, vt mercatura ſunt: In quo caſu dico, dicta ſeptem pro quolibet centenario licitè recipere poſſe, etiā deducto tertio, quòd pro quolibet centenario ſoluitur Principi Domino ædis monetariæ, ſi ita cum ipſis orientalibus mercatoribus conuenerint, omni dolo, & fraude ſecluſa. Et ratio eſt; nam cum ſit talis negotiatio noua, vel parum vſitata, non habet pretium, nec à Principe, nec à Republica, nec à communi vſu determinatum, in quo caſu pretium de communi contrahentium conſenſu determinari poteſt, conſiderata qualitate, vtilitate, abundantia, vel penuria rei, quæ contrahitur, & conſideratis periculis, & laboribus in illam congregandam, vel transferendam, & ſimilibus, vt dixit Gabriel in quartum diſt 15.q.18. quem ſequitur Nauar. in cap.23. num.78. Et hoc quò ad merces, quę de nouo introducuntur expreſsè dixit Molina de contract. diſput.348. in fine. Conſideratis autem circunſtantijs, quæ concurrunt in caſu noſtro, cuiuſmodi ſunt labores in congregando argento, expenſæ, & pericula in conducendo illud ad locum ædis monetariæ, ac labores, & expenſæ, & pericula, quæ concurrunt in cudendo, & deducendo mercaturam Anconam, & alia ſimilia, mihi nō videtur iniuſtum dictum lucrum.

11 Tertio modo poſſunt d.Itali mercatores (iuxta diſtinctionem Syluestri) vendere d.Iulios, vt argentum, in quo caſu illud tantum mercatores recipere poſſe dico, quo argentum Anconæ venditur; eſt enim argenti pretium vbique determinatum, & quando pretium rerum eſt determinatum, vltra rigoroſum, vel infra infimum alterari non poteſt, vt communiter Doctores docent, & tradit Nau. in d. c.23.nu.78.

12 Nec conſiderandum eſt quanti argentum valeat in manibus orientalium mercatorum; nam pretium rerum iuſtificari non poteſt ex eo quòd res valet in manu emptoris, vt docuit D.Thom.in 2.2.q.77. artic.1.

13 Prædicta Chriſtianis mercatoribus licere abſque obligatione reſtitutiõnis intelligenda ſunt. At aduertendum eſt, non licere Chriſtianis mercatoribus cum Saracenis, durante bello inter nos, & illos, mercimonium exercere ſub pœna excõmunicationis latæ ſententiæ, vt patet ex cap. quod olim de Iud. Bullam tamen Cœnæ Domini, pro ſola venditione facta in terris Chriſtianorum non incurrere vendentes, citandi Doctores exiſtimant, & ſi vt argentum monetam vēderēt, nam in d.Bulla excommunicat.8. excommunicantur deferentes ad Terras Turcharum, & aliorum inimicorum Chriſtiani nominis, omnia metallorum genera, & ideo non includuntur illi, qui in terris Chriſtianorum vendunt; nam cum iſta mate-

materia ſit pœnalis, verba in ſua propria ſignificatione ſunt intelligenda, & vendere non eſt deferre;& ita tenet Caiet. in ſum.ver.excomm.cap.20.Nau.in cap.ita quorundam de Iudæ.Tolet.lib.1.cap.23. dub.1: quidquid dicat Sylu. ver. excommunic.7.§.64.Verum quia in d. excōmunicatione 8. etiam ad id auxilium dantes excommunicātur,dicendum eſt hos venditores illam incurrere tanquàm auxiliatores,vt dixi in 3. par. meæ Inſtitut.lib.3. cap.6.nu.18.in fine.

14 Quò ad tertium caſum propoſitum de Mercatoribus illis, qui introduxerunt ad partes Holandiæ monetam illam, quam Tallarum vocant,Italiæ cuſſam,ad ſimilitudinem illorum, qui in eadem Holandia cuduntur, ſed altioris ligæ, dico dictos mercatores non peccaſſe, cum talis introducta moneta nec in forma, nec in materia, nec in pondere falſa ſit; in his enim moneta falſa eſſe non debet,vt bona ſit, vt tradunt Doctores communiter poſt gloſsam in cap.quanto in ver.Patris de iureiur. Non eſt enim dicta pecunia falſa in forma; nam veram formam Principis habentis auctoritatem cudendi pecuniam habet,& de eius conſenſu cuſsa eſt, etſi tali ſit arte fabricata,vt à moneta Holandiæ diſcerni faciliter non poſſit. Neque eſt falſa in materia; nam eſt altioris ligæ quàm moneta eiuſdem valoris, quæ expenditur Holandiæ. Nec eſt falſa in pondere; nam fabricata eſt ad menſuram Tallarorum Holandiæ. Et hæc dicta ſint ſaluo ſemper,&c.

RESOLVT. XXXV.

DE VOTO INGREDIENDI Religionem, in qua Regularis obſeruantia non viget.

SVMMARIVM.

1 *Vouens intrare Religionem,in qua regula non ſeruatur, nec ad illam, nec ad aliam obligatur.*

2 *Vouens ingreſſum Religionis, ſi poſt ingreſſum ex culpa ſua ab illa expellatur,quando obligetur iterum ingreſium procurare?*

3 *Opinionem probabilem ſequens non peccat,& quare. Et opinio quare dicitur probabilis.*

Votum fecit N. ingrediendi Religionem Fratrum A.cum animo profitendi, & perſeuerandi in ea vſque ad mortē, non intendēdo tamen aliam ingredi;ſed animaduertens poſtea, quòd in multis eiuſdem Religionis locis regula non ſeruatur, conſilio Confeſſarj votum in melius commutando, Religionem C. ingreſſus eſt, in qua regula ad præſens ſeruatur, cum animo profitendi, & perſeuerādi in ea vſque ad mortem, ſed poſt ingreſſum, diabolica ſuggeſtione impulſus,multa illicita faciebat ne ad profeſſionem admitteretur, & vt data cauſsa illum Patres è Religione eijceret, prout Patres de facto fecerunt,cùm poſt multas correctiones noluerit ſe emēdare. Sed volens poſtea idem N. animæ ſuæ conſulere,iterum ab eiſdem Patribus petijt,vt iterum ad Religionem admitteretur, ſed repulſus eſt,vnde ad ſacram Papæ pœnitentiariam recurrit,ab eaque remedium petijt,à qua reſponſum obtinuit, vt ea faceret, quæ Doctores in hoc caſu facienda eſſe docent.

1 Quibus ſic ſtantibus, dico, ex his, quæ Doctores docent, certum eſſe, poſſe N. tuta cōſcientia in ſæculo remanere; nam, Aut facturus eſt ea,quæ Doctores docēt, ſtando in prima voti obligatione, (in qua ſtare poteſt non obſtante commutatione)

Digitized by Google

qua, ſcilicet, vouens ſe obligauit ingredi Religionem A. & aliam ingredi non intendit, & tunc neque illam, neque aliam Religionem ingredi tenetur; nam cum in ea regula non ſeruetur, nec iuxta paupertatis Canones ibi viuatur (quidquid ſit de alijs votis) & nulla nunc ſpes adſit, breui poſtmodum tempore illā ſuæ priſtinæ ſinceritati reſtituendam, Doctores docent, vt qui talem Religionem ingredi vouit, neque illam, neque Religionem aliam ingredi teneatur; & ita in ſpecie docuit Nauar. in man. cap. 12. num. 46.

2 Aut ea facturus eſt, quæ Doctores facienda eſſe docent, ſtando in rigore commutationis voti: & tūc, ſupponēdo N. ipſum ad ſecūdam Religionem propter dictam commutationem eſſe obligatum, cum vitio ſuo ab ea fuerit expulſus, iterum ingreſſum petere tenetur; quod cum ipſe fecerit, & repulſus fuerit, hæc ſecundùm Doctores facere tenetur, nimirùm, vt duo, vel tria alia loca eiuſdem Religionis tentet, ſi tamen ſpes admiſſionis adſit, ſecus ſi nihil, vel parum ſpei, quia tentare non tenetur niſi cum ſpe probabili; & ita in ſpecie docuit Leſs. lib. 2. de Iuſt. cap. 41. dub. 5. ſed in caſu noſtro nulla ſpes adeſt; nam in Religione illa conſtitutio adeſt, vt dimiſſus ab vno Monaſterio ab alio admitti non poſſit; ergò ad nihil tenetur, & ſic tutò poteſt etiam quò ad hanc partem in ſæculo remanere.

3 Tutò etiam ex alio capite prædictus N. in ſæculo remanere poteſt, his ſeruatis, quæ Doctores docent; dicunt enim ipſi non peccare eum, qui probabilem Doctorum opinionem ſequitur. & ratio eſt, nam implicat contradictionem affirmare hanc opinionem eſſe probabilem, & mihi non licere illam ſequi; ideò enim dicitur probabilis, quia à viris ſapientibus aſſeritur, & validis argumentis confirmatur; ſed probabilis eſt Doctorum ſententia, teſte Leſſio in d. c. 41. n. 5. quòd qui vouit Religionem intrare, & etiam profiteri, & perſeuerare, ad amplius non obligatur niſi ad ingreſſū, & probādum bona fide, an talis vitæ norma ipſi ſit conueniens, & ſi deprehendat eam minus illi ob aliquam cauſſam congruere, nimirum ob aſperitatem, vel ingenium ſuum, vel quia metuit inconſtantiam, ad profeſſionem non tenetur; & ita tenet Soto lib. 7. de Iuſtit. q. 2. art. 1. ad tertiū Io. Pegna apud Lopium cap. 45. & alij recentiores; ergò d. N. qui votum prædicto modo emiſit, & Religionem ingreſſus eſt, tutò poteſt in conſcientiæ foro, hanc probabilem opinionem ſequendo, in ſæculo remanere, etſi voluntariè à Religione egreſſus ſit. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXXVI.

DE FALSA Moneta.

SVMMARIVM.

1 *Opinionem vnius Doctoris valdè pij, & eruditi ſequens non peccat.*

2 *Monetam minoris æſtimationis quàm materia, poſſe Principem facere, nonnulli Doctores affirmant.*

3 *Moneta non à materia, ex qua facta eſt, ſed à Principe, vel à lege ſuum valorem habet.*

4 *Princeps abſque mortali permittere non poteſt vt cudantur, & expendantur monetæ notabiliter defraudatæ, niſi lucrum ſit Reipubl. neceſſarium.*

5 *Monetam falſificans in ſubſtantia, forma, vel pondere cum damno alterius, mortaliter peccat.*

Iuramentum eſſe non non debet vinculum iniquitatis.

6 Scan-

6 *Scandalum actiuum, & graue eſt mortale, quamuis in cauſſa tantùm ſit volitum.*
7 *Reſtituere illi omnes obligantur, qui ſpecialem proximi iuſtitiam laſerunt.*
8 *Moneta inuenta eſt ad permutandas, & menſurandas res æqualiter.*
Moneta tanti debet valere in maſſa, & materia quanti in forma.
9 *Princeps monetam in materia, & pondere defraudans abſque Reipubl. bono, reſtituere obligatur; exceptis tribus caſibus, vt in num. 10.*

1 AN tuta conſcientia Princeps in ſuo dominio permittere poſſit vt cudantur, & expendantur monetæ in materia, & pondere notabiliter defraudatę cum maximo lucro monetarij? & videtur affirmatiuè eſſe reſpondendum; nam vt poſſit quis tuta conſcientia, & ſine peccato aliquid facere, ſufficit vt opinionem ſaltem vnius Doctoris valdè pij, & eruditi ſequatur, vt ex illo textu, & gloſſa colligũt Panorm. Alexand. & Imol. in cap. Capellanus, de fer. & S. Anton. par. 1. tit. 3. cap. 15. §. 1. col. 6. Nauar. in conſil. 4. de vſur. in nouis, & ego tradidi in 1. 2. meæ Inſtit. lib. 2. c. 23. q. 1. §. & præterea; ſed ex grauiſſimorum,
2 & piorum Doctorum ſententia nos habemus, poſſe Principem pecuniam facere minoris æſtimationis quàm ſit materia ex qua ſit, etiam deductis expenſis, vt dixerunt Innocent. Io. Andr. & Panormit. in cap. quanto de iureiurand. Martin. Laud. in tract. de monet. q. 7. Sylu. ver. falſarius quæſt. 9.

3 Et huius eorum dicti ratio eſt, quia vt patet ex Ariſt. lib. 5. Ethic. cap. 5. & lib. 1. Polit. cap. 6. nummus non à natura, ideſt non à materia ex qua factus eſt, ſuum valorem, & certum pretium accipit, ſed à Principe, vel à lege, ſub cuius libera poteſtate eſt nummos ſemel cuſſos inutiles efficere, ac reddere. & ex l. 1. ff. de contrahend. empt. habemus in nummorum vſu non tantùm conſiderandam eſſe ſubſtantiam quàm quantitatem, ideſt non tantùm materiam quàm valorem à Principe, vel à lege impoſitum; ergò tuta conſcientia Princeps in ſuo dominio permittere poteſt, vt cudantur, & expendantur monetæ in materia, & pondere defraudatæ.

4 Dico nihilominus, non poſſe Principem abſquè peccato mortali permittere, vt in ſuo dominio, deductis expenſis, cudantur, & expendantur monetæ in materia, & pondere notabiliter defraudatæ, niſi lucrum quod indè ſumeret Reipublicæ expediens, aut neceſſarium eſſet; quod ſi aliter permiſerit damnum compenſare tenetur.

5 Probatur concluſio quò ad primam partem, ſcilicet, Principem peccare mortaliter: nam falſificans monetam in ſubſtantia, forma, vel pondere, mortaliter peccat, ſi hoc faciat in damnum proximi, vel Reipublicæ, vt cum Hoſtien. communiter Doctores docent, teſte Gabr. in quartum diſt. 15. quæſt. 9. de monetar. poteſt. concluſ. 1. & patet in terminis in caſu, de quo quæritur ex cap. quanto de iureiur. vbi Regi, qui iurauerat quandam ſeruare monetam, quæ legitimo pondere erat defraudata, pęnitentiam iniungendam eſſe dicitur, ſi ſcienter hoc fecit: & iuramentum ſuper dictam cõſeruationem factum, non valere decernitur, quia iniquitatis vinculum eſſe non debet: Si ergò abſquè iniquitate Regi neque ſeruare diminutam monetam licet, multo minus illam non ſolum ſeruare, ſed etiam cudere abſquè iniquitate licebit. Et pręterea in eod. cap. quanto habetur, propter conſeruationem talis diminutæ monetę graue ſcãdalum in populo eſſe generatum; ergò multo magis generatur quando non ſolum conſeruatur, ſed de nouo diminuta moneta cuditur, prout in caſu noſtro.

6 Et cum ſit ſcandalum actiuum, & graue, dubitandum non eſt eſſe mortale, etſi tantùm in cauſſa ſit volitum, vt ex mente D. Thom. affirmat Sylu. in ver. ſcandalum quæſt. 2. in fine. Tenet hanc ſententiam expreſsè Petr. Nau. de reſtit. lib. 3. cap. 1. num. 335. circa finem.

7 Probatur eadem concluſio quò ad ſecundam

eundam partem, ſcilicet, quod Princeps damnum illud compenſare teneatur; nam illi omnes reſtituere tenentur, qui ſpecialem iuſtitiam proximi læſerunt, vt poſt Doctores quos citat irrefragabiliter probat Petr. Nauar. lib.2. de reſtitut. cap.1. num.2.3.& 4. ſed in caſu noſtro Princeps ſpecialem iuſtitiam proximi læſit; nam
8 cum moneta inuenta ſit vt medium permutandi diuitias naturales, & ad metiendum, & redigendum res ipſas ad æqualitatem, teſte Ariſt. in d. lib.5. Ethic. cap.5. æquiualens rebus ipſis eſſe debet, & ſic tanti debet valere in maſſa, & materia, quanti in forma, vt communiter legiſtæ volunt, poſt Bar. in l.2.§.1.ff. ſi cert. petat. deductis tamen expenſis, quæ fiunt in cudēdo, vt poſt Innoc. & ſupra citatos Doctores affirmant Canoniſtæ communiter in d. cap. quanto de iureiur. Quam canoniſtarum ſententiam eſſe communi vſu approbatam poſt Bart. vbi ſupra affirmat Martin. Laudens in d. tract. de monet. quæſt.6.
9 Quando igitur Princeps ab hac communi conſuetudine deuiat, monetam in materia, & pondere defraudando, abſque vllo Reipublicæ bono, ſpecialem iuſtitiam proximi lædit, nam dat proximus tunc panem, vinum, vel frumentum ſuum, vel labores ſuos, & æquiualens non recipit; ergò ad reſtitutionem Princeps tenetur.
10 Nec obſtat ratio in contrarium adducta; nam, & ſi poſſit Princeps pecuniam minoris æſtimationis cudere, quàm ſit materia ex qua fit, etiam deductis expenſis, vt ſupra citati Doctores affirmant, attamen ipſimet Doctores, & alij omnes communiter fatentur, Principem facere hoc non poſſe, remota vtilitate, & neceſſitate Reipublicæ, niſi tribus concurrentibus, ſcilicet primò dummodò magnum lucrum non percipiat; ſecundò dummodò indigeat; & tertiò dummodò moneta extra dominium non ſpargatur; ſed in caſu noſtro, etſi Princeps indigeat, eius tamen indigentia non ſubleuatur, ſed monetarius eſt, qui maximum lucrum percipit. Et quò ad auctoritatem Ariſt. & ad l.1. de contrah. empt. patet reſponſio ex Couar. in tract. de veter. collat. num. cap.7. num.2. & hæc dicta ſint ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXXVII.

DE ABSOLVTIONE ab excommunicatione ob ingreſſum Monaſterij.

SVMMARIVM.

1 *Mulieres ob nocturnum ingreſſum monaſterij virorum non incurrere excommunicationem aliqui docuerunt; ſed contraria ſententia eſt verior, abſoluereque illas Epiſcopus poteſt.*

2 *Epiſcopi abſoluunt à peccatis occultis Sedi Apoſtolicæ reſeruatis. Item pauperes in nu.3. Item mulieres in num.4.*

Item omnes impeditos quin poſſint accedere ad Sedem Apoſtolicam in nu.5.

1 Mulierem ob nocturnū ingreſſum Monaſterij virorum incurriſſe cenſuram Extrauag. Pij V. Et Gregor. XIII. non eſt vertēdum in dubium, quamuis hoc neget Suarez de cenſur. diſp.22. ſect.6. excommunication.6. Et Roderiq. tom.1. quæſt. Reg. quæſt.48. art.2. exiſtimantes excommunicationem illam non incurrere niſi ingredientes ex præſumptione, & prætextu facultatum ad id conceſſarum,

ceſſarum, & declarationes in contrarium non eſſe authenticas; nam cum dictæ Bullæ, & declarationes intellectæ, & receptæ ſint ex continua obſeruantia Prætorij ſacræ pœnitentiariæ, vt includant mulieres intrantes ſine vllo prætextu facultatum, & licentiarum, dubitandum nõ eſt omnes comprehendere, cum ſtylus Romanæ Curiæ faciat ius, vt in cap. ex litteris, vbi hoc notat Panormit. in num. 6. de conſtitut. & in cap. quam graui de crim. fal. & tradit Quar. qui hanc ſententiam ſequitur in ſum. Bullarij ver. Monaſteria, & Conuentus Regul. viror. poſt Nau. in man. cap. 27. num. 150. & in cap. ſtatuimus nu. 62. in not. 19. quæſt. 3. Sed vide ea quæ poſt hæc ſcripta dixi in 3. par. meæ Inſtit. lib. 4. cap. 3. num. 11. Poſſe tamen illam Epiſcopum abſoluere indubitãter credo quò ad forum conſciẽtiæ.

2 Primò quia delictum occultum eſt, & in cap. liceat ſeſſ. 24. Concil. Trident. Epiſcopis facultas conceditur abſoluendi à quibuſcũque caſibus occultis etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, & conceſſa facultate abſoluendi à caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, venit etiam conceſſa facultas abſoluendi à cenſuris, quia nullus eſt caſus Papæ reſeruatus, cui aliqua cenſura non ſit annexa, vt poſt D. Anton. teſtatur Nau. in man. cap. 27. numero 261.

3 Secundò quia mulier, de qua eſt controuerſia, pauper eſt, & nupta, & ſic ad Sedem Apoſtolicam accedere non poteſt, & in cap. quod de his, de ſentent. excom. Papa reſcribit, quod is, qui aſſerit ſe in canonem latæ ſententiæ incidiſſe, non poteſt niſi à Sede Apoſtolica abſolui, niſi in mortis articulo, vel niſi paupertate tãta, aut alijs, de quibus ibi, grauetur, vt ad Sedem Romanam accedere non valeat. Et idem deducitur ex cap. eos, de ſent. excom.

4 Tertiò quia mulieres cuiuſcunquè conditionis ſint, ab Epiſcopo abſolui poſſunt à cenſura Can. ſi quis ſuadente, vt patet ex cap. mulieres de ſent. excommun. Et Sylu. in ver. abſolutio 4. num. 3. dicit, hoc eis conceſſum eſſe non ſolum quia ſui iuris non ſunt, ſed etiam quia mulieribus vagari non expedit; quæ ratio cum militet quò ad omnes cenſuras; ergò ab omnibus cenſuris mulieres abſolui poſſunt:

5 accedente maximè auctoritate Nau. qui in d. cap. 27. nu. 89. dicit, quòd non ſolum excommunicatio ob percuſſionem Clerici, ſed etiam ob aliam quamlibet cauſſam Papæ reſeruata abſolui ab Epiſcopo poteſt, ſi ob iuſtum impedimentum Sedem Apoſtolicam, vel Nuntium à latere adire non poſſunt hi, qui tali cenſura ſunt ligati. Iuſtum autem impedimentum habet mulier prædicta, tùm ratione ſexus, tùm ratione vinculi matrimonialis. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXXVIII.

DE NVLLITATE CONTRACTVS cenſualis ob non ſeruatam formam Bullæ Pij V.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus conſtitui poteſt ſuper pluribus rebus certis, non obſtantę Bulla Pij V.*
Conſuetudo eſt optima legum interpres, & praualet interpretationi Doctorum.
Lege exiſtente dubia recurrendum eſt ad conſuetudnem loci.
2 *Cenſualis contractus eſt nullus, ſi in eo ponatur obligatio in forma Cameræ.*
3 *Cenſus onera ad eos ſpectare debent, ad quos ſpectant ex natura contractus, & quomo-*

do ſit hoc dignoſcendum.

4 *Contractus quoties eſt inualidus ex pacto expreſſo,eſt etiam inualidus ex tacito.*

5 *Onera in contractu cenſuali indebitè per errorem ſoluta,contractum nullum non reddunt,ſed in conſcientiæ foro repetuntur.*

6 *Lex non aptatur illis, quibus legis verba non aptantur.*

7 *Cenſualis contractus non eſt nullus ob appoſitum in illo iuramentum.*

8 *Lex non recepta non ligat,& quando non ſit dicenda recepta.*

9 *Lex etiam Papalis non recepta non ligat,niſi declaratoria ſit iuris naturalis.*

10 *Obligatio perſonalis, & omnium bonorum in genere non reddit cenſum nullum.*

11 *Fideiuſſores dari poſſunt pro ſolutione cenſus.*

12 *Pœna appoſita in contractu cenſuali reddit contractum nullum.*

13 *Pactum renuntiationis fori in contractu cenſuali appoſitum reddit contractum nullum.*

Ontractum cenſualem mihi oſtenſum ex ſeptem cauſſis exiſtimauit nullum Excellentiſſimus quidam I.V.D. vt ex eius allegationibus apparet. Prima eſt ex eo quòd cenſus nõ fuit impoſitus ſuper vna re certa,& fructifera,ſed ſuper pluribus,& Bulla Pij V. ſuper forma creandi cenſus loquitur in ſingulari; & in caſu quo imponendus eſſet ſuper pluribus, imponendus eſſet diſtributiuè,vt dixit Boccat.in tract.de cenſibus par.1.num.3.verſic.ſed aduertendum.

Secunda eſt, ex eo quòd in dicto contractu ponitur obligatio in forma Cameræ,contra mentem dictæ Bullæ, iuxta doctrinam Nauar. in comment. de vſur. quæſt.21. num.116.

Tertia eſt, eo quòd Domini emptores noluerũt ſe obligare ad ſolutionem onerum pro bonis cenſualibus.

Quarta,ex eo quòd, vltra pœnales obligationes,additum fuit in inſtrumento dicti cenſus iuramentum, cuius virtute contra inobſeruantes ſuccedit pœna caducitatis; quod eſt contra formam dictæ Bullæ, quæ prohibet pacta continentia mororum creditum.

Quinta,quia Domini NN. cenſuarij vltra bona cẽſuaria obligarunt ſe perſonaliter, & omnia eorum bona pro ſolutione dicti cenſus, & ideo deſtructa eſt venditio, & emptio cenſus, ſed eſt potius contra formam Bullę pignoratio palliata,& contractus vſurarius ex perſonali obligatione, vt dixit Roder.quæſt.18. num.1.& Nauar. de vſur.num.76.

Sexta,ex eo quòd mater, & ſoror dictorum Dominorum NN. interuenerunt in contractu effectualiter tanquam fideiuſſores contra formam eiuſdem Bullæ, Nauar. in conſil. 9. num.5. de cenſibus lib.3.

Septima, ex eo quòd Domini emptores ſtipulati fuerint ſibi ſolui pœnam librarum decem,toties quoties venditores contractum non obſeruabunt,Nauar. in d.tract. de vſur.gloſ.9.& q.9.

1 Sed quò ad primam cauſſam ego exiſtimo opinionem Boccatij non eſſe admittendam,cum ſit contraria communi conſuetudini,quæ ſe habet vt cenſus conſtituatur ſuper vna, vel pluribus rebus certis etiam poſt prædictam Bullam, ita vt Bulla vſu recepta ſit,vt cenſus conſtituantur ſuper vna, vel pluribus rebus certis collectiuè: & conſuetudo eſt optima legum interpres cap. cum dilectus de conſuetud.l.minimè,ff. de legib. l.ſi de interpretatione, ff.eod. & præualere debet interpretationi Doctorum, vt dixit Panor. in cap.1.num.7.de decim. qui etiam in d. cap.cum dilectus num.7.dixit, quòd lege exiſtente dubia, debemus recurrere ad conſuetudinem loci, & ſi de ea apparet, non eſſe recedendum ab intellectu,quem conſuetudo tribuit. Et vltra conſuetudinem probatur etiam ratione; Bulla ſiquidem non intendit excludere pluralitatem rerum immobilium certarum,ſed res mobiles omnes,ac pluralitatem rerũ immobilium in genere, veluti poſt hæc ſcripta dixi in 2.2.lib.2. cap.7. q.2. nu.27. Vnde meritò cæteri ſcriptores poſt dictam Bullam communiter docẽt legitimè hoc fieri poſſe,Bulla non obſtante;& ita tenet Nauar.

uar. in d. comment. de vſur. nu. 113. q. 15. quem ſequitur Molina de contract. diſput. 389. num. 1. & 5. Auth. ſum. Coronæ par. 2. cap. 8. num. 15. Philiarc. tom. 2. de offic. Sacerd. lib. 5. cap. 17. nam intentio Pontificis fuit vt tantùm tollerentur cenſus perſonales, & ſuper bonis in communi, vt Molin. ſupra probat. & præterea in Bullis Martini V. & Caliſti III. quæ habentur in extrauag comm. tit. de empt. & vendit. & in cap. 1. & 2. extra eod. tit. impoſitio cenſus ſuper pluribus rebus certis permiſſa eſt, vt fatetur idẽ Boccat. in par. 1. num. 38. ergò licitè fieri poteſt. Nec dici poteſt, dictas Conſtitutiones eſſe correctas per conſtitutionem Pij V. cum expreſsè Pius V. hoc non fecerit, & legum correctio inducẽda non eſt, quando lex expreſsè non inducit l. pręcipimus C. de appellat. l. ſancimus C. de teſtamẽt. cum alijs concordantibus. & vide ea quæ poſt hæc ſcripta dixi in 2. 2. lib. 2. cap. 7. q. 2. num. 24. et 25.

2 Quò ad ſecundã cauſſam nullitatis exiſtimo eſſe veriſſimam, & vltra Nauar. in dicta quæſt. 21. num. 116. idem affirmat Philiarc. in d. cap. 17. verſic. Non poſſunt etiam. & ita poſt hæc ſcripta tenui in dicto cap. 7. num. 78.

3 Quò ad tertiam perpendendum eſt an onera, quę venditoribus ſoluenda remanſerunt, de natura contractus ad ipſos ſpectent, an verò ad emptores, an ad omnes ſimul, cuiuſmodi ſunt tributa, quæ imponũtur pro ratione bonorum quorũcũque, aut pro quãtitate redditium prædiorum, quæ partim ſpectant ad Dominum prædij, & partim ad Dominum cenſus, pro quantitate iuris, ꝙ habet ad fructus eiuſdem prædij, vt docet Molin. de contract. diſp. 391. num. 1.

Si de natura contractus ad venditores pertinent, ad nihilum emptores tenentur, nam in hoc caſu Bulla locum habere non poteſt, vt ex verbis eius clarè conſtat. Si verò de natura contractus ad emptores ſpectãt, aut ad omnes ſimul, in hoc caſu Bulla locum habet, & cõtractus ex hoc capite nullus erit, dummodò ex pacto expreſſo, vel tacito ab ipſis vẽditoribus ſoluantur. Vide ea quæ poſt hæc ſcripta dixi in dicto cap. 7. (vbi latiſſimè huius Bullæ materiam explicaui) quæſ. 2. num. 95. & 96.

5 Dixi, vel tacito, tum per verba d. extrauagantis, ibi, vel expreſsè, vel tacitè: Tum, quia quoties contractus ex pacto expreſſo eſt inualidus, toties eſt etiam inualidus ex tacito, vt patet ex l. ſi ſponſus, § ſi maritus, ff. de donat. inter vir. & vxor. l. item §. fin. & ibi not. ff. de ſeruit. ruſtic. prædior.

5 Si verò non ex pacto, ſed per errorem à venditoribus dicta onera ſoluuntur, emptoribus bona fide credentibus ad id non teneri, in hoc caſu emptores in foro tantùm conſcientiæ indebitè ſolutum reſarcire tenentur, contractus autem ideò nullus non erit, quia illi Bullæ verba aptari non poſſunt, cum nulla adſint pacta Bullæ verbis contraria; & nulla lex aptatur illis, quibus legis verba non aptantur, cap.

6 indemnitatibus, §. penult. de elect. in ſexto l. 4. §. toties, ff. de damn. infect. & ibi Bart. & Paul. notant, & Felin. in cap. nonnulli de reſcript. col. 31.

7 Quò ad quartam cauſſam dico contractum dici non poſſe nullum, quia vſu receptum eſt, vt huiuſmodi contractus ſicut & cæteri ſtipulentur medio iuramento, & nunquam audiuimus pœnam nullitatis locũ habuiſſe. Et præterea, dato quòd pœna hæc in vſu eſſet, attamen non ideò contractus nullus eſſet; nam cum per tot annos poſt dictam Bullam Pij V. contractus cenſuales cum iuramento ſtipulati ſint, quò ad hanc partem ipſa Bulla non cenſetur vſu recepta, & lex non recepta

8 non ligat, vt dixit Abb. in cap. 1. de tregua, & pace. & Sylu. in ver. lex §. 6. & vt lex dicatur nõ fuiſſe recepta, ſufficit quòd per decennium negligatur, & omittatur, etiam Principe ignorante Imola in dicto cap. 1. de tregua, & pace. & ibi Felin. in num. 13. & Iaſ. in l. tem non nouam, §. patroni, C. de Iudic. quos citat, ſequitur Couar. lib. 2. variar. reſol. cap. 16. num. 6. ver. quinto ſunt.

9 Et hoc etiam quò ad leges Papales locum habet quando non ſunt declaratorię iuris naturalis, aut diuini, vt patet ex cap. in iſtis, §. leges 4. diſt. & in ſpecie de hac Conſti-

Conſtitutione Pij V. dixit Nauar. in dicto tract. de vſur. num. 108.

10 Quò ad quintam neque cenſeo ex illo capite contractum eſſe nullum; quia illa generalis obligatio intelligēda eſt, vt ſoluatur cenſus, durantibus rebus cenſualibus, non autē illis peremptis; & hoc modo contractus non eſt vſurarius, nec contra Bullam, quia nulla inde perpetua ſecuritas habetur; & in his terminis loquitur Nauat. in d. tract. de vſur. num. 76.

11 Quò ad ſextam, nec contractus eſt nullus, nam pro ſolutione cenſus dari poſſe fideiuſſores etiam poſt prędictam Bullam tenent Lopez de contract. cap. 57. con- conclus. 2. lib. 1. Felicianus Solis lib. 1. de cenſib. cap. 4. num. 5. & lib. 3. cap. 3. Molin. de contract. diſput. 391. num. 1. & alij, & ita poſt hæc ſcripta tenui in d. cap. 7. num. 76. Neque ex hoc videtur grauari venditor cēſus, vt Nauar. prætendit, cum liberum ipſi ſit, hoc dimiſſo, alium quærere emptorem, & nihil plus per fideiuſſionem ab eo emptor cōſequitur, ſed hoc agit vt ſibi magis caueatur, vt habetur Inſtit. de fideiuſ. in princ. Imò dici potius ipſi venditori hoc imputandum eſſe, qui vel facultatibus, vel moribus, vel fide nō eſt idoneus, quæ paria ſunt, l. ſi quis ſtipulatus, §. final. ff. de verbor. obligat. ſi enim idoneus eſſet tūc fideiuſſiones non exigerentur.

12 Quò ad ſeptimam, non eſt dubitandum contractum eſſe nullum, cum clarè hoc conſtet ex verbis Bullæ. Vnde exiſtimo præfatas cauſſas ad duas eſſe reducēdas, ita vt contractus prædictus ſit nullus pro obligatione in forma Cameræ, & pro pe-
13 na appoſita; quibus ego addo Tertiam, quam ex ipſo contractu collegi, in quo venditores renuntiarunt foro ſuo, & ſubiecerunt ſe foro Conſulum, quod eſt contrarium dictæ Bullæ, per quam vetantur conditiones omnes grauantes cenſus vēditorem vltra quàm cenſus natura requirit, vt expreſsè Nauar. in d. comment. de vſur. num. 138. ver. Decimum quartum. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XXXIX.

DE RESTITVTIONE BONORVM iuſto bello acquiſitorum neceſſariò non facienda.

SVMAMRIMV.

1 *MIlites iuſti belli iuſtè retinent bona capta in depopulationibus terrarum de mandato ſuperioris factis, niſi bona ſint Eccleſiæ, aut Eccleſiaſticorum.*

2 *Immunitate Eccleſiaſtica gaudent res, & perſonæ confugientes ad Eccleſiam quando deuaſtantur Ciuitates etiam in iuſto bello, niſi ex Eccleſia pugnent contra iuſtum bellum gerentes.*

3 *Miles iuſti belli, qui dubitat an bona acquiſita fuerint Eccleſiaſtica, abſolui poteſt, ſi habet propoſitum inquirendi veritatem, & reſtituendi.*

4 *Poſſidentis conditio in dubijs eſt melior.*

IN iuſta depopulatione cuiuſdam terræ Belgiæ, multi ciues cum bonis ſuis ad Eccleſiam confugerunt, & ex Campanili cōtra hoſtes pugnabant, ſed milites, facto impetu, Eccleſiam intrarunt, & bona omnia non ſacra, quæ ibi conſeruata erant depredati ſunt; quæritur, an Confeſſarius abſoluere vnum ex his militibus poſſit, non facta prius reſtitutione ſaltem ſuæ partis, maximè cum anceps ſit miles, an bona, quæ ad illum peruenerunt, fuerint Sacerdotis illius Eccleſiæ.

1 Pro reſolutione ſciendum eſt Primò milites, qui iuſte bellum gerunt, in deuaſtationibus, & depopulationibus terrarum,

rum, de mandato ſuperiorum factis, mobilia iuſte acquirere,& retinere poſſe cap. ſi de rebus 23. quæſt. 7. D. Thom. in 2.2. quæſt. 66. art. 8. ad 1. Sylu. ver. Bellum 1. quæſt. 9. concluſ. 2. Bannes in 2.2. q. 40. art. 1. Couar. in ſecunda par. relect. reg. Peccatum nu. 1. & 6. vbi multos citat, & ego dixi latè in 1.2. meæ Inſtitut. confeſs. lib. 2. cap. 18. quæſ. 4. Niſi bona ſint Eccleſiæ, aut Eccleſiaſticorum, nam vt ibidem dixi, horum bona à iure priuilegiata ſunt per cap. innouamus de treg. & pace.

2 Secundò ſciendum eſt, quòd quando tempore deuaſtationum ciues confugerunt ad Eccleſiam, & illuc bona detulerunt, tàm ipſi confugientes, quàm bona delata Eccleſiaſtica gaudent immunitate, ita vt nec ab Eccleſia extrahi poſſint, nec in ea occidi, ceſſante futuro periculo deuaſtantium, vt colligitur ex cap. ſicut antiquitus 17. quæſt. 4. & notat Bannes vbi ſupra art. 2. dicto 4. Niſi hi, qui ad Eccleſiam confugerunt ex Eccleſia pugnauerint contra milites iuſtum bellum gerentes; nam in hoc caſu ipſi, & eorum bona ab Eccleſia extrahi poſſunt, ac ibi occidi, quia cum ipſi primum Eccleſiaſticam fregerint libertatem, illa gaudere non debent, vt dixit Sylu. ver. Bellum 3. quæſt. 8. Et ſequitur Bannes ſup. dicto 5. & dixi in d. quæſ. 4. in fine.

3 His prænotatis dico confeſſarium tutè D. Conſulentem abſoluere poſſe, abſquè præuia reſtitutiône dictorum bonorum, ſed tantùm cum propoſito adhibendi diligentiam quanto citius potuerit ad dignoſcendum an bona fuerint Sacerdotis illius Eccleſiæ, et cum firmo propoſito reſtiruendi, ſi inuenerit verè bona fuiſſe ſacerdotis, aut alterius priuilegiati, cuius bona de iure auferenda non erant. Et ratio eſt, nam ex duabus tantùm cauſſis D. Conſulens ad reſtitutionem dictorum bonorum obligari poteſt, ſcilicet primo quia fuerunt ab Eccleſia extracta, & 2. quia anceps eſt an fuerint ſacerdotis; & quò ad primam cauſſam nō tenetur, quia ex Campanili Eccleſię Ciues pugnarunt, et ſic ipſi primi Eccleſiaſticam immunitatem fregerunt, et ideo illa gaudere non debent, vt dixi in 2. notabili. Nec reſtituere tenetur ex 2. capite; nam cum anceps ſit an bona fuerint Presbyteri, et ipſe conſulens iuſtè bona poſſideat, per di-

4 cta in p. adnotatione, in dubijs melior eſt conditio poſſidentis L. in pari cauſſa, ff. de reg. iuris. Saluo ſemper, etc.

RESOLVT. XL.

DE INTERPRETATIONE vltimæ voluntatis circa pium legatum.

SVMMARIVM.

1 *Opus qui erigere poſſunt, etiam regulas quibus ſit gubernandum facere valent.*

Principali conceſſo, cenſetur, & acceſſorium conceſſum.

2 *Generalis diſpoſitio non refertur ad ea, circa quæ ſpecialiter eſt prouiſum.*

3 *Verba generalia relata ad certas res, reſtringuntur ad ea, quæ referuntur.*

Verba ſpecialia addita generalibus eorum ſignificationem reſtringunt.

4 *Epiſcopus eſt pater pauperum, & curator eorum bonorum ne pereant eis.*

5 *Executores, & adminiſtratores bonorum pauperibus relictorum loco heredum habentur, conueniendique ſunt coram Iudice ordinario, etiamſi exempti ſint reſpectu perſonæ ſi conueniantur, vt executores.*

Clericus tutor ſi conueniendus eſt tanquam tutor conueniendus eſt coram Iudice pupilli.

Domi-

Digitized by Google

DOminus Ludouicus Fontana in ſuo vltimo teſtamento inter cætera diſpoſuit, vt ex aliquib. ſuis bonis mons, ſeu pium opus erigatur ad beneficium pauperum infirmorum Mutinenſium, præſertim eorum qui ſunt ex familia Fontana. Quam erectionem fieri mandauit à Reuerendiſſimo Epiſcopo Mutinenſi, à Priore Conſiliariorum Ciuitatis Mutinæ, & à ſeniore ex familia Fontana auctoritate propria, & omni meliori modo quo eis videbitur, ita tamen, vt fructus dictorum bonorum infirmis prædictis diſtribuantur. Quod pium opus, vt ſupra ita erigendum, idem teſtator mandauit, vt ex fructibus dictorum bonorum non ſit facienda eleemoſyna niſi infirmis illis, quibus faciendam eſſe voluerint, & expedire iudicauerint RR. Patres Abbas Sancti Petri, & Præpoſitus Patrum Theatinorum, Sindicus cõmunitatis, & ſenior ex familia Fontana, qui pro tempore in Ciuitate commorabuntur. His ſic ſtantibus quæruntur quinquæ.

Primò, An Reuerendiſſimus Epiſcopus, & reliqui à teſtatore deputati ad erigẽdum prædictum opus, in ipſa erectione regulas, & conſtitutiones, quibus opus ſit gubernandum, facere poſſint?

Secundò, An in ipſis conſtitutionibus adminiſtrantium numerum poſſint augere?

Tertiò, An in ipſis conſtitutionibus declarare poſſint quibus pauperibus eleemoſyna ſit facienda?

Quartò, An in eiſdem conſtitutionibus aliquod ius circa alienationem bonorum operis erecti, reſeruare ſibi poſſint?

Quintò, An opus erectum Epiſcopali iuriſdictioni ſit ſubiectum, ita vt ante eius Tribunal quò ad lites ſit conueniendum?

1 Et quò ad Primum affirmatiuè reſpondetur, nam conceſſo principali, etiam acceſſorium conceſſum cenſetur, cap. cauſſa de in integr. reſtit. cap. quo iure 8. diſt. cap. ſi Monachus 16. quæſt. 1. l. 2. ff. de iuriſd. om. Iudic. l. quidam, ff. de re iud. ſed prædicto Reuerendſs. Epiſcopo, & reliquis deputatis conceſſum eſt, vt opus erigere poſſint, quod eſt pricipale: ergo cenſetur eis conceſſum, vt regulas, & cõſtitutiones, quibus opus ſit gubernandum facere poſſint, quod eſt acceſſorium. Ad ſecundum videtur affirmatiuè etiam eſſe reſpondendum, ex eo quòd teſtator in teſtamento reliquit, vt prædicti deputati ad erigendum opus, illud erigant omni meliori modo quo eis videbitur; ſed melior modus, qui illis videtur, eſt, vt adminiſtrantium numerus augeatur: ergò illum augere poſſunt.

2 Attamen negatiue reſpondetur Primo quia diſpoſitio generalis non refertur ad ea, circa quæ ſpecialiter eſt prouiſum l. Stichus, ff. de alim. legat. & ibi Bart. ſed circa numerum adminiſtrantium ſpecialiter à teſtatore eſt prouiſum, deputando ad hoc ſupra numeratos Regulares, & ſeculares; ergo diſpoſitio generalis, in qua teſtator diſponit, vt opus erigatur omni meliori modo quo erectoribus videbitur, non erit referenda ad alterandum numerum adminiſtrantium.

3 Secundò quia verba generalia relata ad certas res, non trahuntur ad vniuerſa quæ poſſunt adaptari, ſed reſtringuntur ad ea quæ referuntur, arg. l. cogi, §. generaliter, ff. ad Trebell. & facit l. qui vinum, §. cui dulcia, ff. de trit. vin. & oleo legato. Et verbum ſpeciale additum verbo generali, eius ſignificationem reſtringi l. ſed & ſi adijciatur, ff. pro ſoc. & ibi Bart. ſed in caſu noſtro, verba generalia, ſcilicet, *poſſano erigere detta opera nel meglior modo che le parerà*, referuntur ad certam rem, quæ ſubſequitur, ſcilicet, *acciò delli frutti di detti beni ſi poſſano gouernare i predetti infermi*; & eadem verba, quæ ſpecialia ſunt addũtur verbis illis generalibus, ſcilicet, *nel meglior modo che le parerà*: ergò ipſa verba generalia in caſu noſtro ad omnia, quæ aptari poſſunt, non trahuntur, ſed tantum ad verba illa, quæ referuntur, reſtringenda ſunt: & verba ſpecialia, ſcilicet, *acciò delli frutti*, prædicta verba generalia, ſcilicet, *nel meglior modo che le parerà* reſtringunt; ergo ratione dictæ clauſulæ generalis, Domini erectores circa numerum adminiſtrantium nihil diſponere poſſunt.

ſunt. Et ex dictis patet reſponſio ad contrarium argumentum.

Ad Tertium etiam negatiuè reſpondetur, per prædictas rationes; fuit enim circa eandem cauſſam ſpecialiter à Teſtatore prouiſſum, illam adminiſtratoribus ſpecialiter remittendo; ergo ratione clauſulæ generalis, erectores circa eãdem cauſſam ſe intromittere non poſſunt, eo maximè quòd reſtringitur per prędictam clauſulam ſpecialem, quæ additur.

Ad Quartum affirmatiuè reſpondetur, vt patet ex illis teſtatoris verbis, videlicet, *e parendo à detto Monſignor Veſcouo, & altri ſudetti, più vtile à detta opera vendere i ſtabili, & i danari, e prezzo di quelli conuertire in compra de cenſi, gli laſcia anco ſopra ciò facoltà*. Per quæ verba teſtator generaliter, & abſquè vlla temporis diſtinctione facultatem hanc erectoribus tribuit; ergò abſquè vlla temporis diſtinctione erunt intelligenda, iuxta l. 1. §. & generaliter, ff. de legat. præſtand.

4 Ad Quintum item affirmatiuè reſpondetur; eſt enim Epiſcopus pater pauperum, & curator bonorum eorum ne pereant eis, vt dixit Nauar. in conſil. vlt. de relig. domib. num. 2. per l. ſi quis ad declinandum, & l. id quod pauperibus, C. de Epiſcop. & cleric. habetque poteſtatem prouidendi, vt omnia relicta ad pios vſus impendantur in eos etiam ſi teſtator prohibuerit, cap. tua de teſtam. & §. ſiquis pro redempt. Auth. de Eccleſiaſt. tit. collat. 9. ergo cum huius operis bona ad pauperes pertineant, iuriſdictioni Epiſcop. hoc opus ſubiectum eſſe cenſendum erit.

5 Nec obſtare exiſtimo ſi quis obijciat, executores, & adminiſtratores bonorum, quę pauperibus, vel alicui pio loco relinquuntur, loco heredum haberi, vt poſt Innoc. in cap. cum tibi de teſtam. dixit Bart. in d. l. ſiquis ad declinandum num. 5. ergo ipſi conueniendi ſunt, ſi aliqua lis contra prædicta bona oriatur: ſed in caſu noſtro principales executores, & Adminiſtratores, qui loco heredum habentur, ſunt RR. Patres Abbas Sancti Petri, & Præpoſitus Theatinorum, qui ab Epiſcopali iuriſdictione exempti ſunt: ergò hoc opus Epiſcopali iuriſdictioni ſubiectũ eſſe non poteſt. Non obſtat inquam obiectio hæc, nam reſpondetur, prædictos Patres duplicem perſonam repręſentare, vnam ſuæ dignitatis, & Religioſi, & aliam Adminiſtratoris. Si conueniendi eſſent ratione ſuæ dignitatis, & tanquam Religioſi, argumentum procederet; ſed in caſu noſtro conueniendi ſunt tanquàm adminiſtratores bonorũ pauperum; ergo coram illo Tribunali conueniendi ſunt, cui bona pauperum ſubduntur, prout euenit in Clerico tutore, qui ſi conueniendus eſt ratione propriæ perſonæ, vel propriorum bonorum, coram Eccleſiaſtico foro conuenitur, at ſi tanquam tutor, in eo foro conueniendus erit, cui pupilli ſubduntur. Tenetque hanc ſententiam Bart. in l. interdũ, §. fin. ff. de Iudic. & poſt eum Dec. in cap. tuarum num. 54. de priuileg. vbi affirmant quòd ſi Religioſus exemptus executionem vltimæ voluntatis acceperit, pro tali executione coram Ordinario conueniri poteſt, priuilegio exemptionis non obſtante. Saluo ſemper &c.

RESOLVT. XLI.

QVOD PER SOLAM SOCIORVM criminis confeſsionem tortura tuta conſcientia dari non poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ſecundùm allegata, & probata iudicare debet.*

2 *Socio criminis non creditur etiam in criminibus exceptis, niſi alia concurrant indicia, & in num. 12.*

3 Indi-

3 *Indicium ſufficiens ad torturam non poteſt eſſe minus quàm ſemiplena probatio.*
4 *Præſumptio temeraria eſt illa quæ à malis hominibus inſurgit.*
5 *Socius criminis qui duos patitur defectus, nec in exceptis criminibus indicium facit ad torturam, etiamſi veritas aliter haberi non poteſt.*
6 *Socius criminis qui plures patitur defectus nec facit indicium ad inquirendum.*
7 *Torqueri nemo debet niſi ſufficientia, & veriſimilia indicia præceſſerint.*
8 *Indicia dicuntur demonſtrantia adminicula ad indagandam veritatem.*
9 *Indicia ſufficientia quæ ſint Iudicis arbitrio relinquuntur.*
10 *Bona conditio, & fama, optima ſunt indicia pro reo.*
11 *Indicia ex ſocij criminis confeſſione orta per probationem bonæ famæ facilè diluuntur.*
13 *Commodum ex ſua iniquitate reportare nemo debet, nec incommodum ex pietate.*
14 *Numerus inhabilitatem non tollit: nec duo imperfecta in tota ſpecie vnum perfectum facere valent.*

TRes mulieres bonæ con-
ditionis; & famæ, quas
ex ſola ſociorum crimi-
nis confeſſione conſtat
eſſe maleficas, ex ſola
1 hac confeſſione nō poſ-
ſe Iudicem tuta conſcientia torquere in-
dubitanter affirmo; nam debet Iudex ſe-
cundum allegata, & probata iudicare, vt
communiter Doctores docent, & tradit,
ac explicat Sylu. ver. Iudex 2. q. 4. & 5. &
ſecundùm allegata, & probata mulieres
prædictæ per ſolam ſociorum criminis
confeſſionem torquendæ non ſunt.
2 Primò per tex. in cap. 1. de confeſs. vbi
habetur, nō eſſe credendum eis, qui con-
feſſi ſunt proprium crimen, ſi deponant
contra alios ſuorum criminum comparti-
cipes. Et quamuis gloſſa ibi, in ver. con-
feſſis, hoc limitet in criminibus exceptis,
de quorum numero eſt crimen maleficij,
vt patet ex gloſ. & Doctoribus in l. fin. C.
de accuſat. & tradit Menoch. de arbitr.
Iudic. lib. 2. centur. 5. caſu 474. num. 33.
in fine, tamen ipſa gloſſa addit, in his cri-
minibus exceptis tunc ſolum conſocio-
rum confeſſionem valere, quando aliæ
adſunt præſumptiones, ſeu indicia; & idē
affirmat Menoch. vbi ſupra num. 43. poſt
Doctores quos citat, receptamque hanc
eſſe ſententiam affirmat: ſed in caſu no-
ſtro nulla alia contra præfatas mulieres
adſunt indicia, & ſi quę adſunt, diluta ſunt
per contrarias probationes, vt ex proceſ-
ſu conſtat: ergo indubitatum remanet,
per ſolam prædictam confeſſionem tor-
quendas non eſſe.
3 Secundò, quia de iure communi indi-
cium ſufficiens ad torturam non poteſt
eſſe minus quàm ſemiplena probatio, vt
dixit gloſſa in l. cum probatio, ff. de pro-
bat. quam gloſſam ſequitur, & notabilem
appellat Alex. in conſil. 89 num. 6. vol. 3.
ſed aſſertio ſocij criminis nō eſt ſemiple-
na probatio, cum talis aſſertio tantùm
faciat præſumptionem temerariam: eſt
4 enim præſumptio temeraria illa, quæ à
malis hominibus inſurgit, vt dixit Bonif.
in tract. de malefic. in rubr. de præſumpt.
num. 3. & Gand. de malefic. in rubr. de
præſumpt. & indic. nu. 10. addens quòd
ex talibus præſumptionibus quis ſubijci
tormentis non poteſt; ergò per talem
aſſertionem mulieres prædictæ torqueri
non poſſunt.
5 Tertiò, quia ſocius criminis, qui plures
patitur defectus, puta quia aliundè eſt in-
famis, & criminoſus, ſeu aliàs eſt inhabi-
lis, puta quia eſt vilis, abiectus, pauper,
minor, luſor, & his ſimiles exceptiones
habet, nec etiam in exceptis criminibus
facit indicium ad torturam; eſtque hæc
cōmunis opinio, quam inter alios ſequi-
tur Marſil. ſingul. 200. & cōſil. 74. nu. 23.
& conſil. 102. num. 12. & Farin. cum alijs
quos citat in lib. 2. de indic. & tort. q. 43.
num. 178. & hoc eſt verum etiam in caſi-
bus, in quibus veritas aliter haberi non
poteſt, vt dixit Grammat. in conſil. 70.
num. 9. & Carett. in pract. in 2. tract. de
indic. & tort. §. octauum indicium nu. 23.
& alij, quos vbi ſupra Farin. citat. Et etiã
in caſu quo infamia aliundè ſit probata

quam

quàm per ſocij confeſſionem, vt tenet Natta in conſil.298. num.6. vol.2. & alij quos idem Farin. vbi ſupra citat, & etiã quòd deponant in tortura; quia tortura vnum tantùm defectum ſupplet; & duo defectus ſufficiunt ad confeſſionem ſocij criminis inualidandam, vt affirmat Burſat. in conſil.69. num.25. & cõſil.239.nu.42. & conſil.192. num.21. ſed prætenſi ſocij criminis deponẽtes contra præfatas mulieres aliàs inhabiles ſunt; ergo propter eorum confeſſiones torquendæ non ſunt. Et prædictos ſocios alias inhabiles eſſe ex proceſſu manifeſtiſſimè patet, cum in eo conſtet, non ſolùm fuiſſe veneficos, ſed etiam latrones, ſacrilegos, fures, inſidiatores, rapaces, & omnium ferè criminum reos, viles, pauperes, & ita miſerabiles, vt hoſpitalis receptaculo indigerent.

6 Quare eorum teſtimonium non ſolùm ad torturam, ſed neque ad inquirendum contra prædictas mulieres ſufficiens fuit, per ea quæ probant Burſar. in cõſil.275. num. 19. Bonicos. in comm. opin. par.1. verſ.ſocio criminis non creditur, Bertaz. conſil.61.num 16. Io. Maria Monticell. regul.crimin.4.num.41.

7 Quartò, quia nemo debet torqueri niſi ſufficientia, & veriſimilia indicia præceſſerint l.minor, §. in ea l.maritus & l.fin. ff.de quæſtion. l.ſicut ad finem C. de falſ. l.primum, & l. ad milites, C.de quæſtionibus; ſed nulla ſufficientia, & veriſimilia indicia contra præfatas mulieres in proceſſu inueniuntur; ergò torquendæ non ſunt.

8 Minor probatur, nam indicia dicuntur demonſtrantia adminicula ad indagandã veritatem l.qui adulterij, C. de adulter. l. inſtrumenta domeſtica, & l. fin. C. de probat.

9 Quæ autem illa ſint, cum non ſit à lege definitum, arbitrio Iudicis relinquuntur argum. l.1. C.de iure deliber. Quod arbitrium liberum, & abſolutum Iudici non erit, ſed iure, ac Doctorum ſententijs erit regulandum, vt poſt Burſat. in conſil.316. num.16.vol.3. & Menoch. vbi ſupra caſu 270.num.4. tenet Farinac. lib.2. de indic. & tort. quæſt.37.num.193. vbi multos citat: ponderandaque eſt indiciorum qualitas, vt dixi Menoch. ſupra nu.5. nam debent eſſe probabilia, & veriſimilia per d. l.ad milites, C.de quæſtion. ac grauia, & luce meridiana clariora, vt dixit Bald. in cõſil.259.col.1. verb. inquiſitionis lib.1. & Crauuet.conſil.6.num.12. & cõſil.99. num.1. Sed quæ quęſo demonſtrantia adminicula ad veritatem indagandã, & quæ indicia grauia, & luce meridiana clariora oriri poſſunt ex confeſſione hominum, & mulierũ perditarum contra mulieres bonæ conditionis, & famæ? Vndè malè arbitraretur Iudex, qui ideò eas ad torturã condemnaret; ageret enim contra doctrinam præcitatorum Doctorum, ac etiã contra doctrinam Bart. in l.1. §.1. per illum textum in princ. ff. de quæſtion. vbi dicit, quòd licet reperiantur indicia, quæ aliàs eſſent ſufficientia ad torquendum reum, tamen ſi pro reo aliqua ſunt indicia, tunc opus eſſe vt illa indicia ad torquendum magis vrgentia ſint.

10 Et aliquem eſſe bonæ conditionis, & famæ, adeo optimum indicium pro reo eſt, vt Auguſt. de Arim. in addit. ad Ang. de maleſ. in rubr. Quod fama publica &c. ver. Quæro, nu.22. affirmet, quòd etſi res furtiua inuenta penes vnum, ſufficiens indicium ad torturam ſit, per ea quæ habẽtur in l.ancillæ C.de furt. hoc tamen non procedit ſi res reperiatur penes vnum hominem bonæ conditionis, & famæ. Sic & in ꝓpoſito, dato quòd ſociorũ cõfeſſiones in criminibus exceptis ſufficiẽtia indicia ad torturam ſint, attamen quia talis confeſſio facta eſt contra perſonas non ſuſpectas, & bonæ conditionis, & famæ, non debent talia indicia ad eas torquendas ſufficiẽtia iudicari; maximè quia

11 indicia ex ſocij criminis confeſſione orta, probando bonam famã nominati facilè diluuntur, vt ſcripſit Marſil. in conſ.12. num.38. & conſil.15.num.5. & 6. & conſil.28.nu.16. quem citat, & ſequitur Menoch. vbi ſupra centur.5. caſu 474.nu.41.

12 Quod confirmatur ex doctrina magni illius practici Guid. de Suza in tract. Maleſic. ſub rubr. Qualiter reus ſubijciatur

K tormen.

Digitized by Google

tormen.in finæ primæ col.aſſerētis,quòd quamuis in criminibus exceptis ſocius contra ſocium indicium faciat, attamen ſi alia non præcedant indicia, ſocio non creditur: & eandem ſententiam tenet idem Aug. de Arim. in d. rubr. Quod fama publica in ver. Quæro num. 31.& Menoch.in d. caſu 474. num.43. ſed in caſu noſtro nulla alia indicia contra prædictas mulieres præcedunt; ergò ideo torquendæ non ſunt.

Nec obſtat obijcere, contra Titiam præcedere indicia mortis filiorū pueri, & puellæ ex infirmitate Epyleſiæ, quem morbum ex veleno originem traxiſſe veriſimile eſt, cum Sagarum confeſſiones, & deſuper acceptæ informationes doceāt, quòd infantes, qui vnguento maleficarum liniuntur, plerumque Epyleſia moriuntur: & quod hoc rationem phyſicam, & naturalem habere videatur, cum vnguentum illud ex veneno Buffonum conficiatur, quod cum frigidiſſimum ſit, ex eo talis morbus, qui calorem naturalem violēter extinguit, & omnem ſenſum adimit, generatur. Non inquam hæc contra Titiam obſtant, Tum quia negari non poteſt, infirmitatē Epyleſiæ non ſolùm ex veneno, ſed ex alijs etiam accidentibus in humano corpore naturaliter generari poſſe. Tum quia, dato quòd ex linitione veneni infantes mortui ſint, in dubijs veriſimilius eſt non à propria matre, quæ optimæ eſt famæ, ſed ab alijs linita eſſe. *Nunquid enim obliuiſci poteſt mulier infantem ſuum, vt non miſereatur filio vteri ſui?* vt Iſa. 49. habetur.

Nec contra Semproniam obſtat, ſocios criminis in ſua cōfeſſione dixiſſe, quandam tempeſtatem ipſius Semproniæ cauſſa ortam eſſe, & verificatum ſit talem tempeſtatem ortam eſſe; nam non ideo ſequitur, nec eſt verificatū, cauſſa ipſius Semproniæ ortam eſſe: & cum tempeſtates faciliter ex naturalibus cauſſis prouenire poſſint, & ſoleant, & nullo alio indicio conſtet talem tēmpeſtatem cauſſa Semproniæ prouenıſſe, hoc credendum non eſt, nec præſumendum, cum vnuſquiſque præſumatur in dubio bonus, cap. dudum de præſumpt. gloſ. in cap. 1. de ſcrut. in ord. fac. l. cum prater, §. rogo, ff. de legatis 2. Et multo minus obſtat ei abortium mulieris, quod magicis artibus procuratum prætenditur, cum nullo alio indicio probatum ſit, niſi quia ipſa Sempronia, mulieri, quæ abortium prædictum fecit, dum poſt abortium ęgrotaret, vigilando, & in ſeruiendo ſuam operam præſtitit; nam quis eſt ſanæ mentis, qui ex miſericordiæ opere præſtito, malum hoc peſſimum præſumere poſſit?

13 Imò ſicut nemo ex ſua iniquitate commodum reportare debet, vt habetur in l. itaque Fullo, ff. de furt. & ex cap. 1. de poſtulat. præl. ita è contrario nemo ex ſua pietate incommodum reportare habet; nam contrariorum eadem eſt diſciplina, Inſtit. de his qui ſunt ſui, vel alien. iur. in prin. Nec item ſufficiens indicium eſt, filium eius infantem Epyleſia mortuum eſſe, quia hoc ex natura rei, matrem eſſe ſagam, indicium non eſt, cum vt ſupra dixi, multoties eueniat, vt infantes etiam optimarum, & nulla exceptione maiorum mulierum Epyleſia moriantur.

14 Nec eis omnibus obſtat, non ab vno tātum criminis ſocio, ſed à pluribus eſſe nominatas, nam nec ideò dici poteſt adeſſe contra eas indicium ad torturam; cum numerus inhabilitatem non tollat, nec ſupplementum inducat; nec duo imperfecta in ſua ſpecie vnum perfectum facere poſſint l. 1. C. qui nume. tutel. Alex. in l. ſi quis argentarijs in ptin. ff. de edend. Anchar. conſil. 240. In cauſſa agitata. Felin. in cap. Teſtimonium, in tertio not. de teſt. Natta conſil. 298. nu. 10. vol. 1. Rol. à Valle cōſil. 16. vol. 1. qui reprobat Boer. contrarium aſſerentem in deciſ. 219. num. 17. & licet cum Boerio concordet Clar. in pract. crim. §. fin. quæſt. 21. verſ. ſed pone, quos ſequitur Author Scholior. Director. Inquiſ. in appendice Schol. 110. opinio tamen Rolandi, & aliorum eſt magis communis, quam etiam ſequitur Blanch. in repet. l. fin. nu. 385. ff. de quæſtion. Grammat. conſil. 35. nu. 25. & videtur eam tenere Bal. in l. quoniam in 2. not. C. de teſtam. Marſil. in conſil. 78. num. 2.

num. 2. quos citat, & ſequitur Maſcar. de probat. vol. 3. concluſ. 1311. num. 18. qui licet inferius ſuum dictum limitet in criminibus exceptis, & in ſpecie in crimine maleficij, vt patet in nu. 31. nihilominus in num. 52 declarat hanc, & alias limitationes, quas fecit, tantùm locum habere quò ad indicium faciendum; non autem quò ad torturam, niſi alia indicia concurrant; alijs autem indicijs concurrentibus etiam quò ad torturam indicium facerent, vt tenuit Salicet. in l. fin. C. de accuſat. & Imol. in cap. 1. de confeſs. & alij, quos ibi Maſcar. citat; ſed in caſu prædictarum mulierum nulla alia ſufficientia indicia concurrunt; ergò torquendæ non ſunt. Et dato quod indicia aliqua, quæ leuia ſunt, concurrant, iam ſupra probaui, qualitatem præcedentis vitæ illa elidere. Et hæc dicta ſint Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XLII.

NON POSSE EPISCOPVM in concurrentijs beneficiorum, digniorem eligere cum aliquo pacto.

SVMMARIVM.

1 *Simoniaca dicitur omnis traditio rei ſpiritualis mediante aliqua conuentione, aut conditione, quæ de iure non ineſt.*

2 *Epiſcopus in concurrentijs tenetur eligere digniorem ſub mortali.*

3 *Eligere dignum, omiſſo digniori quando liceat, remiſſiuè.*

Reuerende Pater. Quò ad caſum à te propoſitum, An ſcilicet liceat Epiſcopo, in menſibus Pontificijs, non eligere tanquam magis idoneum aliquem ex concurrentibus, qui aliud Curarum beneficium habeat, etſi magis idoneus ille ſit, niſi prius aliud Curatum beneficium in manibus ipſius Epiſcopi renuntiet, ad hoc, vt ipſe Epiſcopus illud ad concurſum exponat, & digniori conferat, Dico nec in exteriori, nec in conſcientiæ foro, Epiſcopo hoc licere.

1 Primò quia omnis traditio rei ſpiritualis facta medianre aliqua conuentione, aut conditione ſaltem tali, quæ iure nō ineſt, dicitur ſimoniaca, cap. quam pio. 1. q. 2. cap. cum pridem, &c. fin. de pact. & tradit Nau. in conſil. 12. num. 3. de Simon. in antiq. ſed in hoc caſu traderetur res ſpiritualis mediante aliqua conuentione, & conditione, quæ de iure non ineſt, nam de iure, ſolum tenetur renuntiare poſſeſſionem primi beneficij, quando acquiſierit quis pacificam poſſeſſionem ſecundi, vt patet ex extrauag. execrabilis, §. qui vero, de præben. & dignit. ergò ſimonia committeretur. Et quamuis nihil temporale detur, vel accipiatur, in foro tamē exteriori, quando huiuſmodi conuentiones concurrunt, ſimonia præſumitur, vt in terminis conſuluit Nauar. in conſil. 23. de ſimon. & tradit in man. cap. 23. nu. 100.

2 Secundò quia in his concurrentijs tenetur Epiſcopus in conſcientiæ foro eligere digniorem, aliàs mortaliter contra iuſtitiam diſtributiuam peccat; eſtque hæc cōmunis Theologorum, & Canoniſtarum ſententia reſte Nauar. in Miſcellan. 43. de orat. num. 76. & adeſt præceptum expreſſum in Concil. Trid. ſeſs. 24. cap. 18. de reformat. Vbi præcipitur Epiſcopis, vt peracto examine, eum ex examinatis eligant, quem cæteris magis idoneum iudicauerint; ergò regulariter non poteſt Epiſcopus abſque læſione diſtri-

Digitized by Google

butiuæ iuſtitiæ, & abſquè offenſione dicti Concilij, digniore omiſſo, alium ex approbatis eligere, nec digniori aliquod onus imponere, cum abſquè vllo onere ei beneficium debeatur.

3 Dixi, regulariter; nam aliqui caſus excipiuntur, in quibus omiſſo digniori, dignum eligere licet, quos caſus enumerat Nau.in d.Miſcell.43.num.77.de quorum numero non eſt, nec ad eos reduci poteſt hic caſus noſter.

Et propterea, exponeret ſic electum Epiſcopus periculo amittēdi vtrumquè beneficium, propter præſumptā ſimoniam, vt videri poteſt apud Nau.in d.conſil.23. quòd abſquè iniuria ipſius electi fieri non poteſt.

Quibus ſic ſtantibus, Epiſcopo conſilium dabis, vt beneficia, quorum collatio ad ipſum pertinet, dignioribus conferat, & eis contentus ſit, nec plus quærat quàm oportet; & hæc breuiter, & currenti calamo dicta ſint, pro me ora, & vale.

RESOLVT. XLIII.

AN QVI COMPENSAVIT, iurare poſſit ſe ſoluiſſe? Et an qui fideiuſſit de tuto carcere liberetur ab obligatione per mutationem carceris, aut per aliam mutationem.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum eſt verificandum in forma ſpecifica.*
Compenſatio non eſt vera ſed ficta ſolutio.
2 *Compenſare non poteſt qui iurauit ſoluere; ſed vide in num.5.*
3 *Iurare poteſt ſe ſoluiſſe qui eſt debitor ex vna parte, & ex alia creditori compenſando.*
Mendacium eſt falſæ vocis ſignificatio.
Compenſatio, & ſolutio non differunt.
4 *Soluiſſe cenſendus eſt qui ab obligatione ſe liberauit.*
5 *Compenſatio eſt vera, & realis rei alienæ ſatisfactio.*
6 *Fideiuſſores obligati ad arbitrium de tuto carcere, aſſignato carcere finitur eorum obligatio.*
7 *Impoſſibile eſt eodem tempore eſſe in diuerſis locis.*
8 *Fideiuſſio vbi interceſſit reſpectu alicuius obligationis, ſi obligatio innouatur liberatur fideiuſſor.*
9 *Fideiuſſor liberatur quando reus fuit vocatus ad carceres.*
10 *Fideiuſſori non eſt imputanda culpa cuſtodis, aut Iudicis.*

DVO caſus proponuntur, & primus eſt hic.

Exſtat Bononię ſtatutum, quod ſi debitor, tranſacto anno, à die cōtracti mutui, iurat ſe ſoluiſſe, ab obligatione liberetur, nunc caſus occurrit, quòd Antonius accepit à Franciſco mutuo cētum, qui poſtea expendit totidem pro expediendis negotijs ipſius Franciſci, quæ de mandato eiuſdem Antonius agebat; & quia de mandato, & pecunia expenſa conſtare non poteſt, de mutuo vero conſtat, quæritur an ſtante dicta reali compenſatione Antonius ſimpliciter iurare poſſit ſe ſoluiſſe?

1 Et pro parte negatiua facit Primò quia iuramentum in forma ſpecifica eſt verificandum, vt habetur in cap. debitores de iure-

Digitized by Google

iureiur. ſed qui compenſauit, iurando ſe ſoluiſſe, iuramentum in forma ſpecifica non verificat; nam compenſatio non eſt vera ſed ficta ſolutio l. ſi cum filio, ff. de compenſ. l. 1. ff. eod. & facit tex. optimus in l. Iulianus, ff. de condit. & demonſt. ibi quaſi dederit: ergò qui compenſauit falsò iurat ſe ſoluiſſe.

2 Secundò, ſicut qui iurauit ſoluere non poteſt abſque periurio, inuito creditore, aliter compenſare, vt docent Doctores in cap. ad noſtram de iureiur. vbi Felin. dicit hanc eſſe communem ſententiam, quam ſequitur Seraph. in tract. de priuil. Iuram. priuil. 74. nu. 36. & alij quos retuli in 1. 2. par. meæ. Inſtit. Confeſs. lib. 1. c. 1. quæſ. 3. in ſexto caſu, verſ. Pro contraria tamen ſentẽtia; ita qui compenſauit non poteſt abſquè periurio iurare ſe ſoluiſſe, nam argumentum à contrario ſenſu valet, & eſt fortiſſimum, vt dixit gloſ. in cap. cum Apoſtolica, de his quæ fiunt à prælat. & facit c. cum veniſſent de Inſtit. circa finem.

3 His tamen non obſtantibus ego cenſeo, ſtante dicta compenſatione, Antonium abſque periurio iurare poſſe ſe ſoluiſſe, moueor quia nulla alia cauſſa Antonius eſſet periurus, niſi ratione mẽdacij, ſed iurando ſe ſoluiſſe nullum diceret mendacium; cum mendacium nil aliud ſit quam falſæ vocis ſignificatio cum intentione fallendi, cap. Beatus 22. quæſt. 2. D. Thom. in 2. 2. quæſt. 110. art. 1. gloſ. in l. de ætate, §. 1. ff. de inter. act. ſed in tali iuramento nulla adeſt intentio fallendi, nec falſa vocis ſignificatio; nam vt habetur in l. ſi debitor, ff. qui potior. in pign. hab. nihil intereſt inter compenſare, & ſoluere, & in l. dediſſe, ff. de verb. ſignif. & in l. vel permutari, ff. de liber. cauſ. dediſſe intelligendus eſt qui compenſauit; ergò nulla adeſt falſæ vocis ſignificatio; ergò nullum periurium.

4 Et confirmatur ex celebri textu in l. 4. §. ſoluiſſe de re iudic. vbi Iuriſconſultus, ſoluiſſe, inquit, accipere debemus non tantum eum qui ſoluit, verum omnem omninò qui ex obligatione liberatus eſt; quo in loco cum dicat text. eum omninò ſoluiſſe, qui ab ea obligatione liberatus eſt, vt aduertit Couar. in cap. quamuis pactum, de pact. par. 1. relect. §. 4. nu. 9. verſ. cæterum contraria ſententia, & cæt. addens, hoc verè, & ipſo iure eſſe, iuxta gloſ. de dictione, omninò, in l. 1. §. ſi pecuniã, ff. depoſ. & gloſ. in l. obſignationem, C. de ſolut. & not. Bart. in l. 1. ff. iudic. ſolui. Et qui compenſat liberatur l. ſi ambo, ff. de compenſar. hic omninò ipſo iure, & verè ſoluiſſe intelligendus eſt, vt Couar. vbi ſupra concludit: ergò abſque periurio, qui compenſauit iurare poteſt ſe ſoluiſſe.

5 Nec in contrarium adducta argumenta obſtant, nã ad primum reſpondetur quòd etſi compenſatio non vera, ſed ficta ſolutio ſit, eſt tamen vera, & realis æris alieni ſatisfactio, habetque effectus tàm iuris, quàm facti veræ, & realis ſolutionis, vt in d. l. Iulianus, & in l. ſi peculium, §. de illo, ff. de ſtatu liber. Et ideò per compenſationem iuramentum ſatis in ſpecifica forma verificatur, & ſic ſicut verè, & realiter, & abſque mendacio poteſt Antonius dicere dictam pecuniam ſoluiſſe, ita poteſt illud idem abſque periurio cum iuramento affirmare.

Ad ſecundùm reſpondetur, tunc eum, qui iurauit ſoluere, non poſſe abſque periurio compenſare, quando tempore quo erat creditor cogitando de compẽſatione, nihilominus iurauit ſoluere; nam cenſendus eſt tunc facultati compenſandi renuntiaſſe; at ſi tempore iuramenti non erat creditor, vel ſi creditor erat, de compenſatione non cogitauit, tunc abſque vllo periurio compẽſare debitum poteſt, non obſtante quòd ſoluere iurauerat, per dicta à me latè in loco citato in ipſo ſecundo argumento; & ſic argumentum ceſſat in caſu noſtro.

Secundus caſus eſt: Fideiuſſio ſic facta eſt, vt reus non diſcedat è carcere ad arbitriũ Iudicis ſibi aſſignando; ſine licentia eiuſdem Iudicis in ſcriptis obtenta ſub pœna ducatorum ducẽtorum, ſed facta aſſignatione carceris, & ſic declarato Iudicis arbitrio, ipſemet Iudex poſteà alium carcerem ipſi reo aſſignauit. Et iterum propriã domum, ac totam Ciuitatem loco carce-

tis illi conſtituit, præſtita noua cautione de ſe præſentando toties quoties; & tandem vocato ipſo reo pro expeditione cauſſæ, in carceribus illũ coniecit, à quibus aufugit. Dubitatur modo, an poſſit Iudex pręſertim in conſcientiæ foro, conuentam pœnam ducentorum ducatorum exigere?

6 Et breuiter negatiuè reſpondetur. Primò, quia per ſecundam aſſignationem carceris fuit reuocatum arbitriũ ſub quo erant obligati fideiuſſores; ergo etiam reuocata, atque finita eorum obligatio, & fideiuſſio dicenda erit, vt per Menoch. in conſil. 212. num. 34. lib. 3. eſt enim hoc nouum arbitrium, & noua loci aſſignatio, mutatioque, & conſequenter extincta eſt illa prima obligatio de non diſcedendo è carcere ad arbitriũ Iudicis ſibi aſſignando. Nam per nouam obligationem permanendi in ſecundo carcere ſibi aſſignato, extinguitur prima præcedens permanendi in carcere primo loco aſſignato, argument. l. ſi heres teſtam. ff. de action. empti. & l. in numerationibus; §. vlt. ff. de ſolut. & l. pacta nouiſſima, C. de pact.

7 Alioquin cogeretur quis vno eodemq; tempore eſſe duobus in locis diuerſis, & ſeparatis, quod eſt impoſſibile, & impoſſibilium nulla eſt obligatio l. impoſſibilium ff. de regul. iur.

8 Secundò, quia cum fuerit reo propria domus, ac tota Ciuitas loco carceris aſſignata ſub noua fideiuſſione de ſe præſentando toties quoties, facta eſt noua obligatio, & prima de non diſcedendo è domo ſibi aſſignanda ad arbitrium Iudicis, in aliam translata eſt, ſcilicet de permanendo in Ciuitate, & ſe præſentando toties quoties: & vbi fideiuſſor interceſſit reſpectu alicuius obligationis, ſi obligatio illa fuit nouata, & in aliam translata, fideiuſſor ipſe liberatur ſecundùm Bart. in l. aliam nu. 4. ff. de nouat. Rot. in decif. 1. tit. de depoſ. in antiq. Grat. in conſil. 126. num. 6. lib. 1. Menoch. in d. conſil. 212. num. 55.

Tertiò quia dato, & non conceſſo quòd prima obligatio non ſit extincta per conceſſionem noui carceris, nec innouata per nouam obligationem, adhuc tamen non poſſet Iudex conuentam pœnam à fideiuſſore exigere.

9 Nam cum reus ab ipſo Iudice ad iudicium vocatus venerit, & ſe præſentauerit, & in carceribus coniectus fuerit, & priuſquam vocaretur ſteterit in locis à Iudice ſibi aſſignatis, non eſt dubitãdum fideiuſſorem ab omni obligatione eſſe liberatum. Nam qui tenetur reum exhibere liberatur ſi reus aufugiat poſtquam Iudici fuerit exhibitus, Bald. in l. qui crimen q. 10. C. qui accuſ. non poſs. nam culpa cuſtodis non eſt imputanda fide-
10 iuſſori, cui nec etiam eſt imputanda culpa Iudicis, qui reum ad iudicium vocauit, & in carcerem coniecit, & de tuta cuſtodia non curauit: & ita expreſsè tenet Grammat. in conſil. 66. num. 65. & ſequitur Laderch. in conſil. 198. vol. 1. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XLIV.

AN DOMINVS TEMPORALIS, & tutor ſuadere poſſit ſponſalia puellæ impuberi.

SVMMARIVM.

1 *Damnum qui infert proximo ex culpa ſua reſarcire tenetur.*

2 *Factum alienum promittere nemo poteſt.*

3 *Iniuria non fit ei, qui ſpontè, & liberè conſentit.*

4 *Spon-*

4 *Sponſalia contrahere liberè poteſt puella ſeptennio maior.*

5 *Perſuaſio doloſa plus eſt quàm violenta coactio.*

Mulieres debilis, ac infirmi iudicij ſunt, & facilè ſeducuntur.

6 *Preces Dominorum vim coactionis habent.*

7 *Metus reuerentialis facit conſenſum coactum.*

IVlia Caſtri N. ætatis ſuæ annotum 11. requiritur ad ſponſalia cõtrahenda à Sẽpronio mediocris fortunæ necnon, & ab alijs ditioribus, quæritur an Dominus dicti Caſtri, & vnà cum eo tutor puellæ, tuta conſcientia ſe intromittere poſſit, vt cæteris paribus, reiectis ditioribus, ipſius puellæ ſponſalia cum Sempronio contrahantur?

Et videtur eſſe negatiuè reſpõdendum, nam vt communiter Theologi docent, tenetur Dominus temporalis ſubditos, & tutor pupillos ab iniurijs illæſos conſeruare: ſed fieri non poteſt, vt abſque iniuria dictæ puellæ, ditioribus relictis, cæteris paribus, ſponſalia eius cum pauperiore contrahantur, vt patet; ergò non poteſt tuta conſcientia prędictus Dominus, neque tutor dictæ puellæ, ſe intromittere, vt ditioribus reiectis, ſponſalia prædicta cum Sempronio pauperiore contrahantur.

1 Secundò quia, qui infert damnum proximo ex culpa ſua, illud reſarcire tenetur cap. 2. & fin. de iniur. & damno dato, etiamſi non habeat animum damnificandi, vt notat Panorm. in d. cap. fin. not. 1. ſed in hoc caſu ex culpa dicti Domini, & tutoris pupillæ, pupilla, ditioribus relictis, cum pauperiore ſponſalia contraheret; nam ſi ipſi non ſe intromitterent, pupilla cum Sempronio non contraheret; ergò ad reſtitutionem talis damni tenentur.

His tamen non obſtantibus dico, non poſſe

2 quidem tutorem pupillæ ſponſalia prædicta contrahere, nam factum alienum nemo promittere poteſt, l. ſtipulatio iſta §. 1. verſic. nemo, ff. de verbor. obligat. Inſtitut. de inutil. ſtipulat. §. ſi quis alium, & tutor verè factum alienum tunc promitteret, cum liberum ſit puellæ ſeptennio maiori quo cum vult ſponſalia contrahere, vt patebit ex infra dicendis: Poſſet tamen dictus Dominus, & vna cum eo tutor pupillæ tuta conſcientia ſe intromittere, vt ſponſalia ab ea contrahantur cum Sempronio pauperiore, alijs ditioribus reiectis, non cogendo pupillam, nec dolosè illi perſuadendo vt contrahat, ſed ſimpliciter illi proponendo ex vna parte Sempronium pauperiorem, ac rationes quibus induci poteſt ad contrahendum cum eodem; & ex altera parte alios ditiores, & rationes quibus retrahi poteſt ad contrahendum cum illis, omni vi, dolo, ac metu etiam reuerentiali, & omni doloſa perſuaſione ceſſante, & ſi tunc illa liberè potius cum Sempronio, quàm cum alijs contrahere voluerit, nullum ſcrupulum Dominus, & tutor habere debet:

3 Et ratio eſt; nam ſcienti, & conſentienti liberè, & ſpontè, nullo metu, coactione, perſuaſione doloſa, vel vi interueniente, & in ijs, in quibus poteſt ille pro libito diſponere, neque aliqua lege impeditur, non fit ei iniuria; vt patet ex his quæ docent Doctores per illum tex. in reg. ſciẽti de reg. iur. in ſexto. Et Salon. in 2. 2. D. Thom. quæſt. 59. art. 3. concluſ. 3. in verſ. ex hoc ſequitur, qui ita textum prædictum intelligendum eſſe docent; ſed in caſu noſtro puella liberè, & ſpontaneè conſentiret, nullo metu, coactione, perſuaſione doloſa, vel vi interueniente; nam dicimus Dominum prædictum, & tutorem tantùm ſimpliciter proponere debere ex vna parte Sempronium pauperiorem, & ex alia alios ditiores, cum rationibus pro & contra, omni vi, dolo, ac etiam metu reuerentiali, & omni doloſa perſuaſione ceſſante, & in ijs, in quibus puella liberè conſentire poteſt, nulla lege

4 impediente; eſt enim Iulia prædicta ſeptennio maior, vt in facto aſſeritur; & puella ſeptennio maior cum quo vult liberè ſponſalia contrahere poteſt, vt patet ex cap.

cap. litteras, & cap. acceſſit, & ferè ex toto illo tit. extra de ſponſat. Impub. & ex cap. vn. eod. tit. in ſexto; ergò abſquè ſcrupulo Dominus prædictus, & vna cum eo tutor ad prædicta ſponſalia modo prædicto contrahenda, ſe intromittere poſſunt.

Sed caueant præſertim à perſuaſionibus doloſis, inter quas illas præcipuum locum obtinere ſciant, quæ fiunt contra dictamen propriæ conſcientiæ; nam perſuaſio
5 doloſa plus eſt quàm violentia coactio l. 3. §. ſi volentem in 2. reſponſo, ff. de liber. hom. exhib. l. 1. §. perſuadere, ff. de ſer. corru. & tradit Dyn. in d. reg. ſcienti de regul. iur. in ſexto. Et hoc non ſolum verum erit in puella impubere, de qua in caſu noſtro, ſed etiam in quibuſcunque mulieribus, nam debiles, ac infirmi iudicij ſunt, & faciles, vt ſeducantur l. imperialem C. de nupt.

6 Item caueant à precibus importunis, nam cum vnus ſit Dominus, & alter tutor, ratione perſonarum, eorum preces vim coactionis habent, per ea quæ dixit Affl. in deciſ. 69. & ſequitur Couar. in 2. par. de ſponſalib. cap. 3. §. 6. in fine, & Rebell. in 2. par. de oblig. iuſt. lib. 3. quæſt. 9. ſect. 1. num. 10. quibus adde Inn. in cap. cum inter R. de elect. in prin. Item præſertim ab illo metu reuerentiali caueant, ob quem puella conſentiret aliàs nō conſenſura, nam talis metus eſt in cauſſa, vt conſenſus non ſit liber ſed coactus, per ea quæ latè dixit Nauar. in conſil. 10. de his quæ vi metuſuè cauſſa fiunt num. 6. 7. 9. & 10.

Nec in contrarium adducta obſtant, nam ad primum reſpondetur, omnem iniuriam ceſſare, cum ex libera, & ſpontanea pupillæ voluntate in caſu noſtro ſponſalia contrahantur, vt patet ex dictis. Et eadem ratione ceſſat etiam omnis culpa Domini, & tutoris, & ſoli pupillæ imputandum erit, ſi ditioribus relictis, pauperiorem eligat; & ſic ceſſat etiam ſecunda ratio in contrarium adducta. Et hæc dicta ſint ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. XLV.

PACTVM LVCRI CESSANTIS eſſe licitum: licitumque mutuum tritici veteris, vt reddatur nouum.

SVMMARIVM.

1 *DEſinitio cui comepetit, & deſinitum competit.*

2 *Vſura eſt lucrum vi pacti immediatè proueniens.*

3 *Damnum ex eo quòd pecunia non lucratur in recompenſationem deducere non poteſt qui mutuum dat, ſed vide diſtinctionem in num. 8.*

4 *Intereſſe lucri ceſſantis, non ratione lucri, ſed ratione moræ debetur. Sed intellige, vt in num. 9.*

5 *Intereſſe lucri ceſſantis ſicut, & damni emergentis mutuans paciſci poteſt.*

6 *Arbitrio boni viri quod eſt declarandum de Iudice intelligitur,*

7 *Reſtituere obligatur impediens aliquem à conſequendo bono.*

10 *Mutuo dare licet triticum vetus, vt tantundem noui reddatur.*

TItius habet legitimum cenſum ſuper villam Sempronij ad rationem octo pro centenario, quam volens Sempronius ab illo onere liberare, precibus Iudicis loci obtinuit à Titio, vt cenſum extinguere poſſit, impetrata etiam dilatione quinque

anno-

annorum ad ſoluendam pecuniam, ex qua erat cenſus conſtitutus, & interim ratione lucri ceſſantis, approbāte Iudice, promiſit Sempronius Titio ſoluere quinque cum dimidio pro quolibet centenario, quæritur an talis contractus ſit vſurarius?

1 Et videtur reſpōdendū eſſe affirmatiuè. Primò quia, vt inquit Ariſtot. Topic. 6. cui competit definitio, competit & definitum: ſed ſupradicto contractui competit definitio vſuræ; ergò vſurarius cenſendus erit.

2 Minor probatur; eſt enim vſura ex mente omnium Theologorum, lucrum vi pacti immediatè à mutuo proueniens: ſed lucrum ſupradictum quinque, &c. pro centenario vi pacti immediatè à mutuo prouenit; nam cum ſit expletus contractus cenſualis, pecunia ex qua d. cenſus conſiſtebat nō alio titulo apud Sempronium remanet, niſi ratione mutui; ergò ratione mutui Titius quinque cum dimidio pro centenario quolibet anno vi prędicti pacti percipit; ergò vſuram committit.

3 Secundò quia qui mutuum dat, ſine vſura in pactum deducere non poteſt recompenſationem damni, quod conſideratur in hoc quòd de pecunia non lucratur, vt docet D. Thom. in 2.2. quæſt. 78. art. 2. ad primum; quia non debet vendere id quod nondum habet, & multipliciter ab habendo impediri poteſt; ſed Titius in ſupradicto mutuo deduxit in pactum intereſſe lucri ceſſantis; ergò vſuram commiſit. Tenetque eandem ſententiam ipſe D. Thom. in quæſt. 13. de malo. art. 4. ad 14. & Innoc. in cap. vlt. de vſur. & inclinat Sot. lib. 6. de iuſt. q. 1. artic. 3. concl. 4.

4 Tertiò quia intereſſe lucri ceſſantis, aut damni emergentis, non ratione lucri, ſed ratione morę debetur, vt Theologi communiter docent, & probatur etiam ex l. cum quid, §. ſi pupillo, ff. de vſur. ſed in caſu prædicto nullam Sempronius moram commiſit, per ea quę latè tradit Menoch. de arbitr. Iudic. caſu 220. vbi latè tradit quomodo committatur mora; ergò illa quinque cum dimidio pro quolibet centenario tuta coſcientia Titius percipere non poteſt.

His tamen non obſtantibus, dico nullam adeſſe vſuram, & in vtroque foro Titium illa quinque cum dimidio pro quolibet centenario percipere poſſe.

5 Primò quia communis eſt Doctorum ſententia, licitè poſſe mutuantem paciſci de lucro ceſſante, ſicut & de dāno emergente, accipereque vltra ſortem licitè poſſe quantum boni viri arbitrio æſtimabitur: ita docent Panor. in cap. conqueſtus de vſur. Conrad. de contract. q. 30. Turrecrem. in cap. ſi res 14. quæſt. 6. verſ. ad tertium, Caiet. in 2.2. in d. quæſt. 78. artic. 2. ad primum, Angel. ver. vſura 1. num. 16. Sylu. ibi. quæſt. 19. Couar. lib. 3. variar. reſolut. cap. 3. nu. 1. vbi multos citat. Molin. tract. de iuſt. diſput. 315. nu. 5. vbi multos citat, & de communi reſtatur Nau. in man. cap. 17. num. 211. & in comment. de vſur. not. 16. Læſ. l. b. 2. de iuſt. cap. 20. dub. 11. & recentiores communiter in d. quæſt. 78. a t. 2. ad primū, Petr. Nau. lib. 3. de reſtit. cap. . num. 287. vbi alios citat. Sed d. Titius pactus eſt de lucro ceſſante, & vltra ſortem tantùm percepit, quantum boni viri arbitrio æſtima-

6 tum eſt; nam id percepit, quod Iudex æſtimauit, & quando aliquid declarandum eſt arbitrio boni viri, de Iudice intelligitur, qui dicitur bonus vir, l. vir bonus, ff. Iudic. ſolui l. ſi ſocietate, §. arbitrium, ff. pro ſocio, cap. Quintauallis de iureiur. Quòd autem pactus ſit de lucro ceſſante, ex facto manifeſte patet: percipiebat enim ex cenſu octo pro centenario, & ad inſtantiam Sempronij mediante Iudice cenſum nō ſoluta pecunia extinxit, quod facere non tenebatur, vt notum eſt, ideoque dictum lucrum illi ceſſauit.

7 Secundo quia, vt docet D. Thom. in 2.2. quæſt. 62. art. 4. ad ſecundum, & poſt eum Theologi communiter, qui impedit aliquem à conſecutione alicuius boni, reſtituere tenetur; ſed Sempronius hoc fecit: ergò reſtituere tenetur; ergò licitè Titius percipere poteſt.

Tertiò quia lucrum ratione mutui ceſſans,

non

non minus eſt pretio æſtimabile, quàm damnum emergens; ſed hoc percipere mutuans poteſt; ergò & illud.

Nec obſtant in contrarium adducta, nam ad minorem primi reſpondetur lucrum prædictum Titium percipere non ratione mutui, ſed ratione lucri ceſſantis.

8 Ad ſecundum reſpondetur duobus modis paciſci poſſe de recōpenſatione damni, quod conſideratur in hoc, quòd ex pecunia non lucratur, ſcilic. in potentia propinqua, & in potentia remota. Impotentia propinqua, nempe quia quod mutuo datur, iam erat deſtinatum ad licitè lucrandum, & ob mutuum impeditur lucrum, prout eſt in caſu noſtro. In potentia remota, nempè quia non erat deſtinatum ad lucrandum, tamen deſtinari poterat, & in hoc procedit argumentum contrarium, & de hoc loquitur D. Thom. & Doctores, qui contrarium in vtroquè foro ſentiunt, nam verè hic venderet id quod nondum habet, & multis modis impediri poteſt, non autem in caſu noſtro, in quo verè Titius lucrum habebat, & impediri difficillimè poterat, vt patet ex his quæ latè dixi in 2.2. lib. 2. cap. 15. q. 2. verſic. circa lucrum.

9 Ad tertium reſpondetur, quòd tunc intereſſe lucri ceſſantis debetur tantùm ratione moræ, quando lucrum eſt in potentia remota, & in ſpe, at in caſu noſtro eſt in potentia propinqua, & in re, & ideo debetur abſque vlla mora, per ea quæ ſuperius dicta ſunt.

10 Quod autem liceat ſine labe vſuraria, & abſque alia iniuſtitia, mutuo dare triticum vetus, vt ei tantundem in nouo reddatur, non eſt dubitandum, ita enim docuit Sotus de Iuſtit. lib. 6. quæſt. 1. art. 2. Molin. de contract. diſput. 311. num. 4. Lopez in 2. par. Inſtruct. cap. 67. Azor. par. 3. lib. 7. cap. 10. & alij. Et hæc dicta ſint, ſaluo ſemper, &c.

RESOLVT. XLVI.

DE IMMVNITATE Eccleſiarum.

SVMMARIVM.

1 *Libertas eſt naturalis facultas eius quod cuique facere libet, niſi ſi quid vi, aut iure prohibeatur, & in num. 13.*

2 *Reus confugiens ad Sacerdotem deferentem Euchariſtiam non eſt tutus, vt in nu. 15.*

3 *Reus captus in cœmeterio, aut Eccleſia aſſeruari poteſt. & quare non eſt tutus in num. 16.*

4 *Immunitas conceſſa confugientibus ad Eccleſiam ita conceſſa eſt, vt non conſtituatur differentia inter liberos, & captos.*

5 *Confugiens ad Eccleſiam, fugiendo efficitur liber, & ad ipſam liber venit.*

6 *Fuga ſpecies libertatis eſt.*

7 *Fugam arripuiſſe cenſendus eſt, qui propoſito fugiendi actum fugæ addidit.*

8 *Fugiſſe cenſendus eſt qui eo ſe confert, vnde de iure illius loci abduci non poteſt, & in num. 11.*

9 *Fugitiuus eſt puer qui à magiſtro receſſit, & ad matrem peruenit.*

10 *Fugitiuus non eſt qui ad fugam gradum vnum, alterumue promouit.*

11 *Immunitate Eccleſiaſtica gaudet captus ſi è manibus familiæ ſe eximat, & ad Eccleſiam confugiat.*

14 *Reus à ſatellibus cuſtoditus dici non poteſt libertatem amiſiſſe.*

Libertas ex impedimento facti non tollitur.

Reus

Reus à ſatellitibus captus, dũ iuxta Eccleſiam cuſtodiretur ad eam confugit, ipſis ſatellitibus videntibus, modo dubitatur an immunitate Eccleſiaſtica gaudeat?

1 Et videtur primò negatiuè eſſe reſpondendum, quia Doctorum axioma eſt Eccleſiam tueri eos, qui liberi ad eam confugiunt; ſed reus qui captus, & cuſtoditus eſt, liber dici non poteſt; cum libertas ſit naturalis facultas eius quod cuiq; facere libet, niſi ſi quid vi aut iure prohibeatur l. libertas, ff. de ſtat. homin. & reo capto, & cuſtodito ea quæ vult facere non licet; ergo reum captum, & cuſtoditum, ſi ad Eccleſiam confugerit, Eccleſia non cuſtodit.

2 Secundò quia, ſi reus damnatus ad mortem communionem peteret, & dum Sacerdos cum Sacramento ingrederetur aulam, vel oratorium Palatij vbi reus cuſtoditur pro Sacramento recipiendo, ad illum Sacramentũ geſtatem cõfugeret, non eſſet tutus, vt communiter Doctores docent; & hoc non alia ratione, niſi quia non accedit liber, & Eccleſia non cuſtodit eos, qui ad eam liberi non accedunt; ſed in caſu noſtro reus non liber, ſed captus, & cuſtoditus ad Eccleſiam confugit; ergo illum Eccleſia non tuetur.

3 Tertiò, quia reus captus in cemeterio, & in Eccleſia ſi opus eſſet aſſeruari poteſt, & per cemeterium & Eccleſiam ad carceres duci poteſt, abſque eo quòd immunitatem obtineat, vt etiam Doctores docent; ita Farin. in lib. qq. crimin. q. 28. num. 69. & alij quos citat; ſed in caſu noſtro reus captus iuxta Eccleſiam cuſtodiebatur; ergò ex eo quòd ad Eccleſiam confugit, immunitatem obtinere non debet.

4 His tamen non obſtantibus affirmatiuam ſententiam indubitanter eſſe tenendam exiſtimo; nam priuilegium conceſſum Eccleſijs, vt rei ad illas confugientes immunitatem obtineant, tàm à lege Canonica in cap. inter alia, de immunit. Eccleſ. & in alijs iuribus, quæ ibi citat gloſ. 1. quàm à lege Ciuili in l. præſenti, C. de his qui ad Eccleſiam confug. ita generaliter conceſſum eſt, vt nulla conſtituatur differentia inter reos cuſtoditos, & non cuſtoditos, & inter liberos, aut captos: tùm quia capti non poſſunt dici accedere, ſed potius dicendi ſunt ducti eſſe; tùm quia ſuperflua talis diſtinctio eſſet; nam vt dixit Hoſtienſ. in ſumm. de immunit. Eccleſ. §. à quibus num. 12. ex quo quis ad Eccleſiam confugit, fugiendo factus eſt liber, & ad ipſam liber venit, & ideò rationabile eſt vt Eccleſia ipſum tueatur in ea libertate, in qua ipſum inuenit. Et in aliqua lege adeſſe ſuperflua non eſt ſentiendum, vt probatur ex l. ſi quando ff. delegat. primo, & cap. ſolitæ de maior. & obed. Cum igitur lex non diſtinguat, nec nos diſtinguere debemus, vt in d. cap. ſolitæ, & in l. de pretio, ff. de public. in re. act. & l. 1. §. & generaliter, ff. delegat. præſt. Quòd autem immunitas hæc non modo delinquentibus, qui poſt delicta ad Eccleſiam confugiunt, ſed etiã captis proſit, probat Clar. poſt Doctores, quos citat in pract. crim. §. fin. q. 30. num. 18. & exemplis, & factis ita iudicatis comprobat, & Decian. in tract. crim. lib. 6. cap. 28. num. 28.

Et ad primum reſpondetur axioma illud, vel eſſe intelligendum de illis liberis, qui ſerui non ſunt; inter ſeruos enim, & liberos prædictæ leges diſtinguunt; & quò ad liberos immunes ſeruandos eſſe dicunt, caſibus quibuſdam exceptis: quò ad ſeruos verò Dominis reſtituendos eſſe decernunt, præſtito prius de ſeruorum impunitate iuramento.

5 Vel ſi dicamus dictum axioma intelligendum eſſe de liberis ad differentiam captiuorum; reſpondetur, axioma ceſſare, eo ipſo quòd captiui, arrepta fuga, ad Eccleſiam perueniunt; tùm quia ſecundùm Hoſtienſem, ex quo quis ad Eccleſiam confugit, fugiendo factus eſt liber, & ad ipſam liber venit, & ideò eſt rationabile quòd Eccleſia ipſum tueatur in ea libertate, in qua ipſum inuenit.

6 Tùm quia ſpecies cuiuſdam libertatis eſt fugiſſe, vt habetur in l. quis ſit fugitiuus, §. idem rectè, ff. de ædilit ædict.

7 Et

7 Et fugiſſe cenſendus eſt eo ipſo quòd quis propoſito fugiendi actum fugæ ad-
8 didit, vt probatur ex l.fugitiuus, ff. de verb. ſignific. Irem & eo ipſo quòd quis eo ſe confert, vnde de iure illius loci abduci non poteſt, vt in d. l. quis ſit fugitiuus, §. Item Cęlius,& ibi gloſ. Et ibid.in
9 §.Idem Iulianus,ſcribitur fugitiuum eſſe pucrum,qui à magiſtro receſſit,& ad matrem peruenit ſi ſe celandi cauſſa,ne ad Dominum reuerteretur, fugiſſet: quæ omnia, cum caſui noſtro manifeſtè applicari poſſint, manifeſtè etiam conſtat reum prædictum fugiſſe, & conſequenter ad Eccleſiam lierum confugiſſe.
10 Nec obijcias ex ead. l. quis ſit fugit, §. Idem ait, vbi habetur non eſſe fugitiuum eum, qui ad fugam gradum vnum, alrerumue promouit,vel etiam currerere cæpit, ſi Dominum ſequentem non poruit euadere, & conſequenter quòd reus cuſtoditus, ſi videntibus cuſtodibus Eccleſiam ingrediarur, non liber ingrediatur,
11 quia, eorum oculos non euadir, nam reſpondetur,ſat eſſe,ſi manus euadar, & ad locum ſe recipiar, vnde abduci non poſ-
12 ſit,vt in d.§.Irem Cęlius. & quod captus ſi è manibus familiæ ſe exemerit, & ad Eccleſiā aufugerit,ſit tutus, vt poſt Igne. in l.1.num.4.in fin. ff. ad Syllan. & Couar. lib. 2. variar. reſolut. cap.20. nu.13. verſic.17. affirmat Decian. in tract. crimin. lib.6.cap.28. nu.32. Et ita intelligo
13 d.§. Idem ait. Et prætcrea,cum libertas ſit naturalis facultas eius quòd cuique facere libet,niſi ſi quid vi, aut iure prohibeatur, vt in d.l. libertas, ff. de ſtat. hom. reus, qui à ſatellitibus cuſtoditur dici, non poteſt libertatem amiſiſſe; nam vi ideſt de facto prohibetur ne ea faciat, quæ facere libet, & ex impedimenro facti libertas non tollitur, vt probatur ex l. conficiantur,§.Codicilli,ff. de iur. Codicill.
14 Ad ſecundum reſpondetur, meritò Doctores affirmare in exēplo adducto reum non eſſe tutum; nam vbi eſt priuilegium immunitatis tali Sacerdoti conceſſum?& cum canones,& leges loquantur de confugientibus ad Eccleſiam, ad Sacerdotem Sacramenrum geſtantem nō eſt hoc extendēdum, vt poſt Hug. dixit Hoſtien. vbi ſupra arg.c.petijt 7.quæſt.1.& c.hinc eſt 16. q.1.
15 Ad tertium reſpondetur quòd ideo reus captus, & in Eccleſia cuſtoditus, vel per eam ad carceres ductus immunitate non gaudet,quia ad Eccleſiam non confugit, ſed ductus eſt, & immuniras eis conceſſa eſt, qui ad Eccleſiam confugiunt. Scd in caſu de quo queritur, verè ad Eccleſiam confugit, nam non inrra ſacrum locum, ſed extra illum cuſtodiebarur. Saluo ſemper,&c.

Eiuſdem reſolur. caſum poſt hæc ſcripta latius examinaui in 3.par. meæ Inſtit. lib.4. cap.2.q.1.nu.24.tractando mareriam immunitaris Eccleſiaſticę.

RESOLVT. XLVII.

DE IVREPATRONATVS.

SVMMARIVM.

1 *PRæſentare ſeipſum ad beneficium iuris patronatus nemo poteſt.*

2 *Præſentatus à compatrono conſentire poteſt, & ille conſenſus computatur pro vna voce quando ſunt alij patroni diſcordes.*

3 *Præſentatus de progenie præferendus eſt. Intellige cæteris paribus, vt in nu.9.*

4 *Præſentatus à maiori parto eſt inſtituendus in diſcordia patronorum.*

5 *Præſentatus à maiore parte ſufficit ſi ſit idoneus.*

6 *Pauper præferendus eſt in caſu æqualis electionis.*

Pauperem idoneum præferre Epiſcopus poteſt magis idoneo in collatione beneficiorum.

7 *Præ-*

7 *Præſentatus idoneus neceſſariò inſtituendus eſt.*
8 *Idoneus quis dicatur.*

IN quadã cõſãguinitate adeſt iuſpatronatus ſimplex, in quo ius habent præſentandi tres eiuſdẽ cõſanguinitatis familiæ, nõ tamẽ æqualiter, ſed vna earum habet vnam vocem, reliquæ verò duæ ſimul vnam vocem conſtituunt, ita quòd dimidium ius præſentandi eſt penès vnam familiam, & aliud dimidium penès duas. Occurrit nunc præſentationis caſus, & familia illa, quæ integram habet vocem, ſeu dimidium ius præſentandi, & ſimul vna ex familijs duabus, quæ habent aliud dimidium, præſentat B. & altera familia, apud quam adeſt aliud dimidium ius præſentandi, præſentat A. qui cum ſit vnus ex familia, quæ habet dimidium ius eligendi, accedit ad ſemetipſum, & ſic credens conſtituere integrum votum, petit ab Ordinario vt inſtituatur. Quæritur modo quem illorum Ordinarius inſtituere debeat?

1 Et pro parte A. facit, quia, & ſi regulariter nemo poteſt præſentare ſeipſum cap. per veſtras de iurepatron. vbi omnes Doctores notant, & c. fin. de inſtit. vbi nemo poteſt ſibi ipſi beneficium conferre, quia inter dantẽ, & accipiẽtem perſonalis diſtinctio eſſe debet, & per alia multa quæ tradit Rocc. de Curt. de iur. patron. in
2 verſ. Honorificum nu. 20. Attamen limitatur quando quis iam eſſet præſentatus ab alio Compatrono, quia poſſet præſentationi conſentire, & ille conſenſus computatur pro vna voce, vbi eſſent alij Patroni diſcordes; ſed ita eſt in caſu noſtro. A. enim conſentit præſentationi factæ ab eis, qui dimidiam partem habent; ergo conſenſus habetur pro vna voce, & & ſic verè erit præſentatus; & cum ſit de
3 familia, ipſe potius eſt inſtituendus; Nam præſentatus de progenie præferẽdus eſt, quia habenda eſt ratio ad anteceſſores, qui duxerunt Eccleſiam de non eſſe ad eſſe.

4 His tamen non obſtantibus, ego exiſtimo B. eſſe inſtituendum Primò, quia quòd à maiori parte eſt cõſtitutum ſuum ſortitur effectum, cap. 1. de his, quæ fiunt à maior. par. capit. cap. & noſcitur. de his quæ fiunt à Prælat. ſine conſenſu capit. cap. quia propter. de elect. Federic. de Sen. in conſil. ſuo 102. incipit, Nobilis quidam. Bald. in conſil. 292. in antiq. impreſs. vol. 4. ſed in nona impreſs. eſt conſil. 17. vol. 5. incip. factum ſic proponitur. Et in terminis noſtris Cardin. Florent. in cap. 1. in verſ. Quæro de intell. litteræ de elect. vbi formaliter dicit, quod ſi patroni diſcordant in præſentando, ſtatur maiori numero, & eiſdem etiam verbis loquuntur Doctor. cõmuniter quando de hac materia tractãt, vt teſtatur Roc. de Curt. de iurepatron. in ver. Honorificum num. 92. ſed in caſu noſtro Patroni diſcordant in præſentando, & maior numerus præſentat B. ergò ipſe B. qui à maiori parte præſentatus eſt, ab Ordina-
5 rio inſtituendus erit. Et hoc procedit etiã ſi minor pars præſentaret magis idoneum; nã ſufficit præſentato à maiori parte vt ſit idoneus, ad hoc vt eũ Epiſcopus inſtituere teneatur per text. & ibi gloſ. & Doctor. in cap. 3. de iurepatron. & Lambert. de iurepatronat. in 4. quæſt. princip. 3. par. 2. lib.

6 Secundò facit, quia cum B. ſit pauperior A. præferẽdus eſt ipſe B. etiã in caſu æqualis electionis, per ea, quæ dicũt Hoſtienſ. & Ant. in cap. tuam de ætat. & qualit. vbi affirmant poſſe Epiſcopum præferre pauperem idoneum magis idoneo, ſi beneficium ſit ſimplex, & facit. cap. paſce fame morientem, & cap. qui clementiam 86. diſt. Tanto magis dicendum hoc erit in caſu noſtro, in quo B. à maiori parte præſentatus eſt.

7 Tertiò, quia per præſentationem tale ius acquiritur præſentato, vt Epiſcopus cogatur eũ inſtituere, ſi idoneus eſt, gloſ. fin. in cap. monaſterium 1. q. 7. & probat Paul. de Cittad. de iurepatr. 6. par. art. 1. num. 9. 10. & 11. Acquiritur enim præſentato per præſentationem ius ad rem, vt dixit Petr. de Anc. in cap. 1. de inſtit.

8 lib.6.Et dr idoneus pro beneficio ſimpli-
ci qn̄ eſt bonæ famæ, & ſcit legere,& cā-
tare cōpetēter,vt poſt Panor. in c. paſto-
ralis,2.col.de iurepatronat. dixit Cittad.
ſupra num.10. vbi addit, quòd tale ius
ita præſentato acquiritur, vt Patronus
eum amplius reuocare non poſſit, licèt
poſſit alium præſentare; ſed B. idoneus
eſt; ergo inſtituere illum Epiſcopus te-
netur.
Nec obſtat id, quod in contrarium addu-
ctum eſt, nam & ſi A. conſentiat præſen-
tationi de ſe factæ, attamen cum dimi-
diam tantùm vocem ipſe habeat, & præ-
ſentantes ipſum aliam dimidiam, ab vna
ſolâ voce præſentatur, & B. præſentatur
9 ab vna, & dimidia,& ſic à maiori parte,&
conſequenter præferendus erit; nam id
quod dicitur de progenie habet locum
cæteris paribus,vt latè probat Lamberti-
nus ſupra 16. artic.5. par. princip.3.par.
2.lib.num.3. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XLVIII.

DE SIMONIA OB CESSIONEM vnius beneficij cum promiſsione alterius.

SVMMARIVM.

1 *QVòd ſemel placuit diſplicere amplius
non poteſt, explica, vt in nu.7.*
2 *Promiſſio etiam iurata, ſi ſine peccato ſeruari
non poteſt, non eſt ſeruanda.*
3 *Promiſſio ceſſionis beneficij etiam facta ſub
promiſſione collationis alterius beneficij ex
vtraque parte eſt Simoniaca.*
4 *Promiſſio reciproca etiam iurata non obligat
niſi ex vtraque parte impleatur.*
5 *Veriſimilitudo eſt quid connaturale naturæ
diſcurſiuæ.*
6 *Actus agentium non operatur vltra intentio-
nem agentis.*

AN poſſit quis tuta conſcientia præſentatum ad ius patronatum cogere, vt ius ſuum alteri cedat, ex eo quòd promiſerat ceſſionē hanc facere, ſub alia promiſſione conferendi illi aliud beneficium; cum ille, cui promiſſio facta eſt ſit potens, & nobilis, & qui ſine dedecore permittere non poteſt, vt ſibi promiſſio non ſeruetur.

Et videtur dicendum poſſe dictum potentem prædictum præſentatum cogere, vt iuri ſuo cedat. Primò quia quando concurrunt ea, quæ ſunt altioris ordinis cum eis, quæ ſunt ordinis inferioris, ſemper ea præferenda ſunt, quæ ſunt ordinis altioris; ſed in hoc caſu concurrit honor potentis, & lucrum temporale Sacerdotis, & honor potentis eſt altioris ordinis; ergò præferendus eſt; ergo cogi à potente Sacerdos poteſt, vt illi promiſſa ſeruet.

1 Secundò per vulgatam regulam, quæ ſe
habet quòd id quod ſemel placuit am-
plius diplicere non poteſt cap. quod ſe-
mel de reg. iur. in ſexto. Dico nihilomi-
nus nullo modo prædictum promiſſorem
cogendum eſſe ad ſeruandum promiſ-
ſum;nam in malis promiſſis reſcindenda
eſt fides;ſed talis promiſſio eſt mala; nam
2 ſeruari ſine peccato non poteſt; & nec
promiſſio iurata, quæ ſine peccato ſerua-
ri non poteſt, ſeruanda eſt, vt probatur ex
3 cap. ſi verò de iureiur. Quòd autem pro-
miſſio prædicta ſit mala ex eo probatur,
quòd ſi ſeruaretur, tàm Sacerdos, quàm
potens ſimoniam committeret; nam om-
nis traditio rei ſpiritualis facta mediante
aliqua conuentione, aut conditione ſi-
moniaca dicitur cap. quā pio.1. quæſt.2.
cap.cum pridem,& cap.fin.de pact.& tra-
dit.Nau.in conſil.12.num.3. de ſimon.in
antiq.

4 Et

Digitized by Google

4 Et præterea dato quòd promiſſio non eſſet ſimoniaca, & quòd poſſet illam Sacerdos ſine peccato ſeruare, nec etiam illam ſeruare teneretur; nam cum talis promiſſio facta ſit interpoſita conditione de dando illi aliud beneficium,dũ potens,& nobilis talẽ conditionẽ nõ ſeruat, nec Sacerdos promiſſum ſeruare tenetur, etiam ſi illud iuramento confirmaſſet,vt eſt tex in cap. peruenit, il ſecondo in fine de iureiur. Nec dici poteſt potentem ſeruare promiſſum, ſi longè inæquale beneficium dare vellet; eſſet enim talis ſeruatio promiſſi delaſoria,& contra mẽtem Sacerdotis acceptantis promiſſum; ideo namque promiſit, quia veriſimiliter credebat tantundem recepturum eſſe; non enim à potẽte veriſimiliter niſi ęquiualens ſperare poterat; nam cum veriſi-
5 militudo ſit quid connaturale naturæ diſcurſiuæ, vt ait Bald. in conſil.180. nu.3. vol.1.Oldr. cõſil.13. Crauetta conſ.182. num.6. naturaliter diſcurrendo à potente niſi æquiualens expectare non poterat; ſed ſi ſecus eueniret, contra mẽtem pro-
6 mittentis hoc eſſet,& ſic omnis eius promiſſio ceſſaret; nam actus agentium non operatur vltra intentionem agentis l.non omnis, & l.eius, ff. ſi cert. pet. Nec obſtan in contrarium adducta, nam quò ad primum dico habere locum quando ſimul non concurreret bonum altioris ordinis;ſed in caſu noſtro concurrit bonum ſpirituale, quod vna ſimul potens, & Sacerdos amitteret, ſi promiſſa ſeruarentur; Simoniam enim committerent,per ſupradicta ideoq; mortaliter peccarent.
7 Ad ſecundum reſpondetur procedere quò ad ea,quæ licitè placuerunt, non autem quò ad ea,quæ illicitè: in caſu autem noſtro illicitè placuit per ſupradicta. Et præterea regula prędicta procedit in cõtractibus nominatis, puta in emptione, & venditione, & ſimilibus, non autem in contractibus innominatis, puta, facio, vt facias, (cuiuſmodi eſt caſus,de quo quęritur) in quibus ſi res ex vtraque parte eſt integra, licita eſt pænitentia, vt docet Dyn. in explic.d.reg. quod ſemel nu.10. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XLIX.

DE PRAESCRIPTIONE VIRTVTE priuilegiorum non facienda, niſi &c.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio minor quam ſexaginta annorum, & ſi ex priuilegio non currat contra bona aliquarum religionum, hoc tamen priuilegium procedit quò ad bona religioni non incorporata.*

2 *Priuilegia non extenduntur vltra tenorem verborum.*

3 *Societas Ieſu per ſuas conſtitutiones iure ſuccedendi ſuis religioſis caret.*

4 *Religioſus qui non eſt in commutabiliter, dici non poteſt perſona religionis.*

5 *Priuilegium non extenditur ad incognita.*

6 *Religioſi bona poſſidere non poſſunt, ſed ſi religio capax eſt ad illam tranſeunt, ſed incapax ad ſuccedentes ab inteſtato quando religioſus ante profeſſionem aliter non diſpoſuit.*

7 *Præſcriptionis priuilegium conceſſum perſonis quomodo ſit intelligendum.*

8 *Priuilegium conceſſum perſonæ quod in perſona verificari poteſt, ab bona extendi non debet.*

Priuilegia ſuis finibus ſunt continenda.

PRiuilegium conceſſum ab Eugenio Quarto ordini Sancti Benedicti Vallis Oletanæ, in quo cauetur,ne vlla præſcriptio minor quàm ſexaginta annorum currat contra bona, perſonas,& loca d.religionis &c. etſi per

L 2 parti-

Digitized by Google

participationem competat etiã ſocietati Ieſu, attamẽ virtute talis priuilegij nõ exiſtimo neceſſariam eſſe hanc ſexagenariam præſcriptionem contra bona, quæ d. ſocietati non ſunt incorporata, ſed ipſa ſocietas eſt tantùm per accidens vſufructuaria reſpectu cuiuſdam Sacerdotis, qui nondum quartum votum emiſit, & ideo adhuc vſumfructum ſuorum bonorum ſocietas retinet.

2 Moueor, quia priuilegia non extenduntur vltra tenorum verborum cap. porrò cap. recipimus, cap. cum ſimus de priuileg. Petr. de Vbald. in tract. de canon. Epiſcop. & Paroch. par. 2. cap. 5. num. 12. in fin. Soc. in conſil. 112. col. 2. verſ. Secundo præmitto, & alij quos citat, & ſequitur Mandoſ. de priuil. ad inſtar. gloſ. 11. num. 3. ſed tenor verborum d. priuilegij non comprehendit bona d. Sacerdotis: ergo bona d. Sacerdotis nõ debent gaudere priuilegio, quin poſſint præſcribi minori tempore quàm ſexaginta annorum.

Probatur minor, loquitur enim priuilegium de bonis, perſonis, & locis ſocietatis; ſed bona prędicti Sacerdotis quò ad proprietatem ad ſocietatem, & ſocietatis loca pertinere non poſſunt; Socie-

3 tas enim Ieſu per ſuas conſtitutiones iure ſuccedendi ſuis religioſis caret, non ſolum in domibus profeſſis, ſed etiam in collegijs, vt teſtatur Leſius lib. 2. de iuſt. cap. 41. dub. 10. in prin. Nec prædicta bona ſunt ſocietati incorporata iuſto aliquo titulo, ſed tantùm ipſa vſufructuaria eſt durante vita ipſius Sacerdotis; ergò non ſunt bona ſocietatis.

4 Nec perſona d. Sacerdotis dici propriè poteſt perſona, ſeu membrum, & de corpore ſocietatis; nam cum non ſit profeſſus omnium votorum, & ſi per illa tria vota, quæ emiſit à ſocietate ad eius libitum recedere non poſſit, attamen ad libitum ſui Præpoſiti Generalis exire poteſt; & ad hoc, vt quis proprie cenſeatur perſona, ſeu membrum, & de corpore ſocietatis, neceſſariò requiritur vt ſit incommutabiliter Religioſus, vt poſt Aretin. in tractat. de teſtam. gloſ. 11. verſ. Item reliquit Eccleſiæ num. 2. dixit Mandoſ. vbi ſupra num. 26. in fin. & rationem aſſignat, nempè quia illud eſt proprium, & incommutabile membrum, quòd à ſuo corpore non ſeparatur cap. cum non liceat à capite. de pręſcript. cap. nõ decet à capite. diſt. 2. & loquitur in terminis de illis religioſis eiuſdem ſocietatis, qui nec Nouitij, nec profeſſi ſunt, cuiuſmodi eſt prædictus Sacerdos, & hoc etiam probat præſertim ex Bulla Pauli III. vbi dicitur quòd ſcholares eiuſdem ſocietatis, peracto ſtudiorum ſuorum curſu, in ſocietatem admitti poſſunt, & ſic neceſſariò præſupponitur quòd antequam admittantur de ſocietate non ſunt, etſi illa tria vota emiſerint; ſed prædictus Sacerdos vel non fuit admiſſus, & ſic non eſt perſona ſocietatis, vel fuit admiſſus, & ſocietas ſuccedere non potuit, repugnantibus conſtitutionibus, vt dictum eſt.

5 Et quamuis per Bullam Greg. XIII. inter ſuas in ordin. 102. Religioſi prædicti, tribus votis emiſſis, ex priuilegio verè, & propriè Religioſi dicendi ſint, & in ipſum corpus ſocietatis cooptati cenſeantur, attamen eorum bona prædicto priuilegio gaudere non poſſunt; nam priuilegium ad incogitata extendi non debet cap. ex multiplici de decim. cap. dudum Eccleſia, ver. inſuper de elect. & tradit Mandoſ. vbi ſupra in num. 4.

6 Sed Eugenius IV. veriſimiliter nunquã excogitauit concedere dictum priuilegiũ perſonis pro rebus; nam vana fuiſſet talis conceſsio, cum Religioſorum perſonæ bona poſsidere non poſsint, ſed illorum bona, ſi Religionem bonorum capacem ingreſsi ſunt, & aliter ingreſſus non diſpoſuit in ipſo ingreſſu ad Religionem translata ſint, Auth. de Monachis, §. illud quoque, & Auth. ingreſsi, C. de Sacroſanct. Eccleſ. vbi Dec. cap. ſi quia 19. q. 3. cap. in præſentia, & ibi Doctor. de probat. cap. quia ingrediẽtes 19. q. 2. Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. centur. 5. caſu 436. num. 1. Et dixi latè in 2. par. Inſtitut. Peregrin. cap. 26. q. 3. Si verò religio ſucceſsionis incapax ſit, ſi ingreſſus aliter non diſpoſuit, bona ad illos perueniunt, qui

qui ab inteſtato ſunt ſucceſſuri, vt docet gloſ. in clem. Exiui de Paradiſo, verſ. cū verò de verbor. ſignific. ergò veriſimiliter Eugen. IV. prædictum priuilegium perſonis pro rebus non conceſsit: & qui habet veriſimilitudinem pro ſe, habet pro ſe deciſionem legis, vt dixi Tiraquell. in l. ſi vnquam num. 73. C. de reuoc. donat. & Euerard. in loc. à leg. num. 5.

7 Nec ly, Perſonas, eſſet vanè in priuilegio poſitum, nam intelligitur, vt contra perſonas præſcribi nō poſsint priuilegia perſonis conceſſa, contra quæ nulla currit præſcriptio, niſi poſt lapſum ſexaginta annorum, vt tradit Confeſſ. in compend. priuileg. Mendic. tit. 12. cap. 1. Imò neceſſariò dictum priuilegium perſonis conceſſum intelligendum eſt quò ad priuilegiorum, aliorumque beneficiorū perſonalium præſcriptionem, nō autem quò ad bona, tùm quia quò ad præſcriptionē bonorum ſpecialiter priuilegium cōceſſum eſt per ly bona; tùm quia alia ſunt bona, alia eſt perſona, & ſic tanquàm diuerſa in dicto priuilegio ponuntur; & pri-

8 uilegium conceſſum perſonæ, quod in perſona verificari poteſt, ad bona extendi non debet; quia priuilegia ſuis finibus ſunt continenda, vt dixit Petrus Antib. de muncrib. in 3. par. princip. num. 81. & Dec. conſil. 529. & ſequitur vbi ſupra num. 3. Mandoſ. Extendendo autem priuilegiū à perſona ad bona, ſuos fines excederet: & facit l. pater filiæ, ff. de ſeruit. leg. vbi ius quod poteſt concedi rei, & perſonæ, in dubio videtur eſſe conceſſum perſonæ. Et hæc breuiter dicta ſint. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. L.

DE VENDITIONE REI cum reſeruatione dominij ob dilatam ſolutionem.

SVMMARIVM.

1 *Vſuram non committit, nec iniuſtitiam vendens, reſeruato ſibi dominio rei venditæ ad ratam pretij non ſoluti, ſi percipiat pro dicta rata quinque pro centenario, quando bona vendita tantumdem reddunt, vſque ad num. 4.*

Fructus non dicitur niſi quod ſupereſt deductis expenſis.

2 *Vſura eſt lucrum vi pacti immediatè à mutuo proueniens.*

3 *Aequum non eſt vt emptor cum aliena iactura locupletetur.*

4 *Iniuſtitiam non autem vſuram committit vendens quando ex re vendita, cuius dominium ſibi ad rationem pretij non ſoluti reſeruauit, percipit aliquid vltra id, quod res reddit, vſque ad num. 8.*

6 *Iuſtitia eſt habitus ſecundùm quem aliquis conſtanti, & perpetua voluntate ius ſuum vnicuique tribuit.*

7 *Iuſtitia æqualitatem circa alterum ſeruandam importat.*

8 *Reſtitutionis obligatio ex læſione ſpecialis iuſtitiæ alterius procedit.*

9 *Fructus rei venditæ cum reſeruatione dominij venditori pereunt: niſi compenſari poſſint cum vbertate alterius anni.*

1 IN caſu propoſito quæritur, an qui vendidit fundum retento, ſibi dominio ad ratam pretij non ſoluti, poſsit interim abſque vſuræ vitio ſingulis annis percipere ad ratam dicti pretij quinque pro centenario? Et cum diſtinctione reſpondendum eſſe cenſeo, ad hoc vt inter tàm varias Doctorum ſententias

Digitized by Google

veritas elucescat; ſcilicet quòd aut ex rei venditę fructibus (deductis laboribus, & expenſis, quæ ad ipſam colendam fieri ſolent; cum non dicatur fructus niſi quòd ſupereſt deductis expenſis l.fructus,ff.ſolut. matrim.) habito reſpectu ad pretium, ad rationem quinque pro centenario ſingulis annis percipi poteſt, aut non. Si primum, contractus vſurarius non eſt, ſed vndequaque iuſtus. Quòd autem contractus vſurarius nō ſit ex ipſamet vſuræ diffinitione probatur, quæ ex mente omnium Theologorum,

2 Eſt lucrum vi pacti immediatè à mutuo proueniens; ſed in hoc contractu lucrum vi pacti immediatè à mutuo non prouenit; ergò non eſt vſurarius.

Minor probatur: in contractibus enim, in quibus pro rata pretij non ſoluti dominium rei venditę in emptorem non transfertur, ſed apud venditorem retinetur, etſi poſſeſſio transferatur in emptorem, attamen venditor ipſe pro rata ipſius pretij non ſoluti, verè dominus rei venditæ remanet, & cum hoc tantùm onere, vt tempore ſolutionis pretij pro rata dominium in emptorem transferre: & è contra emptor verè dominus pretij non ſoluti eſt, & cum hoc tantùm onere, vt teneatur, adueniente tēpore conuēto, pretium ſoluere; quæ cum per ſe pateant, probatione non indigent; ſed inde fit, vt dominus rei venditæ pro rata pretij non ſoluti licitè poſſit ex eadem re fructus percipere; at quia non ipſe ſed emptor, qui pro rata pretij non ſoluti, illius rei dominus nō eſt, fructus percipit, venditor pro hùius ſui intereſſis recompenſatione licitè poteſt ab emptore tantundem re-
3 cipere; nam æquum non eſt vt emptor cum aliena iactura locupletetur, cap.locupletari, de regul.iuris in 6.l.iure naturæ,ff.eod. Cum igitur non ex pretio non ſoluto, ſed ex re ſua, ratione pretij non ſoluti, & dominij non translati, venditor lucrum percipiat, neceſſarium eſt aſſerere, abeſſe ab hoc contractu contractum mutui, & conſequenter abeſſe vſuram, cuius lucrum immediatè à mutuo prouenit.

4 Quòd autem idem contractus iuſtus ſit ex eo patet quòd, deductis expenſis, tantùm emptor ſoluit, quantùm ex re nō ſua percipit, & ſic æqualitas ſeruatur, quæ propriè ad iuſtitiam pertinet, vt ex dicendis patebit.

5 Si verò, habito reſpectu ad pretium, & & deductis expenſis, ſingulis annis ad rationem quinque pro centenario ex re vendita percipi non poteſt, contractus prędictus iniuſtus tunc eſſet, vſurarius tamen non eſſet.

6 Quòd autem contractus iniuſtus tunc eſſet, ex ipſa iuſtitię definitione patet, quę eſt habitus ſecundùm quem aliquis conſtanti, & perpetua voluntate ius ſuum vnicuique tribuit, vt docet D. Thom. in 2.2. quæſt.58. & deſumitur ex l. Iuſtitia, ff. de iuſt. & iur. & ex Ariſtot. 5. Ethic. cap. 1. tom. 5.

7 Sed in hoc contractu ius ſuum tunc vnicuique non tribueretur; nam cum iuſtitia ęqualitatem circa alterum ſeruādam importet, vt ipſius nomen demōſtrat, & docet D.Thom. in d.2.2. quæſt.57. art.1.2. & 3. in hoc caſu non ſeruaretur, quia emptor minus perciperet, & plus ſolueret, & ſic iniuſtus eſſet contractus: Et conſequenter tunc venditor illud plus reſtituere teneretur, quia iuſtitia emptoris læſa
8 eſſet, & obligatio reſtitutionis ex læſione ſpecialis iuſtitiæ alterius procedit, vt docet Petr.Nau.lib.2.de reſt.c.1. nu.2.3. & 4.

Quòd autem nec etiam tūc contractus vſurarius eſſet ex dictis patet, cum in eo mutuum non interueniat.

9 Ex dictis etiam infertur quòd ſi interim fructus caſu pereant, venditori pro rata pretij non ſoluti perire debeant; cum pro tali rata rei venditę verę Dominus ſit, & conſequenter ſui ſint fructus; & emptor interim tanquam cōductor eſt exiſtimandus, & conſequenter periculis caſus fortuiti, ſi qui euenerint, venditor ſubiacere debet tanquam locator, vt in cap. propter de loc.& cond.& in l. ex conducto, §. ſi vis, ff.loc. Et hoc ſiue pereant omninò, ſiue ex parte; ita tamen, vt ſi omninò pereant, venditor nihil percipere poſſit; ſi verò ex parte, diuidantur pro rata inter ipſum

ipſum emptorem, & venditorem; ita vt emptor percipiat partem conuenientem pretio ſoluto, & venditor partem conuenientem pretio non ſoluto, iuxtà ea quæ habentur in l. fin. §. fin. ff. de fund. dota. quem tex. ad hoc commendat Bar. in l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. empt. Dummodò ſterilitas vnius anni cum vbertate alterius compenſari non poſſit, vt dixit Bar. in d. l. ex conducto, §. ſi vis, ff. locati. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LI.

DE IVREPATRONATVS cum grauamine fundato.

SVMMARIVM.

1 *Modus appoſitus in fundatione monaſterij ſi pius, & ſanctus eſt, ac ſecundum ius commune admittendus eſt.*
2 *Bona quæ de ſe ſunt bona toleranda non ſunt cum in alterius contemptum deducuntur.*
3 *Monaſteria ſemel dicata ſemper monaſteria perſeuerare debent.*
4 *Eccleſia non fundanda niſi prius competenter dotetur.*
5 *Eccleſia non dicitur dotata quando ita dotata eſt, vt in pœnam dotem amittere poſſit.*
6 *Acceſſorium à ſuo principali vires non ſumit, quando, in ipſo acceſſorio ſpecialis prouiſio reperitur.*
7 *Pœna à conditione, vel modo, cui inhæret, vires non ſumit, quando in ipſa pœna ſpecialis prouiſio reperitur, vel quando in ea eadem non militat ratio.*
8 *Eccleſiæ fundatio non eſt admittenda, ſi in illa apponatur pœna amiſſionis dotis.*
Illicitè quod adiectum eſt pro non adiecto habetur.

D Siluius de Milano nob. Mutinenſis in ſuo vltimo teſtamento Monaſterium Sanctæ Vrſulæ fundandum eſſe mandauit, quod & heredem inſtituit, & inter cætera à puellis in eo recipiendis hæc obſeruari præcepit videlicet. *Che in detto luogo debbano eſſer accettate, & entrare ſenza pagare, ò che per loro ſi paghi pur vn quattrino, ne robba, che lo vaglia, ma gratis, & amore Dei*. Et addidit. *Et caſo che ſua Santità ò altri à chi ſpettaſſe non voleſſero ammettere la ſondatione ſatta nella ſudetta ſorma, e modo: ouero dopo la ſondatione ſatta nel ſudetto modo in alcun tempo mai da eſſe vergini clauſtrate, o loro ſuperiori, Preſidenti, o chi che ſia ſoſſe per ingordigia di robba, o ſotto anco lecito, e buon preteſto introdotto il ſar pagare, dare, ò donare coſa alcuna quelle Zitelle, che ſaranno accettate, ò profeſſaranno in detto Monaſterio, allhora, & in ciaſchedun di detti due caſi, & adeſſo per all'hora il Signore Teſtatore priua, e vuole, che ſia, e s'intenda ipſo iure, & ſacto, priuo eſcluſo, & eſheredato in tutto e per tutto detto Monaſterio, e Vergini di eſſo anco clauſtrate, e profeſſe della detta Inſtitutione, e ſoſtituiſce di tutti i beni, & heredità del Signor Teſtatore, e della caſa, ò Monaſtero doue ſaranno come di ſopra, vniuerſale herede la Santa Vnione, &c.* Quæritur an his ſic ſtantibus tutò poſſit ordinarius, vel alius ſuperior ad erectionem dicti Monaſterij aſſenſum præſtare.

1 Et pro parte affirmatiua facit breuiter, quia teſtator in hac fundatione duo facit, Primò conditionem apponit, ſeu, vt magis propriè hoc dicam, modum apponit per illa verba: *Che in detto luogo debbano eſſere accettate, &c.* & ſecundo apponit pœnam per illa verba: *Et caſo che ſua Santità, &c.* & cum conditio, ſeu potius modus

Digitized by Google

dus ſit pius,iuſtus,& ſanctus, ac proindè ſecundùm ius commune, vt luce clarius apparet,ordinarius,vel alius ſuperior debet, & tenetur dictæ fundationi aſſentiri, vt affirmat Lambert. in tract. de Iurepatronat.quæſt.9.1.par.princ. lib.1. nu.32. verſ.Quid dicemus nos, & alibi. Et cum pœna à conditione, ſeu modo cui inhæret tãquam acceſſorium à principali ſuo vires,ſumat iuxta reg.acceſſorium de iur. in 6.Cum inflicta ſit pro contrauentione conditionis,ſeu modi ſecũdùm ius commune,qui eſt principalis,ei aſſentiendum eſt,cum ſit acceſſoria.

Hac tamen ratione non obſtante, ego dicendum eſſe arbitror,non poſſe ordinarium, vel alium ſuperiorum dictæ fundationi pro ut iacet aſſentiri,& moueor his rationibus.

2 Primò quia ea,quæ de ſe bona ſunt, toleranda nõ ſunt cum in alterius contemptum deducuntur argum.l.Item apud Labeonem,§. Generaliter, ff. de iniur. iunctis notatis per Cyn.in l. ſi non conuitij, C.de iniur. & 7.q.1.in fin. ſed hæc teſtatoris noſtri diſpoſitio,& inſtitutio,quamuis de ſe bona ſit,cum ſit ad piam cauſſam facta,tamen,quia ei pœna eſt addita, ex qua iuris canonici, & Eccleſiæ contemptus, & iniuria ſequi poteſt, cum per prædictam pœnam fundandæ Eccleſiæ,& Monaſterij ſtatus ſubuerteretur, quod abſque iniuria euenire minimè poſſet, cũ ſit hoc in iure prohibitum per cap.2.de ſupplend. negligent. Prælat. & cum melius ſit non incipere, quàm ab incepto turpiter deficere;& ideò in Calcedonenſi Concilio cap. 24. relatum in cap. quæ ſemel 19.quæſt.3. ſtatuitur, vt quæ ſemel

3 ſunt dicata Monaſteria ſemper Monaſteria perſeuerent, vnde meritò Ioan.Andr. & Abb.in cap.inter quattuor, circa med. de religioſ.domib.docent,ſi alicuius Monaſterij Religioſi deficiant, alterius Monaſterij eiuſdem Ordinis Religioſos ſumendos eſſe: eiſque deficientibus ad regulares alterius ordinis deueniendum eſſe, & deinde in defectum omnium in illo ſeculares Clericos ordinandos eſſe: talis ergo diſpoſitio cum tali pœna, admittenda non erit.

4 Secundò,quia Eccleſia non eſt fundanda niſi prius competens ei dos fuerit aſſignata cap. nemo de conſecrat. diſt. 1. Auth.vt null.fabric.orat.Domin.§.1.collat.5.& in Auth. vt determin. ſit numer. Cleric.§.1.collat.1.; ſed quando in limine fundationis, & dotationis Eccleſiæ conditio ſeruanda apponitur, vel modus cum pœna amiſſionis dotis in caſu non

5 ſeruatæ conditionis vel modi, Eccleſia dotata nõ dicitur, cum in pœnam dotem amittere poſſit,vt eruditè docet Lamber. ſupra art.4. num.4. argum. c.1. de Iudic. & cap. debitor de iureiurand. ergò in caſu noſtro talis diſpoſitio cum prædicta pœna admittenda non erit.Et ita expreſsè tenet Lambert. ſupra in num.2. vbi formalia hæc verba dicit, videlicet. *Licet poſſint apponere conditiones etiam contra ius in limine dotationis de conſenſu Epiſcopi, non poterunt tamen apponere pœnam in caſu non obſeruatæ conditionis, quia Eccleſia remaneret indotata.*

6 Ad contrarium verò reſpondetur quòd ſicut tunc tantùm acceſſorium à principali ſuo vires ſumit, quando in ipſo acceſſorio ſpecialis prouiſio, vel diſpoſitio non reperitur,vt tradit Dyn.in d. reg. acceſſorium nu.2. per tex. in l. centum Capuæ,& l.fin.ff.de eo quod certo loco: Et quando in acceſſorio eadem militat ratio arg. eorum quæ dicit Dec. in cap. cum principalis,ff.de regul.iur. Bar. in l. ſtipulatio iſta in 12.oppoſ.ff. de verbor. oblig. & Bald.in l.non dubium in 14. oppoſ. C. de legib.

7 Ita tunc tantùm pœna à conditione,vel modo cui inhæret vires ſumit, quando in ipſa pœna prouiſio non reperitur; ad hoc vt acceſſorij regula omninò procedat: & quando eadem militat ratio in pœna, quæ militat in conditione, cui inhæret. Sed in caſu noſtro tacitè ſpecialis prouiſio in pœna reperitur, cum prouiſum ſit ne Eccleſia abſque dote fundari poſſit, & per appoſitionem prędictæ pœnæ Eccleſia dotata dici non poteſt iuxta ſupradicta: & alia in caſu noſtro ratio militat in pœna,quàm in cõditione ſeu modo; nam condi-

conditio ſeu, modus eſt ſecundùm ius commune, pœna autem eſt contra ius, vt ex ſupradictis apparet.

8 Et ideo dico prædictam fundationem cum tali pœna admittendam non eſſe; & huius opinionis videtur Felin. in cap. cum venerabilis de conſtit. nu. 37. in ver. demum nota tria, & allegat Petr. de Anch. in cõſil. 193. quos citat, & ſequitur Lambert. ſupra, qui quamuis olim tenuerit prædictam pœnam eſſe admittendam in caſu quo, iam fundatam Eccleſiam quis dotaret, dicit tamen mutaſſe ſententiam, & addit formalia verba: *Et potius tenerem Eccleſiam indotatam per mille annos, donec inuenirem dotantem, qui licèt apponeret conditiones, non apponeret pœnam amiſſionis dotis, quàm illam dotari facere cum tali pœna.* Quid igitur faciendum ſit quæris? Reſpondetur Monaſterium, cum ſola conditione, ſeu, vt propriè loquar cum ſolo illo modo fundandum eſſe, ſcilicet, *Che in detto luogo debbano eſſer accettate, & entrare ſenza pagare, ò che per loro ſi paghi pur vn quattrino, nè robba, che lo vaglia, ma gratis, & amore Dei*: & pœnam eſſe reijciendam; nam quòd illicitè adiectum eſt, pro non adiecto habetur l. placuit, ff. de vſur. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LII.

DE EMPTIONE, ET VENDITIONE, cum pacto retrouendendi.

SVMMARIVM.

1 *Emptionis, & venditionis contractus cum pacto retrouendendi iuſtus eſt.*

2 *Reſeruatio dominij rerum venditarum ad ratam pretij non ſoluti cum reſponſione ad rationem quattuor pro centenario, quare iuſta.*

3 *Penſionem integram rei emptæ, & eidem venditori locatæ percipere, quando pars aliqua pretij non eſt ſoluta, vſurarum ſuſpicionem præbet.*

Graccus vendit domum cum apotheca Sabellio mille auteis cum pacto redimendi intra quinquennium; ſoluit tantùm Sabellius centum aureos, & pro reliquis non ſolutis conuenit in eodem contractu cum Gracco annuatim ſoluere quattuor pro centenario; dominium tamen directum ſibi reſeruat Graccus donec totum pretium ſolutum fuerit pro rata pretij non ſoluti.

Præterea hãc eandem domum cum apotheca publico inſtrumento ſtatim poſt venditionem locat Sabellius emptor Gracco venditori pro pretio librarum 233. Mutin. annuatim. Quæritur quid iuris ſit in conſcientia de vtroque contractu?

1 Primum ex narratis contractibus eſſe licitum non eſt dubitandum. Et quò ad iuſtitiam emptionis cũ pacto de retrouendendo (ſuppoſita iuſtitia pretij) eam probant Conrad. de contract. quæſt. 83. Couar. lib. 3. variat. reſolut. cap. 8. num. 4. latè Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 375. & Petr. Nauar. lib. 3. de reſtitut. cap. 2. à num. 92. vſque ad num. 98. & dixi in 2. 2. meæ Inſtit. lib. 2. cap. 6. quæſ. 7.

2 Quò ad pactum verò reſeruationis dominij rerum venditarum ad ratam pretij nõn ſoluti cum reſponſione ad rationem quattuor pro centenario, eius iuſtitia ex eo probatur, quòd ob non traslatum dominium Graccus venditor ad rationem pretij nõ ſoluti, verè eſt Dominus rerum venditarum, & Sabellius verè Dominus pretij non ſoluti, & ideo pro rata pretij non ſoluti iuſtè pẽſionem à Sabellio exigere poteſt, ſi interim in Sabellium rei emptæ

emptæ poſſeſſionem tranſtulit;nam poſſidet Sabellius tanquam conductor, non autem tanquam dominus, cum dominium translatum non ſit. Et hic Mutinæ iuſta domorum penſio eſt ad rationem quattuor pro centenario.

3 Quòd autem attinet ad contractum locationis, & conductionis pro pretio libr. 233. dico, maximā palliatarum vſurarum ſuſpicionem præbere; nam cum tantùm centum à Sabellio ſoluta ſint, & tantùm ad rationem dd. centum ſit dominus rerum emptarū, nihilominus tanquàm ſi integrū illorū dominiū haberet, illas Gracco locauit, ita quòd Graccus pro parte pretij à Sabellio nō ſoluti propriatum rerum eſt conductor, quod maximè abſurdum eſt. Sed ſi fortè dices iam illas Graccum tacitè per primum contractum Sabellio locaſſe, & Sabellium illas Gracco expreſsè ſublocaſſe; tibi dico, ad quid hic circulus niſi ad oſtendendum deprauatum Sabellij animum eſſe, & ſub his licitis contractibus vſuras palliare velle. Caueat igitur ipſe Sabellius ne intrinſecè potius intentionem habeat percipiēdi fructus ex pecunia ſoluta, quàm emendi ſupradictas res, nam hoc eſſet vſura palliata, & expreſsè contra illud Lucę 6. *Mutuum date nihil inde ſperantes*. Et hæc breuiter dicta ſint, Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LIII.

DE DONATIONE A' SPONSO minore 25. annis cum iuramento facta in Ciuitate, vbi per ſtatutum huiuſmodi donationes moderantur.

SVMMARIVM.

1 *Acceſſorium ſemper ſequitur naturam ſui principalis. Fallit in iuramento, vt in nu.11.*

2 *Iuramentum regulatur ſecundum naturam actus, ſuper quo interponitur, ſed intellige quando actus iuramento non confirmatur, vt in nu.12. vbi alias etiam exceptiones habes.*

3 *Stipulatio, nec mandatum, nec iuramentum tenet ex his, quæ ſunt reprobata per legem; explica, vt in nu.13.*

4 *Pactum, & iuramentum ei additum non eſt ſeruandum quando iuri communi eſt contrarium, explica, vt in nu.14.*

5 *Iuramentum eſt vinculum perſonale, & ad heredes non tranſit.*

6 *Donatio iurata à minore facta ab heredibus eſt ſeruanda.*

7 *Contractus primariò ob priuatam, & ſecundariò ob publicam vtilitatem prohibiti iuramento confirmantur.*

Donatio inter virum, & vxorem iuramento confirmata valet.

8 *Lex quando prohibet aliquid primariò ob publicam, & ſecundariò ob priuatam vtilitatem.*

9 *Minor 25. annis eum conſenſu tutoris, & decreto Iudicis etiam res pretioſas donare poteſt, ſecus ſine illis.*

10 *Contractus minoris iuramento confirmatur. Minor ratione iuramenti ſupplentis defectum ætatis efficitur maior.*

15 *Iuramentum continet obligationem ſpiritualem, & temporalem.*

Sponſus

Digitized by Google

SPonſus minor 25. annis cõtrahendo matrimonium iureiurando, conſentiente curatore, & cum decreto Iudicis, & coram Principe irreuocabiliter interviuos donauit ſcuta decemmillia ſponſæ promittenti ſcuta duodecimillia in dotem. Quæritur an talis donatio valeat, ſtante minore ætate, & ſtatuto Ciuitatis, quo cauetur ne ſpõſus, vel maritus poſſit donare ſponſæ, vel vxori niſi centũ aureos pro ſingulis mille ſcutis, ita vt defuncto donarore teneantur heredes eidem ſponſæ donationem ſoluere? Et videtur dicendum donationem non valere, & ab heredibus ſoluendam non eſſe.

1 Primò, quia acceſſorium ſemper ſequitur naturam ſui principalis cap. acceſſorium de reg. iur. in 6. etiam ſi acceſſorium ſit pretioſius, vt in l. etſi non ſint, §. pecuniam, ff. de aur. & argent. leg. Bart. in l. 1. & 2. ff. de aur. & arg. leg. ſed in caſu noſtro donatio, quæ eſt principalis eſt nulla, non ſolùm ex diſpoſitione dicti ſtatuti, ſed etiam ex diſpoſitione iuris ciuilis propter minorem ætatem; ergo nullũ eſt etiam iuramentum, quod eſt acceſſorium, quamuis ſit pretioſius.

2 Secundò quia iuramentum regulatur ſecundùm naturam actus, ſuper quo interponitur, vt in l. finali, vbi omnes C. de nõ numer. pecun. & in l. ſed & ſi poſſeſſori, §. Item ſi iurauero, & ibi Iaſon in not. 9. ff. de iureiurand. & per Abb. in cap. quemadmodum per illum text. de iureiurand. ſed actus, ſuper quo interponitur in caſu propoſito, eſt nullus per ſupradicta; ergò nullum eſt iuramentum.

3 Tertiò quia nec ſtipulatio, nec mandatum, nec iuramentum tenet ex his, quæ ſunt reprobata per legem l. non dubium, in fine, C. de legibus.

4 Quartò quia non eſt ſeruandum pactum, nec iuramentum ei additum, quoties eſt iuri communi contrarium l. iuris gentium §. & generaliter, ff. de pactis; ſed pactum, ſeu donatio prædicta eſt contra ius commune prohibẽs minorib. donationem; ergò iuramentũ additum non eſt ſeruandũ.

5 Quintò quia, ſi talis donatio valeret, hoc eſſet virtute iuramenti; ſed iuramentum cum ſit vinculum merè perſonale, vt notat Bart. in l. generaliter, in principio C. de rebus credit. ſi defunctus viuens iurauit aliquid facere, vel dare, & non fecit, vel non dedit, ratione periurij heredes non tenentur, vt affirmat ibidem Bart. ipſe; ergò in caſu noſtro, in quo ſponſus iureiurando promiſit, & non dedit, heredes eius ſub periurij pœna donare non tenentur; & ita tenet Panormit. in cap. veritatis, de iureiurand. poſt Hoſtienſ. & Doct. communiter, quos ſequitur Sylu. in verb. Iuramentum 4. quæſt. 3.

6 His tamen, & alijs, quæ in contrarium adduci poſſunt, non obſtantibus, cenſeo prædictam donationem ita valere vt teneantur heredes illam ſoluere.

7 Primò quia contractus, qui primariò ob priuatam, ſecundariò ob publicam vtilitatem prohibentur, iuramento cõfirmantur; nam cum tunc in alterius præiudicium iuramentum non redundet, ſed tantùm in proprium, cui quiſque cedere poteſt, ſine diſpendio ſalutis æternę ſeruari poteſt, ac ideò ſeruandum eſt cap. cum contingat de iureiurando, cap. liceat eod. titul. in 6. Clar. lib. 4. recept. ſenr. §. donario quæſt. 18. num. 1. & 9. quæſt. num. 3. vbi probat donationem inter virum, & vxorem iuramento confirmatam valere; & conſequenter contractus remanet validus, vt affirmat Bart. in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſſor. num. 9. ſed tàm cõtractus minorum, quàm donatio inter ſponſos fieri primariò ob priuatam, & ſecundariò ob publicam vtilitatem prohibetur; ergò valida fuit dicta donatio, & conſequenter ab heredibus etiam donatio, mortuo donatore, ſoluenda eſt.

8 Probatur minor, nam tunc lex primariò ob priuatam vtilitatem contractus prohibet, & ſecundariò ob publicam, quando diſponit de rebus priuatis, & vtilitas immediatè ad priuatos ſpectat, & ſecundariò, & conſequenter ad rempublicam, nempè quia bonum priuatum eſt etiam bonum reipublicæ, vt patet, & dixi in pri. ſecundæ lib. 1. meæ Inſtit. cap. 2. quæſt. 2.

in-

in princ. ſed in caſu noſtro tam lex communis quò ad minores, quàm lex municipalis quò ad ſponſos diſponit de rebus priuatis, & vtilitas immediatè ad priuatos pertinet, & ſecundariò, & conſequenter ad rempublicam; ergò validum fuit iuramentum.

9 Secundò quia, etſi minor 25. annis donationes præſertim precioſas facere non poſſit, cum conſenſu tamen tutoris, & decreto Iudicis donare etiam pretioſa poteſt. l. lex quæ C. de adminiſtrat. tut. vbi expreſſim de donatione propter nuptias fit ſermo; ſed in caſu noſtro etſi pretioſa donatio ſit, cum decreto tamen Iudicis, & conſenſu Curatoris, imò & quòd maius eſt cum conſenſu Principis, vt dixi, facta eſt; ergò valida eſt donatio.

10 Tertiò, quia contractus minoris iuramento firmatur, teneturque illi in vtroque foro ſtare, nec cõpetit ei reſtitutio quamuis lædatur; quia efficitur maior ratione iuramenti ſupplentis defectum ætatis, & ita probatur ex Auth. Sacramenta puberum C. ſi aduer. vendit. & latè tradit Ant. Gomez. tom.2. var. reſol. cap.14. nu.16. & Seraphinus de Seraphin. de priuil. iur. priu.83. Sanchez lib.6. de matrimon. diſput.83. nu.3. Et hoc eſſe verum affirmat etiamſi curatorem habeat, & ſine eius aſſenſu iuret: & ſiue per ſe, ſiue per procuratorem cum ſpeciali mandato ad iurandum conſtitutum iuret, pro vt eſt in caſu noſtro.

11 Nec in contrarium adducta obſtant, nam ad primum reſpondetur regulam illam fallere in iuramento, ex cuius priuilegio fit, vt nõ ſequatur naturam ſui principalis, ſecundum gloſ. fin. & communiter receptam in cap. cum non deceat. de elect. in 6. & in Clem. dudum. de ſepult. in fine ver. pactum. Pedemont. deciſ.35. nu.6. & tradit Seraphin. de Seraphin de priuil. iuram. priu.116. num.3.

12 Ad ſecundum reſpondetur, tunc tantùm iuramentum regulari ſecundum naturam actus, ſuper quo interponitur, quando actus talis eſt, vt ex natura ſua iuramento confirmari non poſſit, cuiuſmodi eſſet Primò, actus, in quo vis vel dolus interueniret; nam talis actus iuramento nõ confirmatur, vt probatur ex d. cap. cum contingat de iureiur. & cap.2. eod. tit. in 6. & ex cap. quamuis pactum de pactis in 6. & Auth. Sacramenta puberum C. ſi aduerſus vendit. Secundò quando actus non ſolum eſſet irritus, ſed etiam expreſsè irritatur iuramentum appoſitum, vt patet ex Concil. Trid. ſeſs.25. cap.16. de regular. Tertiò quando actus reprobatus eſſet in odium illius, in cuius fauorem iuratur, quia in ipſo eſſet turpitudo, vt dixit Bart. in l. ſi quis pro eo num.10. ff. de fideiuſſor. dicit tamen ſeruandum eſſe in hoc caſu vſque ad relaxationem. Quartò quando actus eſſet inualidus ex defectu alicuius ſolemnitatis ſubſtantialis, quam prohibitoriam Doctores appellãt, ex eo quòd lex prohibet contractus ſine tali ſolemnitate fieri poſſe.

Et ratio eſt, nam talis ſolemnitas ob publicam vtilitatem requiſita cẽſetur, cui partes renuntiare non poſſunt. Ita notat Bar. in l. ſi quis pro eo in 7. membro. ff. de fideiuſſ. Alex. conſil.95. in fin. vol.1. quos citat, & ſequitur Marc. Anton. Barcar. in tract. de virt. & virib. Iuram. num.44. quæ cum non conueniant caſui noſtro, argumentum ceſſat.

13 Et ex dictis patet etiam reſpõſio ad tertium, quod tantùm locum habet in caſu, quo lex non ſolum contractum, ſed etiam iuramentum reprobaret, vt patet ex verbis d. l. non dubium, in qua argumentum fundatur; dicitur enim ibi: *Nec ſtipulatio, nec mandatum, nec iuramentum tenet ex his quæ ſunt reprobata per legem* vbi ly *ex his*, referendum eſt ad iuramenta, vt ſit ſenſus, ex his iuramentis, quæ per legem ſunt reprobata.

14 Ad quartũ reſpõdetur locũ habere quò ad contractus, qui prohibentur primariò ob publicam, & ſecundariò ob priuatam vtilitatem, cuiuſmodi eſſet contractus, ne quis ciuis alienare poſſit in non ciuem; nam hic contractus immediatè de publica vtilitate agit, & ſecundariò de priuata, quatenus ſcilicet bonum publicum etiã in bonum priuatorum redũdat; nam cum tunc agatur de præiudicio publico, cui

priuatus renuntiare non poteſt cap. ſi diligenti de foro compet. tale iuramentum ſine diſpendio ſalutis æternæ ſeruari non poteſt, & ideo ſeruandum non eſt arg. d. cap. cum contingat. de iureiur. & cap. liceat eod. tit. in 6.

15 Ad quintum reſpondetur quòd in iuramento duplex obligatio cõſideratur vna ſpiritualis, & alia temporalis. Spiritualis obligatio eſt illa, quæ virtute religionis procedit, per quam anima iurantis in cõſcientiæ foro Deo ad iuramentum ſeruandum obligatur; & hæc non tranſit de anima in animam, vt affirmat Inno. in cap. venient. de iureiur. nam *anima, quæ peccaverit ipſa morietur*, vt habetur Leuit. 4. & ex iuramento vnius non eſt alteri pœna ſpiritualis imponenda arg. cap. turbatur 1. quæſt. 4. ac ideo ad ſeruandam promiſſionem defuncti heredes in caſu noſtro ſub periurij reatu non tenentur. Obligatio verò temporalis eſt illa, quæ oritur ex ipſo contractu iuramento confirmato, & hæc cum ſit realis, & perpetua, ad heredes tranſit, quia factum defuncti reputatur factum heredis, vt dixit Paul. de Caſtro conſil. 13. vol. 2. & Grammat. in conſil. 71. col. penult. num. 20. Et hæc breuiter dicta ſint, ſubſtantialia duntaxat, & ad rem conferentia attingendo, vt docuit Bald. in Auth. ex cauſſa in principio C. de liber. præterit. & Iaſ. in conſil. 2. in princip. vol. 2. & Roland. conſil. 34. in princ. vol. 2. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LIV.

DE ELEEMOSYNA pro celebratione Miſſarum.

SVMMARIVM.

1 *Taciti, & expreſſi eadem eſt virtus.*
2 *Errans non conſenſit.*
3 *Miſſa pro dicenda qui ſufficientem eleemoſynam recipit, ex iuſtitia tenetur applicare integram portionem ſatisfactionis, quæ illi vt miniſtro publico commiſſa eſt.*
4 *Miſſa iuſta eleemoſyna eſt illa, quæ communi conſuetudine communiter recepta eſt.*
5 *Miſſa pro dicenda quando iuſta eleemoſyna non datur poteſt Sacerdos ſe indemnem ſeruare.*
6 *Miſſas diminuendi iuſta cauſa non eſt paucitas Sacerdotum, niſi accedat conſenſus dantium eleemoſynam.*
7 *Miſſa pro dicenda qui eleemoſynam accepit, ſi notabiliter implere negligat, mortaliter peccat, ideoque pro longinquo tempore eleemoſynas accipere non debet.*
8 *Miſſæ concurſus quãdo ita excedit numerum Sacerdotum, qui inueniri poſſunt ad ſupplendum, poteſt Epiſcopus Miſſarum eleemoſynam augere.*
9 *Miſſarum ſtipendia Epiſcopus in ſua Diœceſi taxare poteſt.*

AD Eccleſiam Sanctæ Agatæ Villę Solerię Mutinẽſis Diœceſis, in qua Miſſam tantùm celebrat Rector eiuſdem Eccleſiæ, & Capellanus eius, ob deuotionem dictę Sanctæ quotidie tantæ eleemoſynæ concurrunt pro celebrãdis ibidem Miſſis, vt dicti Sacerdotes ſupplere non valeant. Quæritur quid ſit faciendum, vt Rector ad quem eleemoſynæ perueniunt tutus in cõſcientia maneat?

Alij dixerunt ſatisfacere prædictum Sacerdotem ſi propriam, & Capellani Miſſam eleemoſynã dantibus applicaret illis diebus, in quibus ratione curæ illam applicare non tenetur, nec ad aliud teneri; nam cum dantes eleemoſynas pro Miſſis di-

tendis ſciant duos tantùm Sacerdotes adeſſe, & concurſum dantium eleemoſynã pro Miſſis dicendis videant, nec alias curatorum obligationes ignorent, tacitè conſentire cenſentur, vt prædicto modo dicti Sacerdotes celebrare valeant, & ad aliud faciendum eos obligare nolle.

Quam ſententiam veriſſimam cenſeo, ſuppoſito dicto tacito conſenſu eleemoſynã facientium; nam ſcienti, & conſentienti non fit iniuria cap. ſcienti, de reg. iur. in 6.

1 & ſiue tacitè, ſiue expreſsè conſentiat parũ refert, quia taciti, & expreſſi eadem eſt virtus l. cum quid, ff. de rebus creditis. Verùm quia talis tacitus conſenſus rarò, aut nunquã accidere ſolet, vt inquit Nauar. in conſil. 11. de celebrat. Miſs. lib. 3. & in caſu noſtro pręſertim difficillimè pręſumi poteſt, cum facientes dictas eleemoſynas pro prædictis Miſſis dicẽdis, vt plurimum ſint perſonæ ruſticæ, & mulieres, quæ vel dictorum Sacerdotum obligationem ignorant, vel illam non conſiderant, ſed potius ſimpliciter credunt integram Miſſam pro ſingulis eleemoſynis fore di-

2 cendam, & cum ita errent non conſentiunt, l. ſi quis per errorem, ff. de iuriſdict. omn. Iudic. l. nõ idcircò, C. de iur. & fact. ignor. l. conſentiſſe, ff. de Iudic. & ideò dictum Rectorem alio remedio indigere exiſtimo, vt in conſcientiæ foro tutus maneat.

3 Et quia Sacerdos, qui pro Miſſa dicenda ſufficientem eleemoſynam accipit, ex iuſtitia tenetur ei, qui eleemoſynam dedit, integram illam portionem ſatisfactionis applicare, quæ illi vt miniſtro publico ad diſtribuendum, ſeu applicandum commiſſa eſt, vt probat Suar. tom. 3. diſput. 86. ſect. 1. & alioquin mortaliter peccaret, & ad reſtitutionem teneretur. Ita Petr. Nauar. lib. 2. de reſtit. cap. 2. num. 263. Cord. qui teſtatur de communi in lib. 1. qq. q. 3. & ſequitur Roderiq. in par. 1. ſum. c. 250. num. 4. Arag. de iuſtit. & iur. q. 85. art. 3. col. 28. verſic. dico ſecundo, ideo curet dictus Rector, vt pro qualibet ſufficienti eleemoſyna integram Miſſam applicet, vel applicare faciat.

4 Et quia illam eſſe iuſtam eleemoſynam cenſeo cum Suar. in d. diſput. 86. ſect. 2. concluſ. 2. quæ communi conſuetudine communiter recepta eſt, & approbata à viris prudẽtibus, & Deum timentibus, & cõmuniter recepta ſe habet, vt valor Iulij pro iuſto Miſſæ ſtipendio detur: ideò dico debere dictum Rectorem pro ſingulis Iulijs integram Miſſam per ſe, vel per aliũ applicare, alioquin contra iuſtitiam peccabit, & ad reſtitutionem obligabitur.

5 Quæ tamen cum hac moderatione intellige, vt ſi fortè adeò tenuem eleemoſynam aliqui præſtent, vt prædictum valorem non attingat, quod vt plurimum ruſtici faciunt, tunc poſſit dictus Rector ab eodẽ, vel à diuerſis tot eleemoſynas pro vna Miſſa accipere, quot ad dictum iuſtũ ſtipendium ſufficiant; quia tunc fit iniuria Sacerdoti, à qua poteſt ipſe ſe indemnẽ ſeruare, vt dixit Suar. in dicta diſp. 86. ſect. 4. & faciunt ea, quæ dixit Sot. lib. 9. de iuſtit. q. 3. art. 1. circa finem, & in quartum diſt. 13. q. 2. art. 1. in fine, & Can. lib. 12. de locis Theolog. cap. 3. ad 10. & Ledeſm. de Sacram. Euchariſt. cap. 18. concluſ. 14. Arag. vbi ſupra col. 29. verſic. His tamen. Nec ideò illos decipere dicitur (quamuis dantes eleemoſynam velint totum ſacrificium ſibi applicari, atque faciendum eſſe putent) ſi Sacerdos integrum ſacrificium expreſsè non promittat, ſed cum ſilentio eleemoſynam recipiat: nam cum ſtipendium iuſtum non ſit, vtitur iure ſuo ſe indemnem ſeruando, vt dixit Sot. in d. lib. 9. de iuſtit. q. 3. art. 1. circa finem. Nec cenſetur tacitè promittere ex eo quòd dando quis eleemoſynam Miſſam petit, & certum eſt integram petere, & hoc animo dare vt alterum obliget, ac ideò dum Sacerdos eleemoſynam recipit, tacitè intelligitur integrã Miſſam promittere, & animo ſe obligandi eleemoſynam accipere; nam cum actus agentium vltra intentionem agentis non operetur, l. non omnis, & l. eius, ff. ſi cert. pet. & ipſe non habeat intentionem promittendi, niſi quod iuſtum eſt ad rationem ſtipendij dati, ad hoc tantùm per illam tacitã promiſſionem obligatur; nec ideò eis iniuriam facit, cum ſingulis reddat, quòd illis

Digitized by Google

lis debetur. Nec dici poſſunt rationabiliter inuiti, cum Eccleſiæ miniſtri ſine alterius iniuria pro ſuo miniſterio iuſtum ſtipendium percipere poſſint.

6 At ſi fortè nec cum prædicta moderatione Miſſarum exuberantem numerum, Sacerdotes prædicti ſupplere poſſent, alios Sacerdotes auxiliatores ſibi Rector adiungat, vt docet Sot. in dicto lib.9. de iuſtit. quæſt.3. art.1. nam paucitas Sacerdotum non eſt iuſta cauſſa diminuendi Miſſas, quæ in dies à pijs perſonis petuntur, niſi conſenſus eorum accedat, vt dixit Nauar. in d. conſil.11. num.1. de celebrat. Miſs. addens quòd raro accidere

7 ſolet, vt ſupra dixi. Caueatque Rector ne notabiliter negligat ſuam obligationem implere, cũ eleemoſynas acceperit: nam ex tali notabili negligentia mortaliter peccaret, vt inquit Sylu. verſic. Miſſa quæſt.10. & Rodcriq. in dicto cap. 250. num. 7. cum ideò iniuſtitiam expectantibus faciat, & graue præiudiciũ ſequi poteſt tùm viuis, non impetrando gratias quas fortè per ſacrificium illud obtinerent, tùm defunctis, quorum animarũ liberatio à pœnis Purgatorij retardatur, ac ideò modo ſibi poſſibili pro huiuſmodi damnis compenſationem facere tenetur, ac etiam Miſſas celebrare, ita ſentit etiã Aragon. vbi ſupra col.35. in princip. qui addit non ideò teneri Sacerdotem præſertim mercenarium omnes Miſſas ſtatim dicere; nam ſi ita ſe gereret, vt nullam eleemoſynam acciperet, niſi quando nullam priorem obligationem haberet, viuere non poſſet, & ſæpè illum oporteret Miſſas in vanum dicere, ſed tantùm teneri ad non acceptandas longinquo tempore anticipatas eleemoſynas, quod arbitrio boni viri, & ſuæ conſcientiæ, & honeſtæ commoditati relinquendum eſſe dicit.

8 Quod ſi fortè Rector Sacerdotes quos adiungat difficillimè inueniat, tũc exiſtimo Illuſtriſſimũ, & Reuerẽdiſſimum Mutinenſem Epiſcopum poſſe dictum ſtipendium vſq; ad valorem duorum Iuliorum augere, ſi hac via ſtipendiarios Sacerdotes quos adiungeret facilius inueniret.

9 Poteſt enim Epiſcopus in ſua Diœceſi rationabilia, & ſufficientia Miſſarum ſtipendia taxare, vt affirmat Aragon. vbi ſupra col.32. verſic. Dico ſecundo, Suar. in dicta diſput.86. ſect.2. concluſ.1. & ſentit Roderiq. vbi ſupra concluſ.4. ſed quando difficillimè inueniuntur Sacerdotes, qui accedere velint ad Eccleſias in Villis cõſtitutas pro celebrandis Miſſis, niſi ita ſuperabundans ſtipendium habeant, iuſta adeſt cauſſa ita taxandi dictumſtipendiũ, ne ceſſantibus Sacerdotibus, qui Miſſas celebrent, ceſſet, & deuotio populi. Et rationabilis etiam tunc erit talis taxa, cum illa obligatio manendi, vel accedendi ad Eccleſias in Villis poſitas pretio ſit æſtimabilis; ergò poteſt tunc Epiſcopus etiam vſque ad talem ſummam ſtipendium taxare. Sed hodie ſeruandum eſt decretum ſacræ Congregat. Concil. auctoritate Vrbani VIII. editum de celebrat. Miſſar. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LV.

DE MVLIERE, QVAE MATRIMONIVM fictè ſine vrgenti cauſſa contraxit.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium fictè contrahens ſine vrgenti cauſſa mortaliter peccat.*

2 *Matrimoniũ qui fictè contraxit non tenetur, ceſſante ſcandalo, poſtea illi conſentire, niſi interuenerit virginis defloratio.*

3 *Opinionem probabilem ſequens non peccat, nec eſt illi abſolutio deneganda etiam ſi Confeſſarius contrarium ſentiat.*

M 2 Etſi

1 ETſi mulier, quæ ſine vrgenti cauſſa ficté matrimonium cōtraxit, mortaliter peccauerit; nam notabilem iniuriam in re grauiſſima alteri contrahēti intulit, vt docent Caiet. in ſumma ver. Matrimonium titul. contractus matrimonij poteſt ex 7. cap. dici vitioſ. verſic. Quartum caput peccati. Armil. eod. ver. nu. 65. Petr. Sot. lect. 3. de matrim. verſ. primum igitur, Marc. Ant. Cucch. lib. 5. inſtit. maior. titul. 11. num. 46. Petr. Ledeſm. de matrim. quæſt. 45. art. 4. dub. 1. Nauar. in Man. cap. 22. num. 78. & Sanch. lib. 1. de matrim. diſput. 11. num. 2. attamen matrimonium non tenet; quia ſi conſenſus in nuptiis defuerit, cætera etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrātur, cap. ſufficit 27.
2 quæſt. 2. Et ceſſante ſcandalo non tenetur mulier prædicta matrimonio ſic contracto conſentire; cum multi Doctores ad id non teneri ſentiant; ita Roſella ver. matrim. 4. num. 2. Angel. matrim. 2. nu. 15. Sylu. matrim. 4. quæſt. 8. Barthol. à Ledeſ. de matrim. dub. 19. fol. 1297. Couar. in 4. decret. 2. par. cap. 2. num. 4. vbi tantùm obligant ficté contrahētem ad verè conſentiendū quando interuenit virginis defloratio ob reparationem talis damni; ergò aliter ſentiunt quando talis reparatio ex iuſtitia facienda non erit, cuiuſmodi eſt in caſu noſtro, in quo ipſa mulier non conſenſit, nec conſentire vult, & ferè in proprijs terminis hanc ſentētiam tenet Petr. Ledeſm. 2. 4. quæſt. 47. artic. 4. & probabilem eam cenſet Victor. in ſumma de matrim. num. 252. & alij quos citat Petr. Ledeſm. in dicto artic. 4. dub. 7. verſic.
3 In hac difficultate; ergò ceſſante ſcandalo mulier prædicta abſoluenda erit etiam ſi conſentire noluerit: nam qui ſequitur opinionem probabilem non peccat, & conſequenter abſolutio illi denegari non poteſt, quamuis Confeſſarius contrariam opinionem ſequatur: ita Sot. in quartum diſt. 18. quæſt. 2. artic. 5. & alij quos retuli in 1. par. Inſtit. Peregr. lib. 1. cap. 3. num. 7. ſed ſi fortè ſine ſcandalo diſſentire non poteſt, abſoluenda mulier non erit, nec aliud Confeſſarius facere debet, nec poteſt, ne fortè confeſſionis ſigillum violet, quod maximoperè curandum eſt. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LVI.

DE ABSOLVTIONE non deneganda pęnitenti ob priuatam ſcientiam Confeſſarij.

SVMMARIVM.

1 *Scientia priuata uti poteſt Confeſſarius ad redarguendum, & conuincendum pœnitentem, non autem ad denegandam ille abſolutionem.*

2 *Abſolutio ob peccata non confeſſa denegari non poteſt.*

1 COnfeſſarius qui ex propria ſcientia ſcit pœnitentem aliquod peccatum commiſiſſe, vti poteſt illa ſcientia priuata ad conuincendum, & redarguendum ipſum pœnitentem; ita Suarez, tom. 4. diſput. 32. ſect. 3. num. 8.

2 Negare tamen ideò illi abſolutionem non poteſt, ſi pœnitens in negatione perſiſtat; nam abſolutio denegari non poteſt ob peccata non confeſſa, Nauar. in cap. 1.

Digitized by Google

cap.1.§.diligens de pœnit.diſt.6. & conſil.1. de conſtitut. num.54. lib.1. Poteſt enim tunc, & debet Confeſſarius ſaltem credere pœnitentem ideò peccatum denegare, quia exiſtimat illud ob aliquam rationabilem cauſſam non eſſe hic, & nũc confitendum, per ea quæ dixi in Inſtitut. Peregrin. lib.1. cap. 2. num.12. par.1. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LVII.

DE DISPENSATIONE OB MAGNAM, & vrgentem cauſſam facienda ab Epiſcopo ſuper matrimonio nullo ob impedimentum conſanguinitatis infra quartum gradum.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſare quò ad impedimentum conſanguinitatis intra quartum gradum Epiſcopus non poteſt, ſed Papæ hoc reſeruatur.*

2 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus, ex magna, & vrgenti cauſſa in caſibus Papæ reſeruatis, quando Papa conſuli non poteſt.*

3 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus quò ad matrimonium nullum ob impedimentum conſanguinitatis intra quartũ gradũ ad vitanda ſcandala, quando ob paupertatem Papa conſuli non poteſt.*

4 *Veriſimilitudinem qui habet, deciſionem etiam legis habet.*

A Et B. nobiles, & pauperes bona fide matrimoniũ contraxerunt, & plures annos cum eadem bona fide in eodem mattimonio perſeuerauerunt, & filios genuerunt, ſed tandem in cognitionem deuenerunt infra quartum gradum conſanguinitatis inter ſe cognationem habere, ac ideo matrimonium nullum eſſe; notumq; eſt hoc ferè per vniuerſam Ciuitatem, in qua domicilium habent; & cum pauperes ſint, & ideo non poſſint à Summo Pontifice diſpenſationem obtinere; quæritur an poſſit Epiſcopus circa tale impedimentum diſpenſare?

1 Pro parte negatiua facit quia, cum matrimonium de iure Canonico impediatur, & dirimatur vſque ad quartum gradum conſanguinitatis, & affinitatis incluſiuè, Epiſcopus ex defectu poteſtatis, quò ad hos gradus diſpẽſare non poteſt, recurrendũ eſt ad Papam, vt cõmuniter Doctores docent in c. at ſi Clerici, §.fin. de Iudic. vbi Felin. in num.5. & Archidiac. in cap. licet canon. de elect. in 6. Abb. in cap. cum dilecti nu.10. de elect. Couar. in quartum decretal. 2. par. cap.6. in prin. nu.15. & §.10. nu.11. Gutier. li.1. qq. canon. cap.5. num.10. Match. Anton. Cucch. li.2. inſtit. maior. tit.6. num.135. Tenet hanc ſententiam Sot li.1. de iuſt. quæſt.7. artic.3. verſic. Sciſcitaris, & in 4. diſt.37. quæſt.1. art.2. Cordub. li.1. qq. quæſt.11. verſ. Hæc igitur ſecunda opinio, Meti. in 1.2. quæſt.97. art.4. & alij, ac præſertim Burgaſ. de irregular. & diſpenſat. par.6. in tit. de cognat. ſpirit. & leg. conſanguin. & affin. num.1. vbi dicit diſpenſationem ſupra gradibus tàm diuina, quàm poſitiua lege prohibitis, & vtriuſque cognationis, & conſanguinitatis, & affinitatis ſoli Papæ eſſe reſeruatam per

 tex.

tex. in cap. fin. de tranſact. & gloſ. in cap. quia circa de conſanguinitat. & affinit. in vet. Apoſtolica: cum qua gloſſa idẽ Burgaſ. affirmat nec Legatos à latere diſpenſare poſſe, niſi ſpecialiter hoc illis conceſſum eſſet, & hoc eſſe verum dicit in d. par. 6. in tit. de ſponſalib. & matrimon. nu. 1. tàm ante conſũmationẽ, quàm poſt.

2 Pro parte verò affirmatiua facit Primò quia ex magna, & vrgenti cauſſa in caſibus Papæ ſpecialiter reſeruatis Epiſcopus diſpenſare poteſt quando de facili Papa conſuli non poteſt, vt poſt Dominos de Rota in deciſ 355. vel in dec. 262. dixit Abb. Sicul. in d. c. at ſi Clerici, §. de adulterijs nu. 9. de Iudic. per tex. ſingularem, in l. ſi huiuſmodi, ff. mand. & approbat. Andr. Sicil. in cap. de cauſſis col. 15. de offic. deleg. & ſequitur Burgaſ. de irregular. & diſpenſ. par. 3. tit. Vtrum Epiſcopus in aliquo caſu, vel cauſſa diſpenſ. ſuper reſer. Papæ nu. 1. Io. de Ligna. in d. §. de adulterijs, Felin. in cap. 1. de Conſtit. fallent. 7. Bald. in l. omnes populi nu. 8. ff. de iuſt. & iur. Speculat. tit. de diſpenſat. §. nunc de Epiſcoporum num. 3. in fine, Sylu. ver. diſpenſatio quæſt. 15. Roman. ſing. 486. March. Ant. Cucch. li. 2. inſtit. maior. tit. 6. nu. 334. Gutier. li. 1. canonic. qq. cap. 23. nu. 18. & alij quos citat, & ſequitur Sanchez de matrim. lib. 2. diſp. 40. num. 3.

3 Sed in caſu propoſito adeſt magna, & vrgens cauſſa diſpenſandi; nam abſque ſcandalo ſeparari non poſſunt, non ſolum quia filios habent, qui ſeparatis parentibus, commodè educari non poſſunt, ſed etiam quia ex natura rei huiuſmodi ſeparationes ſine ſcandalo fieri non poſſunt cum etiam viri prudentes ex tali ſeparatione offenſionem recipiant; & mulieres præſertim digito oſtenduntur, & vilipendio habentur; ergò cum de facili propter paupertatem Papa conſuli non poſſit, Epiſcopus diſpenſare poteſt.

4 Secundò quia qui habet veriſimilitudinem pro ſe, habet etiam pro ſe deciſionem legis, vt dixit Tiraquell. in l. ſi vnquam nu. 37. C. de reuocand. donat. Euerar. in loco à lege num. 5. Roderiq. tom. 1. qq. regular. quæſt. 20. art. 9. ſed eſt veriſimile Summum Pontificem in prædicto caſu nolle prædicta incommoda; nam reſeruatio hæc fit ob charitatem, & bonam Republica gubernationem, & in tali caſu reſeruare, eſſet contra charitatem, & bonam Reipublicæ gubernationem; manerent enim homines remedio deſtituti; ergò præſumendum eſt Summum Pontificem velle, vt in tali caſu Epiſcopus diſpenſet. Et hanc communem eſſe Doctorum ſentẽtiam teſtatur Garcia in tract. de beneſ. per 11. cap. 5. nu. 342. vbi multos Doctores illam ſequentes adducit, quamuis ipſe illam nõ ſequatur cum Soto, & non nullis alijs, & illam probabilem & piam appellat Sot. in d. quæſt. 1. art. 2. & illam poſt Ange. & Sylu. tenet Nau. in man. cap. 22. num. 85. in fine, & in conſil. 14. de conſangui. & affin. Nec obſtat contrarium, nam reſpondetur habere locum regulariter, & in caſu quo magna, & vrgens cauſſa ceſſaret. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LVIII.

DE RESTITVTIONE FACIENDA ab illa, quæ iniuſte aliquem accuſauit.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio reſtitutionis ex ſpeciali læſione iuſtitiæ alterius procedit.*

2 *Mulieres infirmi iudicij ſunt, & inſtabile cor habent.*

3 *Mulier, quæ iniuſtè aliquem accuſauit abſoluenda non eſt, niſi damna reſtituat, aut reſti-*

reſtituere promittat;& in nu.6.

4 *Damnum inferens proximo ex culpa ſua illud reficere obligatur, etiam ceſſante praua animo.*

5 *illicita facienti imputantur omnia, quæ inde ſequuntur etiam præter intentionem.*

7 *Volitum in ſe, & in cauſa in foro conſcientiæ non differunt.*

AN mulier, quę nocturno tempore percuſſa accuſauit illum, quem falsò credebat percuſſorem fuiſſe, quia ſecum verbis pridie contenderat, ita damna accuſato reſtituere teneatur, vt abſolutio ei iuſtè denegari poſſit, cum habita eodem tempore, quo percuſſa fuerat, diligentia, inuenerit illum quem percuſſorem credebat in propria domo in lecto recumbere, & nihilominus illum accuſauerit?

Et videtur dicendum mulierem prædictam à reſtitutione excuſandam eſſe, & conſequenter abſolutionem illi denegandam non eſſe, ſi reſtitutionem facere denega-
1 ret; nam obligatio reſtitutionis ex ſpeciali læſione iuſtitiæ alterius procedit, vt poſt Petr. Nau. lib.2. de reſtit. cap.1. nu.2. 3. & 4. dixi in ſecunda parte Inſtitut. Peregr. lib.2. cap.18. quæſ.4. verſ. dico nihilominus, & in cap.31. quæſ.2. verſ. pro prædictorum. Sed nemo poteſt iuſtitiam alterius lædere niſi volēs, vt dixit D. Tho. in 2.2. quæſt.99. art.3. Sed mulier prædi-
2 cta lædere noluit; nam cum mulieres infirmi iudicij ſint, vt habetur in l. Imperialem C. de nuptijs, & momentaneum, & inſtabile cor habeant l. filia in orbitate C. de inoffic. teſt. l. differre, in princ. ff. de iur. fiſc. cap. forus, in fine extra de verbor. ſignif. potius ex infirmitate iudicij, & leuitate cordis, quàm ex voluntate lædendi damnum dediſſe dicendum erit; ergò à reſtitutione excuſatur.

3 His tamen non obſtantibus dico mulierem prædictam ad reſtitutionem prædictorum damnorum obligari, & abſoluendam non eſſe niſi vel reſtitutionem præmittat, vel ſaltem promittat quàm primum reſtituere.

4 Probatur prima pars huius aſſerti, ſcilicet, mulierē ad reſtitutionem teneri. Primò quia, qui infert damnum proximo ex culpa ſua, illud reficere tenetur, cap.2. & fin. de iniur. & damn. dat, etiam ſi animum damnificandi non habuerit, vt dixit Panor. in d.c. fi. not.1. ſed ex culpa mulieris damnum accuſatus paſſus eſt; ergò mulier ad reſtitutionem talis damni tenetur.

Secundò quia, qui dat operam rei illicitæ, quæ prohibita ſit ex præcepto iuſtitiæ, il-
5 li imputantur omnia quæ ſequūtur etiam præter intentionem ſuam cap. tua de homic. cap. fin. eod. tit. in 6. dummodò res illa, cui operam dat ex natura ſua ordinata ſit, ad illud quod ſequitur, vt dixit Dec. in cap.1. de offic. deleg. nu.72. verſ. Non obſtat quòd dans operam; ſed in hoc caſu ſupradicta mulier dedit operam rei illicitæ, & ex præcepto iuſtitiæ prohibitę; cum iniuſtè proximum accuſauerit; nam cum inuenerit illum in domo, & in lecto iacentem eadem hora, qua percuſſa fuit, veriſimiliter credere non potuit ab illo percuſſam fuiſſe, quamuis paulò ante verbis ſimul contenderint, & accuſatio ex natura ſua ſit directa ad afferendum damnum; ergò tenetur mulier huiuſmodi damnum reficere, dato quòd intentionem inferendi illud non habuerit.

6 Secunda pars aſſerti probatur, ſcilicet, mulierem abſoluendam non eſſe, niſi reſtitutionem pręmittat, vel promittat quā primum illam facere; nam pœnitens, qui non eſt benè diſpoſitus abſolutionis capax non eſt, nam non habet ſufficientem materiam, cui forma applicari poſſit; ſed qui iuſtitiam alterius læſit, & damnum reficere non vult, non eſt benè diſpoſitus ad abſolutionem ſuſcipiendam, nam adhuc in peccato perſeuerat; ergò abſoluenda non erit mulier prædicta, ſi in prædicto caſu reſtituere non vult.

7 Nec obſtat ratio in contrarium adducta, nam volēdo accuſationem, damnum voluit in cauſſa, & quò ad forum cōſcientiæ ita eſt volitum, quod in cauſſa eſt volitum,

litum,

Digitized by Google

litum, ſicut illud quòd eſt in ſe volitum, nec excuſari poteſt ex infirmitate iudicij, vel leuitate animi; nam quamuis mulietes tales verè ſint, attamen non eſt hęc legitima cauſſa excuſandi eas à peccato, & teſtitutione, vt notum eſt. Saluo ſemper,&c.

RESOLVT. LIX.

DE MERCEDE ASSIGNANDA pro occiſione bannitorum.

SVMMARIVM.

1 *ASſaſſinium committunt qui locant operas ad homicidium perpetrandum: ſi hoc faciant iniuſtè, vt in num.6.*

2 *Banniti, vt occidantur mercedem ſoluere eſt præbere occaſionem perimendi corpus, & animam ipſorum.*

3 *Licitè quod efficitur ſi fiat gratis, efficitur illicitum ſi fiat recepta mercede: ſed explica, vt in nu.8.*

4 *Statuta cuiuſcunque vnuiuerſitatis vbique promittunt præmia occiſoribus bannitorum.*

5 *Bannitorum occiſoribus dupliciter præmia aſſignari poſſunt; & quando fieri hoc licitè poteſt, & quando non.*

7 *Banniti ſi in ſtatu peccati mortalis occidantur ſibi imputare debent.*

DVbitatur, An liceat, aſſignare mercedem (*vulgo la Taglia*) eis qui occidunt bannitos illos, qui iuridicè dānati fuerunt ad mortem ob contumaciam?

1 Et videtur teſpondendum eſſe nagatiuè Primò quia aſſignare, aut dare mercedem, & mercedem recipere pro homicidio committendo, nihil aliud eſt in rei veritate, quàm conducere, & locate operam ad homicidium perpetrandum; ſed qui conducunt, aut locant opetas ad homicidium perpetrādum, aſſaſſinium committunt, vt ex communi vſu loquentium, & longa interpretatioue receptum eſſe dixi in 3. par. meæ Inſtitut. lib.4. cap.2. num.19. poſt Decianum in tract. crim. lib.4.cap.9.nu.18. Et aſſaſſini hoc modo ſumpti excommunicantur in cap.1. de homicid. in ſexto, veluti in d. nu.19. probaui; ergò illicita etit prædictæ mercedis aſſignatio.

2 Secundò quia, pet aſſignationem huius mercedis datur occaſio non ſolum procurandi mortem corporis bannitorum, ſed etiam animarum; quia ob ſpem pretij multi quærunt illos interficere, & niſi eos exuberans gratia diuina præuenetit, vt ſint armis ſpiritualibus præmuniti, facilè in ſtatu peccati mortalis occidendi erunt; ergò illicita erit talis mercedis aſſignatio.

3 Tertiò quia, quamuis liceat bannitos occidere, tamen non licet pro illis occidendis mercedem dare, vel recipere; nam illud quod fit licitè ſi fiat gratis efficitur illicitum ſi fiat recepta vel promiſſa pecunia, vt patet ex l. ead. lege, & ex toto illo tit.ff.ad leg.Iul.repetundar.

4 Sed in contrarium faciunt ſtatuta cuiuſcumque vniuerſitatis, quæ vbique promittunt prēmia occiſoribus bannitorum, veluti teſtatur Aegidius Boſs.in tit. Banniti quid amitant num.1.

5 Reſpondeo dicendum, duplici ex cauſſa, aliquem aſſignare poſſe mercedem eis, qui bannitos prædictos occidunt, ſcilicet, aut ob liuorem vindictæ priuatæ, aut ob vindictam,& vtilitatem publicam, Ob primam cauſſam nullo modo licet occiſoribus mercedem aſſignare; ſicut non licet vindicta, ſed Deo eſt ſeruanda, ita nec etiam licebit pro illa conſequenda,

da, mercedem ſoluere, aut promittere. Ob ſecundam autem cauſſam licita eſt talis mercedis aſſignatio. Imò in grauioribus delictis eſt etiam neceſſaria, ad hoc vt mali homines ſimilia perpetrare terreantur; *Oderunt namque ſæpius peccare mali formidine pœnæ*. Et illam licitam eſſe ex eo probatur, quòd ſicut non peccat ille, qui ſoluit, vel promittit mercedem Iudici ferenti ſentētiam ſanguinis, & miniſtro iuſtitiæ illam exequenti, imò potius ex iuſtitia eſt illis merces hæc debita, cum dignus ſit operarius mercede ſua; ita nec peccat, & qui promittit, aut ſoluit mercedem illis, qui occidunt bannitos illos, qui iuridicè damnati fuerūt ad mortem ob contumaciam; imò & illis ex iuſtitia merces debetur; pari enim paſſu ambulant, cum quilibet ipſorum ſit iuſtæ ſententiæ executor. Et in hoc ſolum differunt, quòd illis parua merces debetur, cum ſine periculo iuſtitiam exequantur; iſtis autem magna merces eſt debita, cum multis ſe exponant laboribus, & periculis ad hanc iuſtitiam exequendam.

6 Ad primum ergò dicendum eſt, illos aſſaſſinium committere ſoluendo, aut promittendo mercedem, vel illam recipiendo pro homicidio committendo, qui hæc faciunt iniuſtè, & ob liuorem priuatæ vindictæ; non autem illos, qui hoc faciunt iuſtè, & ad vindictam, & vtilitatem publicam. Vnde fit, vt illi non autem iſti excommunicentur in d. cap. I. de homic. in ſexto.

7 Ad ſecundum dicendum, ſibi imputare debere bannitos, ſi in ſtatu peccati mortalis interficiantur, quia cum ſciant periculum, debent ſe ſæpius ſpiritualibus armis præmunire. Et ſicut non Iudici, nec miniſtro iuſtitiæ, ſed ipſi reo imputandum eſt, ſi quando eſt decapitandus, nolit penitentiam agere, & ſacramenta recipere, ita nec erit imputandum ſoluenti, vel promittenti mercedem ſi bannitus armis ſpiritualibus ſe non præmuniat, & ſine Sacramentis moriatur.

8 Ad tertium dicendum, illa effici illicitè, ſi fiant recepta pecunia, quæ quis gratis facere obligatur, vt in d. l. eadem lege, & in toto illo tit. ff. ad leg. Iul. repetund. At ea, quæ quis gratis facere non obligatur, nunquam illicita fiunt ex eo quòd quis pro illorum executione pecuniam recipiat. Nemo autem obligatur gratis occidere bannitos ob publicam vindictam.

RESOLVT. LX.

AN BANNITI OCCIDI POSSINT extra Territorium.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus extra territorium, à quo eſt bannitus, occidi non poteſt: ſed limita, vt in num. 13.*

2 *Acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis.*

3 *Tacitè quæ ex natura rei inſunt ſuperfluè exprimuntur.*

Taciti, & expreſſi eadem eſt virtus.

4 *Bannitorum occiſoribus quando aſſignatur merces, non eſt expreſſè reſtringenda quò ad occiſores intra territorium.*

5 *Bannitos extra territorium occidere licèt in quibuſdam caſibus, & quinam ſunt hi caſus explicatur.*

6 *Effectus quando nullus eſt ſequendus fruſtra euentus expectatur.*

Quæritur An aſſignantes mercedem eis, qui occidūt bannitos illos, qui iuridicè dānati fuerunt ad mortem ob cōtumaciam, teneatur promiſſionem expreſſè reſtringere quò ad occidentes intra fines iuriſdictionis illius territorij, à quo ſunt bāniti. Et

Digitized by Google

1 Et videtur reſpondendum eſſe affirmatiuè Primò quia bannitus extra territorium, à quo eſt bannitus occidi non poteſt, cum in alio territorio non ſit bannitus; ergò neceſſariò reſtringenda erit promiſſio ad terminos territorij bannientis. Secundò, quia vbi negatur antecedens negandum eſt etiam conſequens; ſed extra territorium bannientis denegãda eſt occiſio banniti, ergò & promiſſio prẹmij eis, qui illum occidunt; cum ſit conſequens occiſionis.

2 Tertiò, quia acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis cap. acceſſorium de regul. iur. cap. ſi ſuper gratiam de offic. deleg. in 6. ſed extra territorium eſt prohibita occiſio banniti; quòd eſt principale; ergò expreſsè in promiſſione mercedis eſt prohibendum ne fiat extra territoriũ, cum ſit hoc acceſſorium.

3 Sed in contrariũ ſe habet veritas, quia ea quæ ex natura rei tacitè inſunt ſuperfluè exprimuntur, cum taciti, & expreſſi eadẽ ſit virtus, l. cum quid ff. de reb. credit.

4 Reſpondeo dicendum aſſignationem, & promiſſionem mercedis non eſſe expreſsè reſtringendam, quò ad occiſores intrà territorium.

5 Tùm quia, cum tacitè ita facta intelligatur, vana eſſet hæc expreſſio; nam fruſtra fiunt per plura, quæ fieri poſſunt per pauciora. Tùm quia nonnulli dantur caſus, in quibus etiam extra territoriũ bannitos occidere licèt, quorum Primus erit quãdo Princeps alterius territorij requiſitus bannitos punire neglexerit; nam cum tunc liceat illi bellum mouere, veluti dixi in 1.2. lib.2. cap.18. num.20. multò magis licebit prædictos bannitos occidere, quia cui cõceditur quod eſt plus, conceditur etiam quod eſt minus, quemadmodum in ſpecie tenui in 3. par. lib.5. cap.4. num.37. vbi de hoc latius ſcripſi. Et idem eſt dicendum quãdo ideò Princeps alterius territorij non requiritur, vt bãnitos puniat, quia ex probabilibus coniecturis conſtat illum hoc non eſſe facturum, ſaltem ſecũdùm qualitatem delicti, tunc enim non eſt

6 Princeps ille requirendus, quia fruſtra expectatur euentus, cuius nullus eſt ſequendus effectus cap. cum contingat de offic. deleg. & dixi in d. cap.18. num.29. & idem eſt quando non eſſet facturus, niſi cum aliquo notabili præiudicio Principis requirentis; nam tunc etiam remaneret Princeps offenſus, ita vt etiam bellum moueri poſſet, per dicta in dicto cap.18. Secundus caſus erit quando quis eſſet bannitus pro aſſaſſinio, & hoc coram Iudice delicti conſtaret per argumenta ſaltem probabilia, & ſuper ea probatione fuiſſet declaratum, vt per Boſſi. in titul. de mandato ad homicid. num.19. per text. in cap.1. de homicid. in ſexto, vbi ita tenere teſtatur Doctores omnes. Et idem eſt dicendum in delictis maioribus, ſumendo argumentum à minori ad maius. Et cum in his caſibus liceat extra territorium bannitos offendere, licebit etiam offenſoribus mercedem promittere, cum acceſſorium ſequatur naturam ſui principalis; nec eſt reſtringenda promiſſio quò ad occiſores bannitorum intra territoriũ, à quo ſunt banniti, ſed abſolutè, & abſque reſtrictione aliqua fieri poteſt, maximè quando ſumus in aliquo ex dictis caſibus.

Ad Primum ergo dicendum procedere regulariter, ſcilicet, vt bannitus extra territorium occidi non poſſit; ſed cum contrarium ſit dicendum in caſibus ſupra expreſſis, erit in illis prædicta regula limitanda. Nec in caſibus, in quibus hoc non licèt, neceſſariò requiritur vt in promiſſione fiat expreſſa reſtrictio territorij, cum tacitè intelligatur, & taciti, ac expreſſi eadem ſit virtus. Et ſic patet etiam reſponſio ad ſecundum, & tertium argumentum. Saluo ſemper, &c.

RESO-

RESOLVT. LXI.

DE EXIGENTIBVS ONERA ab Eccleſiaſticis reſpectu bonorum acquiſitorum.

SVMMARIVM.

1 *Onus annexum res ſi habet, cum illo tranſit.*

2 *Bona tranſeunt ad Eccleſiam cum onere ſoluendi tributa, quæ inerant illis priuſquam ad Eccleſiam tranſirent. ſed vide. in num.7.*

3 *Exigentes onera ab Eccleſiaſticis abſque ſpeciali, & expreſſa licentia Romani Pontificis indiſtinctè excommunicantur in Bulla cænę Domini.*

Exceptio firmat regulam in omnibus alij caſibus non exceptis.

4 *Tributum non perpetuum, & certum, ſed quod pro varietate rerum, & temporum exigitur ex aliquibus bonis non tranſit ad Eccleſiaſticos vna cum bonis illis.*

5 *Statuta laicorum odioſa clericis, ipſos clericos non ligant, & nulla eſſent huiuſmodi ſtatuta, ſi clericos comprehenderent.*

6 *Statuta laicorum contra libertatem Eccleſiaſticam nulla ſunt.*

Dubitatur, an ſint excommunicati ex Bulla Cænæ Domini, & ex alijs iuribus ciues N. qui ab anno 1602. exegerunt, & exigunt ab Eccleſiaſticis onera, quæ à laicis exiguntur reſpectu bonorum ex tunc ab ipſis Eccleſiaſticis acquiſitorum?

Et videtur dicendum prima fronte prædictos ciues nullam excommunicationem contrahere; cum exigendo prædicta onera vrantur iure ſibi conceſſo à ſtatuto N. in quo cauetur, vt bona tranſeant cum onere ſuo, licet tranſeant in exemptum, ſed bona diſtrictus N. habent annexum onus, vt ex illis, ſeu reſpectu illorum ſoluant ciues mercedes miniſtrorum, & annuos cenſus, ac alia huiuſmodi onera; ergò ad quęcunque tranſeunt bona illius diſtrictus, tranſeunt cum hoc onere; quia
1 res habens annexum onus, cum ſuo onere tranſit cap. ex clericis de pignoribus cap. ſi quis laicus 16. quæſt. 1. cum alijs concordantibus; ergò exigentes hoc onus nullam excommunicationem contrahunt.

2 Secundò quia communis Doctorum ſententia docet, bona quæ tranſeunt ad Eccleſiam non eximi à reali ſolutione tributorum, quæ ipſis inerant priuſquàm ad Eccleſiam tranſirent, quemadmodum tenet Bar. in l. de ijs C. de Epiſc. & Cleric. & in l. placet C. de Sacroſanct. Eccleſ. Innoc. in cap. non minus. de immunit. Eccleſiar. gloſ. & Archid. in cap. ſecundum canonicam 23. quæſt. 8. & alij; ergò nullam excommunicationem contrahunt ciues N. exigentes prædictas exactiones.

3 Quibus tamen non obſtantibus exiſtimo prædictam exactionem eſſe illicitam, & ciues prædictos, qui prædicta onera exegerunt, vel exigunt incurrere excommunicationem Bullæ cænę Domini, & c. quanquam de cenſ. & exactionib. in ſexto, ac aliorum iurium prohibentium exactionem prædictam ſub pœna excommunicationis. Primò quia in Bulla cænę Domini excommunicat. 18. indiſtinctè excommunicantur exigentes quæcunque onera ab Eccleſiaſticis, ac ex bonis eorum, abſque Romani Pontificis ſpeciali, & expreſſa licentia; & cum in illo textu ſolus caſus ſpecialis, & expreſſæ licentiæ Summi Pontificis ſit exceptus, & in cap. quanquam excipiantur tantummodò bona pertinentia ad mercaturam, ita cenſetur in omnibus alijs caſibus prohibita hęc exactio, vt in nullo alio caſu in iure

non

non excepto liceat: natura enim excep-tionis talis eſt, vt firmet regulam in omnibus alijs caſibus non exceptis cap. dixit Dominus 32. quæſt. 7. & notatur in c. quoniam de coniug. leproſor.

4 Secundò quia hoc onus quod exegerunt, & exigunt ciues N. ex bonis, quæ tranſierunt ad Eccleſiaſticos, non eſt perpetuum, & certum, ſed, vt in facto mihi tranſmiſſo aſſeritur, nunc exigitur maius nunc minus ſecundùm varietatem imminentium cauſſarum, & quando ex aliquibus bonis exigitur aliquod tributum, ſeu onus, quod non eſt perpetuum, & certum, ſed pro varietate temporum, & imminentium negotiorum, & cauſſarum variatur, quod fit, vt dicunt Doctores, pro ſolido, & libra, tunc, ſi bona huiuſmodi oneribus grauata, ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas perueniant, onus illud habere deſinunt cap. nouit 10. q. 1. cap. 1. de iure patronat. in ſexto, Archid. in cap. 1. de immunit. Eccleſ. in ſexto, & ibidem Io. Andr. in nu. 5. in fine, Gemin. in nu. 9. Cald. in conſil. ſecundo de conſtit. nu. 2. & dixi in mea pri. 2. lib. 2. c. 17. q. 6. nu. 103.

5 Et ad primam ex contrarijs rationibus adductis reſpondetur, ſtatutum N. non ligare perſonas Eccleſiaſticas, cum ſit illis odioſum, vt per ſe patet; & ſtatuta laicorum, quæ ſunt odioſa clericis, & Eccleſiaſticis, ipſos clericos, & Eccleſiaſticos non ligant, veluti poſt Baldum in l. cunctos populos col. 12. de ſumma trin. & fid. cathol. dixi in d. cap. 17. quæſ. 6. num. 111. quinimo ſi Eccleſiaſticas perſonas comprehenderet, nullum eſſet tale ſtatutum; eſſet etenim contra libertatem Eccleſiaſticam, per ea quæ dixi in d. pri. ſecundæ li. 2. c. 27. q. 3. nu. 34. & 35.

6 Et ſtatuta laicorum, quæ ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam, nulla ſũt Auth. cauſſas, C. de ſacroſanct. Eccleſ. conſtit. Feder. de ſtat. & conſuetud. in vſib. feud. cap. nouit de ſentent. excommun. & dixi in d. quæſ. 3. num. 34.

7 Ad ſecundam rationem reſpondetur, communem ſententiam Doctorum eſſe intelligendam de bonis illis, quæ onera certa, & inuariabilia ſoluunt, quia tunc onera hæc ita ſunt annexa poſſeſſionibus vt ad quemcunq; tranſeant cum his oneribus tranſeant, alioquin ſecus per ea, quę dixi in d. cap. 17. q. 6. num. 98. & ita illam eſſe intelligendam dixit Panormit. in c. 1. de cenſib. num. 6. & 7. & in cap. vlt. de vit. & honeſt. cleric. & Sylu. ver. immunitas 1. quæſt. 5. verſic. Tertium, & alij. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXII.

DE INIVRIIS, & damno dato.

SVMMARIVM.

1 *Damnum dediſſe videtur qui cauſſam damni dat.*

2 *Reſtitutionem pro damno dato innocenti falsò accuſato facere non obligatur percuſſor, nec mandans, ſed ille, qui accuſauit. Limita, vt in num. 4.*

Reſtitutionis obligatio tantùm naſcitur ex damno illato cum iniuria.

3 *Reſtitutionem damnorum ſolummodò facere obligatur ille, qui proximam cauſſam damni præſtat.*

Percuſſor an teneatur damnorum reſtitutionem facere tertio innocenti, qui ob talem percuſſionem falsò accuſatus multa damna paſſus eſt?

1 Et videtur dicendum à mandante, vel à percuſſore tertio innocenti iniuſtè accuſato

cuſato

Digitized by Google

cuſato reſtitutionem faciendam eſſe; quia qui cauſſam damni dat damnum dediſſe videtur cap. de cætero, & cap. presbyterũ de homicid. cap. ſecut. de teſtib. cap. ſi tu 25. q. 2. cap. eſt iniuſtè 23. q. 4. & argum. c. de neptis 31. q. 3. ſed mandans, & percuſſor cauſſam damni dederunt, nam ſi vnus non mandaſſet, & alter non percuſſiſſet, innocens non fuiſſet accuſatus; ergò ad reſtitutionem tenentur.

2 Dico nihilominus neque à mandante, neque à percuſſore reſtitutionem faciendam eſſe, ſed ab ipſa tantum muliere, quę falsò accuſauit; & ratio eſt; nam obligatio reſtitutionis, vt ſæpè dixi, tantùm naſcitur ex damno dato cum iniuria, hoc eſt cum læſione iuſtitiæ eius, cui infertur: ſed à prædicto mandante, & percuſſore nulla iniuria, ſeu nulla iuſtitiæ lęſio innocenti accuſato facta eſt, ſed eius iuſtitia tantùm læſa eſt ab accuſante; ergò non mandatarius, & percuſſor, ſed ipſa tantùm accuſans reſtituere tenetur.

3 Nec ratio contraria obſtat, nam nõ omnis qui qualemcunque cauſſam, & occaſionem damni præſtat reſtituere tenetur, ſed ille tantùm, qui cauſſam eius proximã præſtat, vt dixit Nauar. in conſil. 4. nu. 1. de iniur. & damn. dat. per gloſ. quam dicit ſingularem in d. cap. de cætero, de homicid. ſed tu conſimilem gloſſam adde in cap. placuit vt vnuſquiſque 1. q. 1. cauſſa autem prædicta non eſt proxima, nam illa poſita, innocentis accuſatio inde non ſequitur.

4 Limita tamen in caſu quo ideò tali die, vel tempore percuſſio facta eſſet, quia à mandante, vel percuſſore probabiliter præſumebatur tertio illi innocenti eam fore imputandam, nam verè tunc cum iniuria, ſeu lęſione iuſtitiæ illius innocentis percuſſio facta eſſet: & verè tunc cauſſa damni à mandante, & percuſſore præſtita eſſet. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXIII.

DE CELEBRATIONE Miſsarum.

SVMMARIVM.

1 *EPiſcopus concedere non poteſt, vt Sacerdos vltra conſuetam eleemoſynam aliquid recipere valeat pro celebratione Miſſarum, ſed limita, vt in num. 5.*

2 *Miſſa pro dicenda qui conſuetam eleemoſynam accipit, totum id quod illi, vt miniſtro publico applicare commiſſum eſt, applicare obligatur.*

3 *Miſſa pro dicenda iuſta eleemoſyna quæ ſit.*

4 *Miſſarum celebrandarum numerus vbi magnus eſt Sacrum Concil. Trident. ſtatuit, vt poſſit Epiſcopus illum minuere; & quare.*

Abſurda non ſunt dicenda.

5 *Miſſa pro dicenda qui minorem taxa dat eleemoſynam iniuſtitiam committit, à qua ſe indemnem Sacerdos ſeruare poteſt.*

1 NOn poteſt Epiſcopus ſine peccato iniuſtitiæ concedere Parochis, alijſque Sacerdotibus quibuſcunque, vt pro Miſſis quotidianis dicendis vltra cõſuetam eleemoſynam quam aliquis fidelis dat, aliam conſimilem eleemoſynam ab alio fideli recipiant; nam facere non poteſt, vt quod alicui de iuſtitia ex natura rei eſt
2 debitum, illi non debeatur: ſed de iuſtitia Sacerdos, qui pro Miſſa dicenda ſufficientem eleemoſynam accepit, ex natura rei integram illam portionem ſatiſ-

factionis, quæ illi vt miniſtro publico ad applicãdũ cõmiſſa eſt, applicare tenetur, vt probat Suar. to.3. diſp.86. ſect.1. alioquin mortaliter peccat, & ad reſtitutionem tenetur, vt dixit Petr. Nauar. lib.2. de reſtit. cap.2. nu.263. Cord. qui teſtat. de communi lib.1. qq.q.3. & ſequitur Roder. in par. 1. Summæ cap. 256. num.4. Petr. de Aragon. de iuſtit. & iur. q.85. art.3. col.28. ver. dico ſecundo; ergò ſine iniuſtitia ſtatuere non poteſt Epiſcopus, vt pro vna Miſſa ab vna, vel à diuerſis perſonis duas iuſtas eleemoſynas Sa-
3 cerdotes recipiant. Et illam eſſe iuſtam eleemoſynam cenſeo cum Suar. in dicta diſput.86. ſect.2. concluſ.2. quæ communi conſuetudine communiter recepta eſt, & approbata à viris prudentibus, & Deum timentibus. Et communis Italiæ noſtræ cõſuetudo à viris prudentibus, & Deum timentibus cõmuniter recepta, & approbata eſt, vt valor Iulij pro iuſto Miſſæ ſtipendio detur.

4 Nec obijcias ex Concil. Tridẽt. ſeſs.25. cap.4. de reformat. vbi conceditur Epiſcopis, vt in Eccleſijs, in quibus magnus Miſſarum celebrandarum numerus impoſitus eſt ex varijs Defunctorum relictis, ita vt pro ſingulis diebus à teſtatoribus præſcriptis nequeat ſatisfieri, vel in quibus eleemoſyna aſſignata, adeò tenuis eſſet, vt non facilè inueniatur, qui velit huic muneri ſubiacere, in Synodo Diœceſana, re diligenter perſpecta, ſtatuere poſſint pro ſua conſcientia quidquid magis ad Dei honorem, & cultum, atque Eccleſiarum vtilitatem viderint expedire; nam non ideò conceſſum eſt Epiſcopis, vt circa hęc iniuſtitiam committere poſſint; abſurdum enim hoc eſſet, & à ſacri Concilij mente alienum, ac ideò non dicendum l. nam quòd abſurdum, ff. de bon. liber. cap. dudum de præbend. in 6. Sed prædicta Epiſcopis ideò Sacrũ Concilium conceſſit, quia cum in primo caſu, ſcilicet vbi magnus Miſſarum celebrandarum numerus impoſitus eſt ex varijs Defunctorum relictis pro ſingulis diebus à teſtatoribus præſcriptis ſatisfieri nequeat, cõſequẽter omnimodè inde non oritur obligatio, quæ quò ad impoſſibilia ceſſat, l. impoſſibilium, ff. de regul. iur. & in ſecundo caſu nõ iuſta, ſed tenuis eſt eleemoſyna, ac ideò cupiens ſancta Synodus, vt quò plenius fieri poteſt ad pios vſus relicta impleantur, conceſſit Epiſcopis, vt circa eleemoſynas huiuſmodi ſtatuere poſſint. Quæ omnia cum ceſſent in caſu noſtro, Epiſcopus vigore dicti Concilij nihil ſtatuere poteſt; nam vbi ratio legis ceſſat, & legis diſpoſitio ceſſare debet c. cum ceſſante de appellat. l. fin. ff. de hered. inſtit. l. quod dictum, ff. de pact.

5 Fateor tamen poſſe Epiſcopum in caſu noſtro Miſſarum ſtipendium augere vſq; ad valorem illum, quo probabiliter credi poteſt Sacerdotes facilè forè inueniendos, qui Miſſas celebrent. Poteſt enim Epiſcopus in ſua Diœceſi hoc agere ex rationabili cauſſa, vt affirmat Aragon. vbi ſupra col.32. verſic. Dico ſecundo Suar. in d. diſput.86. ſect.2. concluſ.1. & ſentit Roderiq. in loco ſupra citato concluſ.4. Sed hodie ſeruandũ eſt nouiſſimum Sacræ Congregat. decretũ de celebrat. Miſſar.

6 Et taxam promulgatam ſi quis non ſeruaret, ſed minorem eleemoſynam pro Miſſa dicenda daret, tunc poſſent Sacerdotes ab eodem, vel à diuerſis tot eleemoſynas pro vna Miſſa accipere, quot ad taxatum ſtipendium ſufficerent, quia tunc qui minorem eleemoſynam daret, iniuriã Sacerdoti faceret, à qua ſe indemnem ſeruare poteſt abſque iniuria dantis eleemoſynam, quia lex pro ipſo Sacerdote interpellat, & iure ſuo vtitur. Et ita tenet Suar. in dicta diſput.86. ſect.4. & faciunt ea, quę dixit Sot. lib.9. de iuſtit. quæſt.3. art.1. circa finem, & in quartum diſt.13. quæſt.2. art.1. in fine Can. lib.12. de loc. Theologicis cap.13. ad 10. Ledeſm. de Sacram. Euchariſt. cap.18. concluſ. 14. Aragon. vbi ſupra col.29. verſic. His tamen. Saluo ſemper, &c.

RESO-

RESOLVT. LXIV.

DE EXACTIONE SVBSIDII cuiuſdam Feudatarij.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam nemini facit, qui ſuo iure vtitur.*

2 *Feudatarij, qui in ſubditorum adminiſtratione ab alio dependent quidquam à ſubditis exigere non valent: diſtingue, vt in nu. 4. & 6.*

3 *Feudatarij Principes non ſunt ſed Capitanei propriè nominantur.*

5 *Regalium in conceſſione, & ius exigendi gabellas conceſſum eſt.*

7 *Gabellas exigentes ex bonis patrimonialibus clericorum, aut ex beneficialibus excommunicationem Bullæ cœnæ Domini incurrunt.*

Feudatarius quidam Ducatus Mutinenſis ſæpius cogẽs ſubditos ad ſubſidium aliquod illi præſtandum: Quæritur an peccet,& reſtituere teneatur? Et Secundò quæritur quam pœnam incurrant ſubditi prædictũ donatiuum exigentes non ſolum ex bonis conſubditorum,ſed etiam ex bonis patrimonialibus Clericorum, & ex bonis beneficiorum ſimplicium.

1 Quò ad primum videtur dicendum feudatarium prædictum non peccare, nec ad reſtitutionem teneri; nam qui vtitur iure ſuo nemini facit iniuriam cap. cum Eccleſia de elect.l. iniuriarum, §.1. ff. de iniur. ſed prædictus feudatarius petendo à ſubditis ſubſidium vtitur iure ſuo; nam Doctores ponentes cauſſas, ob quas gabellas,ſeu collectas imponere licet, inter cætera ponunt pietatem erga proprium Principem, vt dixi in prima Secundæ Inſtit. Pereg. lib.2. cap. 17. quæſ. 4. ergò feudatarius prædictus non peccat, nec reſtituere tenetur.

2 E contra verò videtur dicendum feudatarium prædictum mortaliter peccare, & ad reſtitutionem in prædicto caſu teneri; nam feudatarij, qui in ſubditorum adminiſtratione ab alio ſuperiore dependent, ius nõ habent à ſubditis quidquam exigendi, niſi quod illis à ſuperiore conceſſum fuerit,vt poſt Leſ.li.2.de iuſt.cap.33. dub.2.num.13. dixi in d.cap.17. quæſ.1. in princ. & dixi ſupra in reſol.24. incipit

3 Illuſtriſſime D. in fine. Et ratio eſt; nam non à populo, ſed ab eo,à quo conſtituti ſunt,ſtipendia accipere debent, cum ipſi Principes non ſint, ſed Capitanei propriè nominentur quocunque titulo ſint decorati,vt poſt Aluar. in cap.1.§. ſi Capitanei de feud. nar. & Zaſium de feud. par.5. tit. Qui feud. dar. vel accip. poſs. num.1. dixi in d. prima ſecundæ Inſt. Peregr.li.2.cap.16.quæſ.1.Quapropter cõtrarium argumentum non obſtat, nam loquitur de Principe,& feudatarius prædictus,Princeps non eſt.

4 Vt vtramque igitur difficultatem effugiamus, cum diſtinctione erit reſpondendum, ſcilicet, quòd aut prædictus feudatarius habet regalia, aut non: ſi habet regalia, & iuſtam habet cauſſam cogendi ſubditos ad ſubſidium aliquod ſibi præſtandum, neque peccat, neque reſtituere tenetur; nam inregalium conceſſione, & ius exigendi à ſubditis ſubſidium, & gabellas conceſsum eſt, vt patet ex cap.1. quæ ſint regal. & dixi in dicto cap. 17. quæſ. 2. ad primam, & cum iure ſuo tunc vtatur, nemini facit iniuriam, vt patet ex dictis in ratione pro parte negatiua adducta.

Dixi: ſi iuſtam habet cauſſam; nam ſine iuſta cauſſa ſubſidium à ſubditis exigere minimè poteſt,vt latè dixi in d.c.17. quæſ.4. vbi tunc iuſtam cauſſam Principem, ſeu

N 2 feuda-

feudatarium aliquē habere oſtendi, quando pro ſuſtinenda propria, vel prolis dignitate indigeret, vel pro ſe, aut prole ab hoſtibus liberanda, vel pro filia maritanda, & in cauſſis conſimilibus.

6 Si verò feudatarius prædictus regalia non habet, à ſubditis ſubſidium aliquod iuſtè exigere non poteſt, & exigendo mortaliter peccat, & reſtituere tenetur, per dicta in ratione pro parte affirmatiua.

Ad ſecundum dubium videtur dicendum prædictos ſubditos ex duplici capite pœnam Bullæ Cœnæ Domini incurrere. Primò propter impoſitionem nouorum pedagiorum, propter quam incurrunt excommunicationem §. 5. Et ſecundò propter exactionem gabellarum ex bonis Eccleſiaſticorum propter quam incurrunt excommunicationem 18. Bullæ in Cœna Domini.

Dicas nihilominus excommunicationem, §. 5. non incurrere; nam cum prædicta exactio fiat per modum collectæ, quæ à ſolis ſubditis, & incolis exigitur, quibuſcunque adminiſtratoribus Caſtrorum, & Villarum, quæ per adminiſtratores reguntur, illas imponere, & exigere licet, Bulla prædicta non obſtante, quæ in d. §. 5. de pedagijs, & gabellis loquitur, & ita ſentiunt communiter Doctores, vt latè dixi in d.c.17.q.3. verſ. quam primam concluſionem.

7 Sed tantum incurrere excommunicationem 18. ex duplici capite, ſcilicet, quia exigunt gabellas ex bonis patrimonialibus Clericorum, & quia exigunt ex beneficijs ſimplicibus, vt expreſsè patet ex d. Bulla, & latè probaui in d.c.17. q.6. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXV.

DE PROMISSIONE beneficij viuentis.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſiones beneficiorum non vacantium in iure prohibentur.*

2 *Promiſſionem præſentationis ad beneficium cum vacauerit, qui procurauit nec mortaliter peccauit, nec pœnam aliquam contraxit, ceſſante contemptu, voto captandæ mortis, ac ei us periculo.*

Lex humana tàm ciuilis quàm canonica, quæ in præſumptione fundatur, ad mortalem culpam non obligat, quando veritas præſumptioni eſt contraria.

4 *Promiſſiones ad beneficia vacatura canones prohibent ob præſumptionem voti captandæ mortis.*

5 *Tranſgreſſio cuiuſcunque præcepti, mandati, aut conſilij ob contemptum mortalis eſt.*

ANtonius, viuente beneficiario cuiuſdam Iuriſpatronatus, procurauit, & obtinuit promiſſionem præſentationis ad beneficium illud à Franciſco legitimo patrono illius, & mortuo dicto beneficiario, virtute dictæ promiſſionis Antonius fuit præsẽtatus, & beneficium obtinuit; Quæritur, an mortaliter peccauerit, vel in pœnam aliquam inciderit, cum in cap. cum dilecta de conſſ. preb. huiuſmodi promiſſiones prohibeantur.

1 Reſponſum fuit, Antonium mortaliter peccaſſe, nulli tamen cenſuræ obnoxium fuiſſe, fructoſque perceptos ſuos feciſſe, & facere. Et mortaliter peccaſſe ideo affirmatum fuit, quia traſgreſſio cuiuslibet legis regulariter obligat ad mortale, ſi fuerit iuſta, lata ab habẽte poteſtatem, & ad bonum commune, contineatque

materiam

Digitized by Google

materiam ſanam, & vtilem, & feruet proportionem Ciuium, ſi publicata, & recepta fuerit. Quæ omnia cum in caſu noſtro optimè concurrant, nō apparet quomodo Antonius à laetali tranſgreſſione defendi poſſit.

2 Dicas nihilominus, Antonium, ceſſante contemptu, & voto captandæ mortis, ac eius periculo, neque mortaliter peccaſſe, neque in pœnam aliquam incidiſſe. Et ratio eſt, nam lex humana ſiue ciuilis, ſiuè canonica, etſi iuſta ſit, ad culpam mortalem tamen non obligat, quoties in præſumptione fundatur, & in caſu aliquo veritas præſumptioni eſt contraria, vt patet ex cap. is qui, & cap. tua de ſponſal.

4 Et ex his quæ docet Nau. in man. c.23. num.62. ſed Concilia, & canones, quæ prohibent dictas promiſſiones fundantur in præſumptione, ne quis deſiderare videatur mortem proximi, in cuius locum, & beneficium ſe credat ſucceſſurum, vt videri poteſt in Concilio Lateranenſi relato in cap. nulla de conceſs. præb. in quo fundantur cap. relatum cap. conſtitutus, cap. ex tenore, & cap. cum dilecta eod. tit. Et idem patet ex cap. deteſtanda eod. titul. in 6. ergò dicto deſiderio, ſeu voto captandæ mortis ceſſante, Antonius neque mortaliter peccauit, neque pœnam antiquam contraxit.

5 Dixi; *ceſſante contemptu*, nam tranſgreſſio cuiuſcunque præcepti, mandati, vel conſilij ſi fiat ex contemptu, peccatum mortale eſt, ſic dixit Sylu. ver. lex. q.8.

Ex his patet ceſſare contrarium argumentum, dato quod eius fundamentum verum eſſet, quod tamen non ita indiſtinctè concedo, ſed de hoc alibi dicam, nam nunc alnoribus impeditus longiorem ſuper hoc ſermonem texere non valeo. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXVI.

DE VOTO CASTITATIS ab Epiſcopo diſpenſabile.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus quò ad votum perpetuæ caſtitatis diſpenſare poteſt quando recurſus ad Papam haberi non poteſt, & periculum eſt in mora.*

2 *Epiſcopus diſpenſat in omnes caſus Papales quando periculum eſt in mora.*

Epiſcopus an diſpenſare poſſit cum muliere, quæ votum perpetuæ caſtitatis emiſit, & poſtea ſponſalibus à patre contractis conſenſum præſtitit, & cum ſponſo familiariter ita conſuetudinem habuit, vt ſine ſcandalo à contractis ſponſalibus recedere non poſſit.

1 Exiſtimo poſſe Dominat. tuam Illuſtriſſimam cum muliere prædicta diſpenſare, cum pateat ipſam ad Papam recurſum habere non poſſe, & periculum in mora adſit ratione familiaritatis; quam cum ſponſo habet; quibus interuenientibus Sylu. ver. votum 4 quæſt.4. dicit, quòad votum perpetuæ caſtitatis Epiſcopum diſpenſare poſſe. & teſtatur Sanchez in opere morali lib.2. cap.10. nu.43. communem eſſe Doctorum ſententiam, poſſe

2 Epiſcopum diſpenſare in omnes caſus Pontificios quando periculum eſſet in mora, ſi licentia Summi Pontificis expectaretur. Iniungendum tamen erit prædictæ mulieri, vt prædictum tantùm matrimonium contrahat, & mortuo viro, caſtitatem ſeruet, ac etiam, vt ſemel in menſe ad confeſſionem accedat, & quotidie pium aliquod opus à Dominatione tua Illuſtriſſima illi aſſignandum faciat, iuxta ſacræ pœnitentieriæ morem. Saluo ſemper, &c.

Digitized by Google

RESOLVT. LXVII.

DE MACELLARIIS PERMITTENTIBVS Iudæis occiſionem animalium more Iudaico, & de Chriſtianis comedentibus ex dictis carnibus.

SVMMARIVM.

1 *PErmiſſo vno omnia cenſentur permiſſa ſine quibus illud expleri non valet.*

2 *Iudæis permiſſum eſt Iudaico more in terris Chriſtianorum viuere, & ſuos ritus exercere.*

3 *Ius ſpecifieum vbi non extat recurrendum eſt ad conſuetudinem loci.*

Conſuetudo vim legis habet in actibus, de quibus lex non extat.

4 *Communicatio cum Iudæis eſt probibita.*

Sinagogæ veteres Iudæis permiſſæ ſunt.

5 *Macellarij concedere non poſſunt Iudæis vt Iudaico more animalia occidant.*

Iudæi in vſu ſuorum rituum peccant.

Conſentiens peccato alterius mortaliter peccat.

6 *Ordinarij peccata manifeſta punire, & occulta inquirere, vt illa punire poſſint obligantur.*

7 *Conſuetudo vt in macellis Chriſtianorum occidantur animalia more Iudaico eſt praua, & non valet.*

8 *Peccatorum tolerantia non pertinet ad priuatos, ſed ad Superiores, ideoque peccant priuati tolerando.*

9 *Macellarijs non licèt partes animalium Iudaico more occiſorum Chriſtianis vendere, nec illas Chriſtiani comedere poſſunt: & impugnatur ſententia Marquardi, qui contrarium docuit, vt in num. 10. 11. & 12.*

10 *Azima Iudæorum manducare fideles probibentur.*

11 *Chriſtiani cum Iudæis conuiuia facere probibentur, & quare?*

13 *Scandalo pro vitando omnia ea omittenda ſunt, quæ ſine peccato omitti poſſunt.*

1 VErtitur in dubium, an Macellarjs Chriſtianis liceat permittere Iudæis, vt ſecundùm eorum ritũ occidere valeant animalia in macellis Chriſtianorum pro victu eorundem Iudæorũ, & partes anteriores animalis per eos occiſi reſeruent pro eorum vſibus, & poſteriores abijciant? & an liceat ipſis macellarijs prædictas partes poſteriores à Iudęis derelictas Chriſtianis vendere, & illis veſci? Quò ad primam ex prædictis duabus difficultatibus propoſitis videtur affirmatiuè eſſe reſpondendum Primò, quia vno permiſſo omnia videntur permiſſa, ſine quibus illud expleri non valet, cap. prætcrea, & cap. prudentiam, de offic. deleg. l. ad rem mobilem, & l. ad legatum, ff. de iuriſdict. omn. Iudic.

2 Sed Iudæis permiſſum eſt, vt in terris Chriſtianorum Iudaico more viuere, & omnes ſuos ritus exercere poſſint, vt patet ex cap. qui Syncera 45. diſt. & tradit D.Thom. in 2.2. quæſt. 10. artic. 11. & Iudaico more viuere, & omnes ſuos ritus exercere non poſſunt, niſi carnes animalium Iudaico more occiſorum comedãt; ergò videtur eis permiſſum, vt etiam in macellis Chriſtianorum prædicta animalia ſecundùm Iudaicum ritum occidere valeant.

3 Secundò, quia vbi non extat ius ſpecificum recurrendum eſt ad conſuetudinem loci argum. cap. vtinam 76. diſt. quæ conſuetudo vim legis habet in actibus, de quibus lex non extat cap. conſuetudo 1. diſtinct. l. 2. C. quæ ſit longa conſuet. ſed in hac Mutinenſi Diœceſi non extat lex,

quæ

quæ prohibeat macellarijs Chriſtianis permiſſionem quam ipſi faciunt Iudæis, vt poſſint ſecundùm ritum Iudaicum dicta animalia occidere, & extat conſuetudo, quæ hoc permittit; ergò dictæ conſuetudini ſtandum erit.

4 Tertiò, quia macellarij permittendo dictam conſuetudinem dici non poſſunt cõmunicare cum Iudæis, quòd eſt prohibitum, vt in cap. Iudæorum filios cum ſeq. 28.q.1. ſed ſimpliciter tolerare, vt Iudæi eorum ritibus vtantur, quòd eſt permiſſum, vt in d.cap. qui ſyncera, prout etiam veteres ſinagogæ illis permittuntur, vt in cap. conſuluit de Iudæ. & in l. ſinagoga C. eod.

5 His tamen, & alijs, quæ in contrarium adduci poſſunt, non obſtantibus, cenſeo, nullo modo licere dictis macellarijs prædictam animalium occiſionem, ſecũdùm Iudaicum ritum Iudæis concedere; quod ex eo mihi probatur quòd manifeſtum eſt Iudæos peccare in ſuis vſibus ſeruandis, & qui conſentit peccato mortali alterius, mortaliter peccat, vt habetur in gloſ. ad Rom.1. ſuper illud, *Non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt*, & tradit D.Tho. in 2.2.q.10.art.11. ſed prædicti macellarij permittendo Iudæis, vt ſecundùm Iudaicum ritum animalia occidere poſſint, peccato mortali Iudæorum conſentiunt, iuxta ea, quæ dicit Nauar. in Man. c.11. num.15. ergò mortaliter macellarij pec-

6 cant; & conſequenter Ordinarij præſertim Eccleſiaſtici tale peccatum tolerare non debent, cum teneantur ipſi caſtigare peccata, quæ patent, & ea, quæ latent inquirere, vt punire illa poſſint, vt probatur ex cap.1. de offic. ordin. & ex l. congruit, ff. de offic. Præſid.

Et ad primum reſpondetur, falſam eſſe conſequentiam; non enim ex illis præmiſſis ſequitur permiſſum eſſe Iudæis, vt in macellis Chriſtianorum prædicta animalia Iudaico more occidere poſſint, ipſis macellarijs Chriſtianis conſentientibus, ſed tantùm ſequitur, vt ſit permiſſum Iudæis animalia Iudaico more occidere, quod nos non negamus.

7 Ad ſecundum reſpondetur, dictam conſuetudinem eſſe prauam, & ideò potius corruptelam dicendam eſſe, vt in cap. inter dilectos de exceſſib. Prælat. & cum inducat peccatum non valet, vt dixit Panormit. in cap. Cleric. num.14. de vita, & honeſtate Cleric. per text. in cap. ex parte, de conſuetud.

8 Ad tertium reſpondetur, macellarios permittendo dictam occiſionem nõ poſſe dici illam ſimpliciter tolerare; nam ad priuatos peccatorum tolerantia non pertinet, ſed propriè illa pertinet ad Superiores, qui ideò peccata tolerant, quia illa nõ poſſunt punire ad grauiora vitãda: priuati verò, ſi peccatum à Superioribus toleratum fieri permittant, in peccatum conſentiunt, & mortaliter peccant: alioquin poſſet quis ſine peccato concedere meretrici domum ad meretricandum, quod eſt falſum, & contra mentem omnium Doctorum, vt patet ex his, quæ dicit Nauar. in Man. cap.17. num.195.

9 Quò ad ſecundam difficultatem propoſitam affirmatiuam ſentẽtiam tenet Marquardus de Susãnis in tract. de Iudæ. p.1. cap.4. nu.15. vbi vtramque difficultatem proponit, ſcilicet, ſuperiorem, & hanc de qua nunc agimus, ſed de prima ne verbum quidem dicit, ſecundam vero hanc his medijs probat.

Primò quia reiecto illarum carnium partis poſterioris animalis eſt inducta ex antiquiſſimo Iudęorum ritu, & de iure ſunt Iudæi in eorum ritibus permittendi cap. qui ſyncera 45. diſt.

Secundò, quia plura reperiuntur per Eccleſiam Iudæis prohibita, & de hoc de quo agitur nulla prohibitio inuenitur, ſed paſſim toleratur.

Tertiò, quia omnia munda mundis, & Paul. ad Corint. 10. ait: omne quod in macello venit manducate: nihil interrogantes, propter conſcientiam: hæc Marquardus.

10 Quibus non obſtantibus exiſtimo non licere macellarijs prædictas poſteriores partes Chriſtianis vendere, nec Chriſtianis licere illis veſci. & hoc mihi ſuadetur. Primò ex tex. in cap. nullus eorum 28. quæſt.1. vbi prohibetur fidelibus Iudæorum

rum azima manducare, Clericis ſub pœna depoſitionis, laicis vero ſub pœna excommunicationis: & cum eadem ratio omninò militet quò ad comedentes prædictas carnes, idem in eodẽ caſu dicendũ erit, & ita expreſsè tenet Vgolin. in tract. de offic. & poteſt. Epiſc. c. 22. §. 1. num. 2.

11 Secundò mihi hoc probatur ex ratione Conc. Agantenſ. relati in cap. omnis 28. quæſt. 1. vbi ideo Iudæis conuiuia cum Chriſtianis facere prohibetur, quia cum Iudæi communibus cibis non vtantur, indignum, atque ſacrilegum eſſe ibi dicitur eorum cibis Chriſtianos vti: cum ea, quæ Apoſtolo permittente nos ſumimus, ab illis iudicentur immunda: ac inferiores incipiant eſſe Chriſtiani Iudæis, ſi nos, quæ ab illis apponuntur, vtamur, illi verò à nobis oblata contemnant. Ideo igitur prædicta conuiuia prohibentur, quia ſacrilegium eſt eorum cibis vti; & hoc non alia ratione niſi quia ea, quæ Apoſtolo permittente nos ſumimus, ab illis iudicantur immunda; & ideo inferioris eſſent conditionis Chriſtiani, ſi cibis Iudæorum vterentur, illi verò noſtris minimè; ſed eadem ratio militat quò ad vendentes, & manducãtes prædictas carnes; ergò eadẽ iuris diſpoſitio militare debet.

12 Nec in contrarium à Marquardo adducta obſtant: nam ad primum dicitur, permiſſionem prædictam ad ſuperiores non autẽ ad macellarios pertinere, per dicta ſupra in difficultate præcedenti ad tertiũ.

Ad ſecundum reſpondetur negando non adeſſe prohibitionem, cum ex ratione dictorum iurium prohibitionem adeſſe cõſtet. Nec valet ſi dicamus, per commeſtionem nos Iudæorum ritus ſpernere, nam, & ſi verum hoc ſit, attamen quia non ſine Iudæorum tripudio hoc fit, conſequenter ſine ſcandalo fieri non poteſt, ac ideo faciendum nõ eſt; nam pro ſcan-
13 dalo vitando omnia ea omittenda ſunt, quæ abſque peccato omitti poſſunt c. 2. de noui oper. nunt.

Ad tertium reſpondetur, ex natura rei omnium carnium comeſtionem nobis licere, ſed quia talis comeſtio ſæpè eſt cum nota, & offenſione aliorum, ad vitandum hoc ſcandalum talis comeſtio ommittenda erit: ſed illo ceſſante fateor hoc non eſſe neceſſarium, vt tenet Sanchez in 1. tom. 2. lib. decalogi cap. 31. nu. 7. in fin. Et hæc breuiter dixiſſe ſufficiant, Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXVIII.

DE EMPHYTEVSIS noua conceſsione ad formam antiquæ facienda.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuſis noua conceſſio facienda eſt ad formam antiquæ conceſſionis, alioquin non valet, & ſi in illa noua aliqua conceſſio fit, contrahitur pœna alienantium bona Eccleſiaſtica.*

2 *Iura, actioneſ, & annui redditus loco rerum immobilium habentur.*

3 *Emphyteuſis noua conceſſio totaliter nulla non eſt, ſed eatenus quatenus receſſum eſt ab antiqua.*

4 *Vtile per inutilem non vitiatur in ſeparabilibus.*

1 AN valeat conceſſio noue emphyteuſis facta per Prælatum, qui receſſit à forma conceſſionis antiquæ? Reſpõdetur quòd quamuis poſſit Prælatus in emphyteuſim concedere bona Eccleſiæ, quæ in emphyteuſim concedi ſolent, debet

debet tamen huiuſmodi conceſſio ab eo fieri eo modo, & forma qua fieri ſolet, aliàs non ſolum non valet conceſsio, vt dixit Clar. in §. Emphyteuſis quæſt.6. num.2.ſed ſi eſt talis, vt per eam de nouo alienetur aliquod ius, aut actio aliqua, vel annuus redditus, incurrit Prælatus pœnas extrauagantis Pauli II. ſi in d. conceſsione non ſeruantur ſolemnitates in
2 d.extrauaganti requiſitæ. Iura enim, & actiones, ac annui redditus loco rerum immobilium habentur, vt patet ex Clement.Exiui de Paradiſo,§.cumque annui redditus, de verbor. ſignif. & in d. extrauaganti quæcunque alienatio rerum immobilium prohibetur etiam ſi tantùm quò ad vtile dominium fuerint alienatæ, (prout fit in Emphyteuſi) vt poſt Doctores quos citat probat Quar. in ſumma
3 Bulla.ver.Alienatio num.16.exiſtimo tamen cum Bald. in Auth. ſi quas ruinas num.2.C. de Sacroſanct. Eccleſ. & Claro in d.quæſt.6.num.2.ac alijs, quos ipſe citat,conceſsionem in totum nullam non eſſe, ſed eſſe ſuſtinendam quò ad illam partem, in qua ſeruata eſt forma conceſ-
4 ſionis antiquæ. Nam cum huiuſmodi validæ, & inualidæ conceſsiones ſeparari poſsint, vtiles per inutiles non vitiantur l.1.§.ſed ſi mihi, ff. de verbor. oblig. cap. vtile de reg. iur. in ſexto, Couar. lib.2. var.reſolut.cap.16.nu.5. Molina de contract.diſput.467. nu.2. Et ab hac ſententia non recedas, cum communis, & probabilis ſit,licet Iaſ.in l.2. num.170.& alij exiſtiment de iure teneri poſſe quòd talis cõceſsio in totum vitietur, & noſtram ſententiam communem eſſe, & ab illa non eſſe recedendum affirmat Claudi. de Seiſſel.in ſpec.feud.tit.qui feud.dar. poſſunt ver. concluſiuè tamen. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXIX.

DE VSVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Ratum habens delictum etſi propriè non committat, interpretatiuè tamen cenſetur committere, & vt mandans punitur.*

2 *Contrahentium mens conſideranda eſt in contractibus bonæ fidei.*

3 *Mutuanti licet ſe indemnem ſeruare tàm ratione lucri ceſſantis quàm damni emergentis.*

4 *Damnum dicitur ex eo quòd aliquis minus habet quàm habere debet.*

5 *Mens principalis à quo dependent negotia eſt potius attendenda quàm mens procuratoris.*

Actus Agentium non operatur vltra intentionem agentis.

PRocurator D. Equitis N. accepit Romæ nomine ſui principalis quandã pecuniæ ſummam à quibuſdam nobilibus Senenſibus ad ratã fructuum mille ducatorum, quæ ipſi Senenſes mutuò acceperãt à dicto D. Equite cum pacto expreſſo, vt poſsit ipſe, ne damnum patiatur, accipere dicta mille ad cambium, dummodò cambium nõ excedat ſummam octo ducatorum pro quolibet cẽtenario ſingulis annis: quam fructuum ſolutionem dicti procuratori Romæ factam dictus Eques Parmæ per ſuas litteras ratas habuit: vertitur nunc in dubio à Fiſco Romanæ Curiæ, an dictus Eques per dictam ratihabitionem cenſendus ſit, & puniri poſsit tanquam vſurarius,

rarius, cum non ſit factum cambium, ſed perceptum ſit lucrum ex mutuo?

1 Et videtur eſſe reſpondendum affirmatiuè; quia licèt ille, qui ratum habet delictũ nomine ſuo commiſſum propriè non committa illud, tñ interpretatiuè cẽſetur illud cõmittere, & tanquam eiuſdem delicti particeps, & mandans punitur, vt notat Bald. in l. vnic. §. ne autem, C. de caduc. tollend. ſed dictus procurator accipiendo lucrum ex mutuo, nomine dicti Equitis commiſit vſuram; ergò Eques, qui ratam illam habuit tanquam eiuſdem delicti particeps erit puniendus.

Minor probatur, quia cum non ſint accepta mille ad cambium, & Senenſes ſoluerint pecuniam pro fructibus dictorum mille, & procurator ratione fructuum illam receperit, verè accepit lucrum ex mutuo, quod eſt vſura, vt communiter dicunt Doctores.

2 Dicas nihilominus, prædictum D. Equitem nullam vſuram in caſu prędicto commiſiſſe. Et ratio eſt; quia in contractibus bonæ fidei conſiderari debet mens contrahentium l. ſed Celſus, §. ſi fundus, ff. de contrahend. empt. l. fin. ff. quæ res pign. oblig. & per notata in l. fin. ff. de condit. ob turp. cauſ. ſed in cõtractu mutui celebrato inter dictum Equitem ex vna, & dictos Senenſes ex alia parte mẽs contrahentium fuit ne damnum pateretur mutuans, qui ſolitus erat negotiari, vt cõſtat ex authenticis atteſtationibus, & bona fide Eques credebat procuratorem licitè fructus percepiſſe aliquo iuſto titulo iuxta mandatum, ſiuè ille iuſtus titulus eſſet ex cambio conuento, ſiuè ratione lucri ceſſantis; ergò dicta ſumma, quæ ſub nomine fructuum fuit ſoluta, & ab Equite ratificata, ad hoc ſoluta, & ratificata fuit, ne mutuans patiatur dam-

3 num; ergo licita fuit ratihabitio, cum liceat mutuãti ſe indemnem ſeruare non ſolùm à damno emergente, ſed etiam à lucro ceſſante cauſſa mutui, cum minus ipſe mutuans tunc habeat, quàm debet habere;

4 Et damnum dicatur ex eo quòd aliquis minus habet, quam debet habere, vt dixit Ariſt. 5. Ethic. c. 4. & ſequitur D. Tho. 2. 2. q. 62. art. 4. Ideoque licet illi ratione talis lucri aliquid vltra ſortem accipere arbitrio boni viri, vt docet Panorm. in c. conqueſtus de vſur. Conrad. de contract. queſt. 30. Turrecrem. in cap. ſi reſ. 14. q. 6. ver. ad 3. Caiet. in 2. 2. q. 78. art. 2. ad primum, Angel. ver. vſura. 1. num. 16. Syl. eod. vet. quæſt. 19. Couar. lib. 3. var. reſol. cap. 4. num. 1. vbi multos citat, Molin. in tract. 2. de iuſt. diſput. 315. num. 5. vbi teſtatur de communi, Nauar. in man. c. 17. num. 211. & in comment. de vſur. not. 16. Leſs. lib. 2. de Iuſtit. cap. 20. dub. 11. Petr. Nauar. lib. 3. de reſtit. cap. 2. num. 287. & recentiores communiter in d. q. 78. art. 2.

Nec obſtat ratio in contrarium adducta; nam quamuis procurator accepiſſet fructus ratione mutui, ipſe tamen Dominus Eques geſtum procuratoris non habuit ratum nomine mutui, ſed bona fide credens tales fructus prouenire ex iuſto titulo quomodocunque ille eſſet, ideſt ſiuè ex cambio conuento, quod exiſtimabat procuratorem feciſſe, ſiuè ratione lucri ceſſantis, quod cenſuit, & cenſet potuiſſe, & poſſe accipere, & expetere, cum ſit ſolitus negotiari, & parata habebat negotia, quibus dictam pecuniam exponere poterat ad lucrandum, & tali lucro caruit in gratiam dictorum Senenſium;

5 & potius mens principalis, à quo dependent negotia, quàm mens procuratoris in negotijs peragendis eſt attendenda, cum ipſe principalis negotium agat, & actus agentium non debeat operari vltra intentionem agentis, l. non omnis, & l. eius, ff. ſi cert. petat. Saluo ſemper, &c.

RESO-

RESOLVT. LXX.

DE EMPTIONE, ET VENDITIONE facta ad tempus vltra iuſtum pretium ratione periculi.

SVMMARIVM.

1 *Periculum amittendi capitale eſſe iuſtam cauſſam vendendi rem carius credito pretio multi Doctores negant: Sed hoc licere multi alij affirmant in num. 2.*

Et quinque conditiones ad hoc neceſſariæ traduntur in num. 3.

Nobilis quidam Dat tormentum bellicum valoris aureorum decem B. pro quindecim ſibi ſoluēdis cum vxorem duxerit; quæritur an huiuſmodi contractus ſit vſurarius, cum non liceat ſine vſura expectata pecunia vltra pretium rigoroſum aliquid vendere?

1 Reſpondetur ſupra poſiti caſus difficultatem in eo conſiſtere, ſcilicet, an ratione periculi amittendi capitale liceat rem carius vendere credito pretio ad tempus. De qua quæſtione maxima eſt difficultas inter Doctores: Sot. enim lib.6. q.4.art.1.de iuſtit.multis argumentis conatur negatiuam ſententiam defendere, quam ſequitur Nauar. in man. cap.23. num.81. exiſtimatque hanc negatiuam ſententiam fuiſſe ab Eccleſia declaratam in cap. in Ciuitate de vſur. Tenetque eandem ſententiam Conrad. de cōtract. quæſt.59. corollar.1. & 2. poſt 3.cōcluſ. & argum. 2.poſt 4.

2 Affirmatiuam nihilominus ſententiam tenet Petr.Nauar.lib.3.de reſtit.cap.2. à num.98. vſque ad num.125. vbi latè rationibus Soti,& Nau. reſpondet, illaſque impugnat, probatque hanc affirmatiuam ſententiam veriorem eſſe; & illam docuerunt Ang. vſura 1. num.38. Syl. vſura 1. quæſt.35. Med. in C.de reſtit. quæſt.38. §.ad tertiam cauſſam,quos ſequitur Leſs. lib.2.de Iuſt.cap.20.dub.13.& in cap.21. dub.6.num.54.& eandem ſententiam tenet Arag.de Iuſt. quæſt.77. art.4. col.18. verſ.his tamē,Cord. in ſumma quæſt.84. Mol. de contract. diſput.358. & ego dixi in 2.2. lib.2. cap.6. quæſ.4. limit. 3. vbi tamen addidi quinque conditiones eſſe neceſſarias, vt talis contractus iuſtificetur. Quarum Prima eſt, vt periculum ſit reale,& non imaginarium. Secunda, vt ſit graue. Tertia,vt fiat ſine ſcandalo ob ſuſpicionem palliandi vſuras. Quarta vt manifeſtetur emptori ratione periculi aſcendi vltra iuſtum pretium. Quinta, vt augmentum pretij ſit proportionatum periculo.

Quæ affirmatiua ſentētia cum firmo illo nitatur fundamento, nempè, quia illa omnia vendi poſſunt,quæ pretio æſtimabilia ſunt, & periculum amittendi capitale ſit pretio æſtimabile, ab ea non eſſe recedendum exiſtimo, dummodò ſupradictæ quinque conditiones concurrant.

Et cum in caſu propoſito adſit periculum amittendi capitale non ſolum ob mortem emptoris,ſed etiam quia fieri poteſt, vt ipſe ob multa,quæ contingere poſſunt, vxorem non ducat,& nullum ex tali contractu ſumatur ſcandalum, cum paſſim Mutinē fiat ſine vlla ſuſpitione vſurarum, notumque ſit emptoribus ratione periculi vltra iuſtum pretium aſcendi,dico licere dictum tormentum bellicum vendere vltra iuſtum pretium cum ſupra dicta conditione, dummodò ceſſet omnis fraus vſurarum,& illa quinque quibus iuſtum pretium augetur ſint iuſtum pretium talis periculi, & dummodò periculum ſit graue: & in hoc caſu graue periculum exiſtimarem illud,quòd conditio adimplenda

plenda pro ſoluendo pretio ex ſimplici voluntate emptoris depẽdet,vel ex euentu alicuius rei valde difficilis. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXI.

DE LEGATO AD PIAS CAVSSAS inſufficiente ad implendum opus annexum.

SVMMARIVM.

1 *Legata ad pias cauſſas duos habent fines primarium, qui eſt fauor animæ, & ſecundarium, qui eſt, vt opus impleatur; & quia primarius ſemper remanet, valet legatum quamuis opus impleri non poſſit. Eritque legatum ad aliud opus applicandum.*

2 *Legatum, quando tàm primarius quàm ſecundarius finis eius reſpicit fauorem animæ, non poteſt applicari ad opus niſi æqualiter fauorabile iuxta capacitatem legati.*

3 *Legatorum conuerſio ad alios vſus proximiores auctoritate Epiſcopi eſt facienda quando non ſufficiunt ad opus deſtinatum.*

LEgauit quis ſummam librarũ 250. currentis monetæ Mutinenſis Eccleſiæ Monialiũ Corporis Chriſti cum onere vt moniales ſingulis annis celebrare faciãt pro anima ſua, ac Defunctorum eius vnum officium Mortuorum. Sed cum dicta eleemoſyna ſit inſufficiens pro onere implendo,& moniales nolint legatum cum tali onere acceptare; quæritur quid ſit agendum?

1 Reſpondetur, quòd cum in legatis ad pias cauſſas duplex finis adſit, vnus primarius,qui eſt fauor animæ, alius ſecundarius,qui eſt vt opus illud impleatur;inde fit vt legatum valeat,quamuis finis ſecundarius impleri non poſſit; ſemper enim ſubeſt finis primarius;& non ceſſante fine primario non ceſſat diſpoſitio, vt probatur ex §.affinitas inſtit.de nupt. Valet igitur legatum ſupradictum, quamuis inſufficiens ſit ad implendum opus impoſitum. Eritque pecunia legata ad aliud pium opus applicanda argum. l. legatum ff.de adminiſtrat. rer. ad Ciuitat. pertin. vbi legata pecunia Ciuitati,ſi pro illo vſu, pro quo eſt legata, non ſufficit, expendenda eſt in alia facta Ciuitatis, in quæ Ciuitas velit erogari.

2 Verum quia in caſu noſtro tàm primarius, quàm ſecundarius finis teſtatoris reſpicit fauorem animę illius,cum opus implendum ſit officium mortuorum in ſuffragium animæ ſuæ, & Defunctorum eius: & quia in tali caſu pecunia legata conuerti debet ad alios vſus pios proximiores voluntati teſtatoris,vt ex Concil.Trident. ſeſsio.25.cap.8. de reformat. dixit Genuenſ. in Praxi Archiepiſc. cap. 24. num.4. ideò pecunia legata non erit in beneficium dictę Eccleſię ſimpliciter applicanda, ſed cum onere vt Eccleſia tale officium faciat celebrare,quòd pecunia legata pro illius celebratione ſufficiens cenſeatur arbitrio Ordinarij.

3 Eſt enim conuerſio hæc auctoritate Epiſcopi facienda, vt patet ex cap. nos quidem, de teſtam. & argumento eorum, quæ habentur in d.cap.8. Concil.Tridẽt. & docent Innoc. Imola, & Abb. in dicto cap. nos quidem, & Cardin. & Bonifac. & Imol. in Clem. quia contingit,de religioſ. domibus. Saluo ſemper, &c.

RESO-

RESOLVT. LXXII.

DE IMMVNITATE Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1 *STatuere ſeculares ob defectum poteſtatis contra Eccleſiaſticos non poſſunt.*

Lex municipalis etiam fauorabilis non continet perſonas Eccleſiaſticas, niſi ſit à Papa approbata.

2 *Poſſeſſor nec iniuſtus de poſſeſſione ſua de facto eſt remouendus.*

3 *Conſuetudo immemorabilis vim conceſſionis habet.*

4 *Bulla Cœnæ Domini tollit etiam immemorabilem conſuetudinem exigendi gabellas ab Eccleſiaſticis, & inficit titulum, & poſſeſſionem.*

5 *Eccleſiaſtici, etiamſi peculiare commodum ex aliqua re percipiant in aliqua Diœceſi, cogi non poſſunt ad ſolutionem cum ſæcularibus, niſi ſeruatis conditionibus contentis in litteris cuiuſdam Illuſtriſſimi Cardinalis. Non tenentur tamen ciues prædictas litteras recipere, ſed ſufficit illis ſeruare ius commune, vt in num.7. vſque ad num.14.*

6 *Priuilegia Principum tantum valent, quantum ſonant.*

7 *Eccleſiaſtici cum laicis ad onera Vniuerſitatis ſoluenda concurrere poſſunt, ſi ea copulatiuè ſeruentur, quæ habentur vſque ad num.14. incluſiuè.*

14 *Commodum peculiare quid ſit, & quid ſit commodum per conſequentiam explicatur.*

15 *Commodum qui ſentit, & incommodum ſentire debet.*

16 *Eccleſiaſtici ad faciendam taxam vnà cum laicis vocandi ſunt, quando vnà cum illis ſoluere illam debent.*

17 *Eccleſiaſtici pauperes nunquam contribuere tenentur cum laicis ad ſolutionem collectarum, etiamſi peculiare commodum percipiant.*

18 *C. non minus de immunit. Eccleſ. non excludit Clericos ab obligatione ſoluendi collectas in caſu, quo peculiare commodum recipiunt.*

Lex quãdo recipit duos intellectus benignior, & mitior recipiendus eſt.

19 *Determinatio Clementis Papæ VIII. quò ad obligationem Cleri Piſani circa quandam ſolutionem collectarum explicatur.*

20 *Sententiæ Principis vim legis non habet, niſi à principio Princeps hoc exprimat.*

CVm non ſit vertendum in dubiũm, an Clerici, & Eccleſiaſtici comprehendantur ſub ſtatuto ſecularium loquente de eis, qui tenentur ad ad impenſas pontiũ, viarum, & fontium, cum ob defectum po-
1 teſtatis ſeculares contra Eccleſiaſticos ſtatuere non poſſint, vt paret ex his, quæ per tex. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ dixit Bart. in l. 1. num. 29. de Summa Trinit. & fid. Cathol. & Abb. in cap. quod Clericus de foro compet. & probatur ex cap. benè quidem 96. diſt. & ex d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtit. cap. fin. de vita, & honeſt. Cleric. Auth. ſtatuimus, C. de Epiſc. & Cleric. & facit regula tradita per Hoſtienſ. in cap. fin. de ſolut. vbi dicit, quòd lex municipalis etiam fauens Eccleſiaſticis, non continet perſonas Eccleſiaſticas, niſi ſit approbata per Papam, ſolùm ſupereſt, vt examinemus an Reuerendiſſimus D. Epiſcopus poſſit tuta conſcientia in præſentiarum compellere perſonas Eccleſiaſticas viciniæ N. ad contribuẽdum pro earum rata, ſecundum taxam à Gubernatoribus Ciuitatis factam, pro refectione alicuius parui pontis in dicta vicinia poſiti, cum ipſi Gubernatores allegent ſe eſſe in poſſeſſione talia

faciendi,& exigendi,& propterea in tali poſſeſſione conſeruari debere; cum nec
2 iniuſtus poſſeſſor de ſua poſſeſſione de facto ſit remouendus, cap. licet Epiſcopus de præbend.in ſexto,& etiam prædo in poſſeſſione ſua ſit conſeruandus, &, ſi ſpoliatus ſit, reſtituendus ſit, cap. in litteris de reſtit.ſpoliat. l.ſi quis ad ſe fundum,C.ad l.Iul. de vi,l.colonus,& l.cum fundus,ff.de vi, & vi arm.

Circa quàm difficultatem tàm ex mandato Reuerendiſſimi D.Epiſcopi, quàm ex peculiari mea inclinatione fateor me diu inſudaſſe,ſummumq; ſtudium adhibuiſſe ad ſaluandam poſſeſſionem prædictam, & poſt prolixam examinationē tandem inueni ſaluari fortè poſſe in caſu, quo probari poſſet poſſeſſionem hanc immemorabilem eſſe, & à Clericis, & Eccleſiaſticis ſemper ſpontè,& pacificè ſolutionem
3 factam fuiſſe; tanti enim temporis conſuetudo vim conceſſionis habet cap. ſuper quibuſdam, §.præterea de verbor.ſignificat.l.hoc iure §.ductus aquæ,ff.de aqua quotid.& æſtiu.& ita tenuiſſe inueni Paul.de Caſtro in conſil.423. Ex puncto tranſmiſſo,num.2.vol.2. qui nec obſtare dicit cap.quamquam de cenſibus in ſexto,vel alia conſimilia iura, in quibus omnis contraria conſuetudo tanquā corruptela improbatur,qui ea loqui affirmat in caſu,quo conſtaret de iniuſto, & illicito,& ſic quando cōtra voluntatem Clericorum exactio facta fuiſſet, non autem quando à ſpontè dantibus, & cum auctoritate Summi Pontificis, quæ auctoritas per curſum tanti temporis interueniſſe præſumitur.

4 Verum quia habemus nos hodie Bullā Cœnæ Domini, quæ non ſolùm tollit quaſcunque conſuetudines etiam immemorabiles,ſed etiam continet clauſulam irritantem,quæ inficit titulum, & poſſeſſionem,vt dixit Caſſad. in deciſ. 11.nu.5. ſuper regul. Cancell. per text. in cap. ſi eo tempore de elect. in 6. & cap.1. & 2. vt lite pendent. & cap.2.de præbend. eodem lib. velim nolim dicere cogor quòd nec prædicta immemorabilis conſuetudo, nec poſſeſſio prædictis DD.Gubernatoribus ſuffragatur: & ita in terminis decreuiſſe inuenio Romanam Rotam in vna Valentina Gabella die Mercurij 10.Decembris 1598. Et hęc addenda ſunt his, quæ dixi in 1.2.l.2.cap.17. num.113.

Nec obſtat quòd nec iniuſtus poſſeſſor à poſſeſſione ſua de facto eſt remouendus, cum hic non agatur de remouendis DD. Gubernatoribus à poſſeſſione ſua de facto, ſed de iure.

5 Nec pariter obſtaret ſi pro DD.Gubernatoribus adduceretur,ex refectione ſub prædicti parui pontis,Clericos, & Eccleſiaſticos dictæ vicinię percipere commodum aliquod particulare, nam nec etiam in hoc caſu Eccleſiaſtici conferre tenentur,niſi illa concurrant,quæ habentur in litteris Illuſtriſsimi D.Cardinalis N.de mādato Sanctiſſimi emanatis ſub die 10. Nouembris 1607., in quibus cauetur,& conceditur vt in caſu communis vtilitatis, & in quo Clerici,& Eccleſiaſtici cuiuſdam Diœceſis peculiare commodum recipiunt, ad ſolutionem faciendam ipſi cogantur, dummodò nonnulla concurrant, quæ in dictis litteris continentur,& non aliter,nec alio modo.

6 Qua conceſſione ſic ſtante,nullo modo poteſt D.Epiſcopus conſentire, vt in tali Diœceſi Eccleſiaſtici contribuant cum ſecularibus ad aliquod opus pro communi vtilitate faciendum,niſi ſupradicta concurrant. Conceſſiones enim, & priuilegia Principis tantùm valent quantùm ſonant, cum habeant effectum ſuum ex voluntate cōcedentis,non eius cui conceſſa ſunt, vt dixit Lap. in allegat. antepenult. circa finem, & ſequitur Prob. in add. ad Io. Monach. in cap.vt animarum de conſtit. in ſexto.num.85.

7 Sed ſi fortè DD. Gubernatores dicerent, conceſſionem prædictam ſe recipere nolle, fateor quidem illos dicere hoc poſſe,cum beneficium non conferatur in inuitum,& conceſſio hęc non ſit lex Pontificia,nec reuocatoria iuris communis, ſed tantùm licentia quædam exigendi ab Eccleſiaſticis onera ſupradicta in terminis,& modis in quibus loquitur, vnde nō

debet

debet DD.Gubernatoribus prçiudicium afferre quò ad ea,quæ ſunt iuris communis, ſi ea ſeruare velint,quæ quidem ſunt copulatiuè ſeruāda,& hæc ſunt videlicèt.

8 Primò vt opus faciendū ſit tale,cui aliàs facilè ſubueniri non poſſit, niſi Eccleſiaſtici cum laicis contribuant ex cap. non minus , vbi expreſsè hoc notat Abb. in num.5.verſic.ſecundò requiritur, & cap. aduerſus de Immunit. Eccleſ. vbi etiam Abb.in num.4. & manifeſtè hoc apparet ex extrauag. Bened.11. de Immunit.Eccleſ.

9 Secundò debet concurrere communis neceſſitas,aut vtilitas, vel ſaltem pietas, vt in dicto cap. non minus; & cap.aduerſus,& cap. peruenit de Immunit. Eccleſ. & in d.extrauag-Bened.11. & pro pietate eſt text. in l.ad inſtructiones, C. de ſacroſanct. Eccleſ.

10 Nec erit facienda diſtinctio inter opera neceſſaria,& vtilia, cum text. in d.cap. non minus indiſtinctè loquatur,prohibēs ſub anathematis diſtrictione, vt tàm in caſu neceſſitatis,quàm vtilitatis non teneantur Clerici aliquid cōferre,niſi ſponte velint,& approbante Epiſcopo, cum Clero,& dummodò laicorum nō ſuppetant facultates,vt expreſsè docet Panor. in d.cap.non minus num.18.verſic.& primo adduco,vbi etiam addit,quòd per c. aduerſus de immunit.Eccleſ. nec in prædictis caſib' neceſſitatis,& vtilitatis poſſunt hodie Clerici contribuere,niſi prius conſulto Romano Pontifice; & dicit fuiſſe illud ſancitū propter quorundam imprudentiam ſæpè allegantium talem neceſſitatem,vel vtilitatem, & idem docet in conſil.3.num.1. par.1. Quæ ſententia quò ad caſum neceſſitatis apud ipsū Abbatem Panor. adeò eſt vera,vt in nu.19. in d.cap. non minus exiſtimet tantùm eſſe limitandam in caſu, quo tanta neceſſitas immineret, vt non poſſit ſine aliorum ſcandalo, & periculo haberi recurſus ad Papam; tunc enim ſufficere dicit deliberationem Epiſcopi, & Clericorum. Non eſt igitur vllo modo diſtinguendum inter dictos caſus, cum æqualiter omnes comprehendantur ſub diſpoſitione cap. non minus, & cap.aduerſus,de Immunit. Eccleſ.

11 Tertiò requiritur vt indigentia ſit talis, quòd ad illā ſuſtinendā laicorū non ſuppetant facultates,vt in d.cap.non minus, & cap.aduerſus,& in d.extrau.Bened.XI.

12 Quartò vt hoc onus communi omnium Eccleſiaſticorum,& laicorum cōſilio imponatur: nec ſufficit conſenſus Epiſcopi cum Capitulo; nam cum omnes tangat, debet ab omnibus approbari c.ad hæc, in fine de offic. Archid. cap.cum omnes de conſtit.cap.quod omnes de regul.iur. in ſexto,& probatur ex d.c.aduerſus, ibi; *Verum ſi quando fortè Epiſcopus ſimul cum clericis*, &c. & conſiderat Abb. in d. cap. non minus nu.4.& 5. Alioquin tanquam contempti ſoluere non tenentur; quia non ſunt tunc ſua iura ſeruanda laicis, cum Eccleſiaſticorum ius violare non metuunt iux. cap. vt dilecti filij, de priuileg.& c. ſi dicer 25. quæſt.2.

13 Quinto requiritur, vt primitus conſulatur Romanus Pontifex, cuius intereſt communibus prouidere vtilitatibus, vt habetur in d.c.aduerſus,& ibi Abb.nu.5. & in d.extrau.Bened.IX.

14 Et præterea neceſſarium eſt, vt poſt quam, prædictis requiſitis concurrentibus, hæc onera impoſita fuerint, ſi clerici, & Eccleſiaſtici ſoluere recuſauerint, ab eorum Iudicibus compellantur, cum Principes, & Poteſtates ſæculares in hoc ſe intromittere non poſſint, vt poſt Innocent.in d.cap. non minus num.6. & Bald. in d. l. ad inſtructiones num.4. & 6. communiter docēt Doctores præſertim Abb. in d.cap.non minus nu.18. & Guido Papæ deciſ.18. in fine, verſ. ſi tamen dicti viri.

An autem conditiones prædictæ ſeruandæ ſint in caſu de quo eſt quæſtio, cum ignotem, an ad priuatum cōmodum omnium Eccleſiaſticorum viciniæ ſupradictæ referatur refectio illius parui pontis; & in tali loco pons ille eſſe poſſit, vt monialibus præſertim non principaliter, ſed per conſequentiam ſit vtilis, cum diſtinctione à me eſſe reſpondendum exiſtimo, ſcilicet, aut Eccleſiaſtici dictæ viciniæ

O 2 pecu-

peculiare aliquod commodum ex refectione illa ſentiunt, puta quia inde ipſi, vel ſui tranſitum habēt; aut tale commodum non ſentiunt, ſed tantum per conſequentiam, quia, ſcilicet, cum inde cerci ciues tranſitum habeant, & commodum commune ſit, per conſequentiam etiam in commodum ipſorum Eccleſiaſticorum cedit. Et in primò caſu dico conditiones illas regulariter non eſſe ſeruandas, ſed
15 cogendos eſſe ab Epiſcopo Eccleſiaſticos, vt cum alijs contribuant; cum ſecundum naturam ſit, vt qui commoda ſentiunt ſentiant, & incommoda cap. qui ſentit de reg. iur. in 6. l. ſecundum naturam, ff. de reg. iur. & habetur in clemēt. 1. de cenſib. Et huius ſententię eſt Sylu. ver. Immunitas 1. quæſt. 5. Angel. eod. ver. num. 3. Barthol. & legiſtæ communiter in d. l. ad inſtructiones C. de Sacroſ. Eccleſ. gloſ. in ver. releuandus in cap. non minus de Immunit. Eccleſ. & ibi Abb. in nu. 20. Salon. tomo 2. de Iuſt. quæſt. 78. artic. 5. controuerſ. 1. nu. 4. & ſummiſtæ communiter. Aduertunt tamen, & benè Panor. & Salon. ibid. & Ricard. in quolibeto 2. quæſt. 30. art. 5. in hoc caſu communi laicorum, & Eccleſiaſticorum Concilio taxam faciendam eſſe; nam cum Eccleſiaſtici laicis ſint digniores, vbi agitur de communi cauſſa in Concilio vocandi ſunt, alioquin tanquam contempti ſoluere non tenentur, iuxta dicta ſupra in quarta conditione de iure communi.
17 Dixi: regulariter: quia limitandum eſt hoc quò ad Eccleſiaſticos pauperes, qui in nullo caſu contribuere tenentur, vt dixit Cepoll. de ſeruit. ruſtic. prædior. tit. de ſeruit. viæ quæſt. 25. num. 47. verſ. non autem dicas, & Bouadilla in ſua politica lib. 2. c. 18. nu. 312. & alij.
18 Nec ſupradictis obſtat cap. non minus de Immun. Eccleſ. nam textus ille non excludit obligationem ſoluendi in caſu, quo clerici, & Eccleſiaſtici peculiare commodum recipiunt, cum talis obligatio naturali iuri conſona ſit, vt patet ex d. Clement. 1. de cenſib. & naturalia iura ſemper firma, atque immutabilia permanere debeant, §. ſed naturalia Inſt. de iur. nat. gent. & ciui. ſed diſponit clericos, & Eccleſiaſticos tantùm in ſubſidiū teneri in caſu, quo communis vtilitas, vel neceſſitas in peculiarem eorum vtilitatem tantùm per conſequentiam redundat, vt Doctores nonnulli ſentiunt præſertim D. Laderchius in conſil. 145. nu. 4. & cum in tellectus hic benignior ſit, cum ſit magis naturæ conſonus, ab eo non eſt recedendum, quamuis non deſint Doctores, qui aliter canonem illum interpretātur; nam cum lex apertè recipiat duos intellectus benignor, & mitior eſt recipiendus l. benignius, ff. de legib.
19 Nec etiam obſtare exiſtimo determinationem Clem. Papæ VIII. anno 1600. factam in cauſſa inter Populum, & clerum Piſanum, in qua cùm tractaretur de reparando flumine Arno, ex qua reparatione non ſolum laici, ſed etiam clerici particulare commodum erāt percepturi, tandem Summus Pontifex prædictus decreuit Eccleſiaſticos teneri in ſubſidium, & in caſu quo laicorum bona non ſufficerent, vt refert Marta in ſuo tract. de Iuriſd. par. 4. centur. 1. caſu 1. num. 52. quia reſponderi poteſt, Summum Pontificem ibi mandaſſe, vt Eccleſiaſtici, qui ſoluere repugnabant, omninò contribuerent, cum ad hoc tenerentur ſaltem in ſubſidium; namque notorium erat bona laicorum non ſufficere; & quamuis ſubiunxerit mandatum de facienda diſcuſſione bonorum laicalium, hoc fecit, vt Eccleſiaſtici facilius conuincerentur, & quietius ſoluerent, cum clarè illis de propria obligatione conſtaret. Vel dicamus ibi Summum Pontificem ad tollendam omnem difficultatem, ſuam interpoſuiſſe auctoritatem, & iuxta canones licentiam conceſſiſſe, vt Eccleſiaſtici ſaltem in ſubſidium ſoluerent in caſu, quo laicorum bona non ſufficerent, in cuius ſignum ibi Papa ita determinat teneri Eccleſiaſticos ad ſoluendum in ſubſidium, vt non dicat aliter eos nō teneri. Vel dato quòd Summus Pontifex ibi decreuerit clerum Piſanum non teneri niſi in ſubſidium, attamen non ideo conſtituit legem generalem, vt ita ſeruari oporteat in omnibus

alijs caſibus, ſed ita decreuit eſſe ſeruandum in illo caſu particulari per multa, quæ mentem illius mouere potuerunt ad determinationem illam in tali caſu faciē-
20 dam: ſententia enim Principis vim legis non habet, niſi hoc à principio Princeps expreſſerit, vt in l.fin.C.de legib. & clarè hoc patet ex §. ſed quod Principi, & ibi gloſſa Inſtitut. de iur. nat. gent. & ciui. & probatur ex l. leges, in fine C. de legibus.

In ſecundo verò caſu dico, non eſſe cogendos Eccleſiaſticos ad ſolutionem aliquam faciendam niſi omnia ſupradicta quinque requiſita interueniant, vt clare patet ex d. cap. non minus, & cap. aduerſus de Immunit. Eccleſ. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXIII.

DE EADEM IMMVNITATE Eccleſiaſtica.

SVMMARIVM.

1 R*Es tranſit cum onere ſuo, ſed quid ad hoc requiratur vide in nu.2.& 3.*

2 *Onera impoſita perſonis pro rebus à ſolis ciuibus exiguntur.*

3 *Onus tributarium quod dicatur.*

QVò ad caſum præcedentis reſolutionis fuit oppoſitum, Eccleſiaſticos viciniæ N. ſupradictæ debere concurrere ad impenſas antedicti parui pontis, licet peculiare commodum non ſentiant; quia domus, quas ibi poſſident, priuſquam ad illorum manus peruenirent, erant grauatæ tali onere à ſtatuto Ciuitatis, in quo eſt diſpoſitum, vt *impenſæ huiuſmodi operum fieri debeant per Dominos domorum, exiſtentium in vicinia*, ac ideo tranſire debuerunt cum oneribus ſuis, prout quælibet res tranſit cap. ex litteris, §. fin. de empt. & vendit. cap. fin. §.
1 fructus, & cap. cum ſit in nomine, in fine, de decim. l. Imperatores, ff. de publi. & conſequenter ad talia onera etiam Eccleſiaſtici tenentur, ſi res onerata ad eos peruenerit, quia reddi debent quæ ſunt Cæſaris Ceſari, & quę ſunt Dei Deo cap. ex parte, in fine, de Cleric. coniug.
2 Sed prædicto motiuo non obſtante ego exiſtimo Eccleſiaſticos peculiare commodum non ſentientes concurrere non debere, & ex eo moueor, quòd ad hoc, vt res aliqua grauata tranſeat cum onere ſuo duo copulatiuè requiruntur: Primum, vt onus quo grauatur ſit merè reale, non autem impoſitum perſonis propter bona; onera enim quæ imponuntur perſonis pro rebus, à ſolis ſubditis exigi poſſunt l. reſcripto, §. ſciendum, & ibi gloſ. ff. de muner. & honorib. Vnde cum Eccleſiaſtici non ſint ſubiecti, ab eis exigi non poſſunt, ſiue fuerint impoſita priuſquam bona peruenirent ad manus Eccleſiaſticorum, ſine poſtea, vt docent communiter Doctores præſertim Barthol. in d. l. reſcriptum, §. ſciendum, ff. de munerib. & honorib. Gemin. in cap. 1. de immun. Eccleſ. num. 9. Io. Andr. in cap. non minus de immun. Eccleſ. & Abb. in conſ. 3. nu. 2. in verſ. Idem apertiſſimè voluit.
3 Secundum quod requiritur eſt, vt tale onus ſit tributarium, hoc eſt, vt ſit perpetuum, annuale, certum, & immutabile, vt docet Hoſti. in ſumma de Immunit. Eccleſ. §. & à quibus, Bar. vbi ſupra, & Abb. in d. conſil. 3. nu. 2. vbi dicit, hanc ſententiam probari communi theorica Doctorum Vtriuſque iuris, omneſque aſſerere dicit, *quod bona Eccleſiarum non tenentur ad aliqua onera mundana, niſi prius fuiſſent facta tributaria, ſeu cenſualia antequam ve-*

niſsent ad Eccleſiam; ita quòd ſoluiſsent certum tributum, vel cenſum; aliter non tenentur, quanquam priores poſseſsores prius ſoluiſsent: verba ſunt Panor. in d. num. 2. & eiuſdem ſententiæ eſt Annibolus de muneríb. in 3. par. prin. nu. 94. & num. 103. in fine. Sylu. ver. Immunitas 1. quęſt. 5. Leſs. lib. 2. de iuſt. c. 33. dub. 3. nu. 19.

In caſu autem noſtro, ni fallor, deficit vtraque conditio: deficit enim prima, cum agatur de refectione pontium, pro qua imponuntur onera perſonis pro rebus, & expræſsè hoc dixit idem Panor. in d. conſil. 3. nu. 2. ver. vnde pro refectione pontium; & luce clariùs, hoc etiam patet ex eiuſdem ſtatuti verbis, ibi: *Tunc impenſa huiuſmodi operis faciendi, fiat, & fieri debeat per dominos, & patronos domorum, & caſamentorum exiſtentium in vicinia, &c.*

Defecit etiam ſecunda conditio, cum tale onus nō ſit perpetuum, certum, & immutabile, ſed immutatur, & imponitur ſecundum imminentes neceſſitates. Concludendum erit igitur, Eccleſiaſticos non ſentientes peculiare commodum ad ſolutionem non teneri. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXIV.

DE VENDITIONE FRVCTVVM beneficij ad vitam beneficiati.

SVMMARIVM.

1 *ALienare non dicitur, qui fructus alienat.*

Intellige, vt in nu. 6.

2 *Prohibita cum ſit alienatio rerum Eccleſiaſticarum, cenſetur prohibita venditio fructuum ad longum tempus.*

Prohibita alienatione cenſetur prohibitus omnis actus, per quem alteri quæritur ius in re.

3 *Prohibita vna via, alia via non debent eſse permiſsa.*

4 *Cenſus in fructibus beneficiorum, & prabendarum conſtitui non poteſt.*

5 *Alienatio fructuum ad vitam dicitur ad longum tempus, & conceſſio perpetua.*

7 *Fructus beneficiorum vendi poſſunt pro primo triennio, & pro reliquo vitæ tempore poteſt beneficiarius ſe obligare actione perſonali, ad concedendam commoditatem percipiendi fructus vita ſua durante.*

8 *Octogenarius præſumitur viuere non poſse decem annis.*

9 *Alienatio non ſolùm ad longum tempus, ſed etiam vltra triennium prohibetur in extrauag. Ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien.*

DPetrus ętate octogenarius habēs quoddam beneficium ſimplex, vult vēdere omnes fructus, quos ex eo percipere poteſt toto tempore vitæ ſuę, & cōuenire cū emptore, vt totum pretiū vnica ſolutione, ac præſenti pecunia ſibi perſoluatur: quæritur an iſte contractus fieri poſſit ſine peccato, tàm ex parte venditoris, quàm emptoris?

1 Et videtur reſpondendum eſſe affirmatiuè; quia non dicitur alienare, qui fructus alienat ſecūdum Bald. in cap. 1. §. aut ſi libellarij col. 6. quib. mod. feud. amitt. ac ideò fructus beneficiorum vendi, & in cauſſam iudicati capi poſſunt per l. commodiſſimè, & ibi Bart. Imol. & Alex. ff. de execut. rei iudic. & per cap. 2. de fideiuſs. gloſ. & Doct. in l. ſtipendium, C. de execut. rei iudic. & Franc. Zabar. in clem. 1. de reb. Eccleſ. non alien. expreſsè dixit Rectorem Eccleſiæ in ſui præiudicium fructus ſui beneficij ad longum tempus alienare poſſe.

2 Reſpōdetur nihilominus, hodie hoc fieri non poſſe, nam cum ſit prohibita alienatio rerum Eccleſiaſticarum, necnon & locatio

locatio ad longum tempus, vt in extrau. Ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien. cenſetur etiam prohibita dicta venditio fructuum ad longum tempus. Tùm quia prohibita alienatione ſimpliciter, videtur prohibitus omnis actus, per quem alteri quæritur ius aliquod in re l. vlt. C. de reb. alien. vel non. Vnde Quar. in ſua ſumma Bulla. expreſsè affirmat præd. extrauag. procedere in quamcunque conſtitutionem iuris vltra triennium, vt ſi concedatur vſusfructus, quia talis conceſſio alienatio eſt; ita Quar. in loc. cit. ver. alienatio nu. 155. ver. tertio declara.

3 Tùm quia, quòd vna via prohibetur alia via non debet eſſe permiſſum l. ſiue oportet, §. ſi mater, ff. de tutor, & curat. dat. ab his, & fa. it cap. cum quid prohibetur, & ibi Dyn. de reg. iur. in ſexto.

4 Vndè meritò Felician. Solis lib. 2. de cenſib. cap. 3. num. 10. affirmat nec cenſum in fructibus beneficiorum, & præbendarum conſtitui poſſe, cum eo modo videatur transferri in creditorē ius quoddam perpetuum ad fructus, quod in extrauag. prædicta prohibetur.

5 Quòd autem alienatio fructuum ad vitam dicatur ad longum tempus, & conceſſio perpetua probatur ex Clement. 1. iuncta gloſſa, ver. eius, de reb. Eccleſ. alien. v. l nō, & ibi Anchar. Card. & Imo. & alij quos citat, & ſequitur Gutier. lib. 2. Canonicar. quæſtionem q. 8. nu. 24.

6 Nec obſtant ea, quæ in contrarium adducta ſunt, cum in dicta extrauaganti etiam alienatio fructuum ad longum tempus ſit prohibita; ac ideo doctrina Bartholi, ac Zabarellæ, & aliorum Doctorum eſt hodie intelligenda de venditione, & locatione ad tempus.

7 Fateor tamen, poſſe beneficiarium ſimpliciter vendere fructus pro primo triennio, quia talis venditio non eſſet alienatio in prædicta extrauaganti prohibita, & pro reliquo vitæ ſuæ tempore obligare ſe poſſe actione perſonali ad dandum commoditatem, & vtilitatem percipiendi fructus vita ſua durante, quia tunc non trasfertur aliquod ius in re, ſed beneficiarius tenetur dumtaxat exhibere conductori commoditatem percipiendi fructus. Et hæc eſt cautela, vt valeat talis venditio, quam expreſsè docuit Quar. vbi ſupra poſt Rebuff. in compend. alien. rer. Eccleſiaſticar. num. 26. ver. 6. & Molin. tract. 2, de iuſt. diſp. 36. num. 5.

8 Nec dicas in caſu noſtro non eſſe alienationem ad longum tempus, cum vendens ſit octogenarius, & ſecundum computum l. hereditatem, ff. ad leg. Falcid. non ſit victurus annos decem, & conſequenter locationem hanc non eſſe dicendam ad longum tempus, ac ideo admitti poſſe ſecundum Couar. lib. 2. reſol. cap. 16. num. tertio; nam reſpondetur in

9 d. extrau. ambitioſæ non ſolum eſſe prohibitam alienationem ad lōgum tempus, ſed etiam vltra triennium, & iuxta prædictum computum vnuſquiſque præſumitur viuere poſſe vltra triennium. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXV.

DE IMMVNITATE Colonorum Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiaſticos grauantes directè, vel indirectè, ad onera perſonalia, aut realia laicorum excommunicantur in Bulla Cœnæ Domini, etiamſi hoc faciant in perſona Colonorum.*

2 *Coloni Eccleſiaſticorum ſunt merè laici, & coram*

coram laico Iudice conueniendi ſunt; & cogi poſſunt ad omnia onera laicorum, dummodò ideo non grauentur Eccleſiaſtici, vt in nu.3.4.5.6.& 7.

Quæritur à quibus oneribus realibus,& perſonalibus laicorum ſint immunes, & ad quę cogi poſſint Coloni partiarij Eccleſiarum? & regulam conſtituendo reſpondetur, Colonos partiarios Eccleſiarum immunes eſſe ab ijs omnibus oneribus tàm realibus, quàm perſonalibus, ad quæ ſi cogerentur, Eccleſia, vel Eccleſiaſtici directè, vel indirectè grauarentur:& è contra,ad illa omnia onera illi cogi poſſunt,ratione quorum Eccleſia, & Eccleſiaſtici nec directè,nec indirectè grauantur.

1 Primum dictum ex eo probatur, quòd Eccleſiaſtici nec directè, nec indirectè ad onera perſonalia, nec realia laicorum grauari poſſunt ſine reatu excommunicationis ipſo facto incurrendæ, vt patet ex Bulla Cœnæ Domini,§.18.ſed grauare Colonos partiarios ad ea facienda, per quæ directè, vel indirectè grauantur Eccleſiaſtici, eſſet hoc expreſsè contra determinationem prædictæ Bullæ; ergò grauari non poſſunt.

2 Secundum dictum probatur,quia huiuſmodi Coloni ſunt merè laici, & coram laico Iudice ſunt conueniendi, quia fori declinationem non habent, vt poſt Doctores quos citat dixit Marta in tract. de Iuriſd. Papæ par.2. cap.40. ad finem: ſi ſunt merè laici ergò ad omnia onera tàm realia, quàm perſonalia cogi poſſunt, ad quæ cæteri laici cogi ſolent, ſi tamen per talium onerum exhibitionem nec directè, nec indirectè offendatur libertas Eccleſiaſtica, per ſupra dicta.

3 Ex quib⁹ infertur primò,huiuſmodi Colonos cogi nõ poſſe ad onera aliqua pſonalia illis tẽporibus,quib⁹ vacandũ eſt ad ſeminandum agros Eccleſiæ, vel ad ſecandum fœnum, aut ad metendum, vel triturandum frumentum, vel ad vindemiandum, vel ad alia ſimilia facienda, etiam ſi commodè ad aliud tempus differri poſſent; offenderetur enim tunc libertas Eccleſiaſtica, & conſequenter tale onus indirectè Eccleſiaſticis imponeretur contra determinationem dictę Bullæ, & contra alia iura, quæ diſponunt, vt Eccleſia nec ſecundariò, nec per indirectum à laicis grauari poſſit,vt probatur ex cap.quanto de priuileg. & ex cap. Clericis de Immunit. Eccleſ. lib.6. & ex alijs concordantibus.

4 Infertur ſecundò huiuſmodi Colonos cogi non poſſe ad ea facienda, ad quæ neceſſarius eſſet vſus animalium, quæ communiter cum Eccleſia poſſidet; nam & tunc directè Eccleſia grauaretur.

5 Tertiò infertur, prædictos Colonos non eſſe cogendos ad aliqua facienda, ad quæ non coguntur Coloni laicorum, ad hoc, vt laici habere ſaltè poſſint ab ipſis Colonis, quod ab Eccleſia, & Eccleſiaſticis habere non poſſunt; quia tunc facerent contra prædictam Bullam Cœnæ Domini, & contra ſupra citata iura. Et ita expreſsè tenet poſt Doctoros quos citat Felin.in cap.Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtit.num.99.

6 Quartò infertur, nec etiam cogi poſſe ad ea facienda,ad quæ,ſi cogerentur,Eccleſiaſtici non ita facile inuenirent Colonos; eſſet enim, & hoc contra libertatem Eccleſiaſticam, & contra citatam Bullam,& ad hoc eſt videndus Io.de Amicis in conſil.18. num.5. Burſat. in conſil.42.num.19.vol.1.Iaſ.in l.2.col.fin.C. de indic. vid. tolle. & Cotta in ſuis memorialibus,verſ. colonus.

7 Ex dictis etiam infertur quòd cogi poſſunt ad collectas, & onera pro rata fructuum ad ſe ſpectantium, cum per hæc nullo modo Eccleſia grauetur, Et ita tenent Gemin.& Franc.in cap. quanquam, de cenſib.lib.6.Anan. ſing.99.Feder. de Senis in conſil.111. quæſtio talis eſt, & alij;quos citat, & ſequitur Marta in tract. de Iuriſd.par.4.cent.1.caſu 13. num.13. Et quia ex dictis alij caſus facilè colligi, & reſolui poſſunt,hæc dixiſſe ſufficiat;ſaluo ſemper,&c.

RESO-

RESOLVT. LXXVI.

DE VSV PRIVILEGII contra priuilegiatos.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus contra priuilegiatum reſpectu eiuſdem cauſſæ priuilegio vtitur quando agitur de damno vitando.*

2 *Priuilegio eodem quando duo ſunt æquè priuilegiati attendendum eſt in quo ſit maior ratio.*

3 *Priuilegia paria inter habentes ille præfertur, qui habet priuilegium iuri communi conueniens, aut magis conſonum.*

4 *N. Regulares habent priuilegium recipiendi, conſtruendi, & habendi noua loca etiam vicina Eccleſijs, & Monaſterijs aliorum ordinum intra ſpatium 140. cannarum.*

5 *Religioſi quidam habent ex participatione priuilegium, vt cæteri regulares non poſſint nouas Eccleſias recipere, & conſtruere vicinas Eccleſijs ipſorum religioſorum intra ſpatium 140. cannarum.*

6 *Eccleſia de iure communi conſtrui non poteſt in præiudicium alterius Eccleſiæ, cauſſa non exiſtente.*

7 *Regulares quidam à quibuſdam alijs regularibus impediri non poſſunt quin noua loca, nouaſq; Eccleſias ædificent, & habeant intra ſpatium 140. cannarum vicinas eorum Eccleſijs.*

8 *Priuilegiati ſi duo reſpectu eiuſdem cauſſæ concurrant, ille præfertur, qui potius habet priuilegium.*

Priuilegium potius eſſe dicitur vel quia agitur de damno vitando, vel quia cauſſa concedendi eſt fauorabilior.

Priuilegij cauſſa ceſſante, ceſſat priuilegium.

Dubitatur, an Regulares virtute ſuorum priuilegiorum impedire poſſint ne alij Regulares nouas Eccleſias, & loca recipiant, ædificent, &, habeant vicina eorum collegijs, & Eccleſijs intra ſpatium 140. cannarum per aerem menſurandarum vbi alias commodè per terram mẽſurari non poſſunt, quamuis alij Regulares eiſdem gaudeant priuilegijs, quibus gaudet ipſa Religio prohibens per conceſſionem Pauli Papæ IV. & aliorum Pontificum?

1 Et pro parte Religionis prohibentis facit Primò quia priuilegiatus contra priuilegiatum reſpectu eiuſdem cauſſæ, priuilegio vtitur quando agitur de damno vitando l. verum, §. fin. & l. ſi quod, ff. de minorib. Bar. in Auth. quas actiones nu. 3. C. de Sacroſ. Eccleſ. Panor. in cap. in præſentia nu. 30. de probat. Alex. conſil. 55. nu. 18. lib. 5. gloſ. in l. fin. ff. ex quib. cauſ. maior. ſed in caſu, de quo eſt quæſtio, agitur de damno vitando reſpectu Religionis prohibentis; nam alij Regulares facilè illis impedire poſſunt eleemoſynas, quas à fidelibus vicinis recipiunt; ergò poſſunt dicti Regulares impedire ne alij nouas Eccleſias recipiãt, neuè noua loca ædificent intra dictas cannas vicina Eccleſijs dictæ Religionis.

2 Secundò, quia quando duo ſunt æquè priuilegiati eodem priuilegio, attendendum eſt in quo ſit maior ratio, vt per Bal. in Auth. habita num. 33. C. ne filij pro patre, Rota Rom. deciſ. 557. num. 4. vol. 1. in nouiſſ. ſed licet Regulares prohibiti, necnon prohibentes ſint æquè priuilegiati eodem priuilegio, tamen maior ratio adeſt quo ad prohibentes, cum ipſi principaliter ſint illi, quibus conceſſum eſt priuilegium, & alij Regulares illud habeant ex participatione, vt ex ipſis priuilegijs conſtat; ergò priuilegium ipſorum prohibentium erit attendẽdum, alijs Regularibus poſtpoſitis.

3 Tertiò, quia inter paria habentes priuilegia præfertur is, qui habet priuilegium iuri communi cõueniens, aut ſaltem magis conſonum, vt poſt Bald. in l. ſi quis in

graui,

graui, §. vlt. & in l. qui poſthumus, ff. ad Syllan. & Artet. in cõſil. 83. col. 4. & Dec. in cap. in præſent. nu. 51. de probat. dixit Couar. in libro pract. quæſt. cap 7. nu. 4. verſ. ſexto idem probatur: & ponit exemplum in pupillo, qui habet priuilegium, vt non poſſit extra proprium domicilium conueniri, qui præferendus eſt ei, qui habet priuilegium, vt poſſit quemlibet ad Curiam Regis vocare; nam præferendum eſt priuilegium pupilli, cum ſit magis iuri communi conſonum: (ex quo exemplo, & ex dictis notandum eſt Doctores impropriè loqui dum priuilegia, quæ cõtraria ſunt, paria vocant) ſed in caſu noſtro concurrunt Regulares, qui paria, ſeu contraria habent priuilegia.

4 Namque Regulares, qui prohibentur in caſu, de quo quæritur, habent priuilegium, vt poſſint nouas Eccleſias, & loca conſtruere, & de nouo recipere, & habere, & accepta, & conſtructa retinere, quamuis ſint vicina Monaſterijs, & Eccleſijs aliorum ordinũ intra ſpatium 140. cannarum, vt patet ex priuilegio Pij IV. conceſſo ſocietati Ieſu die 13. Aprilis 1561. & confirmato à Greg. XIII. die 30. Octobris 1576. quòd priuilegium Regulares qui prohibentur ita habent ac ſi in

5 ſpecie ipſis conceſſum eſſet, vt patet ex d. priuilegio Pauli IV. & ex alijs, & prohibentes habent priuilegium, vt nulli Regulares, vel Eccleſiaſticæ perſonæ poſſint nouas Eccleſias, vel loca conſtruere, vel alia de nouo ædificare, recipere, & habere iuxta loca, & Eccleſias ipſius Religionis intra ſpacium 140. cannarum per aetem menſurandarum, vbi alias commodè per terram menſurati non poſſunt, vt patet ex priuilegio Clem. IV. & Sixti IV. ordini Carmelitarum conceſſo, quòd priuilegium ipſi regulares prohibentes participant, vt conſtat ex eorum priuilegijs; ſed hoc priuilegium eſt iuri communi

6 magis conſonum; nam cum iure communi ſit cautum, vt nulla Eccleſia, cauſſa non exiſtente, in præiudicium alterius ſit conſtruenda, vt probatur ex cap. 1. de nou. oper. nunc, ſiue textus loquatur de præiudicio Eccleſiarum parochialium, vt ſentit ibidem Panor. in not. 5. ſiue loquatur generaliter de præiudicio quarumcunque Eccleſiarum, vt innuunt verba textus ad finem, priuilegium dictæ Religionis prohibẽtis ſemper eſt magis conſonum iuri communi; cum prohibeat, vt vna Eccleſia non conſtruatur intra dictas cannas 140. ad vitandum præiudicium dictorum Patrum.

7 Quibus tamen non obſtantibus dicendum erit, non poſſe dictos regulares impedire alios Regulares quin noua loca, nouaſque Eccleſias recipiant, ædificent, & habeant intra cannas prædictas; eſt enim infallibilis regula, vt dicit Panor. in

8 cap. in præſentia num. 39. de probation. vt, quando duo priuilegiati reſpectu eiuſdem cauſſæ concurrunt, ille præferatur, qui potentius habet priuilegium; & potentius eſſe dicit, vel quia in vno agitur de damno vitando, & in alio de lucro captando: vel quia cauſſa concedendi priuilegium eſt fauorabilior. At hic non agitur de vitando damno ipſius Religionis prohibentis, quia, vt habetur in ſupra citata Bulla Gregorij XIII. Patres dictæ Religionis eleemoſynas occaſione miniſterij ſpiritualis non recipiunt; ſi eleemoſynas non recipiunt; ergò nullum aliud damnum vitare poſſunt, vt per ſe patet. Nec agitur de cauſſa fauorabiliori reſpectu Religionis prohibentis, ſed potius reſpectu aliorum Regularium, ac proximorum; reſpectu Regularium quidem ad hoc vt poſſint vbilibet Deo inſeruire; & reſpectu proximorum quia eorum vtilitati melius conſulitur à multis, quàm à paucis, (maximè quia Religio prohibens officia diuina in choro non cantat) cum meſſis multa ſit operarij pauci 13. diſt. cap. in nouo. Ideoque vocandi ſunt plures in partem ſolicitudinis cap. qui ſe. 2. quæſt. 6.

Nec obſtant ea, quæ in contrarium adducta ſunt, nam ad Primum reſponderur, negando in caſu noſtro agi de damno vitando, nam cum, vt dictum eſt, eleemoſynas occaſione miniſterij ſpiritualis non recipiant Patres prædicti, ob eandem rationem dicendum erit nec ipſos præiudicium

cium recipere; ſola enim occaſione eleemoſynarum mendicantes mendicantibus præiudicium, & damnum afferre poſſunt ob vicinitatem; quæ cauſſa cum omninò ceſſet quò ad patres dictæ Religionis, vt dictum eſt, omninò quò ad illos ceſſat priuilegium; nam ceſſante omninò cauſſa priuilegij, & ipſum priuilegium ceſſat, vt ex gloſ. in d. cap. Abbate Sancti Siluani colligit Panor. ibidem in nu. 17.

9 Ad ſecundum negatur reſpectu prohibentis adeſſe maiorem priuilegij rationem, quàm reſpectu aliorum Regularium; nam licet priuilegium ſit dictæ Religioni primò conceſſum, nullam tamen maiorem conceſſionis rationem habet, cum æquè principaliter, & pariformiter eiuſdem priuilegij conceſſio facta ſit Regularibus, qui prohibentur, prout illis ſpecialiter hoc conceſſit primò Paulus IV. & poſtea Gregor. XIV. die 5. Aprilis 1591. quòd priuilegiũ cõpendioſè refert Pater Peteg. noſter in ſuo cõpend. in Introduct. §. 5. Imò maior ratio adeſt in priuilegio aliorum regularium, cum in illo agatur de maiori vtilitate proximorum, vt dictum eſt.

Ad tertium reſpondetur, Regulares prohibentes nullo modo gaudere pari, ſeu cõtrario priuilegio, nec iuri communi magis conſono; nam cum priuilegium mendicantium ſit conceſſum ad vitandum præiudicium, & quò ad Patres prohibentes ceſſet præiudicium, vt dictum eſt, omninò quò ad ipſos ceſſat priuilegium iuxta d. gloſ. & Panor. in d. cap. Abbate Sancti Siluani. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXVII.

DE EMPHYTEVSI iterum non concedenda poſt incorporationem bonorum.

SVMMARIVM.

1 *PRælatus poteſt ſine ſolemnitatibus in emphyteuſim concedere bona, quæ in emphyteuſim concedi ſolent. Et hoc procedit etiam quò ab bona incorporata quando honeſtatis cauſſa concedenda ſunt, vt in num. 2.*

3 *Prælatus bona ad Eccleſiam reuerſa incorporare poteſt, ſed ſemel incorporata alienare ſine ſolemnitatibus non valet.*

4 *Prælatus poteſt bona in emphyteuſim concedi ſolita in emphyteuſim concedere ſine ſolemnitatibus dum primam retinent naturam.*

5 *Prælatus ex honeſtate tenetur in emphyteuſim iterum dare bona conceſſi ſolita etiam finita generatione.*

6 *Scienti, & conſentienti non fit iniuria.*

D. N. habebat in emphyteuſim quædam bona Altaris Sanctorum Simonis, & Iudæ poſiti in Cathedrali Mutinenſi, & ob non ſolutũ per plures annos Canonem, & ob alienationem, & venditionem magnę partis dictorum bonorum contra formam iuris, & cõſtitutionum Eccleſiaſticorum, per Rectorem beneficij dicti Altaris fuit pronuntiatum, & declaratum D.N. cecidiſſe à iure ſuo emphyteutico, quod ſuper dictis bonis habebat: ſed tandem dictus Rector ſequens honeſtatem, & ęquitatem potiuſquam iuris rigorem conuenit cum N. vt non obſtante declaratione ſupradicta poſſit prædicta bona emphyteutica habere, & retinere, dummodò infra certum tempus ſoluat debitos Canones,

Digitized by Google

nes, & bona alienata redimat, aliaque faciat, quæ de iure erant facienda, & in inſtrumento conuentionis continebātur. Et inſuper appoſita fuit pœna, vt ſi infra tempus præfixum per d.D.N. non fuerint executioni demandata ea, quæ in dicto inſtrumento continebantur, ſtatim in fauorem Eccleſiæ cenſeatur ſententia lata, & tranſacta in rem iudicatam. Cumque tranſiſſet tempus, & D.N. nihil de conuentis ſeruaſſet, ad actualem poſſeſſionē dictorum bonorum Rector peruenit, illaque per publicum Inſtrumentum incorporauit bonis dicti Altaris; quæritur, an, non obſtante tali incorporatione, poſſit Rector eadem bona eidem D.N. iterum concedere ſine ſolemnitatibus requiſitis in alienatione bonorum Eccleſiaſticorū, cum non ſit tranſactus annus à die incorporationis?

1 Et pro parte Domini N. videtur dicendum, Rectorem conceſſionem prædictam facere poſſe. Primò quia, vt colligitur ex cap.2. de feud. poteſt Prælatus ſine ſolemnitatibus in emphyteuſim concedere bona Eccleſiæ, quæ in emphyteuſim concedi ſolita ſunt, ſi ad Eccleſiam aliquo caſu reuertantur; & ita communiter à Doctoribus interpretari textum illū, poſt Couar. lib.2. reſolut. cap.17. num.4. teſtatur Clar. in §. emphyteuſis quæſt.6. num.1. vbi etiam poſt Soc. in conſil.169. num.9. lib.2. dicit hanc eſſe communem Doctorum ſententiam.

2 Secundò quia & ſi bona Eccleſię incorporata alienari non poſſint ſine ſolemnitatibus, quamuis ſint ſolita in emphyteuſim concedi, tamen hoc fallit quò ad eos, quibus honeſtatis cauſſa tenetur Prælatus in emphyteuſim dare; nam quò ad eos requiritur curſus vnius anni poſt factam incorporationem, vt poſt Claudium de Seyſello, & Cardinalē tenet Menoch. in conſil.72. num.12. lib.1. & in lib.2. de arbitr. Iudic. cent.5. caſu 433. num.6. ſed in caſu noſtro honeſtatis cauſſa tenetur Rector dicta bona D.N. iterum in emphyteuſim concedere, cum turpe videatur, & contra pium, & laudabilem Eccleſiæ morem emphyteutas facilè expoliare; ergo poteſt Rector, cum non tranſactus ſit annus incorporationis, prædicta bona dicto D.N. ſine ſolemnitatibus iterum concedere.

3 Quibus tamen non obſtantibus dicendum erit, nullo modo prædictum Rectorem nouam conceſſionem d.N. facere poſſe ſine ſolemnitatibus. Poteſt enim Prælatus, ſi vult bona ad Eccleſiam reuerſa, & deuoluta incorporare, ſed ſemel incorporata ſine ſolemnitatibus alienare non valet Redoan. de reb. Eccleſ. non alien. q.7. §. his paucis num. 5. Menoch. in dicto conſil.79. nu.1. Cæſar de Graſs. de reb. Eccleſ. non alienand. deciſ.134. num.17. Et ratio eſt, nam per illam incorporationem bona illa ſuam primam naturam amiſerunt, & nouam aſſumpſerunt; erant enim ptimitus ab Eccleſiæ bonis ſeparata, nunc autem vnita ſunt, ac ideò verè effecta ſunt talia, vt non poſſit amplius Rector in emphyteuſim ſine ſolemnitatibus illa concedere, ſicut nec alia bona menſæ. Et hanc ſententiam tenent Cardin. Zabarell. in cap.2. quæſt.13. extra de feud. Archid. in cap.1.32. q.8. Creſcent. deciſ.1. num.5. de reb. Eccleſ. alien. vel non, Pan. in cap. vt ſuper nu.10. eod. tit. & Barbat. ibid. col.2. verſ. ſi verò loquitur, Bart. in l. vacantia num.9. C. de bonis vacāt. lib.10. Anchar. conſ.356. & in cap. propter tria col.2. ver. præterea videtur, Claud. de Seyſello in ſpeculo feudorum fol.251. Menoch. vbi ſupra num.4. Genuenſ. in praxi Archiepiſcop. Neapol. cap.73. nu.6. & teſtatur de communi, & Stephan. Quar. in ſumma Bullar. ver. alienatio num.39. & dixi in mea 2.2. lib.2. c.9. q.11. ver. nec ideò dici poteſt.

4 Et ad primum reſpondetur procedere dum bona retinēt primam naturam, ſcilicet, vt ſint ſolita alienari; ſed quia in caſu noſtro illam amiſerunt per incorporationem, vt dictum eſt, effecta ſunt inalienabilia, ac ſi nunquam fuiſſent ſolita alienari, vt citati Doctores docent; & Steph. Quar. expreſsè dicit, in caſu factæ incorporationis limitandā eſſe concluſionē, & doctrinā, quę docet, in bonis Eccleſię cōcedi ſolitis remitti ſolēnitatis obſeruatio.

5 Ad

Digitized by Google

5 Ad ſecundum reſpondetur in caſu noſtro nullo modo ob non decurſum ſpatiũ vnius anni, poſſe Rectorem nouam conceſſionem ſine ſolemnitatibus concedere. Doctores enim, qui contrarium docent, loquuntur in caſu quo ex honeſtate tenetur Prelatus in emphyteuſim iterum dare iuxta traditionem, & æquitatẽ Bart. in l. 1. §. permittitur, ff. de aqu. quot. æſtiu. vbi Bart. loquitur de caſu finitæ generationis, & in tali caſu dicit, ex honeſtate faciendam eſſe nouam cõceſſionem alijs deſcendentibus, alioquin efficeretur illis iniuria, & vt dicit. Menoch. in loco citato num. 7. poteſt Prælatus ſua incorporatione commodum ſuæ Eccleſiæ afferre, ſed non poteſt cæteris damnum dare; ſed in caſu noſtro non ſolùm ceſſat cauſſa deſcendentium, ſed ceſſat etiam honeſtas, & iniuria alterius: ceſſat enim honeſtas, cum id quod ex honeſtate faciendũ erat, factum ſit, eo quòd non obſtante declaratione caducitatis conceſſum. N. ſit, vt eadem bona retinere poſſit, dummodò id faceret, ad quod faciendum de iure tenebatur; quod cum ipſe non fecerit, ſibi ita imputandum eſt, vt ex nulla honeſtate in fauorem illius ſit aliquid faciendum; nam qui nõ facit quod debet, nõ recipit quod oportet, quia iſta eſt natura conuentionum, vt dixit Bald. in c. 1. in vlt. col. qualit. dom. prop. feud. priuent.

6 Ceſſat etiam omnis iniuria; nam ſcienti, & conſentienti non fit iniuria c. ſcienti, de regul. iur. in 6. l. nemo, ff. de reg. iur. & in caſu noſtro ſciente, & conſentiente ipſo N. quodammodo facta eſt incorporatio; nam cum ipſe per ſuam conuentionem conſenſerit, vt ſi non ſeruaret promiſſa, res transiret in rem iudicatam in fauorem Eccleſiæ, videtur etiam dictę incorporationi conſenſiſſe, quæ ipſam rem iudicatam neceſſariò conſequitur, alioquin ipſa res iudicata pro Eccleſia vana eſſet, & qui vult antecedens vult & neceſſarium conſequens l. 2. ff. de iuriſdict. omn. Iudic. cap. præterea, de offic. deleg. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXVIII.

DE REFECTIONE
Eccleſiæ patronalis inopis à patrono facienda.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia Parochialis reficienda eſt ex proprijs redditibus, & illis deficientibus à Parochianis.*

2 *Lex quando diſponit circa plura in eadem oratione, dictum in vno cenſetur repetitum in alio. Niſi adſit ratio diuerſitatis, vt in num. 5.*

3 *Eccleſia Parochialis patronalis, deficientibus redditibus, reficienda eſt à patrono.*

4 *Fundatores Eccleſiæ illius ſollicitudinem habere debent, tranſitq; obligatio hæc etiam ad filios, & nepotes.*

6 *Qualitas in aliqua diſpoſitione appoſita, tunc omnia præcedentia qualificat, quando ſine incommodo aptari illis poteſt.*

Impoſſibilia cenſentur ea, quæ ſine incommodo fieri non poſſunt.

7 *Decretum ſacri Concil. Trident. ſeſſ. 21. c. 7. de reformat. quò ad reficiendas Eccleſias explicatur.*

8 *Lex, qua generaliter loquitur, generaliter eſt intelligenda etiamſi ſit maior ratio in vna ſpecie quàm in alia.*

9 *Verborum ſuperfluitas in legibus eſt vitanda. Legis correctio potius inducenda eſt quàm ſuperfluitas verborum.*

Legis correctio non eſt inducenda, niſi lex exprimat.

10 *Contra Patronos Eccleſiarum quò ad refe-ctionem dupliciter agi poteſt, & quomodo.*

11 *Patroni Eccleſiarum per interpellationem conſtitui poſſunt in negligentia, & culpa ob non readificationem illarum, & illo iure priuari, & ob negligentiam reficiendi dari illis poteſt compatronus qui reficiat.*

12 *Ratio eadem, quæ eſt de toto quò ad totum eſt de parte quò ad partem.*

13 *Sententia Lambertini de refectione Eccleſiarum explicatur.*

OCcurrēte caſu refectionis cuiuſdam Eccleſiæ parochialis, quæ eſt iuris patronatus cuiuſdam familiæ N. cum refici non poſſit ex fructibus ad illam pertinentibus, quia ita tenues ſunt, vt vix ſufficiant ad victum Parochi, dubitatur, an ſit reficienda à Patronis, an verò à Parochianis? 1

Et videtur dicendum, reparationem à Parochianis faciendam eſſe, deficientibus Eccleſiæ bonis, iuxta determinationem Sacri Concil. Trident. ſeſs. 21. cap. 7. de reformat. vbi decernitur, vt ſi Eccleſia parochialis ſit reficienda, ex fructibus, & prouentibus eius reficiatur, & illis deficientibus, omnes patroni, & alij, qui fructus aliquos ex dicta Eccleſia prouenientes percipiunt, aut in illorum defectu parochiani, omni appellatione remota, ab Epiſcopo ad id ſint cogendi; ſed in caſu noſtro deficiunt patroni, nam etſi Eccleſia ſit iurispatronatus, tamen patroni nullos fructus ab Eccleſia percipiunt, & Concil. Trident. illos tantum patronos ad id eſſe cogendos dicit, *qui fructus aliquos ab Eccleſia reparanda percipiunt*; dicit enim vnica oratione cogendos eſſe patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Eccleſijs prouenientes percipiunt; ac ideo qualitas quò ad fructus aliquos, eſt referenda non ſolùm ad alios, ſed etiam ad patronos.

2 Nam quando lex diſponit circa plura in eadem oratione, ita quòd omnia illa regantur ab eodem verbo, prout fit in caſu noſtro, tunc dictum in vno intelligitur repetitum in alio, vt in l. 1. §. 1. iuncta l. 3. §. deinde ait Prætor, ff. de incend. rui. & naufr. & tradit Bar. in l. Prætor ait, §. eritque, ff. de vi bon. raptor.

3 Ego autem, ſuppoſita impotentia Parochi; exiſtimo per patronos reparationem eſſe faciendam; eſt enim patronus quaſi pater, & Eccleſia quaſi filia, vt dixi in prima ſecundæ meæ Inſtit. lib. 2. cap. 31. quæſ. 2. in fine; ergò ſicut pater indigentijs filij prouidere tenetur, ita & patronus indigentijs Eccleſiæ.

4 Et ad hoc etiam facit cap. decernimus 16. quæſt. 7. ex quo habetur, in Conc. Tolet. 4. decretum fuiſſe, vt fundatores, ſeu patroni Eccleſiarum de eiſdem curam habeant ſollicitam; quæ verba cum ſint generalia tàm reparationem, quàm omnia alia comprehendunt, quæ ad conſeruationem ipſius Eccleſiæ ſunt neceſſaria, eis exceptis, quæ in eadem q. laicis interdicuntur. Tranſitque huius ſollicitudinis obligatio etiam ad filios, & nepotes, vt in cap. fin. ead. cauſ. & q. habetur, & dixi in d. lib. 2. cap. 30. in fine. Et huius etiam ſententiæ mihi videtur fuiſſe Marta lib. 2. de Iuriſd. Papæ c. 48. num. 5. dicit enim ibi, patronum conſtitui poſſe in negligentia, & culpa, ſi non refecit Eccleſiam, in qua habet iuſpatronatum; ergò neceſſariò ſentit, illũ teneri ad refectionem, alioquin in negligentia, & culpa conſtitui non poſſet.

Ad rationem in contrarium adductam reſpondetur negando Sactum Concilium tantùm loqui de patronis illis, qui fructus percipiunt, quamuis patroni, & alij vnica oratione comprehendantur, vnicoque verbo regantur.

5 Nam in legibus, quæ diſponunt circa plura vnica oratione, ita vt omnia vnico verbo regantur, tunc dictum in vno intelligitur repetitũ in alio, quando non adeſt aliqua ratio diuerſitatis in vno, magis quã in alio; nam ſi talis ratio adeſt, non cenſetur repetitum, vt dixit Aret. in cõſil. vlt. num. 6. per tex. quem dicit ad hoc not. & ponderatum ibi à Baldo in l. in actionibus ff. de his qui not. inf. & faciunt ea, quę dicit Bart. in l. talis ſcriptura, §. hanc autem nu. 3. ff. de leg. 1. & Dec. in c. ſecundò re-

quiris

quiris nu.11. de appellat. & probatur ex
ead. l. 3.§. deinde ait prætor.ff.de incẽd.
ruin. & naufrag. vbi reddit text. rationẽ
quare receptatores,& raptores æqualiter
comprehendãtur in diſpoſitione l.1. eod.
tit.necnon & alij,de quibus vnica oratio-
ne dicta lex loquitur,& vnico verbo illos
comprehendit,& dicit hoc euenire, quia
non eſt maior ratio in vno caſu quàm in
alio, & conſequenter oſtendit quòd non
comprehenderentur, ſi maior ratio adeſ-
ſet in vno caſu quàm in alio; ſed cum in
caſu noſtro ratio maioris diuerſitatis aſſi-
gnari poſſit, quia patronus eſt loco pa-
tris, & ad illum pertinet illius Eccleſiæ
ſollicitudo; quæ ratio omninò ceſſat,quò
ad alios,qui fructus recipiunt, dicendum
erit,qualitatem perceptionis fructuum
non eſſe neceſſariò verificandam quò ad
patronos,ſed tantum quò ad alios,quan-
do agitur de reficienda Eccleſia in dicto
loco Concil. Tridentini.

6 Et præterea, tunc qualitas in aliqua di-
ſpoſitione poſita qualificat omnia præce-
dentia,quæ vnica oratione, vnicoq; ver-
bo comprehendit, quando qualitas illa
aptari poteſt omnibus præcedentibus ſi-
ne incommodo;nam ea quæ ſine incom-
modo fieri non poſſunt impoſſibilia cen-
ſentur l. nepos Proculo, ff. de verbor. ſi-
gnificat. cap.faciat 22. q.3.

7 In caſu autẽ noſtro qualitas percipien-
di fructus in d.Concil.Trident. poſita,
patronis aptari nõ poteſt ſine incommo-
do ſuperfluitatis verborũ, quia ſufficien-
ter dictum fuiſſet, & quoſcunque qui fru-
ctus aliquos percipiunt,ad hoc vt & ipſos
patronos,qui fructus perciperent, com-
prehenderet;nam lex quæ generaliter lo-
8 quitur generaliter eſt intelligenda etiam
ſi ſit maior ratio in vna ſpecie, quam in
alia l.1.§. & generaliter, ff. de alea luſ. &
alear.& tradit Dec.in conſil.664.num.3.
9 quæ ſuperfluitas verborum, quodque in-
commodum adeò in legibus eſt vitandũ,
cum non ſit ſentiendum verba ſuperflua
in aliqua lege adeſſe, l. ſi quando, ff. de-
legat.1.cap.ſolitæ de maiorit. & obed. vt
potius ſit inducenda legum correctio,
quàm ſuperfluitas verborum admittẽda,
vt dixi in 1. par.meæ inſtit. lib.1. cap.15.
nu.6.ver. ad ſecundum, licet legum cor-
rectio adeò ſit legibus odioſa, vt non ſit
inducenda quando lex illam expreſsè nõ
inducit l.præcipimus,C.de appell. l. ſan-
cimus,cum alijs concord. C. de teſtam.

10 Sed dato,& non conceſſo quòd ſacrum
Concil.ibi intelligat de patronis,qui per-
cipiunt fructus ob inopiam,cum teneatur
Eccleſia patronos pauperes alere, vt dixi
in d.1.2.meæ Inſtit.lib.2.c.21.per totum,
tunc dicendum erit cum Marta in dicto
cap.48, num.2. cum patronis Eccleſiarũ
circa refectionem illarum dupliciter agi
poſſe, primò actione,de qua diſponitur
in dicto loco Concilij, & ſecundò inter-
pellatione, de qua non cõſiderauit Con-
cilium,vt dicit ipſe Marta in num.4. ibid.

11 Vnde dato quòd patroni à Parocho co-
gi non poſſint per viam actionis vt Ec-
cleſiam reficiant, quando fructus nõ per-
cipiunt,tamen interpellatione ita ab Epi-
ſcopo conſtitui poſſunt in negligentia &
culpa,vt ab eo,illo iure priuari poſſint, ſi
Eccleſia indiget reædificatione, & negli-
gentes fuerint ad reædificandum. Et in
tali caſu poſſet Epiſcopus illud ius alteri
concedere,ſi ille tertius Eccleſiam reædi-
ficare vellet, vt ſentit Marta vbi ſupra,
poſt Doctores quos citat.

12 Si verò indiget tantùm refectione pro
aliqua parte, tunc ſentit, quòd conſtituto
patrono in prædicta negligentia & culpa,
poteſt concedi, vt reficiatur à tertio, &
euadat compatronus,& huius dicti ratio
eſt (& ſi ipſe rationem non reddat) quia
quod iuris eſt de toto quò ad totum, hoc
iuris eſt de parte quò ad partem, vt dixit
Petr. de Vbald.in canon. Paroch. cap.8.
can. princ. num.7. & eſt ad hoc tex. in l.
quæ de toto ff.de rei vendic.& cap.paſto-
ralis,§. item ſi totum de offic.deleg.ideo-
que ſicut per totalem reædificationem
quis efficitur omninò Eccleſiæ patronus
illam reædificando cum conſenſu Epiſco-
pi, vt dixit gloſ. in cap.3. de iurepatron.
Gemin. in cap. cum acceſſiſſent de con-
ſtit. lib. 6. Lambert. de iurepatron. in 3.
artic.6. quæſt. princ.1.par.lib.1. num.18.
ita efficitur compatronus quando quis

pro parte reficeret cum cõſenſu Epiſcopi in caſu quo Eccleſia ex eius fructibus refici non poſſit, & patronus nollet reficere,& per interpellationem in negligentia,& culpa eſſet conſtitutus.

13 Nec exiſtimes valere ea quæ in contrarium tenet Lambert.in d.tract.de iurepatronat.2.art 7.q.princ.3.lib. num.5. & 6. vbi negat patronum teneri ad Eccleſiæ reparationem; nam ipſe non loquitur ibi in terminis noſtris; præſumit enim ipſe Eccleſiam ita ſufficienter à principio fuiſſe dotatam,vt poſſit ex redditibus reparari, ſed nos ſumus in caſu quo Eccleſia ex redditibus reparari non poteſt ob eius inopiam. Et licet ipſe in num.7. expreſsè affirmet in caſu inopiæ prius eſſe cogendos Parochianos, quando Eccleſia eſt Parochialis,& tantùm eſſe recurrendum ad interpellationem patronorum in caſu quo eſſet Eccleſia antiquitate, vel ruina penitus deſtructa,quia tunc ad ipſos ſpectabit, ſi reędificare velint, ne amittant iuſpatronatum,attamen eſt aduertendum ipſum ſcripſiſſe ante Concil.Trident. ſed dato quòd nec eius dictis obſtet Concilium, ſupponendo eſſe intelligendum de patronis, qui percipiunt fructus, (quod tamen non concedo) dico nihilominus, eius dictũ ſuſtineri nõ poſſe, in caſu, quo Parochiani eſſent pauperes,ita vt reficere non valerent; nam cum ipſe concedat in cauſſa totalis reparationis, & inopiæ Parochianorum, interpellandum eſſe patronum ſi velit reędificare,ne amittat iuſpatronatum, ita etiam concedere tenetur eſſe interpellandum in caſu partialis refectionis,ne admittatur alius ad reficiendum,& efficiatur compatronus, cum validum ſit argumentum de toto ad partem per dicta ſupra,& vt dixit Nauar. in conſil.55.num.1. de regulår. lib.3. ſed tantum habere poteſt dictum eius locum in caſu,quo Parochiani Eccleſiam reficere poſſunt. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXIX.

DE LEGATO RELICTO pauperibus, diſtribuendo conſanguineis pauperibus.

SVMMARIVM.

1 *Pia cauſſa dicitur quando aliquid fit, ex quo ſubleuantur animæ Defunctorum.*

2 *Pauperes dicuntur non ſolum qui non habent vnde viuant, ſed etiam illi,qui commodè viuere ſecundum ſuam conditionem non poſſunt.*

3 *Charitatis ordo ſeruandus eſt in diſtribuendis eleemoſynis.*

Legatum relictum pauperibus præcipuè diſtribuendus eſt conſanguineis teſtatoris, qui ſecundum conditionem ſuam commodè viuere non poſſunt.

Teſtator reliquit 400.ducatos diuidendos pijs operibus, pauperibus puellis maritandis,ac alijs pauperibus,nulla facta aſsignatione quantitatis diuidendę inter hos, & illos, D.Vicarius Nonantulæ ad inſtantiam executoris teſtamenti applicauit ex dicta ſumma ducatos quinquaginta quibuſdam puellis pauperibus conſanguineis teſtatoris; quæritur an legitimè fecerit, & an poſſit executor teſtamenti applicare quandã partem dicti legati certæ capellæ ad hoc vt ibi celebrentur aliquæ Miſſæ pro anima teſtatoris?

Reſpondetur, D.Vicarium Nonantulę benè feciſſe

feciſſe applicando partē dicti legati pauperibus puellis maritandis conſanguineis teſtatoris, ſed melius feciſſet, ſi illis applicaſſet totā partem, quæ erat applicanda pauperibus, & puellis pauperibus maritandis. Imò, cum non ſit à teſtatore declaratum, quæ pars ſit applicanda puellis, & quænā alijs pauperibus, & pijs operibus, ipſemet exequutor teſtamentarius poteſt in conſcientiæ foro applicare maiorem partem dict. 400. ducatorum dictis puellis conſanguineis teſtatoris, & aliquam partem cuicumque operi pio maluerit, & conſequenter dictæ Capellæ ad celebrandas aliquas Miſſas pro anima teſtatoris; quia pia cauſſa dicitur quando aliquid fit, ex quo ſubleuantur animæ defunctorum, vt probatur ex Auth. vt cum de appellat. cognoſc. §. ſi vnam ex prædictis in verſic. occaſionem autem, & tradit Vincent. de Franch. in deciſ. 237. nu. 3. Et poſſe prædictum exequutorem applicare maiorem partem d. 400. dictis puellis probatur; nam, cum ſit legatum prædictum diuidendum pauperibus puellis maritandis, & etiam alijs pauperibus, ac pijs operibus, abſque vlla particulari aſſignatione quantitatis aſſignandæ his, vel illis: & cum, conſiderata conditione dictarum conſanguinearum teſtatoris, ipſæ puellæ pauperes dici poſſint; quia, vt dixi in prima ſecundæ meæ Inſtit. lib. 2. c. 2. q. 2. num. 13. pauperes dicuntur non ſolùm qui non habent vnde viuant, ſed etiā qui non poſſunt commodè viuere ſecundum conditionem ſuam, vt docet Bald. in l. ſi quis ad declinandum colum. 2. verſic. cir. 3. C. de Epiſc. & cleric. Iaſ. in l. ſi conſtante num. 146. & num. 151. ff. ſolut. matrim. Maſcard. de probat. concluſ. 1159. num. 14. & alij, quos citat, & ſequitur Surd. de alim. titul. 19. q. 39. num. 2. non eſt dubitandum tanquam pauperibus, & etiam tanquam puellis pauperibus maritandis maiorem partem dicti legati applicari poſſe ab ipſo ſolo exequutore, ſi vigore teſtamenti diſtributio dict. 400. ducatorum ad ipſum ſpectet, ſi vero ad aliū, ille alius facere hoc poteſt. Imò addo quòd quicunque ſit diſtributor ex charitate tenetur maiorem partem dicti legati inter ipſas cōſanguineas teſtatoris diſtribuere, cum pauperes ſint conſiderata earum qualitate.

3 In diſtribuendis enim eleemoſynis ordo charitatis ita eſt ſeruandus, vt charitatem offendat, qui illum non ſeruat; & quia ordo chatitatis exigit, vt à proximioribus incipiatur, cæteris paribus, ab ipſis conſanguineis teſtatoris eſt incipiēdum, cum ſecundum conditionem ſuam pauperes ſint; nec ſumus in caſu, in quo cęteri pauperes extremè indigeant. Tutè igitur poteſt exequutor prędicta facere, ſi ex teſtamento illi non eſt hoc prohibitum. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXX.

DE LEGATO IN ANNOS ſingulos.

SVMMARIVM.

1 *Legata ad pias cauſſas intra ſex menſes præſtanda ſunt.*

2 *Voluntas defuncti implenda eſt infra annum à die monitionis.*

3 *Dominium rei legatæ tranſit ad legatarium à die aditæ hereditatis; & fictè etiam à die mortis teſtatoris.*

4 *Legatum in annos ſingulos eſt ſimile legato vſusfructus.*

IN teſtamento ſuo N. inter cætera ita diſpoſuit: Item iure legati relinquit ducatos illos centum, quos illi olim legauerat B. quos infraſcripti ſui heredes

redes dare debeant communi N. & expendi debeant in emendo cenſu vno, & de fructibus illius quotãnis in perpetuum celebrare faciat tot Miſſas, quot fuerit fructus dicti annui cenſus, pro anima d. B. olim ſui mariti, & omnium eius defunctorum. Modo quæritur an heredes ſtatim ſecuta morte teſtatricis ad prædicta teneantur? Et videtur reſpondendum eſſe negatiuè.

1 Primò, quia in §. ſi autem legatũ Auth. de Eccleſ. tit. decernitur, vt legata ad pias cauſſas relicta intra ſex mẽſes ab inſinuatione teſtamenti numerandos, præbeantur eis, quibus relicta ſunt.

2 Secundò, quia ex cap. nos quidem de teſtament. apparet, & ibi notatur, de iure Canonico voluntatem defuncti ad pias cauſſas adimplendam eſſe infra annum à die monitionis; ergò non tenentur heredes illam prius adimplere.

3 Sed his non obſtantibus ego exiſtimo in hoc caſu voluntatem teſtatoris eſſe ſtatim adimplendam Primò quia dominium rei legatæ tranſit ad legatarium à die aditæ hereditatis, l. ſi tibi, §. cum ſeruus, & ibi gloſ. ff. de leg. 1. Et fictè etiam à die mortis teſtatoris, vt notat d. gloſ. & Bar. ibid. per l. mortuo in prin. ff. de leg. 2. & per l. à Titio, ff. de furt. cum alijs concordantibus, ita vt res legata debeatur legatario vna cum fructibus à die mortis, vt per Bar. in d. §. cum ſeruus nu. 3. ſi tranſit ad legatarium, & illi debetur vna cum fructibus; ergò abſque mora tenetur heres centum communi N. tradere, & commune cenſum ſtatim emere tenetur, vt ex fructibus Miſſæ celebrentur.

4 Secundò quia legatum in annos ſingulos eſt ſimile legato vſusfructus, l. in ſingulos annos, ff. de annui. leg. (except. trib. quæ in ead. l. in ſingulos annos, numerantur) ita vt propria manu percipi debeat ad inſtar vſusfructus, l. cum ita, ff. de vſufruc. leg. ſed nulli dubium eſt, legatum vſusfructus deberi legatario à die mortis teſtatoris; ergò & legatum in annos ſingulos debetur legatario à die mortis teſtatoris; & conſequenter legatum dictorum ducatorum centum à die mortis teſtatoris in beneficium legatarij eſt applicandum, emendo cenſum, vt ex fructibus miſſæ celebrentur.

Nec obſtant contraria, nam ad primum reſpondetur ibi textum verba non facere de annuis legatis, ſed de alijs, quæ ſemel tantùm præſtanda ſunt; hoc enim ſignificant verba illa: *hoc modis omnibus præberi, quibus relictus eſt*. Et quò ad annua legata relictum eſt diſpoſitioni iuris antiqui. Ad ſecundum reſpondetur in d. cap. nos quidem, Summum Pontificem non determinare tempus, quo pia legata ſoluenda ſint, ſed determinare tempus infra quod, ſi piæ defunctorum voluntates ab heredibus executioni non demandentur, ab Epiſcopo ſint exequendæ, Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXXI.

DE IVRAMENTO SERVANDI Statuta præſentia, & futura.

SVMMARIVM.

1 *Scholares Collegij Montis alti Ciuitatis Bononiæ quando peccent non ſeruando ſtatuta illius Collegij.*

2 *Iuramentum ex ſola intentione iurantis vires ſumit ad obligandum.*

3 *Periuri ſunt qui iurarunt ſeruare ſtatuta, & ex induſtria non ſeruant illa quando ſunt in vſu. Etiamſi ſtatutum rem contineat cuius tranſgreſſio ex natura rei mortalis non eſt, vt in num. 4. dummodò non ſit rei leuis, vt in num. 5.*

5 *Iuramentum rei leuis non obligare ad mortale,*

le, probabilis eſt ſententia.

5 *Statuta quando omnia abierunt in deſuetudinem, periuri ſunt qui illa non ſeruant, ſi ſeruare iurarunt; ſecus quando aliqua, vt in num.* 8.

7 *Collegium viuere ſine ſtatutis eſſet abſurdum, & ideo non dicendum.*

9 *Iuramentum de ſeruandis ſtatutis non extenditur, ad non recepta, nec ad ea, quæ abierunt in deſuetudinem, vel abrogata ſunt.*

SCholares Collegij Montis alti Ciuitatis Bononię iurāt in ingreſſu Collegij quantum eorum fragilitas tulerit inuiolabiliter obſeruare omnia ſtatuta illius, tā edita, quàm in poſterum edenda, ſed cum hodie ferè omnia abierint in deſuetudinem, dubitatur an ſint periuri ſcholares illa non obſeruantes?

1 Ommiſſis his, quæ pro, & contra circa propoſitam difficultatem dici poſſent, cum mihi tempus hoc facere non permittat, ita diſtinguendum eſſe cenſeo, ſcil. aut ſcholares ſupradicti aliqua eiuſdem collegij ſtatuta non obſeruant ex humana fragilitate, nempè quia tranſgrediūtur illa ab aliqua paſſione moti; aut illa non obſeruant ex electione, nempè quia ex induſtria, vel certa malitia illa tranſgrediuntur. Et in primò caſu non ſunt periuri ſcholares ſtatuta non obſeruantes; nam iuramentum ex ſola intentione iurantis

2 vires ſumit ad obligandum cap. humanæ aures 22. quæſt. 5. & probatur ex cap. veniens, & cap. quanto de iureiur. ſed in caſu noſtro iurantes tantùm ſe obligant, quantùm humana fragilitas tulerit; ergò ſi ex humana fragilitate iurata ſtatuta non obſeruabunt, periuri non erunt.

3 Si verò ſcholares ſupradicti præfata ſtatuta non obſeruant ex electione, & induſtria, tunc iterum ſic diſtingue, aut ſtatuta ſunt in vſu, aut abierunt in deſuetudinem: ſi ſunt in vſu, nulla indiget probatione illos eſſe periuros, cum contra illos omnia iura clament præſertim cap. querelam, & tot. tit. de iureiur.

4 Et hoc eſt verum etiam ſi ſtatutum rem contineat, cuius tranſgreſſio ex natura ſua non eſt mortalis, ſi res quæ iuratur licita ſit, vt communiter docent Theologi in tertium ſentent. diſt. 39. & Canoniſtæ in cap. ſi verò de iureiur. quos ſequitur Nauar. in man. cap. 12. num. 10. in prin. dummodò talis res licita leuis non ſit;

5 nam, licet ſecundum Caiet. in ſecunda ſecundæ quæſt. 89. artic. 7. iuramentum etiam rei leuis obliget ad mortale, tamen probabilis eſt ſententia illa, quæ contrarium docet, quam tenet Nauar. & Doctores, quos ipſe citat in d. nu. 10.

6 Sed ſi ſtatuta abierunt in deſuetudinem, tunc iterum ſic diſtingue, aut omnia ſtatuta abierunt in deſuetudinem, aut illorum aliqua; ſi omnia abierunt in deſuetudinem, tunc ſcholares illa non obſeruantes ita periuri ſunt ac ſi ſtatuta omnia eſſent in viridi obſeruatione; eſſet enim talis deſuetudo irrationabilis; cum non ſit

7 admittendum, collegium viuere ſine ſtatutis, nam maximum eſſet abſurdum, ac ideo non dicendum l. nam quod abſurdum, ff. de bon. liber. cap. dudum de præben. in ſexto, & conſequenter talis deſuetudo tanquam corruptela non eſſet admittenda arg. cap. inter dilectos, de exceſſib. prælator.

8 Si autem non omnia, ſed aliqua tantùm ſtatuta abierunt in deſuetudinem, tunc non obſeruantes illa, quæ abierunt in deſuetudinem periuri non eſſent. Nam, vt

9 dixit Bald. communiter receptus in prælud. feudor. col. 5. verſ. Item nos dicimus, iuramentum de ſeruando ſtatuta non extenditur ad ſtatuta moribus vtentium nō recepta, vel quæ per contrariam conſuetudinem abrogata ſunt, vt latius hoc probat Gutier. & Doctores quos ipſe citat in tract. de iuram. confirmat. par. 1. cap. 28. num. 14. Saluo ſemper, &c.

RESO-

RESOLVT. LXXXII.

DE ABSOLVTIONE

à caſu reſeruato commiſſo ante reſeruationem.

SVMMARIVM.

1 *Caſus reſeruari poſſunt duobus modis; & quibus?*

2 *Abſoluere à peccatis ſimpliciter reſeruatis per reſeruationem abſolutionis confeſſarius non habens ſpecialem iuriſdictionem quò ad reſeruata non poteſt, etiamſi commiſſa ſint ante reſeruationem.*

3 *Legis prohibitio caſus præteritos non reſpicit, ſed futuros; niſi de præteritis loquatur.*

4 *Abſoluere à reſeruatis commiſſis ante reſeruationem confeſſarius poteſt quando prius prohibetur caſus, & poſtea reſeruatur abſolutio.*

POſt Commiſſum ab N. peccatum eius abſolutionem Epiſcopus ſibi reſeruauit, quæritur, an non obſtante reſeruatione poſſit ipſe pœnitens ab eodem peccato abſolui à confeſſario non habente auctoritatem ſuper reſeruatis?

1 Reſpondetur diſtinguendum eſſe circa modum reſeruandi caſus, cum duobus modis reſeruari poſſint. Primò ſimpliciter reſeruando caſum abſque vlla prohibitione peccati, vtputa, prohibemus, vt nullus deinceps confeſſarius abſoluere poſſit ab inceſtu, à ſodomia, ab adulterio, & cæt. prout communiter faciunt Epiſcopi quando caſus ſibi reſeruant. Secundò modo reſeruari poteſt caſus, prohibendo primò ſcelus, & poſtea addendo reſeruationem illius, veluti ſi diceret, prohibemus, vt nullus ingrediatur Eccleſiam ferens arma, vel vt nullus loquatur obſcena cum monialibus, & ſi quis contrarium fecerit tantùm à nobis huius peccati abſolutionem obtinere poſſit, vt regulariter ſeruat Summus Pontifex quando per aliquam peculiarem Bullam caſum aliquem ſibi reſeruat.

2 Si caſus primò modo ſit reſeruatus abſolui non poteſt à confeſſario non habente auctoritatem ſuper reſeruatis. Et ratio eſt, quia, vt certiſſimi, & indubitati iuris eſt, confeſſarius abſoluere à peccatis non poteſt, niſi ſuper illis iuriſdictionem habeat in tempore, & loco quando, & vbi ab illis abſoluit; ſed cum in caſu propoſito, ſi primò modo ſit reſeruatus, confeſſarius tempore abſolutionis non habeat auctoritatem abſoluendi ab illo; cum per reſeruationem fuerit illi ſublata, neceſſariò dicendum erit poſt reſeruationem tale peccatum ab illo ſolo confeſſario abſolui poſſe, qui habet poteſtatem ſupra reſeruata.

3 Nec valet dicere, prohibitionem legis non reſpicere caſus præteritos, ſed futuros, niſi de præteritis ſpecialem mentionem faciat cap. 2. & cap. fin. de conſtit. nam cum in reſeruatione primò modo concepta, ſola abſolutio ſit prohibita, prohibitio non eſt de præteritis peccatis, ſed de futuris abſolutionibus.

4 Si verò abſolutio ſecundò modo ſit reſeruata, tunc non erit dubitandum quemlibet confeſſarium habentem iuriſdictionem ſuper non reſeruatis abſoluere poſſe à peccato ante prohibitionem, & reſeruationem commiſſo: nam alioquin verè tunc prohibitio legis reſpiceret caſus præteritos, contra naturam ipſius, quæ eſt, vt reſpiciat tantum caſus futuros. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXXIII.

DE PECCATO PROPRIETATIS commiſſo ob dilapidationem rerum Monaſterij.

SVMMARIVM.

1 *PRoprietarius dicitur regularis, qui circa bona Monaſterij dominij actum exercet, priuando Monaſterium dominio illius rei.*

2 *Proprietatem alicuius rei habere dicitur, qui dominium illius habet.*

3 *Domini ſunt in rebus ſuis moderatores, & arbitri.*

4 *Regularis, qui occultè in flumen proiecit cibaria fratribus præparata, mortaliter peccauit, & caſus eſt reſeruatus, ſi ſuperior peccatum proprietatis ſibi reſeruauerat.*

5 *Donatio, dilapidatio, & iactatio in iure æquiparantur.*

REgularis quidā occultè proiecit in flumen cibaria quædam, quæ præparata ab æconomo fuerant in cibum fratrum, & hoc fecit nulla alia ratione ductus, niſi quia ſibi, & fratribus non placebant; & cum cibaria illa eſſent valoris ſufficientis ad conſtituendum peccatum mortale, dubitatur, an talis regularis peccauerit contra vitium proprietatis, ita vt caſus ſit reſeruatus ſuo ſuperiori, qui peccatum proprietatis ſibi reſeruauerat?

1 Et reſpondetur affirmatiuè, illa ratione motus, quia illum eſſe proprietarium circà bona monaſterij cenſeo, qui talem actum dominij in rebus monaſterij exercet, quale Domini exercere ſolent in re propria, ſi per illum actum, monaſterium de facto priuetur dominio illius rei. Nam proprietatem alicuius rei habere in iure ille dicitur, qui dominium illius rei habet, vt in l. fin. ff. de ſuperficieb. ergò qui vſurpat talem actum dominij ſuper aliqua re monaſterij, vt per illum priuetur monaſteriū dominio illius rei, verè vſurpat proprietatem illius rei; ergò proprietarius erit; ſed cum factum hoc ſit in caſu iſto per actum proijciendi in flumen ci-

3 baria illa; ſoli enim Domini hoc facere poſſunt, qui in rebus ſuis ſunt moderatores, & arbitri l. Caius, ff. de manumiſs. l. 2. & 3. C. ſi mancip. ita venund. ne proſtit l. in tradit. ff. de pact. dubitandum non erit regularem prædictum ita peccaſſe peccato proprietatis, vt caſus ſuo ſuperiori ſit reſeruatus.

Quæ ſententia ex eo etiam confirmatur, quòd ſicut non eſſet dubitandum, prædictum regularem commiſiſſe pec. mortale proprietatis ſuo ſuperiori reſeruatum, ſi prędicta cibaria occultè donaſſet, ita nec erit dubitādum mortale peccatum commiſiſſe eadem cibaria occultè proijciendo, & dilapidando; cum donatio, iactatio, & dilapidatio in iure æquiparentur, vt in l. filiusfamilias in prin. ff. de donat. & in l. contra iuris, §. filium, ff. de pact. Saluo ſemper, &c.

RESO-

RESOLVT. LXXXIV.

DE NON EXIGENDA

Collecta ex bonis Clericorum.

SVMMARIVM.

1 *EXcommunicationem contraxit Officia-
lis qui ad exigendam collectam, execu-
tionem faciendam eſſe mandauit in bonis
communibus Clerici, & ſecularium.*
*Amplia, vt in nu. 2. & diſtingue, vt in nu. 3.
& 5. Nec excuſatur ex eo quòd bona ſunt
communia, vt in nu. 6.*
4 *Perſona Domini mutata cenſetur mutatus
ſtatus rei.*
6 *Commune quod eſt, meum non eſt quò ad to-
tum, ſed meum eſt quò ad partem.*

1 CVm quidam officialis mã-
dauerit, vt fiat executio
in bonis heredum N. ad
exigendã ex omnib⁹ illis
quandã extraordinariam
collectam impoſitam ſu-
per bonis ſtabilibus territorij pro ſoluen-
dis debitis Ciuitatis, non eſt dubitãdum
incidiſſe in excommunicationem c. quã-
quam de cenſib. in 6. & 18. Bullæ Cœnę
Domini, ſi (vt in facto aſſeritur) hoc fece-
rit ſciens prædicta bona poſſideri com-
muniter, & indiuisè à D. Præpoſito Ec-
cleſiæ N. pro dimidia parte, & ab eius
nepotibus laicis pro alia dimidia, qui vna
ſimul ſunt vniuerſales heredes dicti N.
Et ratio eſt, quia tàm in dicto cap. quam-
quam de cenſib. quàm in d. excom. 18.
Bullæ Cœnæ Domini omnia bona patri-
monialia Clericorum, quæ ad negotia-
tionem non pertinent, à gabellarum ſo-
lutione eximuntur, appoſita excommu-
nicationis pœna contra illos, qui illas
etiam à ſpontè dantibus exigunt, vt com-
muniter Doctores docẽt preſertim Neu-
terici contra Nauar. qui contrarium ma-
lè docuit in Man. cap. 27. num. 70. & 228.
contra quem tenet hanc noſtram ſenten-
tiam Tolet. in comment. d. Bullæ excom-
munic. 18. Suar. de excommun. diſp. 23.
ſect. 4. nu. 21. tom. 5. Leſs. de iuſtit. lib. 2.
cap. 33. dubit. 3. num. 19. Salon. tom. 2. de
Iuſtit. q. 78. artic. 5. controuerſ. 2. num. 2.
ipſemet Nauar. ſibi contrarius in eodem
man. cap. 17. nu. 203. & ex antiquis Bart.
in conſil. 180. in 2. vol. Speculat. in tit.
de cleric. coniug. ver. huiuſmodi autem,
Io. Andr. poſt Archid. in cap. 1. de immu-
nit. Eccleſiar. lib. 6. quos citat, & ſequi-
2 tur Paul. de Caſtr. in conſil. 423. in fine,
qui antiqui Doctores hanc ſententiam
veram eſſe affirmant etiam in caſu, quo
quando bona venerunt in manus Cleri-
corum, erant iam poſita in æſtimo laico-
3 rum. Et licet ipſi hoc limitent, vt tantùm
procedat quò ad gabellas, quæ imponun-
tur poſtquam bona venerunt in manus
Clericorum, ego autem in prima ſecun-
dæ meæ Inſtit. lib. 2. cap. 17. q. 5. nu. 114.
teneo eſſe diſtinguẽdum inter gabellam,
quæ imponitur pro rebus incertis, & va-
riabilibus, & illam, quæ imponitur pro re-
bus certis, & inuariabilibus; & quò ad pri-
mam cenſeo nõ eſſe ſoluendam ex bonis
patrimonialibus Clericorum, etiã ſi im-
poſita ſit priuſquam bona ad illorum ma-
nus peruenirent. Et ratio eſt, nam cum
certi iuris ſit Clericos, & Eccleſiaſticos
ad incerta, & variabilia onera ſoluenda
nõ teneri, eò ipſo quòd bona ad illorum
manus peruenerunt, ab huiuſmodi oneri-
4 bus liberantur: nam mutata perſona Dq-
mini cenſetur mutatus ſtatus rei argum.
cap. 1. §. fin. de iurepatron. in 6. Teneţq;
hanc ſententiam poſt Speculator. quem
citat Antibol. de munerib. 2. par. princ.
num. 107. ad finem.
5 Vndè cenſeo ſententiam prædictorum
antiquorum Doctorum tãtùm locum ha-
bere poſſe quò ad gabellam poſitam pro
oneri-

Digitized by Google

oneribus certis,& inuariabilibus, vt ſcilicet illa tunc exigi poſſit ex bonis, quæ peruenerũt ad manus Clericorum,quando impoſita erat priuſquam talia bona ad illorum manus peruenirent: ſed cum gabella,ſeu collecta hæc, de qua eſt quæſtio, ſoluatur pro onere incerto,& variabili, cum ſoluatur pro extinguendis debitis à Ciuitate contractis, non eſt dubitandum ad illam ſoluendam D.Præpoſitum non teneri,etiamſi impoſita ſit priuſquam ad eius manus pars prædictorũ bonorum perueniret, & conſequenter exactores ſub hoc prætextu à prædictis cenſuris non excuſari.

6 Nec dicas D. officialem & exactores ideo excuſari, quia prædicta bona Clerico, & laicis communia ſunt, & ab illis indiuiſa poſſidentur, vnde bona ipſius D.Præpoſiti dici non poſſunt, quia quod commune eſt meum non eſt, l. quintus, ff. de aut. & arg. leg. l.illud in princ. de rit. nupt. nam reſpondetur, quòd aut prędicta communia bona conſiderantur quò ad totum,& vniuerſaliter, & verè bona D.Præpoſiti dici non poſſunt, cum pars dimidia ad nepotes pertineat; aut conſiderantur quò ad illorum dimidiam partem, & illius dominus verè eſt Præpoſitus cum in l.pupillus,§. fin. de verbor. ſignific. & in d.l.illud in fine,ff.de rit.nupt. dicatur, *meum eſſe quod commune eſt*, ſcilicet quò ad partem,quæ me contingit. Vnde fit,vt tantùm pro parte ſecularium nepotum ex dictis cõmunibus bonis gabella ſupradicta exigi poſſit, vt dixi in d. cap.17. q.5.num.126.& eiuſdem ſententiæ eſt Antibol. de muner. 3. par. princip. nu.109. poſt Speculatorem, quem citat, & idem tenet Salon. in d. artic.5.controuerſ.2.num.4. poſt Syluestr. in ver. excõmunicatio 9. caſu 5. dubit.3. vbi alios citat. Saluo ſemper,&c.

RESOLVT. LXXXV.

DE LOCATIONE ESCVLENTORVM, & poculentorum non facienda.

SVMMARIVM.

1 *Contractus in quo Aromatarius locat vaſa, & medicamenta ex duobus capitibus eſt iniquus,& quibus; & quomodo excuſari poſſit, in num.5.*

2 *Contractus locationis, & conductionis non continet rem ipſam mobilem, ſed vſum illius.*

3 *Eſculenta,& poculenta locari non poſſunt, ſed vendi.*

4 *Contractus iudicandi potius ſunt ex propria natura quàm ex verbis contrahentium.*

6 *Vaſorum locatio cum pacto, vt reſtituantur æſtimata, & eiuſdem valoris quo locantur, eſt iniqua.*

Aromatarius quidam locauit omnia vaſa, & medicamenta ſuæ tabernæ ad decem annos, illaque conductori tradidit certo pretio æſtimata, cum expreſſo pacto, vt teneatur conductor ſingulis annis ſoluere decem pro centenario pretij ęſtimati, & in fine conductionis reſtituere vaſa, & medicamenta eodem pretio æſtimanda; quæritur, an talis contractus licitus ſit?

1 Propoſitæ difficultati, vt cum ſolita breuitate reſpondeam, dico, contractum hunc illicitum eſſe, & ex duobus præſertim capitibus iniuſtitiam continere, & Primò quia in illo, reſpectu medicamentorum, vſura palliatur, cum reſpectu illorum non ſit locatio,& conductio, ſed emptio, & venditio dilata ſolutione celebrata;

brata; eſculenta enim, & poculenta locari non poſſunt.

2 Nam in contractu locationis, & conductionis non venit ipſa res, ſi mobilis eſt, ſed tantùm vſus illius, vt patet ex §. qui pro vſu Inſtit. de locat. & cond. ſed vſus rerum eſculentarum, & poculentarum, cuiuſmodi ſunt medicamenta, deduci in contractum non poteſt, niſi res ipſæ in contractum deducantur, cum vti illis, ſalua rerum ſubſtantia, non poſſimus;

3 ergò vſus eſculentorum, & poculentorum locari, & conduci non poteſt, & conſequenter, ſi talium rerum vſus in contractum pro pretio deducatur, non erit locatio, & conductio, licet ſub hoc nomine contractus celebretur, ſed erit emptio, & venditio; cum in illo materia pro certa mercede diſtrahatur, quod eſt proprium emptionis, & venditionis, vt probatur ex

4 §. item quæritur Inſtit. de locat. & conduct. contractus enim magis debent iudicari ſecũdum propriam naturam, quàm ſecundum verba contrahentium, vt probatur ex cap. cõqueſtus de religioſ. dom. & dixi in 2. 2. lib. 2. cap. 6. quæſ. 2. ver. pone Petrum. Cum igitur ſit contractus emptionis, & venditionis, & in illo ſolutio pretij differatur, & interim venditor annuam penſionem recipiat, non eſt dubitandum in illo vſuram adeſſe; talis enim dilatio pretij intrinſecè aliud non eſt niſi verum mutuum: & ex mutuo pretium exigere vſurarium eſſe non eſt fidelis qui dubitet.

5 Excuſari tamen poſſet venditor à peccato, & obligatione reſtitutionis, ſi contractus huiuſmodi ita in gratiam emptoris fuiſſet celebratus, vt ratione illius vẽditor damnum aliquod paſſus ſit, aut lucrum aliquod illi ceſſaſſet; nam tunc ad rationem talis damni emergentis, aut lucri ceſſantis liceret illi in foro conſcientiæ etiam reſpectu medicamentorum annuam mercedem exigere: eſſet tamen contractus ſub alia forma celebrandus; nam alioquin ſcandali occaſionem præberet; hoc enim exemplo ducti alij incipere poſſent deinceps eſculenta, & poculenta locare.

6 Secundò cõtractus hic iniuſtitiam cõtinet etiam reſpectu vaſorum, quæ in illo locantur; nam cum in contractu locationis, & conductionis non veniat ipſa res, ſed vſus illius, vt ſupra dixi, dominium rei locatæ remanet apud locatorem, illique perit, ſi caſu fortuito pereat, & tantùm tenetur conductor in re locata illam cuſtodiam adhibere, quam diligentiſſimus paterfamilias rebus ſuis adhiberet, vt habetur in §. conductor Inſtitut. de locat. & conduct. ſed cum in hoc caſu res æſtimatæ tradantur, & teneatur conductor poſt decennium vaſa eodem prætio æſtimata reſtituere, cõtra iuſtitiam, & naturam contractus etiam ad caſus fortuitos obligatur, grauaturque ad ſubeunda omnia pericula rei locatæ, quod in contractibus iuſtitiæ non eſt admittendum, niſi ad rationem huius periculi penſio minuatur, cum in eis æqualitas inter contrahentes ſeruanda ſit. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXXVI.

DE SPOLIIS Clericorum.

SVMMARIVM.

1 *Beneficiatus Mutinenſis teſtari poteſt de bonis vbique habitis, & licitè quæſitis, ſtante concordia facta cum Camera Apoſtolica.*

2 *Bona Clericorũ illicitè quæſita, ſi reſtitutioni non ſubiacent ad Cameram Apoſtolicam pertinent. Et quo remedio vti quis poteſt, vt teſtari valeat in num. 5.*

3 *Cambiorum negotiatio eſt Clericis interdicta,*

cta,& illicita,ſicut & qualibet alia negotiatio lucri cauſſa,ſiue per ſe,ſiue per alios illam exerceant, vt in num.4.

Diues Beneficiarius quidam diæceſis Mutinenſis(in qua ſpolia clericorum à Camera Apoſtolica non exiguntur, ob annuam ſolutionem quandam, quam ipſi beneficiarij ex conuentione faciunt dictę Cameræ) habet domicilium Mutinæ, vbi vt plurimum habitat: ſed quia pro aliqua parte anni etiam Bononiæ moram facit, vbi aliqua bona non tamen Eccleſiaſtica poſſidet,ideo quærirduo Primum An teſtamentum conderre poſſit, & in illo non ſolum diſponere de rebus, quas habet Mutinæ, de quibus non dubitatur, ſed etiam de illis,quas habet Bononiæ,& præſertim de pecunijs, quas ibi negotiatur ad cambia: Secundum An res ſuas in tuto, modo aliquo ponere poſſit?

1 Et quò ad primum reſpondetur, beneficiarium prædictum,cum tantùm Mutinæ Eccleſiaſtica beneficia ipſe poſſideat, vbique teſtari poſſe, & de rebus ſuis licitè valideque diſponere, cum ſit hoc ei per dictam conuentionem conceſſum, dummodò bona ex præfatis cambijs, aut ex alia illicita negotiatione, vel aliàs cō-

2 tra ſacros canones quæſita non habeat; bona enim quorumcunque clericorum ſic illicitè acquiſita, ſi reſtitutioni non ſubiacent, poſt illorum deceſſum ad Cameram Apoſtolicam pertinent, licet ipſi teſtandi facultatem habeant, ac etiam ſi eis viuentibus,illis priuari, & eis deſtitui, contigerit,vt patet ex Bulla Pij IV. data Romæ ſub die 9. Nouemb.1560.quæ incipit Decens eſſe cenſentes, per quam Summus Pōtifex applicat Cameræ Apoſtolicę omnia bona quorumcunque Clericorum,& Eccleſiaſticorum ex illicita negotiatione,aut aliàs,vt dictum eſt,quęſita.

3 Et negotiationem cambiorum, quæ lucri cauſſa exercetur,eſſe Clericis diuitibus interdictam,& illicitam,non eſt dubitandum, cum in Concilio Arelatenſi 2. cap.14.diſpoſitum ſit,vt ſi Clericus conductor alienæ rei eſſe voluerit, vt turpis lucri gratia aliquod genus negotiationis exerceat,depoſitus à Clero,à cōmunione alienus habeatur, & in Concil. Carthagin.6. cap.17. ſancitum ſit, vt Clericus aliquid excogitans turpis lucri gratia abijciatur à Clero, & à cōmunione alienus ſit,vt refert Diaz in pract.crimin.Canon. c.50.in princ. Et in c.1. atq; in cap. ſecūdùm inſtituta.nc Cleric.vel Monach. & in cap.vlt. de vit.& honeſt.Clericorum prohibetur Clericis lucri cauſſa negotiari, & idem etiam prohibetur ex Concil. Nicęno in cap. quoniā diſt.47.& in cap. conſequēs, cap.Epiſcopus, cap.negotiatorem, & cap. fornicari 88. diſtinct. cum alijs concordantibus.

4 Et hoc eſt verum, ſiue per ſe, ſiue per alios Clerici negotiationem exerceant, cum ſit generalis in iure regula, vt qui per ſe actum aliquem facere non poteſt, nec illum per alium exercere valeat, cap.quod alicui non licet, de regul. iur. in 6. Et quamuis Molin.in tract.de Iuſtir. diſput.342. num.10. poſt. Io.de Medina, quem citat,exiſtimet, Clericos exercentes negotiationem non peccare mortaliter (quod tamen admittendum non eſſe cenſeo,vt dixi in 2.2. meæ inſtitut. lib.2. cap.5.q.5. in 4. prohibit. à lege Canonica.) fatetur tamen & ipſe, improbandos illos eſſe propter fęditatem, & indecentiam.

5 Ad ſecundum reſpondetur quod, cum dictus beneficiarius negotiator extiterit, ad hoc vt in foro conſcientiæ, & exteriori,ſpoliū effugiat, ſiue Bononiæ ſiue Mutinæ moriatur, (vbique enim fit ſpolium bonorum ex illicita negotiatione acquiſitorum per dictam Bullam) tutior via erit, vt pro acquiſitis ex præteritis cambijs cum Camera Apoſtolica ſe componat,& licentiam teſtādi etiam de illis obtineat, & deinceps à negotiationibus abſtineat. Imò, ad vitandam heredum vexationem, dictam compoſitionem procurare debet etiā dato quòd in foro cōſcientiæ certus ſit ſe non habere bona ratione dictæ negotiationis acquiſita;nam,ſi ex libris mer-

Q catorum

catorum negotiatio prædicta conſtaret, ob prædictam Bullam ſpoliatores ſequeſtrum cambiorum, & bonorum acquiſitorum facerent; quia, cum veriſimiliter beneficiarius ex dicta negotiatione potuerit quærere, illum ſic quęſiuiſſe præſumerent ſaltem aliquam partem rerum acquiſitarum, & ad heredes ſpectabit probare contrarium, per ea quæ dicit Cardin. Zabar. cõſ. 79. in morte Illuſtriſs. Vatis, & Corn. in cõſil. 114. lib. 3. vol. 2. & ſeq. Fateor tamen ſi tutam dictus Beneficiarius conſcientiam habeat reſpectu bonorum acquiſitorum ex dictis cambijs, nempè quia ex eis nihil acquiſiuit, nec locupletior euaſit, poſſe ſe à ſpoliatoribus quò ad forum exterius omni alio meliori modo liberare, dummodò ſine mendacio, & iniuſtitia hoc faciat. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXXVII.

DE DIVISIONE PENSIONIS rei Eccleſiæ locatæ inter prędeceſſorem, & ſucceſſorem in beneficio facienda.

SVMMARIVM.

1 *IN fructibus conſideratur dies quo percipiuntur, ſed in penſione dies in quo eſt ſoluenda. ſed vide in num. 3.*

2 *Fructus rei Eccleſiæ locatæ quomodo ſint diuidendi inter heredes anteceſſores, & ſucceſſorem.*

Beneficiarius, locata poſſeſſione Eccleſiæ, obijt die 2. Octobris, ſed terminus ſoluendæ penſionis non aduenit niſi in Feſto Natiuitatis Domini in Menſe Decembris, quæritur cui ſit ſoluenda penſio locationis, an heredi prędeceſſoris, vel ſucceſſori, an verò ſit inter ipſos diuidenda?

1 Et videtur dicendum integrum terminũ ſucceſſori eſſe ſoluendum, nam licet in fructibus cõſideretur dies quo percipiuntur, tamen in penſione conſideratur dies quo erit ſoluenda, vt probatur ex l. fin. §. fin. ff. de iur. fiſc. vbi in exigenda penſione agri empti, & ante vẽditionem locati, attenditur dies quo penſio præſtari debet, nõ autem dies quo fructus percipiuntur; ergo hoc idem in caſu noſtro dicendum erit.

2 Sed prædicta, & alijs rationibus, quas in contrarium adducere poſſem non obſtantibus, exiſtimo dicendum eſſe, ad rationem fructuum perceptorum vſq; ad 2. diem Octobris penſionem heredibus anteceſſoris eſſe ſoluendam, & ad rationem fructuum perceptorum ex illa die ſucceſſori eſſe debitam, ita vt ſi in 2. die Octobris omnes fructus fuiſſent percepti, integra penſio pertineat ad heredes prædeceſſoris: & ratio eſt, quia licet aliqui affirmauerint diuiſionem pro rata temporis eſſe faciendam, prout fit inter maritum, & vxorem, facto diuortio, vt in l. diuortio, ff. ſoluto matrim. Ita Alber. in l. diuortio in princ. nu. 12. ff. ſolut. matrim. & ſequitur Couar. lib. 1. reſol. cap. 15. num. 12. Auendan. reſponſ. 5. num. 1. quos citat, & ſequitur Molin. de Hiſpan. primog. lib. 3. cap. 11. num. 4. qui hanc ſententiam in forenſibus controuerſijs receptam vidiſſe teſtatur, tamen communis Doctorum ſententia docet, vt ipſe Molina fatetur, diuiſionem fructuum beneficiariorum inter prædeceſſorem, & ſucceſſorem ita eſſe faciẽdam, vt fit inter vſufructuariũ, & proprietarium, finito vſufructu, vt etiam teſtatur Nauar. in conſil. 7. num. 1. de ſucceſſ. ab inteſt. in nouis; ſed in vſufructuario

rio

Digitized by Google

tio integra penſio fructuum perceptorum eius heredibus deberur, licet fructuarius deceſſerit ante terminum ſoluendæ penſionis, vt eſt text. in terminis in l.defuncta,ff. de vſufruct. ergò idem erit dicendum in beneficiario.

3 Nec obſtat ratio in contrarium adducta;nam, cum penſio conductionis ratione fructuum debeatur, ita erit ipſa penſio diuidenda ſicut ipſi fructus eſſent diuidendi; ſed cum in vſufructuario fructus percepti vſque ad diem obitus ad eius heredes pertineant,& fructus poſtea percepti ad proprietariū,vt patet ex l.ſi vſufructuarius,ff. quib. mod. vſufruct. amitt. ergo idem in beneficiario dicendum erit, non obſtantibus ijs, quæ habentur in d.l. fin.§.fin.ff.de iur.fiſc. quia vt ibidem dixit Bart. aliud eſt in vſufructuario, cuius heredes coacti reſtituunt,vt in d.l.defuncta, & aliud in vendirore, qui ſpontè vendit, vt in d.l.fin.§.fin.ſed tu dic quòd ibi ideò potius cōſideratur dies penſionis ſoluendæ quàm tempus fructuum, quia hoc eſt ſingulare in emente à Fiſco,vt compenſetur illi damnum quod patitur ex eo quòd tenetur ſtare colono, vt poſt nonnullos Doctores dixi in 2.2. meæ Inſtit. lib.2. cap.6. q.6.ver. reſpondetur hanc ſententiam.

Prædicta tamen intelligas, dummodò conconſuetudo regionis ſe aliter nō habeat, nam ſi in contrarium conſuetudo aliqua adeſſet, illa eſſet ſeruanda, per dicta à Nauar.in d.conſil.7. Saluo ſemper,&c.

RESOLVT. LXXXVIII.

DE NON CLAVDENDIS feneſtris Monaſterij in communi muro factis.

SVMMARIVM.

1 *Verba quæ de re exiſtenti mentionem faciunt præſens non futurum tempus oſtendunt, & de præſenti tempore intelliguntur quando aliud non eſt expreſſum, & ita in dubio eſt iudicandum.*

2 *Verba contrahentium intelliguntur ex cauſa de præſenti etiamſi vtantur verbis futuri temporis.*

3 *Excommunicationem contraxit, qui vano prætextu feneſtras in muro communi cum regularibus obſeruauit.*

4 *Conuentio conditionalis, non impleta conditione, effectum habere non poteſt.*

5 *Conditio ante omnia impleri debet, vt diſpoſitioni locus ſit, & ante euentum illius nulla competit actio vel obligatio.*

Voluntas in mente retenta nihil operatur.

7 *Præſumitur contra eum qui vult innouare.*

6 *Effectus contrarius contrariam voluntatem declararet.*

Nouitates plerumque diſcordiam pariunt.

8 *Ab antiqua practica non eſt recedendum, & vitanda ſunt ea, quæ contra mores hominum fiunt.*

9 *Seruitus, quæ habet cauſam continuam, ſpatio longi temporis acquiritur ab eo qui non vi, nec clam nec precario poſſidet.*

10 *Seruitus, quæ continuam cauſam habet, ad inſtar rerum immobilium præſcribitur.*

11 *Negatiua coarctata loco, & tempore probari non poteſt.*

12 *Præſens vnuſquiſque præſumitur, niſi probetur abſens.*

13 *Præſcribens iura incorporalia poteſt agere interdicto recuperandæ poſſeſſionis.*

14 *Præſcriptio non cadit in his, quæ ſunt meræ facultatis.*

15 *Præſcriptio 40. annorum ſolummodò currit contra Eccleſiam.*

Præſcribere contra Eccleſiam quis non poteſt quando Eccleſia ſuccedit ſæcularibus, niſi diſtinguendo, & diuidendo tempora.

Q 2 Non

NOn potuiſſe C. nec poſſe obſcurare, nec claudere feneſtras exiſtẽtes in muro communi inter ipſum, & quoſdam Regulares diuerſimodè probatur, & Primò, quia quando in inſtrumento diuiſionis domorum fuit dictum quod B. à qua habet cauſſam ipſe C. aut heredes eius, vel habentes cauſſam ab ipſis, quandocunque voluerint ædificare, poſſint claudere omnes feneſtras, & foramina exiſtentia in pariete communi, fuit hoc dictum de feneſtris, & foraminibus in d. pariete communi tunc exiſtentibus, non autem de futuris, vt patet ex illis verbis: *quo autem ad feneſtras, & foramina exiſtentia in d. ſponda com-*
1 *muni*, &c. quæ verba præſens non futurum tempus oſtendunt arg. eor. quæ habentur in l. ſi ita ff. de aur. & arg. leg. præſens enim tempus ſemper intelligitur, ſi aliud comprehenſum non ſit, vt habetur in d. l. ſi ita; & verba præſentis temporis non porriguntur ad futura l. ſi ſtipulatus fuerim, §. 1. ff. de verbor. obligat. Imò in dubio ſemper eſt iudicandum quòd verba ſint de præſenti ſecundum Io. Andr. poſt Hoſtie. in cap. ex parte ante finem, de ſponſalib. per tex. in cap. licet ex quadam, in fine de teſt. & cap. fin. de re iudic. & idem poſt citatos Doctores tenet Felin. in conſil. 39. num. 1. Et præterea Anton. Dom. & Imola in cap. 2. de renunt. per illum tex. in verſ. vlterius, dicunt,
2 quòd verba contrahentium intelliguntur ex cauſſa de præſenti, etiamſi contrahentes vterentur verbis futuri temporis, & idem affirmat Felin. in conſil. 43. num. 2. nam verba contrahentium regulariter nõ trahuntur ad incognita (cuiuſmodi ſunt futura) l. tres fratres, ff. de pact. l. cum Aquiliana, ff. de tranſact. ſed feneſtræ quas C. obſcurauit, & prætendit claudere, tunc non exiſtebant, ſed longe poſt apertæ fuerunt, vt multi teſtes affirmant; ergò virtute d. inſtrumenti illas nec obſcurare, nec claudere poteſt.

3 Vnde fit, vt dici non poſſit Dominum C. habere intentionem ſuam in d. inſtrumento fundatam, & conſequenter dicendum eſt teneri, erectum ante dictas feneſtras tectum deſtruere, & abſolutionem excommunicationis à Summo Pontifice obtinere tanquam occupatorem iurium Eccleſiaſticorum, iuxta decretum Sacri Concil. Trident. ſeſs. 22. cap. 11. de reformat.

Secundò quia, dato quòd feneſtræ, quas C. obſcurauit, fuiſſent in d. pariete tempore diuiſionis, adhuc non poterant primò obſtrui; nam poteſtas claudendi per inſtrumentum diuiſionis illi conceſſa, non abſolutè ſed conditionatè conceſſa eſt; nempè ſi ædificare voluerit, ac ideo conditio adimplenda eſt ante obſtructionem;
4 nam conuentio conditionalis, non impleta conditione, effectum habere non poteſt, §. ex conditionali Inſtitut. de ver-
5 bor. oblig. & conditio ante omnia impleri debet, vt diſpoſitioni locus ſit l. cedere diem, vbi Alciat. ff. de verborum ſignif. Anchar. conſil. 297. col. 1. Ruin. conſ. 63. num. 4. lib. 4. & conſil. 35. num. 15. lib. 5. Plot. in l. ſi quando num. 34. C. vnde vi, Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 1. caſu 15. num. 3. & ante euentum conditionis nulla competit obligatio vel actio, vt in d. l. cedere diem, & tradit Menoch. ſup. lib. 5. caſu 497. num. 7. Eſtque talis voluntas cum effectu adimplenda ante obſtructionem feneſtrarum, licet dicatur in inſtrumento, *cum voluerit ædificare*, nam non eſt intelligendum de tacita, & ſimplici voluntate; quia voluntas in mente retenta nihil operatur l. ſi repetendi C. de condit. ob cauſ. ſed eſt intelligendum de voluntate cum effectu, & declarata factis, quibus præſertim voluntas exprimitur l. de quibus, & ibi gloſ. ff. de legib. l. recuſari, ff. de acquir. heredit.

6 Tùm quia alioquin contrarius effectus contrariam voluntatem declararet l. ſi quis extraneus in prin. de acquir. hered. & poſſet quis dicere volo ædificare, & ſub hoc prætextu feneſtras claudere, & poſtea nunquam ædificare. Tùm quia, licet verbum volo de ſe indicet ſolam voluntatis declarationem, vt in l. Clodius, ff. de acquir. heredit. tamen quando mens

Digitized by Google

mens proferentis illud, aliud ſuadet, illud ſeruandum eſt, vt docet Alciat. in l. 1. C. de ſumma Trin. & fid. catol. nam verba non ſecundum quod ſonant, ſed ſecundum mentem proferentis ſunt intelligenda cap. intelligentiam de ver. ſign. & in caſu noſtro mentem proferentis aliud ſuadere ex eo patet quòd alioquin effectus contrariam voluntatem oſtenderet, vt dictum eſt. ſed D. C. obſtruxit dictas feneſtras cum ſola voluntate ædificandi; ergò facere hoc non potuit, ſed obſtructio debet cum ædificatione concurrere. Nec dicere poteſt cum effectu cœpiſſe ædificare protendendo tectum ſupra dictas feneſtras, nam, cum ſecundum naturalem, & vniuerſalem vſum non à tectis, ſed à fundamentis ædificia initium ſumant, non potuit in præiudicium Patrum hunc ordinem peruertere, incipiendo ipſe à tecto, non ſeruato hoc ordine naturali, & vniuerſali, quia præſumitur potius voluiſſe contra tenorem inſtrumenti fe-
7 neſtras obſeruare, quàm ędificare. Præſumitur enim contra eum, qui vult innouare, vt dixit Alciat. de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 30. nam conſuetudo, vſuſque communis magnæ eſt auctoritatis, & nouitates plerunque diſcordiam pariunt, vt habetur in cap. cum conſuetudinis, de conſuetud. & ab antiqua practica non eſt
8 recedendum, vt dixit Bald. per illum tex. in l. illud, ff. de excuſat. tutor, & ſequitur Anchar. in conſil. 177. viſiſ. verſ. 5. allegatur ſecundò, Dec. & alij, in cap. 1. nu. 84. de conſtit. & in conſil. 11. col. 8. Alciat. in d. præſum. 30. num. 3. & vitanda ſunt ea, quæ contra mores hominum fiunt cap. quæ contra mores. 8. diſt. cap. quiſquis 40. diſt. Nau. in conſil. 7. de celebr. miſſ. num. 1.

Tertiò quia, cum dictæ feneſtræ factæ ſint in d. muro à F. longè poſt d. inſtrumentum diuiſionis, & ſucceſſiue Patres, qui habēt cauſſam ab ipſo F. vſi ſint dictis feneſtris C. ſciente, & non contradicente, temporis ſpatio ad præſcribendum neceſſariò; nam prima illarum vſi ſunt ſpatio 35. annorum, & ſecunda 12. vt teſtis eſt ipſe F. & alij de ſua familia (qui ſunt idonei teſtes, cum nullum hodie habeant intereſſe circa res, de quibus eſt quæſtio) titulo præſcriptionis omninò acquiſierunt ſeruitu-
9 tem luminis contra C. ſeruitus enim quæ habet cauſſam cōtinuam, ſicut eſt aquam ducere tignum immiſſum, aut feneſtram habere, ſpatio longi temporis acquiritur ab eo qui non vi, nec clam, nec precario poſſidet, vt in l. 1. in fine, C. de ſeruit. & aqua, ita vt nec tunc teneatur titulum oſtendere, ſed ſatis erit vſum ſufficientis temporis probare, vt in l. ſi quis diuturno vſu, ff ſi ſeruit. vendic. Eritque ad hoc tempus ſufficiens ſpatium decem annorum inter præſentes, & 20. inter abſentes.
10 Nam ſeruitutes, quæ continuam cauſſam habent, ad inſtar rerum immobilium præſcribuntur l. ſi aquam per poſſeſſionem C. de ſeruit. & aqua; & hanc communem eſſe Doctorum ſententiam teſtatur Cepolla de ſeruit. vrbanor. præd.
11 cap. 19. num. 4. Nec præſcribens tenetur probare quòd non ſit vſus vi, aut clam, aut præcario; nam cum iſta ſint merè negatiua non coarctata loco vel tempore probari non poſſunt l. actor C. de probat. & ita tenet Bart. in l. 1. §. hoc interdicto num. 12. ff. de itin. act. pri.
12 Nec tenentur Patres probare præſentiam, quia vnuſquiſque præſumitur eſſe præſens in ſuo domicilio, niſi probetur abſentia ſecundum Bart. in l. is poteſt, col. 5. verſ. quandoque ille qui dicitur, ff. de aquir. heredit, & ſequitur Balb. de pręſcript. 4. par. prin. q. 2. nu. 4.
13 Et quia præſcribens huiuſmodi iura incorporalia poteſt agere interdicto recuperandæ poſſeſſionis, vt dixit Bar. in l. 4. §. vnde vi. ff. de vi, & vi arm. & in l. 1. §. hoc interdicto num. 13. ff. de iti. act. prin. & ante omnia ſpoliatus debet reſtitui. l. 1. §. 1. ff. de vi, & vi arm. l. ſi quis à te fund. C. ad leg. Iul. de vi, & notat per Innoc. in cap. bonæ memoriæ de poſtulat. prælator. & per Bar. in d. nu. 13. ante omnia erit tectum demoliendum, vt Patres ad ſupra priſtina iura, à quibus fuerunt ſpoliati reſtituantur.
14 Nec dicat C. quòd in his, quæ ſunt me-

ræ facultatis, non cadit præſcriptio, vt per Iaſ. in l. quo minus q. 23. ff. de flumin. qui teſtatur de communi, & per Roland. in conſil. 23. & 30. vol. 2. nam reſpondetur Patres non prætendere præſcriptionem facultatis, ſed præſcriptionem ſeruitutis per nouas feneſtras, quas prætendunt ex iuſto titulo cõceſſionis originem habuiſſe, quò ad primam feneſtram à prædeceſſoribus, & quò ad ſecundam ab ipſomet aduerſario, & quia hoc non poſſunt probare per teſtes, vel inſtrumenta in adminiculum ſuæ intentionis inducunt coniecturam prædicti vſus, & hoc ſufficit ad præſumendam ſeruitutem ex cauſa, quæ prætenditur; & hanc communem eſſe ſententiam teſtatur Cępolla in d. cap. 19. num. 6. Et inſuper quia C. contra tenorem ſupradicti inſtrumenti ædificauit ex oppoſito feneſtræ anguli proſpicientis in curtile gallinarũ partis domus D. B. verſus domum vicinæ Eccleſiæ, ponẽdo obſtaculum in præiudicium prioris luminis, tenetur dictum ædificium deſtruere, & obſtaculum remouere.

15 Nec poteſt ſe præſcriptione defendere, cum res ad Eccleſiam peruenerit, & ſola præſcriptio 40. annorum currat contra Eccleſiam, vt in cap. illud de pręſcript. cum alijs concord. & quando res peruenit ad Eccleſiam licet pro tempore præterito præſcribatur res illa iure priuato, tamen pro tempore futuro Eccleſia vtitur iure, & priuilegio ſuo, diſtinguendo, & diuidendo tempora, vt notat Panor. in cap. 4. col. 4. circa finem verſ. ſed quæritur, quid ſi Eccleſia ſucceſſit läico, de præſcript. & ſequitur Balbus, qui in tract. de præſcript. q. 9. de præſcript. Eccleſiaſt. q. 3. num. 10. refert Iaſonem teſtantem de communi. Nec ſuffragatur C. quoddam Inſtrumentum nouiter rogatum per D. H. in quo ipſe promiſit demolitionem dicti tecti, cum cognitum fuerit quòd ipſe non poſſit feneſtras prædictas claudere; tùm quia nihil Patres ibi promiſerunt; tùm quia fuit obligatio illa tantum acceptata per aliquos Patres priuatos ſine capitulo, & abſque ſolemni mandato, & conſequenter nullum præiudicium Monaſterio afferre poteſt. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. LXXXIX.

DE EMPHYTEVSI quò ad laudemium.

SVMMARIVM.

1 *Laudemium ſoluendum non eſt, nec inueſtitura petenda ab eo, qui de conſenſu Rectoris fundum emphyteuſi ſubiecit liberando alium fundum ab eadem emphyteuſi. Vide in num. 3. 4. & 5.*

Laudemium ex duobus tantũmodo cauſſis ſoluitur: & quæ illæ ſint.

2 *Inueſtitura noua in terminis emphyteuticis non dicitur, niſi illa, quæ de nouo fit poſt primam iam factam.*

4 *Emptionis, & venditionis contractus nec inueſtituram requirit, nec inſtrumentum, ſed ſolo conſenſu perficitur.*

5 *Subrogari nihil debet niſi cum qualitatibus rei cui ſubrogatur.*

PEtrus in emphyteuſim perpetuam cognoſcens fundum à Rectore Eccleſiæ Sanctæ Mariæ ſub annua præſtatione liuelli ſcutorum quatuor, & ſub pacto biennij, & alijs ſolitis, & cõſuetis, dictũ annuum liuellum, & illius onus, & grauamen tranſtulit de conſenſu dicti Rectoris ſuper Pauli fundum maioris valoris, qui Paulus pretio centũ ſcutorum ſuper fundum ſuum tale onus recepit, liberando fundum Petri ab omnibus

nibus oneribus emphyteuticis, ſubrogãdo illis fundum ſuum, obtenta prius ad hæc omnia, licentia Illuſtriſſimi Legati Bononienſis,& pronuntiata prius per Iudices Delegatos ſententia, de euidenti Eccleſiæ vtilitate: & cum teneatur Paulus inueſtituram recipere, quęritur, an teneatur ſoluere laudemium?

1 Reſpondetur, nullum laudemium ſoluendum eſſe, nec inueſtituram eſſe recipiendam, quod ex eo mihi ſuadetur, quod ex duobus ſolis capitibus, laudemium eſſe ſoluendum inuenio, videlicet Primò, quia directus Dominus laudat, & approbat nouam alienationem rei emphyteuticæ quàm antiquus emphyteuta facit, vt dixit Bar. in l.fin.verſ. dic ergo C.de præd.dec. Alex. in conſil.123.col.fin.verſ. præterea vol.5. Par. de Put. de feud. reintegr.c.85. num.2. & 2. Affiict. in cap.1.§. ſimiliter num.14. de capit. Conrad. & in tit. de prohib. feud. alien. per Feder.§. illud quoque num.14. Et ſecundò, quia Dominus directus nouã inueſtituram nouo emphyteutæ concedit, & in nouum emphyteutam illum recipit, vt dixit Alber. in l.fin. C.de iur. emphyt. & in l. quid ſi vno ff. de in diem adiect. quem ſequitur Clar. in §. emphyteuſis q.23.nu.2. ſed in caſu propoſito, dominus directus nec laudat, nec approbat nouã alienationem rei emphyteuticæ, nec nouam inueſtituram nouo emphyteutæ cõcedit, nec illum in nouum emphyteutam recipit; ergo ceſſat omnis cauſſa, pro qua ſit ſoluendum laudemiũ, & conſequenter ceſſare debet omnis ſolutionis effectus, iuxta vulgatam iuris regulam.

1 in hoc caſu dominum directum nec laudare, nec approbare nouã alienationem rei emphyteuticæ ex eo patet, quòd in illo res emphyteutica ab emphyteuta nõ alienatur, ſed ab ipſo Rectore Eccleſiæ cum debita licentia Superioris alienatur ius emphyteuticum, ſeu libellarium, &. loco illius cum euidenti Eccleſiæ vtilitate res altera, & alter emphyteuta ſubrogatur. Vnde fit, vt in effectu in hoc caſu non ſit alienata res emphyteutica, ſed venditum ſit ius directi dominij, quod in re illa Eccleſia habebat, & contractus cognoſcuntur ex effectu l.ſi ſtipulatus, ff. de vſufruct. Et quòd pro huius iuris alienatione non ſit ſoluendum laudemium, indubitatum eſt apud omnes.

2 Quod autem in eodem caſu non ſit facienda noua inueſtitura, nec recipiatur nouus emphyteuta ex eo probatur, quòd in terminis emphyteuticis nõ dicitur noua inueſtitura, niſi illa, quæ de nouo fit poſt primam iam factam, & deinceps; nec dicitur nouus emphyteuta niſi ille, qui poſt primum, & deinceps de nouo ingreditur poſſeſſionem eiuſdem rei emphyteuticæ, vt patet tàm ex iuribus, quàm ex Doctoribus, qui hanc materiam pertractant; ſed in hoc caſu non fit noua conceſſio eiuſdem rei in emphyteuſim, nec poſt primum emphyteutam de nouo alius ingreditur eiuſdem rei poſſeſſionem, ſed res, quæ conceditur primò conceditur, & huius rei Paulus eſt primus acquirens, & primus emphyteuta.

3 Et præterea, in hoc caſu neceſſariò vnũ, aut alterum dicendum erit, nempè vel quòd res non conceditur in emphyteuſim, ſed propriè Paulus vendit Eccleſiæ directum ſuæ rei dominium, vna cum iuribus emphyteuticis, retento ſibi dominio vtili, & vna cum illo omnes obligationes emphyteuticas, & tunc ex natura talis contractus non erit petenda alia inueſtitura, ſed ſufficiens erit inſtrumentum emptionis, & venditionis prædicti directi dominij, & prædictorum iurium, cùm hęc non ſit emphyteuſis ordinaria, in qua conceda tur alteri ius vtendi aliqua re immobili cum obligatione ſoluendi annuam aliquam penſionem in recognitionem directi dominij, prout fit in emphyteuſi ordinaria, ſed emitur, & venditur ius dicti directi dominij, vt dictum eſt: & in contractu emptionis, & venditionis ex

4 natura ſua non requiritur inueſtitura, imò nec inſtrumenrum, ſed ſolo conſenſu ille perficitur quando partes nihil dixerunt, vt habetur Inſtit. de oblig. ex conſenſu, & in l.conſenſu, ff. de actio. & obligat. & dixi in 2.2. par. meæ Inſtit. lib.2. c.5. q.1. ver. dixi qui conſenſu.

5 Vel

5 Vel, ſi fortè ratione ſubrogationis dicẽdum erit, hanc eſſe veram emphyteuſim; quia nihil debet ſubrogari, niſi cum illis qualitatibus, & iuribus, quæ habebat res, cui ſubrogatur, vt per gloſ. & Bart. in l. 1. C. de mancip. & colon. patr. lib. 12. nihilominus cenſeo, nouam inueſtituram non eſſe neceſſariam, nec laudemium ſoluendum eſſe; nam ſubrogatum tàm reſpectu rei, quàm perſonæ ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur; & eaſdem ſolẽnitates ſeruare debet ſubrogatus, quas ſeruare tenebatur ille, in cuius locum fuit ſubrogatus, vt probatur ex l. ſi eum §. qui iniuriarum, ff. ſi quis caut. & l. quod debitori, & ibi Dyn. ff. de donat. cauſ. mort. ſed hic ſubrogatur Paulus, & fundũ eius loco Petri, & eius fundi; ergò in illis dumtaxat caſibus indiget Paulus inueſtitura, in quibus illa indigeret Petrus, alioquin ſubrogatum non ſaperet naturam ſubrogati; ſed Petrus nõ tenebatur hic & nunc inueſtituram petere, nec laudemium ſoluere; ergò nec tenetur Paulus, qui loco Petri fuit ſubrogatus: & ita de iure reſpondendum eſſe exiſtimo. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XC.

DE EMPHYTEVSIS præſcriptione vnius Eccleſiæ aduerſus aliam.

SVMMARIVM.

1 *PRæſcriptione quadraginta annorum Eccleſia aduerſus Eccleſiam ſe defendit.*

2 *Præſcriptio ſola bona fide fit quando nec deciſio Iuris communis, nec præſumptio aliqua eſt in contrarium.*

Præſcriptioni iuſtus titulus ſolũmodo eſt neceſſarius ad tribuendum poſſeſſori cauſſam præſcribendi.

3 *Præſcriptio in fauorem ſucceſſorum nullo modo currere poteſt quando primus poſſeſſor mala fide poſſidere cepit.*

4 *Malæ fidei ſpecies duæ ſunt & quæ.*

REctor Eccleſiæ N. de anno 1561. dedit in emphyteuſim cum debitis ſolemnitatibus quaſdam terras nomine eiuſdem Eccleſiæ, & vſque ad præsẽtem diem ſucceſſores pacificè exegerunt annuam penſionem, ſed hodie moniales Eccleſiæ S. N. eiuſdem Ciuitatis petunt dominium directum eiuſdem emphyteuſis ſub prætextu vſurpationis; quæritur primò an liceat hodierno Rectori ſe defendere titulo præſcriptionis ob bonam fidem, quamuis iuſtum titulum oſtendere non poſſit? Et ſecundo an ſufficiat bona fides hodierni *Rectoris* dato quod conſtet de mala fide Rectoris, qui primò inueſtituram conceſſit.

1 Et quò ad Primum reſpondetur, Rectorem titulo præſcriptionis iuſtè poſſe in vtroque foro Eccleſiæ ſuæ cauſſam defendere, cum prædeceſſores quietè poſſederint directum dominium prædictarum terrarum ſpatio 58. annorum, & *Eccleſia ſe poteſt aduerſus Eccleſiam quadragenaria temporis præſcriptione tueri de re illa, quam quadraginta annis noſcitur poſſedisſe*, vt habetur in cap. illud autem de præſcr.

2 Nec obſtare poteſt tituli iuſti defectus, ſed ſola bona fides eſt illi ad hoc ſufficiẽs, cum nec deciſionem iuris communis, nec præſumptionem aliquam contra ſe habeat (vt ſuppono) & iuſtus titulus ſolummodò eſt neceſſarius ad tribuendam poſſeſſori cauſſam præſcribendi, vbi ius commune contrarium habet, vel quando adeſt præſumptio aliqua contra ipſum, veluti determinauit Bonif. Papa 8. in c. 1. de præſcript. in ſexto.

3 Ad ſecundum dico, præſcriptionem in fauorem

fauorem ſucceſſorum nullo modo currere poſſe, quando Rector primus poſſeſſor mala fide incepit poſſidere: quoniam duæ ſunt malæ fidei ſpecies, vt dixi in pri. ſe-
4 cundæ lib.2.cap.16.num.25, vna vera, & propria, quam habet is, qui alienam rem ſciens poſſidet, & altera ficta, & impropria, quam habet heres, ſeu ſucceſſor illius, qui mala fide poſſidebat; quæ ad præſcribendum non ſufficit; nam præſcriptione ſe defendere non poteſt ille, quem bonæ fidei exordium non tuctur l. cum heres, ff. de diuerſ. & temporan. præſcript. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XCI.

DE ELECTIONE illegitimi ad dignitates Regulares.

SVMMARIVM.

1 *Illegitimus obtinere in Religione dignitates ſine diſpenſatione non valet.*
2 *Electio illegitimi ad dignitates eſt nulla, & electores pro illa vice priuati ſunt iure eligendi, ſi ſcienter hoc fecerint.*
3 *Diſpenſare cum illegitimis ad obtinendas in Religione dignitates poteſt Generalis, aut Prouincialis in Capitulo Generali, aut Prouinciali, aut in Capitulo intermedio.*
4 *Capitulum intermedium quid ſit explicatur.*
5 *Diſpenſatus quò ad dignitates minores non cenſetur diſpenſatus quò ad maiores.*
6 *Illegitimitatis ſola fama ſufficit ne quis ad dignitates ſine diſpenſatione promoueri valeat.*
7 *Infamatus probabiliter ſuper defectu natalium promouendus non eſt, niſi prius ſe purget: ſed tamen promotus nõ eſt deponẽdus, niſi in probatione deficiat, vel niſi infamia concurrat cum vno teſte.*
8 *Incerta, & dubia iudicari non poſſunt.*
9 *Infamia, etſi cum vno teſte concurrat, tamen non ſufficit ad integrandam probationem, niſi alia etiam adminicula concurrant.*
10 *Poſſidentis conditio in dubijs potior eſſe debet.*

Regularis illegitimus electus fuit Vicarius Generalis ſuæ Religionis, quæritur, an teneat electio, ſi ſola fama conſtet illum eſſe illegitimum?

1 Reſpondetur, Regularem illegitimum non poſſe in Religione obtinere dignitates, & gradus ſine diſpenſatione, vt probat gloſ. in cap. fin. de fil. Presbyteror.

2 Et electionem illegitimi eſſe nullam, ac electores pro illa vice poteſtate eligendi priuatos eſſe, ſi ſcienter hoc fecerunt, affirmat tex. in c. innotuit, & c. Vintonienſis, de elect.

3 Diſpenſationemque hanc ſolum Generalem, aut Prouincialem in Capitulo Generali, vel Prouinciali, aut in capitulo intermedio facere poſſe ſtatuit Gregorius XIV. in ſua Conſtit. quæ incipit: *Circunſpecta Romani Pontificis*, &c. Dat. Romæ Idib. Martij 1590.

4 Et per Capitulum intermedium intelligo Congregationes, ſeu dietas, quas Regulares inter vnum, & aliud Capitulum generale, vel Prouinciale facere cõſueſcunt pro eligendis, vel confirmandis officialibus, & tractandis alijs negotijs Religionum: quæ capitula ideo intermedia dicuntur, quia inter vnum, & aliud capitulum celebrantur, nec ſunt generalia, nec Prouincialia.

5 Nec diſpenſatus circa dignitates inferiores,

riores, nimirum quò ad Prioratum, cenſetur diſpenſatus quò ad ſuperiores, nimirum quò ad Prouincialatum, vel Generalatum, vt probat Panor. in d.c. innotuit de elect.

6 Et ad impediendum ne quis ad dignitates, & gradus Religionis ſine diſpenſatione promoueatur ſolam famam illegitimitatis ſufficere non eſt dubitandum; cum infamatus ſuper defectu natalium promouendus non ſit, niſi prius ſe purget per deciſionem tex. in cap. accedens, de purgat. canon.

7 Intellige, dummodò non conſtet, infamiam ab emulis, vel ex coniecturis non probabilibus ortam fuiſſe; namque in tali caſu purgatione non indiget, vt in cap. cum in iuuentute de purgat. can. & Pan. ibidem, & in d. cap. accedens num. 2. At iam de facto promotum cenſeo non eſſe ab adepta dignitate, vel Prælatura remouendum, niſi in purgatione deficiat, quia *Turpius eijcitur quam non admittitur hoſpes*; vel niſi infamia concurrat cum vno teſte deponente de veritate, ſiquidem ſola fama per ſe non probat.

8 Etenim incerta ipſa ſola eſt, & incerta, ac dubia iudicari non poſſunt cap. nomen 2. quæſt. 1. ſed ſecus eſt ſi concurrat cum vno teſte deponente de veritate, vt ſentit Dyn. l. excuſantur §. 1. ff. de excuſat. tutor. & Bar. in l. de minoribus, §. plurimum num. 30. ff. de quæſt. Imò nec tunc ſufficit ad integrandum probat. ſecundum gloſ. in cap. veniens, il 1. de teſtib. & vt voluit Bart. vbi ſupra, & Oldrad. in conſil. 29. Viſo diligenter proceſſu, & alij, quos citat, & ſequitur Maſcar. de probat. concluſ. 754. num. 3. niſi etiam alia adminicula concurrant, vt per Maſcard. ibidem in num. 4. poſt Dec. in conſil. 163. nu. 28. & Felin. in d. cap. veniens nu. 13. Quibus ceſſantibus, quia, infamia non obſtante, caſus dubius eſſet, vt ex dictis conſtat, non eſſet aliquis ob ſolam notam infamiæ ab adepta dignitate deponendus;

10 cum in dubijs potior eſſe debeat conditio poſſidentis l. in pari cauſſa, ff. de reg. iur. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XCII.

DE THESAVRARIO MONTIS Pietatis, qui expendit pecunias Montis ad proprios vſus.

SVMMARIVM.

1 *Theſaurarius Montis Pietatis, qui contra iuramentum de obſeruandis ſtatutis pecuniam mutuo dedit, tenetur ad omnia damna. Sed ad quæ propriè vide in num. 6. cum ſequentib.*

2 *Reſtitutio cum ſit actus iuſtitiæ commutatiuæ reducit ad æqualitatem.*

3 *Damnum dicitur ex eo quod quis minus habuit quam habere debuit.*

4 *Impediens aliquem ab aliquo bono cõſequendo auferre videtur.*
Parum qui diſtat nihil diſtare videtur.

5 *Theſaurarius faciens contra ea, quæ ex proprio officio facere tenebatur, reſtituere obligatur.*

8 *Iuſtitia commutatiua tunc in reſtitutionibus faciendis ſeruatur, quando omnia ad æqualitatem reducuntur.*

9 *Montes Pietatis vltra ſortem à mutuatarijs recipere aliud non poſſunt.*

10 *Intereſſe lucri ceſſantis ſolum in potentia, nec à fure eſt reſtituendum.*

11 *Fur ſolum recompenſationem aliquam facere obligetur quò ad lucra ceſſantia.*

12 *Impediens aliquem à conſequendo aliquo bono, vt reſtituere obligetur duo requiruntur: & quæ illa ſint.*

Theſau-

Theſaurarius Montis Pietatis Mutinæ aliquam eiuſdem Montis pecuniæ ſummam proprijs vſibus expendit, aliamq; partem non receptis pignoribus, eis mutuo dedit, qui ſoluere non valent, quæritur, an teneatur non ſolum prædictam pecuniam reſtituere, ſed etiam lucrum illud quod mons ab eis exigere ſolet, quibus mutuum dat?

1 Et videtur reſpondendum affirmatiuè, quia Theſaurarius iniquè prædictam pecuniam accepit, ſeu mutuo dedit; fecit enim hoc contra determinationem ſtatutorum prædicti Montis, & contra iuramentum ſibi præſtitum in ingreſſu officij, & qui iniquè accipit rem alienam reſtituere non ſolùm illam tenetur, ſed etiam damnum ex tali acceptione proximè ſequutum.

2 Nam cum reſtitutio ſit actus iuſtitiæ cõmutatiuæ reducit ad æqualitatem quod iniquè ablatum eſt, vt docet D. Tho. in 2.2. quæſt. 62. artic. 3. & dixi in mea 2.2. lib. 2. cap. 1. quæſ. 7. nu. 79. ſed ex prædicta acceptione paſſus eſt Mons proximè damnum, ex eo quòd minus habuit quàm debuit habere, ex quo propriè damnum dicitur, ſecundum Ariſtot. 5. Ethicor. cap. 4. ergò, vt omnia ad æqualitatem reducantur, tenetur Theſaurarius nõ ſolum prędictam pecuniam, ſed etiam dictum lucrum Monti reſtituere.

4 Secundò quia, qui impedit aliquem ab aliquo bono conſequendo, videtur illud ei auferre; nam qui parum diſtat nihil diſtare videtur, vt ait Ariſt. 2. Phiſ. tex. 56. ſed prædictus Theſaurarius impedimentum præſtitit ne mons conſequatur prædicta lucra; ergò videtur illa à Monte abſtuliſſe; ergò tenetur illa reſtituere ſicut quilibet alius ablator rei alienæ.

5 Tertiò quia, ex officio tenebatur Theſaurarius prædictam pecuniam pauperibus mutuo dare, pignora recipere, & lucra exigere ad rationem quinque pro centenario ſingulis annis ſecũdum conſuetudinem Montis; quæ cum non feciſſet, contra ea, quæ ex proprio officio facere tenebatur, deliquit; ergò iuſtitiam offendit, & conſequenter ad damnorum reſtitutionem obligatur, argumento eorũ, quæ de tutore dixi in mea 1. 2. lib. 2. cap. 31. q. 2. num. 12.

6 Quibus tamen non obſtantibus cenſeo Theſaurarium ad ſolam reſtitutionem capitalis teneri, & illam tantummodò damni partem reſtituere debere, quæ vna cum lucris exactis ex alijs mutuis ſufficiens ſit ad ſoluendam mercedem miniſtrorum, & ſuſtinenda alia onera Montis.

7 Primò, quia tota obligatio reſtitutionis, quam habet Theſaurarius in hoc caſu, ex alio capite non procedit, quàm ex obligatione ſeruandi iuſtitiam cõmutatiuam, reducendo omnia ad æqualitatem; ſed prædicta reſtitutio ſufficit ad prædictam iuſtitiam ſeruandam; ergò ad ſolam prædictam reſtitutionem faciendam Theſaurarius tenetur.

8 Minor probatur; nam in reſtitutionibus faciendis tunc iuſtitia commutatiua ſeruatur, quando omnia ad æqualitatem reducuntur: & hoc tunc fit quãdo reſtituitur res iniquè accepta, & vna ſimul damnum proximè emergens, & lucrum proximè ceſſans, vt latè hoc probaui in mea 2. 2. in dicto lib. 2. cap. 1. q. 7. ſed per prædictam reſtitutionem ſatisfacit Theſaurarius tàm pro re accepta, quàm pro damnis, & lucris Montis; ergò ſufficiens erit iudicanda. Illumque reſtituere rem acceptam, patet. Et illum, etiam facere reſtitutionem lucrorum, & damnorum ex eo probatur, quòd ſolum illud, & non aliud damnũ Mons paſſus eſt, nec lucrum aliquod illi ceſſauit.

9 Montes enim pietatis vltra ſortè à mutuatarijs recipere aliud iuſtè, & ſine labe vſuraria nõ poſſunt, niſi ſolummodò illam pecuniæ ſummam, quæ præfinitò ſingulis annis neceſſaria eſt ad ſoluendam mercedem miniſtrorum, & conſeruationem pignorum, & pecuniæ, quæ mutuò datur; vt patet ex his, quæ latè ſcripſi in dicta mea 2. 2. l. 2. c. 15. q. 2.

10 Secundò quia illa quinque pro centenario, quæ Mons ſingulis annis prætẽdit, tantùm pertinẽt ad intereſſe lucri ceſſantis,

tis,quod intereſſe,cum non fuerit in actu, ſed in potentia, & virtute, nec à fure eſt integrè reſtituendum; nam alioquin non reſtitueretur quod ablatum eſt ſimpliciter,ſed multiplicatum; cum lucra nō percepta multipliciter impediri potuiſſent, veluti dixi in d.c.1.meæ 2.2.q.7.num.81.

11 Quapropter quò ad hæc lucra ceſſantia ſolum tenetur fur aliquam recompenſationem facere ſecundum cōditionem rei ablatæ,& negotiorū,quibus res erat expoſita,vt ibidem dixi poſt D.Thomam in 2.2.q.62.art.4.ſed in caſu noſtro pecunia à Theſaurario accepta,& mutuo data non erat negotiationi, ſed tantū in vſum pauperum expoſita, à quibus tātummodò id quod dictum eſt exigi iuſtè poterat; ergò illud ſolummodò Theſaurarius reſtituere tenetur.

Nec obſtant ea,quæ in contrarium adducta ſunt; nam ad Primum reſpondetur, prædictā reſtitutionē ſufficere ad reducendū omnia ad æqualitatem,vt patet ex dictis.

12 Ad ſecundum, dico duo eſſe neceſſaria ad hoc, vt impediens aliquem à conſequendo aliquo futuro bona,reſtituere teneatur,vt dixi in 1. 2. lib.2. cap.28. q.2. num.27.nimirum Primum,vt id quod eſt conſequendum,ſit certum,euidens, & infallibile. Secundum vt ſit debitum ex iuſtitia, omni fraude ceſſante. In caſu autē noſtro vtraque deficit conditio,nam quò ad primam,non eſt certum,nec euidens, nec infallibile id, quod creditur fuiſſe Montem conſecuturum ex mutuo prædictæ pecuniæ,cum de futuris contingentibus dari non poſſit determinata veritas: & quamuis certum eſſet,tamen quia conſequi iuſtè non poterat,vt dictum eſt,deficit ſecunda conditio, & ſic ceſſat impedientis obligatio.

Ad tertium negatur obligatio percipiendi prædictum lucrum,cum ex dictis conſtet, illud eſſe iniuſtum, & vſurarium.

Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XCIII.

DE EMPTIONE, ET VENDITIONE

Cum pacto retrouendendi.

SVMMARIVM.

1 *Æqualitas ſeruanda eſt in contractibus iuſtitiæ.*

2 *Contractus emptionis,& venditionis cum pacto redimendi, vt ſit iuſtus duo requirit, & quæ.*

3 *Pretia rerum inuariabilia non permanent, ſed à plurimis circumſtantijs variantur.*

Nouem ſunt anni emit quaſdam terras mille, cum pacto retrouendendi infra decennium, ſed nunc indigens pecunijs rogat amicum, cum alios non inueniat emptores, vt velit illas emere 800. cum eodem pacto; quæritur, an facere hoc valeat amicus? & videtur reſpondendum eſſe negatiuè.

1 Primò,quia in contractibus iuſtitiæ, cuiuſmodi eſt contractus emptionis,& venditionis, ſeruanda eſt æqualitas inter id quod datur, & accipitur; nam cum iuſtitia in æqualitate conſiſtat, vt patet ex Ariſt. 5. Ethic. 6. & ex D.Thom.in 3. par. q.85.art.3. ille, qui non ſeruaret æqualitatem, non ſeruaret iuſtitiam; ſed in propoſito contractu id,quod valet 1000. datur pro 800. ergo in illo non ſeruatur æqualitas; ergo iniuſtus erit cenſendus.

2 Secundò quia,ad hoc vt contractus emtionis,& venditionis cum pacto redimendi ſit iuſtus, & non vſurarius, duo ex neceſſitate in illo requiruntur,nimirum, animus emendi,& iuſtitia pretij, vt probaui in mea 2.2. lib.2.c.6.q.7. num.186.187.

188.

Digitized by Google

188. & 189. ſed in hoc caſu deficit iuſtitia pretij, cum id quod valet 1000. detur pro 800. ergo iniuſtus, & vſurarius erit cenſendus contractus propoſitus.

3 In contrarium tamen ſe veritatem habere dicas; nam pretia rerum inuariabilia non permanēt, ſed à plurimis circunſtantijs augeri, & minui cum ſua latitudine ſolent, veluti dixi in dicta mea 2.2. lib. 2. cap. 6. q. 2. num. 47. vbi has inter alias circunſtantias, ex quibus rerum pretia minuũtur, disiunctiuè enumeraui, videlicet, paucitatem emptorum, penuriam pecuniarum, & vendendi modum; & cum in caſu, de quo agitur omnes prædictæ tres circunſtantiæ ſimul concurrant, ex triplici capite pretium prædictarum terrarum eſt diminutum. Eſt namque diminutum ob paucitatem emptorum, cum vix inueniatur, qui emat pretio 800. Eſt etiam diminutum, reſpectu penuriæ pecuniarum; nam anteactis annis Dominiũ Mutinenſe pecunijs abundabat, nunc verò magnā penuriam illarum habet. Et diminuitur etiam reſpectu modi vendendi, cum N. (de quo in facto) emptores roget: qui modus vendendi adeò pretium minuit, vt id, quod quis rogās iuſtè emiſſet quatuor, rogatus iuſtè emat duobus, veluti dixi in d. cap. 6. q. 2. num. 47. poſt Doctores, quos ibi citaui, etiam ſi vendens neceſſitate coactus vendat, dummodò talis non ſit neceſſitas, vt reſpectu illius cogatur quis infra dimidium iuſti pretij vendere, vt ibidem addidi. Quapropter concludendum erit, id quod N. emit mille iuſtè alium emere ab illo rogante 800.

Vnde fit, vt non obſtent ea, quæ in contrarium adducta ſunt, cum verè in hoc contractu ſeruetur hic & nunc æqualitas inter datum, & acceptum, necnon & iuſtitia pretij, conſiderata varietate pretij terrarum, quæ venduntur, ob prædictas circunſtantias. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XCIV.

DE SVBDELEGATIONE auctoritatis inſtituendi Confraternitatem.

SVMMARIVM.

1 *Delegari alteri non poteſt nudum officium, ſeu miniſterium ſine iuriſdictione commiſſum. Sed limita, vt in num. 2. 3. 4. 5. & 6.*

2 *Subdelegare poteſt facultatem erigendi Confraternitates Generalis, qui illam habet delegatam à Papa.*

3 *Dignitatis ratione quæ competunt, cui fuit priuilegium conceſſum, cenſentur competere non, vt nudum miniſterium, ſed ex officio.*

Subdelegari poſſunt ea, quæ competunt ratione officij.

4 *Subdelegari poteſt delegatio nudi miniſterij quando in eo non exigitur induſtria perſonæ.*

5 *Miniſterium nudum non cenſetur conceſſum quando conceſſio aliqua ex priuilegio facta eſt.*

CVm Paulus Papa V. conceſſiſſet nonnullas Indulgentias Confraternitati B. Mariæ de Monte Carmelo, dedit facultatem Reuerendiſſimo Patri Generali eiuſdē Ordinis pro tempore exiſtenti per hæc verba: *Ac dilecto filio nunc, & pro tempore exiſtenti Generali Ordinis eiuſdem B. Mariæ de Monte Carmelo, vel eo abſente eiuſdem Vicario Generali, dictam Confraternitatem vbique locorum extra vrbem erigere, & inſtituere, illique omnes indulgentias, & gratias ſpirituales (ſeruata tamen forma) communicare*

municare ſimiliter liberè, & licitè poſſit, & valeat, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium facultatem concedimus, & compartimur.

Quęritur, an Generalis facultatem hanc delegare valeat Prouincialibus, & alijs ad libitum, præſertim in locis, in quibus non ſine difficultate accedere poteſt?

1 Et quamuis videatur reſpondendum eſſe negatiuè, quia quãdo committitur nudum officium, ſeu certum miniſterium, hoc alteri delegari non poteſt, iuxta textum in cap. fin. §. cæterum de offic. & poteſt. Iudic. deleg. quem textum ad hoc notabilem eſſe affirmant Abb. Bald. Innoc. & Felin. ac alij Canoniſtæ ibidem communiter; ſed in prædicta conceſſione committitur nudum officium, ſeu miniſterium certũ de erigenda, & inſtituenda Confraternitate B. Mariæ de Monte Carmelo vbique locorum extra vrbem; ergò officium, ſeu miniſterium hoc alteri ſubdelegari non poteſt.

2 Dico nihilominus poſſe Reuerendiſſimum Patrem Generalem cui vult facultatem prædictam ſubdelegare; Primò quã quandocunque nudum officium, ſeu certum miniſterium eſt alicui ex priuilegio delegatum, ſubdelegare illud poteſt, veluti cum gloſ. notat Panormit. in cap. fin. in ver. caſibus de offic. ordin. & dicit eſſe etiam ſententiam Ioan. Andr. ibidem, qui Affirmat ita ſeruari in praxi; & idem tenet Felin. in d. §. cæterum num. 4. ſed prædicto Patri Generali ex priuilegio facultas prædicta conceſſa fuit, vt patet ex ſupra relatis verbis; ergo ſine dubio ſubdelegare illam poteſt.

3 Et hoc idem ſecundò probo alia ratione, quæ deducitur ex citata gloſſa, nimirum, quia quando aliquid alicui competit ratione dignitatis, cui conceſſum fuit priuilegium perpetuum, hoc cẽſetur illi competere nõ vt nudum miniſterium, ſed ex officio, cum ratione officij ſit facta conceſſio; ſed ea quæ competunt ratione officij ſubdelegari poſſunt, vt probatur ex dicto cap. fin. de offic. ordin. ergo, & Generalis ſupradictus prædictam facultatem ſubdelegare poteſt, cum illi competat ratione officij.

4 Et præterea, dato quòd ſit commiſſum nudum miniſterium, & quòd conceſſio hæc non ſit ex priuilegio, adhuc tamen Pater Generalis ſubdelegare poſſet. Et ratio eſt, quia delegatio nudi miniſterij ſubdelegari poteſt quandocunque delegatio nudi miniſterij facta eſt in caſu, quo non exigitur induſtria perſonæ, vt notant Innocent. & Panorm. & alij communiter in d. §. cæterum, & probatur ex cap. is cui. de offic. & poteſt. Iudic. deleg. lib. 6. ſed in caſu noſtro non exigitur induſtria perſonæ, tùm quia facultas hæc expediri per alios commodè poteſt; tùm quia non eſt commiſſa alicui perſonæ particulari, ſed Generali, vel Vicario Generali pro tempore exiſtentibus; ergo ſubdelegari poteſt.

5 Nec obſtat deciſio text. in dicto §. cæterum, quia limitatur in caſu, quo facultas conceſſa eſt ex priuilegio, vt dixit Felin. ibidem in dicto num. 4.

6 Et præterea quando conceſſio facta eſt ex priuilegio non cenſetur nudum miniſterium fuiſſe conceſſum, vt dicit gloſ. in dicto cap. fin. de offic. ordin. & quamuis nudum miniſterium conceſſum ſit, ſubdelegari tamen poteſt, cum non ſit electa induſtria perſonæ, vt dictum eſt.

Alia multa pro & contra ad pompam adducere poſſem, ſed quia qui reſolutionem quærit non pompam, ſed veritatem deſiderat, & ego pompam facere nunquam conſueui, hæc pro veritate dixiſſe ſufficiant. Saluo ſemper, &c.

R E S O L V T. XCV.

D E I N T E R D I C E N D O
Eccleſiaſticis commercio cum Bannitis.

S V M M A R I V M.

1 *Eccleſiaſtici à ſuis Prælatis cogendi ſunt ne commercium habeant cum bannitis.*
2 *Bannitus eſt hoſtis Ciuitatis, & Reipublicæ.*
3 *Clerici, & Eccleſiaſtici dicuntur ciues vbi habent domicilium, & cenſentur pars Reipublicæ.*
4 *Pars cum ſuo toto conuenire debet.*
5 *Auxilium brachij adinuicem ſibi implorare poſſunt Eccleſiaſtici, & ſæculares.*
6 *Bannitorum commercium interdicere Summus Pontifex conuenit.*
7 *Edicta Principum ob publicum bonum emanata obligant in foro conſcientiæ.*
8 *Edicta Principum emanata ob publicum bonum obligant etiam Eccleſiaſticos via directiua.*

1 VErtendum non eſſe in dubium exiſtimo poſſe, imò debere Prælatos cogere Eccleſiaſticos ſibi ſubditos ne commercium habeant cum illis, quos Domini temporales ſuarum Diœceſum capitaliter bannierunt.
2 Primò, quia bannitus dicitur hoſtis Ciuitatis, & Reipublicæ, vt per Bart. in extrauag. qui ſint rebelles in ver. rebellando, col. fin. & in l. amiſſione, §. qui deficiunt, ff. de capit. dimin. Boſs. in practic. tit. d. crim. læſæ maieſt. num. 94. ita vt in eos publicè indictum eſſe bellum videatur, vt docet Conrad. Brun. lib. 5. de hæ-
3 ret. cap. 14. in fine. ſed Clerici, & Eccleſiaſtici dicuntur Ciues vbi habent domicilium, vt probatur ex cap. dilecti de foro compet. & Anchar. ibidem, & cenſentur pars Reipublicæ, vt notat Bald. per illum text. in l. 1. §. huius ſtudij, ff. de iuſtit. & iure, & ſequitur Felin. in c. Rodulphus num. 32. de reſcript. ergo bannitos, vt hoſtes Ciuitatis, & Reipublicæ tanquam proprios hoſtes habere debent; ergò ad hoc à ſuis Prælatis cogi poſſunt.
4 Secundò, quia pars debet cum ſuo toto conuenire; Turpis enim pars eſt ſuo vniuerſo non conueniens, vt habetur in cap. quæ contra mores 8. diſt. ſed cum Eccleſiaſtici ſint pars Reipublicæ, vt dictum eſt; ergo debent cum ipſa Republica conuenire, & ita bannitos deuitare, prout ipſa Reſpublica deuitat.
5 Tertiò, quia ſicut Eccleſiaſtici implorare poſſunt auxiliũ brachij ſæcularis contra contumaces ſuos quando caſus vrget, vt in cap. Princeps 23. quæſt. 5. & probatur ex cap. 1. de offic. ordin. ita verſa vice poteſt Iudex laicus, vrgente caſu, implorare auxilium brachij Eccleſiaſtici contra eos, contra quos poteſtas ſæcularis vim coactiuam non habet, vt in Auth. ſed hodie C. de adulter. & ita tenet Innoc. in d. cap. 1. d. offic. ordin. & notat Marian. Soc. in cap. cum ſit generale num. 24. de for. compet. & ſequit. Couar. in lib. practicar. qq. cap. 19. num. 1. & Diaz. in practica nouiſſimè impreſſa in cap. 160. num. 10.
6 Quartò quia vulgatum illud dictum docet, vt *A' boue maiori diſcat arare minor*; ſed Summus Pontifex, qui eſt maior Prælatus conſueuit quandoque in gratiam ſæcularium Principum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ interdicere ne Eccleſiaſtici communicent cum bannitis, veluti patet præſertim ex Bulla Sixti V. pro Regno Neapolitano, data in gratiam illius Proregis die 20. Maij 1589. ergò hoc idem facere poſſunt in ſuis diæceſibus inferiores Prælati quò ad banni-

tos à Dominis temporalibus ſuarum Diœceſarum.

7 Quintò quia edicta Principum, quando ob publicum bonum proficiſcuntur, habent vim obligandi etiam in foro conſcientiæ à lege æterna, à qua proficiſcuntur, iuxta illud Prouerb. 8. *Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt*, veluti poſt D.Thom. in 1.2. quæſt. 96. artic. 4. dixi in 2.2. meæ Inſtitut. lib. 2. c. 6. quæſ. 3. num. 99. Et hoc procedere ibidem dixi in num. 106. etiam quò ad Eccleſiaſticos, non quidem vi coactiua, ſed vi directiua, vt ibidẽ explicaui in nu. 101. ſed edicta contra bannitos ob publicum

8 bonum iuſtè ſunt introducta, veluti probaui in meo Promptuar. ver. Bannitus num. 7. & 16. ergò etiam ab Eccleſiaſticis in conſcientię foro ſunt ſeruanda vi directiua prædicta; ergò & ad id vi coactiua à ſuis Prælatis induci poſſunt. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XCVI.

DE PROMISSIONE MATRIMONII fraudulenter facta Viduæ, vt inducatur ad fornicationem.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſio debet eſſe ſpontanea alioquin non obligat; explica, vt in nu. 11.*

2 *Obligatio naſcitur ex ipſo animo ſe obligandi.*

3 *Verba iudicantur ab hominibus qualia foris ſonant, à Deo autem qualia intus proferuntur.*

4 *Promittens matrimonium, vt mulierem inducat ad concubitum, poſt concubitum ex iuſtitia commutatiua tenetur ad promiſſionem.*

5 *Iuſtitia commutatiua ſatisfactionem recipit per æquale; ſed intellige, vt in num. 12.*

6 *Conſenſus ſi deficiat in nuptijs, cætera etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur. Intellige, vt in num. 16.*

7 *Contractus innominati non ſubiacent pænitentiæ quando ex altera parte fuit impletum, niſi omnes conſentiant.*

8 *Contractus innominati mutant naturam, & tranſeunt in nominatos quando interuenit in illis temporis interuallum.*

9 *Contrahens fictè tenetur ſtare contractui quando conſenſit, vt alter ex ſua parte impleat, & ille impleuit.*

10 *Matrimonium fictè promittens quando tenetur promiſſum ſeruare.*

13 *Creditore inuito vnum pro alio ſolui non poteſt.*

14 *Viduam, qui decepit cum promiſſione matrimonij, tenetur illam ducere.*

15 *Inæqualitas nobilitatis non qualibet ſufficit ad excuſandum à promiſſione matrimonij.*

Scire, aut ſcire debere paria ſunt.

Titius rem habuit cum Seia vidua honeſta ſub promiſſione ducendi illam in vxorem, ſi grauida fieret. Ipſe tamen id promiſit non animo ſe obligandi, nec ſeruandi promiſſum; ſed inducendi illam ad concubitum. Et cum conſenſiſſet mulier, & grauida remanſiſſet, quæritur, an teneatur Titius in foro conſcientiæ Seiam in vxorem ducere?

1 Et videtur reſpondendum eſſe Titium non teneri. Primò quia in promiſſionibus obligatio ex ſpontanea voluntate ita contrahitur, vt ibi deficit voluntas, ſeu animus ſe obligandi, deficiat, & ipſa obligatio

gatio l.3.ff.de actionibus,& obligationibus.

3 Naſcitur enim obligatio ex ipſo animo ſe obligandi l. obligationum ſubſtantia, ff.de act.& obligat. & ita tenent communiter Doctores,& pręſertim Richard.in 4. diſt.38.art 3.quæſt.3.Caiet. in 2.2.q.38. art.1.D. Anton.2. par.tit.10. cap.1. §.4. Tabien. ver. pactum quæſt.2. nu.3. Petr. Nauar.lib.2.de reſtit.cap.2.dub.7.corollar.3.nu.329. ſed in caſu hoc deficit voluntas ſe obligandi; ergò promiſſum ſeruare Titius non obligatur.

3 Secundò quia, & ſi humanæ aures talia verba noſtra iudicēt, qualia foris ſonant, Deus tamen talia illa iudicat, qualia ex intentione proferuntur cap. humanæ aures 22. quæſt.5. & ideo ibidem additur non debere aliquem verba conſiderare, ſed voluntatem, & intentionem; ſed voluntas, & intentio Titij non fuit promittendi matrimonium, & cōtrahendi ſponſalia, ſed inducendi Seiam ad illicitum concubitum; ergò ſaltem quò ad Deum, & conſcientiæ forum non erit valida talis promiſſio, & virtute illius non tenetur Titius Seiam ducere.

4 Tertiò quia ſi Titius obligatur, non ex alio capite obligatur quàm ex iuſtitia commutatiua: ideo enim obligatur contrahere, quia cum mulier impleuerit ex parte ſua contractum, tradendo corpus ad concubitum,& impleta ſit etiam conditio conceptionis, ipſe obligatur im-
5 plere ex parte ſua,& illam ducere; ſed ad ſatisfaciendam iuſtitiam commutatiuam ſufficit ſi æquale reddatur; ergò ſatis erit Titio ſi datam Seiæ fidem pecunijs ſatisfaciat. Imò cum Seia ſit vidua, illam ducere non eſt æquale, ſed longe maius; ergò non tenetur Titius illam ducere, ſed alio modo iniuriam compenſare poteſt, vt poſt Doctores, quos citat tenet Sanchez lib.1.de ſponſalib. diſp.11. quæſt.4. num.24.

Quartò quia in contractibus iuſtitiæ ſeruanda eſt æqualitas, vt notum eſt; ſed in hoc contractu, ſi Titius duceret Seiam, non ſeruaretur æqualitas, quia, vt audio, Titius eſt vir nobilis,& Seia non ita nobilis; ergò non tenetur illam ducere, ſed ſatis erit æqualitatem pecunia, vel alia via compenſare.

6 Quintò quia in cap.ſufficiat 27.quęſt.2. Nicolaus Papa ſcribit, quòd ſi conſenſus nuptijs defuerit, cætera etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur; ſed in hoc caſu defuit conſenſus Titij; ergò omnia alia fruſtrantur.

7 Sed in contrarium eſt veritas, nam & ſi in contractibus innominatis (de quorum numerò videtur hic, de quo eſt quæſtio; fecit enim Seia copiam ſui corporis ex eo quòd Titius promiſerat celebrare cum illa cōtractum matrimonij, ſi ex copula ſecum habita ipſa conciperet) detur locus pænitentiæ, hoc tamen procedit re integra, hoc eſt quando ſaltem ex altera parte non fuit impletum; & re non integra, hoc eſt quando ex altera ſaltem parte fuit impletum, non datur locus pænitentiæ, niſi omnes conſentiant, ſecundum communem Doctorum ſententiam, de qua teſtatur Hiero. Torniell. in rubr. ff. de verb. oblig. & Hier. Giach. in collect.comm.opin.ver.contractus nu.46.& dixi in 2.2.lib.2.c.5. quęſ.2. nu.10.

8 Imò quando in his contractibus interuenit temporis interuallū inter id, quod datur, aut fit,& quod dandum, aut faciendum eſt, (quemadmodum interuenit in caſu, de quo eſt quæſtio) mutatur eorum natura, & tranſeunt in contractus nominatos, vt dixi in d. quæſ. 2. cap.12.& in contractibus nominatis non datur locus pænitentiæ, niſi omnes contrahentes cōſentiant, vt dixi in d.num.10. Et hoc procedit præſertim in cōſcientiæ foro, etiam
9 ſi quis fictè contraxerit: nam quamuis in contractibus fictis ob defectum conſenſus, non teneatur quis in foro conſcientiæ ſtare contractui, vt dixi in d.cap.5. quæſ. 7. num.225. tamen quando quis induxit alterum, vel conſenſit, vt alter ex ſua parte impleat, & ille impleuit in contractibus, in quibus interuenit do, vt des, vel facio, vt facias, vel facio, vt des, vel do, vt facias, tenetur ſic inducens, vel cōſentiens implere ſuam partem, quamuis
10 fictè contraxerit, vt dicit Sanh.in d.lib.1.

R 3 de

de ſponſ. diſput. 10. nu. 5. verſ. ſecundum: & loquitur in proprijs terminis, de quibus eſt quæſtio. Et ratio eſt; nam quando quis ficte contrahit, & ſub promiſſione quòd ipſe faciet, aut det, inducit alterum ad faciendum, vel ad dandum, vel conſenſit, vt ille prius faciat, aut det, tenetur ex iuſtitia commutatiua verè contrahere, alioquin illi iniuriam faceret; ergò ex iuſtitia commutatiua tenetur ſeruare contractum. Et ita de ficta promiſſione matrimonij, & ſic in terminis, de quibus eſt quæſtio, tenet D. Thom. in 4. diſt. 28. quæſt. vn. artic. 2. ad 4. D. Anton. 2. par. tit. 5. cap. 6. §. 1. Sylu. ver. luxuria quæſt. 5. Nauar. in ſumma cap. 16. num. 18. & Sanchez vbi ſupra, qui alios citat: & Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 13. num. 2. in fine de hac ficta promiſſione loquens ſic ait: *Promiſſio facta abſque intentione ſe obligandi, tunc ſub mortali obligat, quando alias ſequitur ſcandalum, vel damnum, & iniuria tertij*; ſed in hoc caſu ſequitur damnum, & iniuria mulieris deceptæ; ergò talis promiſſio obligat.

11 Nec contraria obſtant; nam ad Primum reſpondetur procedere in promiſſionibus illis, quibus quis conſentire ex iuſtitia præſertim non obligatur; at quando conſentire præſertim ex iuſtitia obligatur, cuiuſmodi dictum eſt eſſe in caſu noſtro, velit nolit promittens obligatur, ita vt promiſſum ſeruare teneatur, ne alter ex ficta promiſſione ſua iniuriam patiatur.

Ad ſecundum reſpondetur, in caſu noſtro obligationem ſeruandi promiſſum non procedere ex voluntate, & intentione promittentis, ſed ex obligatione, quam ipſe promittens habebat conſentiendi rei promiſſæ quando inducebat Seiam ad conſentiendum ad concubitum, & quando virtute huius promiſſionis cum ipſa concubuit.

12 Ad tertium dicitur, ſatisfacere non poſſe Titium reddendo æquale niſi Seia cõſentiat; nam cum obligatio hæc procedat ex iuſtitia commutatiua, vt dictum eſt, non ſufficit ſi reddatur æquale, ſed idem met quod promiſſum eſt reddere oportet; quia vnum pro alio inuito creditore

13 ſolui non poteſt l. 2. §. matri. ff. ſi cert. petat. Imò cum Seia ſit mulier honeſtæ conditionis, nunquam poteſt illi Titius reddere æquale, niſi illam ducat, dum eſt in ſtatu, in quo illam ducere poteſt; in famiã enim ex tali copula contraxit, & ideo

14 inepta ad matrimonium cum alio æquali contrahendum reddita eſt. Et ita quò ad viduam deceptam tenet Nauar. lib. 4. conſil. tit. de ſponſalib. conſil. 48. in antiq. & conſil. 7. in nouis, Lopez in parte 1. Inſt. cap. 77. §. hic etiam liquet, Ledeſ. de matrim. quęſt. 45. art. 4. dub. 1. & ſequitur Sanch. in d. lib. 1. de ſponſalib. diſput. 10. q. 4. nu. 24. limitando ea, quæ dixerat in nu. 23.

15 Ad Quartum reſpondetur, quòd quamuis Seia non ſit ita nobilis vt Titius, tamen hoc non ſufficit ad excuſandum Titium à contrahendo matrimonio; nam non quælibet inæqualitas ad hoc ſufficit, ſed illa, quæ tanta eſt, vt mulier rationabiliter præſumere potuiſſet promittentem illam decipere, & ſolum concubitum requirere; tunc enim, quia paria ſunt ſcire, & ſcire debere l. quod re, ff. de reb. credit. ſibi imputare debet mulier ſi hanc deceptionem admittit, & ſat erit deceptori ſi reddat quantum fieri poteſt æquiualens. At quando inæqualitas tanta non eſt, prout illam non eſſe dicunt in caſu noſtro, non eſt dubitandum huiuſmodi inæqualitatem non excuſare, vt tenet D. Thom. in d. art. 2. ad quartum, Nauar. in cap. 16. num. 18. & alij, quos citat, & ſequitur Sanch. in d. diſput. 10. quæſt. 1. num. 6.

16 Ad quintum reſpondetur procedere quò ad conſtituendum verum matrimonium, quod quidem nunquam cenſetur celebratum ſine conſenſu, quantumuis coitus interueniat; ſed ſecus erit dicendum quò ab obligationem contrahendi illud, quando interuenit copula extorta per fictam promiſſionem matrimonij. Saluo ſemper, &c.

RESO-

RESOLVT. XCVII.

DE LICENTIA VACANDI in diebus Feſtis operibus ſeruilibus à ſolis Superioribus Eccleſiaſticis concedenda.

SVMMARIVM.

1 *Feſtos dies non obſeruãtes ſæculares cum licentia ſuperioris Eccleſiaſtici, punire non poteſt Iudex laicus ſub prætextu ſuæ prohibitionis; & affertur declaratio ſacræ Congregationis, vt in num. 2.*

IN terra N. adeſt edictum Superioris ſæcularis prohibens ſub certis quibuſdam pœnis, ne ſæculares diebus feſtiuis opera ſeruilia faciãt: & quia ſæpè occurrunt caſus neceſſitatis, in quibus ſæculares cum licentia Superioris Eccleſiaſtici ſeruilia opera faciunt; quæritur an, non obſtante tali licentia, poſſit Superior ſæcularis ipſos ſæculares ſibi ſubditos punire tanquã ſui ædicti tranſgreſſores, niſi etiam ab ipſo Superiore ſęculari licẽtiam obtineãt?

1 Et breuiter reſpondetur, non poſſe per ea quæ dixi in 1. parte meæ Inſtit. lib. 5. cap. 17. nu. 7. & quia non vacat rationes ibi adductas hic replicare, ibi illas Dominus Conſulens legere poteſt, & tantùm hic addam declarationem ſacrę Congregationis Concil. Trident. interpret. quę pauci ſunt dies ad manus meas in autentica forma peruenit, cuius verba ſunt hęc:

2 *Cum Officiales Curiæ ſæcularis Mutinæ prætendant neminem poſſe in diebus feſtis vacare operibus ſeruilibus etiam de licentia Epiſcopi, niſi eorum quoque licentiam obtineat, & laborantes abſque eorum licentia incidere in pœnas ab eis contra non obſeruantes dies feſtos ſtatutas; Epiſcopus petit, vt declaretur ad quem ſpectet huiuſmodi licentiam concedere, & an ſi ipſe, prævia neceſſitatis approbatione, aliquibus illam conceſſerit, poſſint prædicti Officiales eos punire?*

Sacra Congregatio Cardinalium Concil. Trident. interpret. cenſuit facultatem huiuſmodi licentiam concedendi, ad Sacrorum Canonum præſcriptum, ad Epiſcopum tantùm pertinere, non autem ad miniſtros ſæculares; atque eos qui diebus feſtis, prævia Epiſcopi licentia, operibus ſeruilibus vacauerint, nequaquam poſſe à Iudicibus laicis quoquomodo multari, aut puniri. R. Card. Vbald.

Locus ✠ Sigilli.

RESO-

RESOLVT. XCVIII.

DE COGNATIONE SPIRITVALI ex Baptiſmo prouenıente, quando plures vnum de fonte ſuſcipiunt.

SVMMARIVM.

1 *VNo poſito quando ex eo aliud neceſſariò ſequitur, qui vult antecedens cenſetur velle conſequens.*

2 *Suſcipientes de ſacro Fonte etiam ſi plures ſint, cognationem ſpiritualem contrahunt de iure antiquo, ſecus hodie, vt in nu. 9.*

3 *Suſcipientes de ſacro Fonte cognationem ſpiritualem non contrahunt, niſi ſint deſignati.*

4 *Actus agentium non operatur vltra intentionem agentis.*

5 *Cognatio ſpiritualis in Baptiſmo non oritur ex ſolo actu, ſed ex actu cum intentione ſaltem faciendi id, quod eſt ab Eccleſia inſtitutum.*

6 *Lege prohibente quod fit non valet.*
Suſcipere infantem de Baptiſmo ſolus vnus aut vna poteſt de iure antiquo, ſed ex ſacro Concil. Trident. poſſunt vnus, & vna tantùm.

7 *Patrini, ſi vltra deſignatos Baptizatum tangant, cognationem non contrahunt.*

ANdreas in 14. ætatis ſuæ anno conſtitutus, cum baptizaretur Antonia ſoror cuiuſdam amici, & ipſe interfuit, ac ex leuitate iuuenili vna cum Franciſco, & Iſabella, qui erant deſtinati à parentibus puellæ ad ſuſcipiendam eam è ſacro fonte, ſuſcepit & ipſe, vidente, & non contradicente Parocho. Et cum Antonia prædicta facta eſſet nubilis contraxit cum Andrea ſponſalia, & factis publicationibus, quæ ex Eccleſiæ præcepto fieri conſueuerunt, Obſtetrix prædictum Andreæ actum Parocho manifeſtauit. Ideòque quæritur, an ex tali actu ortum ſit aliquod impedimentum ad contrahendum matrimonium per verba de præſenti?

1 Et videtur reſpondendum eſſe affirmatiuè. Primò quia quando vno poſito, ex eo aliud neceſſariò ſequitur, qui vult antecedens cenſetur velle & illud conſequens neceſſarium l. 2. ff. de iuriſdict. omnium Iudic. cap. præterea de offic. deleg. ſed poſita ſuſceptione puellæ, quæ fuit baptizata, neceſſariò ex illa ſequitur cognatio ſpiritualis impediens, & dirimens matrimonium, vt in cap. 1. de cognat. ſpirit. lib. 6. ergo Andreas, qui voluit actum ſuſceptionis, voluit etiam cōtractum cognationis; ergo contrahere matrimonium cum Antonia non poteſt.

2 Secundò quia in cap. quamuis, de cognat. ſpirit. eod. lib. habetur quòd ſi plures, quàm à ſacris Canonum inſtitutis determinatum eſt, acceſſerint ad ſuſcipiendum infantem de ſacro fonte, ſpiritualis cognatio inde contrahitur, matrimonia contrahenda impediens, & etiam poſt contracta diſſoluens; ergo & ſi in hoc caſu Andreas vltra deſignatos ſuſceperit, tamen ſpiritualem cognationem contraxit; ideoque cum Antonia contrahere non poteſt.

3 Quibus tamen non obſtantibus reſpondeo, nullum ex tali actu fuiſſe contractum impedimentum.

4 Primò quia actus agentium non operatur vltra intentionem eorum l. non omnis, & l. eius, ff. ſi certum petatur; nec extenduntur vltrà quàm geruntur l. voluntariæ C. de excuſat. tutor. l. fin. C. ne vxor pro marito; ſed in hoc caſu nec parentes puellæ habuerunt intentionem contrahendi compaternitatem cum Andrea, cum alios patrinos deſtinauerint; nec Andreas habuit animū contrahendi prædictam

Digitized by Google

dictam compaternitatem, cum ex ſola leuitate id feciſſet.

5 Et vt dicit Suar. in 3.p.D.Tho.quæſt.67. in comm. ad art.8. col. penult. cognatio hæc non oritur ex ſola actione externa, ſed neceſſariò requirit in ſuſcipiente ſaltem intentionem exercendi vſum ab Eccleſia inſtitutum; ergò nulla eſt inde otta compaternitas, & illa ceſſante, nullum eſt inde ortum impedimentum contrahendi prædictum matrimonium per verba de præſenti. Et quamuis ad hanc compaternitatem contrahendam non eſſe neceſſarium animum, ſed ſufficere actum ſuſcipiendi dixerim in 1.2.lib.2. cap.10. quæſt.1. num.1. hoc tamen procedit intra terminos permiſſos, ſcilicet vnius, aut ſaltem duorum patrinorum, non autem intra caſus prohibitos. Item eſt quòd ibi dixi intelligendum de animo contrahendi compaternitatem; nam ſufficit animus exercendi actum ab Eccleſia inſtitutum, vt paulo ſuperius dixi.

6 Secundo quia id, quòd fit lege prohibente, non valet l. non dubium C. de legib. ſed ex ſacrorum Canonum deciſione ſtatutum eſt, vt *non plures ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem accedant quàm vnus, ſiue vir, ſiue mulier* cap. non plures de conſecrat. diſt.4. vel ad ſummum vnus vir, & vna mulier, vt in Concil. Trident. ſeſs.24. de reformat. ergò talis actus inualidus fuit etiam ad inducendum impedimentum matrimonij. Nec valet dicere quòd multa fieti prohibentur, quæ facta tenent, ſecundum vulgata iura; nam reſpondetur hoc non procedere in multis caſibus, & maximè quando facta quæ prohibentur annullantur in eadem, vel alia lege, prout euenit in caſu noſtro per decretum Sacri Concil. Trident. de quo mox dicam, & idem eſt quando lex vltra non progreditur, vt in d. l. non dubium.

7 Tertiò quia in d. cap.2. Concilij Trident. expreſsè decernitur, vt ſi alij patrini, vltra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant, conſtitutionibus, in contrarium facientibus, nō obſtantibus; ſed Andreas vltra deſignatos baptizatum tetigit; ergò cognationem ſpiritualem nullo pacto cōtraxit.

8 Nec obſtant ea, quæ in contrarium adducta ſunt, nam ad Primum negatur minor: non eſt enim ſimpliciter verum quòd poſita ſuſceptione pueri, ſequatur cognatio ſpiritualis, poſt prædictam determinationem Sacri Concil. Trident. ſed neceſſarium eſt, vt ſuſcipientes ſint deſignati, alioquin nullam cognationem contrahunt.

9 Ad ſecundum reſpondetur, determinationem cap. quamuis habuiſſe locum ante prædictam determinationem Sacri Concil. & poſt illam determinationem omninò ceſſare per non obſtantiam poſitam in dicto Sacro Concilio, & ſupra relatam. Saluo ſemper, &c.

RESOLVT. XCIX.

DE BENEFICIATIS, ET CLERICIS alicuius Religionis militaris non admittendis ad concurſum alterius beneficij curati.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium curatum habens, ſi conſimile recipiat ipſo iure priuatur primo. Et hoc factum eſſe in pœnam dicitur in num.5.*

2 *Beneficia plura recipere Concil. Trident. non prohibet, ſed illa prohibet retinere. Sed dic vt in num.6.*

3 Bene-

3 *Beneficiorum curatorum pluralitas cur prohibita.*

4 *Beneficium vnum curatum habens non eſt admittendus ad concurſum alterius, & ſi admittatur ab examinatoribus non eſt approbandus.*

Examinatores pro concurſu ad beneficia illos approbare debent, quos peracto examine idoneos iudicauerint.

7 *Beneficium curatum qui habet hic & nunc eſt inhabilis ad conſimile beneficium obtinendum.*

8 *Profeſſus in aliquà religione militari non eſt admittendus ad concurſum beneficij curati ſecularis, ſed limita, vt in nu.10.*

Beneficia ſæcularia ſecularibus, regularia autem regularibus ſunt conſerenda.

9 *Profeſſi religionum militarium verè ſunt regulares.*

VAcante quadam Eccleſia curata, & publicato concurſu N. habens aliud beneficium curatũ petit admitti ad concurſum cum alijs huiuſmodi beneficiũ non habentibus; quæritur an ſit admittendus?

1 Reſpondetur Primò ex cap. de multa de præben. apparere hunc admittendum eſſe; decernitur enim ibi, vt ſi habens beneficium curatum, aliud conſimile receperit, ſit ipſo iure primo priuatus; ergò qui vnum habet beneficium curatum admitti poteſt, vt concurrat ad conſequendum aliud conſimile; quia ſi obtinebit ſecundum ſatis erit ſi primum amittat ipſo facto.

2 Secundò, quia in Sacro Concil. Trid. ſeſs.7. de reformat. cap.5. non prohibetur ne quis plura beneficia curata recipere valeat, ſed vt non valeat recipere, & ſimul illa retinere; ergò qui accedit ad concurſum ſecundi beneficij animo ſtatim reſignandi primum, ſi ſecundum obtineat, admitti ad concurſum poteſt.

3 Tertiò, quia, ideo quis plura beneficia curata recipere, & retinere prohibetur, quia cum vtrumque reſidentiam, & perſonale ſeruitium requirat, vnus vtriq; ſatisfacere nõ valet; nam nemo poteſt duobus Dominis ſeruire cap.1.21.quæſt.1. & vnus vix vnum officium implere ſufficit cap. quia nonnulli de cler. non reſid. Et abſurdum eſt, ſi promiſcuis actibus rerum turbentur officia l. quiſquis C. de poſtulat. gloſ. in cap. ſingula 89. diſt. ſed eo ipſo quòd quis ſecundum beneficium acquirit amittit primum, vt in d. cap. de multa habetur; ergò ceſſat ratio prohibitionis; ergò nihil impedit quin habens vnum beneficium curatum admitti poſſit ad concurſum, vt valeat obtinere ſecundum.

4 Quibus tamen non obſtãtibus ego indubitanter cenſeo prædictum N. habens beneficium curatum admittendum non eſſe ad concurſum alterius curati beneficij; quia *In qua Eccleſia quilibet titulatus eſt, in ea perpetuo* perſeueret, vt habetur in cap. Sanctorum 70. diſt.

Et quia in cap. ſuper inordinata de præben. ita decernitur: *conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd pueri, & beneficiati, qui non poſſunt in eadem Eccleſia deſeruire, in ea non debent idonei reputari*; ſed beneficiatus, qui habet vnum beneficium curatum nõ poteſt hic & nunc in alia Eccleſia deſeruire, cum teneatur deſeruire in ea, in qua hic & nũc beneficium curatum obtinet; ergò hic & nunc eſt inhabilis ad aliud cõſimile beneficium obtinendum: nam, vt dicit ibidem Panor. in num.3. *tunc eſt quid ſibi imputetur, & debet eſſe contentus ea vocatione, qua vocatus eſt*; ergò tãquam inhabilis, ad cõcurſum alterius beneficij curati, admittẽdus non eſt. Et dato quòd admiſſus fuerit, cenſeo examinatores illum approbare non poſſe; ipſi namque eos approbare debẽt, quos peracto examine idoneos iudicauerint *ætate moribus, doctrina, prudentia, & alijs rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis*, vt habetur in Sacro Concil. Trid. ſeſs.24. cap.18. circa medium de refor. ſed qui aliud habet beneficium curatum, ad gubernandum vacantem Eccleſiam pariter curatam hic & nunc idoneus non eſt, vt diximus; ergò examinatores illum approbare non poſſunt.

5 Et

5 Et ad primum reſpondetur prouiſionem in d. cap. de multa, *vt quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, ſi prius tale beneficium habebat, eo ſit ipſo iure priuatus, & ſi fortè illud retinere contenderit etiam alio priuetur*, factam fuiſſe in pœnam recipientium ſecundum beneficium curatũ quando conſimile beneficium obtinent, & ideo in eorum vtilitatem adducendam non eſſe; nam alioquin ex eorum iniquitate commodum reportarent contra l. relegatorum, §. fin. ff. de interd. & relegat. & cap. intelleximus, de iudic. & c. legi 16. q. 1.

6 Ad ſecundum reſpondetur, Sacrum Concilium Tridentinum in d. cap. 5. non conſtituere nouum ius, ſed confirmare antiquas determinationes ſacrorum canonum, & præſertim d. cap. de multa, in quo non ſolum quis prohibetur ne duo curata beneficia retinere valeat ſub pœna amiſſionis vtriuſque, ſed etiam prohibetur, ne habens vnum curatum beneficium, aliud conſimile obtineat ſub pœna amiſſionis prioris, vt patet ex citatis verbis. Vnde fit, vt cum tàm retinere quàm recipere duo curata beneficia quis in d. cap. de multa prohibeatur, idem etiam prohibitum eſſe cenſeatur in d. decreto Sacri Concilij Tridentini, quia iuxta ipſius cap. de multa diſpoſitionem, priuare intendit, vt ibid. habetur.

7 Ad tertium dico quòd quamuis per amiſſionem primi beneficij efficiatur quis habilis ad ſeruiendum in ſecundò, non ideo tamen qui habet vnum eſt admittendus ad concurſum alterius; nam cum quando admittitur, iam retineat vnum, hic & nũc eſt inhabilis ad aliud, & inhabiles non ſunt admittendi, vt dictum eſt; quia tunc eſt quid ſibi imputetur.

Et præterea, cum prius amittatur in pęnam, amittens ad aliud admittendus non eſt, ne (vt dictum eſt) contra leges, & canones ex ſua iniquitate commodum reportet.

8 Item dubitatur, an ſit ad concurſum beneficij ſæcularis admittendus clericus profeſſus in aliqua religione militari? & reſpondetur negatiuè; nam ſæcularia beneficia ſæcularibus clericis, regularia ve-
9 rò regularibus conferenda ſunt cap. cum de beneficio. de præb. in 6. Clem. vn. de ſupplen. neglig. prælator. ſed profeſſi religionum militarium verè ſunt regulares, vt probatur ex Clem. 2. §. fin. de religioſ. dom. & per ea quæ adducit Nauar. in conſil. 12. de regular. ac per ea, quæ dixi in 3. par. lib. 3. cap. 10. quæſ. 3. num. 27. & lib. 4. cap. 2. quæſ. 5. num. 40. & quò ad hunc effectum ita tenet Nicolaus Garcia par. 1. de benefic. cap. 4. nu. 22. quamuis paulò ſuperius cenſeat hos milites non eſſe propriè regulares, ſed ſecundum quid; ergò non ſunt admittendi ad concurſum Eccleſiarum ſęcularium.

10 Limitarem tamen in caſu neceſſitatis, aut euidentis vtilitatis Eccleſiæ (niſi ſtatutum militiæ ſuæ obſtaret) vel ſaltem accedente conſenſu ſui magni magiſtri, per ea quæ dixi in meo Promptuar. in ver. beneficium Eccleſiaſticum num. 5. Scias tamen huiuſmodi caſum fuiſſe propoſitum in ſacra Congregatione de quodam clerico milite Sancti Stephani, veluti refert Garcia parte 7. de benefic. cap. 10. num. 32. & quamuis congregatio ſentiret illum admittendum eſſe, dicit tamen, Sanctiſſimum determinaſſe, illum non eſſe admittendum. Saluo ſemper, &c.

RESO-

RESOLVT. C.

DE FRVCTIBVS BENEFICIORVM concedendis eis, qui in excommunicatione ſeruitium Eccleſiæ præſtiterunt.

SVMMARIVM.

1 *FRuctibus beneficiorum etſi priuare Epiſcopus poſſit clericum, qui in excommunicatione maiori ſeruitium de facto præſtitit, ad hoc tamen non tenetur.*

2 *Excommunicatus non priuatur fructibus beneficij, niſi in ſententia exprimatur.*

3 *Relegato bona non ſubtrahuntur, niſi in ſententia exprimatur.*

4 *Beneficiarij excommunicati fructus ſuos faciunt, & distributiones lucrantur quando inſeruiunt, ſecundum probabilem aliquorum ſententiam.*

1 QVæritur, an teneatur Epiſcopus Clerico excommunicato Eccleſiaſticos prouentus ſubtrahere, ſi durãte excommunicatiõne Clericus Eccleſiæ ſeruitium præſtitit?

Reſpondetur, de iuris rigore facere quidem Epiſcopum hoc poſſe, ſed in conſcientia non teneri, veluti probatur ex text. in cap. paſtoralis §. verum, in fine de appellat. vbi de excommunicato ita ſcribitur: *Et illi prouentus Eccleſiaſtici meritò ſubtrahuntur, cui Eccleſiæ communio denegatur*, per quæ verba non decernitur vt excommunicatus ipſo facto priuatus ſit Eccleſiaſticis prouentibus, ſed quòd illi meritò ſubtrahuntur. Quapropter gloſ. ibidem in ver. ſubtrahuntur tenet, excommunicatum non priuari fructibus, niſi in ſententia hoc exprimatur; nam cum excommunicatus comparetur relegato, cui, ſi
3 ad tempus eſt relegatus, bona nõ ſubtrahuntur, niſi hoc in ſententia exprimatur l. deportatorum, C. de pœn. idem de excommunicato dicendum eſſe affirmat. Et idem tenet Petr. Nauar. lib. 2. de reſtit. cap. 2. num. 237. in nouis; addens, Benefi-
4 ciarios excommunicatos, (ſiuè Curati, ſiuè Canonici illi ſint) fructus ſuos facere, & diſtributiones lucrari, dummodò reſideant, & ſua munera præſtent, nimirum, aſſiſtendo in Choro, & horas recitando; quia licet quò ad Deum nõ ſatisfaciant, tamen quò ad Eccleſiam faciunt id; quòd illa ordinauit. Nec opus eſſe dicit hoc limitare ad eos redditus, qui neceſſarij ſunt ad victum ipſius excõmunicati (quemadmodum multi Doctores hoc limitant) quia ſi re vera reſident, & recitant, omnes lucrantur, & ex iuſtitia illis debentur, cum re vera Diuina Officia exequantur, prout Eccleſia ordinauit. Sequitur eandem ſententiã Auila de cenſur. 2. p. c. 6. diſp. 6. dub. 1. ac Henriq. lib. 13. de excom. c. 3. nu. 3. & c. 14. num. 3. in fine, & c. 32. nu. 3. in gloſ. lit. X. Et illam ſatis probabilẽ eſſe cenſet Sanch. de matrim. lib. 3. diſp. 51. nu. 12. ad finem; rationẽq; reddit; quia, quamuis peccauerit in tali adminiſtratione, & ſeruitio, & ideò in foro exteriori pœna prædictę priuationis, & alijs grauioribus plecti poſſit, illud tamen miniſteriũ tam vtile Eccleſiæ fuit, ac ſi à miniſtro non excommunicato exhiberetur. Cum igitur ſentẽtia hæc probabilis ſit, & non peccet, qui probabilem ſententiã ſequitur, veluti dixi in 1. 2. lib. 2. c. 17. q. 3. num. 3. poteſt Epiſcopus abſq; vllo ſcrupulo, ſi vult, Eccleſiaſticos prouentus Clerico ſupradicto non ſubtrahere. Saluo ſemper, &c.

Finis Primæ centuriæ Variar. Reſolut. Megalij.

Digitized by Google

INDEX RERVM, ET SENTENTIARVM PRIMAE CENTVRIAE Variarum Reſolutionum MEGALII.

Abſolutio.

1 *ABſoluentes ab excommunicatione Bullæ in Cæna Domini excommunicantur iu eadem Bulla, & ſolus Papa illos abſoluere valet, in Reſolut.21.num.6.*

2 *Abſoluentes ab excommunicatione Bullæ in Cœna Domini ſine præſumptione, excõmunicationem non incurrunt, ibid. in nu.7.*

3 *Abſoluere à reſeruatis non poteſt non habens ſpecialem auctoritatem, quando reſeruata eſt abſolutio, etiamſi peccata illa commiſſa ſint ante reſeruationẽ, in reſol.82.nu.2.*

4 *Abſoluere à peccatis commiſſis ante reſeruationem Confeſſarius quilibet poteſt, quando prius prohibetur caſus, & poſtea reſeruatur abſolutio, ibid. in num.4.*

5 *Abſoluere ab hæreſi ſubditos Prælati Regulares an poſſint, vide in ver. Prælatus Regularis.*

6 *Abſolutio ob peccata non confeſſa denegari non poteſt, in reſolut.56.num.2.*

Abſurdum.

1 *Abſurdum eſt dicere quòd opera facta in peccato mort. ex natura ſua mortua viuificentur, in reſol.19.num.4.*

2 *Abſurda non ſunt dicenda, in reſol.62.nu.4. & reſol.19.num.4. & in reſol.23.nu.15.*

Acceſſorium.

1 *Acceſſorium à ſuo principali vires non ſumit, quando in ipſo acceſſorio ſpecialis prouiſio reperitur, in reſol.51.num.6.*

2 *Acceſſorium ſemper ſequitur naturã ſui principalis, in reſol.60.num.2. & 53.num.1. fallit in iuramento, vt in num.11. ibid.*

Actio.

1 *Actiones loco rerum immobilium habentur, in reſolut.68.num.2.*

Actus.

1 *Actus agentium non operatur vltra intentionem agentis, in reſol.11.nu.4. in reſol.49. num.6. & in reſol.98.nu.4. & in reſol.68. num.6. & iudicandi ſunt ſecundum principalem intentionẽ eius, in reſol.31.nu.5.*

2 *Actibus humanis confertur malitia, & bonitas ex finali intentione, in reſol.16.nu.4.*

3 *Actus humani ſunt in triplici differentia, in reſolut.21.num.12.*

4 *Actus per ſe mali fieri boni non poſſunt, ſed ex fructibus eorum cognoſcuntur, ibid.*

5 *Actus dubij in moliorem partem ſunt interpretandi, ibid.*

Aequalitas.

1 *Aequalitas ſeruanda eſt in contractibus iuſtitiæ, in reſolut.93.num.1.*

Aequiuocatio.

1 *Aequiuocatione vti, & ſecundum propriam contra Iudicis mentem iurare poteſt qui iniuſtè etiam medio iuramento interrogatur, in reſolut.14.num.7.*

Aes.

1 *Aes modicum quod à ſubditis exigitur tributum appellatur, in reſolut.24. num.3.*

Affirmatio.

1 *Affirmans aliquod de vno, videtur negare de alio, in reſolut.9. num.20.*

Alienare.

1 *Alienans bona Eccleſiæ excuſatur à mortali, & ab excommunicatione ob apparentiam iuſtæ cauſſæ, etſi alienatio nulla ſit, in reſolut.32. num.4.*

INDEX.

2 *Alienantes Eccleſiam, non applicandam ad profanos vſus, non incidunt in pœnas Extrauag. Pauli II. ibid. nu. 5. 10. 12. & 14.*

3 *Alienare non dicitur qui fructus alienat, in reſolut. 74. num. 1. Intellige, vt in num. 6. & alienatio fructuum ad vitam dicitur ad longum tempus, in num. 5.*

4 *Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum quare interdicta, in reſolut. 32. num. 11.*

5 *Alienatione probibita, alienari res poteſt pro neceſſaria reparatione, & refectione, in reſolut. 4. num. 5. & an liceat quò ad fructus in reſol. 74. num. 1. & 6. & an alienatio fructuum ad vitam dicatur ad longum tempus, ibi in num. 5.*

6 *Alienatio etiam vltra triennium prohibetur in Extrauag. ambitioſæ de rebus Eccleſ. non alien. ibi in num. 8.*

Vide in ver. Probibitum.

Annui redditus.

1 *Annui redditus loco rerum immobilium habentur, in reſol. 69. num. 2.*

Antecedens.

1 *Antecedente conceſſo, videtur etiam conceſſum conſequens, in reſol. 33. num. 12.*

Arbitrium boni viri.

1 *Arbitrio boni viri quod eſt declarandum de Iudice intelligitur, in reſol. 45. num. 6.*

Argumentum.

1 *Argumentum à contrario ſenſu eſt validum in iure in reſolut. 9. num. 20.*

Artificiales res.

1 *Artificiales res duos vſus habent vnum primarium, & proprium, alium ſecundarium, & improprium in reſol. 34. num. 8.*

Aſſaſſinium.

1 *Aſſaſſinium committunt qui locant operas ad homicidium perpetrandum, ſi hoc faciant iniuſtè, in reſol. 59. num. 1. & 6.*

Auxilium brachij ſæcularis.

1 *Auxilium brachij adinuicem ſibi implorare poſſunt Eccleſiaſtici, & ſeculares. in reſolut. 95. num. 5.*

Azima Iudæorum.

1 *Azima Iudæorum manducare fideles prohibentur: in reſolut. 67. num. 10. &c.*

Bannitus.

1 B*Annitus eſt hoſtis Ciuitatis, & Reipublicæ, in reſolut. 95. num. 2.*

2 *Bannitorum commercium interdicere Summus Pontifex conſueuit, ibidem in num. 6.*

3 *Banniti vt occidantur mercedem ſoluens, occaſionem præbet perimendi corpus & animam ipſorum, in reſolut. 59. num. 2.*

4 *Bannitorum occiſoribus dupliciter præmia aſſignari poſſunt: & quando fieri hoc licitè poteſt, vel non. ibi. num. 5.*

5 *Banniti ſi in ſtatu peccati mortalis occidantur ſibi imputare debent, ibi. num. 7.*

6 *Bannitus, extra territorium à quo eſt bannitus, occidi non poteſt. in reſol. 60. num. 1. ſed limita vt in num. 13.*

7 *Bannitorum occiſoribus quando aſſignatur merces reſtringenda expreſsè nõ eſt quò ad occiſores intra territorium, ibi. in nu. 4.*

8 *Bannitos extra territorium occidere licet in quibuſdam caſibus, & quinam illi ſint explicatur, in num. 5.*

Beneficium.

1 *Beneficium curatum habens, ſi conſimile recipiat ipſo iure priuatur primo, in reſol. 99. nu. 1. Et hoc factum eſſe in pœnam deducitur ibidem in num. 5.*

2 *Beneficia plura recipere Concil. Trident. prohibet. ibi. in num. 2. & in num. 6.*

3 *Beneficiorum Curatorum pluralitas quare prohibita. ibi. in num. 3.*

4 *Beneficium vnum Curatum habens non eſt admittendus ad concurſum alterius, & admiſſus ab examinatoribus nõ eſt approbandus, ibid. in num. 4.*

5 *Beneficium Curatum qui habet, eſt inhabilis ad aliud ſimile, ibid. in num. 7.*

6 *Beneficia ſæcularia ſæcularibus, regularia regularibus ſunt conferenda, ibid. nu. 8.*

7 *Beneficiarij excommunicati fructus ſuos faciunt, & diſtributiones lucrantur quando inſeruiunt, ſecundum probabilem aliquorum ſententiam. in reſol. 100. num. 4.*

8 *Beneficium qui ignoranter ſimoniacè acquiſiuit, quid faciet vt tutiorem eligat viam, in reſolut. 31. num. 6.*

9 *Beneficia Eccleſiaſtica minora permutari poſſunt cum conſenſu Superioris, non autem ex propria auctoritate, dummodò adſit legitima cauſa, in reſolut. 16. num. 1.*

10 *Beneficium ſecundum impetrans, narrans ſe habere*

habere aliud à ſe datum, & fundatum, non tenetur probare dotationem, & fundationem, in reſolut.5.num.2.

11 *Beneficiarij Mutinenſes teſtari poſſunt de bonis vbique habitis, & licitè quæſitis, ſtante concordia facta cum Camera Apoſtolica, in reſolut.86.num.1.*

Bona Eccleſiaſtica.

1 *Bona Eccleſiaſtica laicis ſubijcere ſub pœna ſuſpenſionis Prælati non poſſunt ſine conſenſu Capituli, & licentia Sedis Apoſtolicæ, in reſolut.18.num.5.*

2 *Bona Eccleſiaſtica acquiſita, & acquirenda quò ad impoſitionem onerum diſtinguenda non ſunt, ibid.in num.6.*

3 *Bona tranſeunt ad Eccleſiam cum onere ſuo, in reſolut.61.num.2.& 7.*

Bona Clericorum.

1 *Bona Clericorum illicitè quæſita, ſi reſtitutioni non ſubiacent, ad Cameram Apoſtolicam pertinent, in reſolut.86.num.2.& ibidem habes remedium vt de huiuſmodi bonis Clerici teſtari valeant.*

Bona conditio.

1 *Bona conditio & fama, optima ſunt inditia, in reſolut.4.num.10.*

Bona.

1 *Bona quæ de ſe ſunt, toleranda non ſunt cum in alterius contemptum deducuntur, in reſolut.51.num.2.*

Bona fides.

1 *Bona fides excuſat à pœna Extrauag. Pauli II. contra alien. bona Eccleſ. in reſolut.32.num.2.*

Bulla.

1 *Bullam Pauli II. circa alienantes bona Eccleſiæ quò ad pœnas vſu receptam non eſſe, grauiſſimi Auctores affirmant, & ſeruandam eſſe conſuetudinem Nauar. docet in reſolut.32.num.16. Et quò ad pœnas Mut. non eſt recepta, ibi. in num.17.*

2 *Bulla Clem. VIII. de largitione muner. ex quatuor cauſſis emanauit, in reſolut.33. num.11. & illam non fuiſſe receptam, vel per nō vſum ſublatam eſſe in nu.19. ibid.*

3 *Bulla Cœnæ Domini tollit etiam immemorabilem conſuetudinem exigendi gabellas ab Eccleſiaſticis, & inficit titulum, & poſſeſſionem, in reſolut.72.num.4.*

Capitulum intermedium.

1 *Capitulum intermedium quid ſit explicatur, in reſolut.91.num.4.*

Capit.

1 *Cap. non minus de immunit. Eccleſ. non excludit Clericos ab obligatione ſoluendi collectas in caſu quo peculiare commodum recipiunt. in reſolut.72.num.18.*

Cambium.

1 *Cambiorum negotiatio eſt Clericis interdicta, & illicita ſicut quælibet alia lucri cauſſa, ſiue per ſe, ſiue per alios illam exerceant, in reſolut. 86.num.3.*

Caſtitas.

1 *Caſtitatem qui vouit, & dubitat an ad omnimodam caſtitatem ſeruandam, vel tantum ad coniugalem ſe obligaſſe, ad ſolam coniugalem obligatur. in reſol.13.nu.3.*

Caſus.

1 *Caſus non expreſſus habetur pro expreſſo. in reſolut.32. num.7.*

2 *Caſus reſeruari poſſunt duobus modis, & quibus. in reſolut.82.num.1.*

Cauſſa.

1 *Cauſſa ceſſante ceſſat effectus. in reſolut.22. num.2. & intelligitur de cauſſa primaria non de ſecundaria, quæ ceſſante non ceſſat effectus in reſol.23.num.11.*

2 *Cauſſa principalis eſt potius attendenda quàm impulſiua in reſol.23.num.12.*

3 *Cauſſa quælibet non obligat ad reſtitutionem, ſed cauſſa tantùm, vel occaſio proxima. in reſolut.1.num.6.*

Charitas.

1 *Charitatis ordo ſeruandus eſt in diſtribuendis eleemoſynis. in reſolut.79. num.3.*

Cenſus.

1 *Cenſus in fructibus beneficiorum, & præbendarum conſtitui poteſt, in reſol.74. nu.4.*

2 *Cenſus conſtitui poteſt ſuper pluribus rebus certis, non obſtante Bulla Pij V. in reſolut.38. num.1.*

3 *Cenſualis contractus eſt nullus cum obligatione in forma Cameræ. ibi. in num.2.*

4 *Cenſus onera ad eos ſpectare debent ad quos ſpectant ex natura contractus; & quomodo ſit hoc intelligendum, ibi. in num.3.*

5 *Cenſualis contractus non eſt nullus ob iuramentum, in num.7.*

Digitized by Google

Certitudo moralis.

1 *Certitudo moralis eſt illa, quæ colligitur ex varijs coniecturis arbitrio ſapientum, in reſolut.7.num.7.*

Chriſtianus.

1 *Chriſtiani cum Iudæis conuiuia facere prohibentur, & quare in reſolut.67.nu.11.*

Circunſtantia.

1 *Circunſtantiæ illæ ſunt confitendæ, quæ diuerſis ſpecialibuſque præceptis prohibentur. in reſolut.3.num.1.*

2 *Circunſtantia, quæ per ſe ſolam mutat ſpeciem peccati, eſt ſpecialiter confitenda, etiamſi eum alia eiuſdem ſpeciei concurrat, ibi. in num.5.& 8.*

3 *Circunſtantia, quæ aggrauat in infinitum non eſt neceſſario confitenda, ibi.in nu.9.*

4 *Circunſtantia, quæ aeformat peccatum ex duplici c pite eſt neceſſario confitenda, in reſolut.6.num.7.*

Ciuitas.

1 *Ciuitas, & Eccleſia in ſimilibus parificantur. in reſolut.23.num.8.*

Clauſula.

1 *Clauſula irritans inficit titulum, & poſſeſſionem. in reſolut.72.num.4.*

Clericus.

1 *Clerici prouocationi ad duellum ſe immiſcentes, incurrunt pœnam priuationis omnium dignitatum, & beneficiorum, ac officiorũ Eccleſiaſticorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, in reſolut.12.num.3.*

2 *Clericus tutor, ſi conueniendus eſt tanquam tutor, conueniri debet coram Iudice pupilli, in reſolut.41.num.5.*

3 *Clerici, & Eccleſiaſtici dicuntur Ciues vbi habent domicilium, & cenſentur pars Reipublicæ, in reſolut.95.num.3.*

Cognatio ſpiritualis.

1 *Cognatio ſpiritualis in Baptiſmo non oritur ex ſolo actu, ſed ex actu cum intentione ſaltem faciendi id quod eſt ab Eccleſia inſtitutum, in reſolut.98.num.5.*

Collegium.

1 *Collegium viuere ſine ſtatutis eſſet abſurdũ, & ideo non dicendum, in reſol.81.nu.7.*

Colonus.

1 *Coloni Eccleſiaſticorum ſunt merè laici, & coram laico Iudice conueniendi ſunt, & cogi poſſunt ad omnia onera laicorum, dummodò ideo non grauentur Eccleſiaſtici, in reſolut.75.num.3.4.5.6.& 7.*

Comœdia.

1 *Comœdijs intereſſe quam graue ſcelus ſit ex ſententia Patrum, & aliquorum Doctorũ. in reſolut.26.num.1.& 2.& an ſit mortale, in num.5.6.& 7.*

Compenſatio.

1 *Compenſatio vt iuſtè fieri poſſit quæ ſint neceſſaria enumerantur, in reſol.4.num.2.*

2 *Compenſatio ei, qui eſt debitor ex vna via, & creditor ex alia licet, etſi alia via iuridica poſſit ſibi prouidere, in reſolut.4. num.10.*

3 *Compenſatio eſt quædã ſolutio.ibi. in nu.13. non vera, ſed ficta, in reſolut.43. num.1.*

4 *Compenſatio & ſolutio non differunt in reſolut.43. num.3. & eſſe veram, & realem ſatisfactionem rei alienæ, ibid.in num.5. ſed non eſſe veram, ſed fictam ſolutionem, in num.1.*

5 *Compenſare non poteſt qui iurauit ſoluere, ibid. in num.2.*

Commiſſio.

1 *Commiſſo vno, omnia videntur commiſſa ſine quibus compleri illud non valet, vel melius expeditur, in reſolut.10. num.6.*

Commodum.

1 *Commodum ex ſua iniquitate reportare nemo debet, nec incommodum ex pietate, in reſolut.42.num.13.*

2 *Commodum qui ſentit, & incommodum ſentire debet, in reſolut.72.num.15.*

Commune.

1 *Commune quod eſt meum non eſt quò ad totum, ſed meum eſt quò ad partem, reſolut.84.num.6.*

Communicatio.

1 *Communicatio cum Iudæis eſt prohibita, in reſolut.67.num.4.*

Concilium.

1 *Concilium Conſtantienſe, & ſi loquatur de ſimoniacis, non eſt intelligendus de permutantibus beneficia Eccleſiaſtica, in reſolut. 16.num.6.*

Conditio.

1 *Conditio ante omnia impleri debet vt diſpoſitioni*

ſitioni locus ſit, & ante euentum illius nulla competit actio, vel obligatio. in reſolut.88.num.5.

Conficere.

1 *Conficere libros rationum qui tenentur.in reſolut.14. num.2.*

Confirmatio electionis.

1 *Confirmationis electionis canonicæ petitio,& litteræ ad eam petendam ſcriptæ acceſſoria ſunt ad electionem in reſolut. 30. num.5.*

Confugiens ad Eccleſiam.

1 *Confugiens ad Eccleſiam fugiendo efficitur liber, & ad ipſam liber venit, in reſolut.46. num.5.*

Conſcientia.

1 *Conſcientia in foro non tenetur, qui neque tenetur in foro exteriori, in reſol.2.nu.3.*

2 *Conſcientia obligat ad ea, ad quæ quis tenetur vi legum ſiue Canonicarum, ſiue Ciuilium, ibid. in num.3.*

Conſenſus.

1 *Conſenſus in rem, quæ non eſt intrinſecus mala, & quam quis ſine mortali facere poteſt, non eſt mortalis, in reſolut. 26. num.7.*

2 *Conſentiens peccato alterius mortaliter peccat, in reſolut.67. num.5.*

3 *Conſenſus ſolus ſine ſcriptura ſufficit in qualibet diſpoſitione, in reſolut.32.num.6.*

4 *Conſenſus ſi deficiat in nuptijs cætera etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur, in reſolut.96. num.6. & intellige, vt in num.16.*

Conſequens.

1 *Conſequens qui vult videtur velle neceſſariũ antecedens, ſine quò ad conſequens peruenire nou poteſt, in reſolut.15. num.2.*

Conſtitutio.

1 *Conſtitutio iuri communi contraria eſt nulla, in reſolut.32. num.10.*

2 *Conſtitutio Pauli II. contra alienantes bona Eccleſiaſtica quattuor pœnas continet; in reſolut.32. num.1.*

Conſuetudo.

1 *Conſuetudo vim legis habet in actibus de quibus lex non extat, in reſolut.67.nu.3.*

2 *Conſuetudo vt in macellis Chriſtianorum occidantur animalia more Iudæorũ eſt praua, & non valet, ibid. num.7.*

3 *Conſuetudo immemorabilis vim conceſſionis habet, in reſolut.72. num.3.*

4 *Conſuetudo eſt optima legum interpres, & praualet interpretationi Doctorum, in reſolut.38. num.1.*

5 *Conſuetudine etſi fieri non poſſit licitum, & iuſtum id, quod in ſe illicitum, & iniuſtũ eſt, tamen illa excuſat à peccato tranſgreſſionis legis, ſicut excuſat auctoritas viri docti, & pij, non tamen à reſtitutione, reſolut.17.num.3.*

Continentia.

1 *Continentia annexa ordinibus ſacris eſt de præcepto Eccleſiæ.in reſolut.3.num.2.*

2 *Continentiæ legem potuit Eccleſia imponere ordinibus ſacris ibid.num 3.*

3 *Continentiæ obligationem annexam ordini Sacro eſſe votum ſolemne Eccleſia declarauit ibid. in num.7.*

Contractus.

1 *Contractus quoties eſt inualidus ex pacto expreſſo; eſt etiam inualidus ex tacito, in reſolut.38.num.4.*

2 *Contractus primariò ob priuatam, & ſecundariò ob publicam vtilitatem prohibiti, iuramento confirmantur. in reſolut.35. num.7.*

3 *Contractus minoris iuramento confirmatur, ibid. num.10.*

4 *Contractus, in quo aromatarius locat vaſa, & medicamenta, ex duobus capitibus eſt iniquus, & quibus in reſol.85. num.1. & quomodo excuſari poſſit ibid.num.4.*

5 *Contractus locationis, & conductionis non continet rem ipſam mobilem, ſed vſum illius, ibid.in num.2.*

6 *Contractus cognoſcuntur ex effectu, reſol.89. num.1 in fine.*

7 *Contractus emptionis, & venditionis cum pacto redimendi, vt ſit iuſtus duo requirit, & quæ in reſol.93. num.2.*

8 *Contractus innominati non ſubiacent pœnitentiæ quando ex altera parte fuit impletum, niſi omnes contrahentes conſentiant, in reſol.96.num 7.*

9 *Contractus innominati mutant naturam, & tranſeũt in innominatos quando interuenit in illis tẽporis interuallũ, ibid. in nu.8.*

INDEX.

Contrahens.

1 *Contrahens ſictè tenetur ſtare contractui quando conſenſit, vt alter ex parte ſua impliat, & ille impleuit, in reſol.96.num.9.*

2 *Contrahentium mens conſiderāda eſt in contractibus bonæ fidei, reſol 69.nu.2.*

Conuentio.

1 *Conuentio conditionalis, non impleta conditione, effectum habere non poteſt, in reſolut.88.num.4.*

Copulatiua.

1 *Copulatiua operatur, vt debeat verificari in vtroque, in reſol.5.num.5.*

Creditor.

1 *Creditor, vel læſus poteſt occulte recipere quod ſibi iure debetur quando id commodè iure recuperare non poteſt, in reſol.4.num.1.*

2 *Creditor, qui non eſt debitor, ſi alia via iuridica poteſt ſibi prouidere, non poteſt occultè recipiendo, compenſationem facere, in reſolut.4.num.11. At ſi eſt ſimul creditor, & debitor poteſt compenſare etiamſi iuraſſet ſuum debitum ſoluere, in num.12.*

3 *Creditore inuito vnum pro alio ſolui non poteſt, in reſol.96.num.13.*

Damnum.

1 *Damnum ex culpa ſua dans etiam abſque voluntate, tenetur illud reſarcire, in reſol.1.num.4.& in reſol.44.nu.1. & in reſol.58.num.4.*

2 *Damnum ex eo quod pecunia non lucratur in recompenſationem deducere an poſſit qui mutuum dat. in reſolut.45.num.3. & 8.*

3 *Damnum dediſſe videtur qui cauſſam damni dat in reſol.62.num.1.*

4 *Damno cum proprio alijs inſeruire iniquum eſt, reſol.20.num.5.*

5 *Damnum dicitur ex eo quod quis minus habet quàm habere debet, in reſol.69.nu.4. & reſolut.92.num.3.*

Declaratio.

1 *Declaratio nihil de nouo ponit in eſſe, in reſolut.15.num.4.*

Decretum.

1 *Decretum Sacri Concil.Trid. ſeſſ.21.cap.7. de refor. quò ad reficiendas Eccleſias explicatur, in reſol.78.num.7.*

Definitio.

1 *Definitio cui competit, & definitum competit, in reſol.45.num.1.*

Delegare.

1 *Delegari alteri non poteſt nudum officium, ſeu miniſterium ſine iuriſdictione commiſſum, in reſolut.94.num.1. limita, vt in num.2.3.4. & 6.*

Delictum.

1 *Delictum pluries remittendum non eſt, & ſi remittatur, in ſecunda remiſſione facienda eſt mentio de prima, alioquin non valet. in reſolut.12.num.8. Intellige de delicto eiuſdem generis, vt in num.12.*

Delinquens.

1 *Delinquens iuſto dolore cōmotus mitiori pœna eſt puniendus, in reſolut.5.num.4.*

2 *Delinquens peracta pœnitentia habetur ac ſi non deliquiſſet quò ad Deum, ſecus quò ad homines, in reſolut.8.num.8.*

3 *Delinquere in dubio quis non præſumitur, in reſolut.21.num.2.*

Demonſtratio.

1 *Demonſtratio ſuperflua habetur pro ſuperabundanti, reſol.5.num.3.*

Deportatio.

1 *Deportati qui non ſunt capaces iuris ciuilis non ſunt capaces hereditatis. in reſol.9. num.1.*

Depoſitio.

1 *Depoſiti cauſſa debitor, reſpectu illius compenſatione vti non poteſt, niſi creditor vim faciat, in reſolut.4. num.15.*

2 *Depoſitum eſt contractus gratuitus non obligans depoſitarium aliquid deponenti ſoluere, ſed potius poteſt ipſe depoſitarius à deponente aliquid pro cuſtodia exigere, in reſolut.17. num.1.*

3 *Depoſitum pecuniæ cum obligatione vt depoſitarius aliquid ſoluat vltra ſortem tranſit in mutuum, & ratione illius nihil exigi poteſt, niſi ratione lucri ceſſantis, aut damni emergentis, aut iuſtæ ſocietatis, ibidem in num.2.*

Determinatio.

1 *Determinatio Clem.8. quò ad obligationem Cleri Piſani circa quandam ſolutionem collectarum explicatur, in reſolut.72. num.19.*

Digni-

INDEX.

Dignitas.

1 *Dignitatis ratione quæ competunt ex priuilegio, cenſentur competere non vt nudum miniſterium, ſed ex officio, in reſolut.*94. *num.*3.

Diſpenſatio.

1 *Diſpenſatio committenti homicidium non ex propoſito, ſed cauſa defenſionis, iure quodammodo debetur, in reſolut.*5.*nu.*13.

2 *Diſpenſatio contra ius amplianda non eſt, in reſolut.*8. *num.*15.

3 *Diſpenſatio addita diſpenſationi non valet, niſi in ſecunda de prima mentio fiat, in reſolut.*12. *num.*7. *ſed de veritate vide in num.*11.

4 *Diſpenſatio non valet quando in ſupplicatione tacetur id quod redderet Principem difficiliorem ad diſpenſandum, ſi explicaretur, in reſolut.*12.*num.*9. *ſi tamen eſt de illis, quæ iura iubent eſſe exprimenda, vt in num.*10. & 13. & *hac ſufficere ad validitatem illius in num.*18.

5 *Diſpenſare quò ad impedimentum conſanguinitatis intra quartum gradum Epiſcopus non poteſt, ſed Papæ hoc reſeruatur, in reſolut.*57. *num.*1.

6 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus ex magna, & vrgenti cauſa in caſibus Papæ reſeruatis, quando de facili Papa conſuli non poteſt, ibid. in num.*2.

7 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus quò ad matrimonium nullum ob impedimentum conſanguinitatis intra quartum gradum ob vitanda ſcandala, quando ob paupertatem Papa conſuli non poteſt, ibid. in num.*3.

8 *Diſpenſare cum illegitimis ad obtinendas in Religione dignitates poteſt Generalis, aut Prouincialis in capitulo Generali, vel Prouinciali, aut intermedio, in reſolut.*91. *num.*3.

9 *Diſpenſatus quò ad dignitates minores, non cenſetur diſpenſatus quò ad maiores, ibidem in num.*5.

10 *Diſpenſationis etiam odioſæ debent verba impropriari vt teneant, ſi inutilis eſſet alioquin diſpoſitio, in reſolut.*15.*num.*3.

Diſpoſitio.

1 *Diſpoſitio etiam pluralis per verba numeri pluralis locum habet in vno, ſi eadem militat ratio, in reſolut.*9.*num.*19.

2 *Diſpoſitio non ceſſat ceſſante fine ſecundario, in reſolut.*23. *num.*11.

Doctor.

1 *Doctoris dicta intelligenda ſunt iuxta leges quas allegat, in reſolut.*32.*num.*12.

Dolor.

1 *Dolorem iuſtum temperare difficillimum eſt, in reſolut.*5.*num.*3.

Domini temporales.

1 *Domini temporales ex iuſtitia tenentur populos regere, & ius eis dicere, in reſolut.*24.*num.*1.

2 *Domini temporales vt tributa exigere poſſint duo præcipuè ſeruare tenentur; & quæ illa ſint, in reſolut.*24. *num.*2.

Dominus.

1 *Domini ſunt in rebus ſuis moderatores, & arbitri, in reſolut.*83.*num.*3.

Dominium.

1 *Dominium rei legatæ tranſit ad legatarium à die aditæ hereditatis; & ficte etiam à die mortis teſtatoris, in reſol.*80. *num.*3.

Donare, & Donatio.

1 *Donare nō dicitur qui neceſſitate coactus donat, in reſolut.*33. *num.*9.

2 *Donare nemo poteſt quod non habet, reſol.*10. *num.*3.

3 *Donatio illa proprie dicitur, quæ ob ſolam liberalitatem fit, ibid. num.*10.

4 *Donatio cauſſa dotis eſt cauſſa pia, in reſolut.*23. *num.*4.

5 *Donatio, dilapidatio, & iactatio in iure æquiparantur, in reſolut.*83.*num.*5.

6 *Donatio poteſt reuocari ſi donatarius negligeret alimētare donātem, in reſol.*9.*nu.*21.

7 *Donatio omnium bonorum præſentium valet; ſecus ſi fiat omnium bonorum præſentium, & futurorum, niſi fiat Eccleſiæ, ibid. in num.*22.

8 *Donatio inter viuos poteſt fieri ab infirmo, dummodò in ea de morte non fiat mentio, ibid. in num.*23.

9 *Donatio cauſſa mortis tranſit in donationem inter viuos, ſi ad ijciatur clauſula, vt non poſſit reuocari, ibid. in num.*24.

10 *Donatio ſub modo ſtatim tenet, ſed illo non extante poteſt reuocari. Et ponitur differentia*

Digitized by Google

rentia inter donationem ſub modo, & donationem ſub conditione ibid. in num.25.
11 Donatio etiam quando eſt interdicta fieri poteſt, quando donator pauperior non efficitur, nec donatarius ditior in reſolut.33. num.15.
12 Donatio eſt irrita quando ad certam cauſſam facta eſt, cauſſa non ſequuta, in reſolut.23.num.1.& 11.
13 Donatio ad pias cauſſas facta reuocari poteſt priuſquam fuerit acceptata ibid. in num.5.
14 Donatio inter virum, & vxorem iuramento confirmata valet, in reſolut.53. nu.7. & idem eſt de donatione minoris, ibid. in num.6.
15 Donationis vis pendet ab intentione donatoris, ibid. in num.3.
16 Donationem ad pias cauſſas quilibet priuatus acceptare poteſt ibid. in num.15.
17 Donationẽ ob cauſſam piã ob certum finem, ceſſante fine, ceſſat donatio, in reſolut.23. num.11. & in illa duplex finis conſideratur ibid.

Dubium.

1 Dubium pro certo affirmans mentitur in reſol.5.num.10.
2 Dubijs in cauſſis melior eſt conditio poſſidentis, in reſolut.7. num.1.
3 Dubius debet in foro conſcientiæ tutiorem partem eligere, in reſol.7. num.1.
4 Dubius, qui eſt non præſumitur obligatus, ibid. in num.4.

Duellum.

1 Duellorum regulæ non ſecundum prauas conſuetudines, & opiniones, ſed lege rationis ſunt regulandæ, in reſol.1.num.10.
2 Duellum non tenemur acceptare, ſed recuſare, ibid. num.9.

Eccleſia.

1 Eccleſia nec indirectè, nec ſecundario à laicis grauari poteſt, in reſolut.75. num.3.
2 Eccleſiã ex eo exemptem eſſe probatus, ſi Papa illam exemptem eſſe declarauerit, in reſolut.15.nu.18.
3 Eccleſia non iudicat de occultis, ſed ſolos externos actus punit. in reſolut.21. num.6.
4 Eccleſia non eſt fundanda niſi prius competenter dotetur, in reſol.51.num.4.
5 Eccleſia non dicitur dotata quando ita dotata eſt, vt in pœnam dotem amittere poſſit, ibid.num.5.
6 Eccleſiæ fundatio non eſt admittenda, ſi in illa apponatur pœna amiſſionis dotis, ibid. in num.8.
7 Eccleſia de iure communi conſtrui non poteſt in præiudicium alterius Eccleſiæ ſine cauſſa, in reſol.76. num.6.
8 Eccleſia pro reficienda dupliciter agi poteſt contra patronos, & quomodo, in reſol.78. num.10.
9 Eccleſia Parochialis reficienda eſt ex proprijs redditibus, & illis deficientibus à parochianis, in reſol.78. num.1.
10 Eccleſia parochialis patronalis, deficientibus redditibus, reficienda eſt à patrono, ibid. in num.3.

Eccleſiaſtici.

1 Eccleſiaſtici à contractibus non ſunt immunes, in reſol.18.num.1.
2 Eccleſiaſtici non poſſunt, abſque conſenſu Rom. Pont. bona Eccleſiæ acquirere cum onere, vt teneantur ſoluere laicis onera incerta, & inuariabilia, in reſol.18.num.2.
3 Eccleſiaſtici abſque conſenſu Papæ nunquam collectas ſoluere debent, nec ſolutionem promittere, ibid. in num.3.
4 Eccleſiaſtici etiamſi peculiare commodum ex aliqua re percipiant quando in diæceſi N. cogi poſſint ad ſolutionem collectarum, in reſol.72.num.5.
5 Eccleſiaſtici cum laicis ad onera vniuerſitatis ſoluenda concurrere quando poſſint, ibid. à num.7. vſque ad 14.
6 Eccleſiaſtici ad faciendam taxam vna cum laicis vocandi ſunt quando vna cum illis ſoluere illam debent, ibid. in num.16.
7 Eccleſiaſtici pauperes nunquam contribuere tenentur cum laicis ad ſolutionem collectarum etiamſi peculiare commodum recipiant, ibid. num.17.
8 Eccleſiaſtici à ſuis Prelatis cogendi ſunt ne commercium habeant cum bannitis, in reſol.95.num.1.
9 Eccleſiaſticos grauantes directè, vel indirectè ad onera perſonalia, aut realia laicorum excommunicantur in Bulla Cœnæ Domini,

Digitized by Google

Domini, etiamſi hoc faciant in perſonam colonorum, in reſol.75.num.1.

Edere.

1 *Edere propria ſcripta reus non tenetur, ſed actor apud ſemetipſum probationes quęrat, in reſolut.14.num.1.*

2 *Edere libros ſuarum rationum ſoli vſurarij, & ob cauſſam vſurarum obligantur, ibid. in num.2.*

3 *Edere non tenetur qui libros rationum conficere non obligatur, ibid. in num.3.*

4 *Edere quis non tenetur occultas ſcripturas ſi edendo illas fama eius lederetur, etiamſi ſub pœna excommunicationis ad hoc cogatur, ibid. in num.4.*

5 *Edere qui ſcripturam cogi non poteſt, nec cogi poteſt ad teſtificandum de illa, ibid. in num.6.*

Edictum.

1 *Edicta Principum ob publicum bonum emanantia obligant in foro conſcientia, in reſolut.95. num. 7. & via directiua hoc procedit etiam quò ad Eccleſiaſticos, in num.8.*

Effectus.

1 *Effectus quando non eſt ſequendus fruſtra expectatur euentus, in reſolut.60. nu.6.*

2 *Effectus contrarius contrariam voluntatem declararet, reſolut.88. num.6.*

Electio.

1 *Electio proprij Pralati de iure communi pertinet ad Conuentum Monaſterij, in reſolut.30.num.1.*

2 *Electio valet habito conſenſu eligentium etiamſi in illa, forma aliqua ſeruata non fuerint, ibid.num.3.*

3 *Electio Canonica precedens non vitiatur per confirmationem quocunque iure inutilem, ibid. num.4.*

4 *Electio Canonica omninò eſt confirmanda, & peccat ſuperior qui illam confirmare non vult, ibid. in num.6.*

5 *Electio illegitimi ad dignitates eſt nulla, & Electores pro illa vice priuati ſunt iure eligendi, ſi ſcienter hoc fecerunt, in reſolut.91.num.2.*

Eligere.

1 *Eligendus in Epiſcopum etſi eſſe debeat ex legitimo matrimonio natus, eligi tamen poteſt etiam ille qui legitimus fuit declaratus, in reſolut.15.num.3. ſed de veritate vide in num.20.*

2 *Eligere dignum omiſſo digniori quando liceat remiſſiuè, in reſolut.42.num.3.*

Eleemoſyna.

1 *Eleemoſyna ob ſimulatam paupertatem acquiſita, eſt donatori reſtituenda ſecundum Sotum, in reſolut.23. num.2. ſed pauperibus eſſe danda, vel ad pium vſum expendenda dicitur in num.12.*

Emphyteuſis.

1 *Emphyteuſis noua conceſſio facienda eſt ad formam antiquæ conceſſionis, alioquin non valet, & ſi in illa noua aliqua conceſſio fiat, contrahitur pœna alienantium bona Eccleſiaſtica, in reſolut.68.num 1.*

2 *Emphyteuſis quando honeſtatis cauſſa eſt alicui iterum concedenda, non obſtante deuolutione, concedi poteſt ſine ſolemnitatibus etiam poſt incorporationem, dummodò non ſit tranſactus animus, in reſolut.77.nu.2.*

3 *Emphyteuſis noua conceſſio, in qua de nouo aliquid fuit conceſſum, totaliter nulla non eſt, ſed eatenus, quatenus fuit à prima receſſum, ibid.num.3.*

Emptio, & venditio.

1 *Emptionis, & venditionis contractus nec inueſtituram requirit, nec inſtrumentum, ſed ſolo conſenſu perficitur, in reſolut.89. num.4.*

2 *Emptionis, & venditionis contractus cum pacto retrouendendi iuſtus eſt, in reſol.52. num.1.*

1 *Emptor percipiens fructus tenetur ad vſuras pretij non ſoluti, ſi dominiũ ſit translatum, alias iuxta fructus perceptos, in reſolut.8. num.3.*

Epiſcopus.

1 *Epiſcopus delegatus à Papa diſpenſare non poteſt ſuper irregularitate ex homicidio, niſi cauſa cognita, probatiſque narratis ſecus facta diſpenſatio nulla eſt, in reſolut.5.num.21.*

2 *Epiſcopus quò ad votum perpetuæ caſtitatis & ſi diſpenſare non poſſit, diſpenſare tamen valet quando periculum eſt in mora, & recurſus ad Papam haberi non poteſt, ſeruatis his, quæ in ſimilibus ſacra Pœnitentiaria*

tentiaria

tentiaria ſeruare ſolet, in reſolut. 28. nu. 1. & reſolut. 66. num. 1.
3 Epiſcopus abſoluit à peccatis occultis Apoſtolicæ Sedi reſeruatis, in reſolut. 37. nu. 2. Item pauperes, in num. 3. Mulieres in num. 4. ac omnes impeditos accedere ad Sedem Apoſtolicam in num. 5.
4 Epiſcopus eſt pater pauperum, & curator eorum bonorum ne pereant eis, in reſolut. 40. num. 4.
5 Epiſcopus in collatione beneficiorum per concurrentiam tenetur eligere digniorem ſub mortali, in reſolut. 42. num. 2.
6 Epiſcopus concedere non poteſt vt Sacerdos vltra conſuetam eleemoſynam aliquid recipere valeat pro celebratione Miſſarum, in reſolut. 63. num. 1. Limita, vt in nu. 1.

Equum.

1 Equum non eſt vt emptor cum aliena iactura locupletetur, in reſolut. 50. num. 3.

Error.

1 Errans non conſentit, in reſolut. 54. num. 2.

Eſculenta, & poculenta.

1 Eſculenta, & poculenta locari non poſſunt, ſed vendi, in reſolut. 85. num. 3.

Examinator.

1 Examinatores pro concurſu ad beneficia illos approbare debent, quos peracto examine idoneos iudicauerint, in reſolut. 99. num. 4.

Exceptio.

1 Exceptionis ea eſt vis, vt præter caſum exceptum omnia excludat in reſol. 18. nu. 4. & ſic firmat regulam in omnibus caſibus non exceptis, in reſolut. 61. num. 3.

Excommunicatio.

1 Excommunicationis pœnam non incurrunt qui aliquid faciunt inculpabiliter exiſtimantes non facere contra legem id prohibentem ſub pœna excommunicationis, in reſolut. 24. num. 6.
2 Excommunicationis pœna tunc ſupponit peccatum mortale quando non prærequirit monitionem, in reſol. 6. num. 6.
3 Excommunicationis pœnam incurrit qui prouocationi ad duellum quomodolibet ſe immiſcet, in reſolut. 12. num. 1.
4 Excommunicationis pœnam contraxit officialis, qui ad exigendam collectam executionem faciendam eſſe mandauit in bonis communibus Clerici, & ſecularium, in reſolut. 84. num. 1. Amplia, vt in nu. 2. diſtingue vt in num. 3. & 5. Nec excuſatur ex eo quòd bona ſunt communia, vt in num. 6.
5 Excommunicationis pœnam contraxit qui vano pretextu feneſtras Regularium in muro cum illis communi obſerauit, in reſolut. 88. num. 3.
6 Excommunicatus non priuatur fructibus beneficij, niſi in ſententia exprimatur, in reſolut. 100. num. 2.

Executor.

1 Executores, & adminiſtratores bonorum pauperibus relictorum loco heredum habentur, conueniendique ſunt coram Iudice ordinario etiamſi exempti ſint reſpectu perſonæ, ſi conueniantur vt executores, reſolut. 41. num. 5.

Exactio.

1 Exigentes noua tributa in quodam caſu etſi aliqui exiſtiment non incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, hæc tamen ſententia non eſt tuta, ſed dubia nimis, in reſolut. 24. num. 7.
2 Exigentes onera ab Eccleſiaſticis abſque ſpeciali licentia Roman. Pont. indiſtinctè excommunicantur in Bulla Cœnæ Domini, in reſolut. 61. num. 3.

Expreſſum.

1 Expreſſum cenſeri debet id, de quo ſi diſpenſans fuiſſet interrogatus idem reſpondiſſet, in reſolut. 56. num. 16.

Facere.

1 Facere quis poteſt per alium, quod poteſt per ſeipſum, in reſolut. 10. num. 3.
2 Facientes non ſolum, ſed etiam conſentientes ſunt morte digni, in reſolut. 26. nu. 2.

Factum.

1 Facta non præſumuntur niſi probentur, in reſolut. 7. num. 5.
2 Factum alienum promittere nemo poteſt, in reſolut. 44. num. 2.

Feſtus dies.

1 Feſtus dies non obſeruantes ſæculares cum licentia Superioris Eccleſiaſtici, punire non poteſt Iudex laicus ſub prætextu ſuæ prohibitionis, in reſolut. 97. num. 1. & aſſertur

Digitized by Google

ſertur declaratio ſacræ Congregationis in num.2.

Falſum, & Falſitas.

1 Falſi expreſſio quæ faciliorem reddit Principem ad concedendum ſemper annullat gratiam, in reſolut.5.num.12.
2 Falſis aliquibus narratis in commiſſione, ſi inter ea ſint aliqua vera, ex quibus ſequi poteſt effectus concluſionis, commiſſio valet, in ead.reſolut.5.num.1.
3 Falſitas veriſimiliter non inducẽs Principem ad concedendum, ſed ſuperfluè appoſita, in dubio non præſumitur doloſa, ibid.in nu.3.
4 Falſitas nõ inducens ad facilius concedendum vitiat gratiam, ibid. in num.6.

Feudatarius.

1 Feudatarij, qui in ſubditorum adminiſtratione ab aliquo depẽdent quidquam à ſubditis exigere non valent, in reſol.64.nu.2. Diſtingue vt in num.4. & 6.
2 Feudatarij Principes non ſunt, ſed Capitanei propriè nominautr. ibi. in num.3.

Fictio.

1 Fictionem retractum habentem Papa facere poteſt, in reſolut.15.num.9.
2 Fictiõ contracti matrimonij locum habere non poteſt quando matrimonium à principio contrahi non poterat, ibid.num.12.
3 Fictio idem operatur in caſu ficto quod veritas in caſu vero. ibid. num.13.

Fideicommiſſum.

1 Fideicommiſſi, & legati eadem eſt natura, in reſolut.23.num.8.

Fideiuſſor.

1 Fideiuſſor vbi intereſſit reſpectu alicuius obligationis, ſi obligatio innouatur liberatur fideiuſſor, in reſolut.43.num.8.
2 Fideiuſſor liberatur quando reus fuit vocatus ad carceres, ibid. in num.9.
3 Fideiuſſores dari poſſunt pro ſolutione cenſus, in reſolut.38.num.11.
4 Fideiuſſores obligati de tuto carcere ad arbitrium, aſſignato carcere finitur eorũ obligatio, in reſolut.43.num.6.
5 Fideiuſſori non eſt tribuenda culpa cuſtodis, aut Iudicis, ibid. in num.10.

Fides, ſeu confidentia.

1 Fides, ſeu confidentia teſtatoris obligat heredem ad ſoluenda legata abſque ſolemnitate relicta, in reſolut.2.num.8.

Filius.

1 Filij naturales non nati ex damnato coitu ſuccedunt matri etiam meretrici pariter cũ legitimis etiam in diſtrictu Bononienſi, in reſolut.8 num.16.
2 Filij adulterini per ſubſequens matrimonium nullo modo legitimati intelliguntur, in reſolut.15.num.11.
3 Filij quando legitimantur per ſubſequẽs matrimonium, illud à principio contractum fuiſſe fingitur, ibid.
4 Filij ſoli adulterini de iure Canonico, à beneficio legitimationis per ſubſequens matrimonium excluduntur, ſed de iure ciuili excluduntur nati ex quocunque coitu à iure reprobato, ibid. in num.15.
5 Filius legitimus & naturalis quis eſt? & quare ſic dicitur: eſt dominus hereditatis paternæ, & omnibus excluſis ab inteſtato ſuccedit. in reſolut.9. num.13.
6 Filius legitimatus per ſubſequens matrimonium habet iura legitimi, ibid.in num.4.
7 Filius quando dicatur naturalis, vel vulgo quæſitus, vel natus ex damnato coitu ibid. in num.18. remiſſiuè.

Forus.

1 In Foro conſcientiæ attenditur id quod prætenditur ſecundum finalem intentionem, in reſolut.16.num.

Fraus.

1 Fraus, & dolus nemini patrocinari debet, in reſolut.5. num.20.

Fructus.

1 Fructus dicitur quod ſupereſt deductis expenſis, in reſolut. 8. num. 8. & in reſolut.50.num.1.
2 Fructus rei venditæ cum reſeruatione dominij pereunt venditori, in reſolut.50.nu.9.
3 Fructus ſi exigendi ſunt conſideratur dies in qua percipiuntur, ſed in penſione dies in qua eſt ſoluenda, in reſolut.87.nu.1.
4 Fructus rei Eccleſiæ locatæ quomodo ſint diuidendi inter heredes anteceſſoris, & ſucceſſoris, ibid. in num.2.

Fructus beneficij.

1 Fructus beneficij vendi, & in cauſa iudicati capi poſſunt in reſolut.74.num.1.
2 Fructus beneficij alienare Rector Eccleſiæ poteſt

I N D E X:

teſt ad longum tempus in ſui præiudicio, ſecundum Zabarell. ibid.

In fructibus beneficiorum, & præbendarum cenſus conſtitui non poteſt, in reſolut.74. num.1.

3 *Fructus beneficiorum vendi poſſunt pro primo triennio. Et pro reliquo vitæ tempore poteſt beneficiarius ſe obligare actione perſonali ad concedendam commoditatem percipiendi fructus, ſua vita durante, in reſolut.74.num.7.*

4 *Fructibus beneficiorum etſi priuare Epiſcopus poſſit Clericum, qui in excommunicatione maiori ſeruitium Eccleſiæ de facto præſtitit, ad hoc tamen non tenetur. in reſolut.100.num.1.*

Fuga.

1 *Fuga ſpecies libertatis eſt, in reſol.46.nu.6.*

2 *Fugam arripuiſſe cenſendus eſt, qui propoſito fugendi actum fugæ addidit, ibid. in num.7. Item ille qui eo ſe confert vnde de iure illius loci abduci non poteſt, ibid. in num.8. & 11.*

Fugitiuus.

1 *Fugitiuus eſt puer qui à Magiſtro receſſit, & ad matrem peruenit, ibid. in num.9. Item ille qui ad fugam gradum vnum, alterumue, promouit. in num.10.*

Fundator.

1 *Fundatores Eccleſiæ illius ſollicitudinem habere debent; tranſitque obligatio hæc ad filios, & nepotes, in reſolut.78. num.4.*

Fur.

1 *Fur ſolummodò compenſationem aliquam facere obligatur quò ad lucra ceſſantia, in reſolut.92. num.11.*

Furtum.

1 *Furtum non cõmittit accipiens alienum quod ſcitum domino placeret in reſol.10. nu.4.*

Gabella.

1 *GAbellas exigentes ex bonis patrimonialibus Clericorum, aut ex beneficialibus excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini incurrunt, in reſol.64.nu.7.*

Gaſpar Silingardus.

1 *Gaſpar Silingardus Epiſcopus Mutinenſis laudatur, in reſolut.32.num.15.*

Generalis diſpoſitio.

1 *Generalis diſpoſitio non refertur ad ea, circa quæ ſpecialiter eſt prouiſum, in reſolut.40.num.2.*

Grammaticorum auctoritas.

1 *Grammaticorum auctoritas, quæ in iure contradictionem non habet, ſequenda eſt, in reſolut.33.num.5.*

Hæreſis.

1 *HAereſis dicitur ab adhærendo, & adhæſio facienda eſt cum pertinacia, ſine qua hæreticus dici quis non poteſt, in reſolut.21.num.1.*

2 *Hæreticalia dicens aut faciens hæreticus eſt, aut de hæreſi valdè ſuſpectus, ibid. in num.9.*

3 *Hæreticus non eſt ille qui aliquid contra fidem iocosè affirmat. ibid. in num.8.*

Heres.

1 *Heredes ſuccedunt in vniuerſum ius defuncti tempore mortis, in reſolut.22 num.1.*

Hereditas.

1 *Hereditas eſt ſucceſſio in vniuerſum ius quod defunctus habuit tempore mortis, in reſolut.9. num.1.*

Hiſtriones.

1 *Hiſtrionibus, & magicis communio ſacra prohibetur, in reſolut.26. num.4. & quomodo ſit hoc intelligendum vide, in nu.9.*

2 *Hiſtrionibus res ſuas donare niſi in caſu extremæ neceſſitatis vitium eſt immane, in reſolut.26. num.4.*

3 *Hiſtrionum & ſcenicorum ſenſus ex c. Scenicis de conſecrat. diſt.2. ibid. num.3. & 8.*

Idoneus.

1 *IDoneus quis dicitur in reſolut.47.num.8.*

Ignorantia.

2 *Ignorans factum proprium in foro conſcientiæ excuſatur, in reſolut.5.num.9.*

3 *Ignorantia excuſat à peccato, & à pœna, in reſolut.31.num.2. etiam in ſimonia, vt in num.3.*

4 *Ignorantia iuris etſi non in foro exteriori excuſat tamen in foro conſcientiæ, ibid. in nu.4.*

Illatio.

1 *Illatio à diuerſis non fit in reſol.9. num.20.*

Illegitimus.

1 *Illegitimitatis ſola fama ſufficitne quis ad dignitates ſine diſpenſatione promoueri valeat, in reſolut.91.num.6.*

2 *Illegitimus cenſetur legitimatus à Papa, ſi*

mandat

mandat Ordinario vt illum declaret legitimum,in reſolut.15. num.18.

3 *Illegitimus obtinere in religione dignitatem non valet ſine diſpenſatione, in reſolut.91. num.1.*

Illicitum.

1 *Illicita faciens illi imputantur omnia quæ inde ſequuntur, etiam præter intentionem, in reſolut.58.num.5. & in reſolut.5.nu.5.*

2 *Illicitè quod adiectum eſt pro non adiecto habetur, in reſolut.52.num.8.*

Immunitas Eccleſiaſtica.

1 *Immunitas confugientibus ad Eccleſiam conceſſa non conſtituit differentiam inter confugientes liberos, aut captiuos, in reſolut.46.num.4.*

2 *Immunitate Eccleſiaſtica gaudent res, & perſonæ confugientes ad Eccleſiam quando deuaſtatur Ciuitas etiam in iuſto bello, niſi ex Eccleſia pugnent contra iuſtum bellum gerentes, in reſolut.39.num.1.*

3 *Immunitate Eccleſiaſtica gaudet captus, ſi è manibus familiæ ſe eximat, & ad Eccleſiam confugiat. in reſolut.46.num.12.*

Impedimentum matrimonij.

1 *Impedimentum matrimonij quando non conſtat in foro fori cogendi ſunt interim contrahentes vt cohabitent,niſi fama impedimenti obſtaret,in reſolut.22.num.3.*

Impediens.

1 *Impediens aliquem ab aliquo bono cõſequendo auferre videtur,in reſolut.92. num.4. & quæ requirantur vt reſtituere obligetur in num.12. & in reſolut.2.num.4.*

Impoſſibile.

1 *Impoſſibile eſt eodem tempore eſſe in diuerſis locis, in reſolut.43.num.7.*

2 *Impoſſibilia iuris cenſentur ea, quæ ſine incommodo & ſalua honeſtate, ac pietate fieri non poſſunt, in reſolut.33.num.7. & in reſolut.78.num.6.*

In re.

1 *In re ſua quiſquis eſt moderator, & arbiter, in reſolut.18.num.1.*

Inaduertentia.

1 *Inaduertentia in foro conſcientiæ excuſat, in reſolut.31.num.4.*

Inæqualitas.

1 *Inæqualitas nobilitatis non qualibet ſufficit ad excuſandum à promiſſione matrimonij, in reſolut.94.num.15.*

Incertum.

1 *Incerta,& dubia iudicari non poſſunt,in reſolut.91.num.8.*

Incogitantia.

1 *Incogitantia in foro conſcientiæ excuſat, in reſolut.31.num.4.*

Indicium.

1 *Indicia dicuntur demonſtratiua adminicula ad indagandam veritatem,in reſol.41. num.8.*

2 *Indicia ſufficientia quæ ſint, Iudicis arbitrio relinquuntur, ibid. in num.9.*

3 *Indicium ſufficiens ad torturam non poteſt eſſe minus quam ſemiplena probatio,ibid. in num.3.*

4 *Indicium ex ſocij criminis confeſſione ortum, per probationem bonæ famæ facilè diluitur, ibid. in num.11.*

Indulgentia.

1 *Indulgentiæ ſunt tantum vtiles eis ad quos directè referuntur,nec ſunt extendendæ ad ſimiles,in reſolut.19.num.7. Illarum effectus ſuſpendi non poteſt niſi exprimatur, in num.8.*

Infamia.

1 *Infamia canonica oritur ante ſententiam, reſolut.12.num.2.*

2 *Infamatus probabiliter ſuper defectu natalium, non eſt promouendus niſi ſe purget: ſed iam promotus non eſt deponendus niſi in probatione deficiat,vel niſi infamia cum vno teſte concurrat, in reſolut.91. num.7.*

3 *Infamia etſi cum vno teſte concurrat,tamen non ſufficit ad integrandam probationem, niſi alia etiam adminicula concurrant, ibid. in num.9.*

4 *Infamiam incurrentes efficiuntur irregulares, reſolut.12.*

Iniquitas.

1 *Iniquitas propria nemini debet commodum afferre, in reſolut.5.num.9.*

Iniuria.

1 *Iniuria laceſſitus in iniuriam prorumpens debet eius pœna mitigari. reſol.5.nu.4.*

2 *Iniuria non fit ei ſponte, qui & liberè conſentit, in reſolut.44.num.3.*

INDEX.

3 *Iniuriam nemini facit qui ſuo iure vititur, in reſolut.64.num.1.*

Iniuſtitia.

1 *Iniuſtitiam non autem vſuram committit vendens quando ex re vẽdita, cuius dominiũ ſibi ad rationem pretij non ſoluti reſeruauit, percipit aliquid vltra id quod res pro rata reddit, in reſol.51.à nu.5.vſque ad 8.*

Intereſſe lucri ceſſantis.

1 *Intereſſe lucri ceſſantis licitè concedit aliquid vltra ſortem, in reſolut.8.num.1.ſed non debet excedere lucrum ceſſans, in num.4. nec ſummam partis pretij debiti, in nu.5.*

2 *Intereſſe lucri ceſſantis non ratione lucri, ſed ratione moræ debetur, in reſolut.45.nu 4. ſed intellige, vt in num.9.*

3 *Intereſſe lucri ceſſantis ſicut & damni emergentis à mutuante paciſci poteſt, ibid. in num.5.*

4 *Intereſſe lucri ceſſantis ſolum in potentia nec à fure eſt reſtituendum, in reſolut.92. num.10.*

Interpretatio.

1 *Interpretatio propriæ confeſſionis ad confitentem pertinet, in reſolut.21.num.3.*

Inueſtitura.

1 *Inueſtitura noua in terminis emphyteuticis non dicitur niſi illa quæ de nouo fit poſt primam iam factam, in reſolut.89.nu.2.*

Inuitus.

1 *Inuitum liberans non habet contra eum actionem negotiorum geſtorum, in reſol.4. num.3.*

Irregularis, & irregularitas.

1 *Irregularis ex homicidio diſpẽſatus ab Epiſcopo litteris ſubrectitijs, nec ex diſpenſatione Epiſcopi beneficium ſimplex obtinere valet, in reſolut.5.num.24.*

2 *Irregularitas non contrahitur niſi in caſibus à iure expreſſis, in reſolut.12.num 2. & reſolut.5.num.23.*

3 *Irregularitas an ex infamia, vel ex delicto procedat conijciendum eſt ex principio à quo Origenem ducit, in reſolut.12.nu.5.*

4 *Irregularitatem contrahunt qui prouocationi ad duellum ſe immiſcent, eo quod infamiam incurrunt, ibid. in num.2.*

5 *Irregularitatis deſcriptio, ibid.num.3.*

6 *Irregularitatem procedentem ab infamia ſolus Papa tollere poteſt, ibid. in num.4. Epiſcopus autem indirectè facere hoc valet in omnibus caſibus, in quibus diſpenſare ipſe poteſt, in num.6.*

Irritatio.

1 *Irritandum eſt id quod eſt factum ex falſa cauſſa, in reſolut.5. num.15.*

Iudæus.

1 *Iudæi in vſu ſuorum rituum peccant, in reſolut.67.num.5.*

2 *Iudæis permiſſum eſt Iudaico more in terris Chriſtianorum viuere, & ſuos ritus exercere, ibid. in num.22.*

3 *Iudaeorum azima: vide azima Iudaeorum.*

Iudex.

1 *Iudex ſecundum allegata, & probata iudicare debet, in reſolut.41. num.1.*

Iura, & actiones.

1 *Iura, actiones, & annui redditus loco rerum immobilium habentur, in reſolut.68. num.2.*

Iuramentum.

1 *Iurare poteſt ſe ſoluiſſe qui cõpenſauit, ſi eſt debitor ex vna parte, & ex alia creditor, in reſolut.43. num.3.*

2 *Ex Iuramento vnius non eſt alteri pœna ſpiritualis imponenda, in reſolut. 53. num.12.*

3 *Iuramentum regulatur ſecundum naturam actus ſuper quo interponitur, in reſol.53. num.2. limita, vt in num.12.*

4 *Iuramentum eſt vinculum perſonale, & ad hæredes non tranſit, ibid. in nu.5. eſt verificandum in forma ſpecifica, in reſolut.43. num.1. continet obligationem ſpiritualem, & temporalem, in reſolut.53. num.15.*

5 *Iuramentum ſecundum intentionem iurantis vires ſumit ad obligandum, in reſol.81. num.2. res leuis non obligare ad mortale probabilis eſt ſententia, ibid. in num.5. ſi fiat de ſeruandis ſtatutis non extenditur ad non recepta, nec ad ea quæ abierunt in deſuetudinem, vel abrogata ſunt, in num.9.*

6 *Iuramentum eſſe non debet vinculum iniquitatis, in reſolut.36.num.5.*

6 *Iuramentum à lege reprobatum non tenet,*

in

I N D E X.

in reſolut.53.num.3.

Iuſpatronatus.

1 *Iuſpatronatum fundans ea intentione, vt poſſit commutare cum aliquo beneficio Eccleſiaſtico, mortaliter peccat, & permutare non valet ſine ſimonia mentali, excommunicationem tamen non incurrit, in reſolut.16.num.3.*

Ius diuinum.

2 *Ius diuinum non ſolum Prælati inferiores, ſed etiam Papa tenetur ſeruare vſque ad ſanguinem, in reſol.10.num.1.*

Ius.

1 *Iuris mei aliquid eſſe, vel de proximo futurum eſſe, idem eſt, in reſol.2. num.15.*

2 *Ius creaitorum pendet à periculo vitæ debitorum quando voluntariè acquiritur, in reſolut.1.num.1.*

3 *Ius ſpecificum vbi non extat, recurrendum eſt ad conſuetudinem loci, in reſolut.67. num.3.*

4 *A iure antiquo non eſt recedendum, niſi quatenus cogit nouum, in reſolut.10.num.8.*

5 *Iura ſua non ſunt ſeruanda laicis, cum Eccleſiaſticorum ius violare non metuunt, in reſolut 72.num.12.*

6 *Iura naturalia ſemper firma, & immutabilia permanere debent, reſolut.72.num.18.*

Iuſtitia.

1 *Iuſtitia eſt habitus ſecundum quem aliquis conſtanti, & perpetua voluntate ius ſuum vnicuique tribuit, in reſolut.50.num.6.*

1 *Iuſtitia æqualitatem circa alterum ſeruandam importat, ibid. in num.7.*

3 *Iuſtitia commutatiua tunc in reſtitutionibus faciendis ſeruatur, quando omnia ad æqualitatem reducuntur, in reſol 92.nu.8. ſatisfactionemque recipit per æquale, in reſolut.96. num.5. & intellige, vt in num.12.*

Iuſtitiæ diſtributiuæ ratio poſcit, vt onera publica ſecundum conuenientem proportionem ſubditis imponantur, in reſol.24. num.4.

Iuſtitiæ diſtributiuæ offenſio ex genere ſuo eſt mortalis, ibid.

Iuſtitiæ diſtributiuæ violatio etſi ad reſtitutionem non obliget, tamen obligat quando coniungitur cum violatione iuris alicuius iuſtitiæ commutatiuæ, ibidem num. 5.

Largitio.

1 *Largitionis vocabulum ſtrictè ſumptum profuſam donationem ad ambitum ſignificat, in reſolut.33. num.4.*

2 *Largitionis vocabulũ in Bulla Clem. VIII. de largit. muner. ſtrictè eſt accipiendum, ibid. in num.6.*

Laudemium.

1 *Laudemium ſoluendum non eſt, nec inueſtitura petenda ab eo, qui de conſenſu Rectoris fundum emphyteuſi ſubiecit liberando alium fundum ab eadem emphyteuſi, in reſolut.89 num.1. vide in num.3.4.& 5.*

2 *Laudemium ex duabus tantummodo cauſſis ſoluitur; & quæ illa ſint, in reſolut.99. num.1.*

Legatum.

2 *Legata, & fideicommiſſa, vt debeantur relinquenda ſunt cum aliqua ſolennitate, in reſoluti 2. num.1. Et nudis verbis legatum relictum debetur, in num.7.*

2 *Legata pia latè ſunt interpretanda, in reſolut.27.num 3.*

3 *Legata pia quando in alium vſum ſunt conuertenda, eſt hoc cum Epiſcopi conſenſu faciendum: conuertendaque ſunt in vſum proximiorem voluntati teſtatoris in reſolut.23.num.10.*

4 *Legata ad pias cauſſas duos habent fines, primarium, qui eſt ſauor animæ, & ſecundarium, qui eſt, vt opus impleatur: Et quia primarius ſemper remanet, valet legatum quamuis opus impleri non poſſit: eritque legatum ad aliud opus applicãdum, in reſolut.71. num.1.*

5 *Legata pia quando non ſufficiunt ad vſum à teſtatore deſtinatum ſunt conuertenda ad alium vſum proximiorem voluntati teſtatoris cum auctoritate Epiſcopi ibid. in nu.3.*

6 *Legata ad pias cauſſas intra ſex menſes præſtanda ſunt reſolut.8. num.1.*

7 *Legatum relictum pauperibus in genere præcipuè diſtribuendum eſt conſanguineis teſtatoris, qui ſecundum conditionem ſuam commodè viuere non poſſunt, in reſol 79. num.3.*

8 *Legatum in annos ſingulos eſt ſimile legato vſusfructus reſol.80. num.4.*
9 *Legatum obligans heredes, vt celebrare faciant Miſſam per annum, intelligendum eſt de Miſſa in qualibet die, in reſolut.27. num.2.*
10 *Legatum in cauſſam piam ob certum finem, ceſſante fine, nō ceſſat legatum, in reſol.23. num.11.*

Legitimatio, & Legitimus.

1 *Legitimatio eſt res odioſa, & reſtringenda eſt, in reſol.15. num.19.*
2 *Legitimus, vt aliquis ſit, ſi Papa mandat in diſpenſatione, videtur eum ex ſpeciali gratia legitimare, reſolut.15. num.17.*
3 *Legitimi ex primeuo iure omnes naſcebantur ibid. in num.6.*
4 *Legitimus, & naturalis, à naturali non differebat priuſquam ſcriptæ leges proderent, ibid. in num.20.*

Lex.

1 *L. Palam, ff. de ritu nuptiar. explicatur in reſol.9. num.5.*
2 *L. ſi veritas, & L. fin. C. de fideicommiſs. concordantur, & eiuſdem L. fin. intellectus in reſol.2. num.14.*
3 *Lex tunc dicitur abiiſſe in deſuetudinē quandò trāſgreſſores non puniuntur, in reſol.6. num.15.*
4 *Lex à rubrica interpretationem capit. in reſol.33. num.2.*
5 *Lex continens pœnam præſupponentem peccatum mortale, ad illud obligat. in reſol.6. num.4.*
6 *Lex non reſpicit caſus particulares, ſed ea quæ communiter, & vt plurimum eueniunt, ibid. in num.13.*
7 *Lex poteſt vſu recipi vt obliget ad pœnam exteriorem, ſed non ad interiorem, ibid. in num.14. & adhuc puniens in foro exteriori, abrogari poteſt in foro conſcientiæ, ibid. in num.15.*
8 *Lex non aptatur illis, quibus illius verba non aptantur, in reſol.9. num.7. & in reſol.32. num.9. & in reſol.38. num.6.*
9 *Lex naturalis nec ex toto, nec ex parte per humanam legem abrogari poteſt, in reſolut.20. num.1.*
10 *Lex quando dicatur aliquid prohibere primariò ob publicam, & ſecundariò ob priuatam vtilitatem, in reſol.53. num.8.*
11 *Lex municipalis etiam fauorabilis non continet perſonas Eccleſiaſticas, niſi ſit à Papa approbata, in reſol.72. nu.1.*
12 *Lex humana tàm Ciuilis, quàm Canonica, quæ in præſumptione fundatur, ad mortale non obligat quando veritas eſt in contrarium, in reſolut.65. num.2.*
13 *Lex quādo recipit duos intellectus, benignior, & mitior recipiendus eſt, ibid. in num.18. Et quando generaliter loquitur, generaliter eſt intelligenda, etiamſi ſit maior ratio in vna ſpecie, quam in alia, in reſolut.78. num.8.*
14 *Lex quando diſponit circa plura in eadem oratione, dictum in vno cenſetur repetitum in alio, in reſolut.78. num.2. Niſi adſit ratio diuerſitatis, vt in num.5.*
15 *Lex reſtringi, & ampliari debet ad limitas rationis expreſſæ, quando ratio legis expreſſa eſt, etiamſi verba hoc non patiantur, in reſolut.31. num.8.*
16 *Lex tollitur per nō vſum in reſol.35. nu.20. & nō recepta non ligat, in nu.17. & quando dicatur non recepta in num.18. & in reſolut 38. num.8. & non ligat etiamſi ſit Papalis in num.9.*
17 *Lege exiſtente dubia recurrēdum eſt ad conſuetudinem loci, in reſolut.38. num.1.*
18 *Lege prohibente quod fit, non valet, in reſolut.98. num.6.*
19 *Leges ciuiles ex genere ſuo obligant ad culpam mortalem, in reſolut.6. num.5. etiam non attenta grauitate rei, vt in num.6. & aſſerere illas non obligare ſub mortali, eſt temerarium, in reſolut.2. num. 6.*
20 *Leges pœnales non extenduntur vltra quàm verborum ſignificatio permittit, in reſolut.32. num.10. & in reſolut.34. num.6*
21 *Leges ciuiles an obligent ad mortale, vel veniale, ex natura rei, & grauitate rerum conijciendum eſt, in reſolut.6. num.10.*
22 *Leges in dubio de minori pœna intelligendæ ſunt, & potius obligare ad veniale, quàm ad mortale, ibid. in num.8.*
23 *Leges humanæ fundatæ in præſumptione ligant in foro exteriori, nō in interiori quoties veritas præſumptioni eſt contraria. ibid. in num.11. & in reſolut.66. num.*
24 *Legi Principis non obedire, non ſemper eſt mortale*

mortale, in reſolut. 6. num. 12.
25 Legis tranſgreſſio in re graui mortalem culpam inducit in reſolut. 6. num. 6.
26 Legis correctio potius inducenda eſt quàm ſuperfluitas verborum, in reſolut. 78. nu. 9. quamuis inducenda non ſit niſi lex exprimat. ibidem.
27 Legis prohibitio præteritos caſus non reſpicit, ſed futuros, niſi de præteritis loquatur, in reſolut. 82. num. 3.
28 Legis ratione ceſſante, ceſſat & diſpoſitio, in reſolut. 9. num. 12. & in reſol. 33. nu. 6.

Libertas.

1 Libertas eſt naturalis facult s eius quod cuique facere libet niſi quod vi, aut iure prohibeatur, in reſolut. 46. num. 1. & 13.
2 Libertas ex impedimento facti non tollitur, ibid. in num. 14.
3 Licitè quod efficitur, ſi fiat gratis, efficitur illicitum ſi fiat recepta mercede, in reſolut. 59. num. 3. ſed explica, vt in num. 8.

Littera.

1 Litteras quaſdam Eminentiſſ. Cardin. N. quò ad exactiones ab Eccleſiaſticis Ciues N. recipere non obligantur, in reſolut. 72. num. 7. ſed ſufficit illis quo ad hoc ſeruare ius commune, ibid. vſque ad num. 14.
2 Litteræ gratioſæ, priuilegia ſurreptione impetrata ſunt ipſo iure nulla, in reſolut. 5. num. 16.

Locupletari.

1 Locupletari nemo debet cum aliena iactura, in reſolut. 8. num. 2.

Locus.

1 Locus in quo votum eſt implendum non cadit ſub voto, ſed eſt circunſtantia rei promiſſæ ſicut tempus, & quantitas, in reſolut. 25. num. 9.

Locutio.

1 Locutio indefinita æquipollet vniuerſali, in reſolut. 27. num. 1.

Ludus.

1 Ludus alearum non ſolum Clericis, ſed etiam laicis eſt interdictus, in reſolut. 6. nu. 2.
2 Ludus ex natura ſua, ſeclusa iuris humani prohibitione, non eſt illicitus, neque malus; ex multis tamen circunſtantijs vitiari poteſt, quæ explicantur, in reſolut. 6. num. 9.
3 Ludum leges prohibentes fundantur in præſumptione, reſolut. 6. num. 11.

Macellarius.

1 Macellarij concedere non poſſunt Iudæis, vt Iudaico more animalia occidant, in reſolut. 67. num. 5.
2 Macellarijs non licet partes animalium Iudaico more occiſorum Chriſtianis vendere; nec illas Chriſtiani comedere poſſunt. & impugnatur ſententia Marquardi, qui contrarium docuit, ibid. num. 9. 10. 11. & 12.

Mala fides.

1 Malæ fidei ſpecies duæ ſunt; & quæ, in reſolut. 90. num. 4.

Mandatum.

1 Mandatum etſi morte mandantis re integra expiret, excepto fauore piæ cauſſæ, ab ipſo tamen mandante reuocari poteſt etiam ſi fauore piæ cauſſæ ſit, in reſol. 23. num. 6.
2 Mandatum fauore piæ cauſſæ factum reuocari poſt mortem mandantis ab hæredibus non poteſt, ibid. in num. 15.
3 Mandatum à lege reprobatum non tenet, in reſolut. 53. num. 3.

Matrimonium.

1 Matrimonium contrahere impediuntur adulteri ſi cum copula etiam fidem ſibi dederunt de contrahendo poſt mortem coniugis, in reſol. 15. num. 1.
2 Matrimonium Deus fecit eo ipſo quòd hominem maſculum, & feminam creauit, volens vt vnus vni inhæreret ob vitandam parentum incertitudinem, ibid. num. 8.
3 Matrimonium contrahere cum ſecunda viuente prima non licet: nec in tali impedimẽto Papa diſpenſat quando conſumatum eſt matrimonium, ibid. in num. 14.
4 Matrimonium ſubſequens impeditur, & dirimitur per fornicationem præcedentem in primo, & ſecundo affinitatis gradu, in reſolut. 22. num. 1.
5 Matrimonium ſi non ſequatur, repetitur datum pro dote, conditione ex cauſſa data, in reſolut. 23. num. 4. ſed dandum eſt pauperibus, ſi pauper erat puella nubenda, in num. 14.
6 Matrimonium fictè contrahens ſine vrgenti cauſſa mortaliter peccat, in reſolut. 55. num. 1. non tenetur tamen poſtea, ceſſan-

te ſcandalo illi conſentire, niſi interueniſſet virginis defloratio, in num.2. vel aliud damnum, aut iniuria illius, cui facta eſt promiſſio, vt in reſolut.96.num.10.

7 *Matrimonio ſubſequente legitimatur proles, & tollitur omnis macula, in reſolut. 15. num.1.*

Medicus.

1 *Medico curanti infirmum inuitum animo recipiendi mercedem, datur actio negotiorum geſtorum, in reſolut.4.num.9.*

Melioratio.

1 *Meliorare, & reficere rem ne pereat ſunt diuerſa, ibid.num.4.*

Melius circa vota.

1 *Melius an aliquid ſit in commutatione votorum conijciendum eſt non ſolum à quantitate rei, ſed etiam, & multo magis à maiori Dei gloria, in reſolut.25.num.5.*

Mendacium.

1 *Mendacium eſt falſa vocis ſignificatio, in reſolut.44. num.3.*

2 *Mendacium, per quod Princeps facilius aliquid concedit, facit reſcriptum ſurreptitium, in reſolut.5.num.14.*

3 *Mendax ſi ex mendacio ſuo commodum percipiat, cenſetur doloſè mentitus, alias ſecus, ibid. num.19.*

Mens.

1 *Mens Legiſlatoris vbi ceſſat, ceſſat etiam legis diſpoſitio, in reſolut.9.num.17.*

2 *Mens eſt præponenda verbis vt præponitur animus corpori, ibid.*

3 *Mens principalis à quo dependent negotia, eſt potius attendenda, quam mens procuratoris, in reſolut.69.num.5.*

4 *Mens Superioris talis præſumitur qualis de iure eſſe debet, reſolut.33.num.13.*

Mercatores.

1 *Mercatores quamuis ex conſuetudine libros conficere teneatur, eſt tamen hoc intelligendum de libris publicis, non autem de priuatis, quos ob propriam inſtructionem facere ſolent, in reſolut.14.num.5.*

Merces.

1 *Merces eis quorum ſunt pereunt, aut accreſcunt, vel pretio vileſcunt, non Reipublicæ cui exponuntur vendendæ, in reſolut.20. num.4.*

Meretrix.

1 *Meretrices quanam mulieres ſint dicendæ, in reſol.9.num.3. & 4. & quando, ac quomodo teſtari poſſint in diſtrictu Bononienſi: ibidem per totum.*

2 *Meretrix dicitur non ſolum quæ eſt, ſed etiã quæ fuit, ibid. in num.9.*

1 *Meretrices Bononiæ quomodo poſſint prouidere conſanguineis quò ad ſucceſſionem, ibid. in num.20. 24. & 25.*

Metus.

1 *Metu aliquo fidem abnegantes de hæreſi ſunt ſuſpecti, in reſolut.21. num.10.*

2 *Metus reuerentialis facit cõſenſum coactum, in reſolut.44.num.7. & ratione illius contractus reſcinditur, in reſolut.2.num.18.*

Miles.

1 *Milites iuſti belli iuſtè retinent bona capta in depopulationibus terrarum de mandato Superioris factis, niſi bona ſint Eccleſiæ, aut Eccleſiaſticarum, in reſolut.39. num.1.*

2 *Milites iuſti belli qui dubitant an bona acquiſita fuerint Eccleſiaſtica abſolui poſſunt, ſi habent propoſitum inquirendi veritatem, & reſtituendi, ibid.num.3.*

Miniſterium nudum.

1 *Miniſterium nudum non cenſetur conceſſum in conceſſione ex priuilegio, in reſolut.94. num.6.*

Minor.

1 *Minor ſi confiteatur ſe feciſſe delictum, de quo per ſolam ſuam confeſſionem conſtat, tanquam læſus reſtituitur in integrum etiam non probata læſione. Et illi confeſſio non nocet, ſi curatore carens deliquiſſe fateatur, in reſolut.21. num.4. ſed debetur ei reſtitutio in integrum, ſi illam petat, vt in num.14.*

2 *Minor 25. annis cum conſenſu tutoris, & decreto Iudicis etiam res pretioſas donare poteſt, ſecus ſine illis, in reſolut.53. num.9.*

3 *Minor ratione iuramenti ſupplentis defectũ ætatis efficitur maior, ibid. in num.10.*

4 *Minor reſtitutionem in integrum petere poteſt factus maior infra quadriennium, in reſolut.29. num.3.*

Miſſa.

Digitized by Google

I N D E X.

Miſſa.

1 *Miſſa dici non poteſt in feria ſexta, & Sabbato Hebdomadæ ſanctæ, in reſolut.27. num.5.*

2 *Miſſæ Sacrificium abſolutè ſumptum, prout eſt Sacrificium, & opus ſatisfactorium, ita ſatisfacit pro viuente ſicut pro mortuo detento in pœnis Purgatorij: nec eſt neceſſe effectum ſuſpendere vſque ad horam mortis, in reſol.19. num.1.*

3 *Miſſæ peculiares ita ſunt celebrandæ vt non impediant acceſſum ad ſolennem, in reſolut.27.num.4.*

4 *Miſſæ Sacrificium eſt in poteſtate miniſtri ſolummodò dum offertur, ſicut Sacramentum dum conficitur, & ideo, ſecundum aliquos, eius effectus ſuſpendi non poteſt, ſed ſi ſtatim non applicatur, remanet in Theſauro Eccleſiæ, in reſolut.19.num.3. Et idem de alijs operibus dicitur, in num.4. ſed quò ad Sacrificium Miſſæ nonnulli contrarium probabiliter docent, ibidem.*

5 *Miſſæ Sacrificium non abſolutè ſumptum, prout Sacrificium eſt, ſed prout celebratur in tali Altare priuilegiato pro defunctis, non poteſt viuentibus prodeſſe, niſi in conceſſione priuilegij de viuentibus mentio fiat. in reſolut.19.num.6.*

6 *Miſſæ pro Sacrificio celebrando qui ſufficientem eleemoſynam recipit, ex iuſtitia tenetur integram portionem ſatisfactionis applicare, in reſolut. 54. num.3. & reſolut.63.num.2. Et quæ ſit iuſta eleemoſyna, in reſolut. 54. num.4. & in reſolut.63.num.3. & illa non data poſſe Sacerdotem ſe indemnem ſeruare, in reſolut 54. num.5. & in reſolut.63.num.6. & illa accepta, qui celebrare notabiliter differt, mortaliter peccat, in reſolut.54. num 7. Nec Miſſarum numerus diminui poteſt ob paucitatem Sacerdotum, niſi accedat conſenſus dantium eleemoſynam, in reſolut 54.num 6.*

Moderator, & arbiter.

1 *Moderator, & arbiter quiſquis eſt in re ſua, in reſolut.9 num.22. & reſol 14. num.3,*

Modus.

1 *Modus appoſitus in fundatione Monaſterij, ſi pius, & ſanctus eſt, ac ſecundum ius commune, admittendus eſt, in reſolut.51. num.1.*

Monaſterium.

1 *Monaſteria ſemel Deo dicata ſemper monaſteria permanere debent, in reſolut.51. num.3.*

Moneta.

1 *Moneta conſiderari poteſt vt moneta, & vt negotiatio, & vt materia, in reſolut.34. num.8.*

2 *Moneta non à materia, ſed à Principe, vel à lege ſuum valorem habet, in reſol.37. num.3.*

3 *Moneta inuenta eſt ad permutandas, & menſurandas res æqualiter, ibid. num.8.*

4 *Moneta tantum valere debet in maſſa, & materia, quantum in forma, ibidem num.8.*

5 *Moneta valorem recipit non ſolum à materia, ſed etiam à lege, aut à conſuetudine Regionis, in reſolut.34. num.2.*

6 *Moneta quando plus æſtimatur quam valet materia talis exceſſus vltra expenſas eſſe non debet niſi Princeps indigeat, & modicum inde lucrum à ſubditis percipiat, in reſolut.34. num.3.*

7 *Moneta, an vendi poſſint cum aliquo lucro, ibid. num.9.10. & 11.*

8 *Monetam ſimilitudinariam introducens in aliquo Regno ſine conſenſu Principis, & Populorum mortaliter peccant quamuis moneta non ſit falſa in forma, reſol.34. num.1. Limitat vt in num.6. & vide in num.14.*

9 *Monetam contra conſuetudinem, aut taxam fraudulenter expendens, proximi iuſtitiam offendit cum obligatione reſtitutionis, in reſolut.34 num.4.*

10 *Monetam in Italia vendens mercatoribus Saracenis, & ſi reſtituere non obligetur, excommunicationem tamen incurrit, ibidem num.13.*

11 *Monetam minoris æſtimationis quam materia poſſe Principem facere nonnulli Doctores affirmant, in reſolut. 36. num.2.*

12 *Monetam falſificans in ſubſtantia forma, vel pondere, cum damno alterius peccat mortaliter, in reſolut.36.num.5.*

Mons pietatis.

1 *Montes Pietatis vltra ſortem à mutuatarijs recipere aliud non poſſunt, in reſolut.92. num. 9.*

Mulier.

1 *Mulieres debilis, & infirmi iudicij ſunt, & facilè ſeducuntur, in reſolut. 45. num.5. & in reſolut.58. num.2.*

1 *Mulieres ob nocturnum ingreſſum monaſterij virorum, non incurrere excommunicationem aliqui docuerunt, ſed contraria ſententia eſt verior, abſoluereque illas Epiſcopus poteſt, in reſolut.37. nu.1.*

3 *Mulier, quæ iniuſtè aliquem accuſauit, abſoluenda non eſt, niſi damnum reſtituat, aut reſtituere promittat, in reſolut.58. nu.3, & 5.*

Multi.

1 *Multorum appellatione veniunt duo in reſolut.9. num.4.*

Mutuum.

1 *Mutuanti licet ſe indemnem ſeruare, tàm ratione lucri ceſſantis, quàm damni emergentis, in reſolut.69. num.3.*

2 *Mutuo dare licet triticum vetus, vt tantumdem in nouo reddatur, in reſolut. 45. num.10.*

Negatiua.

1 *Negatiua non coarctata loco, & tempore probari non poteſt, in reſol.88. num.11.*

Negotiorum geſtori.

1 *Negotiorum vtili geſtori pro ignorante competit actio, in reſolut.4. num.7. & licet compenſatio etiam ſi res ſine culpa ſua periret, in num.14.*

1 *Negotiorum geſtori pro inuito datur actio in his, quæ tangunt perſonam, libertatem, vitam, vel ciuitatem in reſol.4. num.8.*

Nepos.

1 *Nepotes legitimi, & naturales ex filijs legitimis, & naturalibus excludunt monaſterium, in reſolut 9. num.18.*

Nomen.

1 *Nomen acquiſitum ex aliquo delicto non tollitur per emendationem, in reſolut. 9. num.10.*

Nouitas.

1 *Nouitates plerumque diſcordiam pariunt, in reſolut.88. num.7.*

Numerus.

1 *Numerus inhabilitatem non tollit: nec duo imperfecta in tota ſpecie vnum perfectum facere valent, in reſolut.42. nu.14.*

Obligatio.

1 *Obligatio reſtitutionis ex ſpeciali læſione iuſtitiæ alterius procedit, in reſolut.58. num.1. naſcitur ex damno illato cum iniuria, in reſol.63. num.2.*

2 *Obligatio naſcitur ex ipſo animo ſe obligandi, in reſolut.96. num.2.*

3 *Obligatio perſonalis, & omnium bonorum in genere non reddit cenſum nullum, in reſolut. 38. num.10.*

Occidere.

4 *Occidens aliquem pro ſua defenſione cum moderamine inculpatæ tutelæ, non dat operam rei illicitæ, in reſolut.1. num.11.*

2 *Occiſio proximi etiam facta à prouocato, eſt iniuſta, & illicita, in reſol.1. num.8.*

Occultum.

1 *Occulta tàm noſtra, quàm aliorum de iure naturæ prohibemur, in reſolut.14. num.4.*

2 *Occulta inquirere, vt illa punire poſſint Ordinarij obligantur, in reſol.67. num.6.*

Octogenarius.

1 *Octogenarius præſumitur viuere non poſſe ſpatio decem annorum, in reſolut. 74. num.8.*

Oneris.

1 *Onera in contractu cenſuali indebitè per errorem ſoluta, contractum non vitiant, ſed in conſcientiæ foro repetuntur, in reſolut.39. num.5.*

2 *Onera impoſita perſonis pro rebus non exiguntur ab Eccleſiaſticis, in reſolut. 73. num. 2.*

3 *Onerum ferendorum ab Eccleſiaſticis materia aliam exceptionem non parit, niſi conſenſus Romani Pontificis, in reſol.18. num.3.*

4 *Onus annexum ſi res habeat cum illo tranſit, in reſolut.61. num. 1.*

Opinio.

1 *Opinionem Doctorum probabilem ſequi poſſumus tuta conſcientia, in reſol.7. nu.6. in reſolut.35. num.3. vbi redditur ratio. & 36. num.2.*

INDEX.

2 *Opinio quare dicitur probabilis in reſol.35. num.3.*

3 *Opinionem probabilem ſequens non peccat, nec eſt illi abſolutio deneganda, etiamſi Confeſſarius contrarium ſentiat, in reſolut.55. num.3.*

4 *Opinio Lambertini de refectione Eccleſiarum explicatur, in reſolut.*8.*num.*13.

Opus.

1 *Opus qui erigere poſſunt, etiam regulas quibus ſit gubernandum facere valent, in reſolut.40.num.*1.

Ordinarius.

1 *Ordinarij peccata manifeſta punire, & occulta inquirere, vt illa punire poſſint, obligantur, in reſolut.*67. *num.6.*

Ordinatum ad aliud.

1 *Ordinatum ad aliud illud tantum cenſetur, quo poſito ex natura ſua illud ſequitur, in reſolut.*1. *num.7.*

Pactum.

1 *Pacto priuatorum iuri publico derogari non poteſt, in reſolut.*18.*num.7.*

2 *Pactum, & iuramentum ei additum ſeruandum non eſt, quando iuri communi eſt contrarium, in reſolut.*53. *num.4. & explica, vt in num.*13.

3 *Pactum renunciationis fori in contractu cenſuali appoſitum reddit cõtractum nullum, reſolut.* 38. *num.*13.

Papa.

1 *Papa qui eſt dominus temporalis Bononiæ, eſt ſupra ius ciuili, in reſolut.9.num.*1.

2 *Papa tenetur ius diuinum ſeruare vſque ad ſanguinem, in reſolut.*10.*num.*1.

Pars.

1 *Pars cum ſuo toto conuenire debet, in reſolut.*95.*num.4.*

Parum.

1 *Parum qui diſtat, nihil diſtare videtur, in reſolut.*92.*num.4.*

Patrinus.

1 *Patrini, ſi vltra deſignati baptizandum tangant, cognationem non contrahunt, in reſolut.98.num.7.*

Patroni Eccleſiarum.

1 *Patroni Eccleſiarum per interpellationem conſtitui poſſunt in negligentia, & culpa ob non readificationem illarum, & illo iure priuari: & ob negligentiam reficiendi dari illi poteſt compatronus, qui reficiat, in reſol.*78.*num.*11.

2 *Patroni Eccleſiarum dupliciter cogi poſſunt ad Eccleſiam reficiendam, in reſolut.*78. *num.*10.

Pauper.

1 *Pauper præferendus eſt in inſtitutione beneficij in caſu æqualis electionis, in reſol.*47. *num.6.*

2 *Pauperem idoneum præferre Epiſcopus poteſt idoniori in collatione beneficiorum, ibidem.*

3 *Pauperes dicuntur non ſolum qui non habent vnde viuant, ſed etiam illi, qui ſecundum ſuam conditionem, commodè viuere non poſſunt, in reſolut.*79. *num.*2.

Paupertatis votum.

1 *Paupertatis votum non violant Religioſi poſſidentes bona in communi, vt vniuerſi, in reſolut.*33. *num.*14. *nec donantes vt vniuerſi in caſu quo donare obligantur, in num.* 15.

Peccatorum tolerantia.

1 *Peccatorum tolerantia non pertinet ad priuatos, ſed ad ſuperiores ideoque peccant priuati tolerando in reſolut.*67. *num.8.*

Penſio.

1 *Penſionem integram rei emptę, & eidem venditori locatę percipere, quando pars aliqua pretij non eſt ſoluta, vſurarum ſuſpicionem præbet, in reſolut.*52.*num.*3.

Periculum.

1 *Periculum amittendi capitale eſſe iuſtam cauſam vendendi rem carius credito pretio multi Doctores negant, in reſolut.*79. *num.*1. *ſed hoc licere multi alij affirmant, in num.*2. *Et quinque conditiones ad hoc neceſſariæ traduntur, in num.*3.

Periurus.

1 *Periuri ſunt qui ſtatuta ſeruare iurarunt, & ex induſtria non ſeruant illa quando ſunt in vſu, in reſolut.*81.*nu.*3. *etiamsi ſtatuta rem contineant cuius tranſgreſſio ex natura rei mortalis non eſt, vt in num.* 4. *dummodò non ſit rei leuis, vt in num.*5.

Permiſſio.

1 *Permiſſo vno omnia cenſentur permiſſa ſine quibus*

quibus illud expleri non valet, in reſol. 67. *num.* 1.

Permutatio beneficiorum.

1 *Permutantes beneficia Eccleſiaſtica propria auctoritate perdunt illa etiamſi permutatio fiat de duobus præbendis eiuſdem qualitatis in eadem Eccleſia, reſolut.* 16. *num.* 1.

2 *Permutatio beneficiorum ſimoniaca eſt ſi fiat pro terreno commodo vtriuſque, vel alterius commutantis: ſecus ſi pro ſpirituali, in reſolut.* 16. *num.* 2. *excommunicationem tamen non contrahunt in num.* 5.

Perſona.

1 *Perſona Domini mutata, cenſetur mutatus ſtatus rei, in reſolut.* 84. *num.* 4.

Perſuaſio.

1 *Perſuaſio doloſa plus eſt quam violenta coactio, in reſolut.* 44. *num.* 5.

Pia cauſa.

1 *Pia cauſa dicitur quando aliquid fit, ex quo ſubleuantur animæ Defunctorum, in reſolut.* 79. *num.* 1.

Pluralis elocutio.

1 *Pluralis elocutio duorum numero contenta eſt, in reſolut.* 9. *num.* 4.

Pœna.

1 *Pœna appoſita in contractu cenſuali, non reddit contractum nullum, in reſolut.* 38. *num.* 12.

2 *Pœna appoſita contra præſumentes non comprehendit eos, qui bona fide fecerunt, reſolut.* 31. *num.* 3.

3 *Pœna excommunicationis ſemper præſupponit peccatum mortale, in reſolut.* 6. *nu.* 3.

4 *Pœna à conditione, vel modo cui inhæret vires non ſumit, quando in ipſa pœna ſpecialis prouiſio reperitur, vel quando in ea eadem non militat ratio, in reſolut.* 51. *num.* 7.

5 *Pœnas legis vt quis incurrat neceſſariò requiritur vt faciat contra verba, vel contra rationem legis, in reſolut.* 33. *num.* 1.

6 *Pœnas Bullæ Clement. VIII. de largit. muner. non incurrit, qui neceſſitate coactus donat. in reſolut.* 33. *num.* 8.

7 *Pœnam ipſo facto non habent iura loquentia de permutatione rerum ſpiritualium, in reſolut.* 16. *num.* 5.

Pœnitentia.

1 *Pœnitentia licita eſt in contractibus innominatis etiam ad pium opus celebratis in reſolut.* 23. *num.* 7. *Illa tamen heredibus non eſt licita, in num.* 16.

Poſſeſſio.

1 *Poſſeſſor nec iniuſtus de poſſeſſione ſua de facto eſt remouendus, in reſolut.* 72. *num.* 2.

2 *In poſſeſſione ſua etiam prædo eſt conſeruandus, & ſpoliatus eſt reſtituendus, ibid.*

3 *Poſſidentis conditio in dubijs potior eſſe debet, in reſolut.* 91. *num.* 10. *& in reſolut.* 39. *num.* 4.

Praxis.

1 *Praxi ab antiqua recedendum non eſt, & vitanda ſunt ea, quæ contra mores hominum fiunt, in reſolut.* 88. *num.* 8.

Prælatus.

1 *Prælati habentes ſubditos pleno iure ſubiectos, omnia iura Epiſcopalia in illos exercere poſſunt, in reſolut.* 21. *num.* 5.

2 *Prælatus regularis abſoluere ſubditum ab hæreſi non poteſt, in reſolut.* 21. *num.* 6.

3 *Prælatus poteſt ſine ſolemnitatibus in emphyteuſim concedere bona, quæ in emphyteuſim concedi ſolent, in reſolut.* 77. *nu.* 1. *& procedit etiam quò ad bona incorporata quando honeſtatis cauſa concedenda ſunt, vt in num.* 2.

4 *Prælatus bona ad Eccleſiam reuerſa incorporare poteſt, at ſemel incorporata alienare ſine ſolemnitatibus non valet, ibidem in num.* 3.

5 *Prælatus poteſt bona concedi ſolita in emphyteuſim concedere ſine ſolemnitatibus, dum primam retinent naturam, ibidem in nu* n. 4.

6 *Prælatus ex honeſtate tenetur in emphyteuſim iterum dare bona concedi ſolita, etiam finita generatione, ibid. in num.* 5.

Preſcriptio.

1 *Præſcribens iura incorporalia poteſt agere interdicto recuperandæ poſſeſſionis, in reſolut.* 88. *num.* 13.

2 *Præſcribere contra Eccleſiam, quæ ſuccedit ſæcularibus, quis non poteſt, niſi diſtinguendo tempora, ibid. in num.* 15.

3 *Præſcriptio minor quàm ſexaginta annorum etſi*

etſi ex priuilegio non currat contra bona aliquarum Religionum, hoc tamen non procedit quò ad bona religioni non incorporata, in reſolut.49.num.1.
4 Præſcriptio non cadit in his, quæ ſunt meræ facultatis, in reſolut. 88. num.14.
5 Præſcriptio 40. annorum ſolummodò currit contra Eccleſiam, ibid. in num.15.
6 Præſcriptio in fauorem ſucceſſorum nullo modo currere poteſt quando primus poſſeſſor mala fide poſſidere cœpit, in reſolut.90. num 3.
6 Præſcriptione 40. annorum Eccleſia aduerſus Eccleſiam ſe defendit, ibidem in num.1.
7 Præſcriptioni ſola bona fides ſufficit, quando nec deciſio iuris communis, nec præſumptio aliqua eſt in contrarium, ibidem in num.2.
8 Præſcriptioni iuſtus titulus ſolummodò eſt neceſſarius ad tribuendam poſſeſſori cauſſam præſcribendi, in reſolut.90 num.2.
9 Præſcriptione ſe defendere non poteſt ille, quem bonæ fidei exordium non tuetur, ibid. num.4.
10 Præſcriptionis priuilegim conceſſum perſonis quomodo ſit intelligeudum, in reſolut.49.num.7.

Præſens.

1 Præſens vnuſquiſque præſumitur niſi probetur abſens, in reſolut.88.num.12.

Præſentatio.

1 Præſentare ſeipſum ad beneficium iuriſpatronatus nemo poteſt, in reſolut.47.nu.1.
2 Præſentatus à compatrono conſentiente poteſt, & ille conſenſus computatur pro eius voce quando ſunt alij patroni diſcordes, ibidem in num.2.
3 Præſentatus de progenie præferendus eſt, ibidem in num.3. cæteris tamen paribus, vt in num.9.
4 Præſentatus à maiori parte eſt inſtituendus in diſcordia patronorum, ibid. in nu.4. & ſufficit eſſe idoneum, vt in num.5.
5 Præſentatus, ſi eſt idoneus, neceſſario inſtituendus eſt, ibid. in num.7.

Præſumptio.

1 Præſumitur contra eum, qui vult innouare, in reſolut.88. num.7.
2 Præſumptio temeraria eſt illa, quæ à malis hominibus inſurgit, in reſolut.42. nu.4.
3 Præſumptio ceſſat in caſu claro, in reſol.32. num.8.
4 Præſumptioni quando veritas eſt contraria, ipſa veritas attenditur, in reſol.9. nu.6.

Preces.

1 Preces importunæ in tyranno æquiparantur metui, in reſolut.2. num.17.
2 Preces dominorum vim coactionis habent, in reſolut.44. num.6.
3 Precum importunitate impediens legatum tenetur reſtituere, in reſolut.2. num.16.

Pretia rerum.

1 Pretia rerum inuariabilia non permanent, ſed à pluribus circunſtantijs variantur, in reſolut.83. num.3.
2 Pretia rerum alia legalia, alia naturalia, & quæ illa ſint, in reſolut.20. num.6.
3 Pretia rerum ſunt in triplici differentia, ibidem in num.7.
4 Pretium iuſtum non alteratur ex modico defectu, vel exceſſu bonitatis rerum, in reſolut.20. num.3.
5 Pretium iuſtum non eſt conſiderandum ex lucro, vel damno mercatorum, ſed ex communi æſtimatione, ibid. num.4.
6 Pretium rerum iuſtificari non poteſt ex eò quòd res valet in manu mercatoris, in reſolut.34. num.14.
7 Pretium naturale non tollitur à pretio legali, in reſolut.20. num.8.

Princeps.

1 Principis mens ſemper præſumitur eſſe, prout de iure eſſe debet, in reſolut. 15. num.17.
2 Princeps prout eſt auctor iuris ciuilis legem in teſtamentis conficiendis ponere poteſt, in reſolut.9. num.2.
3 Princeps monetam in materia, & pondere defraudans abſque Reipublicæ bono, reſtituere obligatur, in reſolut. 36. num. 9. Nec permittere poteſt vt cudantur, & expendantur monetæ notabiliter defraudatæ, niſi hoc eſſet Reipublicæ neceſſarium, in num.4.
4 Princeps facilè concedit vt res ad primam ſuam naturam reuertatur, in reſol. 15. num.7.

5 Prin-

INDEX.

1 *Iniuriam nemini facit qui ſuo iure vititur, in reſolut.64. num.1.*

Iniuſtitia.

1 *Iniuſtitiam non autem vſuram committit vendens quando ex re vẽdita,cuius dominiũ ſibi ad rationem pretij non ſoluti reſeruauit, percipit aliquid vltra id quod res pro rata reddit, in reſol.51.à nu.5.vſque ad 8.*

Intereſſe lucri ceſſantis.

1 *Intereſſe lucri ceſſantis licitè concedit aliquid vltra ſortem, in reſolut.8. num.1. ſed non debet excedere lucrum ceſſans, in num.4. nec ſummam partis pretij debiti, in nu.5.*

2 *Intereſſe lucri ceſſantis non ratione lucri, ſed ratione moræ debetur, in reſolut.45. nu 4. ſed intellige, vt in num.9.*

3 *Intereſſe lucri ceſſantis ſicut & damni emergentis à mutuante paciſci poteſt, ibid. in num.5.*

4 *Intereſſe lucri ceſſantis ſolum in potentia nec à fure eſt reſtituendum, in reſolut.92. num.10.*

Interpretatio.

1 *Interpretatio propria confeſſionis ad confitentem pertinet, in reſolut.21. num.3.*

Inueſtitura.

1 *Inueſtitura noua in terminis emphyteuticis non dicitur niſi illa quæ de nouo fit poſt primam iam factam, in reſolut.89. nu.2.*

Inuitus.

1 *Inuitum liberans non habet contra eum actionem negotiorum geſtorum, in reſol.4. num.3.*

Irregularis, & irregularitas.

1 *Irregularis ex homicidio diſpẽſatus ab Epiſcopo litteris ſubrectitijs, nec ex diſpenſatione Epiſcopi beneficium ſimplex obtinere valet, in reſolut.5. num.24.*

2 *Irregularitas non contrahitur niſi in caſibus à iure expreſſis, in reſolut.12. num 2. & reſolut.5. num.23.*

3 *Irregularitas an ex infamia, vel ex delicto procedat conijciendum eſt ex principio à quo Origenem ducit, in reſolut.12. nu.5.*

4 *Irregularitatem contrahunt qui prouocationi ad duellum ſe immiſcent, eo quod infamiam incurrunt, ibid. in num.2.*

5 *Irregularitatis deſcriptio, ibid. num.3.*

6 *Irregularitatem procedentem ab infamia ſolus Papa tollere poteſt, ibid. in num.4. Epiſcopus autem indirectè facere hoc valet in omnibus caſibus, in quibus diſpenſare ipſe poteſt, in num.6.*

Irritatio.

1 *Irritandum eſt id quod eſt factum ex falſa cauſſa, in reſolut.5. num.15.*

Iudæus.

1 *Iudæi in vſu ſuorum rituum peccant, in reſolut.67. num.5.*

2 *Iudæis permiſſum eſt Iudaico more in terris Chriſtianorum viuere, & ſuos ritus exercere, ibid. in num.22.*

3 *Iudæorum azima: vide azima Iudæorum.*

Iudex.

1 *Iudex ſecundum allegata, & probant iudicare debet, in reſolut.41. num.1.*

Iura, & actiones.

1 *Iura, actiones, & annui redditus loco rerum immobilium habentur, in reſolut.68. num.2.*

Iuramentum.

1 *Iurare poteſt ſe ſoluiſſe qui cõpenſauit, ſi eſt debitor ex vna parte, & ex alia creditor, in reſolut.43. num.3.*

2 *Ex Iuramento vnius non eſt alteri pœna ſpiritualis imponenda, in reſolut. 53. num.12.*

3 *Iuramentum regulatur ſecundum naturam actus ſuper quo interponitur, in reſol.53. num.2. limita, vt in num.11.*

4 *Iuramentum eſt vinculum perſonale, & ad hæredes non tranſit, ibid. in nu.5. eſt verificandum in forma ſpecifica, in reſolut.43. num.1. continet obligationem ſpiritualem, & temporalem, in reſolut.53. num.15.*

5 *Iuramentum ſecundum intentionem iurantis vires ſumit ad obligandum, in reſol.81. num.2. rei leuis non obligare ad mortale probabilis eſt ſententia, ibid. in num.5. ſi fiat de ſeruandis ſtatutis non extenditur ad non recepta, nec ad ea quæ abierunt in deſuetudinem, vel abrogata ſunt, in num.9.*

6 *Iuramentum eſſe non debet vinculum iniquitatis, in reſolut.36. num.5.*

6 *Iuramentum à lege reprobatum non tenet, in*

Digitized by Google

in reſolut.53.num.3.

Iuſpatronatus.

1 *Iuſpatronatum fundans ea intentione, vt poſſit commutare cum aliquo beneficio Eccleſiaſtico, mortaliter peccat, & permutare non valet ſine ſimonia mentali, excommunicationem tamen non incurrit, in reſolut.16.num.3.*

Ius diuinum.

2 *Ius diuinum non ſolum Prelati inferiores, ſed etiam Papa tenetur ſeruare vſque ad ſanguinem, in reſol.10.num.1.*

Ius.

1 *Iuris mei aliquid eſſe, vel de proximo futurum eſſe, idem eſt, in reſol.2. num.15.*

2 *Ius creditorum pendet à periculo vitæ debitorum quando voluntariè acquiritur, in reſolut.1.num.1.*

3 *Ius ſpecificum vbi non extat, recurrendum eſt ad conſuetudinem loci, in reſolut.67. num.3.*

4 *A iure antiquo non eſt recedendum, niſi quatenus cogit nouum, in reſolut.10.num.8.*

5 *Iura ſua non ſunt ſeruanda laicis, cum Eccleſiaſticorum ius violare non metuunt, in reſolut 72.num.12.*

6 *Iura naturalia ſemper firma, & immutabilia permanere debent, reſolut.72.num.18.*

Iuſtitia.

1 *Iuſtitia eſt habitus ſecundum quem aliquis conſtanti, & perpetua voluntate ius ſuum vnicuique tribuit, in reſolut.50.num.6.*

2 *Iuſtitia æqualitatem circa alterum ſeruandam importat, ibid. in num.7.*

3 *Iuſtitia commutatiua tunc in reſtitutionibus faciendis ſeruatur, quando omnia ad æqualitatem reducuntur, in reſol 92.nu.8. ſatisfactionemque recipit per æquale, in reſolut.96. num.5. & intellige, vt in num.12.*

4 *Iuſtitia diſtributiua ratio poſcit, vt onera publica ſecundum conuenientem proportionem ſubditis imponantur, in reſol.24. num.4.*

5 *Iuſtitia diſtributiuæ offenſio ex genere ſuo eſt mortalis, ibid.*

5 *Iuſtitiæ diſtributiuæ violatio etſi ad reſtitutionem non obliget, tamen obligat quando coniungitur cum violatione iuris alicuius iuſtitiæ commutatiuæ, ibidem num. 5.*

Largitio.

1 *Largitionis vocabulum ſtrictè ſumptum profuſam donationem ad ambitum ſignificat, in reſolut.33. num.4.*

2 *Largitionis vocabulũ in Bulla Clem.VIII. de largit. muner. ſtrictè eſt accipiendum, ibid.in num.6.*

Laudemium.

1 *Laudemium ſoluendum non eſt, nec inueſtitura petenda ab eo, qui de conſenſu Rectoris fundum emphyteuſi ſubiecit liberando alium fundum ab eadem emphyteuſi, in reſolut.89 num.1. vide in num.3.4.& 5.*

2 *Laudemium ex duabus tantummodo cauſſis ſoluitur; & quæ illæ ſint, in reſolut.99. num.1.*

Legatum.

2 *Legata, & fideicommiſſa, vt debeantur relinquenda ſunt cum aliqua ſolennitate, in reſoluti 2. num.1. Et nudis verbis legatum relictum debetur, in num.7.*

2 *Legata pia latè ſunt interpretanda, in reſolut.27.num 3.*

3 *Legata pia quando in alium vſum ſunt conuertenda, eſt hoc cum Epiſcopi conſenſu faciendum: conuertendaque ſunt in vſum proximiorem voluntati teſtatoris in reſolut.23.num.10.*

4 *Legata ad pias cauſſas duos habent fines, primarium, qui eſt fauor animæ, & ſecundarium, qui eſt, vt opus impleatur: Et quia primarius ſemper remanet, valet legatum quamuis opus impleri non poſſit: eritque legatum ad aliud opus applicãdum, in reſolut.71.num.1.*

5 *Legata pia quando non ſufficiunt ad vſum à teſtatore deſtinatum ſunt conuertenda ad alium vſum proximiorem voluntati teſtatoris cum auctoritate Epiſcopi ibid. in nu.3.*

6 *Legata ad pias cauſſas intra ſex menſes præſtanda ſunt reſolut.8. num.1.*

7 *Legatum relictum pauperibus in genere præcipuè diſtribuendum eſt conſanguineis teſtatoris, qui ſecundum conditionem ſuam commodè viuere non poſſunt, in reſol.79. num.3.*

8 Legatum in annos ſingulos eſt ſimile legato vſusfructus reſol.80. num.4.

9 Legatum obligans heredes, vt celebrare faciant Miſſam per annum, intelligendum eſt de Miſſa in qualibet die, in reſolut.27. num.2.

10 Legatum in cauſſam piam ob certum finem, ceſſante fine, nõ ceſſat legatum, in reſol.23. num.11.

Legitimatio, & Legitimus.

1 Legitimatio eſt res odioſa, & reſtringenda eſt, in reſol.15. num.19.

2 Legitimus, vt aliquis ſit, ſi Papa mandat in diſpenſatione, videtur eum ex ſpeciali gratia legitimare, reſolut.15. num.17.

3 Legitimi ex primeuo iure omnes naſcebantur ibid. in num.6.

4 Legitimus, & naturalis, à naturali non differebat priuſquam ſcriptæ leges proderent, ibid. in num.20.

Lex.

1 L. Palam, ff. de ritu nuptiar. explicatur in reſol.9. num.5.

2 L. ſi veritas, & L. fin. C. de fideicommiſs. concordantur, & eiuſdem L. fin. intellectus in reſol.2. num.14.

3 Lex tunc dicitur abijſſe in deſuetudinẽ quando trãſgreſſores non puniuntur, in reſol.6. num.15.

4 Lex à rubrica interpretationem capit. in reſol.33. num.2.

5 Lex continens pœnam præſupponentem peccatum mortale, ad illud obligat. in reſol.6. num.4.

6 Lex non reſpicit caſus particulares, ſed ea quæ communiter, & vt plurimum eueniunt, ibid. in num.13.

7 Lex poteſt vſu recipi vt obliget ad pœnam exteriorem, ſed non ad interiorem, ibid. in num.14. & adhuc puniens in foro exteriori, abrogari poteſt in foro conſcientiæ, ibid. in num.15.

8 Lex non aptatur illis, quibus illius verba non aptantur, in reſol.9. num.7. & in reſol.32. num.9. & in reſol.38. num.6.

9 Lex naturalis nec ex toto, nec ex parte per humanam legem abrogari poteſt, in reſolut.20. num.1.

10 Lex quando dicatur aliquid prohibere primariò ob publicam, & ſecundariò ob priuatam vtilitatem, in reſol.53. num 8.

11 Lex municipalis etiam fauorabilis non continet perſonas Eccleſiaſticas, niſi ſit à Papa approbata, in reſol.72. nu.1.

12 Lex humana tàm Ciuilis, quàm Canonica, quæ in præſumptione fundatur, ad mortale non obligat quando veritas eſt in contrarium, in reſolut.65. num.2.

13 Lex quãdo recipit duos intellectus, benignior, & mitior recipiendus eſt, ibid. in num.18. Et quando generaliter loquitur, generaliter eſt intelligenda, etiamſi ſit maior ratio in vna ſpecie, quam in alia, in reſolut.78. num.8.

14 Lex quando diſponit circa plura in eadem oratione, dictum in vno cenſetur repetitum in alio, in reſolut.78. num.2. Niſi adſit ratio diuerſitatis, vt in num.5.

15 Lex reſtringi, & ampliari debet ad limitas rationis expreſſæ, quando ratio legis expreſſa eſt, etiamſi verba hoc non patiantur, in reſolut.31. num.8.

16 Lex tollitur per nõ vſum in reſol.35. nu.20. & nõ recepta non ligat, in nu.17. & quando dicatur non recepta in num.18. & in reſolut 38. num.8. & non ligat etiamſi ſit Papalis in num.9.

17 Lege exiſtente dubia recurrẽdum eſt ad conſuetudinem loci, in reſolut.38. num.1.

18 Lege prohibente quod ſit, non valet, in reſolut.98. num.6.

19 Leges ciuiles ex genere ſuo obligant ad culpam mortalem, in reſolut.6. num.5. etiam non attenta grauitate rei, vt in num.6. & aſſerere illas non obligare ſub mortali, eſt temerarium, in reſolut.2. num.6.

20 Leges pœnales non extenduntur vltra quàm verborum ſignificatio permittit, in reſolut.32. num.10. & in reſolut.34. num.6.

21 Leges ciuiles an obligent ad mortale, vel veniale, ex natura rei, & grauitate rerum conijciendum eſt, in reſolut.6. num.10.

22 Leges in dubio de minori pœna intelligendæ ſunt, & potius obligare ad veniale, quàm ad mortale, ibid. in num.8.

23 Leges humanæ fundatæ in præſumptione ligant in foro exteriori, nõ in interiori quoties veritas præſumptioni eſt contraria, ibid. in num.11. & in reſolut.66. num.3.

24 Legi Principis non obedire, non ſemper eſt morta-

morta-

mortale, in reſolut.6. num.12.
35 *Legis tranſgreſſio in re graui mortalem culpam inducit in reſolut.6. num.6.*
36 *Legis correctio potius inducenda eſt quàm ſuperfluitas verborum, in reſolut.78.nu.9. quamuis inducenda non ſit niſi lex exprimat. ibidem.*
37 *Legis prohibitio præteritos caſus non reſpicit, ſed futuros, niſi de præteritis loquatur, in reſolut.82. num.3.*
38 *Legis ratione ceſſante, ceſſat & diſpoſitio, in reſolut.9.num.12.& in reſol.33.nu.6.*

Libertas.

1 *Libertas eſt naturalis facultas eius quod cuique facere libet niſi quod vi, aut iure prohibeatur, in reſolut.46.num.1.& 13.*
2 *Libertas ex impedimento facti non tollitur, ibid. in num.14.*
3 *Licitè quod efficitur, ſi fiat gratis, efficitur illicitum ſi fiat recepta mercede, in reſolut.59. num.3. ſed explica, vt in num.8.*

Littera.

1 *Litteras quaſdam Eminentiſs. Cardin. N. quò ad exactiones ab Eccleſiaſticis Ciues N. recipere non obligantur, in reſolut.72. num.7. ſed ſufficit illis quo ad hoc ſeruare ius commune, ibid. vſque ad num.14.*
2 *Litteræ gratioſæ, priuilegia ſurreptione impetrata ſunt ipſo iure nulla, in reſolut.5. num.16.*

Locupletari.

1 *Locupletari nemo debet cum aliena iactura, in reſolut.8. num.2.*

Locus.

1 *Locus in quo votum eſt implendum non cadit ſub voto, ſed eſt circunſtantia rei promiſſæ ficut tempus, & quantitas, in reſolut.25.num.9.*

Locutio.

1 *Locutio indefinita æquipollet vniuerſali, in reſolut.27. num.1.*

Ludus.

1 *Ludus alearum non ſolum Clericis, ſed etiam laicis eſt interdictus, in reſolut.6.nu.2.*
2 *Ludus ex natura ſua, ſeclusa iuris humani prohibitione, non eſt illicitus, neque malus; ex multis tamen circunſtantijs vitiari poteſt, quæ explicantur, in reſolut. 6. num.9.*
3 *Ludum leges prohibentes fundantur in præſumptione, reſolut.6. num.11.*

Macellarius.

1 *Macellarij concedere non poſſunt Iudæis, vt Iudaico more animalia occidant, in reſolut.67. num.5.*
2 *Macellarijs non licet partes animalium Iudaico more occiſorum Chriſtianis vendere; nec illas Chriſtiani comedere poſſunt. & impugnatur ſententia Marquardi, qui contrarium docuit, ibid. num.9. 10. 11. & 12.*

Mala fides.

1 *Malæ fidei ſpecies duæ ſunt; & quæ, in reſolut.90.num.4.*

Mandatum.

1 *Mandatum etſi morte mandantis re integra expiret, excepto fauore piæ cauſſæ, ab ipſo tamen mandante reuocari poteſt etiam ſi fauore piæ cauſſæ ſit, in reſol.23.num.6.*
2 *Mandatum fauore piæ cauſſæ factum reuocari poſt mortem mandantis ab hæredibus non poteſt, ibid. in num.15.*
3 *Mandatum à lege reprobatum non tenet, in reſolut.53.num.3.*

Matrimonium.

1 *Matrimonium contrahere impediuntur adulteri ſi cum copula etiam fidem ſibi dederunt de contrahendo poſt mortem coniugis, in reſol.15.num.1.*
2 *Matrimonium Deus fecit eo ipſo quòd hominem maſculum, & feminam creauit, volens vt vnus vni inhereret ob vitandam parentum incertitudinem, ibid. num.8.*
3 *Matrimonium contrahere cum ſecunda viuente prima non licet; nec in tali impedimēto Papa diſpenſat quando conſumatum eſt matrimonium, ibid.in num.14.*
4 *Matrimonium ſubſequens impeditur, & dirimitur per fornicationem præcedentem in primo, & ſecundo affinitatis gradu, in reſolut.22. num.1.*
5 *Matrimonium ſi non ſequatur, repetitur datum pro dote, conditione ex cauſſa data, in reſolut.23.num.4. ſed dandum eſt pauperibus, ſi pauper erat puella nubenda, in num.14.*
6 *Matrimonium fictè contrahens ſine vrgenti cauſſa mortaliter peccat, in reſolut. 55. num.1. non tenetur tamen poſtea, ceſſan-*

te ſcandalo illi conſentire, niſi interueniſſet virginis deſloratio, in num.2. vel aliud damnum, aut iniuria illius, cui facta eſt promiſſio, vt in reſolut.96.num.10.

7 *Matrimonio ſubſequente legitimatur proles, & tollitur omnis macula, in reſolut.15. num.1.*

Medicus.

1 *Medico curanti infirmum inuitum animo recipiendi mercedem, datur actio negotiorum geſtorum, in reſolut.4.num.9.*

Melioratio.

1 *Meliorare, & reficere rem ne pereat ſunt diuerſa, ibid.num.4.*

Melius circa vota.

1 *Melius an aliquid ſit in commutatione votorum conijciendum eſt non ſolum à quantitate rei, ſed etiam, & multo magis à maiori Dei gloria, in reſolut.25.num.5.*

Mendacium.

1 *Mendacium eſt falſa vocis ſignificatio, in reſolut.44.num.3.*

2 *Mendacium, per quod Princeps facilius aliquid concedit, facit reſcriptum ſurreptitium, in reſolut.5.num.14.*

3 *Mendax ſi ex mendacio ſuo commodum percipiat, cenſetur doloſè mentitus, alias ſecus, ibid. num.19.*

Mens.

1 *Mens Legiſlatoris vbi ceſſat, ceſſat etiam legis diſpoſitio, in reſolut.9.num.17.*

2 *Mens eſt præponenda verbis vt præponitur animus corpori, ibid.*

3 *Mens principalis à quo dependent negotia, eſt potius attendenda, quam mens procuratoris, in reſolut.69.num.5.*

4 *Mens Superioris talis præſumitur qualis de iure eſſe debet, reſolut.33.num.13.*

Mercatores.

1 *Mercatores quamuis ex conſuetudine libros conficere teneatur, eſt tamen hoc intelligendum de libris publicis, non autem de priuatis, quos ob propriam inſtructionem facere ſolent, in reſolut.14.num.5.*

Merces.

1 *Merces eis quorum ſunt pereunt, aut accreſcunt, vel pretio vileſcunt, non Reipublicæ cui exponuntur vendendæ, in reſolut.20. num.4.*

Meretrix.

1 *Meretrices quænam mulieres ſint dicendæ, in reſol.9.num.3. & 4. & quando, ac quomodo teſtari poſſint in diſtrictu Bononienſi: ibidem per totum.*

2 *Meretrix dicitur non ſolum quæ eſt, ſed etiã quæ fuit, ibid. in num.9.*

3 *Meretrices Bononiæ quomodo poſſint prouidere conſanguineis quò ad ſucceſſionem, ibid. in num.20.24. & 25.*

Metus.

1 *Metu aliquo fidem abnegantes de hæreſi ſunt ſuſpecti, in reſolut.21. num.10.*

2 *Metus reuerentialis facit cõſenſum coactum, in reſolut.44.num.7. & ratione illius contractus reſcinditur, in reſolut.2.num.18.*

Miles.

1 *Milites iuſti belli iuſtè retinent bona capta in depopulationibus terrarum de mandato Superioris factis, niſi bona ſint Eccleſiæ, aut Eccleſiaſticarum, in reſolut.39. num.1.*

2 *Milites iuſti belli qui dubitant an bona acquiſita fuerint Eccleſiaſtica abſolui poſſunt, ſi habent propoſitum inquirendi veritatem, & reſtituendi, ibid.num.3.*

Miniſterium nudum.

1 *Miniſterium nudum non cenſetur conceſſum in conceſſione ex priuilegio, in reſolut.94. num.6.*

Minor.

1 *Minor ſi confiteatur ſe feciſſe delictum, de quo per ſolam ſuam confeſſionem conſtat, tanquam læſus reſtituitur in integrum etiam non probata læſione. Et illi confeſſio non nocet, ſi curatore carens deliquiſſe fateatur, in reſolut.21. num.4. ſed debetur ei reſtitutio in integrum, ſi illam petat, vt in num.14.*

2 *Minor 25. annis cum conſenſu tutoris, & decreto Iudicis etiam res pretioſas donare poteſt, ſecus ſine illis, in reſolut.53. num.9.*

3 *Minor ratione iuramenti ſupplentis defectũ ætatis efficitur maior, ibid. in num.10.*

4 *Minor reſtitutionem in integrum petere poteſt factus maior infra quadriennium, in reſolut.29.num.3.*

Miſſa.

Miſſa.

1 *Miſſa dici non poteſt in feria ſexta, & Sabbato Hebdomadæ ſanctæ, in reſolut.27. num.5.*

2 *Miſſæ Sacrificium abſolutè ſumptum, prout eſt Sacrificium, & opus ſatisfactorium, ita ſatisfacit pro viuente ſicut pro mortuo detento in pœnis Purgatorij: nec eſt neceſſe effectum ſuſpendere vſque ad horam mortis, in reſol.19. num.1.*

3 *Miſſæ peculiares ita ſunt celebrandæ vt non impediant acceſſum ad ſolennem, in reſolut.27.num.4.*

4 *Miſſæ Sacrificium eſt in poteſtate miniſtri ſolummodò dum offertur, ſicut Sacramentum dum conficitur, & ideo, ſecundum aliquos, eius effectus ſuſpendi non poteſt, ſed ſi ſtatim non applicatur, remanet in Theſauro Eccleſiæ, in reſolut.19.num.3. Et idem de alijs operibus dicitur, in num.4. ſed quò ad Sacrificium Miſſæ nonnulli contrarium probabiliter docent, ibidem.*

5 *Miſſa Sacrificium non abſolutè ſumptum, prout Sacrificium eſt, ſed prout celebratur in tali Altare priuilegiato pro defunctis, non poteſt viuentibus prodeſſe, niſi in conceſſione priuilegij de viuentibus mentio fiat. in reſolut.19 num.6.*

6 *Miſſæ pro Sacrificio celebrando qui ſufficientem eleemoſynam recipit, ex iuſtitia tenetur integram portionem ſatisfactionis applicare, in reſolut. 54.num.3. & reſolut.63.num.2. Et quæ ſit iuſta eleemoſyna, in reſolut. 54. num.4. & in reſolut.63.num.3. & illa non data poſſe Sacerdotem ſe indemnem ſeruare, in reſolut 54. num.5. & in reſolut.63.num.6. & illa accepta, qui celebrare notabiliter differt, mortaliter peccat, in reſolut.54. num.7. Nec Miſſarum numerus diminui poteſt ob paucitatem Sacerdotum, niſi accedat conſenſus dantium eleemoſynam, in reſolut 54.num 6.*

Moderator, & arbiter.

1 *Moderator, & arbiter quiſquis eſt in re ſua, in reſolut.9 num.22. & reſol 14.num.3.*

Modus.

1 *Modus appoſitus in fundatione Monaſterij, ſi pius, & ſanctus eſt, ac ſecundum ius commune, admittendus eſt, in reſolut.51. num.1.*

Monaſterium.

1 *Monaſteria ſemel Deo dicata ſemper monaſteria permanere debent, in reſolut.51. num.3.*

Moneta.

1 *Moneta conſiderari poteſt vt moneta, & vt negotiatio, & vt materia, in reſolut.34.num.8.*

2 *Moneta non à materia, ſed à Principe, vel à lege ſuum valorem habet, in reſol.37. num.3.*

3 *Moneta inuenta eſt ad permutandas, & menſurandas res æqualiter, ibid. num.8.*

4 *Moneta tantum valere debet in maſſa, & materia, quantum in forma, ibidem num.8.*

5 *Moneta valorem recipit non ſolum à materia, ſed etiam à lege, aut à conſuetudine Regionis, in reſolut.34. num.2.*

6 *Moneta quando plus æſtimatur quam valet materia talis exceſſus vltra expenſas eſſe non debet niſi Princeps indigeat, & modicum inde lucrum à ſubditis percipiat, in reſolut.34. num.3.*

7 *Moneta, an vendi poſſint cum aliquo lucro, ibid. num.9.10. & 11.*

8 *Monetam ſimilitudinariam introducens in aliquo Regno ſine conſenſu Principis, & Populorum mortaliter peccant quamuis moneta non ſit falſa in forma, reſol.34. num.1. Limitat vt in num.6. & vide in num.14.*

9 *Monetam contra conſuetudinem, aut taxam fraudulenter expendens, proximi iuſtitiam offendit cum obligatione reſtitutionis, in reſolut.34 num.4.*

10 *Monetam in Italia vendens mercatoribus Saracenis, & ſi reſtituere non obligetur, excommunicationem tamen incurrit, ibidem num.13.*

11 *Monetam minoris æſtimationis quam materia poſſe Principem facere nonnulli Doctores affirmant, in reſolut. 36.num.2.*

12 *Monetam falſificans in ſubſtantia forma, vel pondere, cum damno alterius peccat mortaliter, in reſolut.36.num.5.*

Digitized by Google

Mons pietatis.

1 *Montes Pietatis vltra ſortem à mutuatarijs recipere aliud non poſſunt, in reſolut.*92. *num.* 9.

Mulier.

1 *Mulieres debilis, & infirmi iudicij ſunt, & facilè ſeducuntur, in reſolut.* 45. *num.*5. *& in reſolut.*58. *num.*2.

2 *Mulieres ob nocturnum ingreſſum monaſterij virorum, non incurrere excommunicationem aliqui docuerunt, ſed contraria ſententia eſt verior, abſoluereque illas Epiſcopus poteſt, in reſolut.*37.*nu.*1.

3 *Mulier, quæ iniuſtè aliquem accuſauit, abſoluenda non eſt, niſi damnum reſtituat, aut reſtituere promittat, in reſolut.*58.*nu.*3, *&* 5.

Multi.

1 *Multorum appellatione veniunt duo in reſolut.*9.*num.*4.

Mutuum.

1 *Mutuanti licet ſe indemnem ſeruare, tàm ratione lucri ceſſantis, quàm damni emergentis, in reſolut.*69.*num.*3.

2 *Mutuo dare licet triticum vetus, ut tantumdem in nouo reddatur, in reſolut.* 45. *num.*10.

Negatiua.

1 *Negatiua non coarctata loco, & tempore probari non poteſt, in reſol.*88. *num.*11.

Negotiorum geſtori.

1 *Negotiorum vtili geſtori pro ignorante competit actio, in reſolut.*4 *num.*7. *& licet compenſatio etiam ſi res ſine culpa ſua periret, in num.*14.

2 *Negotiorum geſtori pro inuito datur actio in his, quæ tangunt perſonam, libertatem, vitam, vel ciuitatem in reſol.*4. *num.*8.

Nepos.

1 *Nepotes legitimi, & naturales ex filijs legitimis, & naturalibus excludunt monaſterium, in reſolut* 9. *num.*18.

Nomen.

1 *Nomen acquiſitum ex aliquo delicto non tollitur per emendationem, in reſolut.* 9. *num.*10.

Nouitas.

1 *Nouitates plerumque diſcordiam pariunt, in reſolut.*88. *num.*7.

Numerus.

1 *Numerus inhabilitatem non tollit: nec duo imperfecta in tota ſpecie vnum perfectum facere valent, in reſolut.*42.*nu.*14.

Obligatio.

1 *Obligatio reſtitutionis ex ſpeciali læſione iuſtitiæ alterius procedit, in reſolut.*58.*num.*1. *naſcitur ex damno illato cum iniuria, in reſol.*63.*num.*2.

2 *Obligatio naſcitur ex ipſo animo ſe obligandi, in reſolut.*96. *num.*2.

3 *Obligatio perſonalis, & omnium bonorum in genere non reddit cenſum nullum, in reſolut.* 38. *num.*10.

Occidere.

1 *Occidens aliquem pro ſua defenſione cum moderamine inculpatæ tutelæ, non dat operam rei illicitæ, in reſolut.*1.*num.*11.

2 *Occiſio proximi etiam facta à prouocato, eſt iniuſta, & illicita, in reſol.*1. *num.*8.

Occultum.

1 *Occulta tàm noſtra, quàm aliorum de iure naturæ prohibemur, in reſolut.*14. *num.*4.

2 *Occulta inquirere, vt illa punire poſſint Ordinarij obligantur, in reſol.*67. *num.*6.

Octogenarius.

1 *Octogenarius præſumitur viuere non poſſe ſpatio decem annorum, in reſolut.* 74. *num.*8.

Oneris.

1 *Onera in contractu cenſuali indebitè per errorem ſoluta, contractum non vitiant, ſed in conſcientiæ foro repetuntur, in reſolut.*39.*num.*5.

2 *Onera impoſita perſonis pro rebus non exiguntur ab Eccleſiaſticis, in reſolut.*73. *num.*2.

3 *Onerum ferendorum ab Eccleſiaſticis materia aliam exceptionem non parit, niſi conſenſus Romani Pontificis, in reſol.*18. *num.*3.

4 *Onus annexum ſi res habeat cum illo tranſit, in reſolut.*61.*num.*1.

Opinio.

1 *Opinionem Doctorum probabilem ſequi poſſumus tuta conſcientia, in reſol.*7.*nu.*6. *in reſolut.*35.*num.*3.*vbi redditur ratio. &* 36.*num.*1.

Opinio

INDEX.

2 *Opinio quare dicitur probabilis in reſol.*35. *num.* 3.

3 *Opinionem probabilem ſequens non peccat, nec eſt illi abſolutio deneganda, etiamſi Confeſſarius contrarium ſentiat, in reſolut.*55. *num.*3.

4 *Opinio Lambertini de refectione Eccleſiarum explicatur, in reſolut.*8.*num.*13.

Opus.

1 *Opus qui erigere poſſunt, etiam regulas quibus ſit gubernandum facere valent, in reſolut.*40.*num.*1.

Ordinarius.

1 *Ordinarij peccata manifeſta punire, & occulta inquirere, vt illa punire poſſint, obligantur, in reſolut.*67. *num.*6.

Ordinatum ad aliud.

1 *Ordinatum ad aliud illud tantum cenſetur, quo poſito ex natura ſua illud ſequitur, in reſolut.*1. *num.*7.

Pactum.

1 *Pacto priuatorum iuri publico derogari non poteſt, in reſolut.*18.*num.*7.

2 *Pactum, & iuramentum ei additum ſeruandum non eſt, quando iuri communi eſt contrarium, in reſolut.*53. *num.*4. *& explica, vt in num.*13.

3 *Pactum renunciationis fori in contractu cenſuali appoſitum reddit cõtractum nullum, reſolut.* 38. *num.*13.

Papa.

1 *Papa qui eſt dominus temporalis Bononiæ, eſt ſupra ius ciuili, in reſolut.*9.*num.*1.

2 *Papa tenetur ius diuinum ſeruare vſque ad ſanguinem, in reſolut.* 10.*num.*1.

Pars.

1 *Pars cum ſuo toto conuenire debet, in reſolut.*95.*num.*4.

Parum.

1 *Parum qui diſtat, nihil diſtare videtur, in reſolut.*92.*num.*4.

Patrinus.

1 *Patrini, ſi vltra deſignati baptizandum tangant, cognationem non contrahunt, in reſolut.*98.*num.*7.

Patroni Eccleſiarum.

1 *Patroni Eccleſiarum per interpellationem conſtitui poſſunt in negligentia, & culpa ob non readificationem illarum, & illo iure priuari: & ob negligentiam reficiendi dari illi poteſt compatronus, qui reficiat, in reſol.*78.*num.*11.

2 *Patroni Eccleſiarum dupliciter cogi poſſunt ad Eccleſiam reficiendam, in reſolut.*78. *num.*10.

Pauper.

1 *Pauper præferendus eſt in inſtitutione beneficij in caſu æqualis electionis, in reſol.*47. *num.*6.

2 *Pauperem idoneum præferre Epiſcopus poteſt idoniori in collatione beneficiorum, ibidem.*

3 *Pauperes dicuntur non ſolum qui non habent vnde viuant, ſed etiam illi, qui ſecundum ſuam conditionem, commodè viuere non poſſunt, in reſolut.*79. *num.*2.

Paupertatis votum.

1 *Paupertatis votum non violant Religioſi poſſidentes bona in communi, vt vniuerſi, in reſolut.*33. *num.*14. *nec donantes vt vniuerſi in caſu quo donare obligantur, in num.*15.

Peccatorum tolerantia.

1 *Peccatorum tolerantia non pertinet ad priuatos, ſed ad ſuperiores ideoque peccant priuati tolerando in reſolut.*67. *num.*8.

Penſio.

1 *Penſionem integram rei emptæ, & eidem venditori locatæ percipere, quando pars aliqua pretij non eſt ſoluta, vſurarum ſuſpicionem præbet, in reſolut.*52.*num.*3.

Periculum.

1 *Periculum amittendi capitale eſſe iuſtam cauſſam vendendi rem carius credito pretio multi Doctores negant, in reſolut.*79. *num.*1. *ſed hoc licere multi alij affirmant, in num.*2. *Et quinque conditiones ad hoc neceſſariæ traduntur, in num.*3.

Periurus.

1 *Periuri ſunt qui ſtatuta ſeruare iurarunt, & ex induſtria non ſeruant illa quando ſunt in vſu, in reſolut.*81.*nu.*3.*etiamſi ſtatuta rem contineant cuius tranſgreſſio ex natura rei mortalis non eſt, vt in num.* 4. *dummodò non ſit rei leuis, vt iu num.*5.

Permiſſio.

1 *Permiſſo vno omnia cenſentur permiſſa ſine*

quibus

quibus illud expleri non valet, in reſol.67. num.1.

Permutatio beneficiorum.

1 *Permutantes beneficia Eccleſiaſtica propria auctoritate perdunt illa etiamſi permutatio fiat de duobus præbendis eiuſdem qualitatis in eadem Eccleſia, reſolut. 16. num. 1.*

2 *Permutatio beneficiorum ſimoniaca eſt, ſi fiat pro terreno commodo vtriuſque, vel alterius commutantis: ſecus ſi pro ſpirituali, in reſolut. 16. num. 2. excommunicationem tamen non contrahunt in num.5.*

Perſona.

1 *Perſona Domini mutata, cenſetur mutatus ſtatus rei, in reſolut.84.num.4.*

Perſuaſio.

1 *Perſuaſio doloſa plus eſt quam violenta coactio, in reſolut.44. num.5.*

Pia cauſſa.

1 *Pia cauſſa dicitur quando aliquid fit, ex quo ſubleuantur animæ Defunctorum, in reſolut.79.num.1.*

Pluralis elocutio.

1 *Pluralis elocutio duorum numero contenta eſt, in reſolut.9.num.4.*

Pœna.

1 *Pœna appoſita in contractu cenſuali, non reddit contractum nullum, in reſolut. 38. num.12.*

2 *Pœna appoſita contra præſumentes non comprehendit eos, qui bona fide fecerunt, reſolut.32. num.3.*

3 *Pœna excommunicationis ſemper præſupponit peccatum mortale, in reſolut.6. nu.3.*

4 *Pœna à conditione, vel modo cui inhæret vires non ſumit, quando in ipſa pœna ſpecialis prouiſio reperitur, vel quando in ea eadem non militat ratio, in reſolut. 51. num.7.*

5 *Pœnas legis vt quis incurrat neceſſariò requiritur vt faciat contra verba, vel contra rationem legis, in reſolut.33.num.1.*

6 *Pœnas Bullæ Clement. VIII. de largit. muner. non incurrit, qui neceſſitate coactus donat. in reſolut.33. num.8.*

7 *Pœnam ipſo facto non habent iura loquentia de permutatione rerum ſpiritualium, in reſolut.16. num.5.*

Pœnitentia.

1 *Pœnitentia licita eſt in contractibus innominatis etiam ad pium opus celebratis in reſolut.23.num.7. Illa tamen heredibus non eſt licita, in num.16.*

Poſſeſſio.

1 *Poſſeſſor nec iniuſtus de poſſeſſione ſua de facto eſt remouendus, in reſolut. 72. num.2.*

2 *In poſſeſſione ſua etiam prædo eſt conſeruandus, & ſpoliatus eſt reſtituendus, ibid.*

3 *Poſſidentis conditio in dubijs potior eſſe debet, in reſolut. 91. num. 10. & in reſolut.39. num.4.*

Praxis.

1 *Praxi ab antiqua recedendum non eſt, & vitanda ſunt ea, quæ contra mores hominum fiunt, in reſolut.88. num.8.*

Prælatus.

1 *Prælati habentes ſubditos pleno iure ſubiectos, omnia iura Epiſcopalia in illos exercere poſſunt, in reſolut.21. num.5.*

2 *Prælatus regularis abſoluere ſubditum ab hæreſi non poteſt, in reſolut.21. num.6.*

3 *Prælatus poteſt ſine ſolemnitatibus in emphyteuſim concedere bona, quæ in emphyteuſim concedi ſolent, in reſolut.77. nu.1. & procedit etiam quò ad bona incorporata quando honeſtatis cauſa concedenda ſunt, vt in num.2.*

4 *Prælatus bona ad Eccleſiam reuerſa incorporare poteſt, at ſemel incorporata alienare ſine ſolemnitatibus non valet, ibidem in num.3.*

5 *Prælatus poteſt bona concedi ſolita in emphyteuſim concedere ſine ſolemnitatibus, dum primam retinent naturam, ibidem in num.4.*

6 *Prælatus ex honeſtate tenetur in emphyteuſim iterum dare bona concedi ſolita, etiam finita generatione, ibid. in num.5.*

Præſcriptio.

1 *Præſcribens iura incorporalia poteſt agere interdicto recuperandæ poſſeſſionis, in reſolut.88. num.13.*

2 *Præſcribere contra Eccleſiam, quæ ſuccedit ſecularibus, quis non poteſt, niſi diſtinguendo tempora, ibid. in num.15.*

3 *Præſcriptio minor quàm ſexaginta annorum*

INDEX.

etſi ex priuilegio non currat contra bona aliquarum Religionum, hoc tamen non procedit quò ad boua religioni non incorporata, in reſolut.49.num.1.

4 *Præſcriptio non cadit in his, quæ ſunt meræ facultatis, in reſolut. 88. num.14.*

5 *Præſcriptio 40. annorum ſolummodò currit contra Eccleſiam, ibid. in num.15.*

6 *Præſcriptio in fauorem ſucceſſorum nullo modo currere poteſt quando primus poſſeſſor mala fide poſſidere cæpit, in reſolut.90. uum 3.*

6 *Præſcriptione 40. annorum Eccleſia aduerſus Eccleſiam ſe defendit, ibidem in num.1.*

7 *Præſcriptioni ſola bona fides ſufficit, quando nec deciſio iuris communis, nec præſumptio aliqua eſt in contrarium, ibidem in num.2.*

8 *Præſcriptioni iuſtus titulus ſolummodò eſt neceſſarius ad tribuendam poſſeſſori cauſſam præſcribendi, in reſolut.90 num.2.*

9 *Præſcriptione ſe defendere non poteſt ille, quem bona fidei exordium non tuetur, ibid. num.4.*

10 *Præſcriptionis priuilegim conceſſum perſonis quomodo ſit intelligeudum, in reſolut.49.num.7.*

Præſens.

1 *Præſens vnuſquiſque præſumitur niſi probetur abſens, in reſolut.88.num.12.*

Præſentatio.

1 *Præſentare ſeipſum ad beneficium iuriſpatronatus nemo poteſt, in reſolut.47.nu.1.*

2 *Præſentatus à compatrono conſentire poteſt, & ille conſenſus computatur pro una voce quando ſunt alij patroni diſcordes, ibidem in num.2.*

3 *Præſentatus de progenie præferendus eſt, ibidem in num.3. cæteris tamen paribus, vt in num.9.*

4 *Præſentatus à maiori parte eſt inſtituendus in diſcordia patronorum, ibid. in nu.4. & ſufficit eſſe idoneum, vt in num.5.*

5 *Præſentatus, ſi eſt idoneus, neceſſario inſtituendus eſt, ibid. in num.7.*

Præſumptio.

1 *Præſumitur contra eum, qui vult innouare, in reſolut.88. num.7.*

2 *Præſumptio temeraria eſt illa, quæ à malis hominibus inſurgit, in reſolut.42. nu.4.*

3 *Præſumptio ceſſat in caſu claro, in reſol.32. num.8.*

4 *Præſumptioni quando veritas eſt contraria, ipſa veritas attenditur, in reſol.9. nu.6.*

Preces.

1 *Preces importunæ in tyranno æquiparantur metui, in reſolut.2. num.17.*

2 *Preces dominorum vim coactionis habeat, in reſolut.44. num.6.*

3 *Precum importunitate impediens legatum tenetur reſtituere, in reſolut.2. nam.16.*

Pretia rerum.

1 *Pretia rerum inuariabilia non permanent, ſed à pluximis circumſtantijs variantur, in reſolut.83. num.3.*

2 *Pretia rerum alia legalia, alia naturalia, & quæ illa ſint, in reſolut.20.num.6.*

3 *Pretia rerum ſunt in triplici differentia, ibidem in num.7.*

4 *Pretium iuſtum non alteratur ex modico defectu, vel exceſſu bonitatis rerum, in reſolut.20.num.5.*

5 *Pretium iuſtum non eſt conſiderandum ex lucro, vel damno mercatorum, ſed ex communi æſtimatione, ibid.num.4.*

6 *Pretium rerum iuſtificari non poteſt ex eò quòd res valet in manu mercatoris, in reſolut.34.num.14.*

7 *Pretium naturale non tollitur à pretio legali, in reſolut.20.num.8.*

Princeps.

1 *Principis mens ſemper præſumitur eſſe, prout de iure eſſe debet, in reſolut. 15. num.17.*

2 *Princeps prout eſt auctor iuris ciuilis legem in teſtamentis conficiendis ponere poteſt, in reſolut.9.num.2.*

3 *Princeps monetam in materia, & pondere defraudans abſque Reipublicæ bono reſtituere obligatur, in reſolut.36.num.9. Nec permittere poteſt vt cudantur, & expendantur monetæ notabiliter defraudatæ, niſi lucrum eſſet Reipublicæ neceſſarium, in num.4.*

4 *Princeps facilè concedit vt res ad primam ſuam naturam reuertatur, in reſol. 15. num.7.*

5 *Prin-*

5 *Principis ſententia vim legis non habet niſi ab initio Princeps expreſſerit, in reſolut.72.num.20.*

6 *Princeps diſpenſare non poteſt vt res vendatur alterato iuſto pretio, nec venditionem huiuſmodi diſſimulare, in reſolut.20.nu.1.*

7 *Princeps ex iuſta cauſa concedere poteſt vt res vendantur vltra taxam, quando conceſſio hæc fiat intra limites exceſſus bonitatis, in reſolut.20.num.4.*

8 *Principis auctoritate poteſt aliquis legibus ſolui ex iuſta cauſſa; & quamlibet iuſtam cauſſam ſufficere aliqui docent in dicta reſolut.29. num.5.*

Principale.

1 *Principale nunquam ſequitur naturam ſui acceſſorij, in reſolut.30.num.5.*

2 *Principali conceſſo videtur etiam conceſſum acceſſorium, in reſolut. 10. num.5. & in reſolut.40. num.1.*

Priuilegium.

1 *Priuilegia ſuis finibus ſunt continenda, in reſolut. 49. num.8.*

2 *Priuilegia, & ſtatuta non ſunt ita ſtrictè accipienda vt accipi poſſunt, ſed ex probabilibus coniecturis mens tacita diſponentis coniiciienda eſt, in reſolut.15.num.5.*

3 *Priuilegia non extenduntur vltra tenorem verborum, in reſolut.49.num.2. nec ad incognita, ibidem in num.5. & tantum valent; quantum ſonant; in reſolut.72. num.6. & inter paria illa habentes, præfertur qui habet priuilegium iuri communi conueniens, aut magis conſonum, in reſolut.36.num.3. Et qui prius habet priuilegium, in num.8.*

4 *Priuilegiatus contra priuilegiatum priuilegio vtitur in eadem cauſſa, quando agitur de damno vitando, in reſolut.76. num.1.*

5 *Priuilegij cauſſa ceſſante, ceſſat priuilegium, ibidem num.9.*

6 *Priuilegio eodem quando duo ſunt æquè priuilegiati attendendum eſt in quo ſit maior ratio, in reſolut.76.num.2.*

7 *Priuilegium potius eſſe dicitur, vel quia agitur de damno vitando, vel quia cauſſa concedendi eſt fauorabilior, in reſolut.76. num.8.*

8 *Priuilegium ex participatione habet quadam religio, vt cæteri regulares non poſſint nouas Eccleſias recipere, & conſtruere vicinas Eccleſijs ipſius intra ſpatium 140. cannarum, in reſolut.76.num.5.*

9 *Priuilegium conceſſum perſonæ, quod in perſona verificari poteſt, ad bona extendi non debet, in reſolut.49.num.8.*

Probatio falſa.

1 *Probatum per falſos teſtes aliquid dicitur nõ ſolum ſi teſtes ignorent, ſed etiam ſi dubij ſint. in conſ.5. nu.22.*

Profeſſus.

2 *Profeſſi religionum militarium verè ſunt regulares. in conſ.99.num. 9.*

3 *Profeſſus in aliqua religione militari non eſt admittendus ad concurſum beneficij curati ſecularis, ibid. in num.8. ſed limita, vt in num.10.*

Prohibitum.

1 *Prohibita alienatione rerum Eccleſiaſticarum, cenſetur prohibita vẽditio fructuum ad longum tempus, in reſolut.74.num.2.*

2 *Prohibita alienatione cenſetur prohibitus omnis actus, per quem alteri quæritur ius in re, ibidem.*

3 *Prohibita vna via, alia via non debent eſſe permiſſa, ibid. in num.3.*

4 *Prohibitus alienare cauſſa mortis poteſt donare inter viuos, in reſolut.9. num.20.*

Promiſſio.

1 *Promiſſo facta ab hærede teſtatori de ſoluendo legato non relicto in teſtamento ſapit naturam contractus, in reſolut. num.9.*

2 *Promiſſo in cauſſis pijs abſenti ius acquirit, promiſſam rem exigere poſſit, in reſol.25. num.1. ſi tamen promiſſio ſit ab aliquo acceptata, in num.7.*

3 *Promiſſio etiam iurata, ſi ſine peccato ſeruari non poteſt, non ſeruanda, in reſolut.48. num.2.*

4 *Promiſſio ceſſionis beneficij facta ſub promiſſione collationis alterius beneficij ex vtraque parte eſt ſimoniaca, in reſolut. 43. num. 3.*

5 *Promiſſio reciproca etiam iurata non obligat, niſi ex vtraque parte impleatur, ibidem in num.4.*

6 *Promiſſio eſſe debet ſpontanea, alioquin non obligat, in reſolut.98.num.1.*

7 *Pro-*

INDEX.

7 *Promiſſionem facere, vel ſoluere paria ſunt, in reſolut.* 18. *num.* 3.

8 *Promiſſionem præſentationis ad beneficium cum vacauerit, qui procurauit, nec mortaliter peccauit, nec pœnam aliquam contraxit, ceſſante contemptu, & voto captandæ mortis, ac eius periculo, in reſolut.* 65. *num.* 2.

9 *Promiſſiones beneficiorum non vacantium in iure prohibentur, in reſolut.* 65. *nu.* 1.

10 *Promiſſiones ad beneficia vacatura Canones prohibent ob præſumptionem voti captandæ mortis, ibid. num.* 4.

11 *Promiſſum, ſi ex culpa mea non ſeruo, mihi eſt imputandum, iu reſolut.* 11. *num.* 1.

12 *Promittens matrimonium vt mulierem inducat ad concubitum, poſt coucubitum ex iuſtitia commutatiua tenetur ad promiſſionem, in reſolut.* 96. *num.* 4.

Proprietas.

1 *Proprietarius dicitur regularis qui circa bona monaſterij eum dominij actum exercet, quem domini exercere ſolent, priuando monaſterium dominio illius rei, in reſolut.* 83. *num.* 1.

2 *Proprietatem alicuius rei habere dicitur, qui dominium illius habet, ibid. in num.* 2.

Puer.

1 *Pueri doli capaces pro iniectione manuum in Clericos ab Epiſcopo abſolui poſſunt, in reſolut.* 21. *num.* 5.

2 *Pueri proniſſimi ſunt ad falſas excuſationes, & præſumuntur de facili dicere mendacia, ibid. in num.* 9.

Purgatorium.

Purgatorium inueniri eſt de fide affirmandum, in reſolut. 21. *num.* 6.

Qualitas.

1 *Qualitas, quæ ad aliquod tempus refertur, eodem tempore interueniſſe debet, in reſolut.* 15. *num.* 6.

2 *Qualitas in aliqua diſpoſitione appoſita, tunc omnia præcedentia qualificat, quando ſine incommodo aptari illis poteſt, in reſolut.* 78. *num.* 6.

Quod ſemel.

1 *Quod ſemel placuit, diſplicere amplius non poteſt, in reſolut.* 48. *num.* 1. *explica vt in in num.* 7.

Ratio de toto.

1 *Ratio eadem quæ eſt de toto quò ad totum, eſt de parte quò ad partem, in reſolut.* 78. *num.* 12.

Ratum habens.

1 *Ratum habens delictum etſi propriè non committat, interpretatiuè tamen cenſetur committere, & vt mandans punitur, in reſolut.* 69. *num* 1.

Refectio.

1 *Reficiendæ, ſeu reparandæ domui inſumptum præiudicat ei, qui ex alia cauſa prius ius habebat ad illam, in reſolut.* 4. *num.* 6.

Regalia.

1 *Regalium in conceſſione, & ius exigendi gabellas conceſſum eſt, in reſolut.* 64. *nu.* 5.

Regula.

1 *Regula quòd in dubijs tutior pars ſit eligenda procedit vbi non agitur de amiſſione poſſeſſionis, in reſol.* 7. *num.* 6.

Relegatus.

1 *Relegato bona non ſubtrahuntur, niſi in ſententia exprimatur, in reſolut.* 100. *nu.* 3.

Relicta ad pium vſum.

1 *Relicta ad pium vſum, ſi ad illum non ſufficiunt, expendenda ſunt in alium cum conſenſu Eccleſiæ, in cuius beneficium fuerunt donata, in reſolut.* 23. *num.* 8. *& an requiratur conſenſus heredis, vide in num.* 9.

Vide in ver. Legatum.

Religioſus.

1 *Religioſi ob votum paupertatis prohibentur non ſolum habere, ſed etiam velle habere bona temporalia etiam quò ad vſum, & poſſeſſionem, in reſolut.* 10. *num.* 1.

2 *Religioſi ex Concil. Trident. nec nomine conuentus poſſidere, aut retinere bona poſſunt, ſed quidquid acquirunt ſuperiori tradere ſtatim debent, ibid. in num.* 2. *ſed vide propriam intelligentiam in num* 7.

3 *Religioſi, & impuberes in materia votorum æquiparantur, in reſolut.* 13. *num.* 8.

4 *Religioſi bona poſſidere non poſſunt, ſed ſi religio capax eſt, ad illam tranſeunt, & ſi incapax ad ſuccedentes ab inteſtato quando religioſus ante profeſſionem aliter non diſpoſuit, in reſolut.* 49. *num.* 6.

V 5 Reli-

Digitized by Google

5 *Religioſi quidam habent priuilegium recipiendi, conſtruendi, & habendi noua loca etiam vicina Eccleſijs, & Monaſterijs aliorum Ordinum intra ſpatium 140. cannarum in reſolut.76 num.4.*

6 *Religioſi quidam impediri à Religione N. non poſſunt, quin noua loca, nouaſque Eccleſias ædificent, & habeant intra ſpatium 140. cannarum vicinas Eccleſijs eius, num.7.*

7 *Religioſus faciens contra regulam, qua obligatur ad mortale, peccat mortaliter, non autem contra votum, in reſolut.3 num.4.*

8 *Religioſus qui non eſt incommutabiliter, dici non poteſt perſona Religionis, in reſolut.49.num.6.*

9 *Religioſus qui occultè in flumen proiecit cibaria fratribus præparata mortaliter peccauit, & caſus eſt reſeruatus, ſi Superior peccatum proprietatis ſibi reſeruauerat, in reſolut.83. num.4.*

10 *Religioſus poteſt tanquam obedientiarius amouibilis aliqua retinere nomine monaſterij, reſolut.10. num.7.*

11 *Religioſi prohibentur à Concil. Trident. bona retinere nomine monaſterij, ibidem in num.8.*

Res.

1 *Res tranſit cum onere ſuo, in reſolut. 73. numero 21. quid ad hoc requiratur vide in num.2. & 3.*

Reſcriptum.

1 *Reſcripta habent vt in eis intelligatur clauſula, ſi preces veritate nitantur, in reſolut.5. num.11.*

2 *Reſcripta ad lites ſubreptitia non ſunt irrita, ſed irritanda, in reſolut.5 num.17.*

Reſeruatio dominij.

1 *Reſeruatio dominij rerum venditarum ad ratam pretij non ſoluti, cum reſponſione ad rationem quattuor pro centenario quare iuſta, in reſolut.52. num.2.*

Reſpublica.

1 *Reſpublica habet auctoritatem prohibendi opera ſibi nociua, in reſolut.9.num.1.*

Reſtitutio.

1 *Reſtituere illi omnes obligantur qui ſpecialem proximi iuſtitiam læſerunt, in reſolut.36. num.7.*

2 *Reſtitutio naſcitur tantum ex damno illato cum iniuria, in reſolut.1. num.1. & in reſolut.63.num.2. & ex læſione ſpecialis iuſtitiæ alterius, in reſol.50.num.8.*

3 *Reſtitutio in foro conſcientiæ facienda eſt in omni caſu, in quo quis per iuſtam ſententiam in foro exteriori condemnaretur, ibidem in num.2.*

4 *Reſtitutio facienda eſt ab eo, qui per vim, metum, dolum, mendacium, &c. impediuit aliquem à conſequendo bono etiam non ſibi debito ex iuſtitia, in reſolut. 2. num.12. & in reſol.45. num.7.*

5 *Reſtitutio reparare debet omnem læſionem contra iuſtitiam commutatiuam, & omnia damna, in reſolut.2 num.13.& reducit ad æqualitatem, in reſolut.92. num.1.*

6 *Reſtitutionem pro damno illato innocenti falsè accuſato facere non obligatur percuſſor nec mandans percuſſionem, ſed ille qui falsè accuſauit, in reſolut.63. num.1. limita, vt in num.4.*

7 *Reſtitutionem damnorum ſolummodò facere obligatur ille, qui proximam cauſſam damni præſtat, in reſolut.63.num.3.*

Reus.

1 *Reus confugiens ad Sacerdotem deferentem Eucharistiam non eſt tutus, in reſol.46. num.2. & 5.*

2 *Reus captus, in cœmeterio, aut Eccleſia aſſeruari poteſt, ibidem in num.3.& quare tunc non eſt tutus in num.16.*

3 *Reus à ſatellitibus cuſtoditus dici non poteſt libertatem amiſiſſe, in reſolut. 46. num.14.*

Rigor.

1 *Rigor manſuetudine eſt temperandus, in reſolut.21.num.5.*

Satisfactio.

1 *Satisfactio oblata etiam pro peccatis venialibus non prodeſt niſi ſit prius culpa remiſſa, in reſolut.19.num.2.*

Scandalum.

1 *Scandalo pro vitando omnia ea omittenda ſunt, quæ ſine peccato omitti poſſunt, in reſolut.68. num. 13. Et ſcandalum actiuum eſſe mortale quamuis in cauſa tantum ſit volitum, in reſolut.36. num.6.*

Digitized by Google

Scholares.

1 *Scholares Collegij Montis alti Ciuitatis Bononiæ quando peccant non ſeruando ſtatuta illius Collegij, in reſolut.* 81. *num.* 1.

Scientia.

1 *Scientia priuata vti poteſt Confeſſarius ad redarguendum, & vincendum pœnitentem, non autem ad denegandum illi abſolutionem, in reſolut.* 56. *num,* 1.

2 *Scienti, & conſentienti non fit iniuria, in reſolut.* 96. *num.* 15.

Semel.

1 *Semel quod placuit, diſplicere amplius non poteſt, in reſolut.* 25. *num.* 2. *vide in ver. Quod ſemel.*

Sententia.

1 *Sententia nouam cauſam non inducit, ſed à iure inductam eſſe declarat, in reſol.* 15. *num.* 16.

2 *Sententia Principis vim legis non habet, niſi à principio Princeps hoc exprimat, in reſolut.* 72. *num.* 20.

Seruitus.

1 *Seruitus, quæ habet cauſſam continuam, ſpatio longi temporis acquiritur ab eo qui nec vi, nec clam, nec precario poſſidet, in reſolut,* 88. *num.* 9.

2 *Seruitus, quæ continuam cauſſam habet, ad inſtar rerum immobilium præſcribitur, ibidem in num.* 10.

3 *Ad ſeruitutem præſumendam ex cauſſa, quæ prætenditur, ſufficit coniectura vſus, ibidem num.* 14.

Simonia.

1 *Simonia non eſt dare aliquid minus principaliter pro quærendo ſpirituali, in reſolut.* 31 *num.* 5.

2 *Simonia dicitur omnis traditio rei ſpiritualis mediante aliqua conuentione, aut traditione, quæ de iure non ineſt, in reſol.* 42. *num.* 1. *Ignoranter commiſſa non obligat ad reſtitutionem fructuum, in reſolut.* 31. *num.* 9. *Et diſpenſat in illa Epiſcopus, in num.* 3.

3 *Simonia occulta ab Eccleſia non punitur, in reſolut.* 16. *num.* 15.

4 *Simoniacus dici non poteſt qui ignorans eſſe ſimoniam pecuniam ſoluit ob fauorem pro beneficio conſequendo, in reſol.* 31. *nu.* 1.

5 *Simoniam committit qui pro temporali commodat aliquid ſpirituale, vel illi annexum, in reſolut.* 16. *num.* 2.

Synagoga.

1 *Synagogæ veteres Iudæis permiſſæ ſunt, in reſolut.* 67. *num.* 4.

Socius.

1 *Socio criminis non creditur etiam in criminibus exceptis, niſi alia concurrant indicia, in reſolut.* 44. *num.* 2.

3 *Socius criminis, qui duos patitur defectus, nec in exceptis criminibus indicium facit ad torturam, etiamſi veritas aliter haberi non poſſit, in reſolut.* 41 *num.* 5. *nec facit indicium ad inquirendum, ibid. in nu.* 6.

Societas Ieſu.

1 *Societas Ieſu iure ſuccedendi ſuis Religioſis caret, in reſolut.* 49. *num.* 3.

Solemnitas.

1 *Solemnitas à lege in ipſo actu requiſita tempore ipſius actus, ſi deficiat, quaſi deficiente ſubſtantia euaneſcit, in reſolut.* 2. *num.* 2.

Solutio.

1 *Soluiſſe cenſendus eſt qui ab obligatione ſe liberauit, in reſolut.* 43. *num.* 4.

Sponſalia.

1 *Sponſalia contrahere liberè poteſt puella ſeptennio maior, in reſolut.* 44. *num.* 4.

Statutum.

1 *Statuere ſeculares ob defectum poteſtatis contra Eccleſiaſticos non poſſunt, in reſolut.* 72. *num.* 1.

2 *Statuta quando omnia abierunt in deſuetudinem, periuri non ſunt qui illa non ſeruant, in reſolut* 81. *num.* 6. *ſecus quando aliqua, in num.* 8.

3 *Statutum diſponens vt credita exigi non poſſit poſt* 12. *annum à die contractus non habet locum contra minores, ſi ante ſeptennium cum ad maiorem ætatem perueniunt illa petant, in reſolut.* 29 *num.* 1.

4 *Statutum diſponens vt creditor non exigens debitum ante* 12. *annum, cadat à iure ſuo, ſi illud non exigat, liberatur debitor, ſecus ſi tantum actionem deneget, ibid. num.* 2.

5 *Statuta cuiuſcunque Vniuerſitatis vbique promittunt præmia occiſoribus bannitorum, in reſolut.* 50. *num.* 4.

V 2 6 Sta-

INDEX.

6 *Statuta laicorum odioſa Clericis non ligant Clericos, & nulla ſunt ſi Clericos comprebendant, in reſolut.* 61. *num.* 5. *Item nulla ſunt ſi contra libertatem Eccleſiaſticam, in num.* 6.

Sterilitas.

1 *Sterilitas ob deductionem penſionis quomodo cognoſcenda, in reſolut.* 8. *num.* 10.

Stipulatio.

1 *Stipulatio à lege reprobata non tenet, in reſolut.* 53. *num.* 3.

Subdelegatio.

1 *Subdelegare poteſt facultatem eligendi Confraternitates Generalis qui illam habet delegatam à Papa, in reſolut.* 94. *num.* 2.

2 *Subdelegari poſſunt ea quæ competunt ratione officij, ibid. in num.* 3.

3 *Subdelegari poteſt delegatio nudi miniſterij quando in eo non exigitur induſtria perſonæ, ibid. in num.* 4.

Subditus.

1 *Subditi non omnibus Dominis, ſed illis ſolummodò, qui ab aliorum adminiſtratione non dependent neceſſarios ſumptus debent pro adminiſtratione Reipublicæ, niſi regalia habeant, reſolut.* 24. *num.* 8.

Surreptio.

1 *Surreptio ex ſimplicitate, vel ignorantia non vitiat reſcriptum, niſi quatenus fuit cauſſæ conceſſionis, in reſolut.* 5. *num.* 7.

2 *Surreptio doloſa indiſtinctè vitiat reſcriptum, ibid. in num.* 18.

Subrogatio.

1 *Subrogari nihil debet niſi cum qualitatibus rei, cui ſubrogatur, in reſolut.* 89. *num.* 5.

Succeſſio.

1 *Succedendi ſuis regularibus iure caret per ſuas Conſtitutiones Religio Societatis Ieſu, in reſolut.* 49. *num.* 3.

Suſcipientes in Baptiſmo.

1 *Suſcipere infantem de Baptiſmo ſolus vnus, aut vna poteſt de iure antiquo, ſed ex Concil. Trident. poſſunt vnus, & vna ſimul tantum, reſolut.* 98. *num.* 6.

2 *Suſcipientes de ſacro fonte etiam ſi plures ſint, cognationem ſpiritualem contrahunt de iure antiquo, ibid. in num.* 2.

Secus hodie in num. 9.

3 *Suſcipientes de ſacro fonte cognationem ſpiritualem non contrahunt, niſi ſint deſignati, ibid. in num.* 3.

Tacitum.

1 *Taciti, & expreſſi eadem eſt virtus, in reſolut.* 54. *num.* 1. *in reſolut.* 60. *num.* 3. *& in reſol.* 10. *num.* 4. *Vbi additur, tacitam, ſeu præſumptam ſuper oriri mentem ſufficere Religioſo ad eleemoſynam faciendam, & ad aliquid retinendum quò ad vſum.*

2 *Tacitè quæ ex natura rei inſunt ſuperfluè exprimuntur, in reſolut.* 60. *num.* 3.

Taxa.

1 *Taxa nunquam tollit naturalia pretia rerum, in reſolut.* 10. *num.* 8.

Teſtamentum.

1 *Teſtamenta nuncupatiua non valent niſi adhibeantur ſeptem teſtes rogati, & niſi instituantur, aut ex legitima cauſſa exheredentur filij, & filiæ, in reſolut.* 9. *num.* 1.

2 *Teſtamenti natura eſt vt in ſe contractum admittat, in reſolut.* 2. *num.* 11.

Theſaurarius.

1 *Theſaurarius Montis pietatis, qui cōtra iuramentū de ſeruādis ſtatutis pecuniā mutuo dedit, tenetur ad omnia damna, in reſolut.* 92. *num.* 1.

2 *Theſaurarius nō faciēs ea, quæ ex officio facere tenebatur, reſtituere obligatur, ibid. in num.* 5.

Titulus.

1 *Titulum coloratum cui prohibitum eſt tribuere, cenſetur illi prohibitum tribuere verum, in reſolut.* 9. *num.* 20.

Tolerantia.

1 *Tolerantia Principis in caſu à iure prohibito diſpenſationem inducit, in reſol.* 20. *num.* 1.

Tortura.

1 *Torqueri nemo debet niſi ſufficientia, & veriſimilia indicia præceſſerint, in reſolut.* 41. *num.* 7.

Tranſgreſſio.

1 *Tranſgreſſio cuiuſcunque præcepti, mandati, aut conſilij, ob contemptum, mortalis eſt,*

eſt, in reſolut.65.num.5.

Tributum.

1 *Tributi imponendi auctoritas eſt in ſolus dominis, qui in regimine Superiorem non cognoſcunt, & illa imponentes ſine legitima poteſtate, aut exigentes, furtum committunt, in reſolut.42.num.3.*

2 *Tributum ita impoſitum vt ipſimet ſubditi, qui grauantur ad militiam, grauentur etiam ad ſoluendum ſtipendia Capitaneis, eſt contra iuſtitiam diſtributiuam, ibid. in num.4.*

3 *Tributum non perpetuum & certum, ſed quod pro varietate rerum, & temporum exigitur ex aliquibus bonis non tranſit ad Eccleſiam cum bonis illis, in reſolut.61. num.4.*

Tutor.

1 *Tutorem ſe fore promittens patri pupilli, non poteſt ſe excuſare etiamſi excuſationem habeat, in reſolut.3.num.10.*

Vaſa.

1 *Vaſorum locatio cum pacto, vt reſtituantur æſtimata, & eiuſdem valoris quo locantur, eſt iniqua, in reſolut.85. num.1.*

Venditio.

1 *Vendens rem propriam Eccleſiæ, tuta conſcientia petere poteſt, vt illa obligetur ſoluere onera non ſolum certa, & impoſita, ſed etiam incerta, & imponenda, in reſolut.18.num.1.*

2 *Vendentes vltra pretium iuſtum peccant, & reſtituere obligantur, in reſolut. 20. num.3.*

3 *Venditor non transferens dominium ſubiacet caſibus fortuitis, in reſolut.8.num.6.*

Verbum.

1 *Verba, quæ de re exiſtenti mentionem faciunt, præſens non futurum tempus oſtendunt: & de præſenti tempore intelliguntur quando aliud non eſt expreſſum. Et ita in dubio eſt iudicandum, in reſolut.88. num.1.*

2 *Verba loquentium intelligenda ſunt ſecundum vulgatum modum loquendi, in reſolut.9. num.5.*

3 *Verba cuiuſcumque diſpoſitionis intelligenda, & ampliãda ſunt ſecundum mentem diſponentis, ibidem in num.18.*

4 *Verba contrahentium intelliguntur ex cauſa de præſenti, etiamſi ſint futuri temporis, in reſolut.88.num.2.*

5 *Verba generalia relata ad certas res, reſtringuntur ad ea quæ referuntur, in reſolut. 40.num.3.*

6 *Verba legis ſecundum proprietatem verborum eius ſunt intelligenda, reſolut. 9. num 4.*

7 *Verba Canonum, & legum in dubio propriè ſunt interpretanda, ibidem in num.20.*

8 *Verba quibus non aptantur nulla Conſtitutio aptatur, ibidem.*

9 *Verba legis abſolutè prolata propriè, & ſtrictè ſunt interpretanda, in reſolut. 33. num.3.*

10 *Verba ſpecialia addita generalibus eorum ſignificationem reſtringunt, in reſol.40. num.3.*

11 *Verba iudicantur ab hominibus qualia foris ſonant, à Deo autem qualia intus proferuntur, in reſolut.96.num.3.*

12 *Verba in diſpoſitionibus eſſe non debent inania, & fruſtratoria, in reſolut. 15. num.6.*

13 *Verbum* volo *de ſe indicat ſolam voluntatis declarationem, reſolut.88. num.6.*

14 *Verba non vt ſonant, ſed ſecundum mentem proferentis ſunt intelligenda, ibidem.*

15 *Verborum ſuperfluitas in legibus eſt vitanda, in reſolut.78. num. 9.*

Veriſimilitudo.

1 *Veriſimilitudo eſt quid connaturale naturæ diſcurſiuæ, in reſolut.48.num.5.*

2 *Veriſimilitudinem qui habet deciſionem etiam legis habet, in reſolut.57.num.4.*

Vltima voluntas.

1 *Vltimæ voluntates vim legis obtinet, illamq; annullare poteſt Princeps, qui valet annulare leges, in reſolut.9.num.1.*

Volitum.

1 *Volitum in ſe, & in cauſſa, in conſcientiæ foro non differunt, in reſolut.58. num.7.*

Voluntas.

1 *Voluntas in mente retenta nihil operatur, & factis exprimitur, in reſolut. 88. num.5.*

2 *Vo-*

INDEX.

2 *Voluntatis quæſtio non admittitur in verbis non ambiguis, in reſolut.*21.*nu.*13.

3 *Voluntas defuncti implenda eſt infra annum à die mortis teſtatoris, in reſol.*80.*nu.*2.

4 *Voluntatem contrariam declarant contrarius effectus, reſolut.*82. *num.*6.

Vnum.

1 *Vno promiſſo quando ex eo aliud neceſſariò ſequitur, qui vult antecedens, cẽſetur velle, & conſequens, in reſolut.*98.*num.*1.

2 *Vnum & idem non debent diuerſo iure cenſeri, in reſolut.*15.*num.*10.

Vidua.

1 *Viduam qui decepit cum promiſſione matrimonij illam ducere tenetur, in reſol.* 96. *num.* 14.

Votum.

1 *Vota ſunt interpretanda vt minus obligent, in reſolut.*7.*num.*3.

2 *Vota in melius commutantes eis non diſplicet quod ſemel placuit, ſed abundantius hoc illi placet, in reſolut.*25.*num.*8.

3 *Vota in quacunque ætate emitti poſſunt, ſi vouens iudicio ſufficienti polleat; excepto voto ſolemni religionis, ad quod requiritur ætas* 16. *annorum, & probatio per annum, in reſolut.*13.*num.*1.

4 *Vota impuberum à parentibus, & tutoribus irritari poſſunt, ibidem num.*2. *etiamſi emiſſa ſint cum conditione implendi illa poſt pubertatem, aut mortem parentum, in num.*8.

5 *Vota emiſſa ob timorem mortis obligãt, niſi timor inferatur ad extorquẽdum votum, vel niſi vouentem à rationis vſu alienet, in reſolut.*13.*num.*2.

6 *Vota ſerui facti liberi dominus irritare non poteſt, in reſolut.*13.*num.*5.*vide rationem, in num.*7.

7 *Vota propria poteſt vnuſquiſque auctoritate propria in melius commutare, in reſolut.*25.*num.*3.

8 *Vota emiſſa in fauorem vnius Eccleſię faciliter cognoſci non poſſunt, an in melius commutentur in fauorem alterius Eccleſię, ibid. in num.*6.

9 *Votorum conditionalium obligatio non habet locum ante conditionis euentum, in reſolut.*11.*num.*3.

10 *Voti eiuſdem confirmatio nouam obligationem non inducit, in reſolut.*3.*num.*6.

11 *Votum emittens ob præſeruationem à peccato quando peccat nulla adhibita diligentia ad ſe abſtinendum à peccato, an obligetur ad votũ, in reſol.*11.*nu.*2.&5.

12 *Votum nullum confirmans credens illud valere, confirmatio hæc votum non validat, in reſolut.*13.*num.*10.

13 *Votum de intrinſeca ſua natura habet, vt non ſi impedimentum maioris boni, in reſolut.*25.*num.*4.

14 *Votum purè negatiuum in electionibus nullam conditionem, incertitudinem, ambiguitatem, vel alternationem continet, in reſolut.*56.*num.*9.

15 *Vouens non obligatur vltrà quàm ſua verba, & intentio ſe extendunt, in reſol.* 11. *num.* 4.

16 *Vouens præſumitur ſe grauare velle minus quàm poſſit, in reſolut.*13.*num.*4.

17 *Vouens intrare Religionem, in qua regula non ſeruatur, nec ad aliam obligatur, in reſolut.*35.*num.*1.

18 *Vouens ingreſſum Religionis, ſi poſt ingreſſum ex culpa ſua ab illa expellatur, quando obligetur iterum ingreſſum procurare, ibid. in num.*2.

19 *Vouentis conditio potior eſſe debet, cum ſuam poſſideat libertatem, in reſol.* 13. *num.* 3.

Vſura.

1 *Vſura eſt lucrum vi pacti immediatè à mutuo proueniens, in reſolut.*50.*num.*2. & *in reſolut.*45.*num.*2.

2 *Vſuram non committit, nec iniuſtitiam vendens, reſeruato ſibi dominio rei venditæ ad ratam pretij non ſoluti; ſi percipiat pro dicta rata quinque pro centenariò, quando bona vendita tantundem ad ratam reddunt, in reſolut.* 51. *num.* 1. *vſq; ad nu.*4.

Vtile.

1 *Vtile per inutile non vitiatur, in reſol.*30. *num.*2. & *in reſolut.*65. *num.*4.

Finis Indicis Primæ Centuriæ Variarum Reſolutionum, ſeu Deciſionum, &c.

ERRATA PRIMI TOMI SIC CORRIGENDA
cruce ſignata ſunt in Summarijs.

Fol.	Col.	Lin.	Errata.	Correcta.	Fol.	Col.	Lin.	Errata.	Correcta.
† 1	1	8	ereditorum	creditorum	64	2	10	in Cœnæ	in Cœna s
† 1	1	18	cenſetur	cenſetur	82	2	2	contracti	contractu
9	2	43	differe	differre	† 90	1	31	de de iure	de iure
12	2	14	geſuit	geſcit	96	2	10	argumento	argumentum
13	1	22	cōpenſatione	cōpenſationem	101	2	25	ob aliam	ob aliam
18	1	49	decit	dicit	† 101	2	3	nollus	nullus
† 23	1	1	tututiorem	tutiorem	102	1	24	ſuit	fuit
23	1	1	carnipriuij	carniſpriuij	116	2	5	liberare	liberari
24	2	22	ſapientium	ſapientum	119	1	24	geſtatem	geſtantem
25	2	30	ſemptem	ſeptem	120	1	11	Dominum	Magiſtrum
27	1	32	expendendi	expendi	120	1	15	lierum	liberum
† 28	2	8	natura	naturali	110	1	19	cucurrerere	cucurrere
31	2	32	diſpoſitionum	diſpoſitione	† 120	2	1	parto	parte
37	1	13	illibros	libros	122	2	12	diplicere	diſplicere
39	2	5	promiſsi	promiſi	125	2	5	obſtan	obſtant
40	1	43	liberarent	liberaret	† 123	2	7	ub bona	ob bona
46	2	23	ſe ſat ei	ſed ſat ei	124	1	12	tenorum	tenorem
48	1	6	in dubis	in dubijs	128	1	17	ſuperiorum	ſuperiorem
49	1	16	pe ciperet	percipere	131	1	7	duodeci millia	duodecim mil.
† 50	2	12	feminem	feminam	132	1	20	fimatur	firmatur (lia
† 50	2	15	habenton	habentem	140	2	6	affignatio	aſsignatio
† 51	1	10	vinente	viuente	† 143	1	11	alij	alijs
† 55	1	26	nullum	nullam	148	2	16	fructoſque	fructuſque
57	1	28	metui	mutui	149	1	10	peccaſse	peccaſse
57	1	49	lucriceſſanti	lucriceſſancis	154	1	6	committa	committat
57	2	32	ſimul	ſtatim	158	2	13	ſub predicti	ſupradicti
60	2	31	caſſa	cauſsa	164	2	18	congendos	cogendos
60	2	46	poſse quem	poſſe aliquem	164	2	25	doctoros	doctores
61	2	11	in indulgentia	indulgentia	181	1	16	conderre	condere
63	1	23	iuſtum piæ	iuſtum pretiū	188	2	22	caſsam	cauſsam
63	1	25	in Ciuitatce	in Ciuitate	† 195	1	12	conuenit	conſueuit
63	1	30	Sereniſsimus	Sereniſsimum	198	2	4	contionis	conditionis;

Digitized by Google

Imprimatur.

Felix Tamburellus Vicarius Generalis.

Ioſeph Giannectaſius Deput. vidit.

MVTINAE, ET NEAPOLI,

Ex Typographia Lazari Scoriggij, M. DC. XXXIV.

Digitized by Google